1272

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

1272

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Δὶς Κατηγορούμενος ἢ Δικαστήρια. — Περὶ Παρασίτου. —Ἀνάχαρσις.— Πρὸς τὸν ἀπαίδευτον καὶ πολλὰ βιβλία ἀγοράζοντα. — Ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν εὔκολα τὴν διαβολήν. — Ζεὺς ἐλεγχόμενος. —Ῥητόρων διδάσκαλος. —Ἰκαρομένιππος ἢ Ὑπερνέφελος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911

Β/1 Α.22

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΔΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ Ἢ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

ΖΕΥΣ. Εἰς τ' ἀνάθεμα οἱ φιλόσοφοι ὅσοι λέγουν ὅτι μόνον οἱ θεοὶ εἶνε εὐτυχεῖς· ἐὰν ἐγνώριζαν πόσα ὑποφέρομεν ἕνεκα τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ μᾶς ἐζήλευαν διὰ τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν, πιστεύοντες εἰς τὸν Ὅμηρον, ἄνθρωπον τυφλὸν καὶ ἀγύρτην, ὁ ὁποῖος μᾶς λέγει εὐδαίμονας καὶ διηγεῖται τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῷ οὔτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἠδύνατο νὰ βλέπῃ. Ἰδοὺ ποία εἶνε ἡ εὐτυχία μας. Ἀρχίζω ἀπὸ τὸν Ἥλιον, ὁ ὁποῖος ἅμα ξημερώσῃ εἶνε ἀναγκασμένος νὰ ζεύξῃ τὸ ἅρμα του καὶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ διατρέχῃ τὸν οὐρανόν, ἐνδεδυμένος πῦρ καὶ ἀκτινοβολῶν καὶ οὔτε νὰ ξύσῃ τ' αὐτί του, κατὰ τὸ λεγόμενον, ἔχει καιρόν· διότι ὀλίγον ἂν ἀπροσεκτήσῃ, θ'ἀφηνιάσουν οἱ ἵπποι καὶ ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸν δρόμον των θὰ κατακαύσουν τὰ πάντα. Ἐπίσης ἡ Σελήνη κατὰ τὴν νύκτα περιφέρεται ἄγρυπνος καὶ φέγγει εἰς τοὺς κωμάζοντας καὶ τοὺς ἀργὰ ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὰ γεύματα. Ὁ δὲ Ἀπόλλων, ὁ ὁποῖος ἐξέλεξεν ἔργον πολυάσχολον, κινδυνεύει νὰ κουφαθῇ ἀπὸ τὰς ἐνοχλητικὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐχόντων ἀνάγκην τῆς μαντικῆς· καὶ ὁτὲ μὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς Δελφούς, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸν

Κολοφῶνα· ἐκεῖθεν μεταβαίνει μὲ σπουδὴν εἰς τὸν Ξάνθον καὶ τρέχων εὑρίσκεται εἰς τὴν Κλάρον, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Δῆλον ἢ εἰς τὰς Βραγχίδας καὶ ἐν γένει πρέπει νὰ εἶνε παρὼν παντοῦ ὅπου ἡ ἱέρεια, ἀφοῦ πίῃ τὸ ἱερὸν ὕδωρ καὶ μασήσῃ φύλλα δάφνης καὶ διασείσῃ τὸν τρίποδα, τὸν καλέσῃ νὰ παρευρεθῇ. Πρέπει νὰ σπεύσῃ χωρὶς νὰ παραμελήσῃ διὰ νὰ ὑπαγορεύσῃ τοὺς χρησμούς, ἄλλως κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν φήμην του. Παραλείπω ὅσα οἱ ἄνθρωποι μηχανεύονται διὰ νὰ δοκιμάζουν τὴν ἀλήθειαν τῆς μαντικῆς του, ψήνοντες ἀναμεμιγμένα κρέατα ἀμνῶν καὶ χελωνῶν· ὥστε ἐὰν δὲν εἶχεν ὀξεῖαν τὴν ὄσφρησιν, θὰ ἀπήρχετο ἐμπαίζων αὐτὸν ὁ Λυδός. [1] Ὁ δὲ Ἀσκληπιὸς ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν ἀσθενούντων εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βλέπῃ φρικτὰ πράγματα καὶ νὰ ἐγγίζῃ ἀηδῆ καὶ νὰ λυπῆται διὰ τὰς ξένας συμφοράς. [2] Καὶ τί νὰ εἴπω περὶ τῶν ἀνέμων οἵτινες εἶνε καταδικασμένοι νὰ ὑπηρετοῦν τὴν γεωργίαν, νὰ κινοῦν τὰ πλοῖα καὶ νὰ φυσοῦν διὰ νὰ εὐκολύνουν τὸ λίκμισμα εἰς τ' ἀλώνια; ἢ διὰ τὸν ὕπνον ὅστις κατέρχεται πρὸς ὅλους, ἢ τὰ ὄνειρα τὰ ὁποῖα διανυκτερεύουν μετὰ τοῦ ὕπνου καί τοῦ ἐμπνέουν προφητικὰς ἰδέας; Ὅλους αὐτοὺς τοὺς κόπους ὑποφέρουν οἱ θεοὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ νὰ ὑπηρετοῦν ἕκαστος τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωήν.

Καὶ τῶν μὲν ἄλλων οἱ κόποι εἶνε ὑποφερτοί, ἀλλ' ἐγὼ ὁ πάντων βασιλεὺς καὶ πατὴρ πόσας ἀηδίας ὑποφέρω, πόσας ἀσχολίας ἔχω καὶ εἰς πόσας φροντίδας εἶνε διῃρημένη ἡ προσοχή μου;

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ἐπιτηρῶ τὰς ἐργασίας τῶν ἄλλων θεῶν, ὅσοι μετέχουν εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, διὰ νὰ μὴ ἐργάζωνται ἀμελῶς καὶ κακῶς· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ ἴδιος ἔχω μυρίας ἄλλας ἀσχολίας, εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ὁποίων μόλις ἐπαρκῶ· διότι τὸ ἔργον μου δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ κυριώτερα τῆς διοική-

---

1) Ὁ Κροῖσος.

2) Ἡ περικοπὴ αὕτη εἶνε εἰς Ἰονικὴν γλῶσσαν καὶ ἔχει ληφθῇ αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸν Ἱπποκράτην· «ὁρᾷ τε δεινά, θιγγάνει τε ἀηδέων ἐπ' ἀλλοτρίῃσι τε ξυμφορῇσιν ἰδίας καρποῦται λύπας».

σεως, νὰ πέμπω βροχὰς καὶ χαλάζας καὶ ἀνέμους καὶ ἀστραπάς, καὶ ἔπειτα ν' ἀδιαφορῶ διὰ τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' εἶμαι ἠναγκασμένος καὶ ταῦτα νὰ πράττω καὶ συγχρόνως νὰ προσέχω παντοῦ καὶ τὰ πάντα νὰ ἐπιτηρῶ, ὅπως ὁ βουκόλος τῆς Νεμέας,[1] τοὺς κλέπτας, τοὺς ἐπιόρκους, τὰς θυσίας, ἐὰν κανεὶς ἔκαμε σπονδήν, πόθεν ἔρχεται ἡ κνῖσα καὶ ὁ καπνός, ποῖος ἄρρωστος ἢ ταξειδεύων μὲ ἐκάλεσε, καί, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ὑπὲρ ὅλα ἐπιπονώτατον, συγχρόνως νὰ παρευρίσκωμαι εἰς τὴν ἑκατόμβην, ἥτις θύεται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ εἰς τὴν Βαβυλῶνα διὰ νὰ ἐπιτηρῶ τοὺς πολεμοῦντας, νὰ ῥίπτω χάλαζαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γετῶν καὶ νὰ συμποσιάζω εἰς τὴν χώραν τῶν Αἰθιόπων. Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα δὲν ἀποφεύγω τὰς μεμψιμοιρίας, καὶ πολλάκις ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται καθ' ὅλην τὴν νύκτα, δι' ἐμὲ τὸν Δία δὲν ὑπάρχει νήδυμος ὕπνος. Διότι καὶ ὀλίγον ἂν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς, εὐθὺς ὁ φίλος τῆς ἀληθείας Ἐπίκουρος θὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ θεοὶ δὲν προνοοῦμεν διὰ τὰ ἐπὶ γῆς πράγματα, καὶ ὁ κίνδυνος δὲν εἶνε μικρὸς ἐὰν πιστεύσουν αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι· οἱ ναοί μας θὰ μείνουν ἀστεφάνωτοι, αἱ ἁγυιαὶ δὲν θ' ἀναδίδουν πλέον κνῖσαν θυσιῶν, σπονδαὶ δὲν θὰ τελοῦνται, οἱ βωμοὶ θὰ μείνουν ψυχροὶ καὶ ἐν γένει θὰ παύσουν αἱ θυσίαι καὶ αἱ προσφοραὶ καὶ νηστικοὶ θὰ μείνωμεν καὶ πεινῶντες οἱ θεοί. Διὰ τοῦτο, καθὼς οἱ κυβερνῆται τῶν πλοίων, στέκομαι ὄρθιος καὶ μόνος εἰς τὴν πρύμνην καὶ κρατῶ τὸ πηδάλιον, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐπιβάται διασκεδάζουν καὶ ἅμα νυστάξουν κοιμοῦνται, ἐγὼ δὲ ἄγρυπνος καὶ νηστικὸς σκέπτομαι καὶ φροντίζω δι' ὅλους καὶ ὡς μόνην ἀμοιβὴν καὶ ἀπόλαυσιν ἔχω τὴν τιμὴν ὅτι θεωροῦμαι κύριος.

Ὥστε εὐχαρίστως θὰ ἠρώτων τοὺς φιλοσόφους, οἵτινες μόνους τοὺς θεοὺς θεωροῦν εὐτυχεῖς, πότε μὲ τόσας ἀσχολίας νομίζουν ὅτι εὑρίσκομεν καιρὸν ν' ἀπολαμβάνωμεν τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν.

---

1) Ὁ Ἄργος.

Ὁρίστε, ἕνεκα τῶν πολλῶν μας ἀσχολιῶν ἀφήκαμεν ἐκκρεμεῖς τόσας παλαιὰς ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας καλύπτουν ἡ μοῦχλα καὶ αἱ ἀράχναι, καὶ μάλιστα ἀγωγὰς τὰς ὁποίας ἔχουν κινήσει ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἐναντίον μερικῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε πολὺ παλαιαί. Οἱ δὲ ἐνδιαφερόμενοι φωνάζουν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν καὶ ἀγανακτοῦν καὶ ζητοῦν τὴν διεκπεραίωσιν τῶν ὑποθέσεων καὶ κατηγοροῦν ἐμὲ διὰ τὴν βραδύτητα, διότι ἀγνοοῦν ὅτι ἡ ἐκκρεμότης δὲν προῆλθεν ἐξ ὀλιγωρίας, ἀλλ' ἐκ τῆς εὐτυχίας τὴν ὁποίαν νομίζουν ὅτι ἀπολαμβάνομεν, καθότι εὐτυχίαν ἀποκαλοῦν τὰς ἀσχολίας.

ΕΡΜΗΣ. Καὶ ἐγώ, ὦ Ζεῦ, ἔχω ἀκούσει εἰς τὴν γῆν πολλοὺς νὰ μεμψιμοιροῦν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα νὰ σοῦ τὸ εἴπω. Ἀφοῦ ὅμως μόνος σου ὡμίλησες, σοῦ τὸ λέγω. Ὅλοι ἀγανακτοῦν καὶ παραπονοῦνται, πατέρα· καὶ φανερὰ μὲν δὲν τολμοῦν νὰ ἐκφράζωνται, ἀλλὰ κρυφὰ μουρμουρίζουν διὰ τὴν ἐκκρεμότητα τῶν ὑποθέσεων, ἐν ᾧ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ ἔχουν τελειώσει αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις καὶ νὰ γνωρίζῃ ἕκαστος τί νὰ κάμῃ.

ΖΕΥΣ. Τί φρονεῖς λοιπόν; Νὰ ὁρίσωμεν μίαν δικάσιμον καὶ νὰ τοὺς καλέσωμεν νὰ δικασθοῦν ἢ νὰ τὸ ἀναβάλωμεν διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος;

ΕΡΜΗΣ. Ὄχι, ἀμέσως νὰ γείνῃ ὅ,τι θὰ γείνῃ.

ΖΕΥΣ. Καλὰ λοιπόν. Σὺ νὰ κατέβῃς καὶ νὰ διακηρύξῃς ὅτι τὴν τάδε ἡμέραν θὰ δικασθοῦν αἱ ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις καὶ νὰ ἔλθουν ὅλοι ὅσοι ἔχουν τοιαύτας εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὅπου ἡ Δικαιοσύνη θὰ κληρώσῃ τοὺς δικαστὰς ἀναλόγως τῶν ὑποθέσεων ἐξ ὅλων τῶν Ἀθηναίων. Ἐὰν δὲ κανεὶς νομίσῃ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἡ ὁποία θὰ ἐκδοθῇ δὲν εἶνε δικαία, θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ κάμῃ ἔφεσιν εἰς ἐμὲ καὶ νὰ δικασθῇ ἐκ νέου ἡ ὑπόθεσις ὡς νὰ μὴ εἶχε δικασθῇ καθόλου. Σὺ δέ, κόρη μου, νὰ καθήσῃς πλησίον τῶν σεμνῶν θεαινῶν,[1] νὰ κληρώσῃς τοὺς δικαστὰς καὶ νὰ ἐπιτηρῇς τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικῶν.

---

1) Τῶν Ἐρινύων, τὰς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι ἀπέφευγον νὰ ὀνομάζουν.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. Πάλιν θὰ πάω εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ μὲ διώξουν ἐκ νέου οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ μὲ σκάσῃ μὲ τοὺς ἐμπαιγμούς της ἡ Ἀδικία;

ΖΕΥΣ. Τώρα πρέπει νὰ ἔχῃς καλλιτέρας ἐλπίδας, διότι πιστεύω ὅτι θὰ τοὺς ἔχουν πείσει οἱ φιλόσοφοι νὰ σὲ προτιμοῦν ἀπὸ τὴν Ἀδικίαν, μάλιστα ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου ὁ τόσον ἐπαινέσας τὸ δίκαιον καὶ ἀποδείξας ὅτι εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν.

ΔΙΚ. Πολὺ τὸν ὠφέλησαν ὅσα εἶπε περὶ ἐμοῦ, ἀφοῦ παραδοθεὶς εἰς τοὺς ἕνδεκα καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὴν φυλακὴν κατεδικάσθη νὰ πίῃ ὁ δυστυχὴς τὸ κώνειον καὶ οὔτε νὰ θυσιάσῃ πετεινὸν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν τοῦ ἐπέτρεψαν. Τόσον ὑπερίσχυσαν οἱ κατήγοροί του, οἱ ὁποῖοι ὑπεστήριζαν τὴν Ἀδικίαν ἐναντίον αὐτοῦ.

ΖΕΥΣ. Ἕως τότε ἡ φιλοσοφία ἦτο ἀκόμη ξένη πρὸς τοὺς περισσοτέρους καὶ ὀλίγοι ἦσαν οἱ φιλοσοφοῦντες, ὥστε δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι οἱ δικασταὶ παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀνύτου καὶ τοῦ Μελήτου. Σήμερον ὅμως δὲν βλέπεις πόσα φιλοσοφικὰ ἐνδύματα, πόσαι βακτηρίαι καὶ πεῖραι ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἀθήνας; Παντοῦ φαίνονται μακραὶ γενειάδες καὶ βιβλία κρατούμενα εἰς τὴν ἀριστερὰν καὶ ὅλοι φιλοσοφοῦν ὑπὲρ σοῦ, εἶνε δὲ γεμάτοι οἱ περίπατοι ἀπὸ φιλοσόφους οἵτινες διῃρημένοι εἰς ἴλας καὶ φάλαγγας ἀντιμάχονται· καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὅστις δὲν θέλει νὰ θεωρῆται ὡς τρόφιμος τῆς ἀρετῆς. Πολλοὶ ἀφήσαντες τὰς τέχνας τὰς ὁποίας εἶχον, ἐφορτώθησαν τὴν πεῖραν καὶ τὸ φιλοσοφικὸν ἔνδυμα καὶ μαυρίσαντες τὸ σῶμά των εἰς τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου ἔγειναν φιλόσοφοι αὐτοσχέδιοι ἀπὸ ὑποδηματοποιῶν ἢ κτιστῶν, τώρα δὲ σὲ περιτριγυρίζουν καὶ ἐξυμνοῦν τὴν ἀξίαν σου. Τόσοι δὲ εἶνε οἱ φιλόσοφοι, ὥστε, κατὰ τὴν παροιμίαν, εὐκολώτερον εἶνε νὰ πέσῃ κανεὶς εἰς πλοῖον καὶ νὰ μὴ συναντήσῃ ξύλον παρὰ νὰ κυττάξῃ γύρω του καὶ νὰ μὴ ἴδῃ φιλόσοφον.

ΔΙΚ. Ἀλλ' αὐτοὶ μὲ τρομάζουν μὲ τὰς φιλονεικίας των καὶ μὲ τὴν σύγχισιν τῶν γνωμῶν των εἰς ὅσα λέγουν περὶ ἐμοῦ. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἰς μὲν τοὺς λόγους προσποιοῦνται ὅτι εἶνε μὲ τὸ μέρος μου, εἰς τὰ πράγματα ὅμως

μὲ ἀποστρέφονται τελείως καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ μὲ διώξουν ἂν τύχῃ νὰ κτυπήσω τὰς θύρας των· διότι πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔχουν ἐγκολπωθῇ τὴν Ἀδικίαν.

ΖΕΥΣ. Δὲν εἶνε ὅλοι κακοί, κόρη μου· ἀρκετὸν δὲ θὰ εἶνε καὶ ἂν ἐπιτύχῃς ὀλίγους καλούς. Ἀλλὰ πηγαίνετε τώρα, διὰ νὰ προφθάσουν νὰ δικασθοῦν ὀλίγαι ὑποθέσεις σήμερον.

ΕΡΜ. Πᾶμε λοιπόν. Ἂς ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Σούνιον καὶ διέρχεται ὀλίγον κατωτέρω τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ ἀριστερὰ τῆς Πάρνηθος διὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου φαίνονται δύο ὑψώματα. Φαίνεσαι ὅτι ἐλησμόνησες πρὸ πολλοῦ τὸν δρόμον. Ἀλλὰ τί ἔπαθες; Διατὶ δακρύζεις καὶ παραπονεῖσαι; Μὴ φοβεῖσαι· ὁ κόσμος δὲν εἶνε ὅπως τὸν ἤξευρες· ἀπέθαναν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Σκείρωνες, οἱ Πιτυοκάμπται, οἱ Βουσίριδες καὶ Φαλάριδες τοὺς ὁποίους ἐφοβεῖσο ἄλλοτε· τώρα ἡ Σοφία, ἡ Ἀκαδημία καὶ ἡ Στοὰ ἐπικρατοῦν εἰς ὅλα καὶ παντοῦ σὲ ζητοῦν καὶ περὶ σοῦ ὁμιλοῦν καὶ χάσκοντες περιμένουν νὰ σὲ ἴδουν ἐπιστρέφουσαν πάλιν πρὸς αὐτούς.

ΔΙΚ. Σὺ μόνον, Ἑρμῆ, δύνασαι νὰ μοῦ εἰπῇς τὴν ἀλήθειαν, διότι τοὺς συναναστρέφεσαι καὶ διατρίβεις μετ' αὐτῶν εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ τὴν ἀγορὰν — καθότι καὶ ἀγοραῖος εἶσαι καὶ κηρύττεις εἰς τὰς συνελεύσεις — εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκονται καὶ ἂν εἶνε δυνατὴ ἡ διαμονή μου μεταξὺ αὐτῶν.

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Δία, θὰ ἦτο ἄδικον νὰ μὴ σοῦ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ εἶσαι ἀδελφή μου· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχουν ὠφεληθῇ ὄχι ὀλίγον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν· ἂν ὄχι ἄλλο, ἀπὸ ἐντροπὴν πρὸς τὸ φιλοσοφικόν των σχῆμα ὀλιγώτερον παρεκτρέπονται. Ἀλλ' ὅμως θὰ συναντήσῃς καὶ κακοὺς μεταξὺ αὐτῶν — διότι πρέπει νὰ σοῦ εἴπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν — μερικοὺς δὲ ἡμισόφους καὶ ἡμιφαύλους. Ἡ φιλοσοφία ὅταν τοὺς παρέλαβε, τοὺς ἔβαψε μὲ τὸ χρῶμά της· καὶ ὅσοι μὲν ἀπερρόφησαν ἄφθονον τὴν βαφήν, ἐμορφώθησαν ἐντελῶς χρηστοὶ καὶ ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ἄλλα χρώματα καὶ πρὸς ὑποδοχήν σου εἶνε οὗτοι ἑτοιμότατοι· ὅσοι δὲ ἕνεκα τοῦ παλαιοῦ ῥύπου δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀπορροφήσουν κατὰ

βάθος καὶ ἄφθονον τὴν βαφήν, ἀπὸ μὲν τοὺς ἄλλους εἶνε καλλίτεροι, εἶνε ὅμως ἀτελεῖς καὶ λευκόμαυροι, ὡς στιγματισμένοι, καὶ παρδαλοὶ τὸ χρῶμα. Μερικοὶ δὲ καὶ μόνον διότι ἤγγισαν ἀπ' ἔξω εἰς τὸν λέβητα μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου καὶ ἐπασαλείφθησαν μὲ τὴν καπνιὰν νομίζουν ὅτι ἀρκετὰ καὶ αὐτοὶ μετεχρωματίσθησαν. Ἀλλὰ σύ, ἐννοεῖται, θὰ συναναστρέφεσαι μὲ τοὺς καλλιτέρους. Ἐνῷ ὅμως ὁμιλοῦμεν, ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν Ἀττικήν· ὥστε ἂς ἀφήσωμεν δεξιὰ τὸ Σούνιον καὶ ἂς διευθυνθῶμεν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Καὶ τώρα ὅτε ἐφθάσαμεν, σὺ μὲν κάθησαι ἐδῶ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ βλέπε πρὸς τὴν Πνύκα ἕως οὗ διαλαλήσω τὴν παραγγελίαν τοῦ Διός· ἐγὼ δὲ θ' ἀναίβω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νὰ δυνηθῶ οὕτω εὐκολώτερον νὰ τοὺς καλέσω καὶ νὰ μὲ ἀκούσουν ὅλοι.

ΔΙΚ. Μὴ φύγῃς, ὦ Ἑρμῆ, πρὶν μοῦ εἴπῃς ποιὸς εἶνε αὐτὸς ποῦ ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ, ὁ κερασφόρος καὶ μαλλιαρὸς εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰ πόδια, ὁ ὁποῖος κρατεῖ φλογέραν.

ΕΡΜ. Πῶς, δὲν γνωρίζεις τὸν Πᾶνα τὸν ζωηρότερον ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Διονύσου; Αὐτὸς ἄλλοτε ἔμενεν εἰς τὸ Παρθένιον [1], ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δάτιδος καὶ τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἦλθεν ἀπρόσκλητος, ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἔκτοτε δὲ ἐξέλεξεν ὡς κατοικίαν τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ κατοικεῖ ἐκεῖ ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ Πελασγικοῦ, πληρώνων τὸν φόρον τῶν μετοίκων· καὶ τώρα ἅμα μᾶς εἶδε ἔρχεται ὡς γείτων ἐδῶ νὰ μᾶς χαιρετήσῃ.

ΠΑΝ. Χαίρετε, ὦ Ἑρμῆ καὶ Δικαιοσύνη.

ΔΙΚ. Χαῖρε καὶ σύ, Πὰν μουσικώτατε καὶ χορευτικώτατε ἐξ ὅλων τῶν Σατύρων, εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ καὶ πολεμικώτατε.

ΠΑΝ. Καὶ ποῖος καιρὸς σᾶς ἔφερεν ἐδῶ, ὦ Ἑρμῆ;

ΕΡΜ. Ἡ Δικαιοσύνη θὰ σοῦ διηγηθῇ τὰ πάντα· ἐγὼ δὲ ἀνεβαίνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ τὸ διαλάλημα.

---

1) Ὄρος τῆς Ἀρκαδίας.

ΔΙΚ. Ὁ Ζεύς, ὦ Πάν, μὲ ἔστειλε νὰ διεκπεραιώσω τὰς ἐκκρεμεῖς δίκας. Σὺ δὲ πῶς τὰ περνᾷς εἰς τὰς Ἀθήνας;

ΠΑΝ. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν μὲ τιμοῦν ὅσον πρέπει, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι ἤλπιζα καὶ μάλιστα ἀφοῦ τοὺς ἔσωσα ἀπὸ τέτοιον κίνδυνον ἀπὸ μέρους τῶν βαρβάρων. Ἐν τοσούτῳ δύο ἢ τρεῖς φορὲς κατ' ἔτος ἀνεβαίνουν καὶ μοῦ θυσιάζουν ἕνα διαλεκτὸν τράγον βαρβᾶτον, ὁ ὁποῖος μυρίζει πολλὴν βαρβατίλαν, καὶ ἔπειτα περιδρομιάζουν τὰ κρέατα καὶ μ' ἔχουν θεατὴν τῆς διασκεδάσεώς των, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνω ἐγὼ μόνον τὸν θόρυβον. Ἀλλὰ μὲ διασκεδάζουν κἄπως τὰ γέλοια καὶ τὰ παγνίδια των.

ΔΙΚ. Καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἔγειναν ἐναρετώτεροι ὑπὸ τῶν φιλοσόφων οἱ Ἀθηναῖοι;

ΠΑΝ. Ποίους λέγεις φιλοσόφους; Μήπως ἐκείνους τοὺς κατσουφιασμένους, οἱ ὁποῖοι περπατοῦν πάντοτε κοπάδια καὶ ἔχουν γένεια ὅμοια μὲ τὰ δικά μου, ἐκείνους τοὺς φλυάρους;

ΔΙΚ. Ἀκριβῶς.

ΠΑΝ. Δὲν καταλαβαίνω τί λέγουν, οὔτε ἐννοῶ τὴν σοφίαν των· διότι ἐγὼ εἶμαι βουνήσιος καὶ δὲν ἔμαθα αὐτὰ τὰ εὐγενικὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων τῶν πόλεων. Μπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν ῥήτωρ ἢ φιλόσοφος; Ἡ σοφία ἡ δική μου φθάνει μέχρι τοῦ πλαγιαύλου καὶ τῆς φλογέρας· κατὰ τὰ ἄλλα εἶμαι αἰγοβοσκὸς καὶ χορευτής, ἐὰν παρουσιασθῇ δὲ ἀνάγκη καὶ πολεμιστής. Τοὺς ἀκούω ὅμως νὰ φωνάζουν πάντοτε καὶ νὰ συζητοῦν διὰ κάποιαν ἀρετήν, διὰ ἰδέας καὶ φύσιν καὶ ἀσώματα, πράγματα τὰ ὁποῖα οὔτε ξέρω οὔτε ἐννοῶ. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ συζήτησίς των εἶνε εἰρηνική· ἀλλ' ὅσῳ προχωροῦν δυναμώνουν τὴν φωνὴν καὶ καταντοῦν νὰ κραυγάζουν· ἐπειδὴ δὲ καθένας ἐπιμένει μὲ πεῖσμα εἰς τὴν γνώμην του καὶ ὅλοι θέλουν συγχρόνως νὰ μιλοῦν, τὰ πρόσωπά των κοκκινίζουν, οἱ λαιμοὶ πρίσκονται καὶ ἡ φλέβες φουσκώνουν, καθὼς τῶν αὐλητῶν ὅταν μὲ δύναμιν φυσοῦν εἰς τὸν στενὸν αὐλόν. Οὕτω γίνεται σύγχυσις εἰς τὴν ὁποίαν λησμονοῦν τί ἤρχισαν νὰ συζητοῦν, καὶ ἀφοῦ ὑβρισθοῦν μεταξύ των

φεύγουν καὶ μὲ τὸ δάκτυλον οἱ περισσότεροι σκουπίζουν τὰ ἱδρωμένα μέτωπά των· ἐκεῖνος δὲ φαίνεται νικητὴς ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη πλέον φωνακλᾶς καὶ ἀδιάντρωπος καὶ φεύγει τελευταῖος. Ἀλλ' ὅμως ὁ πολὺς λαὸς τοὺς σέβεται καὶ τοὺς ἀκούει, ὅταν μάλιστα δὲν ἔχει τίποτε καλλίτερον νὰ κάμῃ, καὶ τὸ θράσος καὶ ὁ θόρυβός των φαίνεται ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν ὄχλον. Ἐγὼ ὅμως ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἔβλεπα καὶ ἤκουα συνέλαβα τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἀσκοὶ φουσκωμένοι μὲ ἀλαζονίαν καὶ μοῦ ἔκανε κακὸν ὅτι ὁμοιάζομεν κατὰ τὰ γένεια. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τίς φωνὲς καὶ τὰ λόγια των ἐκεῖνα γίνεται καμμία ὠφέλεια εἰς τὸν λαόν, δὲν γνωρίζω. Ἀλλ' ἐὰν πρέπει νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν χωρὶς νὰ κρύψω τίποτε — διότι ὡς βλέπεις κατοικῶ εἰς μέρος ὑψηλὸν — πολλάκις ἔτυχε νὰ ἴδω πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς ἀργὰ τὸ βράδυ...

ΔΙΚ. Φθάνει, Πάν. Δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι ἦρχισεν ὁ Ἑρμῆς νὰ διαλαλῇ;

ΠΑΝ. Ἄ, βέβαια.

ΕΡΜ. Ἀκούσετε, πολῖται· σήμερον ἑβδόμην τοῦ μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος θὰ συστήσωμεν δικαστήριον διὰ νὰ δικάσῃ τὰς ἐκκρεμεῖς δίκας. Ὅσοι δὲ ἔχουν τοιαύτας ὑποθέσεις νὰ ἔλθουν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὅπου ἡ Δικαιοσύνη θὰ κληρώσῃ τοὺς δικαστὰς καὶ θὰ συμπαρεδρεύσῃ. Οἱ δικασταὶ θὰ ἐκλεγοῦν ἐξ ὅλων τῶν Ἀθηναίων, ὁ μισθὸς θὰ εἶνε τρεῖς ὀβολοὶ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστῶν ἀνάλογος πρὸς τὸ δικαζόμενον ἔγκλημα. Ὅσοι δὲ ἀπέθανεν πρὶν ἢ δικασθοῦν αἱ ἀγωγαί των, καὶ αὐτοὺς ἂς τοὺς στείλῃ ἐπάνω ὁ Αἰακός. Καὶ ἐὰν κανεὶς νομίσῃ ὅτι ἐδικάσθη ἀδίκως, θὰ δύναται νὰ ἐφεσιβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἡ ἔφεσις θὰ γείνῃ εἰς τὸν Δία.

ΠΑΝ. Πωπὼ θόρυβος! Τί ἀναφωνητὸ εἶνε αὐτό; Κύτταξε πῶς τρέχουν καὶ τραβοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑρμῆς ἐπιστρέφει· ὥστε πηγαίνετε νὰ φροντίσετε διὰ τὰς δίκας, νὰ κληρώσετε τοὺς δικαστὰς καὶ νὰ κρίνετε κατὰ τοὺς νόμους σας, ἐγὼ δὲ θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴ σπηλιά μου νὰ παίξω κάποιον σκοπὸν ἐρωτικόν, μὲ τὸν

ὁποῖον συνειθίζω νὰ πειράζω τὴν Ἠχώ. Ἀπὸ λόγους ῥητόρων καὶ δικηγόρων ἔχω παραχορτάσει, διότι ἀκούω κάθε μέρα ἐκείνους ποῦ δικάζονται εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον.

ΕΡΜΗΣ. Λοιπόν, Δικαιοσύνη, ἂς ἀρχίσωμεν.

ΔΙΚ. Βέβαια, διότι ὡς βλέπεις, ἔρχονται σωρηδὸν καὶ ὡς σμήνη σφηκῶν βομβοῦν γύρω εἰς τὸν βράχον.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ. Ἐπὶ τέλους σὲ συνέλαβα, ἀχρεῖε.

ΑΛΛΟΣ. Εἶσαι συκοφάντης.

ΑΛΛ. Τώρα δὲ γλυτώνεις.

ΑΛΛ. Θ' ἀποδείξω τὰ μεγάλα σου ἐγκλήματα.

ΑΛΛ. Νὰ προτιμηθῇ ἡ δική μου ὑπόθεσις.

ΑΛΛ. Ἀκολούθει, κακοῦργε, εἰς τὸ δικαστήριον.

ΑΛΛ. Μὴ μὲ πνίξῃς.

ΔΙΚ. Ξέρεις τί πρέπει νὰ κάμωμεν, ὦ Ἑρμῆ; Τὰς μὲν ἄλλας δίκας ν' ἀναβάλωμεν δι' αὔριον, σήμερον δὲ νὰ κληρώσωμεν μόνον ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας ἐνάγονται ἄνθρωποι ὑπὸ διαφόρων τεχνῶν, ἐπιτηδευμάτων ἢ ἐπιστημῶν. Δόσε μου αὐτὰς τὰς δικογραφίας.

ΕΡΜ. Ἡ Μέθη κατὰ τῆς Ἀκαδημίας περὶ τοῦ Πολέμωνος ἐπὶ ἐξανδραποδισμῷ.

ΔΙΚ. Κλήρωσε ἑπτὰ δικαστάς.

ΕΡΜ. Ἡ Στοὰ κατὰ τῆς Ἡδονῆς ἐπὶ ἀδικίᾳ, διότι ἀπεπλάνησε τὸν ἐραστήν της Διονύσιον.

ΔΙΚ. Πέντε εἶνε ἀρκετοί.

ΕΡΜ. Ἡ Τρυφὴ κατὰ τῆς Ἀρετῆς διὰ τὸν Ἀρίστιππον.

ΔΙΚ. Πέντε καὶ τούτους ἂς τοὺς δικάσουν.

ΕΡΜ. Ἡ Ἀργυραμοιβικὴ κατὰ τοῦ Διογένους ἐπὶ δραπετεύσει.

ΔΙΚ. Μόνον τρεῖς κλήρωσε.

ΕΡΜ. Ἡ Ζωγραφικὴ κατὰ τοῦ Πύρρωνος ἐπὶ λιποταξίᾳ.

ΔΙΚ. Ἐννέα ἂς δικάσουν.

ΕΡΜ. Θέλεις, Δικαιοσύνη, νὰ κληρώσωμεν καὶ αὐτὰς τὰς

δύο ἀγωγὰς αἵτινες πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὑπεβλήθησαν ἐναντίον τοῦ ῥήτορος;

ΔΙΚ. Ἂς δικάσωμεν πρῶτον τὰς παλαιάς, αὐταὶ δὲ θὰ ἔλθουν ἔπειτα.

ΕΡΜ. Καὶ ὅμως εἶνε ὅμοιαι καὶ αὐταί, καὶ τὸ ἀδίκημα ἂν καὶ δὲν εἶνε παλαιὸν εἶνε παρόμοιον μὲ τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα θὰ δικασθοῦν· ὥστε ὁμοῦ μὲ αὐτὰ πρέπει νὰ δικασθῇ καὶ τοῦτο.

ΔΙΚ. Μοῦ φαίνεται, Ἑρμῆ, ὅτι θέλεις νὰ κάμῃς χάριν εἰς κάποιον· ὅμως ἀφοῦ τὸ θέλεις ἂς δικασθοῦν καὶ αὐταί, ἀλλὰ μόνον αὐταί· διότι ὅσαι ἐκληρώθησαν εἶνε ἀρκεταί. Δός μου τὰς μηνύσεις.

ΕΡΜ. Ἡ Ῥητορικὴ κατὰ τοῦ Σύρου ἐπὶ κακοποιήσει. Ὁ Διάλογος κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ ἐξυβρίσει. [1]

ΔΙΚ. Καὶ ποῖος εἶνε αὐτός; Δὲν βλέπω νὰ εἶνε γραμμένον τὸ ὄνομά του.

ΕΡΜ. Ἂς μείνῃ οὕτω, κατὰ τοῦ ῥήτορος τοῦ Σύρου· ἡ ἔλλειψις τοῦ ὀνόματος δὲν εἶνε σπουδαῖον ἐμπόδιον.

ΔΙΚ. Ὡραῖο αὐτό, νὰ κληρώσωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον δίκας ξένας αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ δικασθοῦν πέραν τοῦ Εὐφράτου. Ἐν τοσούτῳ ἂς κληρωθοῦν ἕνδεκα δικασταὶ καὶ διὰ τὰς δύο αὐτὰς δίκας.

ΕΡΜ. Εὖγε, Δικαιοσύνη, ποῦ φροντίζεις νὰ μὴ γείνουν πολλαὶ αἱ δικαστικαὶ δαπάναι.

ΔΙΚ. Οἱ κληρωθέντες νὰ δικάσουν τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὴν Μέθην ἂς καθήσουν πρῶτοι· σὺ δὲ γέμισε τὴν κλεψύδραν. Τὸν λόγον ἔχεις σὺ πρώτη ἡ Μέθη. Ἀλλὰ διατὶ σιγᾷς καὶ ἀποφεύγεις νὰ ὁμιλήσῃς; Πλησίασε, ὦ Ἑρμῆ, νὰ μάθῃς τί ἔχει.

ΕΡΜ. Λέγει ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀγωγήν της, διότι

---

1) Διὰ τοῦ Σύρου ῥήτορος, ὁ Λουκιανὸς παρεισάγει εἰς τὸν διάλογον ἑαυτόν, ἵνα δικαιολογηθῇ διότι ἐγκαταλείψας τὴν Ῥητορικὴν ἐπεδόθη εἰς τὸν Διάλογον καὶ ἐδημιούργησε νέον εἶδος διαλόγου.

ὁ οἶνος ἔχει δεσμεύσει τὴν γλῶσσάν της καὶ φοβεῖται μήπως προκαλέσῃ τὸν γέλωτα τοῦ δικαστηρίου. Βλέπεις δὲ ὅτι μόλις στέκεται εἰς τὰ πόδια της.

ΔΙΚ. Λοιπὸν ἂς τῆς διορίσωμεν ἕνα συνήγορον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δικηγόρους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ εἶνε ἕτοιμοι νὰ σκάσουν διὰ νὰ πάρουν τρεῖς ὀβολούς.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ θελήσῃ νὰ συνηγορήσῃ εἰς τὸ φανερὸν ὑπὲρ τῆς Μέθης. Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προτείνει ἡ Μέθη εἶνε σωστόν.

ΔΙΚ. Τί;

ΕΡΜ. Ἡ Ἀκαδημία εἶνε ἐξησκημένη εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίζῃ πάντοτε δύο ἀντιθέτους γνώμας. Αὐτὴ λοιπόν, λέγει ἡ Μέθη, ἂς ὁμιλήσῃ πρῶτον ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἔπειτα ὁμιλεῖ καὶ διὰ λογαριασμόν της.

ΔΙΚ. Αὐτὰ εἶνε παράξενα, ἀλλ' ἂς εἶνε. Ἀφοῦ σοῦ εἶνε εὔκολον, Ἀκαδημία, ἀνάπτυξε καὶ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν.

ΑΚΑΔ. Ἀκούσετε, ἄνδρες δικασταί, πρῶτον τὰς αἰτιάσεις τῆς Μέθης, ἀφοῦ εἰς αὐτὴν ἀνήκει τώρα ὁ λόγος. Ἡ δυστυχὴς Μέθη ἠδικήθη μεγάλως ὑπ' ἐμοῦ τῆς Ἀκαδημίας, διότι τὸν μόνον δοῦλον τὸν ὁποῖον εἶχε πιστὸν καὶ ἀφοσιωμένον εἰς αὐτὴν καὶ ὁ ὁποῖος ἐνόμιζεν ὅτι τίποτε ἐξ ὅσων ἔπραττε δὲν ἦτο αἰσχρόν, τῆς τὸν ἀφήρεσα. Ἐννοεῖ τὸν Πολέμωνα ἐκεῖνον ὅστις ἐν καιρῷ ἡμέρας διέτρεχε μεθυσμένος τὴν ἀγοράν, συνοδευόμενος ὑπὸ τραγουδιστριῶν καὶ ᾀδῶν ἀπὸ πρωΐας ἕως ἑσπέρας, αἰωνίως μεθύων καὶ κραιπαλῶν καὶ στεφανωμένος μὲ ἄνθη. Καὶ ὅτι αὐτὰ εἶνε ἀληθῆ μαρτυροῦν ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες οὐδέποτε εἶδον τὸν Πολέμωνα ἀμέθυστον. Ὅταν δὲ ὁ δυστυχὴς οὗτος ἦλθε καὶ ἐτραγούδησεν εἰς τὰς θύρας τῆς Ἀκαδημίας, ὅπως συνείθιζε νὰ τραγουδῇ εἰς τὰ πρόθυρα ὅλων, τὸν ἥρπασε καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπέσπασε διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Μέθης καὶ τὸν παρέλαβε πλησίον της τὸν ἠνάγκασε νὰ πίνῃ μόνον νερόν, τὸν ἐδίδαξε τὴν ἐγκράτειαν, ἀπέσπασε τοὺς στεφάνους ἀπὸ τὴν κεφα-

λήν του καὶ ἀντὶ νὰ κατακλίνεται καὶ νὰ πίνῃ, τοῦ ἐδίδαξε λόγους σκοτεινοὺς καὶ ἀνιαρούς, οἱ ὁποῖοι κουράζουν τὸ πνεῦμα του μὲ σκέψεις. Οὕτω δὲ ἀντὶ τοῦ ἐρυθήματος τὸ ὁποῖον ἤνθει προηγουμένως εἰς τὰς παρειάς του, ἔγινεν ὁ ἄθλιος ὠχρὸς καὶ ἰσχνὸς τὸ σῶμα. Ἐλησμόνησεν ὅλα τὰ ἄσματα καὶ νηστικὸς ἐνίοτε καὶ διψῶν κάθηται μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ λέγει τὰς φλυαρίας τὰς ὁποίας ἐγὼ ἡ Ἀκαδημία διδάσκω. Τὸ δὲ χειρότερον εἶνε ὅτι καὶ κατηγορεῖ τὴν Μέθην παρακινούμενος ὑπ' ἐμοῦ καὶ πολλὰ λέγει ἐναντίον της.[1] Αὐτὰ περίπου θὰ εἶχε νά εἴπῃ ἡ Μέθη. Τώρα θὰ ἀπολογηθῶ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τὸ νερὸν τῆς κλεψύδρας ἂς τρέξῃ δι' ἐμέ.

ΔΙΚ. Τί ἆρά γε ἔχει ν' ἀπαντήσῃ εἰς αὐτά; Ἐν τοσούτῳ χύσε καὶ δι' αὐτὴν ἴσην ποσότητα νεροῦ.

ΑΚΑΔ. Ὅσα ἡ συνήγορος εἶπεν ὑπὲρ τῆς Μέθης, ὦ ἄνδρες δικασταί, φαίνονται πολὺ ὀρθὰ ὅπως ἐλέχθησαν· ἀλλ' ἐὰν δόσετε εὐνοϊκὴν ἀκρόασιν καὶ εἰς ὅσα μέλλω νὰ εἴπω ἐγώ, θὰ πεισθῆτε ὅτι οὐδόλως τὴν ἠδίκησα. Ὁ Πολέμων οὗτος, τὸν ὁποῖον λέγει δοῦλόν της, ἦτο ἐκ φύσεως ἀγαθὸς καὶ χωρὶς καμμίαν ῥοπὴν νὰ γείνῃ μέθυσος, ἀλλ' ἐσυγγένευε καὶ ὡμοίαζε πρὸς ἐμὲ κατὰ τὸν χαρακτῆρα. Αὐτὴ ὅμως μὲ τὴν συνδρομὴν καὶ τῆς Ἡδονῆς, ἥτις συνήθως συνεργάζεται μὲ αὐτήν, ἐπρόλαβε καὶ τὸν ἥρπασε ὅταν ἀκόμη ἦτο νέος καὶ τρυφερὸς καὶ τὸν διέφθειρε τὸν δυστυχῆ μὲ νυκτερινὰς διασκεδάσεις καὶ ἑταίρας, οὕτως ὥστε ἔχασε σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἐντροπήν. Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρὸ μικροῦ ἐνόμιζεν ὅτι ἔλεγεν ὑπὲρ ἑαυτῆς, μᾶλλον ὑπὲρ ἐμοῦ πρέπει νὰ τὰ

---

1) Ὅταν ὁ μέθυσος Πολέμων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ προπηλακίσῃ φιλοσοφίαν καὶ φιλοσόφους ἐδίδασκεν ὁ ἐκ Χαλκηδόνος Ξενοκράτης. Οὗτος δέ, χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν αὐθάδειαν τοῦ μεθύσου, ἐξηκολούθησε νὰ ὁμιλῇ, καὶ ἦτο τόση ἡ πειθὼ τῶν λόγων του, ὥστε ὁ Πολέμων ἠσθάνθη ἐντροπὴν διὰ τὰς ἀκολασίας του, ἔγινε μαθητὴς τοῦ Ξενοκράτους καὶ ἔπειτα τὸν διεδέχθη. Ἀπέθανε δὲ εἰς βαθὺ γῆρας καὶ ἀφῆκε πολλὰ συγγράμματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐσώθησαν.

θεωρήσετε ὡς λεχθέντα. Τῷ ὄντι ὁ δυστυχὴς ἀπὸ πρωίας περιεφέρετο στεφανωμένος καὶ μεθυσμένος μέσα εἰς τὴν ἀγοράν, συνοδευόμενος ὑπὸ μουσικῆς, οὐδέποτε συνερχόμενος ἐκ τῆς μέθης, γραγουδῶν ἐνώπιον τῶν θυρῶν ὅλων, γενόμενος ὕβρις διὰ τοὺς προγόνους του καὶ τὴν πόλιν ὅλην καὶ ἀφορμὴ γέλωτος διὰ τοὺς ξένους. Ὅταν λοιπὸν ἦλθε πρὸς ἐμέ, ἔτυχε νὰ ὁμιλῶ, ὅπως συνειθίζω νὰ ὁμιλῶ πρὸς τοὺς φίλους μου, ἐνῷ αἱ θύραι ἦσαν ἀνοικταί, περὶ ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης. Αὐτὸς δὲ ἐμφανισθεὶς μὲ στεφάνους καὶ αὐλούς, κατ' ἀρχὰς ἐφώναζε καὶ προσεπάθει νὰ ταράξῃ τὴν διδασκαλίαν μὲ τὸν θόρυβον· ἐπειδὴ δὲ οὐδόλως ἐπροσέξαμεν εἰς αὐτόν, μετ' ὀλίγον (διότι δὲν ἦτο ἐντελῶς μεθυσμένος) ἤρχισε νὰ συνέρχεται καὶ νὰ προσέχῃ εἰς τὰ λεγόμενα· καὶ ἀφήρεσεν ἀπὸ τὴν κεφαλήν του τοὺς στεφάνους, διέταξε τὴν αὐλητρίδα νὰ σιωπήσῃ καὶ διὰ τὸ κόκκινον ἔνδυμα τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἐντρέπετο· καὶ ὡς νὰ ἐξύπνησε ἀπὸ βαθὺν ὕπνον, καὶ τὴν κατάστασίν του ἔβλεπε καὶ τὸν παρελθόντα βίον του κατεδίκαζε. Τότε τὸ ἐρύθημα τῆς μέθης ἐξέλιπε ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του, ἐκοκκίνιζε δὲ ἀπὸ ἐντροπὴν διὰ τὰς πράξεις του καὶ ἐπὶ τέλους ἀποδράσας ὅπως ἦτο, ἦλθε πρὸς ἐμέ, χωρὶς οὔτε νὰ τὸν παρακινήσω οὔτε νὰ τὸν ἐξαναγκάσω, ὡς αὐτὴ λέγει, ἀλλ' ἑκουσίως, διότι ἐνόμιζεν ὅτι πλησίον μου εἶνε καλλίτερα. Σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ τὸν καλέσετε διὰ νὰ τὸ βεβαιωθῆτε πῶς μετεβλήθη ἐξ αἰτίας μου. Τὸν παρέλαβα εἰς γελοίαν κατάστασιν καὶ μὴ δυνάμενον νὰ λαλήσῃ οὔτε νὰ σταθῇ ἐκ τῆς οἰνοποσίας, τὸν ἐπανέφερα εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀπὸ οὐτιδανὸν τὸν ἔκαμα σεμνὸν καὶ σώφρονα καὶ τὸν ἀνέδειξα ἄξιον πολλῆς ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Καὶ αὐτὸς δὲ μ' εὐγνωμονεῖ διὰ τοῦτο καὶ οἱ συγγενεῖς του. Ταῦτα εἶχα νὰ εἴπω. Ὑμεῖς δὲ κρίνετε τώρα μὲ ποίαν ἐξ ἡμῶν τῶν δύο ἦτο προτιμότερον εἰς αὐτὸν νὰ συναναστρέφεται.

ΕΡΜ. Λοιπὸν μὴ βραδύνετε, ἀλλὰ ψηφοφορήσετε· σηκωθῆτε. Ἔχομεν καὶ ἄλλους νὰ ἐξετάσωμεν.

ΔΙΚ. Ἡ Ἀκαδημία ἔλαβεν ὅλας τὰς ψήφους ἐκτὸς μιᾶς.

ΕΡΜ. Διόλου παράδοξον ὅτι εὑρέθη καὶ ἕνας μὲ τὸ μέρος τῆς Μέθης. Καθήσετε τώρα ὅσοι ἐκληρώθητε διὰ νὰ δικάσετε τὴν διένεξιν τῆς Στοᾶς καὶ τῆς Ἡδονῆς περὶ τοῦ ἐραστοῦ. Ἐχύθη τὸ νερόν. Σὺ ἡ ζωγραφιστὴ καὶ ποικιλόχρωμος ἔχεις τὸν λόγον.

ΣΤΟΑ. Δὲν ἀγνοῶ, ἄνδρες δικασταί, ὅτι ἡ ἀντίδικός μου ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ κάλλους, βλέπω δὲ ὅτι καὶ πολλοὶ ἐξ ὑμῶν στρέφετε πρὸς αὐτὴν τὰ βλέμματα καὶ τῆς μειδιᾶτε, ἐμὲ δὲ καταφρονεῖτε, διότι ἔχω τὴν κόμην σύρριζα κομμένην καὶ τὸ βλέμμα μου εἶνε ἀρρενωπὸν καὶ φαίνομαι σκυθρωπή. Ἀλλ' ἂν θελήσετε νὰ μὲ ἀκούσετε, ἐλπίζω ὅτι θὰ εἴπω πράγματα δικαιότερα ἀπὸ ὅσα θὰ σᾶς εἴπῃ αὐτή. Τὴν κατηγορῶ δὲ ἀκριβῶς διότι ὅπως εἶνε ὡς ἑταίρα καλλωπισμένη καὶ μὲ τὰ θέλγητρα τοῦ προσώπου της κατώρθωσε νὰ δελεάσῃ τὸν ἐραστήν μου Διονύσιον, ἄνδρα φρόνιμον τότε, καὶ νὰ μοῦ τὸν ἀποσπάσῃ. Ἡ δίκη, ἥτις ἐδικάσθη πρὸ ὀλίγου μεταξὺ Ἀκαδημίας καὶ Μέθης, εἶνε ἀδελφὴ τῆς παρούσης. Πρόκειται δηλαδὴ νὰ ἐξετασθῇ ἂν πρέπει νὰ ζῶμεν ὡς χοῖροι κάτω βλέποντες χωρὶς νὰ σκεπτώμεθα τίποτε εὐγενὲς οὔτε ὑψηλόν, ἢ νὰ θεωροῦμεν τὸ εὐχάριστον κατώτερον τοῦ ἠθικοῦ καὶ ἐλεύθεροι ἐλευθέρως νὰ φιλοσοφοῦμεν καὶ μήτε τὸν πόνον ὡς τι ἀκατανίκητον νὰ φοβούμεθα, οὔτε τὸ εὐχάριστον ὡς κτήνη νὰ προτιμῶμεν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ ζητοῦμεν εἰς τὸ μέλι καὶ τὰς ἰσχάδας.[1] Διότι τοιαῦτα δολώματα παρουσιάζει ἡ Ἡδονὴ πρὸς τοὺς ἀνοήτους καὶ φοβερίζουσα μὲ τὸν κόπον, προσελκύει τοὺς περισσοτέρους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἔκαμε καὶ τὸν ταλαίπωρον ἐκεῖνον ν' ἀποσκιρτήσῃ ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέλεξε τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον ἦτο ἄρρωστος· διότι οὐδέποτε ἂν ἦτο ὑγιὴς θὰ ἐπείθετο εἰς τοὺς λόγους ἐκείνης. Ἀλλὰ διατί ἐγὼ ν' ἀγανακτῶ κατ' αὐτῆς, ἀφοῦ οὔτε τοὺς θεοὺς σέβεται, ἀλλὰ συκοφαντεῖ τὴν πρόνοιαν αὐτῶν; Ὥστε δίκαιον θὰ εἶνε νὰ τὴν καταδικάσετε καὶ ἐπὶ ἀσεβείᾳ. Ἤκουσα

1) Τὰ ἐκλεκτὰ σῦκα τῆς Ἀττικῆς.

δὲ ὅτι οὔτε παρεσκευάσθη διὰ ν' ἀπολογηθῇ, ἀλλ' ἐκάλεσε τὸν Ἐπίκουρον διὰ νὰ ὁμιλήσῃ ἀντ' αὐτῆς. Βλέπετε πῶς ἐμπαίζει τὸ δικαστήριον. Ἀλλὰ νὰ τὴν ἐρωτήσετε τί θὰ ἐγίνοντο ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ συμπολίτης σας Θησεὺς ἐὰν πειθόμενοι εἰς τὰς παρακινήσεις τῆς Ἡδονῆς ἀπέφευγον τοὺς κόπους· ἀναμφιβόλως ἡ γῆ θὰ ἦτο πλήρης ἀδικίας, ἂν ἐκεῖνοι δὲν ἐκοπίαζον. Αὐτὰ μόνον λέγω, διότι δὲν μοῦ ἀρέσουν οἱ μακροὶ λόγοι. Ἐὰν δὲ θελήσῃ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ εἰς ὀλίγας ἐρωτήσεις τὰς ὁποίας θὰ τῆς ἀπευθύνω, θὰ σᾶς ἀποδείξω ἀμέσως τὴν μηδαμινότητά της. Ἀλλ' ἂς εἶνε· τώρα ἐνθυμούμενοι τὸν ὅρκον σας ψηφίσετε κατὰ συνείδησιν, χωρὶς νὰ πιστεύσετε εἰς τὸν Ἐπίκουρον, ὅστις ἀρνεῖται τὴν πρόνοιαν τῶν θεῶν διὰ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς συμβαίνοντα.

ΕΡΜ. Ἀποσύρθητι καὶ τώρα λέγε σύ, Ἐπίκουρε, ὑπὲρ τῆς Ἡδονῆς.

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ. Δὲν θὰ μακρηγορήσω, ἄνδρες δικασταί, διότι δὲν ἔχω καὶ ἀνάγκην πολλῶν λόγων. Ἀλλ' ἐὰν τῷ ὄντι ἡ Ἡδονὴ ἐξηνάγκασε τὸν Διονύσιον, τὸν ὁποῖον ἡ Στοὰ λέγει ἐραστήν της, διὰ μαγειῶν ἢ φαρμάκων, νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν Στοάν, νὰ στραφῇ δὲ πρὸς αὐτήν, δικαίως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μάγισσα καὶ νὰ καταδικασθῇ ὡς ἀδικοῦσα, ἀφοῦ μαγεύει τοὺς ξένους ἐραστάς. Ἐὰν ὅμως κανεὶς εἶνε ἐλεύθερος καὶ ζῇ εἰς ἐλευθέραν πόλιν καὶ χωρὶς νὰ παραβῇ τοὺς νόμους σιχαθῇ αὐτὴν διὰ τὴν ἀηδίαν της καὶ νομίσῃ ὡς μωρολόγημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτὴ λέγει, ὅτι ἡ εὐδαιμονία προέρχεται ἐκ τῶν μόχθων· ἐὰν ἐγκατέλειψε τοὺς σκολιοὺς καὶ πρὸς λαβυρίνθους ὁμοιάζοντας ἐκείνους λόγους καὶ ἐδραπέτευσεν εὐχαρίστως πρὸς τὴν Ἡδονήν, κόψας ὡς δεσμὰ τὰς πλεκτάνας τῶν λόγων· ἐὰν σκεφθεὶς ἀνθρωπίνως καὶ ὄχι βλακωδῶς, ἐθεώρησε τὴν κακοπάθειαν, ὅπως καὶ εἶνε, κακήν, γλυκεῖαν δὲ τὴν ἡδονήν, ἔπρεπε νὰ τὸν ἀποπέμψωμεν ὡς ναυαγὸν πλησιάζοντα εἰς λιμένα καὶ ἐπιθυμοῦντα γαλήνην; Ἔπρεπε νὰ τὸν ῥίψωμεν ἐκ νέου εἰς τοὺς μόχθους καὶ νὰ τὸν παραδώσωμεν τὸν δυστυχῆ πάλιν εἰς τὰς στερήσεις, μάλιστα δὲ ὅταν ὡς ἱκέτης πρὸς τὸν βωμὸν τοῦ ἐλέου κατέφυγεν εἰς τὴν Ἡδονήν; Πρέπει νὰ

τὸν ἐξαναγκάσωμεν νὰ ἀνέλθῃ μὲ ἱδρῶτα πολὺν τὴν πολυθρύλητον ἀνωφέρειαν τῆς ἀρετῆς καὶ ἀφοῦ κακοπαθήσῃ καθ' ὅλον του τὸν βίον νὰ εὐτυχήσῃ μετὰ θάνατον; Ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ κρίνῃ δικαιότερον ἀπὸ αὐτὸν τὸν Διονύσιον, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐγνώρισε τὰς ἰδέας τῆς Στοᾶς καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ μόνον τὸ καλὸν ἐνόμιζε πρὶν ἀγαθόν, ἐνόησεν ἔπειτα ὅτι ὁ κόπος ἦτο πρᾶγμα κακὸν καὶ ἐκ τῶν δύο δοκιμασθέντων ἐξέλεξε τὸ καλλίτερον; Διότι ὑποθέτω ὅτι ἔβλεπε τούτους νὰ διδάσκουν πολλὰ περὶ καρτερίας καὶ ἀνοχῆς τῶν κακοπαθειῶν, ἰδιαιτέρως δὲ νὰ περιποιοῦνται τὴν Ἡδονήν, νὰ ἐπιδεικνύουν αὐστηρότητα μὲ τοὺς λόγους, κατ' οἶκον δὲ νὰ ζοῦν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἡδονῆς· νὰ ἐντρέπωνται μὲν νὰ φανοῦν παραβαίνοντες τὴν αὐστηρότητα τῶν ἀρχῶν των καὶ προδίδοντες τὸ δόγμα των, πάσχοντες δὲ οἱ ταλαίπωροι τὸ πάθημα τοῦ Ταντάλου καί, ὅταν δύνανται κρυφίως καὶ ἀσφαλῶς νὰ παραδοῦν τὰς ἀρχάς των, ἁπλήστως γευόμενοι τὴν ἡδονήν. Ἐὰς κανεὶς ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὸν δακτύλιον τοῦ Γύγου, τὸν ὁποῖον νὰ φοροῦν καὶ νὰ γίνωνται ἀόρατοι, ἢ τὸν πῖλον τοῦ Πλούτωνος, [1] εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐγκατέλιπον εὐχαρίστως τὰς κακοπαθείας καὶ θὰ ἔτρεχον πρὸς τὴν Ἡδονήν, μιμούμενοι ὅλοι τὸν Διονύσιον, ὁ ὁποῖος μέχρις οὗ ἀσθενήσῃ ἤλπιζεν ὅτι θὰ τὸν ὠφέλουν αἱ περὶ τῆς καρτερίας διδασκαλίαι· ἀλλ' ὅταν ἠσθένησε καὶ κατελήφθη ὑπὸ ἀλγηδόνων καὶ ἠσθάνθη τὴν πραγματικότητα τοῦ πόνου, εἶδεν ὅτι τὸ σῶμά του εἶχεν ἐναντίας πρὸς τὴν Στοὰν φιλοσοφικὰς γνώμας καὶ δόγματα καὶ εἰς αὐτὸ μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς Στωικοὺς ἐπίστευσε καὶ ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἄνθρωπος καὶ εἶχεν ἀνθρώπινον σῶμα. Ἔκτοτε δὲ ἔπαυσε νὰ τὸ μεταχειρίζεται ὡς ἀνδριάντα, [2] πιστεύων ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος

---

1) Ὁ πῖλος (κυνῆ) τοῦ Πλούτωνος. ὅπως καὶ ὁ δακτύλιος τοῦ Γύγου, καθίστα ἀόρατον ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἐφόρει.

2) Ἦτο ἓν τῶν δογμάτων τῆς Στοᾶς νὰ μεταχειρίζωνται τὸ σῶμα ὡς ἄγαλμα, δηλαδὴ ἀναίσθητον εἰς τοὺς πόνους καὶ τὰς κακοπαθείας.

κατηγορεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ ἐπαινεῖ τὰς κακοπαθείας,

λόγοισι χαίρει, τὸν δὲ νοῦν ἐκεῖσ᾽ ἔχει. [1]

Ἐτελείωσα· ὑμεῖς δὲ τώρα ἀποφασίσετε.

ΣΤΟΑ. Ὄχι ἀκόμη, ἀλλ᾽ ἐπιτρέψατε νὰ τοῦ ἀπευθύνω ὀλίγας ἐρωτήσεις.

ΕΠΙΚ. Ἐρώτησε καὶ θ᾽ ἀπαντήσω.

ΣΤΟΑ. Νομίζεις ὅτι ἡ σκληραγωγία εἶνέ τι κακόν;

ΕΠΙΚ. Μάλιστα.

ΣΤΟΑ. Ἡ ἡδονὴ δὲ καλόν;

ΕΠΙΚ. Βεβαίως.

ΣΤΟΑ. Καὶ πῶς; Γνωρίζεις τί εἶνε διάφορον καὶ ἀδιάφορον καὶ προηγμένον καὶ ἀποπροηγμένον; [2]

ΕΠΙΚ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Ἄκουσε, Στοά· οἱ δικασταὶ λέγουν ὅτι δὲν ἐννοοῦν αὐτὰ τὰ λεπτολογήματα, ὥστε παύσετε, διότι θὰ ψηφοφορήσουν.

ΣΤΟΑ. Θὰ ἤμουν βεβαία περὶ τῆς νίκης, ἐὰν μὲ ἄφιναν νὰ τὸν ἐρωτήσω περὶ τοῦ τρίτου σχήματος τῶν ἀναποδείκτων. [3]

ΔΙΚ. Ποῖος ἐκέρδισε;

ΕΡΜ. Ἡ Ἡδονὴ παμψηφεί.

ΣΤΟΑ. Κάνω ἔφεσιν εἰς τὸν Δία.

ΔΙΚ. Σοῦ εὔχομαι ἐπιτυχίαν. Σὺ δέ, Ἑρμῆ, κάλεσε ἄλλους.

ΕΡΜ. Ἡ Ἀρετὴ κατὰ τῆς Τρυφῆς διὰ τὸν Ἀρίστιππον. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστιππος ἂς ἔλθῃ.

ΑΡΕΤΗ. Πρέπει νὰ ὁμιλήσω πρώτη ἐγώ, διότι εἰς ἐμὲ ἀνή-

---

1) Εὐριπίδου «Φοίνισσαι» 863: Μὲ τοὺς λόγους ἐπιδεικνύεται εὐχαριστημένος, ἀλλ᾽ ἡ ψυχή του εἶνε περίλυπος.

2) Προηγμένα κατὰ τοὺς Στωικοὺς ἐλέγοντο τὰ σχετικῶς καλλίτερα ἀγαθὰ τοῦ βίου.

3) Εἶδος συλλογισμοῦ. Ὁ Ἀπούλιος λέγει ὅτι ἀναπόδεικτον δὲν σημαίνει τὸ μὴ δυνάμενον ν᾽ ἀποδειχθῇ, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον ἀνάγκην ἀποδείξεως.

κει ὁ Ἀρίστιππος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα του.

ΤΡΥΦΗ. Ὄχι, ἐγώ· διότι εἰς ἐμὲ ἀνήκει ὁ ἄνθρωπος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τοὺς στεφάνους, τὸ κόκκινον ἔνδυμα καὶ τὰ ἀρώματα.

ΔΙΚ. Ἄδικα φιλονικεῖτε, διότι ἡ δίκη σας θὰ ἀναβληθῇ ἕως οὗ ὁ Ζεὺς ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν του περὶ τοῦ Διονυσίου. Ἡ ὑπόθεσίς σας εἶνε ὁμοία μὲ ἐκείνην, ὥστε, ἐὰν ἡ Ἡδονὴ κερδίσῃ, καὶ ὁ Ἀρίστιππος θὰ παραχωρηθῇ εἰς τὴν Τρυφήν· ἐὰν δὲ νικήσῃ ἡ Στοά, καὶ ὁ Ἀρίστιππος θὰ ἐπιδικασθῇ εἰς τὴν Ἀρετήν. Ὥστε ἄλλοι ἂς ἔλθουν. Καὶ νὰ μὴ δοθῇ ἀμοιβὴ εἰς τοὺς κληρωθέντας διὰ τὴν ἀναβληθεῖσαν ὑπόθεσιν, ἀφοῦ ἔμεινεν ἀδίκαστος.

ΕΡΜ. Εἰς μάτην λοιπὸν ἔκαμαν τὸν κόπον ἄνθρωποι γέροντες ν' ἀναβοῦν τόσῳ μεγάλον ἀνήφορον;

ΔΙΚ. Θὰ εἶνε ἀρκετὸν νὰ λάβουν τὸ τρίτον τῆς ἀμοιβῆς. Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ θυμώνετε· θὰ δικάσετε καὶ πάλιν.

ΕΡΜ. Καιρὸς νὰ ἔλθῃ ὁ Διογένης ὁ Σινωπεὺς καὶ σὺ ἡ Ἀργυραμοιβικὴ ἔχεις τὸν λόγον.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Ἂν δὲν παύσῃ νὰ μ' ἐνοχλῇ αὐτή, θὰ δικασθῶ ὄχι πλέον δι' ἀπόδρασιν, ἀλλὰ διὰ μεγάλα καὶ βαρέα τραύματα· θὰ τὴν ἀρχίσω ἀμέσως τώρα στὸ ξύλο.

ΔΙΚ. Τ' εἶν' αὐτά; Ἔφυγεν ἡ Ἀργυραμοιβικὴ καὶ ὁ Διογένης τὴν καταδιώκει μὲ τὴν βακτηρίαν ὑψωμένην. Ἄσχημα τὴν ἔχει ἡ δυστυχής. Τὸν Πύρρωνα κάλεσε.

ΕΡΜ. Ἡ Ζωγραφικὴ εἶνε ἐδῶ, ἀλλ' ὁ Πύρρων δὲν ἦλθε καθόλου καὶ ἦτο ἐπόμενον.

ΔΙΚ. Διατὶ ἦτο ἐπόμενον;

ΕΡΜ. Διότι δὲν παραδέχεται ὡς ἀληθῆ καμμίαν κρίσιν.

ΔΙΚ. Λοιπὸν ἂς δικασθῇ ἐρήμην καὶ ἂς καταδικασθῇ. Τώρα κάλεσε τὸν Σύρον λογογράφον, μολονότι αἱ ἀγωγαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δοθῇ ἐναντίον του, εἶνε ὀλίγου καιροῦ καὶ δὲν ἦτο καμμία ἀνάγκη νὰ δικασθοῦν τώρα· ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεφασίσθη, εἰσάγαγε πρῶτον τὴν δίκην τῆς Ρητορικῆς. Μπᾶ! πόσοι ἦλθαν διὰ ν' ἀκούσουν τὴν συζήτησιν.

ΕΡΜ. Τοῦτο ἦτο ἐπόμενον, ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶνε πα-

λαιά, ἀλλὰ νέα καὶ πρωτοφανής, διότι χθὲς μόλις, ὡς εἶπες, ἐδόθη ἡ ἀγωγή, καὶ ἡ ἐλπὶς ν' ἀκούσουν τὴν Ρητορικὴν καὶ τὸν Διάλογον ν'ἀναπτύσσουν τὴν κατηγορίαν ἕκαστος ἰδιαιτέρως,ν'ἀπολογῆται δὲ καὶ πρὸς τοὺς δύο ὁ Σύρος, προσείλκυσε πολλοὺς εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἄρχισε, Ρητορική.

ΡΗΤΟΡΙΚΗ. Ἐν πρώτοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, [1] εὔχομαι εἰς τοὺς θεοὺς ὅλους καὶ τὰς θεάς, ὅσην ἀγάπην τρέφω πρὸς τὴν πόλιν καὶ πρὸς ὅλους ὑμᾶς,ἄλλην τόσην νὰ εὕρω ἐκ μέρους σας εἰς τὸν προκείμενον ἀγῶνα· ἔπειτα δὲ θὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ σᾶς ὁδηγήσουν, ὅπως εἶνε καὶ δίκαιον, νὰ μὴ ἐπιτρέψετε εἰς τὸν ἀντίδικον νὰ μὲ διακόπτῃ, ἀλλὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ν' ἀναπτύξω τὴν κατηγορίαν ὅπως θέλω καὶ ὅπως τὴν ἔχω κατὰ νοῦν. Διότι δὲν δύναμαι νὰ σκέπτωμαι τὰ αὐτά, [2] ὅταν ἀποβλέπω εἰς ὅσα ἔχω πάθει παρ' αὐτοῦ καὶ συγχρόνως εἰς τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους θ' ἀκούω. Ὡς θὰ ἴδετε, οἱ λόγοι τοὺς ὁποίους θὰ σᾶς εἴπῃ θὰ εἶνε ὁμοιότατοι πρὸς τοὺς ἰδικούς μου, ἡ διαγωγή του ὅμως εἶνε τοιαύτη, ὥστε πρέπει νὰ λάβω μέτρα διὰ νὰ μὴ πάθω χειρότερα. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρηγορῶ εἰς τὸ προοίμιον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς κλεψύδρας νὰ χύνεται εἰς μάτην, ἀρχίζω τὴν κατηγορίαν. Ἐγὼ λοιπόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὗρον τὸν ἀντίδικον τοῦτον πολὺ μικρὸν τὴν ἡλικίαν, βάρβαρον ἔτι κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ σχεδὸν ἐνδεδυμένον κατὰ τὸν Ἀσσυριακὸν τρόπον μὲ κάνδυν. Ἐπλανᾶτο εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ δὲν ἐγνώριζε εἰς τί νὰ ἐπιδοθῇ, ἐγὼ δὲ παραλαβοῦσα αὐτὸν τὸν ἐσπούδασα· καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἐφαίνετο εὐμαθὴς καὶ ἀφοσιωμένος εἰς ἐμὲ—διότι ἀκόμη ἦτο συνεσταλμένος καὶ μ' ἐπεριποιεῖτο καὶ μόνην ἐμὲ ἐθαύμαζε—ἀφῆκα τοὺς ἄλλους οἵτινες μὲ ἐπεζήτουν καὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλούσιοι καὶ εὐγενοῦς κα-

---

1) Τὸ προοίμιον τοῦτο εἶνε τοῦ Δημοσθένους εἰς τὸν «Περὶ στεφάνου» λόγον.

2) Ἡ φράσις «οὐχὶ δὲ ταὐτὰ παρίσταταί μοι γινώσκειν» εἶνε ἐκ τοῦ τρίτου Ὀλυνθιακοῦ.

ταγωγῆς καὶ παρεδόθην εἰς τὸν ἀχάριστον τοῦτον, καίτοι πτωχὸν καὶ ἀφανῆ καὶ νεώτατον, καὶ προῖκα τοῦ ἔδωκα ὄχι μικρὰν πολλοὺς καὶ θαυμασίους λόγους. Ἔπειτα τὸν κατέταξα εἰς τοὺς ὁμοφύλους μου, τὸν ἐνέγραψα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν ἔκαμα ἀστόν. Τοῦτο δὲ βλέποντες ὅσοι εἶχον ἀποτύχει εἰς τὴν εὔνοιάν μου ἐπνίγοντο ὑπὸ τοῦ πείσματος. Καὶ ὅταν ἠθέλησε νὰ ταξειδεύσῃ καὶ ἐπιδείξῃ τὴν ἐκ τοῦ γάμου εὐτυχίαν του, οὔτε τότε τὸν ἐγκατέλειψα, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸν ἠκολούθουν, ἄνω καὶ κάτω περιαγομένη ὑπ' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν φροντίδων μου νὰ τὸν στολίζω καὶ νὰ τὸν ὁδηγῶ συνετέλουν εἰς τὸ νὰ γίνεται ἔνδοξος καὶ ἐξακουστός. Καὶ ὅσα μὲν ἔπραξα ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰωνίαν εἶνε ἴσως μικρά· καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲ ὅταν ἠθέλησε νὰ ταξειδεύσῃ, διέπλευσα μετ' αὐτοῦ τὸ Ἰόνιον πέλαγος καὶ τελευταῖον τὸν συνώδευσα μέχρι τῆς Κελτικῆς, ὅπου ἔγεινα ἀφορμὴ νὰ κερδίσῃ πολλά. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν μοῦ ἦτο πιστὸς καὶ μὲ ἠγάπα, χωρὶς καμμίαν νύκτα νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν κατοικίαν μας. Ἀλλ' ὅταν ἀρκετὰ ἐχόρτασε καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἐξησφάλισε τὴν δόξαν του, ὑπερηφανεύθη καὶ ἤρχισε νὰ ἔχῃ ὑπερβολικὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ὑποκειμένου του· τότε δὲ μὲ παρημέλησε ἢ μᾶλλον ἐντελῶς μὲ ἐγκατέλειψε καὶ ἠγάπησε τὸν γενειοφόρον Διάλογον τὸν ἕνεκα τῆς μορφῆς του ὀνομαζόμενον υἱὸν τῆς Φιλοσοφίας καὶ τὸν ἠγάπησε μὲ πολὺν ἔρωτα, καίτοι πρεσβύτερον αὐτοῦ, καὶ μὲ αὐτὸν συζεῖ· καὶ δὲν ἐντρέπεται διότι ἐστένευσε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἄνεσιν τοῦ ἰδικοῦ μου ὕφους καὶ περιωρίσθη εἰς μικρὰς καὶ κωμικὰς ἐρωτήσεις, ἀντὶ δὲ νὰ λέγῃ ὅ,τι θέλει μεγαλοφώνως,συμπλέκει καὶ συλλαβίζει μικράς τινας φράσεις διὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ δρέψῃ πολυφώνους ἐπευφημίας ἢ χειροκροτήματα, ἀλλὰ μόνον τὸ μειδίαμα τῶν ἀκροατῶν, χειρονομίαν μικρὰν ἢ νεῦμα ἐπιδοκιμαστικὸν ἢ στεναγμὸν διὰ τὰ λεγόμενα. Ἰδοὺ τί ἐπροτίμησε καὶ περιεφρόνησεν ἐμέ. Λέγουν δὲ ὅτι οὔτε μὲ τὸν νέον του φίλον ζῇ ὁμαλῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν φέρεται ὑβριστικῶς. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀχάριστος καὶ ἔνοχος κατὰ τοὺς νόμους περὶ κακώσεως,

αὐτὸς ὁ ὁποῖος τὴν νόμιμον σύζυγόν του, παρὰ τῆς ὁποίας τόσα ἔλαβε καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἔγεινεν ἔνδοξος, τόσον ἀτίμως ἐγκατέλειψε καὶ ἐπεθύμησε νέους ἔρωτας, καὶ αὐτὰ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν μόνον ἐμὲ θαυμάζουν ὅλοι καὶ καυχῶνται ὅτι μὲ ἔχουν προστάτιδα; Ἀλλ' ἐγώ, ἐνῷ τόσοι μὲ ἐπιζητοῦν καὶ κτυποῦν τὴν θύραν μου καὶ μὲ καλοῦν μεγαλοφώνως μὲ τὸ ὄνομά μου, ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ οὔτε ἀνοίγω οὔτε θέλω νὰ δίδω προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους των· διότι βλέπω ὅτι δὲν φέρουν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸν κενὸν θόρυβον τῆς φωνῆς. Οὗτος δὲ οὐδὲ μετὰ τοιαύτην ἀφοσίωσιν ἐπανέρχεται πρὸς ἐμέ, ἀλλ' εἶνε προσηλωμένος εἰς τὸν ἐρώμενον. Καὶ τί, θεέ μου, ἐλπίζει ἀπὸ αὐτόν, ὅστις δὲν ἔχει τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸν ἔνδυμα τὸ ὁποῖον φορεῖ; Τελειώνω ἐδῶ, ἄνδρες δικασταί, καὶ σᾶς παρακαλῶ ἐὰν ὁ ἀντίδικος θελήσῃ νὰ ἀπολογηθῇ κατὰ τὸν ἰδικόν μου τρόπον, νὰ μὴ τοῦ τὸ ἐπιτρέψετε — διότι θὰ εἶνε ἀχαριστία νὰ μεταχειρισθῇ ἐναντίον μου τὴν ἰδικήν μου μάχαιραν — ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ φίλου του Διαλόγου ν' ἀπολογηθῇ, ἐὰν δύναται.

ΕΡΜ. Αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον· δὲν πρέπει μόνον αὐτὸς νὰ ἀπολογηθῇ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Διαλόγου, ἀλλὰ λόγον ἂς ἐκφωνήσῃ καὶ αὐτός.

ΣΥΡΟΣ. Ἀφοῦ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡ ἀντίδικος δὲν θέλει νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταχειρισθῶ λόγον μακρόν, καθότι παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθην νὰ ὁμιλῶ, δὲν θὰ σᾶς εἴπω πολλά· ἀλλ' ἀφοῦ ἀνασκευάσω τὰ κυριώτερα τῆς κατηγορίας, θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ κρίνετε περὶ ὅλων ὑμεῖς. Πάντα ὅσα σᾶς ἀφηγήθη περὶ ἐμοῦ εἶνε ἀληθῆ· διότι τῳόντι μὲ ἐξεπαίδευσε καὶ συνεταξείδευσε μετ' ἐμοῦ καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας μὲ κατέταξε καὶ κατὰ τοῦτο τοὐλάχιστον γνωρίζω χάριν εἰς τὸν γάμον. Ἀλλ' ἀκούσατε τώρα καὶ τὰ αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα τὴν ἐγκατέλειψα καὶ ἀπέκλινα πρὸς τὸν Διάλογον καὶ μὴ ὑποθέσετε ὅτι ἐξ ἀνάγκης καὶ συμφέροντος ψεύδομαι. Ἐπειδὴ τὴν ἔβλεπα ὅτι ἔπαυσε νὰ σωφρονῇ καὶ νὰ διατηρῇ τὸ σεμνὸν ἦθος, τὸ ὁποῖον εἶχε ὅταν ἐκεῖνος ὁ Παια-

νιεὺς [1] τὴν ἐνυμφεύθη, καὶ ἐστολίζετο καὶ τὴν κόμην της ἐκτένιζεν ὡς ἑταίρα καὶ ἐψιμυθίωνε τὸ πρόσωπόν της καὶ ὑπέβαφε τοὺς ὀφθαλμούς, ἤρχισα νὰ τὴν ὑποπτεύω καὶ τὴν κατεσκόπευα διὰ ν' ἀνακαλύψω τὰς ἀπιστίας της. Καθ' ἑκάστην δὲ νύκτα ὁ δρόμος μας ἐγέμιζεν ἀπὸ μεθυσμένους ἐραστάς, οἵτινες ἤρχοντο νὰ τῆς τραγουδοῦν καὶ ἔκρουον τὴν θύραν μας, τινὲς δὲ καὶ χωρὶς συστολὴν καὶ φόβον εἰσώρμων εἰς τὴν οἰκίαν μας. Καὶ αὐτὴ ἐγέλα καὶ ηὐχαριστεῖτο μὲ τὰ συμβαίνοντα· πολλάκις δὲ ἢ ἐπρόβαλλεν ἀπὸ τὸν ἡλιακωτὸν καὶ ἤκουε τοὺς ἐραστὰς ᾄδοντας μὲ βραχνὴν φωνὴν ᾄσματα ἄσεμνα ἢ καὶ ἡμιανοίγουσα τὰς θύρας καὶ νομίζουσα ὅτι διέφευγε τὴν προσοχήν μου, παρεδίδετο εἰς τὰς ἀσελγεῖς αὐτῶν ἐπιθυμίας καὶ ἐμοιχεύετο παρ' αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ μὴ ὑποφέρων ταῦτα, δὲν ἠθέλησα μὲν νὰ τὴν καταγγείλω ἐπὶ μοιχείᾳ, ἀλλὰ κατέφυγα εἰς τὸν Διάλογον, τὸν ὁποῖον εἶχα γείτονα καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ δεχθῇ πλησίον του.

Αὐτὰ εἶνε τὰ μεγάλα ἀδικήματα τὰ ὁποῖα ἔπραξα ἐγὼ ἐναντίον τῆς Ρητορικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν εἶχα καμμίαν τοιαύτην ἀφορμὴν ἐναντίον της θὰ ἤμουν δικαιολογημένος, ἀφοῦ εἶμαι σχεδὸν τεσσαρακοντούτης, ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὰς δίκας καὶ ν' ἀφήσω τοὺς δικαστὰς ἡσύχους, νὰ παύσω τὰς κατηγορίας ἐναντίον τῶν τυράννων καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν ἀνδραγαθούντων καὶ ν' ἀποσυρθῶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἢ τὸ Λύκειον, νὰ συμπεριπατῶ μὲ τὸν καλὸν τοῦτον Διάλογον καὶ νὰ συνδιαλέγωμαι ἡσύχως μετ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἐπευφημιῶν καὶ χειροκροτημάτων. Καίτοι ἔχω νὰ εἴπω πολλὰ ἀκόμη, παύω· σεῖς δὲ ψηφίσατε κατὰ τὸν ὅρκον σας.

ΔΙΚ. Ποῖος ἐκέρδισε ;

ΕΡΜ. Παμψηφεὶ ὁ Σύρος, πλὴν μιᾶς ψήφου.

ΔΙΚ. Κάποιος ῥήτωρ θὰ εἶνε αὐτὸς ὁ ὁποῖος κατεψήφισε. Τώρα ὁ Διάλογος ἂς ὁμιλήσῃ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Σεῖς

1) Ὁ Δημοσθένης.

δὲ οἱ δικασταὶ μείνατε καὶ θὰ λάβετε διπλασίαν ἀμοιβὴν διὰ τὰς δύο δίκας.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες δικασταί, δὲν ἤθελα νὰ σᾶς ἀπευθύνω μακροὺς λόγους, ἀλλὰ νὰ σᾶς ὁμιλήσω διὰ βραχειῶν φράσεων ὅπως συνειθίζω. Ἀλλ' ἀφοῦ ἄλλως ὁρίζουν τὰ ἔθιμα τῶν δικαστηρίων, θὰ ἀναπτύξω οὕτω τὴν κατηγορίαν, καίτοι εἶμαι ἐντελῶς ἄπειρος καὶ ἄτεχνος εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ λόγου. Τοῦτο δὲ ἂς θεωρηθῇ καὶ ὡς προοίμιον τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀγορεύσεώς μου. Τὰ ἀδικήματα καὶ αἱ ὕβρεις τὰς ὁποίας ἔχω ὑποστῇ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου εἶνε τὰ ἀκόλουθα· ἐνῷ πρὶν ἤμουν σοβαρὸς καὶ συνεζήτουν περὶ θεῶν, περὶ φύσεως καὶ περὶ κινήσεως τοῦ σύμπαντος καὶ ἀεροβάτουν ὑψηλά, ὑπεράνω τῶν νεφῶν, ἐκεῖ ὅπου ὁ μέγας Ζεὺς φέρεται εἰς τὸν οὐρανὸν καθήμενος ἐπὶ πτερωτοῦ ἅρματος, αὐτὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν μὲ ἔσυρε κάτω, μοῦ συνέτριψε τὰ πτερὰ καὶ μ' ἔφερεν εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὸν ὄχλον. Μοῦ ἀφῄρεσε τὸ σοβαρὸν καὶ σεμνὸν προσωπεῖον τὸ ὁποῖον ἐφόρουν καὶ μοῦ ἐφόρεσεν ἄλλο κωμικὸν καὶ σατυρικὸν καὶ σχεδὸν γελοῖον. Ἔπειτα συνδυάσας τὸ σκῶμμα, τὸν ἴαμβον καὶ τὸν κυνισμόν, τὸν Εὔπολιν καὶ τὸν Ἀριστοφάνην, ἔργον ἔχοντας νὰ διακωμῳδοῦν τὰ σεμνὰ καὶ νὰ χλευάζουν τὰ ὀρθά, τοὺς συγκατέκλεισε μετ' ἐμοῦ. Ἐπὶ τέλους δὲ ἀνακαλύψας καὶ κάποιον Μένιππον ἐκ τῶν παλαιῶν κυνικῶν, κύνα ἀληθινόν, πολὺ γαυγιστήν, ἄγριον καὶ ὕπουλον συγχρόνως, καθ' ὅσον ἐγέλα καὶ ἐδάγκωνε, τὸν ἔκαμε καὶ τοῦτον σύντροφόν μου. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ τὸν κατηγορῶ ὅτι μὲ ἐξύβρισε κατὰ τρόπον ἀνυπόφορον, ἀφοῦ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐξέλθω ἐκ τῶν συνηθειῶν μου καὶ μὲ ἔκαμε κωμικὸν καὶ γελωτοποιόν, ἀναγκάζων με νὰ ὑποκρίνωμαι ὑποθέσεις ἀλλοκότους; Τὸ δὲ μεγαλείτερον ἐξ ὅλων τῶν ἀδικημάτων τὰ ὁποῖα μοῦ ἔκαμε, εἶνε ὅτι μὲ ἔφερεν εἰς μίαν ἀμφίβολον κατάστασιν, καὶ οὔτε πεζὸς εἶμαι, οὔτε ἐπὶ τῶν μέτρων ἱππεύω, ἀλλ' ὡς ἱπποκένταυρος κάμνω ἐντύπωσιν τέρατος συνθέτου καὶ παραδόξου.

ΕΡΜ. Τί θ' ἀπαντήσῃς λοιπὸν εἰς αὐτά, Σύρε;

ΣΥΡ. Ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον ἀγωνίζομαι ἐνώπιόν σας, ὦ ἄνδρες

δικασταί, εἶνε δι' ἐμὲ ἀπροσδόκητος· διότι τὰ πάντα ἠδυνάμην νὰ περιμένω, ἀλλ' ὄχι καὶ ν' ἀκούσω τὸν Διάλογον νὰ εἴπῃ τοιαῦτα περὶ ἐμοῦ. Ἐγὼ τὸν παρέλαβα καθ' ὃν χρόνον ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς σκυθρωπὸς καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν ἐρωτήσεων ἀπεξηραμένος· καὶ διὰ τοῦτο ἐθεωρεῖτο μὲν σεβάσμιος ἀλλὰ καὶ οὐδόλως εὐχάριστος καὶ οὐδεμίαν χάριν εἶχε διὰ ν' ἀρέσῃ εἰς τοὺς πολλούς. Καὶ πρῶτον τὸν συνείθισα νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον, ἔπειτα δὲ ἀφοῦ τοῦ ἀπέπλυνα τὸν πολύν του ῥύπον καὶ τὸν ἠνάγκασα νὰ μειδιᾷ, τὸν κατέστησα πλέον εὐχάριστον τὴν ὄψιν. Ἐκτὸς τούτου τοῦ ἔδωκα σύντροφον τὴν κωμῳδίαν καὶ οὕτω τὸν ἔκαμα πλέον ἀγαπητὸν εἰς τοὺς ἀκροατάς, οἵτινες προηγουμένως ἐφοβοῦντο τὰς ἀκάνθας του καὶ τὸν ἀπέφευγον, ὅπως ἀποφεύγουν νὰ πιάσουν ἐχῖνον. Ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω διατὶ πρὸ πάντων λυπεῖται διὰ τὴν μεταβολήν· διότι δὲν κάθημαι νὰ μικρολογῶ μετ' αὐτοῦ περὶ διαφόρων ἀφῃρημένων λεπτολογιῶν, ὡς λόγου χάριν ἂν ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος[1], πόσας κοτύλας[2] τῆς ὕλης, ἥτις δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὴ ἀναμίξεως καὶ διατηρεῖται πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, ἔχυσεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κρατῆρα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέμιξε πάντα τὰ στοιχεῖα ὅταν κατεσκεύασε τὸν κόσμον[3], καὶ ἂν ἡ ῥητορικὴ εἶνε εἰκὼν μέρους τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς κολακείας τὸ τέταρτον[4]. Διότι τοῦ ἀρέσει, δὲν γνωρίζω διατί, νὰ λεπτολογῇ περὶ τῶν τοιούτων, ὅπως οἱ εὐχαριστούμενοι νὰ ξύουν τὴν ψώραν των. Ἡ ἀσχολία αὕτη τοῦ φαίνεται εὐχάριστος καὶ ὑπερηφανεύεται ἂν λέγεται ὅτι δὲν εἶνε εὔκολον εἰς τὸν καθένα νὰ ἐννοῇ ὅπως αὐτὸς τὰς ἰδέας.[5] Αὐτὰ λοιπὸν ἀπαιτεῖ καὶ παρ' ἐμοῦ καὶ ζητεῖ τὰ

---

1) Ὑπαινίσσεται τὴν περὶ ψυχῆς συζήτησιν εἰς τὸν «Φαίδωνα» τοῦ Πλάτωνος.

2) Κοτύλη μέτρον χωρητικότητος ἴσον μὲ 7 1/2 οὐγγίας περίπου.

3) «Τιμαῖος».

4) Ὑπαινίσσεται τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς εἰς τὸν «Γοργίαν».

5) «Παρμενίδης».

πτερὰ τὰ ὁποῖα εἶχεν ἄλλοτε καὶ πρὸς τὰ ἐπάνω παρατηρεῖ καὶ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν του δὲν βλέπει. Διὰ τὰ ἄλλα δὲν πιστεύω νὰ δύναται νὰ μὲ κατηγορήσῃ, διότι καὶ τὸ ἑλληνικόν του ἔνδυμα δὲν τοῦ ἀφήρεσα διὰ νὰ τὸν ἐνδύσω βαρβαρικόν, ἐνῷ θεωροῦμαι βάρβαρος. Ἂν ἔπραττα τίποτε τοιοῦτον καὶ τοῦ ἔκλεπτα τὸ ἐθνικόν του ἔνδυμα, δικαίως θὰ ἠδύνατο νὰ μὲ κατηγορήσῃ ὡς ἀδικοῦντα καὶ παρανομοῦντα. Ἀπελογήθην ὅπως ἠδυνάμην· ὑμεῖς δὲ ψηφίσετε ὅπως καὶ προηγουμένως.

ΕΡΜ. Περίεργον, καὶ τώρα ἔλαβες καὶ τὰς δέκα ψήφους· ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος προηγουμένως σὲ κατεψήφισε καὶ πάλιν ἔδωκε καταδικαστικὴν ψῆφον. Φαίνεται ὅτι τὸ ἔχει συνήθειαν καὶ δὲν θὰ παύσῃ νὰ καταψηφίζῃ πάντα τὸν ὁποῖον θεωρεῖ καλλίτερόν του [1]. Καὶ τώρα σεῖς οἱ δικασταὶ πηγαίνετε εἰς τὸ καλόν, αὔριον δὲ θὰ δικάσωμεν τὰς λοιπὰς δίκας.

1) Εἰς τὸ κείμενον τὸ καταψηφίζω λέγεται «φέρει τὴν τετρυπημένην», διότι αἱ καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἦσαν τρυπημέναι· τοῦτο δὲ ἐχρησίμευε διὰ νὰ τὰς διακρίνουν οἱ δικασταὶ μὲ τὴν ἀφήν, καθότι αἱ δίκαι εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ἐγίνοντο ἐν καιρῷ νυκτός.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΣΙΤΟΥ

Ὅτι ἡ παρασιτικὴ εἶνε τέχνη

ΤΥΧΙΑΔΗΣ. Δὲν μοῦ ἐξηγεῖς, Σίμων, διατί ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι, γνωρίζουν ἕκαστος μίαν τέχνην διὰ τῆς ὁποίας καὶ εἰς τοὺς ἑαυτούς των καὶ εἰς τοὺς ἄλλους γίνονται χρήσιμοι, σὺ δὲν ἔχεις κανὲν ἔργον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ γίνεσαι ὠφέλιμος εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἢ εἰς τοὺς ἄλλους;

ΠΑΡΑΣΙΤΟΣ. Δὲν ἐννοῶ, Τυχιάδη, τί θέλεις νὰ πῇς μὲ αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν καὶ προσπάθησε νὰ ἐξηγηθῇς σαφέστερα.

ΤΥΧ. Γνωρίζεις καμμίαν τέχνην, ὡς παραδείγματος χάριν μουσικήν;

ΠΑΡ. Ὄχι.

ΤΥΧ. Μήπως ἰατρικήν;

ΠΑΡ. Οὔτε αὐτήν.

ΤΥΧ. Γεωμετρίαν;

ΠΑΡ. Καθόλου.

ΤΥΧ. Μήπως γνωρίζεις ῥητορικήν; Διὰ τὴν φιλοσοφίαν δὲν σ᾽ ἐρωτῶ διότι εἶσαι μακρὰν αὐτῆς ὅσον καὶ ἡ κακία.

ΠΑΡ. Καὶ ἀκόμη περισσότερον ἂν εἶνε δυνατόν· ὥστε μὴ νομίσῃς ὅτι θὰ ἐντραπῶ ἂν μὲ κατηγορήσῃς δι᾽ αὐτὴν τὴν ἄγνοιαν, διότι ὁμολογῶ καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι κακὸς καὶ χειρότερος ἀφ᾽ ὅσον δύνασαι νὰ φαντασθῇς.

ΤΥΧ. Καλά. Αὐτὰς τὰς ἐπιστήμας δὲν ἠδυνήθης ἴσως νὰ μάθῃς ἕνεκα τῆς δυσκολίας των· ἀλλὰ μήπως γνωρίζεις καμμίαν

ἀπὸ τὰς λαϊκὰς τέχνας, τὴν κτιστικὴν λόγου χάριν ἢ τὴν ὑποδηματοποιίαν; Διότι δὲν εἶσαι τόσον εὔπορος ὥστε οὐδὲ τοιούτου τινὸς ἐπαγγέλματος νὰ μὴ ἔχῃς ἀνάγκην.

ΠΑΡ. Καλὰ λέγεις, Τυχιάδη, ἀλλ' οὐδ' ἀπὸ αὐτὰς τὰς τέχνας γνωρίζω καμμίαν.

ΤΥΧ. Ποίαν λοιπὸν ἄλλην τέχνην γνωρίζεις;

ΠΑΡ. Ποίαν; Γνωρίζω μίαν τὴν ὁποίαν ἐγὼ θεωρῶ ἀπὸ τὰς εὐγενεστέρας καὶ τὴν ὁποίαν ἅμα ἀκούσῃς πιστεύω ὅτι θὰ ἐπαινέσῃς. Εἰς τὴν πρακτικήν της τοὐλάχιστον ἐξάσκησιν ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι εἶμαι τέλειος· ἀλλ' ἴσως θὰ δυσκολευθῶ νὰ σοῦ ἀναπτύξω τὴν θεωρίαν της.

ΤΥΧ. Ποίαν ἐννοεῖς;

ΠΑΡ. Δὲν ἔχω ἀκόμη παρασκευασθῆ ἀρκετὰ διὰ νὰ συζητῶ περὶ τῆς τέχνης μου ἐπιστημονικῶς. Ὥστε ἀρκεῖ ὅτι ἔμαθες ὅτι γνωρίζω μίαν τέχνην διὰ νὰ μὴ μὲ κατηγορεῖς διὰ τοῦτο· ποία δὲ εἶνε αὐτὴ θὰ τὸ μάθῃς ἄλλην φοράν.

ΤΥΧ. Δὲν δύναμαι νὰ περιμένω.

ΠΑΡ. Τὸ εἶδος τῆς τέχνης θὰ σοῦ φανῇ ἴσως παράδοξον.

ΤΥΧ. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἔχω περιέργειαν νὰ τὴν ἀκούσω.

ΠΑΡ. Ἄλλην φοράν, Τυχιάδη.

ΤΥΧ. Ὄχι τώρα νὰ μοῦ πῇς, ἐκτὸς ἂν ἐντρέπεσαι διὰ τὸ ἐπάγγελμά σου.

ΠΑΡ. Ἡ παρασιτική.

ΤΥΧ. Καὶ δύναται κανείς, ἐκτὸς ἂν εἶνε τρελλός, νὰ τὴν ὀνομάσῃ τέχνην αὐτήν;

ΠΑΡ. Γιατὶ ὄχι; Ἐὰν δὲ σοῦ φαίνωμαι παράφρων, ν' ἀποδώσῃς εἰς τὴν παραφροσύνην τὸ ὅτι δὲν γνωρίζω καμμίαν ἄλλην τέχνην καὶ νὰ μὴ μὲ κατηγορῇς δι' αὐτό. Διότι λέγουν ὅτι ἡ θεότης αὕτη ναὶ μὲν κακομεταχειρίζεται ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατέχει, ἀλλ' ὡς διδάσκαλος ἢ παιδαγωγός, ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τῶν κακῶν τὰ ὁποῖα πράττουν.

ΤΥΧ. Λοιπόν, Σίμων, ἡ παρασιτικὴ εἶνε τέχνη;

ΠΑΡ. Τέχνη βέβαια καὶ δημιουργός της εἶμαι ἐγώ.

ΤΥΤ. Εἶσαι λοιπὸν παράσιτος ;

ΠΑΡ. Τὸ ὁμολογῶ χωρὶς ἐντροπήν.

ΤΥΧ. Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι νὰ ὁμολογῇς ὅτι εἶσαι παράσιτος ;

ΠΑΡ. Καθόλου. Θὰ ἐντρεπόμην ἂν δὲν τὸ ὡμολόγουν.

ΤΥΧ. Ὥστε, ὅταν θέλωμεν νὰ σὲ γνωρίσωμεν εἰς κανένα ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν σὲ γνωρίζουν, πρέπει νὰ σὲ εἴπωμεν παράσιτον ;

ΠΑΡ. Πολὺ μᾶλλον πρέπει νὰ λέγεται περὶ ἐμοῦ τοῦτο παρὰ ὅτι ὁ Φειδίας ἦτο ἀγαλματοποιός· διότι ὑπερηφανεύομαι διὰ τὴν τέχνην μου ὄχι ὀλιγώτερον παρ' ὅσον ὁ Φειδίας διὰ τὸν Δία του.

ΤΥΧ. Μοῦ ἔρχεται νὰ ξεκαρδισθῶ ὅταν σκέπτωμαι κάτι τι.

ΠΑΡ. Τί ;

ΤΥΧ. Ἐὰν ὅταν σοῦ γράφωμεν, πρέπει ν' ἀρχίζωμεν τὴν ἐπιστολήν, ὅπως συνειθίζεται, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Πρὸς τὸν Σίμωνα τὸν παράσιτον».

ΠΑΡ. Θὰ μεὐχαριστήσῃς οὕτω περισσότερον παρὰ τὸν Δίωνα ἂν τὸν γράψῃς φιλόσοφον.

ΤΥΧ. Τέλος πάντων πῶς εὐχαριστεῖσαι νὰ σὲ ἀποκαλοῦν οὐδόλως ἢ ὀλίγον μὲ μέλει· ἀλλὰ σκέψου καὶ τό ἄλλο ἄτοπον τὸ ὁποῖον θὰ συμβῇ.

ΠΑΡ. Ποῖον ἄτοπον ;

ΤΥΧ. Ἐὰν κατατάξωμεν εἰς τὰς ἄλλας τέχνας τὴν παρασιτικήν, ὅταν ἐρωτῶμεν διὰ μίαν τέχνην ποίου εἴδους εἶνε θὰ λέγωμεν, ὅπως ἡ γραμματική, ἡ ἰατρική, καὶ ἡ παρασιτική.

ΠΑΡ. Ἐγὼ λοιπόν, Τυχιάδη, αὐτὴν θεωρῶ τέχνην περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην· καὶ ἂν ἔχῃς ὄρεξιν νὰ μὲ ἀκούσῃς, θὰ σοῦ ἐξηγήσω τὴν γνώμην μου, μολονότι, ὡς πρὸ ὀλίγου σοῦ εἶπα, δὲν εἶμαι καθόλου δι' αὐτὸ παρεσκευασμένος.

ΤΥΧ. Ἀδιάφορον, ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν εἴπῃς, θὰ εἶνε ἀρκετά, ἀρκεῖ νὰ εἶνε ἀληθινά.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ἀφοῦ θέλεις, ἂς ἐξετάσωμεν κατὰ πρῶτον τί εἶνε ἐν γένει τέχνη· οὕτω δὲ θὰ φθάσωμεν εἰς τὰ ἰδιαίτερα εἴδη

τῶν τεχνῶν, διὰ νὰ ἴδωμεν ἐὰν ἡ παρασιτικὴ ὀρθῶς δύναται νὰ συγκαταλεχθῇ εἰς αὐτάς.

ΤΥΧ. Λοιπόν, λέγε τί εἶνε τέχνη. Βεβαίως γνωρίζεις.

ΠΑΡ. Βεβαίως.

ΤΥΧ. Ἀφοῦ τὸ ξέρεις λοιπόν, λέγε.

ΠΑΡ. Τέχνη εἶνε, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τὸν ὁποῖον ἔχω ἀκούσει ἀπὸ ἕνα σοφόν, ἄθροισμα γνώσεων αἱ ὁποῖαι τείνουν πρὸς ἕνα σκοπὸν ὠφέλιμον διὰ τὸν βίον.

ΤΥΧ. Ὁ ὁρισμὸς εἶνε ὀρθὸς καὶ καλὰ τὸν ἐνθυμεῖσαι.

ΠΑΡ. Ἐὰν λοιπὸν ἔχῃ ὅλα αὐτὰ ἡ παρασιτική, τί ἄλλο δύναται νὰ εἶνε παρὰ τέχνη;

ΤΥΧ. Τέχνη βέβαια ἂν συντρέχουν αὐτά.

ΠΑΡ. Ἔλα τώρα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς τὰ διάφορα εἴδη τῆς τέχνης τὴν παρασιτικὴν καί νὰ ἴδωμεν ἐὰν ταιριάζῃ μὲ αὐτὰ καὶ δὲν ὁμοιάζῃ μὲ τὰς ραγισμένας πηλίνας χύτρας αἱ ὁποῖαι κρουόμεναι ἀναδίδουν ἦχον χαλασμένον. Πρέπει λοιπὸν καὶ αὐτή, ὅπος πᾶσα τέχνη, νὰ εἶνε ἄθροισμα γνώσεων. Πρώτη τοιαύτη γνῶσις εἶνε νὰ δοκιμάζῃ καὶ νὰ διακρίνῃ ὁ παράσιτος ποῖος εἶνε κατάλληλος διὰ νὰ τὸν τρέφῃ καὶ εἰς ποῖον ἂν προσκολληθῇ ὡς παράσιτος δὲν θὰ μετανοήσῃ. Δὲν πιστεύω νὰ λέγωμεν ὅτι εἶνε τέχνη νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὰ κίβδηλα νομίσματα καὶ τὰ γνήσια, καὶ δὲν εἶνε τέχνη νὰ διακρίνῃ τοὺς κιβδήλους καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, μάλιστα ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν διακρίνονται μεθ' ὅσης εὐκολίας τὰ νομίσματα. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ σοφὸς Εὐριπίδης ὅταν παραπονεῖται ὅτι

ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι,
οὐδεὶς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι. [1]

Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι καὶ μεγαλειτέρα εἶνε ἡ τέχνη τοῦ

1) Εὐριπίδου «Μήδεια» στ. 518. Δὲν ὑπάρχει γνώρισμα σωματικὸν ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ διακρίνωμεν τὸν καλὸν ἀπὸ τὸν κακὸν ἄνθρωπον.

παρασίτου, ἀφοῦ καὶ τὰ τόσον ἄδηλα καὶ δυσνόητα περισσότερον ἀπὸ τὴν μαντικὴν ἐννοεῖ καὶ μαντεύει. Ἔπειτα τὸ νὰ γνωρίζῃ νὰ λέγῃ λόγους καταλλήλους καὶ νὰ πράττῃ ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν εὔνοιαν ἐκείνου ὁ ὁποῖος τὸν τρέφει, δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε μεγάλη σύνεσις καὶ ἐμπειρία;

ΤΥΧ. Βεβαίως.

ΠΑΡ. Τὸ ὅτι δὲ ἀπὸ τὰ συμπόσια ἀπέρχεται χορτασμένος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἀφοῦ διεκρίθη περισσότερον ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας τὴν τέχνην του, νομίζεις ὅτι δὲν ἀπαιτεῖ τέχνην καὶ σοφίαν;

ΤΥΧ. Καθόλου.

ΠΑΡ. Καὶ ὅτι γνωρίζει νὰ διακρίνῃ τὰς ποιότητας τῶν φαγητῶν καὶ τὴν τέχνην ἢ τὴν ἀτεχνίαν ἑνὸς ἐδέσματος νομίζεις ὅτι δὲν ἀπαιτεῖ γνώσεις καὶ μάλιστα ὅταν ὁ σοφώτατος Πλάτων λέγει ὅτι, ἂν ὁ μέλλων νὰ λάβῃ μέρος εἰς συμπόσιον δὲν γνωρίζῃ μαγειρικήν, ἡ κρίσις του περὶ τοῦ γεύματος δὲν ἔχει κῦρος;[1] Ὅτι δὲ ἡ τέχνη τοῦ παρασίτου δὲν σύγκειται μόνον ἀπὸ γνώσεις, ἀλλὰ γνώσεις πρακτικὰς αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ συμβάλουν πρὸς ἕνα σκοπόν, ἀπόδειξις εἶνε ὅτι οἱ ἄλλοι τεχνῖται πολλάκις ἐπὶ ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ ἔτη ὁλόκληρα παύουν νὰ ἐξασκοῦν τὴν τέχνην των καὶ ὅμως δὲν τὴν χάνουν· ἀλλ' ὅταν τοῦ παρασίτου αἱ γνώσεις παύσουν νὰ ἐξασκοῦνται καθ' ἑκάστην, ὄχι μόνον ἡ τέχνη χάνεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τεχνίτης. Ὅτι λοιπὸν ὁ σκοπός της εἶνε ἡ ὠφέλεια θὰ εἶνε τρέλλα νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ κανείς. Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν νομίζω τίποτε χρησιμώτερον εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νὰ τρώγῃ κανεὶς καὶ νὰ πίνῃ, οὔτε εἶνε δυνατὸν ἄνευ τούτου ἡ ζωή.

ΤΥΧ. Ἀναμφιβόλως.

ΠΑΡ. Ἀλλ' οὔτε πρὸς τὸ κάλλος καὶ τὴν σωματικὴν ῥώμην

---

1) «Θεαίτητος».

ἔχει ἀναλογίας ἡ παρασιτική, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ τέχνη, ἀλλὰ μία τοιαύτη δύναμις.

ΤΥΧ. Αὐτὸ εἶνε ἀληθές.

ΠΑΡ. Ἀλλ' οὔτε ἀτεχνία εἶνε· διότι ἡ ἀτεχνία δὲν προσφέρει ποτὲ τίποτε χρήσιμον εἰς ἐκείνον ὁ ὁποῖος τὴν ἔχει. Παραδείγματος χάριν, ἐὰν ἀναλάβῃ τις νὰ κυβερνήσῃ πλοῖον ἐν καιρῷ χειμῶνος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν ναυτικὴν τέχνην, δύναται νὰ σωθῇ;

ΤΥΧ. Βεβαίως ὄχι.

ΠΑΡ. Καὶ τοῦτο διότι δὲν κατέχει τὴν τέχνην δι' ἧς θὰ δυνηθῇ νὰ σωθῇ. Ἢ δὲν λέγω σωστά;

ΤΥΧ. Πολὺ σωστά.

ΠΑΡ. Λοιπὸν καὶ ὁ παράσιτος δὲν θὰ ἐσώζετο ὑπὸ τῆς παρασιτικῆς ἐὰν αὐτὴ ἦτο ἀτεχνία. Ἢ ὄχι;

ΤΥΧ. Βέβαια.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ἡ τέχνη σώζει, ἡ ἀτεχνία δὲ ὄχι;

ΤΥΧ. Ἀναμφιβόλως.

ΠΑΡ. Ἡ παρασιτικὴ ἑπομένως εἶνε τέχνη.

ΤΥΧ. Τέχνη, ὡς φαίνεται.

ΠΑΡ. Ἀλλὰ καὶ πλοιάρχους καλοὺς καὶ ἁμαξηλάτας ἐμπείρους γνωρίζω πολλούς, οἵτινες κατέπεσαν ἀπὸ τὰ ὀχήματα καὶ ἄλλοι μὲν κατετραυματίσθησαν ἄλλοι δὲ ἐντελῶς ἐφονεύθησαν· παρασίτου ὅμως ναυάγιον τοιοῦτον δὲν ἔχει κανεὶς ν' ἀναφέρῃ. Λοιπόν, ἐὰν οὔτε ἀτεχνία εἶνε ἡ παρασιτικὴ οὔτε φυσικὴ δύναμις, ἀλλὰ σύστημα πρακτικῶν γνώσεων, ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ἡμᾶς σήμερον ὅτι εἶνε τέχνη.

ΤΥΧ. Οὕτω τοὐλάχιστον φαίνεται. Ὑπολείπεται τώρα νὰ μᾶς δώσῃς καὶ ἕνα καλὸν ὁρισμὸν τῆς παρασιτικῆς.

ΠΑΡ. Πολὺ καλά. Μοῦ φαίνεται ὅτι ὡς ἐξῆς δύναται ἀκριβῶς νὰ ὁρισθῇ· ἡ παρασιτικὴ εἶνε τέχνη τῶν ποτῶν καὶ τῶν φαγητῶν καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λέγῃ τις διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὰ τὰ ἀγαθά, σκοπὸς δὲ αὐτῆς εἶνε ἡ εὐχαρίστησις.

ΤΥΧ. Θαυμάσια μοῦ φαίνεται ὅτι ὥρισες τὴν τέχνην σου.

Ἀλλὰ νὰ προσέξῃς μήπως ἔλθῃς εἰς σύγκρουσιν μὲ μερικοὺς ἐκ τῶν φιλοσόφων ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκοπόν.

ΠΑΡ. Μοῦ εἶνε ἀρκετὸν ἐὰν ἡ εὐτυχία καὶ ἡ παρασιτικὴ ἔχουν τὸν αὐτὸν σκοπόν. Θὰ ἀποδειχθῇ δὲ τοῦτο ὡς ἑξῆς. Ὁ σοφὸς Ὅμηρος θαυμάζων τὸν βίον τοῦ παρασίτου ὡς εὐτυχῆ καὶ ζηλευτὸν λέγει·

οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι,
ἢ ὅτ' ἂν εὐφροσύνη μὲν ἔχῃ κατὰ δῆμον ἅπαντα,
παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι
σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
οἰνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι. [1]

Ἔπειτα δὲ ὡς νὰ μὴ ἐθαύμασε ταῦτα ἐπαρκῶς, προσθέτει διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν γνώμην του.

τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἴδεται εἶναι. [2]

Καὶ ἐξ ὅσων λέγει δὲν φαίνεται νὰ ἐννοῇ παρὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν παρασίτων.

Καὶ δὲν ἔβαλεν εἰς τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου τὸ στόμα τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ τοὺς ἀπέδωκεν εἰς τὸν φρονιμώτατον τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἤθελε νὰ ἐπαινέσῃ τὴν εὐτυχίαν ὡς τὴν ἐννοοῦν οἱ Στωικοί, θὰ ἔλεγεν αὐτὰ ὅταν παρέλαβε τὸν Φιλοκτήτην ἀπὸ τὴν Λῆμνον, εἴτε ὅταν ἐξεπόρθησε τὸ Ἴλιον, ὅταν ἐκράτησε τοὺς Ἕλληνας οἵτινες εἶχον τραπῇ εἰς φυγὴν ἢ

1) Ὀδυσσείας Ι στ. 5. Δὲν νομίζω ζωὴν πλέον εὐχάριστον παρὰ ὅταν βλέπω ὁλόκληρον λαὸν νὰ εὐφραίνεται, νὰ εἶνε δὲ στρωμέναι τράπεζαι πλήρεις ἄρτων καὶ κρεῶν, ὁ δὲ οἰνοχόος νὰ ἀντλῇ ἀπὸ τοὺς κρατῆρας οἶνον καὶ νὰ γεμίζῃ γύρω τὰ ποτήρια.

2) Ὀδυσσείας ΙΕ στ. 244. Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ εὐτυχία καλλιτέρα ἀπὸ αὐτήν.

ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τροίαν ἀφοῦ ἐμαστιγώθη μόνος του [1] καὶ ἐφόρεσε ῥάκη πενιχρὰ καὶ στωικά [2]· ἀλλὰ τότε δὲν εἶπεν ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ πλέον εὐχάριστος κατάστασις. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἔζη πλησίον τῆς Καλυψοῦς βίον ἐπικούρειον καὶ ἠδύνατο νὰ ζῇ ἀργός, νὰ ἐντρυφᾷ καὶ ν᾽ ἀπολαμβάνῃ τὸν ἔρωτα τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄτλαντος καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀπόλαυσιν,οὐδὲ τότε εἶπεν ὅτι αὐτὴ ἡ ζωὴ ἦτο ἡ πλέον εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ εἶπε περὶ τῆς ζωῆς τῶν παρασίτων. Τότε δὲ οἱ παράσιτοι ὠνομάζοντο δαιτυμόνες. Τί λέγει λοιπόν; Διότι ἀξίζει καὶ πάλιν ν᾽ἀναφέρωμεν τοὺς στίχους, καθότι μόνον ἂν τοὺς ἀκούσῃ κανεὶς πολλάκις δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιάν των· «δαιτυμόνες καθήμενοι ἐξείης» [3] καὶ ἔπειτα.

παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι σίτου καὶ κρειῶν.

Ἀλλ᾽ ὁ Ἐπίκουρος πολὺ ἀναιδῶς ἔκλεψε τὸν σκοπὸν τῆς παρασιτικῆς καὶ τὸν ἔκαμε σκοπὸν τῆς εὐτυχίας,ὅπως τὴν ἐννοεῖ. Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ κλοπῆς καὶ οὐδόλως ἐνδιαφέρει τὸν Ἐπίκουρον τὸ εὐχάριστον, ἀλλὰ τὸν παράσιτον, θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω. Ἐγὼ θεωρῶ εὐχάριστον πρῶτον νὰ μένῃ τὸ σῶμα ἀτάραχον, ἔπειτα δὲ νὰ μὴ θορυβῆται καὶ νὰ μὴ ταράσσεται καὶ ἡ ψυχή. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ τὰ δύο τὰ ἀπολαμβάνει ὁ παράσιτος, ὁ δὲ Ἐπίκουρος οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο· διότι καταγινόμενος εἰς ἐρεύνας περὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, περὶ τῆς ἀπειρίας τῶν κόσμων, περὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἄστρων, περὶ τῶν πρώτων στοιχείων καὶ περὶ τῶν θεῶν,ἐὰν ὑπάρχουν ἢ δὲν ὑπάρχουν, καὶ περὶ τῶν ζητημάτων τούτων πάντοτε φιλονεικῶν καὶ συζητῶν πρὸς διαφόρους δὲν ἔχει μόνον τὰς κοινὰς ἐνοχλήσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ σύμπαντος. Ὁ παράσιτος ὅμως νομίζει

1) Ὀδυσσείας ΙΕ. στ. 244.

2) Τὰ ἐποῖα δηλονότι ἦσαν ὡς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐφόρουν οἱ Στωικοὶ φιλόσοφοι.

3) Ἐξείης ἴσον ἑξῆς, κατὰ σειράν.

ὅτι ὅλα καλῶς ἔχουν καὶ πιστεύει ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε καλλίτερα ἢ ὅπως εἶνε· καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχλῆται ἀπὸ τοιαύτας σκέψεις, τρώγει καὶ κοιμᾶται ἀνάσκελα καὶ ξαπλώνει πόδια καὶ χέρια, ὅπως ὁ Ὀδυσσεὺς ὅταν ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Σχερίας διὰ τὴν πατρίδα του. Ὄχι δὲ μόνον ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν οὐδὲν κοινὸν ἔχει τὸ εὐχάριστον μὲ τὸν Ἐπίκουρον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν· ὁ Ἐπίκουρος δηλαδή, οἷος δήποτε καὶ ἂν εἶνε ὁ σοφὸς ὅστις ὀνομάζεται οὕτω, ἔχει ἢ δὲν ἔχει νὰ τρώγῃ· ἐὰν μὲν δὲν ἔχῃ, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ζῇ εὐχαρίστως, ἀλλ' οὔτε κἂν νὰ ζῇ· ἐὰν δὲ ἔχῃ, ἔχει εἴτε ἐξ ἰδίων εἴτε διότι λαμβάνει παρ' ἄλλου· καὶ ἂν ἄλλος τοῦ δίδῃ νὰ τρώγῃ εἶνε παράσιτος καὶ ὄχι ὅ,τι λέγει· ἐὰν δὲ ζῇ ἐξ ἰδίων, δὲν ζῇ εὐχαρίστως.

ΤΥΧ. Διὰ ποῖον λόγον;

ΠΑΡ. Διότι ἐὰν ζῇ ἐξ ἰδίων, ἡ τοιαύτη ζωή, Τυχιάδη, παρακολουθεῖται ἀπὸ πολλὰς ἐνοχλήσεις· καὶ θὰ σοῦ τὰς ἀναφέρω. Ὁ θέλων νὰ ζήσῃ κατὰ τρόπον εὐχάριστον πρέπει νὰ ἱκανοποιῇ ὅλας του τὰς ὀρέξεις ἢ ὄχι;

ΤΥΧ. Εἶμαι σύμφωνος.

ΠΑΡ. Λοιπόν, εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔχει πολλά, ἴσως τοῦτο εἶνε εὔκολον, εἰς ἐκεῖνον δὲ ὁ ὁποῖος ἔχει ὀλίγα ἢ τίποτε, δὲν εἶνε δυνατόν· ὥστε πτωχὸς δὲν δύναται νὰ γείνῃ σοφός, οὔτε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν, δηλαδὴ εἰς τὸ εὐχάριστον. Ἀλλ' οὐδ' ὁ πλούσιος, ὁ δυνάμενος ἐκ τῆς περιουσίας του νὰ ἱκανοποιῇ ἀφθόνως τὰς ἐπιθυμίας του, θὰ δυνηθῇ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Διατὶ δὲ τοῦτο; Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ζῇ ἐκ τῆς περιουσίας του, κατ' ἀνάγκην δοκιμάζει πολλὰς ἐνοχλήσεις· ἄλλοτε μὲν θυμώνει μὲ τὸν μάγειρον διότι κακῶς παρεσκεύασε τὸ φαγητόν, ἢ ἂν δὲν φιλονεικήσῃ μὲ τὸν μάγειρον, θὰ φάγῃ κακῶς παρασκευασθέντα φαγητὰ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ εἶνε εὐχάριστα· ἄλλοτε δὲ θὰ φιλονεικῇ μὲ τὸν οἰκονόμον του διότι δὲν οἰκονομεῖ καλῶς. Ἢ δὲν λέγω σωστά;

ΤΥΧ. Μὰ τὸν Δία, εἶμαι σύμφωνος.

ΠΑΡ. Εἰς τὸν Ἐπίκουρον λοιπὸν εἶνε ἐπόμενον νὰ συμβαίνουν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐνοχλήσεις, ὥστε οὐδέποτε νὰ ἐπιτύχῃ τὸν

σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας του· ὁ παράσιτος ὅμως οὔτε μάγειρον ἔχει μὲ τὸν ὁποῖον νὰ θυμώσῃ, οὔτε κτῆμα, οὔτε οἰκονόμον, οὔτε χρήματα, διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὁποίων νὰ λυπηθῇ, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτὰ ἔχει νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ καὶ καμμίαν ἐνόχλησιν ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας οἱ ἄλλοι κατ' ἀνάγκην ἔχουν.

Ὅτι λοιπὸν ἡ παρασιτικὴ εἶνε τέχνη, ἱκανῶς ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων. Ὑπολείπεται τώρα ν' ἀποδείξωμεν ὅτι εἶνε καὶ ἡ ἀρίστη, καὶ τοῦτο ὄχι ἁπλῶς, ἀλλὰ πρῶτον ὅτι ἐν γένει εἶνε ἀνωτέρα ὅλων τῶν τεχνῶν, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπὸ ἑκάστην χωριστά. Τὰ γενικά της πλεονεκτήματα εἶνε τὰ ἑξῆς· πᾶσα τέχνη ἀπαιτεῖ σπουδήν, κόπον, φόβον καὶ ξύλον, πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει κανεὶς ὅστις νὰ τὰ θεωρῇ εὐχάριστα· τὴν παρασιτικὴν ὅμως τέχνην μόνην δύναται νὰ μάθῃ κανεὶς δίχως κόπον. Εἶδες ποτὲ κανένα νὰ φεύγῃ ἀπὸ γεῦμα κλαίων, ὅπως βλέπομεν μερικοὺς νὰ φεύγουν ἐκ τῶν σχολείων; Καὶ εἶδες κανένα νὰ πηγαίνῃ σκυθρωπὸς εἰς δεῖπνον ὅπως ὅσοι πηγαίνουν εἰς τὰ σχολεῖα; Ὁ παράσιτος μεταβαίνει ἑκουσίως εἰς τὸ δεῖπνον, διότι πολὺ ἀγαπᾷ τὴν τέχνην του, οἱ δὲ μανθάνοντες τὰς ἄλλας τέχνας τὰς μισοῦν, ὥστε μερικοὶ καὶ δραπετεύουν διὰ νὰ τὰς ἀποφύγουν. Ἀλλὰ δὲν σκέπτεσαι καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες ἀνταμείβουν τὰ τέκνα των, τὰ ὁποῖα προκόπτουν εἰς τὰς τέχνας ἐκείνας, καθ' ὃν τρόπον ἀνταμείβονται καθ' ἑκάστην καὶ οἱ παράσιτοι; Καλὰ ἔγραψε τὸ παιδί, λέγουν· δόστε του νὰ φάγῃ· δὲν ἔγραψε καλά· μὴ τοῦ δώσετε. Οὕτω τὸ πρᾶγμα καὶ ὡς ἀμοιβὴ καὶ ὡς τιμωρία φαίνεται σπουδαῖον. Αἱ ἄλλαι τέχναι διὰ νὰ δώσουν καρποὺς ἀπαιτοῦν προηγουμένως μάθησιν καὶ κόπον, διότι «εἶνε πολὺς καὶ ἀνηφορικὸς ὁ δρόμος ὅστις φέρει εἰς αὐτάς», ὅπως λέγει διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ Ἡσίοδος· ἡ δὲ παρασιτικὴ μόνη ἐκ τῶν τεχνῶν ἀπολαμβάνει συγχρόνως μὲ τὴν μάθησιν, καὶ ἅμα ἀρχίσῃ φθάνει καὶ εἰς τὸν σκοπόν της. Ἐκ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὄχι μερικαί, ἀλλὰ ὅλαι ὡς σκοπὸν ἔχουν νὰ μᾶς θρέψουν, ὁ δὲ παράσιτος εὐθὺς ἅμα ἀρχίσῃ τὴν τέχνην του, ἔχει ἐξ αὐτῆς τὴν τροφήν του· ἢ νομίζεις ὅτι ὁ γεωργὸς γεωργεῖ χάριν τῆς γεωργίας καὶ ὁ τέ-

κτων κτίζει χάριν τῆς τεκτονικῆς; Καὶ ὁ παράσιτος δὲν ἐπιδιώκει τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ εἶνε καὶ ἔργον αὐτοῦ καὶ σκοπὸς τοῦ ἔργου του. Εἶνε δὲ πασίγνωστον ὅτι ἐν ᾧ οἱ ἐξασκοῦντες τὰς λοιπὰς τέχνας κοπιάζουν καθ' ὅλον τὸν καιρὸν καὶ μόνον μίαν ἢ δύο ἡμέρας κατὰ μῆνα ἑορτάζουν, καὶ αὐταὶ αἱ πόλεις μόνον κατὰ μῆνα ἢ κατ' ἔτος ἄγουν ἑορτὴν καὶ λέγουν ὅτι τότε διασκεδάζουν, διὰ τὸν παράσιτον καὶ αἱ τριάκοντα ἡμέραι τοῦ μηνὸς εἶνε ἑορταί· ὅλαι δι' αὐτὸν εἶνε ἀφιερωμέναι εἰς τοὺς θεούς. Προσέτι ὅσοι καταγίνονται νὰ μάθουν τὰς ἄλλας τέχνας, τρώγουν καὶ πίνουν ὀλίγον, ὅπως οἱ ἄρρωστοι, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ διασκεδάζῃ κανεὶς καὶ νὰ μανθάνῃ. Καὶ αἱ μὲν ἄλλαι τέχναι δὲν δύνανται νὰ ὑπηρετοῦν τὸν κατέχοντα αὐτὰς χωρὶς ὄργανα· οὔτε νὰ αὐλῇ κανεὶς δύναται χωρὶς αὐλούς, οὔτε νὰ ψάλλῃ χωρὶς λύραν, οὔτε νὰ ἱππεύῃ χωρὶς ἵππον· ἡ δὲ παρασιτικὴ εἶνε τόσον καλὴ καὶ εὔχρηστος τέχνη, ὥστε ὁ τεχνίτης δύναται νὰ τὴν ἐξασκῇ καὶ χωρὶς κανὲν ὄργανον. Ἐπίσης ἐν ᾧ διὰ νὰ μάθωμεν τὰς ἄλλας τέχνας πληρώνομεν, δι' αὐτὴν πληρωνόμεθα. Καὶ αἱ μὲν ἄλλαι τέχναι ἔχουν διδασκάλους, ἡ δὲ παρασιτικὴ κανένα, ἀλλὰ καθὼς ἡ ποιητική, κατὰ τὸν Σωκράτην, καὶ αὐτὴ εἶνε θεῖον δῶρον. Σκέψου δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὰς μὲν τέχνας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξασκοῦμεν ὅταν ὁδοιποροῦμεν ἢ ταξειδεύωμεν, αὐτὴν δὲ ἐξασκοῦμεν καὶ εἰς ὁδοιπορίας καὶ εἰς ταξείδια.

ΤΥΧ. Πολὺ σωστά.

ΠΑΡ. Ἐκτὸς τούτου, Τυχιάδη, αἱ ἄλλαι τέχναι μοῦ φαίνονται ὅτι ζηλεύουν τὴν παρασιτικήν, ἐνῷ αὐτὴ δὲν ζηλεύει καμμίαν ἄλλην.

ΤΥΧ. Καὶ δὲν νομίζεις ὅτι ἀδικοῦν οἱ λαμβάνοντες τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους;

ΠΑΡ. Πῶς ὄχι;

ΤΥΧ. Λοιπόν, πῶς μόνος ὁ παράσιτος δύναται νὰ σφετερίζεται τὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλους καὶ νὰ μὴ ἀδικῇ;

ΠΑΡ. Αὐτὸ δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐξηγήσω. Ἀλλ' ἐνῷ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ καταγωγὴ εἶνε εὐτελεῖς καὶ τα-

πειναί, τῆς παρασιτικῆς ἡ ἀρχὴ εἶνε πολὺ εὐγενής· διότι ἐὰν ἐξετάσῃς καλὰ τὴν φιλίαν, θὰ εὕρῃς ὅτι εἶνε ἀρχὴ τῆς παρασιτικῆς.

ΤΥΧ. Πῶς ;

ΠΑΡ. Διότι οὐδεὶς καλεῖ εἰς δεῖπνον ἐχθρὸν ἢ ἄγνωστον ἄνθρωπον ἢ μετρίως γνώριμον, ἀλλὰ πρέπει νὰ γείνῃ προηγουμένως φίλος διὰ νὰ συμμερισθῇ τὰς σπονδὰς καὶ τὴν τράπεζαν καὶ κοινωνήσῃ εἰς τὰ μυστήρια αὐτῆς. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἤκουσα πολλάκις μερικοὺς νὰ λέγουν· πῶς δύναται νὰ εἶνε αὐτὸς φίλος μου, ἀφοῦ οὔτε ἔφαγε, οὔτε ἔπιε ποτὲ μαζῆ μου ; Δηλαδὴ μόνον τὸν συμπίνοντα καὶ συντρώγοντα θεωροῦν πιστὸν φίλον. Ὅτι δὲ αὐτὴ εἶνε ἡ βασιλικωτάτη τῶν τεχνῶν θὰ τὸ ἐννοήσῃς ὄχι ὀλιγώτερον καὶ ἐκ τούτου· τὰς ἄλλας τέχνας ἐξασκοῦν οἱ τεχνῖται κοπιάζοντες καὶ ἱδρώνοντες, καὶ εἴτε ὄρθιοι εἴτε καθήμενοι ἐργάζονται ὡς δοῦλοι τῶν τεχνῶν, ὁ δὲ παράσιτος ἐξασκεῖ τὴν τέχνην του ὡς βασιλεύς, ξαπλωμένος. Καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω, διὰ νὰ παραστήσω τὴν εὐτυχίαν του, ὅτι μόνος, κατὰ τὸν σοφὸν Ὅμηρον, «οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτόν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα» νέμεται [1]; Ἀλλὰ καὶ ἐνῷ τὸν ῥήτορα, τὸν γεωμέτρην καὶ τὸν χαλκέα οὐδὲν ἐμποδίζει νὰ ἐξασκῇ τὴν τέχνην του, εἴτε κακὸς εἶνε εἴτε μωρός, οὐδεὶς δύναται νὰ παρασιτῇ ἐὰν εἶνε μωρὸς ἢ φαῦλος.

ΤΥΧ. Μπᾶ! μπᾶ! Πολὺ τὴν ἀνυψώνεις τὴν παρασιτικήν, καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ μὲ κάμῃς ν' ἀφήσω τὸ ἐπάγγελμά μου καὶ νὰ γείνω παράσιτος.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ὅτι εἶνε ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας ὁμοῦ τὰς τέχνας, μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ ἀπέδειξα. Τώρα δὲ ἂς ἐξετάσωμεν κατὰ τί ὑπερτερεῖ καὶ ἑκάστην χωριστά. Ἀλλὰ νὰ τὴν συγκρίνωμεν μὲ τὰς βαναύσους τέχνας καὶ ἀνόητον εἶνε καὶ ἀναξιοπρεπές. Θὰ περιο-

1) Οὔτε φυτεύει οὔτε ἀροτριᾷ, ἀλλ' ἄσπαρτα καὶ ἀγεώργητα ἀπολαμβάνει πάντα.

ρισθῶ νὰ ἀποδείξω ὅτι εἶνε ἀνωτέρα τῶν καλλιτέρων καὶ μεγαλειτέρων τεχνῶν. Νομίζω δὲ ὅτι ἅμα ἀποδείξω ὅτι ἡ παρασιτικὴ εἶνε ἀνωτέρα τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, τὰς ὁποίας διὰ τὴν εὐγένειάν των καὶ ἐπιστήμας ὀνομάζουν τινές, θὰ γείνῃ προφανὲς ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἐξέχει, ὅπως ἡ Ναυσικάα τῶν ὑπηρετριῶν της. Γενικῶς λοιπὸν εἶνε ἀνωτέρα καὶ τῶν δύο, καὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, πρῶτον κατὰ τὴν ὑπόστασιν· καθότι αὐτὴ μὲν ὑπάρχει,ἐκεῖναι δὲ ὄχι· διότι περὶ τῆς ῥητορικῆς δὲν ὑπάρχει μία καὶ ἡ αὐτὴ γνώμη,ἀλλ' οἱ μὲν τὴν θεωροῦν τέχνην, οἱ δὲ ἀτεχνίαν, ἄλλοι κακοτεχνίαν καὶ ἄλλοι ἄλλο. Ὁμοίως καὶ ἡ φιλοσοφία δὲν εἶνε εἰς ὅλα καὶ καθ' ὅλα ἡ αὐτή· διότι ἄλλην γνώμην ἔχει περὶ τῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίκουρος, ἄλλην οἱ Στωικοί, ἄλλην ἡ Ἀκαδημία, ἄλλην οἱ Περιπατητικοὶ καὶ τέλος πάντων ἕκαστος ἔχει ἄλλην ἰδέαν περὶ τῆς φιλοσοφίας· καὶ μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον οὔτε μία ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων ἐπεκράτησε, οὔτε μία φαίνεται νὰ εἶνε ἡ τέχνη των. Τί δὲ δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τούτου εἶνε φανερόν. Οὔτε κατ' ἀρχὴν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπάρχουσα μία τέχνη ἡ ὁποία δὲν ἔχει ὑπόστασιν. Ὁρίστε ἡ ἀριθμητικὴ εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή·δύο καὶ δύο καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ διὰ τοὺς βαρβάρους κάνουν τέσσερα· φιλοσοφίας ὅμως βλέπομεν πολλὰς καὶ διαφόρους καὶ οὔτε εἰς τὰς ἀρχάς,οὔτε εἰς τοὺς σκοποὺς συμφωνοῦν ὅλαι.

ΤΥΧ. Ἔχεις δίκαιον· ἡ φιλοσοφία λέγουν ὅτι εἶνε μία, αὐτοὶ δὲ τὴν διαιροῦν εἰς πολλάς.

ΠΑΡ. Καὶ διὰ μὲν τὰς ἄλλας τέχνας δύναται νὰ φανῇ κανεὶς ἐπιεικής, καὶ ἂν ἔχουν μερικὰς ἀσυμφωνίας καὶ αἱ ἰδέαι των δὲν εἶνε σταθεραὶ πάντοτε. Ἀλλὰ διὰ τὴν φιλοσοφίαν πῶς δυνάμεθα νὰ ἀνεχθῶμεν νὰ μὴ εἶνε μία καὶ μόνη καὶ νὰ μὴ ἀντιφάσκῃ πρὸς ἑαυτήν; Καὶ ὅμως ἡ φιλοσοφία δὲν εἶνε μία· ὑπάρχει ἀπειρία φιλοσοφιῶν. Ἀλλὰ πολλαὶ δὲν δύνανται νὰ εἶνε, ἀφοῦ ἡ φιλοσοφία εἶνε μία. Καὶ περὶ τῆς ὑποστάσεως τῆς ῥητορικῆς τὰ αὐτὰ δύναταί τις νὰ εἴπῃ· διότι ὅταν περὶ ἑνὸς θέματος δὲν λέγουν τὰ αὐτὰ ὅλοι οἱ ῥήτορες, ἀλλὰ γίνεται περὶ

αὐτὸ πόλεμος ἀντιθέτων γνωμῶν, τοῦτο ἀποτελεῖ μεγίστην ἀπόδειξιν ὅτι οὐδὲ κατ' ἀρχὴν ὑπάρχει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἐννοεῖται καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· διότι ὅταν ζητοῦμεν τί εἶνε ἡ ῥητορικὴ καὶ δὲν κατορθώνομεν νὰ συμφωνήσωμεν ὅτι εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή, τοῦτο ἀναιρεῖ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τοῦ ζητουμένου. Ἡ παρασιτικὴ ὅμως δὲν εἶνε τοιαύτη, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ μεταξὺ τῶν βαρβάρων εἶνε μία καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξασκεῖται καὶ δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἄλλως οἱ μὲν καὶ ἄλλως οἱ δὲ παρασιτοῦν, οὔτε ὑπάρχουν παράσιτοι διαφόρων συστημάτων, ὅπως οἱ Στωικοὶ ἢ Ἐπικούρειοι, ἔχοντες διάφορα δόγματα, ἀλλ' ὅλοι συμφωνοῦν πρὸς ὅλους καὶ κατὰ τὰ ἔργα καὶ κατὰ τὸν σκοπόν. Ὥστε ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι ἡ παρασιτικὴ κατὰ τοῦτο πλησιάζει νὰ εἶνε καὶ σοφία.

ΤΥΧ. Πολὺ καλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ εἶπες αὐτά. Ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἡ φιλοσοφία εἶνε ὑποδεεστέρα τῆς τέχνης σου πῶς τὸ ἀποδεικνύεις;

ΠΑΡ. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ εἴπω ὅτι τὴν φιλοσοφίαν οὐδέποτε ἠγάπησε παράσιτος, ἐν ᾧ ἀναφέρονται πάρα πολλοὶ φιλόσοφοι οἱ ὁποῖοι ἠγάπησαν τὴν παρασιτικὴν καὶ μέχρι σήμερον ὑπάρχουν τοιοῦτοι.

ΤΥΧ. Δύνασαι νὰ μοῦ ἀναφέρῃς φιλοσόφους οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν παρασιτικήν;

ΠΑΡ. Ἐρωτᾷς; Καὶ σὺ τοὺς γνωρίζεις, ἀλλὰ ὑποκρίνεσαι ὅτι τοὺς ἀγνοεῖς, ὡσὰν τοῦτο νὰ εἶνε δι' αὐτοὺς ἐντροπὴ καὶ ὄχι τιμή.

ΤΥΧ. Ὄχι, σὲ βεβαιῶ, ἀλλὰ σοβαρῶς πιστεύω ὅτι δὲν ἔχεις νὰ ἀναφέρῃς τοιούτους.

ΠΑΡ. Φαίνεται ὅτι δὲν ἀνέγνωσες ποτὲ βίους φιλοσόφων, ἄλλως θὰ ἐνόεις ἀμέσως ποίους θέλω νὰ εἴπω.

ΤΥΧ. Τέλος πάντων ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω ποῖοι εἶνε.

ΠΑΡ. Θὰ σοῦ τοὺς ἀναφέρω καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι δὲν εἶνε οἱ χειρότεροι, ἀλλὰ μάλιστα οἱ καλλίτεροι, ὡς ἐγὼ νομίζω, καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὀλιγώτερον φαντάζεσαι ὡς τοιούτους. Λοιπὸν ὁ Αἰ-

σχίνης ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔγραψε τοὺς ἐκτενεῖς καὶ χαριτωμένους διαλόγους, ἐπῆγε κάποτε εἰς τὴν Σικελίαν καὶ εἶχε μαζῆ του τὰ συγγράμματά του διὰ νὰ δυνηθῆ δι' αὐτῶν νὰ γνωρισθῆ μὲ τὸν Διονύσιον τὸν τύρανον. Ἀνέγνωσε δὲ τὸν «Μιλτιάδην» καὶ ἐπειδὴ τὸ ἔργον ἤρεσεν εἰς τὸν τύραννον, παρέμεινεν εἰς τὴν Σικελίαν ὡς παράσιτος τοῦ Διονυσίου, ἐγκαταλείψας τὸν Σωκράτην καὶ τὴν διδασκαλίαν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε ἐκ τῶν δοκίμων φιλοσόφων ;

ΤΥΧ. βεβαίως.

ΠΑΡ. Καὶ αὐτὸς λοιπὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν διέτριβεν εἰς τὰς Συρακούσας ὡς παράσιτος τοῦ Διονυσίου. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν παρασίτων αὐτὸς ἦτο ὁ πλέον εὐνοούμενος τοῦ τυράννου, διότι ἦτο καὶ ὁ εὐφυέστερος εἰς τὴν τέχνην καὶ ὁ Διονύσιος ἀπέστελλε πρὸς αὐτὸν καθ' ἑκάστην τοὺς μαγείρους του διὰ νὰ διδάσκωνται παρ' αὐτοῦ. Δικαίως δὲ ὁ Ἀρίστιππος θεωρεῖται ὡς κόσμημα τῆς παρασιτικῆς τέχνης. Ὁ δὲ μέγας καὶ πολὺς Πλάτων σας μετέβη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Σικελίαν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν καί, ἀφοῦ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ τυράννου, ἐξέπεσεν ἕνεκεν ἐλλείψεως εὐφυΐας. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐμελέτησε καὶ παρεσκευάσθη, καὶ ἔπειτα ἔκαμε δεύτερον ταξείδιον εἰς Σικελίαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξ ἀμαθίας ἀπέτυχεν ὡς παράσιτος. Τὸ ἀτύχημα δὲ τοῦτο τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν Σικελίαν φαίνεται ὅμοιον πρὸς τὴν συμφορὰν τοῦ Νικίου.

ΤΥΧ. Καὶ ποῖος τὸ ἀναφέρει αὐτό, Σίμων ;

ΠΑΡ. Ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ὁ Ἀριστόξενος ὁ μουσικός, πολὺ σημαντικὸς συγγραφεύς. Καὶ αὐτὸς δὲ ἦτο παράσιτος τοῦ Νηλέως. Ὅτι δὲ ὁ Εὐριπίδης ἦτο παράσιτος τοῦ Ἀρχελάου μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ ὁ Ἀνάξαρχος τοῦ Ἀλεξάνδρου βεβαίως θὰ τὸ γνωρίζῃς. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μόνον ὀλίγον καὶ ἐπιπολαίως κατέγινεν εἰς τὴν παρασιτικήν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας τέχνας. Σοῦ ἀνέφερα λοιπὸν ἀρκετοὺς φιλοσόφους οἱ ὁποῖοι ἐπεδόθησαν μὲ ζῆλον εἰς τὴν παρασιτικήν, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται ν' ἀναφέρῃ ἕνα παρά-

σιτον ὅστις ἠθέλησε νὰ γίνῃ φιλόσοφος. Ἐὰν δὲ ἡ εὐτυχία εἶνε τὸ νὰ μὴ πεινᾷ τις, νὰ μὴ διψᾷ καὶ νὰ μὴ κρυώνῃ, αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν μόνον ὁ παράσιτος τὴν ἔχει. Φιλοσόφους δύνασαι νὰ εὕρῃς πολλοὺς ῥιγοῦντας καὶ πεινῶντας, παράσιτον ὅμως ὄχι· ἢ δὲν εἶνε παράσιτος, ἀλλὰ δυστυχὴς ὁ πτωχὸς ἄνθρωπος ὁ ὅμοιος μὲ φιλόσοφον.

ΤΥΧ. Πολὺ σωστὰ τὰ εἶπες αὐτά. Ἀλλ' ὅτι κατὰ πολὺ ὑπερέχει ἡ παρασιτικὴ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ῥητορικῆς πῶς τὸ ἀποδεικνύεις;

ΠΑΡ. Εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, φίλτατε, ὑπάρχουν δύο καταστάσεις, ἡ κατάστασις τῆς εἰρήνης καὶ ἡ κατάστασις τοῦ πολέμου· εἰς τοὺς δύο δὲ τούτους καιροὺς διακρίνονται αἱ τέχναι καὶ οἱ ἐξασκοῦντες αὐτὰς ὁποῖοι εἶνε. Ἂν θέλῃς λοιπόν, ἂς ἐξετάσωμεν πρῶτον τὴν ἐν καιρῷ πολέμου κατάστασιν καὶ ποῖοι κατ' αὐτὴν εἶνε πρὸ πάντων χρήσιμοι ἰδιαιτέρως ἕκαστος καὶ ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν πατρίδα.

ΤΥΧ. Ἡ σύγκρισις τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖς εἶνε πολὺ τολμηρά· καὶ μοῦ ἔρχονται γέλοια ὅταν φαντάζωμαι τὴν θέσιν ἑνὸς φιλοσόφου ἀνταγωνιζομένου πρὸς ἕνα παράσιτον.

ΠΑΡ. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ ἀπορῇς ὑπερβολικὰ καὶ νὰ μὴ σοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα γελοῖον, ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι μᾶς ἀναγγέλλεται αἰφνιδία εἰσβολὴ ἐχθρῶν εἰς τὴν χώραν μας καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ τοὺς ἀποκρούσωμεν καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ καταστρέφουν τὰ περίχωρα, ὁ δὲ στρατηγὸς παραγγέλλει νὰ στρατολογηθοῦν ὅλοι οἱ ἔχοντες τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν. Προσέρχονται λοιπὸν ὅλοι καὶ μεταξὺ τούτων μερικοὶ φιλόσοφοι, ῥήτορες καὶ παράσιτοι. Ἐν πρώτοις ἂς τοὺς ἐκδύσωμεν· διότι εἶνε ἀνάγκη οἱ μέλλοντες νὰ ὁπλισθοῦν νὰ γυμνωθοῦν προηγουμένως. Παρατήρει λοιπὸν ἕνα ἕνα καὶ ἐξέταξε τὰ σώματά των. Ἄλλους μὲν ἐξ αὐτῶν θὰ ἴδῃς ἰσχνοὺς καὶ ὠχροὺς καὶ τρέμοντας, ὡς νὰ εἶνε ἤδη τραυματίαι λησμονημένοι εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Δὲν εἶνε ἑπομένως γελοῖον καὶ νὰ τὸ λέγῃ τις ὅτι δύνανται ν' ἀνθέξουν εἰς ἀγῶνα καὶ μάχην καὶ συμπλοκὰς καὶ δρόμον καὶ κονιορτὸν

καὶ τραύματα ἄνθρωποι ὅπως αὐτοὶ ποῦ ἔχουν ἀνάγκην θεραπείας; Στρέψου τώρα πρὸς τὸν παράσιτον καὶ παρατήρησε πῶς εἶνε. Αὐτὸς πρῶτον εἶνε παχὺς καὶ ἔχει τὸ χρῶμα εὐχάριστον· οὔτε μαῦρος εἶνε ὡς δοῦλος, οὔτε λευκὸς ὡς γυναῖκα. Τὸ ἦθός του εἶνε ἀρρενωπὸν καὶ τὸ βλέμμα του ζωηρὸν καὶ ἀγριωπόν, ὅπως τὸ ἰδικόν μου· διότι δὲν πρέπει οἱ μεταβαίνοντες εἰς τὸν πόλεμον νὰ ἔχουν βλέμμα δειλὸν καὶ γυναικῶδες. Λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ὁπλίτης δὲν θὰ εἶνε καλὸς καὶ ζῶν καὶ ἂν ἀποθάνῃ ἐνδόξως; Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ λέγωμεν τοῦτο ἐξ εἰκασίας, ἀφοῦ ἔχομεν ὡρισμένα παραδείγματα καὶ βέβαια γεγονότα ν' ἀναφέρωμεν; Ἐν γένει δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν καιρῷ πολέμου κανεὶς ποτε ῥήτωρ ἢ φιλόσοφος δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ τείχους· ἐὰν δὲ κανεὶς ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς μάχην, ἐλιποτάκτησε καὶ ἔφυγε.

ΤΥΧ. Πολὺ ἐκπληκτικὰ πράγματα λέγεις, καὶ ὅσα ὑπόσχεσαι νὰ εἴπῃς, δὲν εἶνε ὀλιγώτερον καταπληκτικά. Λέγε ὅμως.

ΠΑΡ. Ἀπὸ τοὺς ῥήτορας λοιπὸν ὁ Ἰσοκράτης ὄχι μόνον εἰς πόλεμον δὲν ἐπῆγε, ἀλλ' οὔτε εἰς δικαστήριον ἐτόλμησε ποτὲ νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ δειλίας, ὑποθέτω, ἤτις καὶ τὴν φωνὴν τοῦ διέκοπτε. Θέλεις καὶ ἄλλα παραδείγματα; Μήπως ὁ Δημάδης, ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης, ἅμα ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ Φίλιππος θὰ ἐκήρυττε πόλεμον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἐπρόδωσαν τὴν πόλιν καὶ δὲν παρέδωκαν τοὺς ἑαυτούς των εἰς τὸν Φίλιππον ἐκ φόβου καὶ πάντοτε ἐξηκολούθουν νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ; Καὶ ἂν κανεὶς ἄλλος Ἀθηναῖος εἶχε τὰ αὐτὰ φρονήματα καὶ αὐτὸν τὸν εἶχαν φίλον. Ὁ Ὑπερίδης δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Λυκοῦργος, οἱ θεωρούμενοι ὡς οἱ γενναιότεροι καὶ οἱ ὁποῖοι πάντοτε ἐθορύβουν εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ καὶ κατεφέροντο κατὰ τοῦ Φιλίππου, τί γενναῖον ἔπραξαν εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον; Ὁ μὲν Ὑπερίδης καὶ ὁ Λυκοῦργος ὄχι μόνον δὲν ἔλαβον μέρος εἰς καμμίαν ἐκστρατείαν, ἀλλ' οὔτε ἐτόλμησαν νὰ ξεμυτίσουν ἀπὸ τὰς πύλας τῆς πόλεως· ἐκάθηντο ἐντὸς τῶν τειχῶν καί, ἐνῷ ἐπολιορκοῦντο, συνέθετον ψηφίσματα καὶ νομοσχέδια. Ὁ δὲ

ἐπιφανέστερος ἐξ αὐτῶν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλεγε διηνεκῶς εἰς τὰς συνελεύσεις «ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν εἶνε ἀχρεῖος, ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ ὁποίου οὔτε δοῦλον δὲν πρέπει νὰ ἀγοράζῃ κανείς», ἐτόλμησε νὰ μεταβῇ μέχρι Βοιωτίας, ἀλλὰ πρὶν νὰ συγκρουσθοῦν τὰ δύο στρατεύματα καὶ ἔλθουν εἰς χεῖρας, ἔρριψε τὴν ἀσπίδα του καὶ ἔφυγε. Ἢ δὲν τὰ ἤκουσες ἄλλοτε ποτὲ ἀπὸ κανένα αὐτά, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἶνε πολὺ γνωστά, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Θρᾷκας καὶ τοὺς Σκύθας, ὁπόθεν τὸ κάθαρμα ἐκεῖνο κατήγετο;

ΤΥΧ. Τὰ γνωρίζω· ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν ῥήτορες καὶ εἶχαν ἐξασκηθῇ εἰς τοὺς λόγους, ὄχι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν. Περὶ τῶν φιλοσόφων ὅμως τί δύνασαι νὰ εἴπῃς ; Διότι δὲν πιστεύω νὰ δύνασαι νὰ τοὺς κατηγορήσῃς καὶ τούτους ὅπως ἐκείνους.

ΠΑΡ. Αὐτοὶ πάλιν, Τυχιάδη, οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς ὁμιλοῦν περὶ ἀνδρείας καὶ κατατρίβουν εἰς τὸ στόμα των τὸ ὄνομα τῆς ἀρετῆς, θ' ἀποδείξω ὅτι εἶνε καὶ ἀπὸ τοὺς ῥήτορας πολὺ δειλότεροι καὶ μαλθακώτεροι. Καὶ ἐν πρώτοις δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἀναφέρῃ φιλόσοφον ὅστις ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον· διότι εἴτε δὲν ἔλαβον καθόλου μέρος εἰς ἐκστρατείαν, ἢ ἂν ἔλαβον, ὅλοι ἐλιποτάκτησαν. Ὁ Ἀντισθένης, ὁ Διογένης, ὁ Κράτης, ὁ Ζήνων, ὁ Πλάτων, ὁ Αἰσχίνης, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν φιλοσόφων τούτων οὔτε εἶδον παράταξιν μάχης· ὁ μόνος δὲ ὅστις ἐτόλμησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Δηλίου, ὁ σοφώτερος μεταξὺ αὐτῶν Σωκράτης, ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ διὰ τῆς Πάρνηθος ἦλθε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν παλαίστραν τοῦ Ταυρέου· διότι τοῦ ἐφαίνετο πολὺ περισσότερον εὐχάριστον νὰ κάθηται μετὰ τῶν παιδαρίων νὰ φλυαρῇ καὶ προβάλῃ σοφιστικὰς ἐρωτήσεις εἰς τοὺς συναντωμένους παρὰ νὰ συμπλακῇ μὲ Σπαρτιάτην.

ΤΥΧ. Αὐτά, φίλε μου, τὰ ἤκουσα καὶ ἀπὸ ἄλλους, οἵτινες μάλιστα δὲν τὰ ἔλεγαν μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς κατηγορήσουν καὶ τοὺς ἐμπαίξουν· ὥστε δὲν δύναμαι νὰ ὑποπτεύσω ὅτι τοὺς συκοφαντεῖς διὰ νὰ ὑποστηρίξῃς τὴν τέχνην σου. Ἀλλὰ τώρα, ἂν θέλῃς, ἔλα νὰ μοῦ παραστήσῃς καὶ πῶς εἶνε ὁ παράσιτος εἰς τὸν πόλεμον

καὶ ἐν γένει ἂν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων οἵτινες διεκρίθησαν εἰς τὸν πόλεμον ἀναφέρεται κανεὶς παράσιτος.

ΠΑΡ. Πρέπει νὰ μὴ ἔχῃ κανεὶς, φίλε μου, καθόλου ἀναγνώσει τὸν Ὅμηρον καὶ νὰ εἶνε ἐντελῶς ἀμαθής, διὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ ὅτι οἱ ἄριστοι τῶν ἡρώων τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ἦσαν παράσιτοι. Καὶ ὁ Νέστωρ ἐκεῖνος, ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ ὁποίου ὁ λόγος ἔτρεχεν ὡς μέλι, ἦτο παράσιτος αὐτοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ οὔτε τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις ὄχι μόνον ἐφαίνετο, ἀλλὰ καὶ ἦτο ἀνδρειότατος καὶ ἐναρετώτατος, οὔτε τὸν Διομήδην, οὔτε τὸν Αἴαντα ὁ βασιλεὺς ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζεν ὅσον τὸν Νέστορα· διότι οὔτε δέκα Αἴαντας, οὔτι δέκα Ἀχιλλεῖς ηὔχετο νὰ εἶχε, ἐνῷ ἔλεγεν ὅτι πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχε κυριεύσει τὴν Τροίαν ἐὰν εἶχε δέκα στρατιώτας, ὅπως τὸν παράσιτον ἐκεῖνον, καίτοι γέροντα. Καὶ τὸν Ἰδομενέα τὸν ἔγγονον τοῦ Διὸς εἶχεν ὁμοίως παράσιτον ὁ Ἀγαμέμνων, κατὰ τὸν Ὅμηρον.

ΤΥΧ. Αὐτὰ τὰ γνωρίζω καὶ ἐγώ, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν παράσιτοι τοῦ Ἀγαμέμνονος.

ΠΑΡ. Νὰ ἐνθυμηθῇς τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους ὁ Ἀγαμέμνων λέγει πρὸς τὸν Ἰδομενέα.

ΤΥΧ. Ποίους;

ΠΑΡ. σὸν δὲ πλεῖον δέπας αἰεὶ
ἕστηχ' ὥσπερ ἐμοὶ πιέειν ὅτε θυμὸς ἀνώγοι. [1]

Ἐδῶ τὸ «αἰεὶ πλεῖον δέπας» δὲν σημαίνει ὅτι τὸ ποτῆρι ἦτο πάντα πλῆρες διὰ τὸν Ἰδομενέα, εἴτε μαχόμενον εἴτε κοιμώμενον, ἀλλ' ὅτι μόνος αὐτὸς εἶχε τὸ προνόμιον νὰ συνδειπνῇ καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ ὄχι ὅπως οἱ ἄλλοι του στρατιῶται οἵτινες μόνον εἴς τινας εὐκαιρίας ἐκαλοῦντο.

1) Τὸ ποτῆρί σου εἶνε πάντοτε γεμᾶτον, ὥστε νὰ πίνῃς εἰς ὑγείαν μου ὁσάκις ἡ καρδιά σου τὸ θέλει.

Τὸν Αἴαντα λόγου χάριν, ὅταν ἀνδρείως ἐμανομάχησε μετὰ τοῦ Ἕκτορος, «εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον»,[1] ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, διὰ νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ παρακαθήσῃ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Νέστωρ καθ' ἑκάστην συνεδείπνουν μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅπως εἶπα. Καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Νέστωρ ὑπῆρξε πολὺ ἐπιτήδειος καὶ εὐφυὴς παράσιτος τῶν βασιλέων· διότι δὲν ἤρχισε τὴν τέχνην ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἀπὸ τοῦ Καινέως καὶ τοῦ Ἐξαδίου· φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἔπαυσε νὰ παρασιτῇ ἕως ὅτου ὁ Ἀγαμέμνων ἀπέθανε.

ΤΥΧ. Αὐτὸς ὁμολογουμένως εἶνε ἔνδοξος παράσιτος· ἀλλ' ἂν γνωρίζῃς καὶ ἄλλους, σὲ παρακαλῶ νὰ τοὺς ἀναφέρῃς.

ΠΑΡ. Μήπως, Τυχιάδη, καὶ ὁ Πάτροκλος δὲν ἦτο παράσιτος τοῦ Ἀχιλλέως, μολονότι οὐδενὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἦτο κατώτερος καὶ κατὰ τὸ σωματικὸν κάλλος καὶ κατὰ τὰς ἀρετάς ; Ἐγὼ μάλιστα, συμπεραίνων ἀπὸ τὰ ἔργα του, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν νομίζω κατώτερον· διότι καὶ τὸν Ἕκτορα, ὅταν οὗτος διέρρηξε τὰς πύλας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου καὶ ἔφθασε μαχόμενος μέχρι τῶν πλοίων, ἐξεδίωξε καὶ ἔσβυσε τὸ πλοῖον τοῦ Πρωτεσιλάου τὸ ὁποῖον εἶχε πυρποληθῇ, καίτοι εὑρίσκοντο ἐπ' αὐτοῦ ἄνδρες οἵτινες δὲν ἦσαν οἱ χειρότεροι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Τελαμόνιος Αἴας καὶ ὁ Τεῦκρος, ὁ μὲν λαμπρὸς ὁπλίτης, ὁ δὲ ἄλλος τοξότης. Ἐφόνευσε δὲ ὁ παράσιτος τοῦ Ἀχιλλέως πολλοὺς ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν υἱὸν τοῦ Διὸς Σαρπηδόνα. Ἀλλὰ καί ἀπέθανε κατὰ τρόπον ἐξαιρετικόν· διότι τὸν μὲν Ἕκτορα ἐφόνευσεν ὁ Ἀχιλλεύς, εἷς ἕνα, καὶ τὸν Ἀχιλλέα ὁ Πάρις, τὸν δὲ παράσιτον ἐφόνευσεν ἕνας θεὸς καὶ δύο ἄνθρωποι[2]. Καὶ κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς δὲν ἐξέπεμψε κραυγὰς, ὅπως ὁ γενναιότατος Ἕκτωρ, ὁ ὁποῖος ἐπρόσπεσεν εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν

1) Τὸν ὡδήγησαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σεπτοῦ Ἀγαμέμνονος.

2) Ὁ Ἀπόλλων, ὁ Εὔφορβος καὶ ὁ Ἕκτωρ.

ἱκέτευε ν' ἀποδώσῃ τὸν νεκρόν του εἰς τοὺς οἰκείους του, ἀλλ' ὡμίλησεν ὡς ἐμπρέπει εἰς ἕνα παράσιτον. Τί δὲ εἶπε ;

τοιαῦτα δ' εἴπερ μοι ἐείκοσιν ἀντεβόλησαν,
πάντες κ' αὐτόθ' ὅλοντο ἐμῷ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες [1].

ΤΥΧ. Ἀρκετὰ αὐτά. Ἀλλὰ θέλω νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς πῶς ὁ Πάτροκλος δὲν ἦτο φίλος, ἀλλὰ παράσιτος τοῦ Ἀχιλλέως.

ΠΑΡ. Θὰ σοῦ παρουσιάσω τὸν ἴδιον τὸν Πάτροκλον λέγοντα ὅτι ἦτο παράσιτος.

ΤΥΧ. Αὐτὸ δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ φαντασθῶ.

ΠΑΡ. Ἄκουσε λοιπὸν τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους βάζει εἰς τὸ στόμα του ὁ Ὅμηρος·

μὴ ἐμὰ σῶν ἀπάνευεσθε τεθήμεναι ὀστέ' Ἀχιλλεῦ,
ἀλλ' ὁμοῦ, ὡς ἐτράφημεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισι [2].

Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν λέγει ὁ ἴδιος· καὶ «με δεξάμενος ὁ Πηλεύς»,

ἔτρεφεν ἐνδυκέως καὶ σὸν θεράποντ' ὀνόμηνε. [3]

Δηλαδὴ τὸν εἶχε παράσιτον· διότι ἐὰν ἤθελε νὰ λέγῃ φίλον τὸν Πάτροκλον,δὲν θὰ τὸν ὠνόμαζε θεράποντα, ἀφοῦ ὁ Πάτροκλος ἦτο ἐλεύθερος καὶ ὄχι δοῦλος. Ποίους λοιπὸν λέγει θεράποντας ἂν ὄχι τοὺς μήτε δούλους, μήτε φίλους ; Ἀναμφιβόλως τοὺς παρα-

---

1) Καὶ εἴκοσι πολεμισταὶ τοιοῦτοι ἂν ἐφώρμων ἐναντίον μου, ὅλοι θὰ ἔπιπτον ὑπὸ τὸ δόρυ μου.

2) Τὰ ὀστᾶ μου νὰ μὴ τεθοῦν χωριστὰ ἀπὸ τὰ δικά σου, Ἀχιλλεῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ ταφῶμεν ὁμοῦ, ὅπως ὁμοῦ ἀνετράφημεν εἰς τὸ μέγαρόν σας.

3) Ὁ Πηλεὺς μ' ἐδέχθη εἰς τὸν οἰκόν του, μὲ ἀνέθρεψεν ἐπιμελῶς καὶ μὲ ὠνόμαζε θεράποντά σου.

σίτους. Οὕτω καὶ τὸν Μηριόνην ὀνομάζει θεράποντα τοῦ Ἰδομενέως. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσῃς ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸν μὲν Ἰδομενέα, ἂν καὶ υἱὸν τοῦ Διός, ὁ Ὅμηρος δὲν ὀνομάζει «ἀτάλαντον Ἄρηϊ»,δηλαδὴ ἴσον πρὸς τὸν Ἄρην, ἐν ᾧ τὸ ἐπίθετον τοῦτο δίδει εἰς τὸν Μηριόνην τὸν παράσιτόν του. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ὁ ὁποῖος ἦτο μικρᾶς τάξεως καὶ πτωχός, ὡς ὁ Θουκυδίδης λέγει, δὲν ἦτο παράσιτος τοῦ Ἁρμοδίου καὶ συγχρόνως ἐραστής ; Διότι ἐπόμενον εἶνε οἱ παράσιτοι νὰ εἶνε καὶ ἐρασταὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τοὺς τρέφουν. Αὐτὸς πάλιν ὁ παράσιτος ἔσωσε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ τῆς ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τώρα εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπάρχει χαλκοῦς ἀνδριάς του ὁμοῦ μὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ φίλου του. Αὐτοὶ λοιπὸν καὶ οἱ δύο, καίτοι ὑπῆρξαν τοιοῦτοι, ἦσαν παράσιτοι. Σὺ δὲ πῶς φαντάζεσαι ὅτι φέρεται εἰς τὸν πόλεμον ὁ παράσιτος ; Ἐν πρώτοις δὲν ἐννοεῖ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μάχην ἂν προηγουμένως δὲν προγευματίσῃ, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ τοῦ Ὀδυσσέως ἡ γνώμη. Οὗτος τῳόντι λέγει ὅτι οἱ μέλλοντες νὰ πολεμήσουν πρέπει νὰ γευματίζουν προηγουμένως καὶ ἂν ἀκόμη ἡ μάχη ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς αὐγῆς. Ἐνῷ δὲ οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἐκ δειλίας χρονοτριβοῦν ὁ ἕνας νὰ προσαρμόζῃ εἰς τὴν κεφαλήν του τὴν περικεφαλαίαν, ὁ δὲ ἄλλος νὰ φορῇ θώρακα καὶ ἄλλος φανταζόμενος τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου τρέμει, ὁ παράσιτος γευματίζει μὲ φαιδρὸν πρόσωπον, καὶ ὅταν ἀρχίσῃ ἡ μάχη,μάχεται μεταξὺ τῶν πρώτων· ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος τὸν τρέφει τὸν ἀκολουθεῖ, καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Αἴας τὸν Τεῦκρον, τὸν καλύπτει διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ γυμνόνων τὸν ἑαυτόν του προστατεύει αὐτὸν ἀπὸ τὰ βέλη· διότι περισσότερον ἐνδιαφέρεται νὰ σώσῃ ἐκεῖνον παρὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἐὰν δὲ συμπέσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὴν μάχην παράσιτος, βεβαίως δὲν θὰ ἐντραπῇ δι᾽ αὐτὸν ὁ λοχαγὸς ἢ οἱ συστρατιῶταί του, διότι θὰ εἶνε μεγαλόσωμος νεκρὸς καὶ θὰ φαίνεται ὡς νὰ ἔχῃ γύρει εἰς καλὸν συμπόσιον. Φαντάσου τώρα καὶ πλησίον του τὸν νεκρὸν ἑνὸς φιλοσόφου, ἰσχνόν, ῥυπαρόν, μὲ μακρὰ γένεια, ἀδύνατον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος καὶ πρὸ τῆς μάχης ἦτο νεκρός. Τίς δὲν θὰ περιφρονήσῃ πόλιν ἔχουσαν τόσον ἐλεεινοὺς ὑπε-

ρασπιστάς; Καὶ ποῖος δὲν θὰ ὑποθέσῃ ὅταν θὰ βλέπῃ τοιούτους ἀνθρωπάκους ὠχροὺς καὶ μαλλιαροὺς πεσμένους εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὅτι ἡ πόλις των μὴ ἔχουσα συμμάχους ἀπέλυσε τοὺς φυλακισμένους κακούργους διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὸν πόλεμον; Τοιοῦτοι εἶνε οἱ παράσιτοι εἰς τὸν πόλεμον, συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς φιλοσόφους. Ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης φαίνεται ὅτι τόσον διαφέρει ἡ παρασιτικὴ τῆς φιλοσοφίας ὅσον αὐτὴ ἡ εἰρήνη διαφέρει ἀπὸ τὸν πόλεμον. Καὶ πρῶτον ἂν θέλῃς ἂς ἐπισκοπήσωμεν τὰ διάφορα κέντρα τῆς εἰρήνης.

ΤΥΧ. Δὲν καταλαμβάνω τί ἐννοεῖς μὲ τοῦτο, ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ὅμως.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ἐγὼ ὀνομάζω κέντρα εἰρήνης τὴν ἀγοράν, τὰ δικαστήρια, τὰς παλαίστρας καὶ τὰ γυμναστήρια, τὰ κυνήγια καὶ τὰ συμπόσια.

ΤΥΧ. Πολὺ καλά.

ΠΑΡ. Ὁ παράσιτος λοιπὸν δὲν συχνάζει εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὰ δικαστήρια, διότι τὰ μέρη ταῦτα ἁρμόζουν μᾶλλον εἰς τοὺς συκοφάντας καὶ διότι τὰ συμβαίνοντα εἰς αὐτὰ τὰ μέρη δὲν ταιριάζουν πρὸς τὴν μετριοπάθειαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειάν του· ἐπιδιώκει ὅμως τὰς παλαίστρας καὶ τὰ γυμναστήρια καὶ τὰ συμπόσια, καὶ εἶνε τὸ κόσμημά των μόνος αὐτός. Διότι ποῖος φιλόσοφος ἢ ῥήτωρ ἐμφανιζόμενος γυμνὸς εἰς παλαίστραν δύναται νὰ συγκριθῇ κατὰ τὸ σῶμα πρὸς τὸν παράσιτον ἢ ποῖος ἐξ ἐκείνων παρουσιαζόμενος εἰς γυμναστήριον δὲν εἶνε μᾶλλον καταισχύνη τοῦ μέρους; Ἀλλὰ καὶ εἰς ἔρημον μέρος οὐδεὶς φιλόσοφος ἢ ῥήτωρ δύναται ν' ἀντικρύσῃ ἄφοβος θηρίον τὸ ὁποῖον ἔρχεται κατ' ἐπάνω του, ἐνῷ ὁ παράσιτος τὰ περιμένει ἄφοβος καὶ ἀτάραχος τὰ δέχεται, διότι εἰς τὰ γεύματα ἔχει συνειθίσει νὰ μὴ τὰ φοβῆται· καὶ οὔτε ἔλαφος οὔτε ἀγριόχοιρος ἐξηγριωμένος τὸν τρομάζει· ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ ἀγριόχοιρος τοῦ ἐπιτεθῇ μὲ τὰ δόντια του καὶ αὐτὸς μὲ τὰ δόντια ἀντεπιτίθεται. Τοὺς λαγοὺς δὲ καταδιώκει καλίτερα καὶ ἀπὸ λαγωνικόν. Ἀλλ' εἰς συμπόσιον ποῖος δύναται νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς παράσιτον εἴτε χαριεντιζόμενον

εἴτε τρώγοντα; Καὶ ποῖος περισσότερον αὐτοῦ διασκεδάζει τοὺς συμπότας; Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἄλλοτε μὲν τραγουδεῖ, ἄλλοτε δὲ ἀστειεύεται ἢ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δὲν γελᾷ, ἀλλ' εἶνε τυλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του καὶ βλέπει πρὸς τὰ κάτω, ὡς νὰ παρίσταται εἰς πένθος καὶ ὄχι εἰς συμπόσιον; Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον φαίνεται ὅτι εἰς τὸ συμπόσιον ὁ φιλόσοφος εἶνε ὅπως σκύλος εἰς λουτρόν.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτὰ καὶ ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸν ἰδιαίτερον βίον τοῦ παρασίτου καὶ ἐξετάζοντες τὰ καθέκαστα ἂς τὰ συγκρίνωμεν πρὸς τὸν βίον τοῦ φιλοσόφου. Καὶ ἐν πρώτοις θὰ ἴδωμεν τὸν παράσιτον νὰ περιφρονῇ πάντοτε τὴν δόξαν καὶ ν' ἀδιαφορῇ τελείως διὰ τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἔχουν περὶ αὐτοῦ οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ῥήτορες ὅμως καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὄχι μερικοὶ ἀλλὰ ὅλοι, κατατρώγονται ὑπὸ ἀλαζονίας καὶ τῆς δοξομανίας καὶ δὲν βασανίζονται μόνον διὰ τὴν δόξαν ἀλλὰ καὶ διὰ κάτι τὸ ὁποῖον εἶνε ἀκόμη αἰσχρότερον, τὰ χρήματα. Ὁ παράσιτος ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ χρήματα περισσότερον ἀφ' ὅσον οἱ ἄλλοι διὰ τὰ χαλίκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, καὶ ὁ χρυσὸς δὲν ἔχει δι' αὐτὸν μεγαλειτέραν ἀξίαν ἀπὸ τὰ κάρβουνα. Οἱ ῥήτορες ὅμως καί, τὸ χειρότερον, ὅσοι λέγουν ὅτι εἶνε φιλόσοφοι, τόσον ἐξευτελίζονται χάριν τοῦ χρυσοῦ, ὥστε ἐκ τῶν σήμερον περιφημοτέρων φιλοσόφων—περὶ τῶν ῥητόρων οὔτε λόγος νὰ γίνεται—εἷς μέν, ἐκτελῶν χρέη δικαστοῦ ἐδωροδοκήθη διὰ νὰ παρανομήσῃ, ἄλλος δέ, χωρὶς νὰ αἰσχύνεται, λαμβάνει μισθὸν διδασκαλίας παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ μολονότι εἶνε γέρων, ταξειδεύει πρὸς ἀργυρολογίαν καὶ ὑπηρετεῖ ὡς μισθοφόρος δοῦλος, Ἰνδὸς ἢ Σκύθης, καὶ οὐδὲ διὰ τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον οὕτω λαμβάνει ἐντρέπεται. Ἐκτὸς δὲ τούτου θὰ τοὺς ἴδῃς κατεχομένους καὶ ἀπὸ ἄλλα πάθη, ἀπὸ λύπας καὶ θυμοὺς καὶ φθόνους καὶ παντοειδεῖς ἐπιθυμίας. Ὁ παράσιτος ὅμως εἶνε ἀπηλλαγμένος ὅλων τούτων· εἶνε τόσον ἀνεξίκακος ὥστε δὲν ὀργίζεται, δὲν ἔχει δὲ καὶ λόγους διὰ νὰ ὀργίζεται· καὶ ἂν τύχῃ ποτὲ ν' ἀγανακτήσῃ, δὲν κάνει τίποτε κακὸν καὶ δυσάρεστον, ἀλλὰ μᾶλλον γέλωτα καὶ εὐχαρίστησιν προξενεῖ ἡ ὀργή του εἰς ἐκείνους μὲ τοὺς ὁποίους εὑρίσκεται. Λυπεῖται δὲ καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ κάθε

ἄλλον, καὶ τοῦτο τὸ ὀφείλει εἰς τὴν τέχνην του, ἡ ὁποία συντελεῖ ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ κανένα λόγον διὰ νὰ λυπηθῇ· διότι οὔτε χρήματα ἔχει, οὔτε σπῆτι, οὔτε ὑπηρέτην, οὔτε γυναῖκα, οὔτε παιδιά, ὥστε ἂν πάθουν τίποτε κακὸν κατ' ἀνάγκην νὰ λυπηθῇ. Οὔτε δόξαν δὲ ἐπιθυμεῖ οὔτε χρήματα, ἀλλ' οὔτε τίποτε ἀπὸ τὰ ὡραῖα.

ΤΥΧ. Ἀλλά, Σίμων, ὑποθέτω ὅτι θὰ λυπῆται ὅταν τοῦ λείπῃ τροφή.

ΠΑΡ. Δὲν σκέπτεσαι, Τυχιάδη, ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε καὶ νὰ λέγεται παράσιτος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει νὰ φάγῃ; Ὁμοίως δὲν εἶνε ἀνδρεῖος ὁ μὴ ἔχων ἀνδρείαν, οὐδὲ ὁ φρόνιμος εἶνε τοιοῦτος δι' ἔλλειψιν φρενῶν. Ἐδῶ δὲ ὁμιλοῦμεν περὶ παρασίτου ὅστις εἶνε καὶ ὄχι περὶ παρασίτου ὅστις δὲν εἶνε. Ἐὰν δὲ ὁ ἀνδρεῖος δὲν δύναται νὰ εἶνε τοιοῦτος παρὰ μόνον διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ ὁ φρόνιμος διὰ τῆς φρονήσεως, καὶ ὁ παράσιτος μόνον διότι παρασιτεῖ εἶνε παράσιτος· καὶ ἐὰν δὲν παρασιτῇ, πρόκειται περὶ ἄλλου καὶ οὐχὶ περὶ παρασίτου.

ΤΥΧ. Ὥστε οὐδέποτε ἔχει ἔλλειψιν τροφῆς ὁ παράσιτος;

ΠΑΡ. Ἐννοεῖται· ὥστε οὔτε διὰ τοῦτο, οὔτε δι' ἄλλο τι τοῦ δίδεται ἀφορμὴ νὰ λυπῆται.

Ἀλλὰ καὶ ὅλοι, φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες, κατέχονται ὑπὸ φόβων· τοὐλάχιστον οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν βαδίζουν κρατοῦντες ῥάβδον, καὶ βεβαίως, ἐὰν δὲν ἐφοβοῦντο, δὲν θὰ ἦσαν οὕτω ὡπλισμένοι· καὶ τὰς θύρας των δὲ μανδαλώνουν δυνατὰ φοβούμενοι μήπως εἰσέλθῃ κανεὶς τὴν νύκτα καὶ τοὺς κακοποιήσῃ. Ὁ δὲ παράσιτος ἁπλῶς κλείει τὴν θύραν τοῦ δωματίου του, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ ἀνοιχθῇ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· καὶ ἂν τὴν νύκτα ἀκούσῃ θόρυβον, μένει ἀτάραχος ὡς νὰ μὴ ἤκουσε τίποτε. Καὶ ὅταν ὁδοιπορῇ εἰς ἔρημον μέρος, πηγαίνει ἄοπλος διότι πουθενὰ δὲν φοβεῖται τίποτε. Φιλοσόφους δὲ ἔχω ἴδῃ πολλάκις ἐγὼ νὰ εἶνε ὡπλισμένοι μὲ τόξα καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς κίνδυνος· καὶ ῥάβδους κρατοῦν καὶ ὅταν ἀκόμη πηγαίνουν εἰς τὸ λουτρὸν ἢ διὰ νὰ προγευματίσουν. Ὁ παράσιτος δὲν δύναται νὰ κατηγορηθῇ διὰ μοι-

χείαν, διὰ βίαν ἢ ἁρπαγὴν ἢ ἄλλο ὁτιδήποτε ἀδίκημα. Ὁ τοιοῦτος δὲν θὰ ἦτο παράσιτος, ἀλλ' ἐγκληματίας καὶ κατὰ τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του· διότι ἐὰν μοιχεύσῃ, θὰ παύσῃ νὰ ὀνομάζεται παράσιτος καὶ θὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἀδικήματος. Καθὼς δὲ ὁ κακὸς δὲν ὀνομάζεται ἀγαθός, ἀλλὰ φαῦλος, νομίζω ὅτι καὶ ὁ παράσιτος, ἐὰν ἀδικήσῃ, ἀποβάλλει τὴν ὑπόστασίν του καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τὸ ὁποῖον ἔπραξε. Ἀδικήματα δὲ τοιαῦτα ῥητόρων καὶ φιλοσόφων πάμπολλα ὄχι μόνον γνωρίζομεν ὡς συμβάντα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ βιβλία εὑρίσκομεν πολλὰ ἀπομνημονευθέντα. Ὑπάρχει ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, τοῦ Αἰσχίνου, τοῦ Ὑπερίδου καὶ τοῦ Δημοσθένους καὶ σχεδὸν τῶν περισσοτέρων ῥητόρων καὶ σοφῶν, ἀλλὰ παρασίτου ἀπολογίαν δὲν ἔχει κανεὶς ν' ἀναφέρῃ, οὔτε δίκην ἐναντίον παρασίτου. Ἀλλὰ μόνον ὁ βίος τοῦ παρασίτου εἶνε καλλίτερος ἀπὸ τὸν βίον τῶς ῥητόρων καὶ τῶν φιλοσόφων, μήπως δὲ ὁ θάνατός του εἶνε χειρότερος; Ἐξ ἐναντίας εἶνε πολὺ εὐδαιμονέστερος· γνωρίζομεν ὅτι πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν φιλοσόφων ἀπέθαναν κατὰ τὸν χειρότερον τρόπον, ἄλλοι μὲν καταδικασθέντες διὰ τὰς μεγαλειτέρας κατηγορίας νὰ πίουν δηλητήριον, ἄλλοι δὲ κατακαέντες καὶ ἀποτεφρωθέντες, ἄλλοι ὑπὸ δυσουρίας βασανισθέντες, καὶ ἄλλοι ἐξορισθέντες· παρασίτου δὲ θάνατον οὐδεὶς ἔχει νὰ ἀναφέρῃ τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντες ἀποθνήσκουν εὐχαριστημένοι, ἀφοῦ ἔζησαν τρώγοντες καὶ πίνοντες. Ἐὰν δὲ καὶ κανεὶς φαίνεται ὅτι δὲν ἀπέθανε μὲ φυσικὸν θάνατον, οὗτος θ' ἀπέθανεν ἐκ δυσπεψίας.

ΤΥΧ. Ἀρκετὰ καλὰ ὑπερήσπισες τοὺς παρασίτους ἐναντίον τῶν φιλοσόφων. Ὑπολείπεται τώρα νὰ ἀποδείξῃς ἐὰν τοῦτο εἶνε καλὸν καὶ ὠφέλιμον δι' ἐκεῖνον ὅστις τρέφει τὸν παράσιτον· διότι εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι οἱ πλούσιοι τοὺς τρέφουν κατὰ χάριν καὶ διὰ νὰ τοὺς εὐεργετήσουν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ ἐξευτελισμὸν διὰ τὸν τρεφόμενον.

ΠΑΡ. Πολὺ ἀνόητος εἶσαι, Τυχιάδη, ἂν δὲν γνωρίζῃς ὅτι ὁ πλούσιος ἄνθρωπος καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Γύγου ἂν ἔχῃ, ὅταν

τρώγῃ μόνος εἶνε πτωχός, καὶ ὅταν περιπατῇ χωρὶς νὰ συντροφεύεται ὑπὸ παρασίτου πτωχὸς φαίνεται. Καὶ καθὼς ὁ στρατιώτης χωρὶς ὅπλα δὲν ἔχει ἐπιβολὴν καὶ τὸ χωρὶς πορφύραν ἔνδυμα φαίνεται εὐτελέστερον καὶ ὁ ἄνευ φαλάρων ἵππος ταπεινότερος, καὶ ὁ πλούσιος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει παράσιτον φαίνεται ταπεινὸς καὶ εὐτελής. Τῷ ὄντι δὲ διὰ μὲν τὸν πλούσιον ὁ παράσιτος εἶνε στόλισμα, ἐνῷ διὰ τὸν παράσιτον ὁ πλούσιος δὲν εἶνε ποτὲ κόσμημα. Ἀλλ' οὔτε καταισχύνη εἶνε δι' αὐτόν, ὅπως λέγεις, τὸ νὰ τρέφεται παρ' ἐκείνου· τάχα οὕτω παρίσταται ἐκεῖνος καλλίτερος καὶ ὁ ἄλλος ὑποδεέστερος· διὰ τὸν πλούσιον εἶνε ὠφέλιμον νὰ τρέφῃ τὸν παράσιτον, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ παράσιτος εἶνε δι' αὐτὸν στολισμός,καὶ ἐκ τῆς συνοδείας του ἔχει πολλὴν ἀσφάλειαν· οὔτε νὰ ἐπιτεθῇ κανεὶς κατὰ τοῦ πλουσίου ἀποτολμᾷ εὐκόλως, ὅταν βλέπῃ παριστάμενον τοῦτον, ἀλλ' οὔτε νὰ δηλητηριασθῇ κανεὶς εἶνε εὔκολον ὅταν ἔχῃ παράσιτον. Διότι ποῖος θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν ζωὴν τοῦ πλουσίου ὅταν γνωρίζῃ ὅτι πρὸ αὐτοῦ τρώγει καὶ πίνει ὁ παράσιτος; Ὥστε ὁ πλούσιος ὄχι μόνον τιμᾶται ὑπὸ τοῦ παρασίτου, ἀλλὰ καὶ σώζεται ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους κινδύνους. Οὕτω δὲ ὁ παράσιτος ἀπὸ ἀφοσίωσιν ἀψηφεῖ πάντα κίνδυνον καὶ δὲν συγκαταβαίνει ὄχι μόνον νὰ τρώγῃ μετὰ τοῦ πλουσίου, ἀλλὰ καὶ ἐκτίθεται εἰς τὸν κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ διὰ νὰ συντρώγῃ μετ' αὐτοῦ.

ΤΥΧ. Μοῦ φαίνεται, Σίμων, ὅτι ἀνέπτυξες ὅλα τὰ προτερήματα τῆς τέχνης σου χωρὶς νὰ παραλείψῃς τίποτε,καὶ ἀντί, ὅπως εἶπες, νὰ εἶσαι ἀμελέτητος, φαίνεσαι τοὐναντίον ὡς νὰ ἔχῃς μεγάλως ἐξασκηθῇ εἰς αὐτὴν τὴν συνηγορίαν. Τώρα δὲ θέλω νὰ μάθω ἐὰν τὸ ὄνομα τῆς παρασιτικῆς δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δὲν περιποιοῦν τιμήν.

ΠΑΡ. Θὰ σοῦ ἀπαντήσω καὶ θὰ κρίνῃς· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο θὰ σοῦ ἀπευθύνω ἐρωτήσεις εἰς τὰς ὁποίας θέλω νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς. Εἰπέ μου λοιπὸν τί ἐνόουν οἱ παλαιοὶ διὰ τῆς λέξεως σῖτος;

ΤΥΧ. Τὴν τροφήν.

ΠΑΡ. Τὸ δὲ σιτοῦμαι τί σημαίνει παρὰ τρώγω;

ΤΥΧ. Μάλιστα.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ὁμολογεῖς ὅτι τὸ παρασιτεῖν δὲν εἶνε διάφορον ἀπὸ τὸ σιτεῖσθαι;

ΤΥΧ. Μὲ μόνην τὴν διαφοράν, Σίμων, ὅτι τὸ παρασιτεῖν θεωρεῖται αἰσχρόν.

ΠΑΡ. Τώρα νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς ποῖον σοῦ φαίνεται προτιμότερον καὶ ποῖον ἐκ τῶν δύο θὰ ἐπροτίμας, νὰ ταξειδεύῃς ἢ νὰ συνταξειδεύῃς;[1]

ΤΥΧ. Βέβαια νὰ συνταξειδεύω.

ΠΑΡ. Νὰ τρέχῃς μόνος ἢ νὰ τρέχῃς μὲ ἄλλον;

ΤΥΧ. Νὰ τρέχω μὲ ἄλλον.

ΠΑΡ. Νὰ ἱππεύῃς μόνος ἢ νὰ ἱππεύῃς μὲ ἄλλον;

ΤΥΧ. Νὰ ἱππεύω μὲ ἄλλον.

ΠΑΡ. Ν' ἀκοντίζῃς μόνος ἢ ν' ἀκοντίζῃς μὲ ἄλλον;

ΤΥΧ. Ν' ἀκοντίζω μὲ ἄλλον.

ΠΑΡ. Λοιπὸν ὁμοίως δὲν θὰ ἐπροτίμας καὶ ἀντὶ νὰ τρώγῃς μόνος νὰ τρώγῃς μὲ ἄλλον;

ΤΥΧ. Ἀναγκάζομαι νὰ συμφωνήσω μαζί σου. Καὶ τοῦ λοιποῦ θὰ ἔρχωμαι, ὅπως τὰ παιδιά, κάθε πρωὶ καὶ κάθε βράδυ νὰ μὲ διδάσκῃς τὴν τέχνην σου. Καὶ εἶνε δίκαιον νὰ μοῦ τὴν διδάξῃς τελείως, ἀφοῦ εἶμαι ὁ πρῶτός σου μαθητής. Λέγουν δὲ ὅτι καὶ αἱ μητέρες ἀγαποῦν περισσότερον τὰ πρῶτά των τέκνα.

---

1) Πλεῖν ἢ παραπλεῖν. Ὁμοίως παίζει καὶ εἰς τὰ ἑπόμενα καὶ σοφιστεύει μὲ τὴν πρόθεσιν παρά· τρέχειν καὶ παρατρέχειν, ἱππεύειν καὶ παριππεύειν, ἀκοντίζειν καὶ παρακοντίζειν.

ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ

Ἢ περὶ ἀσκήσεων.

ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ. Καὶ δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ, Σόλων, διατὶ τὰ κάνουν αὐτὰ οἱ νέοι ἐδῶ; Ἄλλοι συμπλέκονται καὶ τρικλοποδίζονται, ἄλλοι συσφίγγονται, ὥστε νὰ φοβῆται κανεὶς ὅτι θὰ πνίξουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ λυγίζονται, καὶ εἰς τὴν λάσπην χώνονται καὶ συγκυλίονται σὰν γουρούνια. Ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅταν ἐγδύθηκαν — διότι τοὺς ἔβλεπα — ἀλείφθησαν μὲ λάδι καὶ ἔτριψαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον φιλικώτατα· ἔπειτα δὲν γνωρίζω τί ἔπαθαν καὶ ὥρμησαν μὲ τὴν κεφαλὴν χαμηλωμένην καὶ ἤρχισαν ν' ἀλληλοσπρώχνωνται καὶ νὰ συγκρούουν τὰ μέτωπα, καθὼς οἱ κριοί. Καὶ νά! ἐκεῖνος ἅρπαξε τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ πόδια καὶ τὸν ἔρριψε κάτω· ἔπειτα ἔπεσε πάνω του καὶ δὲν τὸν ἀφήνει νἀνασηκωθῇ, ἀλλὰ τὸν ὠθεῖ κάτω καὶ τὸν βυθίζει στὴν λάσπην. Τώρα δὲ ἀφοῦ τὸν ἐκαβαλίκευσε καὶ τὸν κρατῇ μεταξὺ τῶν σκελῶν του, ἐπέρασε τὸν βραχιονά του κάτω ἀπὸ τὸν λαιμόν του καὶ τὸν πνίγει τὸν δυστυχῆ, αὐτὸς δὲ τὸν κτυπᾷ ἐλαφρὰ εἰς τὸν ὦμον· τὸν παρακαλεῖ, ὑποθέτω, νὰ τὸν ἀφίσῃ, διὰ νὰ μὴ πνιγῇ ἐντελῶς. Καὶ οὐδὲ χάριν τοῦ ἐλαίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἔχουν ἀλειφθῆ, φροντίζουν νὰ μὴ λερωθοῦν, ἀλλὰ τὸ ἐλαιόχρισμα ἐσκεπάσθη ἀπὸ τὸν βόρβορον, εἰς τὸν ὁποῖον κυλίονται, καὶ ὅπως εἶνε καταλασπωμένοι καὶ συγχρόνως ἱδρωμένοι καὶ γλιστροῦν ὡς χέλυα καὶ ξεφεύγουν ἀπὸ τὰ χέρια, εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον δί-

δουν ὄρεξιν νὰ γελῶ. Ἄλλοι εἰς τὸ ἀσκέπαστον μέρος τοῦ περιβόλου κάνουν τὰ ἴδια, ὄχι ὅμως εἰς τὴν λάσπην αὐτοί, ἀλλ' εἰς λάκκον γεμάτον ἄμμον τὴν ὁποίαν τινάζουν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον κ' ἐπάνω των, ὡς πετεινοί, διὰ νὰ πιάνωνται, ὑποθέτω, καλλίτερα εἰς τὰς συμπλοκάς, καθότι ἡ ἄμμος ἀφαιρεῖ τὴν ὀλισθηρότητα καὶ τὸ πιάσιμον εἰς τὸ στεγνὸν γίνεται ἀσφαλέστερον. Ἄλλοι ὄρθιοι καὶ σκονισμένοι καὶ αὐτοὶ ὁρμοῦν ὁ εἷς ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ κτυποῦνται καὶ λακτίζονται. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς φαίνεται ὅτι πτύει τὰ δόντια του μαζῆ μὲ τὸ αἷμα καὶ τὴν ἄμμον ποῦ ἔχει γεμίσει τὸ στόμα του τοῦ κακομοίρη. Ὡς βλέπεις, ἔφαγε γροθιὰ στὸ σαγῶνι. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄρχων ὁ ὁποῖος παρίσταται, δὲν τοὺς χωρίζει καὶ δὲν τοὺς διατάσσει νὰ παύσουν τὸ τσάκωμα—ἀπὸ τὸ κόκκινον ἔνδυμά του συμπεραίνω ὅτι θὰ εἶνε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως [1] — ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τοὺς παρακινεῖ καὶ ἐπαινεῖ ἐκεῖνον ποῦ ἐκτύπησε τὸν ἄλλον. Ἄλλοι εἰς ἄλλα μέρη εὑρίσκονται εἰς μεγάλην κίνησιν καὶ ἐνῷ φαίνονται ὅτι τρέχουν, πηδοῦν καὶ μένουν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἢ πηδοῦν ὑψηλὰ καὶ λακτίζουν τὸν ἀέρα. Θέλω λοιπὸν νὰ μάθω ποῖον καλὸν σκοπὸν δύνανται νὰ ἔχουν αὐτά. Εἰς ἐμὲ φαίνεται μᾶλλον ὡς τρέλλα τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν θὰ δυνηθῇ κανεὶς εὔκολα νὰ μὲ πείσῃ ὅτι εἶνε στὰ καλά των αὐτοὶ ποῦ τὰ κάνουν αὐτά.

ΣΟΛΩΝ. Ἐπόμενον εἶνε, Ἀνάχαρσι, νὰ σοῦ κάνουν τοιαύτην ἐντύπωσιν αὐτὰ ποῦ γίνονται ἐδῶ, διότι εἶνε διὰ σὲ παράξενα καὶ πολὺ διαφέρουν ἀπὸ τὰ Σκυθικὰ ἔθιμα, ὅπως καὶ πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διδάσκεσθε καὶ συνειθίζετε σεῖς ἐπόμενον εἶνε νὰ φανοῦν ἀλλόκοτα καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἂν κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, ὅπως σὺ τώρα, ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ τὰ ἴδῃ. Ἀλλὰ μὴ ἀνησυχῇς, φίλε μου, διότι οὔτε τρελλοὶ εἶνε αὐτοὶ ποῦ βλέπεις, οὔτε ἀπὸ ἔχθραν ἀλληλοκτυποῦνται καὶ κυλίονται εἰς

1) Ἐννοεῖ τὸν διευθύνοντα τὰς ἀσκήσεις, τὸν λεγόμενον γυμνασίαρχον ἢ γυμνασιάρχην.

τὴν λάσπην ἢ σκονίζονται, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔχει σκοπὸν πρακτικὸν καὶ συγχρόνως τερπνὸν καὶ δίδει εἰς τὰ σώματα ὄχι μικρὰν εὐρωστίαν καὶ δύναμιν. Ἐὰν δὲ κάμῃς, ὅπως ἐλπίζω, καιρὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ βραδύνῃς νὰ γίνῃς καὶ σὺ ἕνας ἀπὸ τοὺς λασπωμένους καὶ σκονισμένους ἐκείνους· τόσον εὐχάριστον καὶ συγχρόνως ὠφέλιμον θὰ σοῦ φανῇ τὸ πρᾶγμα.

ΑΝΑΧ. Θεός φυλάξοι. Αὐτὰ τὰ ὠφέλιμα καὶ τερπνὰ νὰ τὰ κρατήσετε διὰ τὸν ἑαυτόν σας. Ἐμὲ δὲ ἂν τολμήσῃ κανεὶς νὰ μὲ μεταχειισθῇ μὲ τοιοῦτον τρόπον, θὰ μάθῃ ὅτι δὲν ἔχω γιὰ τὰ μάτια στὸ πλευρό μου τὸν ἀκινάκην.[1] Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς τί ὄνομα δίδετε εἰς αὐτὰ ποῦ γίνονται ἐδῶ καὶ τί θὰ ποῦμε ὅτι κάνουν αὐτοί;

ΣΟΛΩΝ. Ὁ τόπος αὐτὸς ὀνομάζεται γυμναστήριον καὶ εἶνε ἀφιερωμένος εἰς τὸν Λύκειον Ἀπόλλωνα. Βλέπεις δὲ ἐκεῖ καὶ τὸ ἄγαλμά του. Παρίσταται ἀκουμβημένος εἰς μίαν στήλην· καὶ εἰς μὲν τὸ ἀριστερὸ χέρι κρατεῖ τὸ τόξον, εἰς δὲ τὸ δεξιὸν στηρίζει τὸ κεφάλι του ὡς ν' ἀναπαύεται ἀπὸ κόπωσιν. Ἐκ τῶν ἀσκήσεων δὲ ἐκείνη ποῦ γίνεται εἰς τὴν λάσπην λέγεται πάλη· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποῦ εἶνε εἰς τὴν ἄμμον παλαίουν καὶ αὐτοί· οἱ ἄλλοι δὲ ἐκεῖνοι ποῦ ἀλληλοκτυποῦνται ὄρθιοι λέγομεν ὅτι παγκρατιάζουν. Ἔχομεν δὲ καὶ ἄλλας ἀσκήσεις, πυγμῆς, δίσκου καὶ ἁλμάτων, τῶν ὁποίων ὅλων προκηρύσσομεν ἀγῶνας καὶ ὅποιος νικήσῃ θεωρεῖται ἄριστος μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του καὶ λαμβάνει τὰ βραβεῖα.

ΑΝΑΧ. Τὰ δὲ βραβεῖα τί εἶνε;

ΣΟΛ. Εἰς μὲν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας εἶνε στέφανος ἀπὸ ἀγριελιάν, εἰς δὲ τὰ Ἴσθμια ἀπὸ πεῦκον· εἰς τὰ Νέμεα ὁ στέφανος εἶνε πλεγμένος ἀπὸ σέλινα· εἰς τοὺς Πυθικοὺς τὰ βραβεῖα εἶνε μῆλα ἐκ τῶν ἱερῶν δένδρων τοῦ Ἀπόλλωνος· ἡμεῖς δὲ εἰς τοὺς Παναθηναϊκοὺς ὡς βραβεῖα δίδομεν ἔλαιον ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας.[2]

---

1) Βραχὺ ξίφος τῶν Περσῶν καὶ τῶν Σκυθῶν.

2) Τὸ ἔλαιον τοῦτο ἐτίθετο εἰς ἰδιαίτερον εἶδος ἀμφορέων.

Ἀλλὰ διατὶ ἐγέλασες, Ἀνάχαρσι; Μήπως αὐτὰ σοῦ φαίνονται ἀσήμαντα;

ΑΝΑΧ. Ὄχι, ἀλλὰ σπουδαιότατα καὶ ἄξια διὰ νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὴν γενναιωδορίαν των ἐκεῖνοι ποῦ τὰ χορηγοῦν καὶ νὰ δικαιολογοῦνται οἱ ἀγωνιζόμενοι διὰ νὰ τ᾽ ἀποκτήσουν. Πολὺ λογικὸν καὶ φυσικὸν διὰ μῆλα καὶ σέλινα νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τόσους κόπους καὶ νὰ κινδυνεύουν νὰ πνιγοῦν καὶ νὰ τσακισθοῦν, ὡς νὰ ἦτο δύσκολον νὰ προμηθευθῇ μῆλα ὅποιος τὰ ἐπιθυμεῖ, ἢ νὰ στεφανωθῇ μὲ σέλινον ἢ πεῦκον, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ πασαλείψῃ τὸ πρόσωπόν του μὲ πηλόν, οὔτε νὰ λακτίζεται εἰς τὴν κοιλιὰ ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν του.

ΣΟΛ. Ἀλλά, φίλε μου, ἡμεῖς δὲν ἀποδίδομεν σημασίαν εἰς τὰ διδόμενα δῶρα καθ᾽ ἑαυτά. Διότι αὐτὰ εἶνε σύμβολα τῆς νίκης καὶ χρησιμεύουν ἁπλῶς διὰ νὰ φαίνεται ποῖοι ἐνίκησαν· ἀλλ᾽ ἡ δόξα ἡ ὁποία τὰ παρακολουθεῖ, ἔχει τὴν μεγαλειτέραν ἀξίαν διὰ τοὺς νικητάς, καὶ χάριν αὐτῆς ἀξίζει καὶ νὰ λαμβάνουν λακτίσματα ἐκεῖνοι ποῦ ἐπιδιώκουν διὰ τῶν κόπων τὴν καλὴν φήμην· διότι ἀκόπως δὲν ἀποκτᾶται, ἀλλὰ πρέπει ὅποιος τὴν ἐπιθυμεῖ αὐτήν, νὰ ὑποφέρῃ κατ᾽ ἀρχὰς πολλοὺς μόχθους καὶ τότε μόνον νὰ περιμένῃ τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ εὐχάριστον ὡς καρπὸν τῶν κόπων.

ΑΝΑΧ. Δὲν ἐννοῶ, Σόλων, πῶς ὀνομάζεις ὠφέλιμον καὶ εὐχάριστον τὸ ὅτι θὰ τοὺς ἴδουν ὅλοι στεφανωμένους καὶ θὰ τοὺς ἐπαινέσουν διὰ τὴν νίκην, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἐλεεινολογήσουν διὰ τὰ κτυπήματα, καὶ πῶς θὰ εὐτυχήσουν διότι ὡς ἀμοιβὴν τῶν κόπων θὰ λάβουν μῆλα καὶ σέλινα.

ΣΟΛ. Σοῦ εἶπα ὅτι δὲν γνωρίζεις ἀκόμη τὰ δικά μας· ἀλλ᾽ ἀφοῦ περάσῃ ὀλίγος καιρός, θ᾽ ἀλλάξῃς γνώμην, ὅταν θὰ πηγαίνῃς εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ θὰ βλέπῃς τόσον πλῆθος ἀνθρώπων συναθροιζόμενον διὰ νὰ παρακολουθῇ αὐτὰ τὰ ἀγωνίσματα καὶ νὰ γεμίζουν τὰ στάδια ἀπὸ μυριάδας θεατῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπευφημοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους, ἐκεῖνος δ᾽ ἐξ αὐτῶν ὁ ὁποῖος θὰ νικήσῃ, νὰ θεωρῆται ἴσος μὲ θεόν.

ΑΝΑΧ. Αὐτὸ ἀκριβῶς, Σόλων, μοῦ φαίνεται καὶ τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον, ὅτι δὲν θὰ παθαίνουν αὐτὰ ἐνώπιον ὀλίγων, ἀλλ' ἐνώπιον τόσου πλήθους θεατῶν καὶ μαρτύρων τῆς προσβολῆς, ἐκείνων δηλαδὴ οἱ ὁποῖοι θὰ τοὺς ἐπαινοῦν διότι θὰ τοὺς βλέπουν καταιματωμένους ἢ πνιγομένους ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους των· διότι αὐτὰ εἶνε τὰ εὐτυχήματα τὰ ὁποῖα συντροφεύουν τὴν νίκην των. Εἰς τὸν τόπον μας ὅμως ἡμῶν τῶν Σκυθῶν ἐὰν κανεὶς κτυπήσῃ κανένα πολίτην ἢ πέσῃ ἐπάνω του καὶ τὸν ῥίψῃ κάτω ἢ τοῦ σχίσῃ τὰ ἐνδύματα, τοῦ ἐπιβάλλουν μεγάλας τιμωρίας οἱ γέροντες καὶ ἂν τοῦτο συμβῇ ἐνώπιον ὀλίγων καὶ ὄχι εἰς τόσον πολυάνθρωπα θέατρα, ὅπως μοῦ παριστᾷς ἐκεῖνα ποῦ εἶνε εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ τὴν Ὀλυμπίαν. Δὲν μοῦ φαίνονται δὲ μόνον ἀξιολύπητοι οἱ ἀγωνισταί, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς θεατάς, ποῦ, ὡς λέγεις, εἶνε οἱ καλλίτεροι ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἀπορῶ πῶς ἀφήνουν τὰς ἐργασίας των καὶ χάνουν τὸν καιρόν των εἰς τοιαῦτα πράγματα. Διότι οὐδὲ τοῦτο δύναμαι νὰ ἐννοήσω πῶς τέρπονται νὰ βλέπουν ἀνθρώπους νὰ κτυπιοῦνται καὶ νὰ δέρνωνται, νὰ ῥίπτουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κάτω καὶ νὰ σακατεύωνται.

ΣΟΛ. Ἂν ἦτον, Ἀνάχαρσι, ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν, τῶν Ἰσθμικῶν ἢ τῶν Παναθηναϊκῶν ἀγώνων, τὰ ἴδια τὰ πράγματα θὰ σ' ἐδίδασκαν ὅτι δὲν ἀποδίδομεν εἰς μάτην σπουδαιότητα εἰς αὐτά· διότι μὲ λόγους δὲν δύναται κανεὶς νὰ σοῦ δώσῃ νὰ αἰσθανθῇς τὴν τέρψιν τῶν ἐκεῖ γινομένων, ὅπως ἂν κάθεσαι ὁ ἴδιος μεταξὺ τῶν θεατῶν καὶ βλέπῃς τὴν ἀνδρείαν τῶν ἀγωνιστῶν καὶ κάλλη σωμάτων καὶ θαυμασίας εὐρωστίας καὶ τέχνην ἐξαίρετον καὶ δύναμιν ἀκαταμάχητον καὶ τόλμην καὶ φιλοτιμίαν καὶ ψυχικὸν σθένος ἀκατανίκητον καὶ προσπάθειαν ἀδάμαστον διὰ τὴν νίκην. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἔπαυες νὰ ἐπαινῇς, νὰ ἐπευφημῇς καὶ νὰ χειροκροτῇς.

ΑΝΑΧ. Καὶ νὰ γελῶ, Σόλων, καὶ νὰ περιπαίζω· διότι ὅλα ὅσα ἀνέφερες, ἡ ἀνδρεία, ἡ εὐρωστία, τὰ κάλλη καὶ ἡ τόλμη, βλέπω νὰ ἐξαντλοῦνται χωρὶς σπουδαῖον λόγον, χωρὶς οὔτε ἡ πατρίδα σας νὰ κινδυνεύῃ, οὔτε ἡ χώρα σας νὰ λεηλατῆται,

οὔτε φίλοι ἢ συγγενεῖς σας νὰ σύρωνται εἰς αἰχμαλωσίαν. Ὥστε τόσον γελοιωδέστεροι θὰ εἶνε, ἀφοῦ, ὡς λέγεις, εἶνε ἄριστοι ἄνδρες, νὰ ὑποβάλλωνται ἄδικα εἰς τόσους κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας καὶ νὰ καταισχύνουν τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀνδρείαν μὲ τὸ λασποκύλημα καὶ τὰ μελανιάσματα τῶν κτυπημάτων, διὰ νὰ λάβουν μῆλον καὶ ἀγριελιὰν ἐὰν νικήσουν Διότι δὲν μπορῶ νὰ τὰ λησμονήσω αὐτὰ τὰ ἀστεῖα βραβεῖα. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς ὅλοι οἱ ἀγωνισταὶ τὰ λαμβάνουν;

ΣΟΛ. Ὄχι, μόνον ἕνας ἐξ ὅλων, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀναδεικνύεται πρῶτος.

ΑΝΑΧ. Λοιπόν, Σόλων, διὰ τοιαύτην ἀβεβαίαν καὶ ἀμφίβολον νίκην τόσο κοπιάζουν, ἐνῷ γνωρίζουν ὅτι πάντοτε ἕνας θὰ εἶνε ὁ νικητής, οἱ δὲ νικημένοι πλῆθος, οἱ ὁποῖοι χωρὶς κανὲν ὄφελος θὰ κτυπηθοῦν ἢ καὶ θὰ πληγωθοῦν;

ΣΟΛ. Φαίνεται, Ἀνάχαρσι, ὅτι ποτὲ δὲν ἐσκέφθης πῶς πρέπει νὰ εἶνε ἡ καλὴ πολιτεία, ἄλλως δὲν θὰ κατηγόρεις τὰ καλλίτερα τῶν ἐθίμων. Ἂν δέ ποτε θελήσῃς νὰ μάθῃς πῶς καλλίτερα δύναται νὰ διοικηθῇ μία πόλις καὶ πῶς οἱ πολῖταί της δύνανται νὰ γίνουν ἄριστοι, θ' ἀναγνωρίσῃς τότε καὶ τὸ ὠφέλιμον τῶν ἀσκήσεων τούτων καὶ θὰ ἐπιδοκιμάσῃς τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἀποδίδομεν εἰς αὐτάς· καὶ θὰ μάθῃς ὅτι πολὺ τὸ χρήσιμον ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς τοὺς κόπους, οἵτινες σήμερον σοῦ φαίνονται ματαιοπονία.

ΑΝΑΧ. Καὶ βέβαια, Σόλων, δὲν ἦλθα ἐδῶ δι' ἄλλο τίποτε ἀπὸ τὴν Σκυθίαν, δὲν διέτρεξα τόσην ξηρὰν καὶ δὲν ἐπέρασα τὴν τρικυμιώδη Μαύρην Θάλασσαν παρὰ διὰ νὰ μάθω τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων καὶ σπουδάσω τὰ ἔθιμά σας καὶ μελετήσω τὸ καλλίτερον πολίτευμα. Διὰ τοῦτο καὶ σὲ μεταξὺ ὅλων τῶν Ἀθηναίων ἐδιάλεξα ὡς φίλον καὶ ἐπροτίμησα τὴν φιλοξενίαν σου, καθότι ἄκουσα νὰ φημίζεσαι ὅτι καὶ νόμους ἔγραψες καὶ τῶν ἀρίστων ἐθίμων καὶ ἔργων ἔγινες εἰσηγητὴς καὶ ἐν γένει ὅτι εἶσαι σοφὸς εἰς τὸ νὰ καταρτίσῃς ἕνα πολίτευμα. Ὥστε ἔχω ὅλην τὴν ὄρεξιν νὰ διδαχθῶ ἀπὸ σὲ καὶ νὰ γίνω μαθητής σου· καὶ εὐχαρίστως θὰ

κάθωμαι πλησίον σου νηστικὸς καὶ διψασμένος διὰ νὰ σὲ ἀκούω μὲ στόμα ἀνοικτὸν ὅσην ὥραν θὰ ἐξακολουθῇς νὰ μοῦ ὁμιλῇς περὶ πολιτείας καὶ νόμων.

ΣΟΛ. Δὲν εἶνε εὔκολον, φίλε μου, νὰ ὁμιλήσῃ κανεὶς διὰ μιᾶς περὶ ὅλων αὐτῶν. Πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ κάθε θέμα χωριστὰ καὶ οὕτω βαθμηδὸν θὰ μάθῃς τί ἰδέας καὶ νόμους ἔχομεν περὶ θεῶν, περὶ γονέων, περὶ γάμων καὶ λοιπῶν. Θὰ περιορισθῶ λοιπὸν σήμερον νὰ σοῦ ἀναπτύξω τὰς ἰδέας μας περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ πῶς τοὺς μεταχειριζόμεθα, ὅταν ἀρχίσουν νὰ ἐννοοῦν τὸ καλὸν καὶ νὰ δυναμόνουν σωματικῶς καὶ νὰ δύνανται νὰ ὑποφέρουν κόπους. Οὕτω θὰ μάθῃς διὰ ποῖον σκοπὸν ὡρίσαμεν δι' αὐτοὺς αὐτὰς τὰς ἀσκήσεις καὶ τοὺς ἀναγκάζομεν νὰ ὑποβάλλωνται εἰς σωματικοὺς κόπους, ὄχι μόνον χάριν τῶν ἀγώνων, διὰ νὰ κατορθόνουν νὰ λαμβάνουν τὰ ἆθλα—διότι εἰς αὐτὰ πολὺ ὀλίγοι ἐξ ὅλων φθάνουν—ἀλλὰ διότι ἐκ τούτων καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πόλις ἀποκτοῦν κάτι μεγαλείτερον καὶ πολυτιμώτερον. Ὑπάρχει καὶ ἄλλος κοινὸς ἀγὼν δι' ὅλους τοὺς καλοὺς πολίτας καὶ στέφανος ὄχι ἀπὸ πεῦκον ἢ ἀγριελιὰν ἢ σέλινα, ἀλλὰ περὶ τοῦ πῶς δύνανται νὰ εὐδαιμονήσουν οἱ ἄνθρωποι, δηλαδὴ πῶς νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐλευθερία ἑνὸς ἑκάστου καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος, ὁ πλοῦτος, ἡ δόξα καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἑορτῶν τὰς ὁποίας οἱ πατέρες μας ἔχουν καθιερώσει, καὶ ἡ διάσωσις τῶν ἀνηκόντων εἰς ἕκαστον, ἐν γένει δὲ τὰ κάλλιστα ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα δύναται κανεὶς νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν θεῶν. Ὅλα αὐτὰ εἶνε πλεγμένα ὁμοῦ εἰς τὸν στέφανον καὶ τὰ κερδαίνομεν εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον αὐταὶ αἱ ἀσκήσεις καὶ οἱ κόποι φέρουν.

ΑΝΑΧ. Ἀπορῶ πῶς, ἀφ' οὗ εἶχες νὰ μοῦ ἀναφέρῃς τοιαῦτα καὶ τόσον σπουδαῖα ἆθλα, μοῦ ὡμίλεις περὶ μήλων καὶ σελίνων περὶ κλάδων ἐλιᾶς καὶ πεύκου.

ΣΟΛ. Ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ θὰ σοῦ φανοῦν μικρὰ ἅμα ἐννοήσῃς τί θέλω νὰ εἴπω. Διότι ἐκ τῆς αὐτῆς σκέψεως προέρχονται καὶ εἶνε ὅλα αὐτὰ μικρὰ μέρη τοῦ μεγαλειτέρου ἐκείνου ἀγῶνος καὶ τοῦ ἀνεκτιμήτου στεφάνου τὸν ὁποῖον ἀνέφερα. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω

πῶς ἡ ὁμιλία μὲ παρέσυρε καὶ ὡμίλησα πρῶτα περὶ τῶν γινομένων εἰς τὸν Ἰσθμόν, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τὴν Νεμέαν. Δὲν εἶνε ὅμως δύσκολον, ἀφ' οὗ καὶ ἀσχολίαν δὲν ἔχομεν καὶ σύ, ὡς λέγεις, εἶσαι πρόθυμος ν' ἀκούσῃς, νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν κοινὸν ἀγῶνα, διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς εἶπα, γίνονται ὅλα αὐτά.

ΑΝΑΧ. Αὐτὸ εἶνε τὸ καλλίτερον, Σόλων, καὶ οὕτω ἡ συζήτησίς μας θὰ προχωρήσῃ μεθοδικώτερα καὶ ἴσως ταχύτερα θὰ πεισθῶ νὰ μὴ γελῶ ἂν ἴδω κανένα ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστάς σας νὰ ὑπερηφανεύεται διότι ἐστεφανώθη μὲ ἀγριελιὰν ἢ μὲ σέλινον. Ἀλλ' ἂν θέλῃς, ἂς πᾶμε εἰς ἐκεῖνο τὸ σκιασμένον μέρος καὶ ἂς καθήσωμεν εἰς τὰ πέτρινα καθίσματα, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλοῦν ἢ φωνὲς ἐκείνων ποῦ παρακολουθοῦν τὴν πάλην. Ἔπειτα πρέπει καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι μ' ἐνοχλεῖ πολὺ καὶ ὁ ἥλιος, ὅπως μοῦρχεται φλογερὸς στὸ γυμνὸ κεφάλι· διότι ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε ν' ἀφήσω τὸ σκιάδι μου στὸ σπίτι, διὰ νὰ μὴ φαίνωμαι μόνος ἐγὼ μεταξύ σας διαφορετικὸς εἰς τὴν ἐνδυμασίαν. Διερχόμεθα τὴν θερμοτέραν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ὅταν τὸ ἄστρον, ποῦ σεῖς ὀνομάζετε κύνα, κατακαίει τὰ πάντα καὶ ξηραίνει τὸν ἀέρα· ἐπειδὴ δὲ εἶνε καὶ μεσημέρι καὶ ὁ ἥλιος βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, δίδει ἀνυπόφορη κάψα. Δι' αὐτὸ καὶ θαυμάζω μὲ σένα πῶς, ἐνῷ εἶσαι ἡλικιωμένος ἄνθρωπος, οὔτε ἱδρόνεις, ὅπως ἐγώ, οὔτε φαίνεσαι νὰ ἐνοχλῆσαι καὶ δὲν ζητεῖς σκιὰν διὰ νὰ προφυλαχθῇς, ἀλλὰ δέχεσαι τὸν ἥλιον ἀτάραχος.

ΣΟΛ. Αὐτοὶ οἱ μάταιοι κόποι, Ἀνάχαρσι, τὰ συχνὰ κυλίσματα εἰς τὴν λάσπην καὶ αἱ κακοπάθειαι εἰς τὴν ἄμμον καὶ εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα μᾶς δίδουν αὐτὴν τὴν δύναμιν νὰ μὴ φοβούμεθα τοῦ ἡλίου τὰ βέλη· καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην πίλου, ὅστις νὰ ἐμποδίζῃ τὰς ἀκτῖνας νὰ φθάνουν μέχρι τῆς κεφαλῆς. Ἀλλὰ πᾶμε. Δὲν ἐννοῶ δὲ νὰ ἀκούσῃς ὡς νόμους καὶ νὰ πιστεύσῃς χωρὶς ἀντίρρησιν αὐτὰ ποῦ θὰ σοῦ πῶ· ἀλλ' ὁσάκις νομίσῃς ὅτι λέγω τίποτε ποῦ δὲν εἶνε σωστὸ ν' ἀντιλέγῃς ἀμέσως καὶ νὰ μὲ διορθόνῃς. Διότι τοιουτοτρόπως θὰ συμβῇ ἓν ἐκ τῶν

δύο· ἢ σὺ θὰ πεισθῇς καλλίτερα ἀφοῦ ἐξαντλήσῃς ὅλας σου τὰς ἀντιρρήσεις ἢ ἐγὼ θ' ἀναγνωρίσω ὅτι αἱ ἰδέαι μου δὲν εἶνε ὀρθαί. Καὶ διὰ τοῦτο ὅλη ἡ πόλις θὰ σοῦ γνωρίζῃ τὴν μεγαλειτέραν χάριν· διότι ὅσον περισσότερον μὲ διδάξῃς καὶ μὲ μεταπείσῃς πρὸς τὸ καλλίτερον, τόσον περισσότερον θὰ ὠφελήσῃς τὴν πόλιν. Διότι ἐγὼ δὲν θὰ κρύψω τίποτε ἀπὸ τοὺς συμπολίτας μου, ἀλλ' εὐθὺς θὰ τὸ καταστήσω κοινόν. Θ' ἀνέβω εἰς τὴν Πνύκα καὶ θὰ εἴπω πρὸς ὅλους· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σᾶς ἔκαμα τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους ἐνόμιζα ὅτι θ' ἀποβοῦν περισσότερον ὠφέλιμοι εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' ὁ ξένος αὐτὸς — καὶ θὰ δείξω ἐσένα, Ἀνάχαρσι — εἶνε μὲν Σκύθης, ἀλλὰ σοφός, καὶ μ' ἔκαμε ν' ἀλλάξω γνώμας καὶ μ' ἐδίδαξεν ἄλλα καλλίτερα καὶ θετικώτερα πράγματα· ὥστε προτείνω νὰ τὸν ἀνακηρύξετε εὐεργέτην σας καὶ νὰ τοῦ στήσετε χάλκινον ἀνδριάντα πλησίον τῶν Ἐπωνύμων [1] ἢ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὴν πόλιν. Καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἐντραπῇ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων νὰ διδαχθῇ παρὰ βαρβάρου καὶ ξένου πράγματα ὠφέλιμα.

ΑΝΑΧ. Αὐτὸ θὰ εἶνε ἐκεῖνο ποῦ ἄκουα νὰ λέγουν γιὰ σᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ὁμιλεῖτε μὲ εἰρωνείαν. Διότι πῶς εἶνε δυνατὸν ἐγὼ ἄνθρωπος ποῦ ζῶ νομαδικὴν ζωὴν καὶ πλανῶμαι ἀπὸ μέρους εἰς μέρος,ποῦ ἐπέρασα τὴν ζωήν μου πάνω στ' ἁμάξι καὶ δὲν ἔχω κατοικίαν καὶ οὔτ' ἐκατοίκησα, οὔτε εἶδα ποτέ μου ἕως τώρα πόλιν, νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ κυβερνηθῇ καλὰ μία πόλις καὶ νὰ δώσω μαθήματα εἰς ἀνθρώπους αὐτόχθονας, ποῦ κατοικοῦν ἀπὸ τόσον καιρὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαιοτάτην πόλιν; Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ δώσω μαθήματα μάλιστα εἰς ἐσένα, Σόλων, ποῦ, ὡς λέγεται, τὸ ἔχεις κάμει ἀπὸ τὴ νεότητά σου ἔργον καὶ σπουδὴν πῶς πρέπει νὰ κυβερνᾶται μία πόλις καὶ ποῖοι νόμοι δύνανται νὰ συντελέσουν εἰς τὴν εὐτυχίαν της; Λοι-

1) Ἐπώνυμοι ἦσαν οἱ ἥρωες ἀπὸ τῶν ὁποίων ὠνομάσθησαν αἱ δέκα φυλαὶ τῆς Ἀττικῆς.

πὸν δὲν μπορῶ παρὰ νὰ σὲ ἀκούσω μὲ πεποίθησιν, ὡς νομοθέτην, καὶ θὰ κάμω παρατηρήσεις εἰς ὅ,τι νομίσω ἀπὸ τὰ λεγόμενά σου ὅτι δὲν εἶνε σωστό, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐννοήσω καλλίτερα. Καὶ τώρα εἴμεθα καλὰ ποῦ ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἤλθαμεν εἰς τὸ σκιασμένον μέρος· ἔχομεν δὲ καὶ καθίσματα ἀναπαυτικὰ καὶ κατάλληλα αὐτὲς τὶς κρύες πέτρες. Λέγε μου λοιπὸν τώρα ἀπὸ τὴν ἀρχήν, διατὶ ἅμα οἱ νέοι ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἀρχίζετε νὰ τοὺς γυμνάζετε εἰς τοὺς κόπους καὶ πῶς ἀπὸ τὴν λάσπην καὶ τὰς ἀσκήσεις αὐτὰς γίνονται ἐξαίρετοι πολῖται καὶ κατὰ τί τὸ σκόνισμα καὶ ἡ κουτρουβάλες συντελοῦν διὰ νὰ γίνουν ἀνδρεῖοι καὶ ἐνάρετοι. Διότι αὐτὸ ἴσα ἴσα ἐπιθυμοῦσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν νὰ μάθω. Τὰ ἄλλα θὰ μοῦ τὰ πῇς κατόπιν καθένα μὲ τὴ σειρά του καὶ στὴν ὥρα του. Ἀλλὰ νὰ μὴ λησμονῇς Σόλων, ὅτι μιλᾷς σ᾽ ἕνα βάρβαρον· ἐννοῶ δηλαδὴ νὰ μὴ μοῦ λὲς μπλεγμένα καὶ πολλά, διότι φοβοῦμαι ὅτι ὅσο νὰ καταλάβω τὰ ὕστερα θὰ λησμονῶ τὰ πρῶτα.

ΣΟΛ. Σύ, Ἀνάχαρσι,θὰ κανονίσῃς καλλίτερα τὸ πρᾶγμα ἄν, ὅπου τὰ λεγόμενα σοῦ φαίνονται δυσκολονόητα ἢ ὅτι οἱ λόγοι τραβοῦν εἰς πολὺ μάκρος, μὲ διακόπτῃς καὶ κάνῃς τὰς παρατηρήσεις ποῦ θέλεις. Ἐὰν ὅμως τὰ λεγόμενα δὲν εἶνε ἔξω τοῦ θέματος καὶ δὲν ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὸν σκοπόν μας, δὲν πειράζει, μοῦ φαίνεται, καὶ ἂν εἶνε μακρά. Οὕτω γίνεται καὶ εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ ὁποία δικάζει ἐδῶ τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις. Ὅταν οἱ Ἀρειοπαγῖται ἀνεβαίνουν εἰς τὸν βράχον καὶ συνεδριάζουν διὰ νὰ δικάσουν κανένα φόνον ἢ τραῦμα ἐκ προμελέτης ἢ πυρκαϊάν, δίδουν τὸν λόγον καὶ εἰς τοὺς δύο διαδίκους καὶ ὁμιλοῦν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ὁ μὲν κατηγορῶν, ὁ δὲ ἀπολογούμενος ἢ διορίζουν δικηγόρους διὰ νὰ ὁμιλήσουν ἀντ᾽ αὐτῶν. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ περιορίζονται εἰς τὸ θέμα, οἱ δικασταὶ τοὺς ἀκούουν ἥσυχοι καὶ τοὺς ἀφήνουν νὰ ἐξακολουθοῦν· ἀλλ᾽ ἂν κανεὶς ἐκ τῶν διαδίκων κάμῃ προσίμιον διὰ νὰ διαθέσῃ εὐνοϊκῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς δικαστὰς ἢ ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ κινήσῃ οἶκτον ἢ ἀγανάκτησιν διὰ μέσων ἀπατηλῶν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πολλὰ ἐπινο-

οὖν οἱ ῥήτορες διὰ νὰ κερδίσουν τὴν ψῆφον τῶν δικαστῶν, παρευθὺς πλησιάζει ὁ κήρυξ καὶ ἐπιβάλλει σιωπήν. Δὲν ἐπιτρέπει νὰ φλυαροῦν πρὸς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ ἐπισκοτίζουν τὴν ἀλήθειαν μὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ πρέπει οἱ Ἀρεοπαγῖται νὰ βλέπουν γυμνὰ τὰ πράγματα. Ὥστε καὶ σένα τώρα, Ἀνάχαρσι, σὲ κάνω ἐγὼ Ἀρεοπαγίτην καὶ κατὰ τὸν νόμον τοῦ δικαστηρίου μου ἄκουε καὶ διάτασσε σιωπήν, ὁσάκις νομίσῃς ὅτι καταχρῶμαι τὴν ἀνοχήν σου· ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὁμιλῶ ἐντὸς τοῦ θέματος, ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ καὶ νὰ μακρύνω τὴν ὁμιλίαν. Ἄλλως τε τώρα εἴμεθα εἰς πυκνὴν σκιὰν καὶ ἡ παράτασις τῆς συνδιαλέξεως δὲν θὰ εἶνε κουραστική, ὅπως ὅταν ἤμεθα εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἐργασίαν δὲν ἔχομεν.

ΑΝΑΧ. Πολὺ σωστὰ αὐτά, Σόλων, καὶ ἀπὸ τώρα σοῦ γνωρίζω ὄχι ὀλίγην χάριν, διότι ἐν τῷ μεταξὺ μοῦ ἔμαθες καὶ τί γίνεται εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Καὶ ἀληθινὰ εἶνε ἀξιοθαύμαστα αὐτὰ καὶ ἄξια καλῶν καὶ ἐναρέτων δικαστῶν, οἵτινες ἐννοοῦν νὰ δικάζουν σύμφωνα μὲ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τώρα λοιπὸν λέγε, καὶ ἐγὼ ὁ Ἀρεοπαγίτης — ἀφοῦ αὐτὸ τὸ ἀξίωμα μοῦ ἔδωκες — θὰ σὲ ἀκροασθῶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Δικαστηρίου ἐκείνου.

ΣΟΛ. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ σοῦ εἴπω συντόμως τί ἰδέας ἔχομεν περὶ πόλεως καὶ πολιτῶν. Πόλιν ἡμεῖς δὲν νομίζομεν τὰς οἰκοδομάς, ὅπως τὰ τείχη, τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς ναυστάθμους. Αὐτὰ ἀποτελοῦν σῶμα σταθερὸν καὶ ἀκίνητον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς ἀσφαλῆ διαμονὴν τῶν πολιτῶν· εἰς τούτους δὲ ἀποδίδομεν ὅλην τὴν σημασίαν τῆς πόλεως· διότι αὐτοὶ τὴν πληροῦν καὶ τὴν διευθύνουν καὶ ἐκτελοῦν πᾶν ὅ,τι γίνεται καὶ τὴν φυλάττουν· εἶνε μὲ ἄλλους λόγους ὅπως ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα ἑκάστου ἐξ ἡμῶν. Μὲ αὐτὴν τὴν ἰδέαν φροντίζομεν, ὡς βλέπεις, καὶ διὰ τὸ σῶμα τῆς πόλεως καὶ τὸ κατακοσμοῦμεν, ὥστε νὰ φαίνεται ὅσον τὸ δυνατὸν ὡραιότερον, ἐσωτερικῶς μὲ οἰκοδομήματα καὶ ἀπ' ἔξω μὲ τείχη τὰ ὁποῖα τὸ περιφράσσουν πρὸς μεγαλειτέραν ἀσφάλειαν. Ἀλλὰ κυρίως καὶ ἀπαραιτήτως φροντίζομεν ὥστε οἱ πολῖται νὰ γίνωνται ἐνάρετοι κατὰ τὰς ψυχὰς καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ σώματα· διότι οἱ

τοιοῦτοι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης θὰ εἶνε καλοὶ πολῖται καὶ θὰ συντελοῦν πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ ἐν καιρῷ πολέμου θὰ δύνανται νὰ σώσουν τὴν πόλιν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς καὶ τὴν εὐτυχίαν. Τὴν πρώτην ἀνατροφὴν των ἀναθέτομεν εἰς τὰς μητέρας, εἰς τροφοὺς καὶ παιδαγωγούς, διὰ νὰ τοὺς εἰσάγουν εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν εὐγενῶν τρόπων. Ὅταν δὲ ἀρχίσουν νὰ ἐννοοῦν τὰ καλὰ καὶ τὰ πρέποντα καὶ ἀναπτύσσεται εἰς τὰς ψυχάς των ἡ ἐντροπή, ὁ φόβος καὶ ἡ εὐγενὴς φιλοδοξία, συγχρόνως δὲ τὰ σώματά των ἔγιναν στερεώτερα καὶ δυνατώτερα καὶ φαίνωνται ἱκανὰ νὰ ὑποφέρουν κόπους, τοὺς παραλαμβάνομεν καὶ προσθέτομεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν των ἄλλα μαθήματα διὰ τὰς ψυχάς των καὶ ἄλλας ἀσκήσεις διὰ τὰ σώματά των, ὥστε νὰ συνειθίζουν εἰς τὰς κακοπαθείας. Δὲν ἐνομίσαμεν ὅτι πρέπει ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅ,τι ἕκαστος εἶνε ἐκ φύσεως εἴτε κατὰ τὸ σῶμα εἴτε κατὰ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ τοὺς ὑποβάλλομεν εἰς μαθήματα καὶ ἐκπαίδευσιν, οὕτως ὥστε καὶ ὅσοι εἶνε ἐκ φύσεως καλοὶ νὰ γίνωνται καλλίτεροι καὶ ὅσοι δὲν εἶνε καλοὶ νὰ βελτιοῦνται. Μιμούμεθα τοὺς γεωργούς, οἱ ὁποῖοι ἐφ' ὅσον μὲν τὰ φυτὰ εἶνε μικρὰ καὶ τρυφερά, τὰ σκεπάζουν καὶ τὰ περιφράσσουν διὰ νὰ μὴ τὰ βλάπτουν οἱ ἄνεμοι· ἅμα δὲ μεστώσῃ τὸ βλάστημα, τὸ κλαδεύουν καὶ τὸ παραδίδουν εἰς τοὺς ἀνέμους νὰ τὸ σαλεύουν καὶ τὸ ταράσσουν καὶ οὕτω τὰ κάνουν καρπιμώτερα. Τὰς ψυχικὰς λοιπὸν δυνάμεις ἐξεγείρομεν κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ διδάσκομεν τοὺς νέους γράμματα νὰ τὰ γράφουν καὶ νὰ τὰ ἀπαγγέλλουν μεγαλοφώνως. Ὅταν δὲ προοδεύσουν, διδάσκομεν αὐτοὺς γνώμας καὶ πράξεις παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν καὶ διηγήσεις ὠφελίμους στιχουργημένας διὰ νὰ τὰς ἀπομνημονεύουν εὐκολώτερον. Αὐτοὶ δὲ ἀκούοντες ἀνδραγαθήματα καὶ πράξεις ἐνδόξους, ἀρχίζουν νὰ τὰς ζηλεύουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ κινοῦνται πρὸς μίμησιν, διὰ νὰ ἐγκωμιάζωνται καὶ θαυμάζωνται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ὅπως ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ὅμηρος ἔψαλλαν τὴν δόξαν τῶν παλαιῶν ἡρώων. Ὅταν πλησιάζουν πρὸς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὴν ὁποίαν θ' ἀπο-

κτήσουν πολιτικὰ δικαιώματα καὶ θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν κοινῶν—ἀλλ' αὐτὰ ἴσως εἶνε ἔξω τοῦ θέματος, διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ εἴπωμεν διατὶ ἐξασκοῦμεν τὰς ψυχάς των, ἀλλὰ διατὶ τοὺς ὑποβάλλομεν εἰς τοὺς κόπους τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, ὥστε μόνος μου ἐπιβάλλω εἰς τὸν ἑαυτόν μου σιωπήν, χωρὶς νὰ περιμένω τὸν κήρυκα, οὔτε σὲ τὸν Ἀρεοπαγίτην, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἐντροπήν, ὑποθέτω, μὲ ἀνέχεσαι νὰ φλυαρῶ ἐπὶ τόσην ὥραν ἔξω τοῦ προκειμένου.

ΑΝΑΧ. Εἰπέ μου, Σόλων, εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν λέγουν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον τὰ πλέον ἀναγκαῖα, ἀλλὰ τὰ ἀποσιωποῦν, δὲν ἐπιβάλλει ἡ βουλὴ κανένα πρόστιμον;

ΣΟΛ. Διατὶ μ' ἐρωτᾷς αὐτό; Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τὸ γνωρίζουν οἱ Ἀρεοπαγῖται.

ΑΝΑΧ. Διότι παραλείπεις τὰ καλλίτερα καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ εἶνε εἰς ἐμὲ τὰ πλέον εὐχάριστα ν' ἀκούσω, δηλαδὴ τὰ ἀφορῶντα τὴν ψυχήν, καὶ ἐννοεῖς νὰ περιορισθῇς εἰς τὰ ὀλιγώτερον ἀναγκαῖα, δηλαδὴ εἰς τὰς ἀσκήσεις καὶ τὰ γυμνάσια τῶν σωμάτων.

ΣΟΛ. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι, φίλε μου, τί εἴπαμεν ἐξ ἀρχῆς καὶ δὲν θέλω νὰ εἴπω πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν, διὰ νὰ μὴ σὲ σκοτίσω καὶ σοῦ φέρω εἰς σύγχυσιν τὴν μνήμην. Ἀλλ' ὅμως θὰ ὁμιλήσω καὶ δι' αὐτὰ συντόμως ὅσον τὸ δυνατόν· διότι διὰ νὰ γίνῃ περὶ αὐτῶν ἀκριβὴς λόγος, πρέπει εἰδικῶς νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτῶν. Διὰ νὰ μορφώνωμεν λοιπὸν τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ ἤθη τῶν νέων, τοὺς διδάσκομεν τοὺς κοινοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι εἶνε μὲ μεγάλα γράμματα γραμμένοι καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς δημόσια μέρη, ὥστε νὰ δύνανται ὅλοι νὰ τοὺς ἀναγινώσκουν, καὶ ὁρίζουν ποῖα πρέπει νὰ πράττωμεν καὶ ποῖα ν' ἀποφεύγωμεν· καὶ τοὺς παραδίδομεν εἰς τὴν διδασκαλίαν χρηστῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μανθάνουν νὰ λέγουν τὰ πρέποντα καὶ νὰ πράττουν τὰ δίκαια καὶ νὰ φέρωνται πρὸς ἀλλήλους ὡς ἴσοι καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμοῦν τὰ κακά, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκουν τὰ καλά, ν' ἀποφεύγουν δὲ εἰς ὅλα τὴν βίαν καὶ αὐθαιρεσίαν. Τοὺς διδασκάλους δὲ τούτους ὀνομά-

ζομεν σοφιστὰς καὶ φιλοσόφους. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θέατρον ὁδηγοῦμεν τοὺς νέους καὶ τοὺς διδάσκομεν δημοσίᾳ διὰ τῶν κωμῳδιῶν καὶ τραγῳδιῶν, εἰς τὰς ὁποίας βλέπουν ἀρετὰς καὶ κακίας παλαιῶν ἀνθρώπων, καὶ οὕτω συνειθίζουν ὥστε τὰς μὲν κακίας ν' ἀποφεύγουν, πρὸς δὲ τὰς ἀρετὰς νὰ ῥέπουν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιτρέπομεν εἰς τοὺς κωμῳδοὺς νὰ ἐμπαίζουν καὶ νὰ κατηγοροῦν τοὺς πολίτας, τοὺς ὁποίους βλέπουν ὅτι πράττουν αἰσχρὰ καὶ ἀνάξια διὰ τὴν πόλιν. Τοῦτο δὲ καὶ δι' αὐτοὺς εἶνε καλόν, διότι κατακρινόμενοι γίνονται καλλίτεροι, καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, διότι τοὺς κάμνει νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ προσέχουν μήπως πάθουν τὰ ὅμοια.

ΑΝΑΧ. Τοὺς εἶδα, Σόλων, αὐτοὺς τοὺς ὁποίους λέγεις κωμῳδοὺς καὶ τραγῳδούς, ἂν εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι φοροῦν βαρειὰ καὶ ὑψηλὰ ὑποδήματα, ἔχουν στολισμένον τὸ ἐνδυμά των μὲ χρυσὰς ταινίας καὶ φοροῦν εἰς τὴν κεφαλὴν περικεφαλαίας γελοιωδεστάτας καὶ πολὺ πλατεῖας, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν μεγαλοφώνως καὶ δὲν γνωρίζω πῶς κατορθώνουν νὰ περιπατοῦν ἀσφαλῶς μὲ ἐκεῖνα τὰ ὑποδήματα. Νομίζω δὲ ὅτι τότε ἡ πόλις ἑώρταζε τὰ Διονύσια. Οἱ κωμῳδοὶ εἶνε πλέον κοντοὶ ἀπὸ ἐκείνους καὶ βαδίζουν χαμηλώτερα καὶ ἀνθρωπινότερα καὶ φωνάζουν ὀλιγώτερον, ἀλλὰ φοροῦν κράνη πολὺ κωμικώτερα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὅλοι ποῦ ἦσαν εἰς τὸ θέατρον, ἐγελοῦσαν δι' αὐτούς. Ἐκείνους ὅμως τοὺς ὑψηλοὺς τοὺς ἤκουον ὅλοι σκυθρωποί· τοὺς ἐλυποῦντο, ὑποθέτω, διότι τοὺς ἔβλεπαν νὰ σύρουν τοιαῦτα βάρη ὡσὰν κατάδικοι.

ΣΟΛ. Δὲν ἐλυποῦντο αὐτούς, φίλε μου, ἀλλὰ θὰ παριστάνετο ἴσως τὸ ἔργον κανενὸς ποιητοῦ ὁ ὁποῖος διηγεῖτο πρὸς τοὺς θεατὰς καμμίαν ἀρχαίαν συμφορὰν καὶ ἔλεγε θλιβερὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐπροκάλουν τὰ δάκρυα τῶν ἀκροατῶν. Θὰ εἶδες δὲ καὶ μερικοὺς οἱ ὁποῖοι ἔπαιζαν αὐλὸν καὶ ἄλλους οἱ ὁποῖοι συγχρόνως ἔψαλλαν σχηματίζοντες κύκλον. Οὐδὲ αὐτὰ τὰ ᾄσματα καὶ τὰ αὐλήματα, Ἀνάχαρσι, εἶνε ἄσκοπα καὶ ἀνωφελῆ· διότι δι' ὅλων αὐτῶν καὶ ἄλλων παρομοίων παροτρύνομεν τὰς ψυχὰς καὶ τὰς κάμνομεν καλλιτέρας.

Τὰ δὲ σώματα, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κυρίως

ἐπεθύμεις ν' ἀκούσῃς, γυμνάζομεν ὡς ἐξῆς. Ὅταν πλέον δὲν εἶνε τρυφερὰ καὶ ἐντελῶς ἀμέστωτα, ὅπως εἶπα, κατὰ πρῶτον τὰ γυμνώνομεν καὶ τὰ συνειθίζομεν εἰς τὸν ἀέρα ὅλων τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους, οὕτως ὥστε μήτε ἡ ζέστη νὰ τὰ ἐνοχλῇ, μήτε ἀπὸ τὸ ψῦχος νὰ καταβάλλωνται, ἔπειτα δὲ τὰ ἀλείφομεν μὲ ἔλαιον καὶ τὰ τρίβομεν δυνατά, διὰ νὰ γίνωνται εὐτονώτερα· διότι θὰ ἦτο παράλογον νὰ νομίζωμεν ὅτι τὰ δέρματα, ὅταν ἀλειφθοῦν μὲ ἔλαιον καὶ τριφθοῦν, σχίζονται δυσκολώτερα καὶ γίνονται διαρκέστερα, μολονότι ἤδη εἶναι νεκρά, τὸ δὲ σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκόμη ζωντανόν, δὲν γίνεται καλλίτερον ὑπὸ τοῦ ἐλαίου. Ἐπενοήσαμεν δὲ διάφορα γυμνάσια καὶ διωρίσαμεν διδασκάλους ἑκάστου ἐξ αὐτῶν· καὶ ἄλλους μὲν διδάσκομεν ν' ἀγωνίζωνται εἰς τὴν πυγμαχίαν, ἄλλους δὲ εἰς τὸ παγκράτιον, ὥστε νὰ συνειθίζουν καὶ τοὺς κόπους νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ μὴ φοβοῦνται τὰ κτυπήματα, οὔτε νὰ ὑποχωροῦν διὰ τὸν φόβον τῶν πληγῶν. Ἐκ τούτου ἔχομεν δύο ἀποτελέσματα ὠφελιμώτατα· οἱ νέοι γίνονται εἰς τοὺς κινδύνους ὁρμητικοὶ καὶ ἄφοβοι καὶ συγχρόνως εὔρωστοι καὶ δυνατοί. Ἐκεῖνοι δὲ ποῦ βλέπεις νὰ παλαίουν σκυμμένοι, μανθάνουν καὶ νὰ πίπτουν μὲ ἀσφάλειαν καὶ νὰ σηκώνωνται εὐκόλως καὶ ν' ἀντέχουν εἰς ὠθισμοὺς καὶ περισφίγξεις καὶ λυγισμοὺς καὶ πιέσεις τοῦ λαιμοῦ καὶ νὰ δύνανται νὰ ὑψώνουν καὶ νὰ κρατοῦν ὑψηλὰ τὸν ἀντίπαλον. Δὲν εἶνε δὲ καὶ αὐτὰ περιττά, ἀλλὰ δίδουν ἓν μέγα καὶ κυριώτατον πλεονέκτημα· τὰ σώματά των ἀποκτοῦν ἀντοχὴν καὶ δύναμιν· ἀλλ' ἔχουν καὶ ἄλλην ὠφέλειαν ὄχι μικράν· ἀποκτοῦν πεῖραν ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γυμνασμένος, ἐὰν συμπλακῇ πρὸς ἐχθρόν, εὐκολώτερα θὰ τὸν καταρρίψῃ μὲ ὑποσκελισμόν, καί, ἂν πέσῃ, θὰ δυνηθῇ εὐκολώτατα νὰ ἀνασηκωθῇ. Διότι ὅλα αὐτά, Ἀνάχαρσι, εἰς ἐκεῖνον τὸν σκοπὸν ἀποβλέπουν, τὸν πόλεμον, καὶ νομίζομεν ὅτι οἱ ἀσκηθέντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γίνουν πολὺ καλλίτεροι διὰ τὸν πόλεμον· ὅταν προηγουμένως καταμαλάξωμεν γυμνὰ τὰ σώματά των καὶ τὰ ἐξασκήσωμεν, γίνονται

ρωμαλεώτερα καὶ δυνατώτερα, δι' αὐτοὺς μὲν ἐλαφρὰ καὶ νευρώδη, διὰ δὲ τοὺς ἀντιπάλους βαρειὰ καὶ δυσκίνητα. Εὔκολον νὰ ἐννοήσῃς, ὑποθέτω, τί θὰ εἶνε μὲ τὰς πανοπλίας αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι καὶ γυμνοὶ δύνανται νὰ προξενήσουν φόβον εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιδεικνύουν πολυσαρκίαν πλαδαρὰν καὶ λευκὴν ἢ ἰσχνότητα ὠχράν, ὅπως εἶνε τῶν γυναικῶν τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα μαραίνονται εἰς τὴν σκιὰν καὶ τρέμουν καὶ περιλούονται ἀμέσως ὑπὸ ἱδρῶτος καὶ ἀσθμαίνουν ὑπὸ τὴν περικεφαλαίαν, μάλιστα ἐὰν ὁ ἥλιος καίῃ ὅπως τώρα. Εἰς τί δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ἂν διψοῦν καὶ δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρουν τὸν κονιορτὸν καὶ ταράσσωνται ἂν ἴδουν αἷμα καὶ ἀποθνήσκουν πρὶν νὰ φθάσουν ἐντὸς βολῆς καὶ συμπλακοῦν μὲ τοὺς ἐχθρούς; Αὐτοὶ δὲ οἱ δικοί μας εἶνε κόκκινοι καὶ χρωματισμένοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἀρρενωποί, μὲ τὸ ἦθος θαρραλέον καὶ θερμὸν καὶ ἀνδρικόν. Καὶ ἔχουν τόσην εὐεξίαν, ὥστε οὔτε ζαρωμένοι, οὔτε ὀστεώδεις εἶνε, οὔτε ὑπερβολικὰς σάρκας ἔχουν, ἀλλ' εἶνε σύμμετροι, διότι τὸ περιττὸν καὶ ἄχρηστον μέρος τῶν σαρκῶν ἀποβάλλουν μὲ τοὺς ἱδρῶτας· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον δίδει δύναμιν καὶ τόνον διαφυλάττουν καθαρὸν ἀπὸ κάθε νοσηρὸν στοιχεῖον· ὅ,τι γίνεται κατὰ τὸ λίκμισμα τοῦ σίτου, τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τὰ σώματα μὲ τὰς ἀσκήσεις· τὰ ἄχυρα καὶ ἡ σκόνη ἀπορρίπτονται, ὁ δὲ καρπὸς χωρίζεται καὶ συσσωρεύεται καθαρός.

Οὕτω καὶ ἡ ὑγεία διατηρεῖται καὶ ἡ ἀντοχὴ εἰς τοὺς κόπους εἶνε μακρά· ὁ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γυμνασμένος ἀργότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον θὰ ἱδρώσῃ καὶ σπανιώτερα θὰ ἀσθενήσῃ. Καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ λικμίσματος, ἂν κανεὶς βάλῃ φωτιὰ εἰς τὸν σῖτον καὶ εἰς τὸ ἄχυρον αὐτοῦ, νομίζω ὅτι πολὺ ταχύτερα θ' ἀνάψῃ τὸ ἄχυρον, ὁ δὲ σῖτος δὲν θ' ἀναφλεχθῇ διὰ μιᾶς, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον· δὲν θ' ἀναδώσῃ μεγάλην φλόγα, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπί τινα ὥραν καπνίσῃ, θὰ καῇ ἐπὶ τέλους καὶ αὐτός. Οὔτε νόσημα λοιπόν, οὔτε κόπος δύναται νὰ καταβάλῃ εὔκολα τοιοῦτον σῶμα, διότι καὶ τὰ ἐσωτερικὰ εἶνε καλὰ παρασκευασμένα πρὸς ἀντοχὴν καὶ τὰ ἐξωτερικὰ εἶνε πολὺ καλὰ καὶ δυνατὰ φραγ-

μένα ὥστε μήτε νὰ δύναται νὰ εἰσέλθῃ μήτε νὰ δύναται νὰ μείνῃ εἴτε ζέστη, εἴτε ψῦχος, τὰ ὁποῖα νὰ βλάψουν τὸ σῶμα. Ὅταν δὲ ἐκ τῶν κόπων ἐπέρχεται ἐξάντλησις, ἡ ἐσωτερικὴ ζωτικότης, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἔχει παρασκευασθῇ καὶ ἀποταμιεύεται διὰ παρουσιασθησομένην ἀνάγκην, ἔρχεται καὶ διαχύνεται εἰς τὰ μέλη καὶ δίδει εἰς αὐτὰ νέαν ἀκμὴν καὶ καθιστᾷ τοὺς ἄνδρας περισσότερον ἀκαταπονήτους· διότι ἡ μεγάλη προπόνησις καὶ ἡ ἄσκησις εἰς τοὺς κόπους δὲν καταναλίσκει τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν αὐξάνει· ὅσον δὲ ἀναρριπίζεται, τόσον περισσοτέρα γίνεται.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τρέξιμον τοὺς γυμνάζομεν, οὕτως ὥστε καὶ εἰς τὸν πολὺν δρόμον ν' ἀντέχουν καὶ εἰς τὸν ὀλίγον νὰ εἶνε ταχύτατοι καὶ ἐλαφροί. Καὶ δὲν τρέχουν ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον νὰ παρέχῃ ἀντίστασιν, ἀλλ' εἰς ἄμμον βαθεῖαν, ὅπου τὸ πόδι δὲν εὑρίσκει στερεὰν βάσιν, ἀλλὰ βυθίζεται, διότι ἡ ἄμμος φεύγει ὑπὸ τὴν πίεσίν του. Τοὺς γυμνάζομεν ἐπίσης νὰ δύνανται νὰ πηδοῦν τάφρον, ἐὰν παρουσιασθῇ ἀνάγκη, ἢ καὶ ἄλλο ἐμπόδιον, καὶ ὅταν ἀσκοῦνται εἰς τοῦτο, κρατοῦν συγχρόνως εἰς τὰ χέρια των μολύβδινα βάρη. Ἔπειτα ἁμιλλῶνται εἰς τὸ νὰ ρίπτουν κατὰ μῆκος τὸ ἀκόντιον. Εἶδες δὲ εἰς τὸ γυμναστήριον καὶ ἕνα ἄλλο ὄργανον χάλκινον καὶ στρογγυλόν, ὁμοιάζον μὲ μικρὰν ἀσπίδα, χωρὶς λαβὴν καὶ λουριά. Ἐδοκίμασες νὰ τὸ σηκώσῃς καὶ σοῦ ἐφάνη βαρὺ καὶ δυσκολόπιαστον, ἕνεκα τῆς λειότητός του. Αὐτὸ τὸ ρίπτουν εἰς ὕψος καὶ εἰς μῆκος, φιλοτιμούμενοι ποῖος νὰ τὸ ρίψῃ μακρύτερα καὶ περάσῃ τοὺς ἄλλους· ὁ κόπος δὲ αὐτὸς δυναμώνει τοὺς ὤμους καὶ δίδει τόνον εἰς τὰ ἄκρα των.

Ἡ δὲ λάσπη καὶ ἡ σκόνη, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς σοῦ ἐφάνησαν γελοιωδέστερα, ἄκουσε, ἀγαπητέ, εἰς τί χρησιμεύουν. Πρῶτον διὰ νὰ πίπτουν εἰς τὰ μαλακὰ καὶ ὄχι εἰς σκληρὸν ἔδαφος· ἔπειτα καὶ τὰ σώματά των γίνονται ὀλισθηρότερα ὅπως ἱδρώνουν μέσα εἰς τὸν πηλόν, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ σὺ τοὺς παρωμοίασες μὲ χέλια. Δὲν εἶνε δὲ καὶ τοῦτο περιττὸν καὶ γελοῖον, ἀλλὰ συντελεῖ ὄχι ὀλίγον εἰς τὸ νὰ γίνωνται δυνατώτεροι καὶ νευρωδέστεροι, ἀφοῦ οὕτω ἀναγκάζονται νὰ καταβάλλουν μεγάλην δύναμιν, διὰ νὰ

συλλαμβάνουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον καὶ νὰ συγκρατοῦνται, ὅπως εἶνε τόσον ὀλισθηροί. Καὶ μὴ σοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε μικρὸν καὶ εὔκολον νὰ σηκώσῃς ἕνα ἐκ τοῦ πηλοῦ ἱδρωμένον καὶ ἀλειμμένον μὲ ἔλαιον, ἐνῷ αὐτὸς καταβάλλει προσπάθειαν νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὰ χέρια σου. Ὅλα δὲ αὐτά, ὡς εἶπα προηγουμένως, χρησιμεύουν εἰς τοὺς πολέμους, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη εἴτε φίλον πληγωθέντα νὰ σηκώσουν ἢ καὶ ἐχθρὸν συλληφθέντα νὰ κρατήσουν καὶ τὸν μεταφέρουν σηκωτόν. Καὶ διὰ τοῦτο τοὺς γυμνάζομεν πολὺ εἰς τὰ δυσκολώτερα καὶ ἐπιπονώτερα, ὥστε νὰ δύνανται εὐκολώτερον νὰ ὑποφέρουν τὰ μικρότερα.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν σκόνην, τὴν θεωροῦμεν χρήσιμον διὰ τὸ ἀντίθετον, διὰ νὰ μὴ διολισθαίνουν καὶ διαφεύγουν ὅταν συμπλέκωνται· ὅταν δηλαδὴ γυμνασθῶσιν εἰς τὸν πηλὸν νὰ συγκρατοῦν τὸ διαφεῦγον ἕνεκα ὀλισθηρότητος, συνειθίζουν καὶ νὰ διαφεύγουν αὐτοὶ ἀπὸ τὰ χέρια ὅταν συλληφθοῦν καὶ ὅταν ἀκόμη συγκρατοῦνται δυνατά. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ σκόνη συγκρατεῖ καὶ τὸν ἱδρῶτα ὁ ὁποῖος τρέχει ἄφθονος, καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ διαρκῇ ἐπὶ πολὺ ἡ δύναμις καὶ ἐμποδίζει νὰ βλάπτωνται ὑπὸ τῶν ρευμάτων τοῦ ἀνέμου τὰ ὁποῖα τοὺς προσβάλλουν καθ' ἣν ὥραν ἔχουν ἀνοικτοὺς καὶ χαλαροὺς τοὺς πόρους τοῦ δέρματος. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἀπορροφᾷ καὶ ἀποκαθαίρει τὸν ῥύπον καὶ καθιστᾷ τὸ σῶμα στιλπνότερον. Θὰ ἤθελα νὰ σοῦ παρουσιάσω πλησίον ἑνὸς ἐκ τῶν λευκῶν καὶ εἰς τὴν σκιὰν ζώντων ἕνα οἱονδήποτε ἐκλέξῃς ἐκ τῶν γυμναζομένων εἰς τὸ Λύκειον καί, ἀφοῦ τοῦ ἀποπλύνω τὴν σκόνην καὶ τὸν πηλόν, νὰ σ' ἐρωτήσω πρὸς ποῖον ἐκ τῶν δύο θὰ ἐπεθύμεις νὰ γίνῃς ὅμοιος· διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀμέσως καὶ μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα καὶ πρὶν τοὺς δοκιμάσῃς καὶ τοὺς συγκρίνῃς ἐκ τῶν ἔργων, θὰ ἐπροτίμας νὰ εἶσαι μᾶλλον ὅπως ὁ δεύτερος σκληραγωγημένος καὶ γερὸς παρὰ μαλακός, ὅπως ὁ πρῶτος, πλαδαρὸς καὶ λευκὸς ἕνεκα ἐλαττώσεως καὶ φυγῆς πρὸς τὰ μέσα τοῦ αἵματος.

Αὐτὰ εἶνε, Ἀνάχαρσι, εἰς τὰ ὁποῖα ἡμεῖς γυμνάζομεν τοὺς νέους μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γίνουν

καλοὶ φύλακες τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτῶν θὰ ζήσωμεν μὲ ἐλευθερίαν, ὅτι θὰ νικῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἐὰν ἐπιδράμουν, θὰ εἴμεθα δὲ ἐπίφοβοι εἰς τοὺς περιοίκους, ὥστε νὰ ὑποτάσσωνται καὶ νὰ ἔχωμεν ὑποτελεῖς τοὺς περισσότερους ἐξ αὐτῶν. Ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης πάλιν εἶνε οὕτω πολὺ χρησιμώτεροι καὶ καλλίτεροι, διότι δὲν ῥέπουν εἰς τίποτε κακόν, οὔτε ἕνεκα ἀργίας γίνονται αὐθάδεις, ἀλλὰ διέρχονται τὸν καιρόν των καὶ ἀπασχολοῦνται εἰς αὐτά. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὠνόμασα κοινὸν ἀγαθὸν καὶ μεγίστην τῆς πόλεως εὐτυχίαν, ὅταν καὶ διὰ τὴν εἰρήνην καὶ διὰ τὸν πόλεμον ἡ νεότης εἶνε παρασκευασμένη νὰ ἐπιδιώκῃ μόνον τὰ καλλίτερα.

ΑΝΑΧ. Λοιπόν, Σόλων, ἐὰν ἔλθουν ἐναντίον σας ἐχθροί, ἀλείφεσθε μὲ ἔλαιον καὶ πασπαλίζεσθε καὶ ἔπειτα ἐξέρχεσθε ἐναντίον αὐτῶν καὶ ἐπιτίθεσθε μὲ τοὺς γρόνθους, αὐτοὶ δὲ καταλαμβάνονται ὑπὸ πανικοῦ καὶ τρέπονται εἰς φυγήν, φοβούμενοι μήπως, ἐνῷ ἔχουν τὸ στόμα ἀνοικτόν, τοὺς ῥίψετε ἄμμον ἢ τούς τρικλοποδήσετε ἢ τοὺς ῥίψετε κάτω καὶ ἀφοῦ τοὺς περιπλέξετε εἰς τὰ σκέλη σας, προσπαθῆτε νὰ τοὺς πνίξετε μὲ τὸ σφίξιμον τοῦ τραχήλου. Αὐτοὶ τοξεύουν καὶ ῥίπτουν ἀκόντια, ἀλλὰ σεῖς δὲν φοβεῖσθε νὰ σᾶς τρυπήσουν τὰ βέλη, διότι εἶσθε μαυρισμένοι ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἔχετε ἄφθονον αἷμα· δὲν εἶσθε ἄχυρον καὶ σκόνη τοῦ ἁλωνιοῦ σεῖς, ὥστε νὰ σᾶς καταβάλλουν γρήγορα τὰ κτυπήματα, ἀλλὰ πολὺ ἀργὰ καὶ μόνον ὅταν φθάσουν εἰς πολὺ βάθος τὰ τραύματα θὰ χύσετε ὀλίγον αἷμα. Αὐτὰ μοῦ φαίνεται ὅτι λέγεις, ἐκτὸς ἂν δὲν ἐνόησα καλὰ τοὺς λόγους σου. Ἢ μήπως θὰ φορέσετε τότε τὰς πανοπλίας ἐκείνας τῶν κωμῳδῶν καὶ τῶν τραγῳδῶν, καί, ἂν παρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ ἐκστρατεύσετε, θὰ βάλετε ἐκείνας τὰς περικεφαλαίας ποῦ χάσκουν, διὰ νὰ εἶσθε φοβερώτεροι εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὡς φαντάσματα, καὶ θὰ ὑποδυθῆτε τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα ὑποδήματα; διότι καὶ ἂν παραστῇ ἀνάγκη νὰ φύγετε θὰ εἶνε ἐλαφρὰ καὶ ἂν καταδιώκετε, οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ δύνανται νὰ διαφύγουν, καθότι θὰ τρέχετε κατόπιν αὐτῶν μὲ τόσον μεγάλα βήματα. Ἀλλὰ

δὲν σκέπτεσαι μήπως ὅλα αὐτὰ τὰ ὡραῖα λόγια εἶνε κοροφέξαλα καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ γυμνάσια εἶνε παιγνίδια, εἰς τὰ ὁποῖα χάνουν τὸν καιρόν των καὶ συνειθίζουν εἰς τὴν ὀκνηρίαν τὰ παιδιά; Ἐγὼ νομίζω ὅτι, ἂν θέλετε νὰ εἶσθε ἐλεύθεροι καὶ εὐτυχεῖς, ἔχετε ἀνάγκην ἄλλων γυμνασίων καὶ ἄλλης ἀσκήσεως πραγματικῆς, τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰ ὅπλα· καὶ τότε δὲν θ' ἀγωνίζεσθε μεταξύ σας ὡς νὰ παίζετε, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἐχθρούς, καὶ θ' ἀποκτᾶτε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς κινδύνους· ὥστε ἀφήσετε τὴν σκόνην καὶ τὸ ἔλαιον καὶ διδάσκετε τοὺς νέους νὰ τοξεύουν καὶ ν' ἀκοντίζουν καὶ μὴ τοὺς δίδετε ἀκόντια ἐλαφρά, ὥστε νὰ τὰ παρασύρῃ ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ λόγχην βαρειάν, ἡ ὁποία νὰ φεύγῃ μὲ συριγμὸν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ λιθάρι ὅσον δύναται νὰ πιάσῃ τὸ χέρι καὶ πέλεκυν καὶ ἀσπίδα εἰς τὴν ἀριστερὰν καὶ θώρακα καὶ κράνος. Ὅπως εἶσθε τώρα, μοῦ φαίνεται ὅτι σᾶς σώζει ἡ προστασία κανενὸς ἐκ τῶν θεῶν καὶ δὲν σᾶς κατέστρεψαν ἀκόμη ὀλίγοι ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι ἐχθροὶ οἱ ὁποῖοι νὰ ἐπιδράμουν αἰφνιδίως εἰς τὴν χώραν σας. Καὶ διὰ νὰ σὲ πείσω δι' αὐτὰ ποῦ σοῦ λέγω, δὲν ἔχω παρὰ νὰ τραβήξω αὐτὸ τὸ μικρὸν ξίφος ποῦ ἔχω ἐδῶ εἰς τὸ πλευρόν μου καὶ μόνος νὰ ἐφορμήσω ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν νέων. Εἰς μίαν στιγμὴν θὰ γίνω κύριος τοῦ γυμναστηρίου, διότι ὅλοι θὰ τραποῦν εἰς φυγὴν καὶ κανεὶς δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ἀντικρύσῃ τὸ ξίφος, ἀλλὰ θὰ τρέξουν πίσω ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τοὺς στύλους νὰ κρυφθοῦν, ἐγὼ δὲ θὰ γελῶ ὅπως θὰ τοὺς βλέπω νὰ δακρύουν οἱ περισσότεροι καὶ νὰ τρέμουν. Καὶ τότε θὰ ἴδῃς ὅτι δὲν θὰ κοκκινίζουν πλέον τὰ σώματά των ὅπως τώρα, ἀλλ' ἀμέσως θὰ γίνουν ὅλοι ὠχροί· ὁ φόβος θ' ἀλλάξῃ τὸ χρῶμά των. Ἔχετε πολὺν καιρὸν εἰρήνην, ἡ ὁποία σᾶς ἔχει τόσον ξεσυνειθίσῃ εἰς τὸν κίνδυνον, ὥστε δύσκολα θὰ δυνηθῆτε ν' ἀντικρύσετε τὸ λοφίον μιᾶς ἐχθρικῆς περικεφαλαίας.

ΣΟΛ. Αὐτὰ δὲν θὰ ἔλεγαν, Ἀνάχαρσι, οἱ Θρᾷκες οἱ ὁποῖοι ἐξεστράτευσαν ἐναντίον μας μὲ τὸν Εὔμολπον καὶ αἱ γυναῖκές σας ποῦ ἦλθαν μὲ τὴν Ἱππολύτην ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν, οὔτε

οἱ ἄλλοι ὅσοι μᾶς ἐδοκίμασαν εἰς τὸν πόλεμον. Ἐπειδὴ γυμνάζομεν τὰ σώματα τῶν νέων γυμνά, δὲν πρέπει νὰ ὑποθέτῃς ὅτι καὶ γυμνοὺς τοὺς ὁδηγοῦμεν εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ὅταν τελειοποιηθῶσιν εἰς αὐτὰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀσκήσεις, ἐξασκοῦνται κατόπιν καὶ εἰς τὰ ὅπλα καὶ οὕτω εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν καλλίτερα.

ΑΝΑΧ. Καὶ ποῦ τὸ ἔχετε αὐτὸ τὸ γυμναστήριον τῶν ὅπλων; διότι ἐγὼ ἂν καὶ ἐγύρισα ὅλην τὴν πόλιν δὲν εἶδα πουθενὰ τοιοῦτον.

ΣΟΛ. Ἂν μείνῃς περισσότερον καιρὸν μαζῆ μας, Ἀνάχαρσι, θὰ ἴδῃς ὅτι καθένας ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει πάρα πολλὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα μεταχειριζόμεθα ὅταν παρουσιάζεται ἀνάγκη. Ἔχομεν δὲ καὶ περικεφαλαίας καὶ φάλαρα καὶ ἵππους καὶ σχεδὸν τὸ τέταρτον τῶν πολιτῶν εἶνε ἱππεῖς. Ἀλλὰ νὰ ὁπλοφοροῦμεν πάντοτε καὶ νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν ὀσφὺν ξίφος θεωροῦμεν περιττὸν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Καὶ πρόστιμον δὲ ἐπιβάλλεται εἰς ἐκεῖνον ὅστις ὁπλοφορεῖ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ κρατεῖ ἔξω ὅπλα χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη. Σεῖς εἶσθε δικαιολογημένοι ἂν ζῆτε πάντοτε ἔνοπλοι· διότι ἀφοῦ κατοικεῖτε εἰς μέρος ἀτείχιστον, εὔκολον εἶνε νὰ ὑποστῆτε ἐπίθεσιν καὶ οἱ ἐχθροὶ εἶνε παρὰ πολλοὶ καὶ δὲν γνωρίζετε πότε θὰ ἔλθῃ κανεὶς νὰ σᾶς φονεύσῃ τὴν νύκτα ἐνῷ κοιμᾶσθε ἐπάνω εἰς τ' ἁμάξια σας. Ἐπειδὴ δὲ ζῆτε χωρὶς νόμους καὶ ὅπως ἕκαστος θέλει, δικαίως δυσπιστεῖτε ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον καὶ ἡ ἀνάγκη τῶν ὅπλων εἶνε παντοτεινή, καὶ πρέπει νὰ τὰ ἔχετε πρόχειρα, ἐὰν παρουσιασθῇ κίνδυνος.

ΑΝΑΧ. Λοιπόν, Σόλων, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ καμμία ἀνάγκη, θεωρεῖτε περιττὸν νὰ ὁπλοφορῆτε καὶ προσέχετε τὰ ὅπλα διὰ νὰ μὴ φθείρωνται εἰς τὰ χέρια σας, τὰ ἔχετε δὲ φυλαγμένα διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῆτε ὅταν παρουσιασθῇ ἀνάγκη. Ἀλλὰ τότε διατί, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἐπείγουσα ἀνάγκη καὶ κίνδυνος, κουράζετε τὰ σώματα τῶν νέων μὲ κτυπήματα καὶ τὰ ἐξαντλεῖτε μὲ ἱδρῶτας, καὶ δὲν οἰκονομεῖτε διὰ μέλλουσαν ἀνάγκην τὰς δυνάμεις των, ἀλλ' ἀσκόπως εἰς τὴν λάσπην καὶ τὴν σκόνην τὰς δαπανᾶτε;

ΣΟΛ. Φαίνεται, Ἀνάχαρσι, ὅτι ἔχεις περὶ τῆς σωματικῆς δυνάμεως τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἔχεις περὶ τοῦ οἴνου ἢ τοῦ νεροῦ ἢ ἄλλου ὑγροῦ καὶ φοβεῖσαι μήπως ἐξιδρωθῇ, ὅπως ἐξ ἀγγείου κεραμικοῦ, καὶ ἐξαντληθῇ, μᾶς ἀφήσῃ δὲ τὸ σῶμα κενὸν καὶ ξηρόν. Ἀλλὰ δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα· ἡ δύναμις ὅσον περισσότερον ἐξαντλεῖται εἰς τοὺς κόπους, τόσῳ περισσότερον αὐξάνει. Συμβαίνει εἰς αὐτὴν ὅ,τι καὶ εἰς τὸν μῦθον τῆς Ὕδρας, ἂν ἔτυχε ν' ἀκούσῃς, ὅτι ἀντὶ τῆς μιᾶς κεφαλῆς τὴν ὁποίαν τῆς ἔκοπταν, ἐφύτρωναν δύο ἄλλαι. Ἐὰν ὅμως μείνῃ ἀγύμναστος καὶ ἄτονος καὶ δὲν ἔχῃ ἀποταμίευμα ἀρκετόν, τότε εὐκόλως βλάπτεται καὶ καταμαραίνεται ὑπὸ τῶν κόπων, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν φωτιὰν καὶ εἰς τὸν λύχνον· μὲ τὸ φύσημα δύνασαι νὰ ἀναζωπυρήσῃς τὴν φωτιὰν καὶ νὰ τὴν κάμῃς νὰ ἀναδώσῃ φλόγας· ἀλλ' ἂν φυσήσῃς λύχνον ὅστις δὲν ἔχει ἀρκετὸν ἔλαιον, τὸ ὁποῖον νὰ δίδῃ εἰς τὴν φλόγα δύναμιν ἀντιστάσεως, ὁ λύχνος θὰ σβύσῃ.

ΑΝΑΧ. Αὐτά, Σόλων, δὲν τὰ πολυεννοῶ, εἶνε πολὺ λεπτὰ διὰ τὸ μυαλό μου καὶ χρειάζεται ὀξεῖα ἀντίληψις καὶ σκέψις διὰ νὰ ἐννοηθοῦν. Ἀλλὰ θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς διατὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ὀλυμπίας, τοῦ Ἰσθμοῦ, τῶν Δελφῶν καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν, ὅπως λέγεις, συναθροίζωνται πολλοὶ διὰ νὰ βλέπουν τοὺς νέους ν' ἀγωνίζωνται, δὲν συναγωνίζεσθε ποτὲ μὲ ὅπλα, ἀλλὰ παρουσιάζονται εἰς τὸ μέσον οἱ ἀγωνισταὶ γυμνοὶ καὶ ἀγωνίζονται μὲ λακτίσματα καὶ κτυπήματα καὶ ὅσοι νικήσουν λαμβάνουν μῆλα καὶ κλάδον ἀγριελιᾶς; Εἶμαι περίεργος νὰ τὸ μάθω.

ΣΟΛ. Διότι νομίζομεν, Ἀνάχαρσι, ὅτι ἡ προθυμία των εἰς τὰς ἀσκήσεις θὰ γίνῃ μεγαλειτέρα, ὅταν βλέπουν τοὺς ἀριστεύοντας νὰ τιμῶνται καὶ ν' ἀνακηρύσσωνται ἐν τῷ μέσῳ ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐπειδὴ θὰ παρουσιασθοῦν γυμνοὶ ἐνώπιον τόσων ἀνθρώπων, φροντίζουν περὶ τῆς εὐρωστίας των, ὥστε νὰ μὴ ἐντρέπωνται ὅταν γυμνωθοῦν καὶ ἕκαστος ἐπιμελεῖται νὰ γίνεται δυνατὸς καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἱκανώτερος διὰ τὴν νίκην. Καὶ τὰ ἆθλα, ὅπως προηγουμένως εἶπα, δὲν εἶνε μικρά· δὲν εἶνε μι-

κρὸν κέρδος νὰ ἐπαινεθοῦν παρὰ τῶν θεατῶν, νὰ γίνουν πασίγνωστοι καὶ νὰ δακτυλοδεικτοῦνται ὡς οἱ ἄριστοι μεταξὺ τῶν συναγωνιστῶν. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν θεατῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀκόμη ἡλικίαν κατάλληλον διὰ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς ἀσκήσεις, ἀποκομίζουν ἐκ τῶν θεαμάτων τούτων ὄχι μικρὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ τοὺς κόπους. Ἀλλὰ τί νομίζεις, Ἀνάχαρσι; Ἐὰν κανεὶς ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δόξαν, τί ἄλλο ἀγαθὸν μᾶς μένει; Καὶ ποῖος θὰ ἐπεθύμει πλέον νὰ πράξῃ τίποτε γενναῖον; Τώρα δύνασαι νὰ συμπεράνῃς ἀπὸ αὐτὰ πῶς θὰ φερθοῦν εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν πρόκειται περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος, τῶν τέκνων, τῶν γυναικῶν καὶ τῆς θρησκείας, καὶ θὰ ἔχουν ὅπλα αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι χάριν ἑνὸς κλάδου ἀγριελιᾶς καὶ μήλων δεικνύουν γυμνοὶ τόσην προθυμίαν διὰ νὰ νικήσουν.

Ἀλλὰ τί θὰ πῇς, ἐὰν ἴδῃς τοὺς ἀγῶνας τῶν ὀρτικιῶν καὶ τῶν πετεινῶν, οἱ ὁποῖοι γίνονται ἐδῶ, καὶ τὸ ζωηρότατον ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον μᾶς κινοῦν; Θὰ γελάσῃς βέβαια καὶ μάλιστα ἂν μάθῃς ὅτι ὑπάρχει νόμος, ὁ ὁποῖος κανονίζει αὐτὰ τὰ θεάματα, καὶ ἐπιβάλλεται εἰς ὅλους τοὺς ἐνηλίκους νὰ παρίστανται καὶ νὰ βλέπουν τὰ πουλιὰ ἐκεῖνα νὰ διαπληκτίζωνται μέχρις ἐσχάτης ἐξαντλήσεως; Ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ εἶνε γελοῖον· διότι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμπνέει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ θάρρος διὰ τοὺς κινδύνους· τοὺς κάνει νὰ φιλοτιμοῦνται, νὰ μὴ φαίνωνται ἀνανδρώτεροι καὶ ἀτολμώτεροι τῶν πετεινῶν καὶ νὰ μὴ δεικνύουν ὀλιγωτέραν ἀντοχὴν εἰς τὰ τραύματα ἢ τοὺς κόπους ἢ ἄλλην δύσκολον ἐπιχείρησιν. Ἀλλὰ ν' ἀγωνίζονται οἱ νέοι μὲ ὅπλα καὶ νὰ τοὺς βλέπωμεν νὰ πληγώνωνται δὲν τὸ ἐπιτρέπομεν, διότι εἶναι θηριῶδες καὶ καθ' ὑπερβολὴν σκληρόν. Εἶνε δὲ προσέτι ἀνωφελὲς νὰ φονεύωνται οἱ ἀνδρειότεροι, οἵτινες περισσότερον δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν.

Ἐπειδὴ δὲ λέγεις ὅτι σκοπεύεις νὰ ἐπισκεφθῇς καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, νὰ ἐνθυμῆσαι, ἂν καμμιὰ φορὰ μεταβῇς εἰς τὴν Λακεδαίμονα, νὰ μὴ ἐμπαίξῃς καὶ αὐτούς, οὔτε νὰ νομίσῃς ὅτι

ἀδίκως κοπιάζουν ὅταν ἢ διαφιλονικοῦντες μίαν σφαῖραν εἰς τὸ στάδιον, ἐφορμοῦν ἐναντίον ἀλλήλων καὶ ἀλληλοκτυποῦνται ἢ ὅταν εἰς ἕνα χῶρον, τὸν ὁποῖον περιβάλλει τάφρος μὲ νερόν, χωρίζονται εἰς δύο φάλαγγας καὶ πολεμοῦν μεταξύ των, γυμνοὶ καὶ αὐτοί, ἕως ὅτου ἡ μία φάλαγξ ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Λυκούργου, ἢ ἡ ἄλλη ἡ ὁποία ὀνομάζεται ἐκ τοῦ Ἡρακλέους, κατορθώσῃ νὰ ἀπωθήσῃ καὶ ρίψῃ τοὺς ἀντιθέτους εἰς τὸν νερόν· διότι μετὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπέρχεται εἰρήνη καὶ οὐδεὶς πλέον κτυπᾷ τὸν ἄλλον. Θὰ τοὺς ἴδῃς δὲ καὶ ξυλοκοπουμένους ἐπάνω εἰς βωμὸν καὶ νὰ τρέχῃ τὸ αἷμά των ὑπὸ τὰ κτυπήματα, οἱ δὲ πατέρες καὶ αἱ μητέρες, αἱ ὁποῖαι παρευρίσκονται, νὰ μὴ λυποῦνται, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπειλοῦν τὰ τέκνα των ἐὰν τὰ βλέπουν νὰ μὴ ἀντέχουν εἰς τὰ κτυπήματα καὶ νὰ τὰ παρακαλοῦν νὰ δείξουν ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν ἀντοχὴν εἰς τοὺς πόνους καὶ τὸν βασανισμόν. Ὑπάρχουν καὶ παραδείγματα πολλῶν οἱ ὁποῖοι ἀπέθαναν εἰς αὐτὴν τὴν ἄσκησιν, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ φανοῦν ὅτι ἀπέκαμαν ἐνώπιον τῶν συγγενῶν των καὶ νὰ δείξουν ἀδυναμίαν. Αὐτῶν δὲ τοὺς ἀνδριάντας θὰ ἴδῃς τιμωμένους εἰς δημόσια μέρη τῆς Σπάρτης. Ὅταν λοιπὸν θὰ βλέπῃς αὐτά, νὰ μὴ ὑποθέσῃς ὅτι ἐτρελλάθηκαν, οὔτε νὰ εἴπῃς ὅτι χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην βασανίζονται, ἐνῷ οὔτε τύραννος, οὔτε ἐχθροὶ τοὺς ἐξαναγκάζουν· διότι καὶ ὁ ἰδικός των νομοθέτης ὁ Λυκοῦργος θὰ σοῦ εἴπῃ πολλὰς εὐλόγους δικαιολογίας διὰ τὰς ὁποίας τοὺς μεταχειρίζεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· δὲν εἶνε ἐχθρός, οὔτε ἐκ μίσους τοὺς μεταχειρίζεται οὕτω, οὔτε καταναλίσκει ἀσκόπως τὴν νεότητα τῆς πόλεως, ἀλλὰ θέλει νὰ εἶνε καρτερικώτατοι καὶ νὰ δύνανται νὰ ὑποφέρουν πᾶσαν δοκιμασίαν οἱ μέλλοντες νὰ σώζουν τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν σοῦ δώσῃ αὐτὰς τὰς ἐξηγήσεις ὁ Λυκοῦργος, νομίζω ὅτι καὶ μόνος σου ἐννοεῖς ὅτι καὶ ἂν συλληφθῇ ὁ τοιοῦτος εἰς τὸν πόλεμον, δὲν θὰ μαρτυρήσῃ κανὲν ἐκ τῶν μυστικῶν τῆς Σπάρτης ἐπειδὴ θὰ τὸν ἐξαναγκάσουν μὲ βασανιστήρια οἱ ἐχθροί, ἀλλ' ἐνῷ θὰ τὸν ξυλοκοποῦν, αὐτὸς θὰ περιγελᾷ τοὺς

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΠΑΙΔΕΥΤΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑ [1]

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὁποῖον πράττεις τώρα εἶνε ἐναντίον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκεις· διότι νομίζεις ὅτι, ἐπειδὴ σπεύδεις καὶ ἀγοράζεις τὰ καλλίτερα βιβλία, θὰ συγκαταλεχθῇς μὲ τοὺς διακρινομένους εἰς τὰ γράμματα· ἀλλὰ τοῦτο ἐξ ἐναντίας ἀποδεικνύει καὶ κάνει φανερωτέραν τὴν ἀπαιδευσίαν σου· διότι δὲν ἀγοράζεις τὰ καλλίτερα, ἀλλὰ πιστεύεις εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὰ ἐπαινοῦν ὅπως τύχῃ καὶ ἀκολουθεῖς τοὺς ψευδομένους περὶ τῶν βιβλίων καὶ εἶσαι ἀσφαλὴς θησαυρὸς διὰ τοὺς βιβλιοκαπήλους. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃς ποῖα εἶνε ἀρχαῖα καὶ μεγάλης ἀξίας, ποῖα δὲ κακὰ καὶ ἀξιοπεριφρόνητα, ἐκτὸς μόνον ἂν συμπεραίνῃς τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι εἶνε καταφαγωμένα καὶ κατακομμένα καὶ ὡς συμβούλους εἰς τὴν ἐξέτασιν παραλαμβάνῃς τοὺς σκόρους ; Διότι κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον δύνασαι ἀσφαλῶς καὶ ἀκριβῶς νὰ κρίνῃς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ;

Ἀλλὰ παραδέχομαι πρὸς στιγμὴν ὅτι δύνασαι νὰ διακρίνῃς ὅσα ὁ Καλλῖνος τόσον καλλιτεχνικῶς, ἢ ὁ περίφημος Ἀττικὸς μετ' ἐπιμελείας ἀντέγραψαν [2]· τί ὄφελος θὰ ἔχῃς ἐκ τοῦ ἀποκτή-

---

1) Ὁ σχολιαστὴς λέγει : Ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ἐπειδὴ ἐζήτησες ἀπὸ κάποιον βιβλία, Λουκιανέ, καὶ δὲν σοῦ ἔδωκε, τὸν ἀντήμειψες μὲ αὐτὸ τὸ ὡραῖον καὶ αἰώνιον δῶρον.

2) Καλλῖνος καὶ Ἀττικός, διάσημοι καλλιγράφοι.

ποῖον τρόπον τοὺς ἀνατρέφετε καὶ πῶς γίνονται καλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι πολῖται.

ΑΝΑΧ. Πολὺ δικαία ἡ ἀπαίτησίς σου, Σόλων, καὶ εὐχαρίστως θὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ ἐγὼ τὰ ἔθιμα τῶν Σκυθῶν, τὰ ὁποῖα ἴσως δὲν εἶνε εὐγενῆ, οὔτε ὅμοια πρὸς τὰ δικά σας, ἀφοῦ οὔτε ἁπλοῦν ῥάπισμα ἀνεχόμεθα, διότι εἴμεθα δειλοί· ἀλλὰ τέλος πάντων θὰ τὰ διηγηθῶ ὅπως εἶνε. Ἂς ἀναβάλλωμεν ὅμως, ἂν θέλῃς, δι' αὔριον αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ὥστε καὶ ἐγὼ νὰ λάβω καιρὸν καὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μου νὰ συνάξω εἰς τὴν μνήμην μου ὅσα πρέπει νὰ εἴπω. Καὶ τώρα ἂς πηγαίνωμεν, διότι ἐβράδυασε.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΠΑΙΔΕΥΤΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑ[1]

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὁποῖον πράττεις τώρα εἶνε ἐναντίον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκεις· διότι νομίζεις ὅτι, ἐπειδὴ σπεύδεις καὶ ἀγοράζεις τὰ καλλίτερα βιβλία, θὰ συγκαταλεχθῇς μὲ τοὺς διακρινομένους εἰς τὰ γράμματα· ἀλλὰ τοῦτο ἐξ ἐναντίας ἀποδεικνύει καὶ κάνει φανερωτέραν τὴν ἀπαιδευσίαν σου· διότι δὲν ἀγοράζεις τὰ καλλίτερα, ἀλλὰ πιστεύεις εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὰ ἐπαινοῦν ὅπως τύχῃ καὶ ἀκολουθεῖς τοὺς ψευδομένους περὶ τῶν βιβλίων καὶ εἶσαι ἀσφαλὴς θησαυρὸς διὰ τοὺς βιβλιοκαπήλους. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃς ποῖα εἶνε ἀρχαῖα καὶ μεγάλης ἀξίας, ποῖα δὲ κακὰ καὶ ἀξιοπεριφρόνητα, ἐκτὸς μόνον ἂν συμπεραίνῃς τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι εἶνε καταφαγωμένα καὶ κατακομμένα καὶ ὡς συμβούλους εἰς τὴν ἐξέτασιν παραλαμβάνῃς τοὺς σκόρους ; Διότι κατὰ ποῖον ἄλλον τρόπον δύνασαι ἀσφαλῶς καὶ ἀκριβῶς νὰ κρίνῃς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν ;

Ἀλλὰ παραδέχομαι πρὸς στιγμὴν ὅτι δύνασαι νὰ διακρίνῃς ὅσα ὁ Καλλῖνος τόσον καλλιτεχνικῶς, ἢ ὁ περίφημος Ἀττικὸς μετ' ἐπιμελείας ἀντέγραψαν[2]· τί ὄφελος θὰ ἔχῃς ἐκ τοῦ ἀποκτή-

1) Ὁ σχολιαστὴς λέγει : Ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ἐπειδὴ ἐζήτησες ἀπὸ κάποιον βιβλία, Λουκιανέ, καὶ δὲν σοῦ ἔδωκε, τὸν ἀντήμειψες μὲ αὐτὸ τὸ ὡραῖον καὶ αἰώνιον δῶρον.

2) Καλλῖνος καὶ Ἀττικός, διάσημοι καλλιγράφοι.

ματος, ἀφοῦ οὔτε τὸ κάλλος τῶν βιβλίων γνωρίζεις, οὔτε ἂν τὰ μεταχειρισθῇς δύνασαι νὰ ἀπολαύσῃς τὸ κάλλος αὐτῶν περισσότερον παρ' ὅσον ὁ τυφλὸς ἀπολαμβάνει τὸ κάλλος τῆς ἐφηβικῆς μορφῆς; Σὺ δὲ βλέπεις μὲν μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς τὰ βιβλία καὶ μάλιστα κατὰ κόρον καὶ ἀναγινώσκεις τινὰ ἐξ αὐτῶν μὲ τόσην ταχύτητα καὶ τόσας παραλείψεις, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς προλαμβάνει τὸ στόμα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀρκετὸν ἐφ' ὅσον δὲν ἐννοεῖς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν περιεχομένων καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεσαι τὴν γενικὴν ἔννοιαν καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς φράσεως, οὕτως ὥστε νὰ ἐννοῇς εἰς ποῖα ἀκολουθεῖ τὸν ὀρθὸν κανόνα ὁ συγγραφεὺς καὶ πόσα εἶνε κίβδηλα καὶ νόθα καὶ παραχαραγμένα. Τί λοιπόν; Θὰ εἴπῃς ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ γνωρίζεις χωρὶς νὰ τὰ μάθῃς; Πῶς, ἐκτὸς ἂν ἔλαβες παρὰ τῶν Μουσῶν κλάδον δάφνης ὅπως κάποιος ποιμήν·[1] ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι οὔτε ἐξ ὀνόματος γνωρίζεις τὸν Ἑλικῶνα ὅπου λέγεται ὅτι κατοικοῦν αὐταὶ αἱ θεότητες, οὔτε κατὰ τοὺς παιδικούς σου χρόνους κατέγινες εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα· ἐκ μέρους σου δὲ καὶ μόνον ν' ἀναφέρῃς τὸ ὄνομα τῶν Μουσῶν εἶνε ἀσεβές. Διότι ἐκεῖναι δὲν ἐθεώρησαν μὲν ἀνάξιων αὐτῶν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς ἄνδρα σκληραγωγημένον, δασύτριχον καὶ ἡλιοκαῆ, ἀλλὰ πρὸς ἄνθρωπον ὁποῖος εἶσαι σύ—καὶ δι' ὄνομα τῆς Λιβανίτιδος[2] μὴ μὲ ἀναγκάσῃς ν' ἀναφέρω ἀπὸ τοῦδε τὰ πάντα φανερὰ—οὔτε νὰ πλησιάσουν θὰ κατεδέχοντο κατ' οὐδένα τρόπον· ἀντὶ δὲ νὰ δώσουν δάφνην, μὲ μυρίκην ἢ καὶ φύλλα ἀκαλήφης[3] θὰ ἐμαστίγωνον καὶ θ' ἀπεδίωκον τὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ μολύνῃ τὸν Ὀλμειόν[4] ἢ τὴν κρήνην τοῦ Ἵππου, τῆς ὁποίας τὰ νερὰ ἐπιτρέπεται νὰ πίνουν μόνον τὰ διψῶντα ποίμνια ἢ ποιμένες ἔχοντες τὰ στόματα ἁγνά.

---

1) Ἡσιόδου «Θεογονία» στ. 30. Ὁ ἀναφερόμενος ποιμὴν εἶνε αὐτὸς ὁ ποιητὴς Ἡσίοδος.

2) Ὄνομα τῆς Ἀφροδίτης ἥτις ἐλατρεύετο ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου διὰ τράξεων ἀκατανομάστων.

3) Οἱ μοιχοὶ ἐμαστιγοῦντο μὲ φύλλα τσουκνίδας.

4) Ποταμὸς τοῦ Ἑλικῶνος.

Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν εἶσαι ἀναίσχυντος καὶ θρασὺς εἰς τὰ τοιαῦτα, δὲν θὰ τολμήσῃς νὰ εἴπῃς ὅτι ἐσπούδασες ἢ ὅτι ἐκοπίασες ποτὲ εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων, ὅτι ὑπῆρξε διδάσκαλός σου ὁ δεῖνα ἢ ὅτι μὲ τὸν τάδε συνεσπούδασες. Ἐλπίζεις ὅμως τώρα ὅτι ἀρκεῖ μόνον ἡ ἀπόκτησις πολλῶν βιβλίων διὰ νὰ καλύψουν ὅλας σου αὐτὰς τὰς ἐλλείψεις. Ἀλλ' ὑπόθεσε ὅτι ἠγόρασες καὶ ἔχεις ὅλους τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους, ὅπως ἰδιοχείρως τοὺς ἔγραψεν ὁ ρήτωρ, καὶ τὰς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου, ὅπως εὑρέθησαν ὀκτάκις ἀντιγεγραμμέναι καὶ καλλιγραφημέναι παρὰ τοῦ Δημοσθένους καὶ αὐταί, προσέτι δὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ὁ Σύλλας ἔστειλεν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν· κατὰ τί θὰ εἶσαι διὰ ταῦτα περισσότερον μορφωμένος, καὶ ἂν ἀκόμη τὰ στρώνῃς καὶ κοιμᾶσαι ἐπάνω ἢ τὰ συγκολήσῃς καὶ τὰ φορῇς ὡς ἐνδύματα καὶ περιφέρεσαι μὲ αὐτά; Κατὰ τὴν παροιμίαν ὁ πίθηκος εἶνε πίθηκος καὶ μὲ χρυσᾶ στολίδια. Καὶ σὺ λοιπὸν κρατεῖς καὶ ἀναγινώσκεις πάντοτε βιβλία, ἀπὸ δὲ τὰ ἀναγινωσκόμενα οὐδὲν ἐννοεῖς, ἀλλ' εἶσαι ὄνος ὁ ὁποῖος ἀκούεις λύραν καὶ κινεῖς τὰ ὦτα. Ἂν ἡ ἀπόκτησις βιβλίων ἀνεδείκνυε καὶ πεπαιδευμένον τὸν κάτοχον αὐτῶν, τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς θὰ εἶχε μεγάλην ἀξίαν καὶ θὰ τὸ εἴχατε μόνον σεῖς οἱ πλούσιοι, διότι μόνον σεῖς θὰ ἠδύνασθε νὰ ἀγοράζετε τὴν παιδείαν, ὑπερβαίνοντες ἡμᾶς τοὺς πτωχούς. Τότε δὲ ποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ συναγωνισθῇ εἰς τὰ γράμματα καὶ μὲ τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς βιβλιοπώλας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καὶ πωλοῦν τόσα βιβλία; Ἀλλ' ἂν θελήσῃς νὰ τοὺς ἐξετάσῃς θὰ ἴδῃς ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν εἶνε πολὺ καλλίτεροί σου κατὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ βαρβαρίζουν εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅπως σύ, εἶνε δὲ ἀνόητοι κατὰ τὴν σκέψιν, πρᾶγμα ἐπόμενον δι' ἐκείνους οἵτινες δὲν ἠσκήθησαν νὰ διακρίνουν τὰ καλὰ ἀπὸ τὰ ἄσχημα. Ἐνῷ δὲ σὺ ἔχεις δύο ἢ τρία τὰ ὁποῖα ἠγόρασες παρ' αὐτῶν, αὐτοὶ καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν τὰ ἔχουν εἰς τὰ χέρια των. Πρὸς ποῖον σκοπὸν λοιπὸν τὰ ἀγοράζεις, ἐκτὸς ἐὰν νομίζῃς ὅτι καὶ αὐταὶ τῶν βιβλίων αἱ ἀποθῆκαι εἶνε σοφαί, ἀφοῦ περιέχουν τόσων ἀρχαίων συγγράμματα; Ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, ἀπάντησέ μου εἰς μερικὰ ἐρωτήματα· ἢ μᾶλλον,

ἐπειδὴ τοῦτο σοῦ εἶνε ἀδύνατον, ἀπάντησε διὰ νευμάτων καταφατικῶν ἢ ἀρνητικῶν εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. Ἐὰν κανεὶς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ νὰ παίζῃ αὐλὸν ἀπέκτα τοὺς αὐλοὺς τοῦ Τιμοθέου ἢ τοῦ Ἰσμηνίου, τοὺς ὁποίους ὁ Ἰσμήνιος ἠγόρασεν εἰς τὴν Κόρινθον ἑπτὰ τάλαντα, ἔπεται ὅτι διὰ τοῦτο καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ παίζῃ αὐλόν; Ἢ τὸ ἀπόκτημα θὰ τοῦ ἦτο ἀνωφελές, ἀφοῦ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ μεταχειρισθῇ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης; Σωστὰ ἔνευσες ἀρνητικῶς· διότι καὶ τοὺς αὐλοὺς τοῦ Μαρσίου ἢ τοῦ Ὀλύμπου ἂν ἀποκτήσῃ, δὲν δύναται νὰ αὐλήσῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔμαθε. Νομίζεις δὲ ὅτι, ἐὰν κανεὶς ἀποκτήσῃ τὰ τόξα τοῦ Ἡρακλέους καὶ δὲν εἶνε Φιλοκτήτης, ὥστε νὰ δύναται νὰ τὰ ἐντείνῃ καὶ νὰ τοξεύῃ εὐστόχως, θ' ἀναδειχθῇ καλὸς τοξότης; Ὄχι ἔνευσες καὶ διὰ τοῦτο. Ὁμοίως καὶ ὁ μὴ γνωρίζων ναυτικὰ καὶ ὁ μὴ ἐξασκηθεὶς εἰς τὴν ἱππασίαν, ἐὰν ὁ μὲν πρῶτος παραλάβῃ πλοῖον τελείως κατασκευασμένον καὶ κατὰ τὸ κάλλος καὶ κατὰ τὴν στερεότητα, ὁ δὲ δεύτερος ἀποκτήσῃ ἵππον Μηδικὸν ἢ Θεσσαλικὸν ἢ κοππαφόρον [1], μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ οἱ δύο θὰ ἀποδειχθοῦν μὴ δυνάμενοι νὰ μεταχειρισθοῦν ὁ μὲν τὸ πλοῖον, ὁ δὲ τὸν ἵππον. Συμφωνεῖς καὶ εἰς τοῦτο; Ἄκουσε τώρα καὶ κάτι ἄλλο καὶ συμφώνησε καὶ εἰς αὐτό. Ἐὰν κανείς, ὅπως σὺ ἀγράμματος, ἀγοράζῃ πολλὰ βιβλία, δὲν δίδει ἀφορμὴν σκωμμάτων ἐναντίον του δι' ἀμάθειαν; Διατὶ διστάζεις νὰ συμφωνήσῃς καὶ εἰς τοῦτο; Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ἀπόδειξις εἶνε σαφὴς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὸν βλέπουν ἔχουν εὐθὺς πρόχειρον τὴν φράσιν: «Ποῖα σχέσις μεταξὺ σκύλου καὶ λουτροῦ;».

Ὑπῆρξε κάποιος ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, πλούσιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔπαθε τὸ δυστύχημα νὰ τοῦ ἀποκοποῦν

1. Οἱ Ἕλληνες ἐσφράγιζον τοὺς καλοὺς ἵππους ἐπὶ τοῦ μηροῦ ἢ τῶν ὤμου μὲ διάφορα σημεῖα τὰ ὁποῖα ἐσήμαινον τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι ἦσαν σφραγισμένοι μὲ τὸ κόππα, σημεῖον ἀριθμητικόν (16), ἢ μὲ τὸ σῖγμα, διὸ καὶ σαμπφόροι ὠνομάζοντο, ἦσαν οἱ ἐκλεκτότεροι. Ἴδε Ἀριστοφάνους Νεφέλας στ. 23.

καὶ οἱ δύο πόδες διότι ἐπάγωσαν, ὑποθέτω, ὅταν ποτὲ τοῦ συνέβη νὰ ὁδοιπορήσῃ εἰς τὰ χιόνια. Αὐτὸς λοιπόν, ἀφοῦ τοῦ συνέβη τὸ δυστύχημα τοῦτο, διὰ νὰ διορθώσῃ κάπως τὴν δυστυχίαν του, κατεσκεύασε ξυλίνους πόδας καὶ μὲ αὐτοὺς ἐβάδιζεν, ὑποστηριζόμενος συγχρόνως ὑπὸ τῶν δούλων του. Εἶχε δὲ τὴν γελοίαν μανίαν νὰ ἀγοράζῃ τὰ ὡραιότερα ὑποδήματα καὶ νὰ τὰ φορῇ πάντοτε καινουργῆ καὶ ἦτο ἡ μεγαλειτέρα του φροντὶς νὰ ἔχῃ στολισμένα μὲ ὡραιότατα ὑποδήματα τὰ ξύλα, τὰ δῆθεν πόδια. Δὲν εἶσαι λοιπὸν καὶ σὺ ὅμοιος, ὁ ὁποῖος, ἐνῷ ἔχεις χωλὸν καὶ σαθρὸν τὸ πνεῦμα, ἀγοράζεις χρυσᾶ ὑποδήματα μὲ τὰ ὁποῖα μόλις θὰ ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ ἄλλος ἔχων ἄρτια τὰ πόδια; Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸν Ὅμηρον ἔχεις ἀγοράσῃ πολλάκις, σοῦ συνιστῶ νὰ πάρῃς καὶ ν' ἀναγνώσῃς τὴν δευτέραν ῥαψῳδίαν τῆς Ἰλιάδος καὶ τὰ μὲν ἄλλα νὰ παρατρέξῃς, διότι δὲν ἔχουν τίποτε τὸ κοινὸν πρὸς σέ· ἀλλ' ὁ Ὅμηρος παρεισάγει ἕνα γελοιωδέστατον ἄνθρωπον, κακοπλασμένον καὶ ἐλαττωματικὸν κατὰ τὸ σῶμα, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ σταματήσῃς. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ Θερσίτης, ὅπως εἶνε, ἐὰν φορέσῃ τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως, νομίζεις ὅτι διὰ τοῦτο θὰ γίνῃ ἀμέσως ὡραῖος καὶ δυνατός, ὥστε νὰ δύναται καὶ νὰ ὑπερπηδήσῃ τὸν ποταμόν [1], καὶ νὰ θολώσῃ τὸ ῥεῦμά του μὲ τὸ αἷμα τῶν Φρυγῶν, καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν Ἕκτορα καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸν Λυκάονα καὶ τὸν Ἀστεροπαῖον, ἀφοῦ οὔτε νὰ σηκώνῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸ δόρυ τοῦ Ἀχιλλέως δύναται; Βέβαια δὲν θὰ εἴπῃς ὅτι αὐτὰ εἶνε δυνατά· ἀλλὰ καὶ γελοῖος θὰ γίνῃ ὅπως θὰ χωλαίνῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἀσπίδα καὶ θὰ πίπτῃ ἐκ τοῦ βάρους· καὶ ὁσάκις θ' ἀνυψώνῃ τὴν κεφαλήν, θὰ παρουσιάζῃ ὑπὸ τὸ κράνος τοὺς στραβίζοντας ὀφθαλμούς του, καὶ τὸν θώρακα θὰ ἀνυψώνῃ τὸ κύρτωμα τῶν ὤμων του καὶ τὰς περικνημίδας θὰ σύρῃ κάτω, γελοιοποιῶν οὕτω καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε τὴν πανοπλίαν καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὴν ἔχει. Δὲν βλέπεις λοιπὸν ὅτι καὶ εἰς ἐσὲ συμβαίνει τὸ

1) Τὸν Σκάμανδρον.

αὐτὸ ὅταν κρατῇς βιβλίον πολυτελέστατον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπένδυμα ἀπὸ πορφύραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν [1], καὶ τὸ ἀναγινώσκῃς βαρβαρίζων, διαστρέφων καὶ προσβάλλων αὐτό, καὶ οἱ μὲν πεπαιδευμένοι σὲ ἐμπαίζουν, οἱ δὲ φίλοι σου καὶ οἱ κόλακες σὲ ἐπαινοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ κρυφίως καὶ μεταξύ των γελοῦν πολλάκις διὰ τὴν μωρίαν σου;

Θὰ σοῦ διηγηθῶ τώρα καὶ κάτι τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τοὺς Δελφούς. Κάποιος Ταραντῖνος, Εὐάγγελος ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν πρώτων πολιτῶν τοῦ Τάραντος, ἐφιλοδόξησε νὰ νικήσῃ εἰς τὰ Πύθια. Καὶ εἰς μὲν τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ διαγωνισθῇ, καθότι οὔτε εἰς τὴν δύναμιν, οὔτε εἰς τὴν ταχύτητα διεκρίνετο. Εἰς τὴν κιθάραν ὅμως καὶ τὸ ᾄσμα ἐπίστευσεν ὅτι θὰ ἐνίκα εὐκόλως, πεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀλιτηρίων οἵτινες τὸν περιεστοίχιζον καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπῄνουν καὶ ἐπευφήμουν ὁσάκις καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔπαιζεν εἰς τὴν κιθάραν. Μετέβη λοιπὸν εἰς τοὺς Δελφοὺς λαμπροστολισμένος, φορῶν ἐκτὸς ἄλλων κοσμημάτων χρυσοκέντητον ἔνδυμα καὶ στέφανον ἐκ δάφνης χρυσῆς ὡραιότατον, ὅστις ἀντὶ καρποῦ εἶχε σμαράγδους ἰσομεγέθεις μὲ τὸν καρπὸν τῆς δάφνης. Ἀλλὰ καὶ ἡ κιθάρα του ἦτο κάτι τι ἔκτακτον εἰς κάλλος καὶ πολυτέλειαν, διότι ἦτο ὅλη ἀπὸ χρυσὸν καθαρόν, ἦτο δὲ καταστόλιστος μὲ ποικίλματα καὶ διαφόρους πολυτίμους λίθους καὶ εἰς τὸ μέσον εἶχε σκαλισμένον μεταξὺ τῶν Μουσῶν τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Ὀρφέα· καὶ ἐθαύμαζον μεγάλως ὅσοι τὴν ἔβλεπον. Ὅταν δ' ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τοῦ ἀγῶνος, παρουσιάσθησαν τρεῖς διὰ ν' ἀγωνισθοῦν καὶ ὁ κλῆρος ὥρισε νὰ ψάλλῃ

---

1) Τὰ βιβλία ἐγράφοντο ἐπὶ μακροῦ φύλλου περγαμηνῆς τὸ ὁποῖον ἐκολλᾶτο εἰς κυλινδρικὸν ξύλον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ βιβλίον ἐτυλίσσετο. Εἰς τὸ ἓν ἄκρον τοῦ κυλίνδρου, ὅστις ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ βιβλίου, προσεκολλᾶτο τεμάχιον ἐλέφαντος ἢ μετάλλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐχαράσσετο ὁ τίτλος τοῦ ἔργου· τοῦτο δὲ ὠνομάζετο ὀμφαλός. Τὸ βιβλίον ἐγράφετο συνήθως ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας τῆς μεμβράνης, ἡ δὲ ἄλλη ἐπιφάνεια ἐκαλύπτετο δι' ὑφάσματος ἢ δέρματος, τὸ ὁποῖον ἔδιδε περισσοτέραν στερεότητα εἰς τὸ βιβλίον.

δεύτερος ὁ Εὐάγγελος, μετὰ τὸν Θέσπιν τὸν Θηβαῖον ὁ ὁποῖος δὲν ἠγωνίσθη ἄσχημα. Εἰσῆλθε λοιπὸν ἀκτινοβολῶν ὅλος ἀπὸ χρυσόν, ἀπὸ σμαράγδους, βηρίλλους καὶ ὑακίνθους, καὶ μεταξὺ τοῦ χρυσοῦ διεφαίνετο ταιριαστὸν τὸ χρῶμα τοῦ πορφυροῦ ἐνδύματος. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐξέπληξε προκαταβολικῶς τοὺς θεατὰς καὶ ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς ὑπερβολικὰς ἐλπίδας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπρεπε τέλος πάντων καὶ νὰ τραγουδήσῃ καὶ νὰ παίξῃ κιθάραν, ἤρχισε νὰ κρούῃ κάτι τι χωρὶς ἁρμονίαν, κάτι συγκεχυμένον, ἔσπασε δὲ καὶ τρεῖς συγχρόνως χορδάς, διότι ἔπληξε δυνατώτερον τοῦ δέοντος τὴν κιθάραν. Ὅταν δὲ ἤρχισε καὶ νὰ ψάλλῃ κάτι τι ἄμουσον μὲ φωνὴν λεπτήν, ὅλοι οἱ θεαταὶ ἤρχισαν νὰ γελοῦν, οἱ δὲ ἀγωνοθέται ἀγανακτήσαντες διὰ τὸ θράσος του, τὸν ἐμαστίγωσαν καὶ τὸν ἐξεδίωξαν ἐκ τοῦ σταδίου. Ἔγινε δὲ ἀκόμη γελοιωδέστερος ὅταν ἐφάνη κλαίων ὁ χρυσοῦς Εὐάγγελος καὶ συρόμενος διὰ μέσου τῆς σκηνῆς ὑπὸ τῶν μαστιγοφόρων, μὲ τοὺς μηροὺς καταιματωμένους, καὶ συλλέγων ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὰ κοσμήματα τῆς κιθάρας· διότι καὶ αὐτὰ εἶχον ἀποκολληθῇ καὶ πέσῃ, ἐπειδὴ ἡ κιθάρα ἐξυλοκοπεῖτο μετ' αὐτοῦ.

Ὀλίγον κατόπιν αὐτοῦ εἰσῆλθε κάποιος Εὔμηλος ἐξ Ἠλείας, ὁ ὁποῖος ἐκράτει παλαιὰν κιθάραν, μὲ ξυλίνους κόλλοπας [1], τὸ δὲ ἔνδυμά του, ὁμοῦ μὲ τὸν στέφανον, μόλις θὰ εἶχεν ἀξίαν δέκα δραχμῶν· ἀλλ' αὐτὸς ἐτραγούδησε καλὰ καὶ ἐκιθάρισε μὲ τέχνην δι' ὃ καὶ ἀνεκηρύχθη νικητὴς καὶ ἐπευφημήθη· καὶ κατεγέλα τὸν Εὐάγγελον, ὁ ὁποῖος εἰς μάτην ἔκαμεν ἐπίδειξιν μὲ τὴν κιθάραν καὶ τὰ κοσμήματα, λέγεται δὲ ὅτι καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν: «Σὺ μέν, Εὐάγγελε, ἔχεις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου χρυσῆν δάφνην διότι εἶσαι πλούσιος, ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν δάφνην τῶν Δελφῶν. Τοῦτο δὲ μόνον ἐκέρδισες ἀπὸ τὸν πολυτελῆ σου στολισμόν, ὅτι οὔτε σὲ λυποῦνται διὰ τὴν ἥττάν σου οἱ θεαταί, ἀλλὰ καὶ σὲ μισοῦν διὰ τὴν ἀφιλόκαλλον καὶ περιττήν σου πολυτέλειαν». Θὰ ἦτο ἀκριβῶς

1) Οἱ στυλίσκοι μὲ τοὺς ὁποίους ἐστρέφοντο καὶ ἐτανύοντο αἱ χορδαί.

ὅμοιός σου ὁ Εὐάγγελος οὗτος, ἐὰν σὺ δὲν ἦσουν ἀδιάφορος διὰ τὸν γέλωτα τῶν θεατῶν.

Δὲν νομίζω δὲ ἄκαιρον νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ μίαν παλαιὰν ἱστορίαν τῆς Λέσβου. Ὅταν αἱ γυναῖκες τῆς Θράκης κατεσπάραξαν τὸν Ὀρφέα, λέγουν ὅτι ἡ κεφαλή του, ἡ ὁποία ἐρρίφθη ὁμοῦ μὲ τὴν λύραν εἰς τὸν Ἕβρον, ἐξεβλήθη εἰς τὸν Μέλανα κόλπον καὶ ἔπλεεν ὁμοῦ μὲ τὴν λύραν· καὶ ἡ μὲν κεφαλὴ διηγοῦνται ὅτι ἔψαλλεν ἕνα θρῆνον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀρφέως, ἡ δὲ λύρα συνώδευε μὲ τοὺς ἤχους τοὺς ὁποίους ἐσχημάτιζον αἱ πνοαὶ τοῦ ἀνέμου πλήττουσαι τὰς χορδάς· καὶ οὕτω ἔφθασεν εἰς τὴν Λέσβον, ὅπου οἱ κάτοικοι τὴν μὲν κεφαλὴν ἔθαψαν ἐκεῖ ὅπου τώρα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Βάκχου, τὴν δὲ λύραν ἀνέθηκαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ἐπὶ πολὺ ἐσώζετο. Μετὰ καιρὸν ὁ Νέανθος, ὁ υἱὸς τοῦ τυράννου Πιττακοῦ, μαθὼν τὴν ἱστορίαν τῆς λύρας, ὅτι κατεγοήτευε καὶ θηρία καὶ φυτὰ καὶ λίθους, ἐξηκολούθει δὲ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀρφέως καὶ χωρὶς κανεὶς νὰ τὴν ἐγγίζῃ νὰ ἐκπέμπῃ μελῳδίας, ἐπεθύμησε νὰ τὴν σφετερισθῇ· καὶ δωροδοκήσας διὰ πολλῶν χρημάτων τὸν ἱερέα, τὸν ἔπεισε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν λύραν τοῦ Ὀρφέως καὶ εἰς τὴν θέσιν της νὰ βάλῃ ἄλλην λύραν ὁμοίαν. Ἀφοῦ δὲ τὴν ἔλαβε, τὴν μὲν ἡμέραν δὲν ἐνόμισεν ἀσφαλὲς νὰ τὴν μεταχειρισθῇ, ἀλλὰ νύκτα καὶ κρύπτων αὐτὴν ὑπὸ τὸ ἔνδυμά του ἐξῆλθε μόνος εἰς τὸ προάστειον καὶ ἤρχισε νὰ κρούῃ καὶ νὰ πλήττῃ τὰς χορδάς. Ἤλπιζεν ὁ ἄμουσος καὶ ἄτεχνος νέος ὅτι, καίτοι δὲν ἐγνώριζε μουσικήν, θὰ ἔπαιζε θεσπεσίας μελῳδίας μὲ τὰς ὁποίας θὰ κατέθελγε τοὺς πάντας καὶ θὰ ἐγίνετο εὐτυχὴς καὶ περίφημος κληρονόμος τῆς μουσικῆς τοῦ Ὀρφέως· ἀλλὰ τὸ μόνον ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ συναθροίσουν οἱ ἤχοί του τοὺς σκύλους—ἦσαν δὲ πολλοὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο—οἵτινες τὸν κατεσπάραξαν, καὶ οὕτω μόνον κατὰ τοῦτο τὸ πάθημα ἐξωμοιώθη πρὸς τὸν Ὀρφέα καὶ μόνον τοὺς σκύλλους προσείλκυσε καὶ ἐξώργισεν ἐναντίον του. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἀπεδείχθη σαφέστατα ὅτι ἡ θέλγουσα δὲν ἦτο ἡ λύρα, ἀλλὰ ἡ τέχνη καὶ τὸ ᾄσμα τὰ ὁποῖα μόνα εἶχε λάβῃ ἐξαίρετα παρὰ τῆς μητρός του ὁ

Ὀρφεύς·[1] ἡ λύρα του δὲ δὲν ἦτο καθόλου καλλιτέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας λύρας. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ σοῦ ἀναφέρω τὸν Ὀρφέα ἢ τὸν Νέανθον, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν ἐποχήν μας ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ἴσως ἀκόμη κάποιος, ὁ ὁποῖος ἠγόρασεν ἀντὶ τριῶν χιλιάδων δραχμῶν τὸν πηλόπλαστον λύχνον τοῦ Στωικοῦ Ἐπικτήτου; Ἤλπιζε, φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὅτι, ἐὰν κατὰ τὰς νύκτας ἀναγινώσκῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ λύχνου ἐκείνου, ἐντὸς ὀλίγου θὰ τοῦ ἔλθῃ ὡς ὄνειρον ἡ σοφία τοῦ Ἐπικτήτου καὶ ὅτι θὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον γέροντα. Πρὸ ὀλίγου δὲ καιροῦ ἄλλος ἠγόρασεν ἀντὶ ἑνὸς ταλάντου τὴν βακτηρίαν τοῦ Κυνικοῦ Πρωτέως[2], τὴν ὁποίαν οὗτος ἀφῆκεν ὅταν ἀνέβη εἰς τὴν πυράν· ἔχει δὲ τὸ κειμήλιον τοῦτο καὶ τὸ ἐπιδεικνύει ὅπως οἱ Τεγεᾶται τὸ δέρμα τοῦ Καλυδωνίου κάπρου, οἱ Θηβαῖοι τὰ ὀστᾶ τοῦ Γηρυόνου καὶ οἱ Μεμφίται τοὺς πλοκάμους τῆς Ἴσιδος· αὐτὸς δὲ ὁ κάτοχος τοῦ θαυμασίου ἐκείνου ἀντικειμένου ὑπερέβη καὶ σὲ κατὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν χυδαιότητα. Βλέπεις εἰς ποίαν ἀθλίαν κατάστασιν ἔχεις φθάσῃ, ἔχων πραγματικῶς ἀνάγκην βακτηρίας διὰ νὰ σοῦ κτυποῦν τὴν κεφαλήν;

Λέγεται ὅτι καὶ ὁ Διονύσιος ὁ τύραννος κατεγίνετο νὰ συγγράφῃ τραγῳδίας πολὺ ἀνοήτους καὶ γελοίας, ὥστε ὁ Φιλόξενος[3] πολλάκις δι' αὐτὰς ἐρρίφθη εἰς τὰ λατομεῖα, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατῇ τὸν γέλωτα ὅταν ἤκουε τὰς γελοίας ἐκείνας τραγῳδίας. Ὁ Διονύσιος λοιπὸν μαθὼν ὅτι ἐμπαίζεται, ἐφρόντισε διὰ πολλῆς δαπάνης ν' ἀγοράσῃ τὴν πλάκα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Αἰσχύλος ἔγραφε, νομίζων ὅτι οὕτω θὰ ἐγίνετο καὶ αὐτὸς μέγας ποιητής· ἀλλ' ὅμως

---

1) Ἐλέγετο ὅτι ἦτο υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης.

2) Ἴδε κατωτέρω «Περεγρίνου τελευτή».

3) Ὁ Φιλόξενος κατεδικάσθη νὰ ἐργάζεται εἰς τὰ λατομεῖα τῶν Συρακουσῶν, διότι δὲν ἐπῄνεσε τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ τυράννου. Ὅταν δὲ τοῦ ἀπεδόθη ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ Διονύσιος ὑπέβαλεν εἰς τὴν κρίσιν του μίαν τῶν τραγῳδιῶν του, εἶπε τὸ περίφημον: «Ἂς μὲ ἐξηγήσουν πάλιν εἰς τὰ λατομεῖα».

ἔγραφε πολὺ γελοιωδέστερα πράγματα εἰς τὴν πλάκα ἐκείνην, ὅπως λόγου χάριν τὸ ἑξῆς· «Ἦλθεν ἡ Δωρίδιον ἡ γυναῖκα τοῦ Διονυσίου»· καὶ τοῦτο· «Ἀλλοίμονον, πόσον χρησίμην γυναῖκα ἀπώλεσα». Ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ Αἰσχύλου ἐξῆλθε καὶ τὸ ἀκόλουθον· «Αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐμπαίζουν οἱ μωροὶ θνητοί».

Τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ διὰ σὲ πολὺ εὐστόχως ὁ Διονύσιος καὶ θὰ ἤξιζε δι' αὐτὸ νὰ τοῦ χρυσώσῃ κανεὶς ἐκείνην τὴν πλάκα. Διότι μὲ ποίαν ἐλπίδα καὶ σὺ καταγίνεσαι διηνεκῶς νὰ ξετυλίσσῃ, νὰ κολλᾷς καὶ νὰ περικόπτῃς τὰ βιβλία, νὰ τ' ἀλείφῃς μὲ κρόκον καὶ ἔλαιον τοῦ κέδρου, νὰ τὰ περιβάλλῃς μὲ δέρματα καὶ νὰ τὰ στολίζῃς μὲ ὀμφαλούς, ὡς νὰ πρόκειται νὰ ἀπολαύσῃς τίποτε ἐξ αὐτῶν; Πολὺ ὠφελήθῃς ἤδη ἐκ τῆς ἀποκτήσεώς των, ἀφοῦ τοιαῦτα λέγεις... ἀλλὰ μᾶλλον δὲν λέγεις τίποτε καὶ εἶσαι τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος. Ἀλλὰ καὶ ὁ βίος σου εἶνε τοιοῦτος, ὥστε οὔτε ν' ἀναφέρῃ κανεὶς τὰς πράξεις σου εἶνε εὐπρεπὲς καί, ὡς λέγεται, ὅλοι σὲ μισοῦν ἀγρίως διὰ τὴν αἰσχρότητά σου, καὶ ἂν τὰ βιβλία ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μορφώνουν τοὺς ἀνθρώπους οὕτω, πρέπει νὰ φεύγωμεν καὶ ν' ἀπομακρυνώμεθα ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον ἀπ' αὐτά. Ἀφοῦ δὲ δύο εἶνε τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα δύναται κανεὶς ν' ἀποκτήσῃ ἐκ τῶν συγγραμάτων τῶν ἀρχαίων, νὰ ὁμιλῇ καλῶς καὶ νὰ πράττῃ τὰ πρέποντα μιμούμενος τὰ ἄριστα καὶ ἀποφεύγων τὰ χειρότερα, ὅταν οὔτε τὰ μὲν οὔτε τὰ δὲ φαίνηται κανεὶς ὠφελούμενος ἐκ τῶν βιβλίων, εἰς τί ἄλλο χρησιμεύουν τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἀγοράζει παρὰ ὡς κατοικίαι τῶν ποντικῶν καὶ τῶν σκόρων καὶ διὰ νὰ τιμωροῦνται ὡς οἱ ἀμελοῦντες δοῦλοι; Δὲν σκέπτεσαι δὲ εἰς ποίαν ἐλεεινὴν θέσιν θὰ εὑρεθῇς ἐὰν σὲ συναντήσῃ κανεὶς κρατοῦντα βιβλία—πάντοτε δὲ κάτι κρατεῖς—καὶ σ' ἐρωτήσῃ τίνος ῥήτορος ἢ συγγραφέως ἢ ποιητοῦ εἶνε; Σὺ γνωρίζων ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν δὲν θὰ δυσκολευθῇς ν' ἀπαντήσῃς· ἀλλ' ἔπειτα, ὡς συνήθως συμβαίνει, ἡ ὁμιλία θὰ προχωρήσῃ, καὶ ἐκεῖνος μὲν θὰ ἐπαινέσῃ ἢ θὰ κατηγορήσῃ κάτι ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου, σὺ δὲ θὰ εὑρεθῇς εἰς ἀμηχανίαν καὶ δὲν θὰ ἔχῃς τίποτε νὰ εἴπῃς. Δὲν θὰ εὐχηθῇς λοιπὸν τότε ν' ἀνοίξῃ ἡ

γῆ νὰ σὲ καταπιῇ, διότι, ὡς ὁ Βελλεροφόντης, θὰ περιφέρῃς βιβλίον τὸ ὁποῖον θὰ μαρτυρῇ ἐναντίον σου ;

Ὁ δὲ Δημήτριος ὁ Κυνικός, ὅταν εἶδεν εἰς τὴν Κόρινθον κάποιον ἀμαθῆ ν' ἀναγινώσκῃ βιβλίον καλλιτεχνικώτατον, τὰς Βάκχας, νομίζω, τοῦ Εὐριπίδου, καὶ εὑρίσκετο εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ ἄγγελος διηγεῖται τὰ παθήματα τοῦ Πενθέως καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἀγαύης, ἥρπασε τὸ βιβλίον καὶ τὸ ἔσχισε λέγων· «Εἶνε προτιμώτερον διὰ τὸν Πενθέα νὰ σπαραχθῇ μίαν φορὰν ἀπὸ ἐμὲ παρὰ πολλάκις ἀπὸ σένα».

Πολλάκις ἐσκέφθηκα, ἀλλὰ μέχρι σήμερον δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω, διατὶ καταβάλλεις τόσην ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν βιβλίων. Διότι καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐλάχιστα σὲ γνωρίζουν δὲν δύνανται νὰ ὑποθέσουν ὅτι τ' ἀγοράζεις πρὸς χρῆσίν σου καὶ ὠφέλειαν· εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ν' ἀγοράζῃ φαλακρὸς κτένι ἢ καθρέπτην ὁ τυφλὸς ἢ αὐλητὴν ὁ κωφὸς ἢ παλλακίδα ὁ εὐνοῦχος ἢ ὁ χερσαῖος κώπην ἢ ὁ πλοίαρχος ἄροτρον. Ἀλλὰ μήπως τὸ πρᾶγμα σοῦ χρησιμεύει ὡς ἐπίδειξις πλούτου καὶ θέλεις νὰ δείξῃς ὅτι δὲν σοῦ χρησιμεύουν μὲν εἰς τίποτε, ἀλλ' ἐξοδεύεις ἐκ τῶν πολλῶν σου περισσευμάτων ; Ἀλλ' ὅμως ἐξ ὅσων καὶ ἐγώ, ὅστις εἶμαι Σύρος, γνωρίζω, ἐὰν δὲν κατώρθωνες νὰ εἰσχωρήσῃς δι' ἀπάτης εἰς τὴν διαθήκην τοῦ γέροντος ἐκείνου, θ' ἀπέθνησκες τώρα ἐκ πείνης καὶ θὰ ἐξέθετες τὰ βιβλία εἰς δημοπρασίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἐπείσθης ὑπὸ τῶν κολάκων ὅτι δὲν εἶσαι μόνον ὡραῖος καὶ ἀξιαγάπητος, ἀλλὰ καὶ σοφὸς καὶ ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς ἀνώτερος παντὸς ἄλλου καὶ ἀγοράζεις τὰ βιβλία διὰ νὰ ἐπιβεβαιώνῃς τοὺς ἐπαίνους των. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ ὑποσχέσει γευμάτων ἀναγινώσκεις εἰς αὐτοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἔχεις συγγράψῃ καὶ ἐκεῖνοι, ὡς χερσαῖοι βάτραχοι διψῶντες, σὲ ἐπευφημοῦν καὶ δὲν πίνουν ἂν δὲν βραχνιάσουν προηγουμένως ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους. Διότι δὲν ἐννοῶ πῶς τόσον εὔκολα ἀφήνεις νὰ σὲ σύρουν ἀπὸ τὴν μύτην καὶ πιστεύεις εἰς πᾶν ὅ,τι σοῦ λέγουν οἱ κόλακες, καὶ ἔφθασες μάλιστα μέχρι τοῦ νὰ πεισθῇς ὅτι ὁμοιάζεις μὲ κάποιον βασι-

λέα,[1] ὅπως ὁ ψευδαλέξανδρος καὶ ὁ γναφεὺς ὁ ὁποῖος ἐπέρασεν ὡς Φίλιππος καὶ ὁ ψευδονέρων ὁ ὁποῖος παρουσιάσθη πρὸ ὀλίγων γενεῶν καὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους τὸ ψεῦδος ἔκαμε περιφήμους. Ἀλλὰ δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι σὺ ὁ ἀνόητος καὶ ἀμαθὴς ἄνθρωπος ἔπαθες τοιοῦτόν τι, καὶ ὅταν περιπατῇς, κρατεῖς πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλὴν καὶ μιμεῖσαι τὸ βάδισμα, τὸ ἦθος καὶ τὸ βλέμμα ἐκείνου πρὸς τὸν ὁποῖον ἐτέρπεσο νὰ λέγῃς ὅτι ὁμοιάζεις, ἀφοῦ λέγεται ὅτι καὶ ὁ Πύρρος ὁ Ἠπειρώτης, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο θαυμάσιος ἄνθρωπος, ἐσύρθη εἰς παρομοίαν παγίδα ὑπὸ τῶν κολάκων, ὥστε ἐπίστευεν ὅτι ἦτο ὅμοιος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν; Καὶ ὅμως ἦτο ἐντελῶς ἀντίθετος καί, ὅπως λέγουν οἱ μουσικοί, δὶς διαπασῶν ἦτο ἡ διαφορά των. Εἶδα τὴν εἰκόνα τοῦ Πύρρου καὶ ἐβεβαιώθην περὶ τούτου, καὶ ὅμως εἶχε πεισθῇ ὅτι ἦτο πανομοιότυπον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀφοῦ δὲ εἶχε τοιαύτην ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὁ Πύρρος, οὐδεὶς ἐκ τῶν περὶ ἑαυτὸν ἐτόλμα νὰ τὸν διαψεύσῃ καὶ ὅλοι συνεμερίζοντο τὴν πεποίθησίν του, ἕως ὅτου εἰς τὴν Λάρισαν μία γραῖα τοῦ διέλυσε τὴν πλάνην. Ὁ Πύρρος τῆς ἔδειξεν εἰκόνας τοῦ Φιλίππου, τοῦ Περδίκκα, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Κασσάνδρου καὶ ἄλλων βασιλέων καὶ τὴν ἠρώτησε πρὸς ποῖον ἐξ αὐτῶν ὡμοίαζεν· εἶχε δὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ γραῖα θὰ τὸν παρωμοίαζε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον· ἀλλ' αὐτή, ἀφοῦ ἐδίστασεν ἐπὶ πολύ, τοῦ εἶπεν: «Ὁμοιάζεις μὲ τὸν Βατραχύονα τὸν μάγειρον»· διότι ὑπῆρχεν εἰς τὴν Λάρισαν κάποιος Βατραχύων μάγειρος, ὁμοιάζων πρὸς τὸν Πύρρον. Καὶ σὺ λοιπὸν δὲν γνωρίζω πρὸς ποῖον ἐκ τῶν κιναίδων τῶν συναναστρεφομένων τοὺς ὀρχηστὰς ὁμοιάζεις· ἀλλ' ὅτι θεωρεῖσαι ὑπὸ πάντων ὅτι ἔχεις πάθῃ μανίαν πραγματικὴν δι' ἐκείνην τὴν ὁμοιότητα, γνωρίζω ἀσφαλῶς. Καθόλου παράδοξον λοιπὸν ὅτι, ἀφοῦ τόσον ἀπατᾶσαι εἰς τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς, θέλεις καὶ νὰ ἐξομοιοῦσαι πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ πιστεύεις ἐκείνους οἵτινες σοῦ κάμνουν σχετικοὺς ἐπαίνους.

---

1) Τὸν Μᾶρκον Αὐρήλιον.

Ἀλλὰ διατὶ φλυαρῶ ματαίως; Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δεικνύεις τόσον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ βιβλία εἶνε προφανὴς καὶ ἐγὼ ἀπὸ χονδροκεφαλιὰν ἐβράδυνα νὰ τὸ ἐννοήσω. Εἶνε κατεργαριὰ εὐφυής, κατὰ τὴν ἰδέαν σου, καὶ βασίζεις εἰς αὐτὴν μεγάλας ἐλπίδας, ἐὰν φθάσῃ ἡ φήμη σου μέχρι τοῦ βασιλέως ὁ ὁποῖος εἶνε σοφὸς ἄνθρωπος καὶ τιμᾷ μεγάλως τὴν παιδείαν. Ἐὰν μάθῃ ὅτι ἀγοράζεις βιβλία καὶ ἔχεις μεγάλην βιβλιοθήκην, ἐλπίζεις ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ δύνασαι νὰ ἔχῃς πᾶν ὅ,τι θέλεις παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ', ὦ κίναιδε, νομίζεις ὅτι εἶνε τόσον ναρκωμένος ὑπὸ μανδραγόρου [1], ὥστε αὐτὰ μὲν ν' ἀκούῃ, ἐκεῖνα δὲ νὰ μὴ γνωρίζῃ, δηλαδὴ ὁποῖος εἶνε ὁ βίος σου κατὰ τὴν ἡμέραν, τί μεθύσια κάνεις, πῶς διέρχεσαι τὰς νύκτας καὶ μὲ ποίους καὶ πόσους ἀκολασταίνεις; Δὲν γνωρίζεις ὅτι οἱ βασιλεῖς ἔχουν πολλὰ ὦτα καὶ πολλοὺς ὀφθαλμούς; Ἡ δὲ ἀτιμία σου εἶνε τόσον γνωστὴ ὥστε καὶ τυφλοὶ καὶ κωφοὶ νὰ τὴν γνωρίζουν· διότι καὶ μόνον ἂν ὁμιλήσῃς, καὶ μόνον ἂν ἐκδυθῇς διὰ νὰ λουσθῇς ἢ μᾶλλον καὶ χωρὶς νὰ ἐκδυθῇς, ἂν θέλῃς, μόνον δὲ οἱ δοῦλοί σου ἂν ἐκδυθοῦν, νομίζεις ὅτι δὲν θὰ φανερωθοῦν ἀμέσως τὰ νυκτερινά σου μυστικά; Ἀλλ' εἰπέ μου καὶ τοῦτο· ἐὰν ὁ Βάσσος, ὁ ὁποῖος εἶνε καθηγητής σας εἰς τὴν αἰσχρότητα, ἢ ὁ Βάτταλος ὁ αὐλητὴς ἢ ὁ κίναιδος Ἡμιθέων ὁ Συβαρίτης, ὁ ὁποῖος σᾶς συνέγραψε τοὺς θαυμαστοὺς κανόνας, δηλαδὴ πῶς πρέπει νὰ γίνεσθε λεῖοι καὶ ν' ἀφαιρῆτε τὰς τρίχας καὶ νὰ παθαίνετε καὶ νὰ ποιῆτε τὰ ἀκατανόμαστα ἐκεῖνα, εἰπέ μου, ἐὰν κανεὶς ἐκ τούτων φορέσῃ λεοντῆν καὶ βαδίζῃ κρατῶν ῥόπαλον, τί ὑποθέτεις ὅτι θὰ νομίσουν ὅσοι τὸν βλέπουν; ὅτι εἶνε Ἡρακλῆς; Ὄχι βέβαια, ἐκτὸς ἂν εἶνε μισόστραβοι. Διότι ἄπειρα εἶνε ὅσα θὰ διαψεύδουν αὐτὸν τὸν ἀρρενωπὸν ἱματισμόν· τὸ βάδισμα, τὸ βλέμμα, ἡ φωνή, ὁ λιγυσμένος τράχηλος, τὸ ψιμμύθιον, ἡ μαστίχη καὶ τὸ κοκκινάδι, μὲ τὰ ὁποῖα σεῖς στολίζεσθε, καὶ ἐν γένει, κατὰ τὴν παροιμίαν, εὐκολώτερον δύνασαι νὰ κρύψῃς πέντε ἐλέφαντας εἰς

1) Μανδραγόρας εἶνε φυτὸν ναρκωτικόν.

τὴν μασχάλην σου παρὰ ἕνα φαυλόβιον τοῦ εἴδους σου. Ἀφοῦ δὲ ἡ λεοντῆ δὲν δύναται νὰ κρύψῃ ἕνα τοιοῦτον, σὺ νομίζεις ὅτι θὰ κρυφθῇς κάτω ἀπὸ βιβλίον; Ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατόν, διότι θὰ σᾶς προδώσουν καὶ θὰ σᾶς ἀποκαλύψουν τὰ ἄλλα σας γνωρίσματα. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ἀγνοεῖς ἐντελῶς ὅτι τὴν καλὴν ὑπόληψιν δὲν πρέπει νὰ τὴν ζητῇς ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸν τὸν καθημερινόν σου βίον. Νομίζεις ὅτι οἱ βιβλιογράφοι Ἀττικὸς καὶ Καλλῖνος θὰ σοῦ χρησιμεύσουν ὡς συνήγοροι καὶ μάρτυρες ὑπερασπίσεως εἰς τὴν κοινὴν κατάκρισιν; Ὄχι, ἀλλ' ἄνθρωποι σκληροὶ θὰ σὲ συντρίψουν, ἂν οἱ θεοὶ θέλουν, καὶ θὰ σὲ ῥίψουν εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν. Καὶ ἂν ἔχῃς ἀκόμη ὀλίγην σύνεσιν, πρέπει νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἔχεις καὶ μετ' αὐτῶν τὴν νεόκτιστον οἰκίαν σου, νὰ πληρώσῃς δὲ καὶ εἰς τοὺς δουλεμπόρους μέρος ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ ὁποῖα εἰς αὐτοὺς ὀφείλεις. Διότι αἱ δύο σου μεγάλαι φροντίδες ὑπῆρξαν μέχρι τοῦδε αὐταί, ν' ἀποκτᾷς βιβλία πολυτελῆ καὶ ν' ἀγοράζῃς δούλους νέους ὑπὲρ τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν καὶ ἤδη δυνατούς, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον πολὺ φροντίζεις καὶ ἐπιδιώκεις.

Ἀδύνατον δὲ ἂν πτωχύνῃς νὰ ἐπαρκῇς καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἀνάγκας. Ἄκουσε λοιπὸν τὴν συμβουλήν μου καὶ σκέψου ὅτι μία καλὴ συμβουλὴ εἶνε πολύτιμον δῶρον. Σὲ συμβουλεύω ν' ἀφήσῃς τὴν φροντίδα περὶ πραγμάτων τὰ ὁποῖα οὐδόλως σοῦ ταιριάζουν καὶ νὰ περιορισθῇς νὰ θεραπεύῃς τὴν ἄλλην σου μανίαν καὶ ν' ἀγοράζῃς τοὺς ὑπηρέτας ἐκείνους, μήπως ἂν σοῦ λείψουν οἱ δικοί σου, προστρέχεις εἰς ἄλλους ἐκ τῶν ἐλευθέρων, οἱ ὁποῖοι εἶνε κίνδυνος νὰ σοῦ πάρουν τὰ πάντα, διὰ νὰ μὴ ἀποκαλύψουν ὅσα ἔπραξαν μετὰ σοῦ κατόπιν τοῦ συμποσίου, ὅπως τὰ αἴσχιστα τὰ ὁποῖα περὶ σοῦ διηγεῖτο πρό τινος καιροῦ ἅμα ἐξελθὼν ἐκ τῆς οἰκίας σου κάποιος φαῦλος, ὅστις καὶ ἀποδείξεις τῶν λόγων του ἐδείκνυεν. Ἐγὼ δὲ δύναμαι καὶ νὰ παρουσιάσω ὡς μάρτυρας τοὺς τότε παρόντας, διὰ νὰ μάθῃς πῶς ἠγανάκτησα καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τὸν δείρω ὀργιζόμενος πρὸς χάριν σου, μάλιστα ὅταν ἐπεκαλέσθη ὡς μάρτυρα δι' αὐτὰς τὰς αἰσχρότητας καὶ ἄλλον διηγούμε-

νονν τὰ ἴδια. Δι' αὐτὰ λοιπὸν οἰκονόμει καὶ φύλαττε τὰ χρήματά σουυ, διὰ νὰ δύνασαι νὰ πράττῃς καὶ νὰ παθαίνῃς τὰ εἰρημένα ἐντὸς τῆς οἰκίας σου καὶ μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν. Διότι ποῖος δύναται νὰ σὲ μεταπείσῃ ν' ἀποβάλλῃς αὐτὰς τὰς ἕξεις; Τοῦτο εἶνε τόσον δύσκολον ὅσον νὰ ξεσυνειθίσῃ ὁ σκύλλος ὁ ὁποῖος ἔμαθε νὰ τρώγῃ δέρρματα. Εὐκολώτερον εἶνε νὰ συνειθίσῃς τὸ ἄλλο, δηλαδὴ νὰ παύσῃς νὰ ἀγοράζῃς βιβλία. Ἀρκετὴν μάθησιν καὶ σοφίαν ἀπέκτησες καὶ παρ' ὀλίγον νὰ γνωρίζῃς ἐκ στήθους ὅλα τὰ παλαιὰ συγγγράμματα· γνωρίζεις ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰ κάλλη τῶν λόγων ὅπως καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν καὶ τὴν χρῆσινν τῶν ἀττικῶν λέξεων. Ἔχεις γίνῃ πάνσοφος καὶ ἔξοχος κατὰ τὴνν παιδείαν διὰ τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων τὰ ὁποῖα ἔχεις. Ἀφοῦ εὐχαριστεῖσαι εἰς τὴν ἀπάτην, δὲν πειράζει ἂν καὶ ἐγὼ διασκεδάάσω ὀλίγον μὲ αὐτήν σου τὴν ἀδυναμίαν.

Ἀλλὰ ἤθελα νὰ σ' ἐρωτήσω, ἀφοῦ ἔχεις τόσα καὶ τόσα βιβλία, τί πρὸ πάντων ἀναγινώσκεις; Τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀντισθθένους τοῦ Ἀρχιλόχου ἢ τοῦ Ἱππώνακτος; Ἢ αὐτὰ τὰ περιφρονεῖς, προτιμᾷς δὲ τοὺς ῥήτορας; Εἰπέ μου, ἀναγινώσκεις καὶτὸν κατὰ Τιμάρχου λόγον τοῦ Αἰσχίνου; Ἢ αὐτὰ ὅλα τὰ γνωρίζῃς ἐκ πείρας; Θα ἔχεις βέβαια ἐπαναλάβῃ εἰς τὴν ζωήν σου τὰς σκηνὰς τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Εὐπόλιδος. Ἀνέγνωσες καὶτὸ ὁλόκληρον τὴν κωμῳδίαν, τοὺς «Βάπτας»; [1]. Καὶ δὲν ἐταράχχθης, οὔτε ἐκοκκίνησες ὅταν ἀνεγνώρισες τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ ἔργου ἐκείνου; Ὅ,τι πρὸ πάντων πρέπει νὰ θαυμάσῃ κακνεὶς εἰς ἐσὲ εἶνε, πῶς ἐνῷ ἔχεις τοιαύτην διαφθορὰν ψυχῆς, ἐγγίζειςις τὰ βιβλία καὶ πῶς μὲ τοιαύτας χεῖρας τὰ ξεδιπλώνεις. Πότε δὲ ἀναγινώσκεις; τὴν ἡμέραν; Ἀλλ' οὐδεὶς σὲ εἶδέ ποτε νὰ πρφάττῃς τοῦτο. Μήπως τὴν νύκτα; Ἀφοῦ προηγουμένως ἀσχοληθῇῃς εἰς τὰς ἡδονάς σου ἐκείνας, ἢ πρὸ τῶν ἔργων; Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ τολμᾷς τοιαῦτα πράγματα πρὶν ἢ ἐπέλθῃ

1) Κωμῳδία τοῦ Εὐπόλιδος, ἡ ὁποία εἶχε, φαίνεται, σκηνὰς λίαν ἀσέμνους.

σκότος. Ἄφησε δὲ τὰ βιβλία καὶ περιορίσου μόνον εἰς τὰς ἰδικιτέρας σου τέρψεις, μολονότι ἔπρεπε καὶ ἀπὸ ἐκείνας νὰ παραιτηθῇς, ἐντρεπόμενος τὴν Φαίδραν τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις ἀγανακτεῖ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν καὶ λέγει:

οὐδὲ σκότος φρίσσουσι τὸν συνεργάτην
τέρεμνά τ' οἴκων μήποτε φθογγὴν ἀφῇ. [1]

Ἐὰν ὅμως εἶσαι ἀποφασισμένος νὰ ἐπιμείνῃς εἰς τὴν μανίαν σου, ἐξακολούθει ν' ἀγοράζῃς βιβλία, ἔχε τα κλεισμένα εἰς τὴν οἰκίαν σου καὶ ἀπολάμβανε τὴν δόξαν τῶν ἀποκτημάτων τούτων. Καὶ τοῦτο σοῦ εἶνε ἀρκετόν. Ἀλλὰ μὴ τὰ ἐγγίζῃς, μὴ τὰ ἀναγινώσκῃς, οὔτε φέρε εἰς τὴν γλῶσσάν σου λόγους ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιήματα τὰ ὁποῖα οὐδὲν κακὸν σοῦ ἔκαμαν. Γνωρίζω ὅτι εἰς μάτην σοῦ δίδω τὰς συμβουλὰς αὐτὰς καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπιχειρῶ νὰ λευκάνω τὸν Αἰθίοπα· διότι σὺ θὰ ἐξακολουθῇς νὰ ἀγοράζῃς καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιῇς τὰ βιβλία· καὶ θὰ ἐμπαίζεσαι ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων, οἵτινες ἀρκοῦνται εἰς τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν ἐκ τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοίας τῶν συγγραφέων καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς πολυτελείας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὡραιότητος τῶν βιβλίων.

Σὺ νομίζεις ὅτι θὰ διορθώσῃς τὴν ἀμάθειάν σου καὶ θὰ τὴν συγκαλύψῃς μὲ τὴν δόξαν τῆς κατοχῆς καὶ ὅτι θὰ καταπλήξῃς τὸν κόσμον μὲ τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων καὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ οἱ ἀμαθέστεροι ἐκ τῶν ἰατρῶν πράττουν κάτι τι παρόμοιον. Φροντίζουν νὰ ἔχουν ἐργαλειοθήκας ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλον καὶ ἀργυρᾶς βεντούζας καὶ νυστέρια χρυσοκόλλητα. Ἀλλ' ὅταν ἐπιστῇ ἀνάγκη νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν, δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ τὰ πιάσουν, καὶ τότε ἔρχεται εἷς ἐκ τῶν πεπειραμένων ἰα-

1. Οὔτε τὸ συνένοχον σκότος φοβοῦνται, οὔτε τοὺς τοίχους, οἵτινες τοὺς βλέπουν, μήπως τυχὸν φωνάξουν καὶ τοὺς προδώσουν.

τρῶν, ὁ ὁποῖος ἔχει μαχαιρίδιον τελείως ἀκονισμένον, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα εὐτελές, καὶ μὲ αὐτὸ ἀπαλάττει ἀπὸ τὸ νόσημα τὸν ἄῤῥωστον. Διὰ νὰ σὲ παρομοιάσω δὲ καὶ πρὸς ἄλλους γελοιωδεστέρους, σοῦ ἀναφέρω τοὺς κουρεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ὅσοι μὲν εἶνε καλοὶ τεχνῖται ἔχουν μόνον ἓν ξυράφιον, ψαλλίδια καὶ μικρὸν κάτοπτρον· οἱ δὲ ἀμαθεῖς καὶ ἄπειροι ἐπιδεικνύουν πλῆθος ξυραφίων καὶ μεγάλους καθρέπτας, μὲ τοῦτο ὅμως δὲν κατορθώνουν νὰ κρύπτουν τὴν ἀμάθειάν των. Παθαίνουν δὲ τὸ κωμικώτατον, ὅτι οἱ περισσότεροι πηγαίνουν καὶ κουρεύονται εἰς τοὺς ἄλλους κουρεῖς καὶ ἔπειτα εἰσέρχονται καὶ διευθετίζουν τὰ μαλλιά των εἰς τὰ ἰδικά των κάτοπτρα. Καὶ σὺ λοιπόν, ἐὰν ἄλλος σοῦ ζητήσῃ βιβλία, δύνασαι οὕτω νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃς, ἀλλ' ὁ ἴδιος νὰ τὰ μεταχειρισθῇς δὲν εἶνε δυνατόν. Ἀλλ' οὔτε ἐδάνεισες κανένα ποτὲ βιβλίον, ἀλλὰ μιμεῖσαι τὸν σκύλλον τῆς παροιμίας ὁ ὁποῖος κάθηται εἰς τὴν φάτνην καὶ οὔτε αὐτὸς τρώγει τὴν κριθήν, οὔτε τὸν ἵππον ὁ ὁποῖος δύναται ἀφήνει νὰ φάγῃ.

Αὐτὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μόνον διὰ τὰ βιβλία εἶχα νὰ σοῦ εἴπω μετὰ πάσης εἰλικρινείας· διὰ δὲ τὰ ἄλλα, ὅσα αἰσχρὰ καὶ ἐπαίσχυντα πράττεις, θὰ γίνῃ λόγος καὶ πάλιν καὶ πολλάκις.

ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΩΜΕΝ ΕΥΚΟΛΑ ΤΗΝ ΔΙΑΒΟΛΗΝ

Φοβερὸν πρᾶγμα εἶνε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν κακῶν γίνεται πρόξενος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διότι ῥίπτει ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὡς μίαν ὁμίχλην καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀμαυρόνει καὶ τὴν διαγωγὴν ἑκάστου ἀνθρώπου ἐπισκοτίζει. Ὁμοιάζομεν ἑπομένως ὅλοι πρὸς τοὺς πλανωμένους εἰς τὸ σκότος ἢ μᾶλλον παθαίνομεν ὅμοια μὲ τοὺς τυφλούς· καὶ ἄλλοτε μὲν προσκόπτομεν εἰς τὰ ἀντικείμενα, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ προσέχωμεν, ἄλλοτε δὲ χωρὶς ἀνάγκην τὰ ὑπερβαίνομεν· καὶ ὅ,τι μὲν εἶνε πλησίον καὶ πρὸ τῶν ποδῶν μας δὲν βλέπομεν, τὸ δὲ μακρὰν εὑρισκόμενον καὶ πολὺ ἀπέχον φοβούμεθα ὡς νὰ μᾶς ἐνοχλῇ. Ἐν γένει δὲ εἰς πᾶσάν μας πρᾶξιν δὲν κατορθώνομεν ν' ἀποφεύγωμεν τὰ σφάλματα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀλισθαίνομεν. Διὰ τοῦτο ἡ ἄγνοια ἔχει δώσῃ ἤδη εἰς τοὺς τραγικοὺς ποιητὰς μυρίας ὑποθέσεις δραμάτων, ὅπως τὰ δυστυχήματα τῶν Λαβδακιδῶν καὶ τῶν Πελοπιδῶν καὶ τὰ παρόμοια· διότι αἱ πλεῖσται τῶν συμφορῶν αἱ ὁποῖαι ἀναβιβάζονται εἰς τὴν σκηνήν, δύναται κανεὶς νὰ εὕρῃ ὅτι προξενοῦνται ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, ὡς ὑπὸ κακοποιοῦ τινος πνεύματος. Λέγω δὲ αὐτὰ ἀποβλέπων καὶ εἰς ἄλλα, ἀλλὰ προπάντων εἰς τὰς μὴ ἀληθεῖς καὶ ἐναντίον οἰκείων καὶ φίλων διαβολάς, ἕνεκα τῶν ὁποίων καὶ οἰκογένειαι ἔγιναν ἄνω κάτω καὶ πόλεις κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου, πατέρες ἔγιναν θηρία κατὰ τῶν τέκνων καὶ ἀδελφοὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τέκνα

καατὰ τῶν γονέων καὶ ἐρασταὶ κατὰ τῶν ἐρωμένων· πολλαὶ δὲ φιλίαι διερρήχθησαν καὶ οἰκογένειαι περιῆλθον εἰς διχόνοιαν, ἕννεκα τῆς εὐπιστίας εἰς τὰς διαβολάς.

Διὰ νὰ ὑποπίπτωμεν λοιπὸν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον εἰς αὐτάς, θέλω νὰ δείξω διὰ τοῦ λόγου, ὡς ἐπὶ εἰκόνος, τί εἶνε ἡ διιαβολή, πῶς ἀρχίζει καὶ ποῖα ἀποτελέσματα ἔχει. Ἀλλ' ὁ Ἀπελλῆς ὁ Ἐφέσιος [1] μ' ἐπρόλαβεν ἤδη εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτῆς τῆς εἰκόνος· διότι καὶ αὐτὸς συκοφαντηθεὶς πρὸς τὸν Πτολεμαῖον [2] ὡς λαβὼν μέρος μετὰ τοῦ Θεοδότου εἰς τὴν συνωμοσίαν τῆς Τύρου, ἐννῷ ὁ Ἀπελλῆς οὔτε τὴν Τύρον εἶχεν ἴδῃ ποτὲ οὔτε τὸν Θεοδότααν, περὶ τοῦ ὁποίου ἁπλῶς ἐγνώριζεν ἐξ ἀκοῆς ὅτι ἦτο εἷς τῶν ὑπάρχων τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διοίκησις ττῆς Φοινίκης. Ἀλλὰ κάποιος ἀντίζηλος εἰς τὴν τέχνην, Ἀντίφριλος [3] ὀνομαζόμενος, κινούμενος ὑπὸ φθόνου διὰ τὴν παρὰ τοῦ ββασιλέως εὔνοιαν πρὸς τὸν Ἀπελλῆν καὶ ζηλεύων αὐτὸν διὰ τὴν τέχνην, τὸν κατηγόρησε πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὡς ἔνοχον εἰς ὅλα κκαὶ ὅτι κάποιος τὸν εἶδεν εἰς τὴν Φοινίκην νὰ συντρώγῃ μὲ τὸν ΘΘεοδόταν καὶ καθ' ὅλον τὸ δεῖπνον νὰ κρυφομιλῇ πρὸς αὐτόν· κκαὶ τὸ συμπέρασμά του ἦτο ὅτι ἡ ἀποστασία τῆς Τύρου καὶ ἡ κκατάληψις τοῦ Πηλουσίου ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς συμβουλῆς ττοῦ Ἀπελλοῦ. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ὁ ὁποῖος καὶ κατὰ τὰ ἄλλα δὲν ἦἦτο καὶ πολὺ συνετὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶχεν ἀνατραφῇ μὲ κολακκείαν ἡγεμονικήν, τόσον ἐξηρεθίσθη καὶ συνεταράχθη ὑπὸ τῆς ἀἀπροσδοκήτου ἐκείνης διαβολῆς, ὥστε χωρὶς νὰ σκεφθῇ ὅπως ἔἔπρεπε καὶ ἐννοήσῃ τὸ ἀπίθανον τῆς διαβολῆς, ὅτι ὁ διαβάλλων ἦἦτο ἀντίζηλος εἰς τὴν τέχνην πρὸς τὸν διαβαλλόμενον καὶ ὅτι ὁ ζζωγράφος ἦτο ἀνίκανος νὰ πράξῃ τοιαύτην προδοσίαν καὶ μάλιστα

---

1) Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ περιφήμου ζωγράφου, ἀλλὰ περὶ ἄλλου συνωνύμου.

2) Πτολεμαῖος ὁ Δ' ὁ ἐπιλεγόμενος Φιλόπαππος.

3) Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ ὅτι δὲν ἦτο κακὸς ζωγράφος.

ἀφοῦ εἶχεν εὐεργετηθῇ παρ' αὐτοῦ καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ζωγράφον τιμηθῇ, ἀλλὰ καὶ χωρὶς καθόλου νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν ὁ Ἀπελλῆς ἐταξείδευσεν εἰς τὴν Τύρον, κατελήφθη εὐθὺς ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ κραυγὰς τὰ ἀνάκτορα, καταβοῶν ἐναντίον τοῦ ἀχαρίστου, τοῦ ἐπιβούλου καὶ συνωμότου. Καὶ ἂν εἷς ἐξ ἐκείνων οἵτινες εἶχον συλληφθῇ διὰ τὴν συνωμοσίαν δὲν ἠγανάκτει διὰ τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ Ἀντιφίλου καὶ δὲν ἐλυπεῖτο τὸν δυστυχῆ Ἀπελλῆν καὶ δὲν ἐμαρτύρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς οὐδεμίαν σχέσιν ἦλθε μὲ αὐτούς, θὰ ἐκαρατομεῖτο καὶ θὰ ἐτιμωρεῖτο διὰ τὰ γενόμενα εἰς τὴν Τύρον διὰ τὰ ὁποῖα ἦτο ἐντελῶς ἀθῷος. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Πτολεμαῖος τότε ἀπὸ τόσην ἐντροπὴν κατελήφθη διὰ τὴν πλάνην του, ὥστε εἰς μὲν τὸν Ἀπελλῆν ἐδώρησεν ἑκατὸν τάλαντα, τὸν δὲ Ἀντίφιλον τοῦ παρέδωκεν ὡς δοῦλον. Ὁ Ἀπελλῆς τότε εἰς ἀνάμνησιν τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους διέτρεξεν, ἐζωγράφισε μίαν εἰκόνα διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν διαβολήν. Δεξιὰ κάθηται ἄνθρωπος μὲ πολὺ μεγάλα ὦτα σχεδὸν ὅπως τοῦ Μίδου, ὁ ὁποῖος ἐκτείνει τὴν χεῖρά του πρὸς τὴν Διαβολὴν ἐρχομένην πρὸς αὐτὸν καὶ εὑρισκομένην ἀκόμη εἰς ἀπόστασιν. Ἑκατέρωθεν αὐτοῦ στέκονται δύο γυναῖκες, ἡ Ἄγνοια, ὑποθέτω, καὶ ἡ Ὑποψία. Ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους ἔρχεται ἡ Διαβολή, γύναιον ὑπερβολικὰ ὡραῖον, θυμωμένον δὲ καὶ τεταραγμένον, ὡς νὰ κατέχεται ὑπὸ λύσσης καὶ ὀργῆς· καὶ εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν κρατεῖ δᾷδα φλεγομένην, μὲ τὴν δεξιὰν δὲ σύρει ἀπὸ τὴν κόμην ἕνα νέον ὁ ὁποῖος ὑψώνει πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ ἐπικαλεῖται μάρτυρας τοὺς θεούς. Τοῦ συμπλέγματος τούτου προηγεῖται ἄνθρωπος ὠχρὸς καὶ δύσμορφος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ βλέμμα ἄγριον καὶ ὁμοιάζει πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους μακρὰ ἀσθένεια ἔχει ἐξαντλήσῃ. Καὶ μαντεύει κανεὶς ὅτι οὗτος παριστᾷ τὸν Φθόνον. Ἀλλὰ συμπαρίστανται καὶ δύο ἄλλαι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐνθαρρύνουν καὶ περιποιοῦνται τὴν Διαβολὴν καὶ διευθετοῦν τὰ ἐνδύματά της. Κατὰ τὴν ἐξήγησιν δὲ τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωκεν ὁ ἑρμηνευτὴς τῆς εἰκόνος, ἐκ τούτων ἡ μὲν μία ἦτο ἡ Ἐπιβουλή, ἡ δὲ ἄλλη ἡ Ἀπάτη. Κατόπιν ἤρχετο μία ἄλλη τῆς ὁποίας ὁ

ἱματισμὸς ἦτο πολὺ πένθιμος· ἐφόρει μαῦρα καὶ εἶχε τὰς παρειὰς κατασπαραγμένας, νομίζω δὲ ὅτι αὐτὴ ἐλέγετο Μεταμέλεια· καὶ ἐστρέφετο πρὸς τὰ ὀπίσω δακρύουσα καὶ μὲ ἐντροπὴν μεγάλην καὶ συνεσταλμένη ἔβλεπε πρὸς τὴν πλησιάζουσαν Ἀλήθειαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Ἀπελλῆς πρέστησε διὰ τῆς ζωγραφικῆς τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεξεν.

Τώρα δὲ ἂς προσπαθήσωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ μίμησιν τοῦ Ἐφεσίου ζωγράφου νὰ παραστήσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς διαβολῆς, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν καθορίσωμεν, διότι οὕτω ἡ εἰκών μας θὰ γίνῃ περισσότερον παραστατική. Ἡ διαβολὴ λοιπὸν εἶνε κατηγορία ἡ ὁποία γίνεται ἐν ἀπουσίᾳ καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ κατηγορουμένου καὶ πιστεύεται μονομερῶς καὶ χωρὶς ν' ἀκουσθῇ ἀντίρρησις καὶ ἀπολογία. Τοιαύτη εἶνε ἡ κακία περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ ὁμιλήσωμεν. Ἐπειδὴ δέ, ὅπως εἰς τὰς κωμῳδίας, τρία εἶνε τὰ πρόσωπα μεταξὺ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ διαβολή, ὁ διαβάλλων, ὁ διαβαλλόμενος καὶ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ διαβολή, ἂς ἐξετάσωμεν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἕκαστος ἐνεργεῖ. Καὶ ἐν πρώτοις, ἂν θέλετε, ἂς παρουσιάσωμεν τὸν πρωταγωνιστὴν τοῦ δράματος, δηλαδὴ τὸν ἐργάτην τῆς διαβολῆς. Ὅτι δὲν εἶνε ἀγαθὸς ἄνθρωπος οὗτος εἶνε εἷς ὅλους εὐνόητον· διότι οὐδεὶς ἀγαθὸς δύναται νὰ γίνῃ κατηγορητὴς αἴτιος εἰς ἄλλον· ἐξ ἐναντίας τὸ γνώρισμα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων εἶνε τὰ εὐεργετήματα τὰ ὁποῖα κάμνουν πρὸς τοὺς φίλους καὶ δὲν ἀποκτοῦν τὴν καλὴν ὑπόληψιν ἐκ τῶν ἀδικημάτων τὰ ὁποῖα κινοῦν τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος τῶν ἄλλων. Ἔπειτα ὅτι ὁ τοιοῦτος εἶνε ἄδικος, παράνομος καὶ ἀσεβὴς καὶ ἐπιζήμιος εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους συναναστρέφεται, εἶνε εὔκολον νὰ ἐννοηθῇ. Διότι τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἰσότης εἰς ὅλα καὶ τὸ ν' ἀρκῆται κανεὶς μόνον εἰς ὅ,τι τοῦ ἀνήκει εἶνε ἔργον δικαιοσύνης, ἡ δὲ ἀνισότης καὶ ἡ πλεονεξία εἶναι ἀδικία; Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος κρυφίως μεταχειρίζεται τὴν διαβολὴν κατὰ τῶν ἀπόντων, πῶς δὲν εἶναι πλεονέκτης, ἀφοῦ σφετερίζεται ὁλόκληρον τὸν ἀκροατήν, τοῦ προκαταλαμβάνει τὰ ὦτα καὶ τὰ ἀποφράσσει

καὶ τὰ καθιστᾷ ἐντελῶς ἀπρόσιτα εἰς τὴν ἀπολογίαν, διότι τὰ ἔχει ἤδη προκαταβολικῶς γεμίσῃ μὲ τὴν συκοφαντίαν;

Τὸ τοιοῦτον εἶνε ἐσχάτη ἀδικία, ὡς θὰ ἔλεγον καὶ οἱ ἄριστοι τῶν νομοθετῶν, ὅπως ὁ Σόλων καὶ ὁ Δράκων, οἱ ὁποῖοι ὑπεχρέωσαν τοὺς δικαστὰς νὰ ὑπόσχωνται μὲ ὅρκον ὅτι θὰ ἀκροασθοῦν ἐξ ἴσου καὶ τὰ δύο διάδικα μέρη καὶ ὅτι θὰ δείξουν ἴσην εὐμένειαν πρὸς τοὺς δικαζομένους, ἕως οὗ συγκρίνοντες τὴν ἀπολογίαν πρὸς τὴν κατηγορίαν, ἴδουν ποία εἶνε ἡ δικαιοτέρα. Πρὶν δὲ παραβληθῇ ἡ ἀπολογία πρὸς τὴν κατηγορίαν, οἱ νομοθέται ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ κρίσις θὰ εἶνε ἀσεβὴς καὶ ἀνόσιος. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ θὰ ἀγανακτήσουν, ἐὰν εἰς τὸν κατήγορον παρέχωμεν πᾶσαν ἐλευθερίαν νὰ λέγῃ ὅ,τι θέλει, πρὸς δὲ τὸν κατηγορούμενον κλείωμεν τὰ ὦτά μας ἢ τοῦ ἐπιβάλλωμεν σιωπὴν καὶ τὸν καταδικάζωμεν μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατηγορίας. Ὥστε ὀρθῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ διαβολαὶ δὲν γίνονται κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὸν δικαστικὸν ὅρκον. Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ κανεὶς ὅστις φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν εἰς τοὺς νομοθέτας, οἵτινες συμβουλεύουν νὰ γίνωνται αἱ κρίσεις μὲ τοιαύτην δικαιοσύνην καὶ ἀμεροληψίαν, νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν γνώμην ἑνὸς ποιητοῦ, τοῦ ἀρίστου, ὁ ὁποῖος ὀρθώτατα ἀπεφάνθη ἢ μᾶλλον ἐνομοθέτησε περὶ τούτων. Ὁ ποιητὴς οὗτος [1] λέγει·

μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἄμφω μῦθον ἀκούσῃς. [2]

Ἐγνώριζεν, ὑποθέτω, καὶ οὗτος ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν ἀδικημάτων τὰ ὁποῖα συμβαίνουν εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲν εἶνε χειρότερον καὶ ἀδικώτερον ἀπὸ τὸ νὰ καταδικασθοῦν ἄνθρωποι χωρὶς νὰ κριθοῦν καὶ χωρὶς ν᾽ ἀπολογηθοῦν· εἰς τοῦτο δὲ τείνουν ὅλαι αἱ προσπάθειαι τοῦ συκοφάντου, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει τὸν διαβαλλόμενον

1) Ὁ Φωκυλίδης.

2) Μὴ δικάσῃς πρὶν ἀκούσῃς καὶ τοὺς δύο.

ἄκριτον εἰς τὴν ὀργὴν ἐκείνου πρὸς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ συκοφαντία· καὶ ἐπειδὴ ἡ κατηγορία γίνεται κρυφίως, στερεῖ τὸν διαβαλλόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπολογίας. Διότι εἶνε χωρὶς θάρρος καὶ δειλοὶ ἐν γένει οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι καὶ δὲν πράττουν τίποτε φανερά, ἀλλὰ ἐνεδρεύοντες τοξεύουν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὴ καμμία ἀντίστασις καὶ ἀντεπίθεσις, ἀλλ᾽ οἱ ἀντίπαλοι νὰ φονεύωνται χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὸν ἐπιτιθέμενον καὶ τὰς διαθέσεις του. Τοῦτο εἶνε ἡ μεγίστη ἀπόδειξις ὅτι οἱ διαβάλλοντες δὲν λέγουν τίποτε ἀληθές· διότι ἐάν τις ἔχῃ συναίσθησιν ὅτι αἱ κατηγορίαι τὰς ὁποίας ἀπευθύνει ἐναντίον ἑνὸς ἄλλου εἶνε ἀληθεῖς, τὸν κατηγορεῖ καὶ φανερὰ καὶ δὲν φοβεῖται τὴν ἀπολογίαν καὶ τὴν ὑπεράσπισίν του, ὅπως οὐδείς, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ νικήσῃ φανερά, θὰ μεταχειρισθῇ ποτε ἐνέδραν καὶ ἀπάτην ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Δύναται δὲ κανεὶς νὰ ἴδῃ τοὺς τοιούτους πρὸ πάντων εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλάς, εὐνοουμένους τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμονευόντων, ἐκεῖ ὅπου ὁ φθόνος εἶνε πολύς, ἀπειράριθμοι δὲ αἱ ὑποψίαι καὶ πολυαριθμώταται αἱ ἀφορμαὶ τῶν κολακειῶν καὶ τῶν συκοφαντιῶν· διότι πάντοτε, ὅπου ὑπάρχουν μεγαλείτεραι ἐλπίδες, ἐκεῖ καὶ οἱ φθόνοι εἶνε φοβερώτεροι καὶ τὰ μίση πλέον ἐπικίνδυνα καὶ αἱ ζηλοτυπίαι ἀνηθικώτεραι εἰς τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται· ὅλοι ἀλληλοεπιτηροῦνται καί, καθὼς οἱ μονομαχοῦντες, προσέχουν ν᾽ ἀνακαλύψουν μέρος τι ἀπροφύλακτον τοῦ σώματος διὰ νὰ κτυπήσουν ἐκεῖ. Ἐπειδὴ ἕκαστος θέλει νὰ εἶνε πρῶτος, ἀπωθεῖ καὶ παραγκωνίζει τὸν πλησίον καί, ἂν δύναται, ὑποσκελίζει καὶ ἀνατρέπει τὸν πρὸ αὐτοῦ εὑρισκόμενον. Οὕτω δὲ ὁ μὲν τίμιος εὐθὺς καὶ εὐκόλως ἀνατρέπεται καὶ παραγκωνίζεται καὶ ἐπὶ τέλους ἐκδιώκεται ἀτιμωτικῶς, ὁ δὲ κόλαξ καὶ εἰς τὰς τοιαύτας κακοηθείας ἐπιτηδειότερος ἐπιτυγχάνει καὶ καθ᾽ ὅλα ἐπικρατεῖ· διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ὅμηρος, εἶνε μεγάλη ἀλήθεια·

ξυνὸς Ἐνυάλιος καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα. [1]

1) Εἰς τὸν πόλεμον πολλάκις καὶ ὁ φονεύων φονεύεται.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν των δὲν πρόκειται περὶ μικρῶν, ἐπινοοῦν παντὸς εἴδους πλεκτάνας ἐναντίον ἀλλήλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μᾶλλον ἐπικίνδυνος καὶ ταχύτερον φθάνουσα εἰς ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ συκοφαντία, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ φθόνον ἢ μῖσος σκόπιμον καὶ ἐπιφέρει ἀποτελέσματα τραγικὰ καὶ πλήρη ἀπὸ συμφοράς. Δὲν εἶνε δὲ μικρὸν οὔτε ἁπλοῦν τοῦτο, ὡς δύναταί τις νὰ νομίσῃ, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην πολλῆς τέχνης, ὄχι μικρᾶς ὀξυνοίας καὶ ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας. Διότι δὲν θὰ ἔβλαπτε τόσον ἡ διαβολή, ἐὰν δὲν ἐγίνετο κατὰ τρόπον κινοῦντα τὴν ἐμπιστοσύνην· οὔτε θὰ ἐνίκα τὴν ἰσχυροτέραν ὅλων ἀλήθειαν, ἐὰν δὲν εἶχε πολὺ θέλγητρον καὶ πιθανότητα καὶ δὲν μετεχειρίζετο μυρία ἄλλα μέσα, διὰ νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς δεχομένους τὴν συκοφαντίαν.

Διαβάλλεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει μεγάλας εὐνοίας καὶ ἀξιώματα καὶ ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο φθονεῖται ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων, τοὺς ὁποίους ὑπερέβη. Ὅλοι διευθύνουν κατ' αὐτοῦ τὰ βέλη των θεωροῦντες αὐτὸν κώλυμα καὶ ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόοδόν των καὶ ἕκαστος νομίζει ὅτι αὐτὸς θὰ γίνῃ πρῶτος ἐὰν τὸν κορυφαῖον ἐκεῖνον κατανικήσῃ καὶ ῥίψῃ ἐκ τῆς εὐνοίας. Συμβαίνει καὶ ἐδῶ κάτι παρόμοιον πρὸς ὅ, τι γίνεται εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν δρομέων· καὶ ἐκεῖ ὁ μὲν καλὸς δρομεύς, εὐθὺς ἅμα δοθῇ τὸ σύνθημα, προσέχει μόνον εἰς τὸν δρόμον του καὶ ὅλαι του αἱ προσπάθειαι τείνουν πρὸς τὸ τέρμα· ἐλπίζων δὲ μόνον εἰς τοὺς πόδας του διὰ τὴν νίκην, οὐδόλως ἐνοχλεῖ τὸν πλησίον του τρέχοντα, οὔτε μελετᾷ τίποτε κακὸν ἐναντίον τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν· ὁ δὲ κακὸς καὶ ἀγύμναστος ἀνταγωνιστής, μὴ ἐλπίζων νὰ νικήσῃ διὰ τῆς ταχύτητος τῶν ποδῶν του, καταφεύγει εἰς τὴν πανουργίαν καὶ μόνον δι' ἓν πρᾶγμα σκέπτεται, πῶς νὰ κρατήσῃ ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν προτρέχοντα καὶ δυνηθῇ νὰ προηγηθῇ αὐτός, καθότι ἐὰν δὲν ἐπιτύχῃ τοῦτο, δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ νικήσῃ. Ὁμοίως γίνεται καὶ εἰς τὰς εὐνοίας τῶν μεγάλων· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς αὐτὰς περιβάλλεται ὑπὸ ἐπιβουλῶν, καὶ καταλαμβανόμενος ἀπροφύλακτος, ἀνατρέπεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εὑρίσκεται, ἐνῷ οὗτοι ἀγαπῶνται

μεταξύ των καὶ ἡ κοινὴ προσπάθεια διὰ νὰ βλάψουν τοὺς ἄλλους τοὺς συνδέει ὡς φιλία.

Διὰ νὰ γίνεται δὲ πιστευτὴ ἡ διαβολὴ δὲν εἶνε τυχαῖον καὶ εὔκολον ἐπινόημα, ἀλλ' εἰς αὐτὸ συνίσταται ὅλη ἡ τέχνη των καὶ προσέχουν μεγάλως νὰ μὴ ἀποδώσουν εἰς τὸν συκοφαντούμενον ἰδιότητα ἢ πρᾶξιν ἡ ὁποία δὲν τοῦ ταιριάζει καὶ δύναται νὰ φανῇ ξένη πρὸς αὐτόν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φροντίζουν νὰ μετατρέψουν πρὸς τὸ κακὸν τὰ προτερήματα τοῦ διαβαλλομένου καὶ οὕτω αἱ κατηγορίαι των γίνονται πιθαναί· τὸν ἰατρὸν λ. χ. διαβάλλουν ὡς δηλητηριαστήν, τὸν πλούσιον ὡς ἐπιδιώκοντα νὰ γίνῃ τύραννος καὶ τὸν αὐλικὸν ὡς προδίδοντα τὸν ἡγεμόνα του.

Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ διαβολὴ παρέχει τὰς ἀφορμὰς τῆς συκοφαντίας καὶ οἱ κακοήθεις ἐκεῖνοι ἄνθρωποι διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἀσφαλέστερον τοῦ λέγουν πράγματα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ εὕρουν ἠχὼ εἰς τὸν χαρακτῆρά του. Ἐὰν ἐννοήσουν ὅτι εἶνε ζηλότυπος, ὁ τάδε, τοῦ λέγουν, ἔκαμε νεῦμα πρὸς τὴν γυναῖκά σου κατὰ τὸ δεῖπνον καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτὴν ἐσττέναξε, ἡ δὲ Στρατονίκη [1] δὲν τὸν ἔβλεπεν μὲ δυσαρέσκειαν. Ἐὰν γένει δὲ αἱ πρὸς αὐτὸν διαβολαὶ ἔχουν χαρακτῆρα ἐρωτικὸν καὶ μοιχικόν. Ἐὰν εἶνε ποιητὴς καὶ ἔχῃ μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, μάθε, τοῦ λέγουν, ὅτι ὁ Φιλόξενος ἐχλεύασε τὰ ποιήματά σου καὶ τὰ κατηγόρησε ὅτι εἶνε ἄμμετρα καὶ κακοσύνθετα. Πρὸς δὲ τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόθεον ὁ φίλος του συκοφαντεῖται ὡς ἄθεος καὶ ἀνόσιος, ὅτι περιφρονεῖ τὰ θεῖα καὶ ἀρνεῖται τὴν θείαν πρόνοιαν· αὐτὸς δὲ ἐξοργίζεται ἀμέσως, ὡς εἶνε ἐπόμενον, καὶ ἀποστρέφεται τὸν φίλον του, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἀκριβῆ ἀπόδειξιν τῆς κατηγορίας. Ἐν γένει ἐπινοοῦν καὶ λέγουν ἐκεῖνα πρὸ πάντων τὰ ὁποῖα γνωρίζουν ὅτι δύνανται νὰ κινήσουν τὴν ὀργὴν τοῦ ἀκούοντος· γνωρίζοντες δὲ ποῦ ἕκαστος δύναται

---

11) Ὑπαινιγμὸς εἰς ἕνα ἱστορικὸν γεγονὸς ἀναφερόμενον εἰς τὸν Σέλευκον· οὗτινος σύζυγος εἶνε ἡ Στρατονίκη.

εὐκολώτερον νὰ πληγωθῇ, τοξεύουν καὶ ἀκοντίζουν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, καὶ ἡ ἀπότομος ὀργὴ θὰ τὸν ταράξῃ τόσον, ὥστε νὰ μὴ τοῦ δώσῃ καιρὸν καὶ ἠρεμίαν πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας· καὶ ἂν κατηγορηθεὶς θελήσῃ νὰ ἀπολογηθῇ, νὰ τὸν εὕρῃ τόσον προκατειλημμένον ὑπὸ τῆς πιθανότητος τῆς κατηγορίας, ὥστε νὰ μὴ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ δικαιολογηθῇ.

Ἀποτελεσματικώτατον δὲ εἶνε τὸ εἶδος τῆς συκοφαντίας τὸ ὁποῖον ἐναντιοῦται πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀκούοντος. Οὕτω συνέβη ὅταν κάποιος διέβαλε τὸν Πλατωνικὸν Δημήτριον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον τὸν ἐπονομασθέντα Διόνυσον, ὅτι ὁ Δημήτριος ἔπινε νερὸν καὶ μόνος ἐκ τῶν ἄλλων δὲν ἐφόρεσε γυναικεῖα ἐνδύματα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων· καὶ ἐάν, ὅταν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, δὲν ἐφρόντιζεν ἀπὸ πρωΐας νὰ πίῃ δημοσίᾳ καὶ φορέσας ἐσθῆτα τοῦ Τάραντος [1] νὰ παίξῃ κύμβαλον καὶ νὰ χορεύσῃ, θὰ ἐθανατώνετο ἴσως ὡς μὴ ἐπιδοκιμάζων τὸν βίον τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ κατακρίνων καὶ πολεμῶν τὰς ἡδονὰς αὐτοῦ.

Διὰ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον ἡ μεγαλειτέρα καὶ ἡ πλέον ἐπιτυχὴς διαβολὴ ἦτο ἂν κατηγορεῖτο κανεὶς ὅτι δὲν ἐσέβετο καὶ δὲν ἐπροσκύνα τὸν Ἡφαιστίωνα. Ὅταν δηλαδὴ ἀπέθανεν ὁ Ἡφαιστίων, ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν ἄλλην του δόξαν καὶ τὴν χειροτονίαν ἑνὸς θεοῦ καὶ ἀνεκήρυξε θεὸν τὸν ἀποθανόντα φίλον του. Εὐθὺς δὲ αἱ πόλεις ἀνήγειραν ναοὺς καὶ τεμένη καὶ βωμούς, θυσίαι δὲ καὶ ἑορταὶ ἐτελοῦντο εἰς τὸν νέον τοῦτον θεὸν καὶ ὁ μεγαλείτερος ὅρκος δι' ὅλους ἦτο νὰ ὁρκίζωνται εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐμειδία διὰ τὰ γινόμενα ἢ δὲν ἐδείκνυε μεγάλην εὐσέβειαν, ἡ τιμωρία του ἦτο θάνατος. Οἱ δὲ κόλακες, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν παιδαριώδη ταύτην ἐπιθυμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν ἐξηρέθιζον καὶ τὴν ἐνίσχυον, διηγούμενοι ἐμφανίσεις τοῦ Ἡφαιστίωνος εἰς τὰ ὄνειρά των καὶ ἐν καιρῷ ἡμέ-

1) Ταραντινίδιον, κατὰ τὸν σχολιαστήν, διαφανές ἐστιν ἔνδυμα ὠνομασμένον ἀπὸ τῆς τῶν Ταραντίνων χρήσεως καὶ τρυφῆς.

ρίας, ἀποδίδοντες εἰς αὐτὸν θεραπείας καὶ διαφημίζοντες τὴν μιαντικήν του δύναμιν· τοῦ ἀπένεμον δὲ θυσίας ὡς θεοῦ συμπαρέδρου τοῦ Διὸς καὶ ἀποτρέποντος τοὺς κινδύνους. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐτέρπετο ν' ἀκούῃ ταῦτα, ἐπὶ τέλους δὲ ἐπίστευσε καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὑπερηφανεύετο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι δὲν ἦτο μόνον υἱὸς θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θεοὺς ἄλλους ἠδύνατο νὰ δημιουργῇ. Οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν φίλων τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπήλαυσαν τοὺς πικροὺς καρποὺς τῆς θεοποιήσεως τοῦ Ἡφαιστίωνος, διότι ἐσυκοφαντήθησαν ὅτι δὲν ἐτίμων ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐθεώρουν θεόν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεδιώχθησαν καὶ ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως. Τότε καὶ ὁ ἐκ Σάμου Ἀγαθοκλῆς, στρατηγὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ εὐνοούμενος παρ' αὐτοῦ, παρ' ὀλίγον νὰ ῥιφθῇ εἰς τοὺς λέοντας, διότι ἐσυκοφαντήθη ὅτι διερχόμενος πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐδάκρυσε. Ἀλλὰ τὸν ἐβοήθησεν, ὡς λέγεται, ὁ Περδίκκας, ὁ ὁποῖος ὡρκίσθη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον εἰς ὅλους τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν Ἡφαιστίωνα ὅτι, ἐνῷ ἐκυνήγει, ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτὸν ὁλοφάνερα ὁ θεὸς καὶ τοῦ παρήγγειλε νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ μὴ κακοποιήσῃ τὸν Ἀγαθοκλῆν, καθότι δὲν ἐδάκρυσεν ἐξ ἀπιστίας, οὔτε διότι ἐθεώρει ὡς νεκρὸν τὸν Ἡφαιστίωνα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῆς παλαιᾶς των φιλίας.

Ἡ κολακεία καὶ ἡ διαβολὴ τότε μάλιστα εὗρεν ἔδαφος ὅταν προσηρμόσθη εἰς τὸ πάθος τοῦ Ἀλεξάνδρου· διότι καθὼς εἰς τὰς πολιορκίας οἱ πολιορκοῦντες δὲν διευθύνουν τὰς προσπαθείας των εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα μέρη τοῦ τείχους, ἀλλ' ἐὰν ἀνακαλύψουν μέρος τι ἀφύλακτον, χαλασμένον ἢ χαμηλόν, εἰς τοῦτο ἐπιτίθενται μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, καθότι ἐκεῖθεν δύνανται εὐκολώτερα νὰ εἰσχωρήσουν καὶ κυριεύσουν τὴν πόλιν, οὕτω καὶ οἱ συκοφάνται ὅ,τι βλέπουν ἀσθενὲς καὶ χαλαρὸν καὶ εὐκολιοδιάβατον μέρος εἰς τὴν ψυχήν, τοῦτο προσβάλλουν καὶ πρὸς αὐτὸ διευθύνουν τὰς πολιορκητικάς των μηχανὰς καὶ ἐπὶ τέλους ἐκπορθοῦσι τὴν πόλιν χωρὶς κανεὶς ν' ἀντισταθῇ, οὔτε νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἔφοδον. Καὶ ἅμα εἰσέλθουν ἐντὸς τῶν τειχῶν πυρπολοῦν

καὶ καίουν τὰ πάντα,σφάζουν καὶ ἐξορίζουν.Τοιαύτη εἶνε ἡ οἰκτρὰ τύχη ψυχῆς κατακυριευομένης καὶ ὑποδουλουμένης. Ὡς μηχανήματα δὲ πολιορκητικὰ κατὰ τοῦ ἀκούοντος χρησιμεύουν εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπάτη, τὸ ψεῦδος, ἡ ἐπιορκία, ἡ ἐπίμονος ἐνέργεια, ἡ ἀναισχυντία καὶ πλεῖσται ἄλλαι ραδιουργίαι· ἡ μεγαλειτέρα δὲ ἐξ ὅλων τούτων εἶνε ἡ κολακεία, ἡ ὁποία εἶνε συγγενὴς ἢ μᾶλλον ἀδελφὴ τῆς συκοφαντίας. Διότι ὅσον γενναῖος καὶ ἂν εἶνε κανεὶς καὶ ἔχῃ ψυχὴν μὲ ἀδαμάντινον περίβλημα, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῆς κολακείας καὶ μάλιστα ὅταν ἡ διαβολὴ ὑποσκάπτῃ καὶ ἀφαιρῇ τὰ θεμέλια τοῦ τείχους τὸ ὁποῖον τὴν προστατεύει.

Καὶ ἡ μὲν ἐξωτερικὴ ἐπίθεσις εἶνε τοιαύτη. Ἐσωτερικῶς δὲ πολλοὶ προδόται συμβοηθοῦν καὶ καλοῦν καὶ τὰς πύλας ἀνοίγουν καὶ κατὰ πάντα τρόπον ὑποβοηθοῦν εἰς τὸ νὰ κυριευθῇ ὁ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ διαβολή. Οἱ προδόται δὲ οὗτοι εἶνε πρῶτον ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ νέον, ἥτις εἶνε φυσικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ ἀψίκορον, ἔπειτα δὲ ἡ κλίσις πρὸς τὰς παραδόξους διηγήσεις. Διότι δὲν γνωρίζω πῶς τερπόμεθα ὅλοι ἀπὸ τὰ κρυφίως λεγόμενα καὶ πλήρη ὑπονοιῶν. Γνωρίζω ἀνθρώπους τῶν ὁποίων τὴν ἀκοὴν γαργαλίζουν τόσον εὐχαρίστως αἱ διαβολαί, ὅσον τὰ πτερὰ μὲ τὰ ὁποῖα ξύουν τὰ ὦτά των. Ὅταν λοιπὸν μὲ τὴν συμμαχίαν ὅλων τούτων ἐπιπέσωσιν οἱ συκοφάνται, νικοῦν κατὰ κράτος καὶ κυριεύουν, ἄλλως τε δὲ ἡ νίκη των δὲν δύναται νὰ εἶνε δύσκολος, καθ' ὅσον οὐδεὶς ἀντιπαρατάσσεται καὶ ἀνθίσταται εἰς τὰς ἐπιθέσεις των· διότι ὅπως οἱ κάτοικοι πόλεως κυριευομένης ἐν καιρῷ νυκτός, οἱ συκοφαντούμενοι φονεύονται κοιμώμενοι. Καὶ τὸ λυπηρότερον ἐξ ὅλων εἶνε ὅτι ὁ συκοφαντηθείς, μὴ γνωρίζων τὰ γενόμενα, πηγαίνει πρὸς τὸν φίλον του χαρούμενος, διότι ἔχει τὴν συνείδησιν καθαράν, καὶ ὁμιλεῖ καὶ φέρεται ὅπως πάντοτε, ἐνῷ ὁ δυστυχὴς εἶνε κατὰ παντοίους τρόπους παγιδευμένος· ὁ δὲ φίλος του ἐὰν μὲν εἶνε γενναιόψυχος, ἐλεύθερος τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰλικρινής, ἀφήνει ἀμέσως ἐλευθέραν διέξοδον εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του· καί, δίδων οὕτω ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀπολογίαν, ἐν-

νοοεῖ ὅτι ἀδίκως ἐθύμωσε κατὰ τοῦ φίλου του· ἐὰν δὲ εἶνε ταπεινοῦ καὶ ἀγενοῦς χαρακτῆρος, ὑποδέχεται μὲν καὶ προσμειδιᾷ βεβιασμένως, ἀλλ' ἐνδομύχως μισεῖ καὶ κρυφίως τρίζει τοὺς ὀδόντακς καὶ, ὅπως ὁ ποιητὴς λέγει, «βυσσοδομεύει τὴν ὀργήν».

Δὲν μοῦ φαίνεται πρᾶγμα ἀδικώτερον καὶ δουλοπρεπέστερον ἀπὸ τοῦτο, νὰ καταπίνῃ κανεὶς καὶ νὰ τρέφῃ κρυφίως τὴν χολὴν καὶ τὸ μῖσος καὶ νὰ τὸ ἀφήνῃ ν' αὐξάνῃ κρυφίως εἰς τὴν ψυχήν του· καὶ ἄλλα μὲν νὰ φρονῇ, ἄλλα δὲ νὰ λέγῃ καὶ νὰ παίζῃ μὲ ἱλαρὸν καὶ εὔθυμον πρόσωπον τραγῳδίαν ἐμπαθεστάτην καὶ πλήρη ἀπὸ δηλητήριον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο κυρίως ὅταν ὁ συκοφαντῶν θεεωρεῖται πρὸ πολλοῦ φίλος τοῦ συκοφαντουμένου καὶ ἐν τοσούτῳ τὸν κατηγορεῖ· τότε δὲν θέλουν ν' ἀκούσουν τίποτε ἀπὸ τοὺς συκοφαντουμένους καὶ ἐπιχειροῦντας ν' ἀπολογηθῶσι, διότι ἡ φαινομενικὴ παλαιὰ φιλία τοὺς ἔχει προδιαθέσῃ νὰ θεωροῦν τὴν κατηγορίαν ἀξιόπιστον καὶ ἀναμφισβήτητον· καὶ δὲν σκέπτονται ὅτι καὶ μεταξὺ ἐκείνων τοὺς ὁποίους συνδέει μεγάλη φιλία γεννῶνται πολλάκις πολλαὶ ἀφορμαὶ μίσους, αἱ ὁποῖαι διαφεύγουν τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων. Ἐνίοτε δὲ οἱ ἔνοχοι διὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐναντίον των κατηγορίαν σπεύδουν καὶ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους. Ἐν γένει οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ συκοφαντήσῃ ἐχθρόν· ἀκριβῶς διότι ἡ ἔχθρα του θὰ ἐπρόδιδε τὴν συκοφαντίαν· συκοφαντοῦνται συνήθως οἱ θεωρούμενοι φίλοι. Φροντίζουν δὲ συγχρόνως οἱ συκκοφαντοῦντες νὰ δεικνύουν ἐνδιαφέρον δι' ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ἡ διαβολή, οἵτινες οὕτω πείθονται ὅτι χάριν τοῦ συμφέροντός των οὐδὲ τῶν φιλτάτων αὐτῶν ἐφείσθησαν οἱ καττήγοροι.

Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄνθρωποι οἵτινες καὶ ἂν κατόπιν ἐννοήσωσσιν ὅτι ἀδίκως κατηγορήθησαν πρὸς αὐτοὺς οἱ φίλοι των, ὅμως ἐξ ἐντροπῆς δι' ὅσα ἐπίστευσαν δὲν τολμοῦν πλέον νὰ τοὺς πλησιάσουν, οὔτε νὰ τοὺς ἀτενίσουν· φαίνονται ὡς νὰ θεωροῦν ἑαυτοὺς προσβληθέντας διότι ἠπατήθησαν καὶ κατηγόρησαν ἀθῴους.

Λοιπὸν ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ἔχει γεμίσῃ ἀπὸ συμφορὰς ἐκ τῶν διαβολῶν, αἱ ὁποῖαι τόσον εὐκόλως καὶ ἀνεξετάστως πι-

στεύονται. Ἡ Ἄντεια, ἀφοῦ πρώτη ἐπεχείρησε νὰ προσελκύσῃ εἰς τὸν ἔρωτά της τὸν Βελλεροφόντην, λέγει πρὸς τὸν σύζυγόν της·

τεθναίης, ὦ Προῖτ' ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην
ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ, [1]

ἐνῷ αὐτὴ ἐπροκάλεσε καὶ ὁ ἥρως τὴν ἐπεριφρόνησεν. Ἐκινδύνευσε δὲ ὁ νέος νὰ φονευθῇ εἰς τὴν πάλην του πρὸς τὴν Χίμαιραν καὶ νὰ τιμωρηθῇ οὕτω διὰ τὴν σωφροσύνην του καὶ τὸν σεβασμόν του πρὸς τὸν φιλοξενοῦντα, διότι ἡ κακοήθης ἐκείνη γυνὴ τὸν ἐσυκοφάντησεν. Ἡ δὲ Φαίδρα, ὁμοίως κατηγορήσασα τὸν προγονόν της Ἱππόλυτον, κατώρθωσε νὰ τὸν καταρασθῇ ὁ πατήρ του, ἐνῷ, ὡς οἱ θεοὶ γνωρίζουν, οὐδὲν ἀνόσιον ἔπραξεν ὁ δυστυχὴς νέος.

Ἀλλὰ θὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι ἐνίοτε, ὅταν ὁ διαβάλλων εἶνε κατὰ τὰ ἄλλα δίκαιος καὶ φαίνεται συνετός, εἶνε ἀξιόπιστος καὶ κατ' ἀνάγκην δίδομεν προσοχὴν καὶ πίστιν εἰς τοὺς λόγους του, καθότι τὸν θεωροῦμεν ἀνάξιον νὰ πράξῃ τοιοῦτον κακοῦργημα. Ὑπῆρξεν ἄλλος δικαιότερος ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην; Ὅμως καὶ ἐκεῖνος ἐπολέμησε τὸν Θεμιστοκλῆν καὶ ἐξηρέθιζε τὸν λαὸν ἐναντίον του, διότι, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγησε, δὲν ἦτο ὀλιγώτερον τοῦ ἀντιπάλου του εὐαίσθητος εἰς τὰ θέλγητρα τῆς φιλοδοξίας. Καὶ ἦτο μὲν δίκαιος ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἦτο ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς καὶ εἶχε χολὴν καὶ δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μίσους ὅπως καὶ τῆς ἀγάπης.

Καὶ ἂν ἀληθεύῃ ἡ ἱστορία τοῦ Παλαμήδους, ὁ φρονιμώτατος ἐκ τῶν Ἀχαιῶν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἄριστος φαίνεται ὅτι ἐκ φθόνου ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν ἀνδρὸς συγγενοῦς καὶ φίλου, ὁ ὁποῖος

1) Θ'ἀποθάνῃς, ὦ Προῖτε, ἂν δὲν φονεύσῃς τὸν Βελλεροφόντην, ὅστις χωρὶς νὰ θέλῃ, ἐπεχείρησε νὰ μὲ παρασύρῃ εἰς ἀπιστίαν. Ἰλιάδ. Ζ. 165.

συνεξεστράτευσε διὰ νὰ ἐκτεθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους· τόσον εἶνε φυσικὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὑποπίπτωσσιν εἰς αὐτὰ τὰ πάθη. Καὶ τί νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἀδίκως κατηγορήθη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὡς ἀσεβὴς καὶ διαφθορεύς; εἴτε περὶ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιλτιάδου, οἵτινες μετὰ τόσας νίκας ἐθεωρήθησαν ὕποπτοι προδοσίας; Τὰ παραδείγματα εἶνε ἄπειρα καὶ τὰ περισσότερα γνωστά.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράττῃ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀγαθότητος ἢ τῆς εἰλικρινείας ἑνὸς φίλου του; Μοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος δίδει εἰς τὸν μῦθον τῶν Σειρήνων, παραγγέλλων νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς ὀλεθρίας ἡδονὰς τῶν διηγήσεων, νὰ φράσσωμεν τὰ ὦτα καὶ νὰ μὴ τὰ τείνωμεν ἀνοικτὰ καὶ ἀπροφύλακτα εἰς τοὺς κόλακας· ἀλλ' ἀφοῦ καταστήσωμεν αὐστηρὸν θυρωρὸν τὸ λογικὸν πρὸς ὅλα τὰ λεγόμενα, τὰ μὲν καλὰ νὰ δεχώμεθα, τὰ δὲ κακὰ ν' ἀποκλείωμεν καὶ ἀποδιώκωμεν· διότι εἶνε γελοῖον εἰς μὲν τὰς οἰκίας μας νὰ ἔχωμεν θυρωρούς, τὰ δὲ ὦτά μας καὶ τὸν νοῦν ν' ἀφήνωμεν ἀνοικτά.

Ὅταν λοιπὸν ἔρχεται κανεὶς καὶ μᾶς λέγῃ τοιαῦτα, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτό, χωρὶς οὔτε εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ λέγοντος ν' ἀποβλέπωμεν, οὔτε εἰς τὸν ἄλλον του βίον, οὔτε εἰς τὴν πειστικότητα τῶν λόγων του. Διότι ὅσον πειστικώτερος εἶνε τόσον ἐπιμελέστερον πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν τὰ λεγόμενά του. Δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευώμεθα εἰς ξένην κρίσιν· ἀντὶ δὲ νὰ παραδίδωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην μας εἰς τὸ μῖσος τοῦ ἄλλου, πρέπει νὰ ἐπιφυλάττωμεν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας καὶ ν' ἀφήνωμεν εἰς τὸν διαβάλλοντα τὸν φθόνον· ἀφοῦ δὲ φανερὰ ἐξετάσωμεν τὰ λεγόμενα καὶ ὑπὸ τῶν δύο, τότε νὰ δώσωμεν τὸ μῖσος ἢ τὴν ἀγάπην μας. Ἀλλ' ἂν χωρὶς τὰς προφυλάξεις ταύτας καὶ μὲ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τῆς κατηγορίας ἀποφασίσωμεν, τὸ πρᾶγμα θὰ εἶνε παιδαριώδες, ταπεινὸν καὶ πολὺ ἄδικον. Ἀλλ' ὡς εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχήν, ὅλων τούτων αἰτία εἶνε

ἡ ἄγνοια καὶ ὅτι ἑκάστου ἡ ψυχὴ καὶ ἡ γνώμη εὑρίσκεται εἰς τὸ σκότος· καὶ ἂν κανεὶς ἐκ τῶν θεῶν ἀπεκάλυπτε τί ἔχομεν ὅλοι εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, ἡ διαβολὴ θὰ ἔφευγε καὶ θὰ ἔπιπτεν εἰς τὸ βάραθρον, διότι πλέον δὲν θὰ εἶχε θέσιν εἰς τὸν κόσμον, ἀφοῦ τὰ πράγματα θὰ ἐφωτίζοντο ὑπὸ τῆς ἀληθείας.

ΖΕΥΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ

ΚΥΝΙΣΚΟΣ. Ἐγώ, ὦ Ζεῦ, δὲν θὰ σ' ἐνοχλήσω νὰ σοῦ ζητῶ πλοῦτον καὶ χρυσὸν ἢ νὰ μὲ κάμῃς βασιλέα, τὰ ὁποῖα συνήθως ἐπιθυμοῦν καὶ ζητοῦν παρὰ σοῦ οἱ ἄλλοι καὶ εἰς ἐσὲ δὲν εἶνε πολὺ εὔκολον νὰ τὰ δώσῃς· διότι βλέπω ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παροακούεις εἰς τὰς εὐχάς των. Μίαν μόνην χάριν καὶ αὐτὴν εὐκολωτάτην θὰ ἤθελα νὰ μοῦ κάμῃς.

ΖΕΥΣ. Ποίαν χάριν; διότι ἔχω διάθεσιν νὰ σ' εὐχαριστήσω καὶ μάλιστα ἀφοῦ, ὡς λέγεις, θὰ ζητήσῃς μικρὰ πράγματα.

ΚΥΝΙΣ. Νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς εἰς μίαν ἐρώτησιν ὄχι δύσκολον.

ΖΕΥΣ. Ἀληθῶς ἡ εὐχή σου εἶνε μικρὰ καὶ εὔκολος, ὥστε ἐρώτα ὅ,τι θέλεις.

ΚΥΝΙΣ. Ἰδοὺ τί θέλω· θὰ ἀνέγνωσες βέβαια καὶ σὺ τὰ ποιήματαα τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου· εἰπέ μου λοιπὸν ἐὰν εἶνε ἀληθῆ ἐκεῖνα ποῦ ἀναφέρουν περὶ τῆς Εἱμαρμένης καὶ τῶν Μοιρῶν,, ὅτι δὲν δύναται κανεὶς ν' ἀποφύγῃ ὅσα αὐταὶ ὁρίσουν εἰς ἕκαστον ὅταν γεννᾶται.

ΖΕΥΣ. Ἀληθέστατα· διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ὥρισαν αἱ Μοῖραι, ἀλλὰ πάντα ὅσα γίνονται στρέφονται εἰς τὸ ἀδράκτι των καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔχουν ἀποφασισμένον τὸ ἀποτέλεσμα καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως.

ΚΥΝΙΣ. Λοιπόν, ὅταν ὁ ἴδιος Ὅμηρος εἰς ἄλλο μέρος τῶν ποιημάτων του λέγει

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον Ἅϊδος εἰσαφίκηαι [1].

καὶ ἄλλα τοιαῦτα, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ξέρει τί λέγει;

ΖΕΥΣ. Ἐννοεῖται· διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ τίποτε ἔξω ἀπὸ τὸν νόμον τῶν Μοιρῶν, τίποτε ἀντίθετον πρὸς ὅ,τι ἐκλώσθη. Ἀλλ' οἱ ποιηταὶ ὅσα μὲν ψάλλουν ὅταν εὑρίσκωνται ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῶν Μουσῶν εἶνε ἀληθῆ· ἀλλ' ὅταν τοὺς ἀφήσουναῖ Μοῦσαι καὶ συνθέτουν μόνοι τὰ ποιήματά των, σφάλλουν καὶ λέγων ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι προηγουμένως εἶπον. Εἶνε ὅμως δικαιολογημένοι, ἀφοῦ εἶνε ἄνθρωποι, νὰ μὴ γνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν,ὅταν ἀτομακρύνεται ἡ θεότης ἡ ὁποία προηγουμένως τοὺς ἐνέπνεε καὶ ἐλάλει δι' αὐτῶν.

ΚΥΝΙΣ. Καλὰ αὐτά. Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς καὶ εἰς τοῦτο· δὲν εἶνε τρεῖς αἱ Μοῖραι, ἡ Κλωθώ, ἡ Λάχεσις καὶ ἡ Ἄτροπος;

ΖΕΥΣ. Βεβαίως.

ΚΥΝΙΣ. Τότε ἡ Εἱμαρμένη καὶ ἡ Τύχη—διότι καὶ αὐταὶ εἶνε πολὺ φημισμέναι—τί εἶνε καὶ ποίαν δύναμιν ἔχουν ἡ καθεμία ἀπὸ αὐτάς; Ἔχουν ἴσην δύναμιν μὲ τὰς Μοίρας ἢ μήπως εἶνε καὶ κατά τι ἀνώτεραι ἀπὸ αὐτάς; Διότι ἀκούω νὰ λέγουν ὅλοι ὅτι τίποτε δὲν εἶνε δυνατώτερον ἀπὸ τὴν Τύχην καὶ τὴν Εἱμαρμένην.

ΖΕΥΣ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ γνωρίζῃς ὅλα, Κυνίσκε. Ἀλλὰ διατί μὲ ἠρώτησες περὶ τῶν Μοιρῶν;

ΚΥΝΙΣ. Ὄχι, πρέπει προηγουμένως νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς ἐὰν καὶ αὐταὶ μᾶς ἐξουσιάζουν καὶ ἐξαρτώμεθα ἀναγκαίως ἀπὸ τὸ νῆμά των.

ΖΕΥΣ. Βεβαίως. Ἀλλὰ διατί ἐμειδίασες;

ΚΥΝΙΣ. Ἐθυμήθηκα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει ὁ Ὅμηρος ἐκεῖ

1) Μήπως καὶ παρὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς μοίρας καταβῇς εἰς τὸν Ἅδην.

ὅπαου σὲ παριστᾷ εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν θεῶν νὰ δημηγορῇς καὶ προσκαλῇς τοὺς ἄλλους θεούς, διατεινόμενος ὅτι δύνασαι νὰ κρεμάσῃς τὰ πάντα ἀπὸ μίαν χρυσῆν ἁλυσίδα· καὶ ἔλεγες ὅτι σὺ μὲν θὰ κρεμάσῃς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἁλυσίδα, ὅλοι δὲ οἱ θεοὶ συγχρόνως, ἐὰν θέλουν νὰ κρεμασθοῦν εἰς αὐτὴν καὶ νὰ προσπαθήσουυν νὰ σὲ σύρουν, δὲν θὰ δυνηθοῦν, ἐνῷ σύ, ἂν θελήσῃς, εὐκόλως ὅλους

αὐτῇκεν γαίῃ ἐρύσαι αὐτῇ τε θαλάσσῃ. [1]

Ὅταν ἤκουα αὐτοὺς τοὺς στίχους, σ' ἐθαύμαζα διὰ τὴν δύναμμίν σου καὶ ἔτρεμα· ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι καὶ σὺ ὁμοῦ μὲ τὴν ἁλυσίδα καὶ τὰς ἀπειλάς σου κρέμεσαι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν σου, ἀπὸ τὸ λεπτὸν νῆμα τῶν Μοιρῶν. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι δικαιότερον θὰ ἐκαυχᾶτο ἡ Κλωθώ, ἡ ὁποία καὶ σὲ ἀκόμη κρατεῖ κρεμάμενον εἰς τὸ ἀδράκτι της, ὅπως τὸ ψάρι εἰς τὸ καλάμμι τοῦ ψαρᾶ.

ΖΕΥΣ. Δὲν ἐννοῶ ποῦ τείνουν αὐταί σου αἱ ἐρωτήσεις.

ΚΥΝΙΣ. Ἰδοὺ ποῦ τείνουν· καὶ σ' ἐξορκίζω εἰς τὰς Μοίρας καὶ τὴν Εἱμαρμένην νὰ μὴ θυμώσῃς καὶ νὰ μὴ μὲ κακομεταχειρισθῇς, διότι σοῦ ὁμιλῶ μὲ εἰλικρίνειαν. Ἐὰν τὰ πράγματα εἶνε ὅπως τὰ λέγεις καὶ αἱ Μοῖραι ἔχουν ἐξουσίαν ἐπὶ ὅλων καὶ οὐδὲν καὶ παρ' οὐδενὸς δύναται νὰ μεταβληθῇ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα αὐταὶ ἅπαξ ἀπεφάσισαν, τότε διὰ ποῖον λόγον οἱ ἄνθρωποι σᾶς προσφέρομεν θυσίας καὶ ἑκατόμβας καὶ ζητοῦμεν ἀπὸ σᾶς τὴν εὐτυχίαν μας; Διότι δὲν ἐννοῶ τί δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἀπὸ σᾶς, ἀφοῦ οὔτε ἀπὸ τοὺς κακοὺς δυνάμεθα νὰ σωθῶμεν διὰ τῶν εὐχῶν, οὔτε κανὲν εὐεργέτημα εἶνε δυνατὸν νὰ λάβωμεν παρὰ τῶν θεῶν.

ΖΕΥΣ. Γνωρίζω πόθεν προέρχονται αὐτὰ τὰ εὐφυῆ σου ἐρω-

---

1) Ὁμοῦ μὲ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν θ' ἀνασύρῃς.

τήματα· εἶνε τῶν ἀναθεματισμένων σοφιστῶν, οἵτινες λέγουν ὅτι οἱ θεοὶ δὲν προνοοῦμεν περὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ λέγουν τὰ τοιαῦτα ἀπὸ ἀσέβειαν, ἀποτρέπουν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μᾶς προσφέρουν θυσίας καὶ νὰ μᾶς ἀπευθύνουν εὐχάς, ὡς πράγματα τάχα μάταια καὶ ἀνωφελῆ· διότι οὔτε φροντίζομεν διὰ τὰς πράξεις σας, οὔτε ἔχομεν καμμίαν ἐξουσίανἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ θὰ πληρώσουν ἀκριβὰ αὐτὰς τὰς βλασφημίας.

ΚΥΝΙΣ. Σοῦ ὁρκίζομαι εἰς τὸ ἀδράκτι τῆς Κλωθοῦς, ὦ Ζεῦ, ὅτι δὲν σοῦ ἔκαμα τὰς ἐρωτήσεις αὐτὰς ἐπειδὴ ἐπείσθην εἰς τὰ λεγόμενα παρ' ἐκείνων, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς ἡ ὁμιλία μας προχωροῦσα ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἶνε περιτταὶ αἱ θυσίαι. Ἐὰν δὲ θέλῃς, θὰ σοῦ ἀπευθύνω ἐκ νέου συντόμους τινὰς ἐρωτήσεις καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς ὅσον τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερα.

ΖΕΥΣ. Ἐρώτα, ἀφοῦ ἔχεις καιρὸν νὰ χάνῃς εἰς τοιαύτας φλυαρίας.

ΚΥΝ. Λέγεις ὅτι τὰ πάντα προέρχονται ἐκ τῶν Μοιρῶν;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΚΥΝ. Καὶ δύνασθε οἱ θεοὶ ν' ἀλλάσσετε καὶ ἀνακλώθετε τὰς ἀποφάσεις τῶν Μοιρῶν;

ΖΕΥΣ. Οὐδόλως.

ΚΥΝ. Θέλεις λοιπὸν νὰ εἴπω τί προκύπτει ἐκ τούτου ἢ εἶνε φανερὸν καὶ χωρὶς νὰ τὸ εἴπω;

ΖΕΥΣ. Εἶνε φανερόν. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι θυσιάζουν δὲν τὸ πράττουν ἀπὸ ἀνάγκην καὶ πρὸς ἀνταπόδοσιν, ὡς ν' ἀγοράζουν τὰ εὐεργετήματα τὰ ὁποῖα λαμβάνουν ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ τιμοῦν τὴν ὑπεροχήν μας.

ΚΥΝ. Μοῦ εἶνε ἀρκετὸν αὐτό, ἀφοῦ καὶ σὺ ὁμολογεῖς ὅτι ἀπὸ τὰς θυσίας δὲν προέρχεται καμμία ὠφέλεια, ἀλλ' εἶνε μόνον τιμὴ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν θείαν ὑπεροχήν. Ἂν ἦτο ὅμως ἐδῶ κανεὶς ἐκ τῶν σοφιστῶν ἐκείνων, θὰ σὲ ἠρώτα ἴσως πῶς λέγεις ὅτι οἱ θεοὶ ὑπερέχουν, ἐνῷ εἶνε δοῦλοι ὅπως οἱ ἄνθρωποι καὶ εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν αὐτῶν κυριῶν,

τῶν Μοιρῶν. Διότι δὲν ἀρκεῖ ὅτι εἶνε ἀθάνατοι διὰ νὰ εἶνε δι' αὐτὸ καὶ καλλιτέρα ἡ θέσις των· ἐξ ἐναντίας διὰ τοῦτο ἡ τύχη των εἶνε χειροτέρα, διότι τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐλευθερώνει ὁ θάνατος, διὰ σᾶς δὲ τὸ πρᾶγμα τραβᾷ εἰς μέγα μάκρος, ἡ δουλεία σας γίνεται αἰωνία καὶ στρέφεται εἰς ἀτελεύτητον κλωστήν.

ΖΕΥΣ. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ αἰωνιότης, Κυνίσκε, καὶ τὸ ἀτελεύτητον εἶνε εὐδαιμονία δι' ἡμᾶς, διότι ἔχομεν ὅλα τὰ ἀγαθά.

ΚΥΝ. Ὄχι ὅλοι, ἀλλὰ καὶ μεταξύ σας ὑπάρχουν περιορισμοὶ καὶ μεγάλη ἀνισότης· σὺ εἶσαι εὐτυχής, διότι εἶσαι βασιλεὺς καὶ δύνασαι νὰ ἀνασύρῃς τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ὅπως τὸν κάδον ἀπὸ τὸ πηγάδι· ἀλλ' ὁ Ἥφαιστος εἶνε χωλὸς καὶ βάναυσος καὶ καταδικασμένος νὰ ἐργάζεται εἰς τὴν φωτιάν· ὁ δὲ Προμηθεὺς καὶ ἐσταυρώθη κάποτε. Περὶ δὲ τοῦ πατρός σου τί νὰ εἴπω, ἀφοῦ καὶ τώρα ἀκόμη εὑρίσκεται δέσμιος εἰς τὸν Τάρταρον; Λέγουν δὲ ὅτι καὶ ἐρωτεύεσθε καὶ πληγώνεσθε καὶ ἐνίοτε γίνεσθε δοῦλοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ὡς παράδειγμα δὲ ἀναφέρω τὸν ἀδελφόν σου ποῦ ἔγινε δοῦλος εἰς τὸν Λαομέδοντα, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα ποῦ ἐχρημάτισε δοῦλος τοῦ Ἀδμήτου. Αὐτὰ δὲν μοῦ φαίνονται ν' ἀποτελοῦν μεγάλην εὐτυχίαν· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ ἀπὸ σᾶς ἄλλοι μὲν εἶνε εὐτυχεῖς καὶ ἔχουν καλὴν μοῖραν, ἄλλοι δὲ τὸ ἐναντίον. Παραλείπω ὅτι καὶ ληστεύεσθε καθὼς ἡμεῖς καὶ οἱ ναοί σας συλοῦνται ὑπὸ τῶν ἱεροσύλων καὶ ἀπὸ πλουσιώτατοι γίνεσθε εἰς μίαν στιγμὴν πτωχότατοι· πολλοὶ δὲ ποῦ εἶσθε χρυσοῖ ἢ ἀργυροῖ διελύθητε διὰ τοῦ πυρὸς εἰς χωνευτήριον καὶ ἐπωλήθητε ὡς μέταλλον, διότι φαίνεται οὕτω σᾶς εἶχαν ὁρίσῃ αἱ Μοῖραι.

ΖΕΥΣ. Πρόσεξε, Κυνίσκε, διότι αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγεις εἶνε ὑβριστικὰ καὶ θὰ μετανοήσῃς μίαν ἡμέραν δι' αὐτά.

ΚΥΝ. Μὴ χάνῃς τὰς ἀπειλάς σου, ὦ Ζεῦ, ἀφοῦ γνωρίζεις ὅτι δὲν θὰ πάθω τίποτε παρὰ μόνον ὅ,τι ἡ Μοῖρα ἀπεφάσισε πρὶν μὲ ἀπειλήσῃς· διότι βλέπω ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερόσυλοι δὲν τιμωροῦνται ὅλοι, ἀλλ' οἱ περισσότεροι σᾶς διαφεύγουν, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ συλληφθοῦν.

ΖΕΥΣ. Δὲν εἶπα ἐγὼ ὅτι θὰ εἶσαι κανεὶς ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι

καταγίνονται ν' ἀποδείξουν διὰ τῆς διαλεκτικῆς ὅτι δὲν ὑπάρχει θεία πρόνοια ;

ΚΥΝΙΣ. Πάρα πολὺ τοὺς φοβᾶσαι, ὦ Ζεῦ, δὲν γνωρίζω διατί· διότι πᾶν ὅ,τι σοῦ λέγω ὑποπτεύεις ὅτι τὸ ἔμαθα ἀπὸ αὐτούς. Ἀλλ' ἐγὼ—διότι ἀπὸ ποῖον ἄλλον παρὰ ἀπὸ σὲ δύναμαι νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν—θὰ ἤθελα νὰ σοῦ ἀπευθύνω καὶ μίαν ἄλλην ἐρώτησιν· τί εἶνε αὐτὴ ἡ Πρόνοια; Μοῖρα ἢ ἄλλη θεότης ἀνωτέρα, ἡ ὁποία διευθύνει καὶ τὰς Μοίρας ;

ΖΕΥΣ. Σοῦ τὸ εἶπα καὶ προηγουμένως ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίζῃς τὰ πάντα. Ἀλλ' ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπες ὅτι θὰ μοῦ ἀπευθύνῃς μίαν ἐρώτησιν, δὲν παύεις νὰ μὲ ζαλίζῃς μὲ λεπτολογίας· βλέπω δὲ ὅτι ὁ σκοπός σου εἶνε ν' ἀποδείξῃς ὅτι δὲν προνοοῦμεν καθόλου διὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

ΚΥΝ. Δὲν τὸ λέγω ἐγὼ αὐτό, ἀλλὰ σὺ πρὸ ὀλίγου εἶπες ὅτι αἱ Μοῖραι διατάσσουν τὰ πάντα, ἐκτὸς ἐὰν τώρα μετενόησες δι' ὅσα εἶπες καὶ τὰ ἀναιρεῖς καὶ θέλεις νὰ σφετερισθῇς ὅσα ἀπέδωκες εἰς τὴν Εἱμαρμένην.

ΖΕΥΣ. Ὄχι, ἀλλ' ἡ Μοῖρα ἐκτελεῖ δι' ἡμῶν τὰ καθέκαστα.

ΚΥΝ. Ἐννοῶ· λέγετε ὅτι εἶσθε ἕνα εἶδος ὑπηρετῶν καὶ βοηθῶν τῶν Μοιρῶν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν αὐταὶ εἶνε ποῦ προνοοῦν, σεῖς δὲ εἶσθε ὡς σκεύη καὶ ἐργαλεῖα τῶν Μοιρῶν.

ΖΕΥΣ. Πῶς δηλαδή;

ΚΥΝ. Ὅπως τὸ σκεπάρνι καὶ τὸ τρύπανον διὰ τὸν ξυλουργὸν βοηθεῖ μὲν εἰς τὴν τέχνην, ἀλλὰ κανεὶς δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι αὐτὰ εἶνε οἱ τεχνῖται, οὔτε τὸ πλοῖον εἶνε ἔργον τοῦ σκεπαρνιοῦ ἢ τοῦ τρυπάνου, ἀλλὰ τοῦ ναυπηγοῦ. Ἀναλόγως λοιπὸν αὐτὴ ποῦ ναυπηγεῖ τὰ πάντα εἶνε ἡ Εἱμαρμένη, σεῖς δὲ εἶσθε τρύπανα καὶ σκεπάρνια τῶν Μοιρῶν· καὶ ἐπομένως οἱ ἄνθρωποι ἔπρεπε νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τὴν Εἱμαρμένην καὶ παρ' αὐτῆς νὰ ζητοῦν τὰ ἀγαθά, ἀλλ' ἀντὶ τούτου τιμοῦν τοὺς θεοὺς μὲ θυσίας καὶ λιτανείας. Ἀλλὰ καὶ τὴν Εἱμαρμένην δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τιμοῦν καὶ νὰ σέβωνται, διότι δὲν νομίζω νὰ εἶνε δυνατὸν καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς Μοίρας ν' ἀλλάξουν καὶ νὰ μεταβάλουν τίποτε ἐξ

ὅσων ἔχουν ἀποφασισθῇ ἐξ ἀρχῆς περὶ ἑνὸς ἑκάστου. Διότι ἡ Ἄτροπος δὲν θὰ ἐπέτρεπε νὰ στρέψῃ κανεὶς ἀντιθέτως τὸ ἀδράκτι καὶ ν' ἀναλύσῃ τῆς Κλωθοῦς τὸ ἔργον.

ΖΕΥΣ. Ὥστε τώρα, Κυνίσκε, διατείνεσαι ὅτι οὔτε τὰς Μοίρας πρέπει νὰ σέβωνται οἱ ἄνθρωποι. Φαίνεται ὅτι θέλεις νὰ ἐξευτελίσῃς τὰ πάντα. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ θεοί, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον διότι μαντεύομεν καὶ προλέγομεν ὅσα ὑπὸ τῶν Μοιρῶν ἔχουν προορισθῇ, δικαίως τιμώμεθα.

ΚΥΝ. Εἶνε πολὺ ἀνωφελές, ὦ Ζεῦ, νὰ προβλέπῃ κανεὶς τὰ μέλλοντα, ἀφοῦ πάντως εἶνε ἀδύνατον νὰ τ' ἀποφύγῃ· ἢ μήπως θέλεις νὰ εἴπῃς ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ μάθῃ ἀπὸ πρόρρησιν ὅτι μέλλει νὰ φονευθῇ διὰ σιδήρου δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον ἐὰν ζήσῃ κατάκλειστος; Ἀδύνατον· διότι ἡ Μοῖρα θὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐξέλθῃ καὶ θὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ κυνῆγι, ὅπου θὰ συναντήσῃ τὸ βέλος ἢ τὴν λόγχην ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ φονευθῇ. Καὶ ὁ Ἄδραστος ἔρριψε τὴν λόγχην του ἐναντίον ἑνὸς ἀγριοχοίρου καὶ τὸν μὲν ἀγριόχοιρον ἀπέτυχε, ἐφόνευσε δὲ τὸν υἱὸν τοῦ Κροίσου, διότι ἡ λόγχη εἶχεν ἀπαραράβατον ἐντολὴν τῶν Μοιρῶν νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν νεανίσκον. Ἀλλὰ καὶ ὁ χρησμὸς ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Λάϊον δὲν εἶνε γελοῖος;

μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλλοκα δαιμόνων βίᾳ
εἰ γὰρ τεκνώσεις παῖδ', ἀποκτενῇ σ' ὁ φύς· [1]

διότι περιττὴ μοῦ φαίνεται ἦτο ἡ συμβουλὴ διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα πάντως θὰ συνέβαινον ὅπως συνέβησαν. Ὁ χρησμὸς δὲν ἠμπόδισε καὶ νὰ τεκνοποιήσῃ καὶ νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του. Ὥσστε δὲν βλέπω διατί ζητεῖτε ἀμοιβὴν διὰ τὴν μαντικήν σας. Παραλείπω ὅτι συνειθίζετε νὰ δίδετε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χρησμοὺς ἀμφιβόλους, ἐπιδεκτικοὺς ἀντιθέτων ἐξηγήσεων καὶ σκοτεινούς,

---

11) Μὴ γονιμοποιήσῃς γυναῖκα παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν· διότι ἐὰν τεκνοποιήσῃς, θὰ σὲ φονεύσῃ ὁ υἱός σου.

ὅπως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προέλεγεν ὅτι ὅστις διαβῇ τὸν Ἅλυν θὰ καταλύσῃ μέγα κράτος, χωρὶς νὰ καθορίζῃ τίνος ἐκ τῶν δύο ἀντιπάλων, τοῦ Κροίσου ἢ τοῦ Κύρου, τὸ κράτος ἐνόει.

ΖΕΥΣ. Ὁ Ἀπόλλων, Κυνίσκε, εἶχε κάποιαν ἀφορμὴν νὰ εἶνε θυμωμένος κατὰ τοῦ Κροίσου, διότι ἀπεπειράθη νὰ τὸν ἀπατήσῃ καὶ τοῦ ἔψησε συγχρόνως κρέατα ἀμνοῦ καὶ χελώνης.

ΚΥΝ. Ἔπρεπε νὰ μὴ θυμώνῃ ἀφοῦ εἶνε θεός· ἀλλὰ καὶ διότι ἐξηπατήθη ὁ Λυδὸς ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ ἦτο πεπρωμένον, νομίζω, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐννοήσῃ σαφῶς τὰ μέλλοντα ἡ Εἱμαρμένη τὸ εἶχε προαποφασίσῃ· ὥστε καὶ ἡ μαντική σας εἶνε ἔργον ἐκείνης.

ΖΕΥΣ. Καὶ εἰς ἡμᾶς δὲν ἀφήνεις τίποτε, ἀλλ' εἰς μάτην λοιπὸν εἴμεθα θεοὶ καὶ οὔτε πρόνοιαν τινὰ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ἐξασκοῦμεν, οὔτε τῶν θυσιῶν εἴμεθα ἄξιοι, ὡς ἀληθινὰ τρύπανα καὶ σκεπάρνια; Ἀλλ' ἔχεις δίκαιον νὰ μὲ καταφρονῇς, διότι ἐνῷ ἔχω, ὡς βλέπεις, τὸν κεραυνὸν ἕτοιμον, σὲ ἀνέχομαι νὰ λέγῃς τόσα ἐναντίον μας.

ΚΥΝ. Κτύπα, ὦ Ζεῦ, ἐὰν μοῦ εἶνε πεπρωμένον ν' ἀποθάνω κεραυνόπληκτος, καὶ δὲν θὰ κατηγορήσω σὲ διὰ τὸ κτύπημα, ἀλλὰ τὴν Κλωθώ, ἡ ὁποία διὰ σοῦ θὰ μὲ πλήξῃ. Οὔτε τὸν κεραυνὸν θὰ θεωρήσω αἴτιον τοῦ τραύματος. Ἀλλὰ θ' ἀπευθύνω μίαν ἐρώτησιν εἰς ἐσὲ καὶ τὴν Εἱμαρμένην, σὺ δὲ θὰ μοῦ ἀποκριθῇς καὶ ἀντ' ἐκείνης· διότι ἡ ἀπειλή σου μοῦ ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην αὐτὴν τὴν σκέψιν. Διατί, σᾶς παρακαλῶ, ἀφήνετε τοὺς ἱεροσύλους καὶ τοὺς ληστὰς καὶ τόσους ὑβριστάς, βιαστὰς καὶ ἐπιόρκους καὶ ἀντ' αὐτῶν πολλάκις κεραυνοβολεῖτε μίαν δρῦν, μίαν πέτραν ἢ πλοίου ἱστόν, τὸ ὁποῖον δὲν κάνει τίποτε κακόν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀγαθόν τινα καὶ εὐσεβῆ ὁδοιπόρον; Διατὶ σιωπᾷς, ὦ Ζεῦ; Ἢ οὔτε τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίζω;

ΖΕΥΣ. Ὄχι βέβαια. Εἶσαι πολὺ περίεργος καὶ δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῦ μοῦ ἐκουβάλησες ὅλας αὐτὰς τὰς αὐθάδεις ἀπορίας.

ΚΥΝ. Ὥστε νὰ μὴ σᾶς ἐρωτήσω, σὲ καὶ τὴν Πρόνοιαν καὶ τὴν Εἱμαρμένην, διατὶ ὁ Φωκίων, ὁ ὁποῖος ἦτο ἔντιμος ἄνθρωπος, ἀπέθανεν εἰς τόσην πενίαν καὶ στέρησιν καὶ ὁ Ἀριστείδης πρὸ αὐτοῦ, ὁ

Καλλίας δὲ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, νέοι διεφθαρμένοι, εἶχαν μεγάλα πλούτη καὶ ὁ Μειδίας ὁ αὐθάδης καὶ ὁ Χάροψ ὁ Αἰγινήτης, ἄνθρωπος κίναιδος, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὴν μητέρα του διὰ τῆς πείνης; Διατὶ ὁ Σωκράτης παρεδόθη εἰς τοὺς ἕνδεκα, ὁ δὲ Μέλητος δὲν παρεδόθη; Διατὶ ὁ Σαρδανάπαλος ἐβασίλευεν ἐνῷ ἦτο θηλυπρεπής, τόσοι δὲ χρηστοὶ ἄνδρες ἐκ τῶν Περσῶν ἐθανατώνοντο ὑπ' αὐτῶν κατὰ σκληρότατον τρόπον, διότι δὲν ἐπεδοκίμαζον τὰ γινόμενα; Καὶ διὰ νὰ μὴ σᾶς ἀναφέρω τὰ σύγχρονα λεπτομερῶς, καὶ σήμερον οἱ μὲν φαῦλοι καὶ οἱ πλεονέκται εὐτυχοῦν, οἱ δὲ τίμιοι καὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ζοῦν πτωχοὶ καὶ βασανίζονται ὑπὸ μυρίων νοσημάτων καὶ δυσστυχημάτων.

ΖΕΥΣ. Δὲν γνωρίζεις, Κυνίσκε, ποίας τιμωρίας ὑποφέρουν οἱ κακκοὶ μετὰ θάνατον καὶ πόση εὐδαιμονία ἐπιφυλάσσεται εἰς τοὺς ἀγαθούς;

ΚΥΝ. Θέλεις νὰ μοῦ ἐπαναλάβῃς τὰ λεγόμενα περὶ Ἅδου, περὶ τῶν Τιτυῶν καὶ τῶν Ταντάλων. Ἀλλ' ἐγώ, ἐὰν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἀληθεύῃ, θὰ τὸ μάθω ὅταν ἀποθάνω· ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ θὰ ἤθελα τὸν ὀλίγον καιρὸν ποῦ θὰ ζήσω νὰ εὐτυχῶ καὶ μετὰ θάνατον ἂς μοῦ σπαράσσουν τὸ ἧπαρ δεκαέξ γῦπες· νὰ μὴ διψῶ ὅμως ἐδῶ ὅπως ὁ Τάνταλος καὶ νὰ περιμένω νὰ ξεδιψάσω εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων, ἀναπαυόμενος μετὰ τῶν ἡρώων εἰς τὸ λιβάδι τῶν Ἠλυσίων.

ΖΕΥΣ. Τί λέγεις; δυσπιστεῖς ὅτι ὑπάρχουν κολάσεις καὶ ἀμοιβαὶ καὶ δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζονται αἱ πράξεις ἑνὸς ἑκάστου;

ΚΥΝ. Ἀκούω ὅτι ὑπάρχει κάποιος Μίνως ἐκ Κρήτης, ὁ ὁποῖος δικάζει αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἀπαντᾷς καὶ εἰς μίαν ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθύνω πρὸς αὐτόν, ἀφοῦ λέγεται ὅτι εἶνε υἱός σου;

ΖΕΥΣ. Τί ἤθελες νὰ τὸν ἐρωτήσῃς, Κυνίσκε;

ΚΥΝ. Ποίους πρὸ πάντων τιμωρεῖ;

ΖΕΥΣ. Τοὺς κακουργοῦντας, δηλαδὴ τοὺς φονεῖς, ἱεροσύλους καὶ ἄλλους τοιούτους.

ΚΥΝ. Ποίους δὲ ἀποστέλλει εἰς τὴν διαμονὴν τῶν ἡρώων ;

ΖΕΥΣ. Τοὺς ἀγαθοὺς καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἐκείνους οἵτινες ἔζησαν μὲ ἀρετήν.

ΚΥΝ. Καὶ διατὶ τοῦτο ;

ΖΕΥΣ. Διότι οἱ μὲν εἶνε ἄξιοι ἀμοιβῆς, οἱ δὲ ἄξιοι τιμωρίας.

ΚΥΝ. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἔπραξεν ἀκουσίως καμμίαν κακὴν πρᾶξιν, φρονεῖς ὅτι πρέπει καὶ οὗτος νὰ τιμωρῆται ;

ΖΕΥΣ. Καθόλου.

ΚΥΝ. Ἑπομένως καὶ ἂν κανεὶς χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἔπραξε τὸ καλόν, οὔτε αὐτὸς πρέπει νὰ ἀνταμειφθῇ ;

ΖΕΥΣ. Βεβαίως δὲν εἶνε ἄξιος.

ΚΥΝ. Κανένα λοιπόν, ὦ Ζεῦ, δὲν πρέπει ν' ἀνταμείβῃ, οὔτε νὰ τιμωρῇ ὁ δικαστὴς τοῦ Ἅδου.

ΖΕΥΣ. Πῶς κανένα ;

ΚΥΝ. Διότι δὲν πράττομεν τίποτε οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν θέλησίν μας, ἀλλ' ὑπακούομεν εἰς μίαν ἀνάγκην ἀναπόφευκτον, ἐὰν εἶνε ἀληθῆ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προηγουμένως ὡμολόγησες, ὅτι ἡ Μοῖρα εἶνε πάντων ἡ αἰτία· καὶ ἂν φονεύῃ κανείς, αὐτὴ φονεύει, καὶ ἂν ἱεροσυλῇ, ἐκτελεῖ τῆς Μοίρας προσταγήν. Ὥστε ἐὰν ὁ Μίνως θέλῃ νὰ εἶνε δίκαιος δικαστής, πρέπει νὰ τιμωρήσῃ τὴν Εἱμαρμένην ἀντὶ τοῦ Σισύφου καὶ τὴν Μοίραν ἀντὶ τοῦ Ταντάλου. Διότι τί ἔπταισαν ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἐξετέλεσαν διαταγάς ;

ΖΕΥΣ. Εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις δὲν ἀξίζει νὰ σοῦ δοθῇ ἀπάντησις· εἶσαι θρασὺς καὶ σοφιστὴς καὶ σὲ ἀφήνω.

ΚΥΝ. Ἤθελα κάτι ἀκόμη νὰ σ' ἐρωτήσω· ποῦ μένουν αἱ Μοῖραι καὶ πῶς κατορθώνουν νὰ ἐπαρκοῦν εἰς τόσας φροντίδας καὶ τόσας λεπτομερείας, καὶ μάλιστα ἀφοῦ εἶνε μόνον τρεῖς. Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ζοῦν πολὺ κοπιώδη καὶ ὄχι εὐτυχῆ ζωήν, ἀφοῦ ἔχουν τόσας δυσκόλους ἀσχολίας, καὶ ἀληθῶς δύναται καὶ περὶ αὐτῶν νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν ἐγεννήθησαν μὲ καλὴν μοῖραν. Ἐγὼ τοὐλάχιστον, ἂν μοῦ ἐδίδετο νὰ ἐκλέξω, δὲν θ' ἀντήλλασσα τὴν ζωήν μου μὲ τὴν ἰδικήν των, ἀλλὰ θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ζήσω ἀκόμη πτωχότερος παρὰ

νὰ κκάθωμαι καὶ νὰ κλώθω μὲ ἀδράκτι φορτωμένον τόσας φροντίδαας καὶ νὰ ἐπιβλέπω τὰ καθέκαστα εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων· Ἀλλὰ ἂν δὲν σοῦ εἶνε εὔκολον νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς καὶ εἰς αὐτά, ὦ Ζεῦ, ἀρκοῦμαι καὶ εἰς ὅσα μοῦ εἶπες· διότι εἶνε ἀρκετὰ διὰ νὰ σαφηνίσουν τὸ ζήτημα τῆς Εἱμαρμένης καὶ τῆς Προνοίας· τὰ λοιπὰ δὲ ἴσως δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ μάθω.

ΡΗΤΟΡΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ [1]

Ἐρωτᾷς, νεανίσκε, πῶς δύνασαι νὰ γίνῃς ῥήτωρ καὶ ν' ἀποκτήσῃς τὸ εὐγενέστατον καὶ τόσον τιμώμενον ὄνομα τοῦ σοφιστοῦ· διότι, ὡς λέγεις, θὰ σοῦ εἶνε ἀνυπόφορος ἡ ζωή, ἐὰν δὲν δυνηθῇς ν' ἀποκτήσῃς τοιαύτην δύναμιν λόγου, ὥστε νὰ εἶσαι ἀκατανίκητος καὶ ἀπαράμιλλος καὶ νὰ θαυμάζεσαι ὑπὸ πάντων καὶ ὅλοι νὰ σὲ προσβλέπουν καὶ νὰ σὲ θεωροῦν περισπούδαστον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ προστρέχουν πανταχόθεν διὰ νὰ σὲ ἀκούσουν. Ἐπιθυμεῖς λοιπὸν νὰ μάθῃς ποῖοι εἶνε οἱ δρόμοι οἵτινες ὁδηγοῦν πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιτυχίαν· ἀλλ' εὐχαρίστως, φίλε μου, θὰ σοῦ δώσω τὴν συμβουλὴν τὴν ὁποίαν ζητεῖς, ἀφοῦ μάλιστα εἶσαι νέος καὶ ἔχων τὰς εὐγενεστέρας φιλοδοξίας δὲν γνωρίζεις πῶς νὰ τὰς πραγματοποιήσῃς. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἡ συμβουλὴ εἶνε πρᾶγμα ἱερόν. Ὥστε ἄκουσε τὴν γνώμην μου καὶ ἔχε μεγάλην πεποίθησιν ὅτι πολὺ ταχέως θὰ καταστῇς δυνατὸς καὶ νὰ ἐννοῇς τὰ πρέποντα καὶ νὰ τὰ ἐκφράζῃς μ' εὐφράδειαν, ἀρκεῖ μετὰ τοῦτο νὰ ἐμμείνῃς εἰς ὅσα θὰ σὲ συμβουλεύσω, νὰ τὰ μελετᾷς ἐπιμελῶς καὶ μετὰ προθυμίας νὰ ὁδεύσῃς ἕως οὗ φθάσῃς εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου. Ὁ σκοπὸς δὲν εἶνε μικρὸς οὔτε ἀνάξιος πολλῆς ἐπιμελείας, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἀξίζει πολλοὺς κόπους καὶ ἀγρυπνίας καὶ πολλὰς

---

1) Πιστεύεται ὅτι ἡ σάτυρα αὕτη ἐγράφη ἐναντίον τοῦ Πολυδεύκους τοῦ συγγράφαντος τὸ «Ὀνομαστικόν», ὅστις ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ αὐτοκράτορος Κομμόδου.

ἄλλαας κακοπαθείας. Σκέψου πόσοι οἱ ὁποῖοι πρὶν ἦσαν μηδαμινοὶ ἔγιναν ἔνδοξοι καὶ πλούσιοι καὶ μάλιστα εὐγενέστατοι διὰ τῆς ῥητορικῆς.

Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς οὔτε νὰ σὲ ἀποθαρρύνῃ τὸ μέγεθος τῶν δυσχερειῶν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔχεις νὰ ὑποφέρῃς μυρίους κόπους διὰ νὰ φθάσῃς εἰς τὸν σκοπόν· διότι ἐγὼ δὲν θὰ σὲ ὁδηγήσω ἀπὸ δρόμιον τραχὺν καὶ ὀρεινόν, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ χύσῃς πολὺν ἱδρῶτα, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ φόβος ὅτι εἰς τὸ μέσον θ' ἀποκάμῃς καὶ θὰ γυρίσῃς· διότι τότε δὲν θὰ διέφερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν τὸν μακρὸν ἐκεῖνον καὶ ἀνηφορικὸν καὶ κοπιώδη δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ περισσότεροι ἀποκάμνουν καὶ ἀπελπίζονται. Ἡ ἰδικήν μου συμβουλὴ ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαίτερον καὶ ἐξαιρετικόν, ὅτι θὰ σὲ ὁδηγήσῃ ἀπὸ ὁδὸν λίαν εὐχάριστον καὶ συγχρόνως συντομωτάτην, κατάλληλον δι' ἱππασίαν καὶ κατηφορικήν, διὰ τῆς ὁποίας μὲ πολλὴν εὐθυμίαν καὶ καλοπέρασιν, διὰ μέσου λειμώνων εὐανθῶν καὶ σκιᾶς πυκνῆς, μὲ ὅλην τὴν ἄνεσιν, χωρὶς νὰ ταχύνῃς τὸ βῆμαα καὶ χωρὶς νὰ ἱδρώσῃς, θὰ φθάσῃς εἰς τὸ ἄκρον καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἐντελῶς ἄκοπα. Θ' ἀπολαύσῃς, ὅπως εἰς τὰ συμπόσια, ξαπλωμένος καὶ χωρὶς νὰ πνευστιάσῃς· καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους θὰ βλέπῃς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ εὑρίσκωνται ἀκόμη εἰς τὴν βάσιν τῆς ἀνωφερείας, μετὰ δυσκολίας ἀνέρποντες εἰς δυσβάτους καὶ ὀλισθηροὺς κρημνούς, ἐνίοτε δὲ καὶ κρημνιζόμενοι κατακέφαλα καὶ καταπλιηγωνόμενοι εἰς τὰς τραχείας πέτρας. Ἐνῷ δὲ αὐτοὶ θὰ βασανίζωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, σὺ θὰ εὑρίσκεσαι πρὸ πολλοῦ ἐπάνω, στεφανωμένος καὶ εὐδαιμονέστατος καὶ θὰ ἔχῃς ἤδη ἀποκτήσῃ σχεδὸν κοιμώμενος ὅλα τὰ ἀγαθὰ ὅσα δύναται κανεὶς νὰ ἐλπίζῃ ἀπὸ τὴν ῥητορικήν.

Ἡ ὑπόσχεσις, ὡς βλέπεις, εἶνε πολὺ μεγάλη· σ' ἐξορκίζω δὲ εἰς τὸν φίλιον Δία νὰ μὴ δυσπιστήσῃς διότι σοῦ ὑπόσχομαι τοιαύτην ἐπιτυχίαν μὲ τόσην εὐκολίαν. Ἐὰν ὁ Ἡσίοδος, μόνον διότι ἔλαβεν ὀλίγαα φύλλα ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος, ἔγινεν ἀμέσως ἀπὸ ποιμένος ποιητὴς καὶ ἔλαβε παρὰ τῶν Μουσῶν τὸ χάρισμα καὶ τὴν δύναμιν νὰ ψάλλῃ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τὴν καταγωγήν, εἶνε ἀδύνατον

νὰ γίνῃ κανεὶς ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ῥήτωρ, τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ κατώτερον τῆς ποιητικῆς τέχνης, ἐὰν μάθῃ τὴν πρὸς τοῦτο ταχυτέραν ὁδόν;

Ὡς παράδειγμα θὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν εὐφυᾶ ἐπινόησιν ἑνὸς Σιδωνίου ἐμπόρου, ἡ ὁποία ἀπέτυχε καὶ ἀπέβη ἀνωφελὴς ἕνεκεν ἀπιστίας. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο κύριος τῆς Περσίας ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν μάχην τῶν Ἀρβήλων εἶχε καθαιρέσῃ τὸν Δαρεῖον· ἔπρεπε δὲ νὰ διατρέχουν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τὸ κράτος οἱ γραμματοκομισταὶ διὰ νὰ κομίζουν τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλ' ἡ ὁδὸς ἡ ἀπὸ Περσίας εἰς Αἴγυπτον ἦτο πολὺ μακρά, διότι ἔπρεπε νὰ παρακάμπτουν ὄρη, ἔπειτα δὲ διὰ τῆς Βαβυλωνίας νὰ μεταβαίνουν εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ κατόπιν νὰ διέρχωνται ἐκτεταμένην ἔρημον διὰ νὰ φθάνουν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Τὸ διάστημα ἦτο δι' ἄνδρα εὐκίνητον εἴκοσι τὸ ὀλιγώτερον ἡμερῶν. Τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν Ἀλέξανδρον, καθότι, μαθὼν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι παρεσκεύαζον στασιαστικὸν κίνημα, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποστείλῃ ταχέως ὁδηγίας εἰς τοὺς σατράπας του. Τότε λοιπὸν ὁ Σιδώνιος ἔμπορος, ἐγώ, εἶπε, βασιλεῦ, ὑπόσχομαι νὰ σοῦ δείξω ὁδὸν σύντομον μεταξὺ Περσίας καὶ Αἰγύπτου· ἐὰν οἱ ἀγγελιαφόροι σου περάσουν ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὄρη—καὶ πρὸς τοῦτο θὰ χρειασθοῦν μόνον τρεῖς ἡμέρας—θὰ φθάσουν τάχιστα εἰς τὴν Αἴγυπτον. Καὶ εἶχε δίκαιον. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως δὲν ἐπίστευσεν, ἀλλ' ἐθεώρησεν ἀπατεῶνα τὸν ἔμπορον. Οὕτω, ὅταν ἡ ἐπαγγελία εἶνε παράδοξος, φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς ἀπίθανος. Πρόσεξε λοιπὸν μήπως καὶ σὺ πάθῃς τὸ αὐτό· διότι ἅμα δοκιμάσῃς, θὰ πεισθῇς ὅτι οὐδὲν θὰ σὲ ἐμποδίσῃ νὰ γίνῃς ῥήτωρ καὶ οὐδὲ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν θὰ χρειασθῇς διὰ νὰ ὑπερβῇς τὸ ὄρος μεταξὺ Περσίας καὶ Αἰγύπτου.

Θὰ μιμηθῶ δὲ τὸν γνωστὸν Κέβητα καὶ διὰ τοῦ λόγου θὰ συνθέσω εἰκόνα διὰ νὰ σοῦ παραστήσω καὶ τὰς δύο ὁδούς· διότι δύο εἶνε οἱ δρόμοι οἱ ὁποῖοι φέρουν πρὸς τὴν ῥητορικήν, μὲ τὴν ὁποίαν μοῦ φαίνεσαι ὑπερβολικὰ ἐρωτευμένος. Λοιπὸν νὰ φαντασθῇς τὴν ῥητορικὴν ὅτι κάθηται ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους καὶ ὅτι εἶνε ὡραιοτάτη καὶ σεμνή· καὶ εἰς μὲν τὴν δεξιὰν κρατεῖ τὸ κέρας τῆς

Ἀμαλθείας ὑπέρπληρες ἀπὸ παντοίους καρπούς, εἰς δὲ τὰ ἀριστερά της ; νὰ φαντασθῇς τὸν Πλοῦτον παριστάμενον ὁλόχρυσον καὶ ἀξιέρασστον. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Δόξα καὶ ἡ Ἰσχὺς νὰ τὴν συντροφεύουν ' καὶ οἱ Ἔπαινοι γύρω της ὅμοιοι μὲ μικροὺς Ἔρωτας νὰ πετοῦν καὶ νὰ περιπλέκωνται. Ἐὰν συνέβῃ νὰ ἴδῃς πουθενὰ τὸν Νεῖλον παρριστάμενον διὰ τῆς ζωγραφικῆς,—τὸν παριστοῦν δὲ ξαπλωμένον ἐπὶ κροκοδείλου ἢ ἱπποποτάμου, ἐξ ὧν πολλοὶ εὑρίσκονται εἰς αὐτόν, , καὶ γύρω του πολλὰ μικρὰ παιδία παίζοντα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζζουν οἱ Αἰγύπτιοι πήχεις—τοιοῦτοι εἶνε καὶ πέριξ τῆς ῥητορικῆς οἱ ἔπαινοι. Πλησίασε τώρα σὺ ὁ ἐραστὴς ὁ ἐπιθυμῶν τὸ ταχύτεερον νὰ φθάσῃς εἰς τὴν κορυφήν, διὰ νὰ νυμφευθῇς τὴν ἐπ' αὐτῆς καθημένην καὶ ἀποκτήσῃς ὅλα ἐκεῖνα, τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους· διότι ὅλα ἐκεῖνα κατὰ τὸν νόμον, γίνονττται κτήματα ἐκείνου ὁ ὁποῖος θὰ τὴν νυμφευθῇ. Ὅταν πλησιάσῃς εἰς τὸ ὄρος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπελπίζεσαι ὅτι θὰ δυνηθῇς νὰ φθάάσῃς εἰς τὴν κορυφήν· ἡ ἐντύπωσις εἶνε ὁμοία πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποῖαν ἔκαμεν εἰς τοὺς Μακεδόνας ἡ Ἄορνος πέτρα ὅταν τὴν εἶδον ἀπόκρημνον ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, τόσον ὥστε οὐδὲ εἰς πτηνὰ ἦτο εὔκαολον νὰ φθάσουν ἐπάνω καὶ μόνον ἕνας Διόνυσος ἢ Ἡρακλῆς ἠδύνατο νὰ τὴν κυριεύσῃ. Αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη σου ἐντύπωσις· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βλέπεις δύο δρόμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς εἶνε μᾶλλον ἀτραπὸς στενή, πετρώδης καὶ πλήρης ἀκανθῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μανντεύεις πολλὴν δίψαν καὶ ἱδρῶτα. Ὁ Ἡσίοδος ἐπρόλαβεν ἤδη καὶ τὴν περιέγραψε κάλλιστα, ὥστε εἶνε περιττὸν νὰ τὴν περιγράάψω καὶ ἐγώ. Ἡ δὲ ἄλλη ὁδὸς εἶνε ἀνθηρὰ καὶ δροσερά, ὅπως ὀλίγγον προηγουμένως εἶπα.

Ἀλλὰ δὲν θέλω διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν πραγμάτων νὰ σὲ ἐμποδίζω καὶ νὰ σὲ κάνω νὰ χρονοτριβῇς, ἐνῷ ἀπὸ τοῦδε δύνασσαι νὰ γίνῃς ῥήτωρ. Τοῦτο μόνον νομίζω ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω ὅτι ἡ τραχεῖα ἐκείνη καὶ ἀνηφορικὴ ὁδὸς δὲν παρουσιάζει πολλλὰ ἴχνη ὁδοιπόρων, καὶ ἂν φαίνωνται μερικά, εἶνε πολὺ παλαιάά. Ἐγὼ ὁ δυστυχὴς ἀνέβηκα ἀπὸ ἐκείνην καὶ ὑπέφερα πολλλὰ χωρὶς ἀνάγκην. Τὴν ἄλλην, ἡ ὁποία εἶνε ὁμαλὴ καὶ δὲν

ἔχει καμμίαν τραχύτητα, τὴν εἶδα μακρόθεν χωρὶς νὰ περάσω ἐξ αὐτῆς· διότι ἤμουν νέος καὶ δὲν διέκρινα τὸ καλλίτερον, ἀλλ᾽ ἐνόμιζα ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ἐκ τῶν κόπων φύονται νὰ ἀγαθά [1], ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ᾽ ἡ ἀλήθεια δὲν ἦτο αὐτή· διότι βλέπω τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ῥητόρων νὰ ἐπιτυγχάνουν διὰ τῆς προτιμήσεως αὐτῆς τῆς ὁδοῦ εἰς τὸ στάδιόν των. Ὅταν θὰ φθάσῃς λοιπὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναβάσεως, καλῶς γνωρίζω ὅτι θ᾽ ἀπορήσῃς καὶ ἀπὸ τοῦδε εὑρίσκεσαι εἰς ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ποίαν ὁδὸν νὰ ἀκολουθήσῃς. Ἀλλ᾽ ἐγὼ θὰ σοῦ εἴπω τὶ πρέπει νὰ πράξῃς διὰ νὰ φθάσῃς εὐκολώτατα εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφήν, νὰ εὐτυχήσῃς, νὰ νυμφευθῇς τὴν ῥητορικὴν καὶ νὰ γίνῃς εἰς ὅλους θαυμαστός. Ἀρκεῖ ὅτι ἐγὼ ἔσφαλα καὶ ἐκοπίασα ματαίως. Διὰ σὲ ἂς φύωνται ὅλα ἄσπορα καὶ ἀκαλλιέργητα, ὅπως ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κρόνου.

Εὐθὺς λοιπὸν θὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σου ἄνθρωπος δυνατός, σκληραγωγημένος, μὲ τὸ βάδισμα ἀρρενωπόν, ἡλιοκαής, θαρραλέος τὸ βλέμμα καὶ ἔξυπνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁδηγὸς τῆς τραχείας ἐκείνης ὁδοῦ καὶ ὁ ὁποῖος θ᾽ ἀρχίσῃ νὰ σοῦ λέγῃ ματαίας τινὰς φλυαρίας διὰ νὰ σὲ πείσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς. Θὰ σοῦ δείξῃ τὰ ἴχνη τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Πλάτωνος καί τινων ἄλλων, τὰ ὁποῖα εἶνε μὲν μεγάλα καὶ ὑπερβαίνουν τὰ σημερινά, ἀλλ᾽ ἔχουν ἀμαυρωθῇ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ μόλις φαίνονται· καὶ θὰ σοῦ εἴπῃ ὅτι θὰ εὐτυχήσῃς καὶ θὰ γίνῃς ὁ ἐκλεκτὸς τῆς ῥητορικῆς, ἐὰν ἀκολουθήσῃς τὴν ὁδὸν ἐκείνην καὶ βαδίσῃς ὅπως οἱ περπατοῦντες ἐπί τῶν σχοινίων. Θὰ σοῦ εἴπῃ ὅτι ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχή, διότι, ἐὰν ὀλίγον τι παραπατήσῃς ἢ ἂν κλίνῃς πρὸς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο μέρος καὶ χάσῃς τὴν ἰσορροπίαν, θὰ ἐκτραπῇς ἐκ τῆς καλῆς ὁδοῦ ἡ ὁποία φέρει πρὸς τὸν γάμον· θὰ σὲ συμβουλεύσῃ ἔπειτα νὰ μιμηθῇς τοὺς ἀρχαίους καὶ θὰ σοῦ δώσῃ παλαιὰ ὑποδείγματα λόγων, δυσκολομίμητα, ὁποῖα εἶνε τὰ ἔργα τῆς παλαιᾶς τέχνης, τοῦ Ἡγησίου λ. χ. τοῦ

1) Ἡσιόδου «Ἔργα καὶ ἡμέραι».

Κριτίου καὶ τοῦ Νησιώτου, σφικτὰ, νευρώδη καὶ σκληρὰ καὶ μὲ αὐστηρὰν ἀκρίβειαν γραμμῶν, καὶ θὰ σοῦ εἴπῃ ὅτι εἶνε ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον νὰ κουρασθῇς, ν' ἀγρυπνίσῃς, νὰ πίνῃς μόνον νερὸν καὶ νὰ ἐπιμείνῃς· διότι εἶνε ἀδύνατον ἄνευ τούτων νὰ διανύσῃς τὴν ὁδόν. Τὸ δὲ περισσότερον ἀνιαρὸν εἶνε ὅτι καὶ τὸν καιρὸν τῆς ὁδοιπορίας θὰ σοῦ �ρίσῃ πάρα πολύν, ἔτη πολλά· δὲν ἀριθμεῖ μὲ ἡμέρας καὶ μῆνας, ἀλλὰ μὲ ὁλοκλήρους Ὀλυμπιάδας, οὕτως ὥστε καὶ μόνον νὰ τὸν ἀκούσῃ κανεὶς κουράζεται καὶ ἀπελπίζεται ἐκ τῶν προτέρων καὶ στέλλει εἰς τὸν κόρακα τὴν ἐπιδιωκομένην ἐκείνην εὐτυχίαν. Ἐπὶ πλέον ζητεῖ καὶ ἀμοιβὴν ὄχι μικρὰν διὰ τὰς τόσας κακοπαθείας καὶ δὲν δέχεται νὰ σὲ ὁδηγήσῃ, ἐὰν προηγουμένως δὲν πληρωθῇ καλά. Αὐτὰ θὰ εἴπῃ ὁ φαντασμιένος ἐκεῖνος καὶ ἀληθῶς ἀρχαῖος καὶ κρονόληρος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ σοῦ ὑποδεικνύῃ πρὸς μίμησιν νεκροὺς καὶ θὰ σὲ συμβουλιεύῃ νὰ ἀνασκάπτῃς λόγους πρὸ πολλοῦ θαμμένους εἰς τὴν γῆν, ὡς τι μέγιστον ἀγαθόν· θὰ σὲ συμβουλεύῃ νὰ μιμῆσαι τὸν υἱὸν τοῦ μαχαιροποιοῦ [1] καὶ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον τὸν υἱὸν κάποιου γραφέως Ἀτρομήτου [2], καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρήνης, ὅτε μήτε τοῦ Φιλίππου ἐκστρατεία ἀπειλεῖται, οὔτε ὁ Ἀλέξανδρος προστάζει, διὰ νὰ θεωρῆται, ὅπως ἄλλοτε, χρήσιμος ἡ ῥητορικὴ ἐκείνων· ἀλλὰ καὶ δὲν γνωρίζει ὅτι σήμερον εὑρέθη ἄλλη ὁδὸς σύντομος καὶ εὔκολος, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ῥητορικήν. Σὺ ὅμως οὔτε νὰ πεισθῇς, οὔτε προσοχὴν νὰ δώσῃς εἰς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ σὲ συντρίψῃ πουθενὰ καὶ νὰ μὴ σὲ κάμῃ νὰ γηράσῃς προώρως ἐκ τῶν κόπων.

Ἀλλ' ἐὰν πάντως εἶσαι ἐρωτευμένος καὶ θέλῃς τὸ ταχύτερον νὰ σωνέλθῃς μὲ τὴν ῥητορικήν, ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκεσαι εἰς τὴν ἀκμήν σου, καὶ μάλιστα νὰ τὴν ἴδῃς νὰ τρέχῃ πρὸς ἐσέ, αὐτὸν τὸν δασύτριχον καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀνδροπρεπῆ ὁδηγὸν ἄφησε ν' ἀνα-

1) Τὸν Δημοσθένην.

2) Τὸν Αἰσχύνην.

βαίνῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ ὁδηγῇ ὅσους ἄλλους κατορθώνει νὰ ἐξαπατᾷ, ν' ἀσθμαίνῃ καὶ νὰ πνίγεται εἰς τὸν ἱδρῶτα. Νὰ στραφῇς δὲ πρὸς τὴν ἄλλην ὁδόν, ὅπου θὰ εὕρῃς μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ ἕνα πάνσοφον καὶ ὡραιότατον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἔχει χορευτικὸν τὸ βάδισμα, γυρμένην τὴν κεφαλήν, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιτώδη τὴν φωνὴν καὶ ἀποπνέει ἀρώματα. Θὰ τὸν ἴδῃς νὰ ξύνῃ τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ δακτύλου του καὶ νὰ διευθετίζῃ ὀλίγας μὲν ἀκόμη, σγουρὰς ὅμως καὶ δακινθίνας τρίχας καὶ θὰ τὸν νομίσῃς ὡς Σαρδανάπαλον ἁβρότατον ἢ Κινύραν ἢ ὡς αὐτὸν τὸν Ἀγάθωνα τῆς τραγῳδίας τὸν ἀξιέραστον ποιητήν. Σοῦ ἀναφέρω ταῦτα διὰ νὰ συνηθῇς νὰ τὸν γνωρίσῃς εὐκόλως καὶ νὰ μὴ σοῦ διαφύγῃ πρόσωπον τόσον ἔξοχον καὶ προσφιλὲς εἰς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὰς Χάριτας. Ἀλλὰ τί λέγω; Καὶ κλειστοὺς ἐὰν ἔχῃς τοὺς ὀφθαλοὺς καὶ αὐτὸς πλησιάσῃ καὶ εἴπῃ τι, ἀνοίξας τὸ μελίρρητον ἐκεῖνο στόμα, καὶ ἐκπέμψῃ τὴν συνήθη του φωνήν, θὰ ἐννοήσῃς ὅτι δὲν εἶνε κανεὶς ὅμοιος μὲ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους θνητούς, «οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδομεν» [1], ἀλλὰ πνεῦμα οὐράνιον μὲ δρόσον ἢ μὲ ἀμβροσίαν τρεφόμενον. Εἰς τοῦτον λοιπὸν ἅμα προσέλθῃς καὶ παραδόσῃς τὸν ἑαυτόν σου, ἐντὸς ὀλίγου θὰ γίνῃς ῥήτωρ καὶ περίφημος καί, ὅπως αὐτὸς λέγει, βασιλεὺς τῶν λόγων θὰ καταστῇς ἀκόπως καὶ θὰ διευθύνῃς τὰ τέθριππα τοῦ λόγου. Ἅμα σὲ παραλάβῃ, θὰ σὲ διδάξῃ τὰ προκαταρκτικά· ἀλλὰ μᾶλλον ἂς ἀφήσω αὐτὸν νὰ σοῦ εἴπῃ τί θὰ σὲ διδάξῃ· διότι εἶνε γελοῖον νὰ ὁμιλῶ ἀντὶ τοιούτου ῥήτορος ἐγώ, ὁ ὁποῖος εἶμαι ἴσως ἀνίκανος νὰ διερμηνεύσω τόσον μεγάλα καὶ σπουδαῖα πράγματα καὶ ὑπάρχει φόβος νὰ πέσω καὶ νὰ συντρίψω κάπου τὸν ἥρωα τὸν ὁποῖον ὑποκρίνομαι.

Θὰ ὁμιλήσῃ λοιπὸν πρὸς σὲ ὡς ἑξῆς περίπου, ἀφοῦ θωπεύσῃ τὴν κόμην ἡ ὁποία τοῦ ὑπολείπεται καὶ ὑπομειδιάσῃ τὸ γλυκερὸν καὶ ἁπαλὸν μειδίαμα τὸ ὁποῖον συνειθίζει καὶ μιμηθῇ τὴν Αὐ-

1) Οἱ ὁποῖοι τρώγομεν τὸν καρπὸν τῆς γῆς.

τοθαΐδα τὴν κωμικήν, τὴν Μαλθάκην ἢ τὴν Γλυκέραν [1] εἰς τὴν γλυκύτητα τῆς φωνῆς· διότι τὸ ἀρρενωπὸν εἶνε ἀγροῖκον καὶ δὲν ἁρμόζει εἰς τὸν ἁβρὸν καὶ ἐράσμιον ῥήτορα. Θὰ εἴπῃ λοιπὸν μὲ πολλὴν μετριοφροσύνην περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Μήτοι, ἀγαπητέ, σὲ ἀπέστειλεν ὁ Πύθιος Ἀπόλλων πρὸς ἐμὲ ὡς τὸν ἄριστον τῶν ῥητόρων, ὅπως, ὅτε ὁ Χαιρεφῶν ἠρώτησεν αὐτόν, ἀπήντησε ποῖος ἦτο ὁ σοφώτατος τὸν χρόνων ἐκείνων; [2] Ἐὰν δὲν συνέβη τοῦτο, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φήμης ὡδηγήθης νὰ ἔλθῃς, ἀκούων τοὺς πάντας νὰ ὁμιλοῦν μετὰ μεγάλου θαυμασμοῦ δι' ἡμᾶς, νὰ μᾶς ὑμνοῦν, νὰ καταπλήσσωνται καὶ νὰ πτήσσουν ἐνώπιόν μας, δὲν θὰ βραδύνῃς νὰ ἐννοήσῃς πρὸς ποῖον δαιμόνιον ἄνδρα ἔρχεσαι. Ἐὰν δὲ περιμένῃς νὰ ἴδῃς κανένα ἀνάλογον πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον, οὐδένα τοιοῦτον θὰ ἴδῃς, ἀλλ' ἄνδρα πολὺ ἀνώτερον καὶ ὑπερβαίνοντα πᾶσαν προσδοκίαν, ὅσον ὁ Τιτυός, ὁ Ὦτος ἢ ὁ Ἐφιάλτης [3] διαφέρουν ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους· τοσοῦτον ἡ φωνή μου θέλει σοῦ φανῇ ἀνωτέρα τῆς φωνῆς τῶν ἄλλων ὅσον ἡ σάλπιγξ ὑπερέχει τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέτυγες τὰς μελίσσας καὶ οἱ χοροὶ τὴν μουσικὴν ἥτις δίδει τὸν τόνον.

Ἀφοῦ δὲ θέλεις καὶ σὺ νὰ γίνῃς ῥήτωρ καὶ τοῦτο παρ' ἄλλου δὲν δύνασαι νὰ διδαχθῇς εὐκολώτερον, ἀκολούθει μόνον, ἀγαπητέ, ὅσα θὰ εἴπω καὶ μιμοῦ πάντα καὶ τοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους θὰ ὁρίσω, ἀκριβῶς φύλαττε. Ἀλλὰ προχώρει ἀμέσως χωρὶς νὰ διστάσῃς, οὔτε νὰ πτοηθῇς ἐπειδὴ δὲν ἐξησκήθης εἰς τὰ προεισαγωγικὰ τῆς ῥητορικῆς, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἄλλοι διδάσκαλοι μετὰ πολλοῦ κόπου διδάσκουν εἰς τοὺς ἀνοήτους καὶ ματαίους· οὐδεμίαν ἀνάγκην αὐτῶν ἔχεις· ἀλλὰ μὲ ἀνίπτους πόδας, κατὰ

---

1) Περίφημοι ἑταῖραι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐδίδοντο εἰς τὰ ἐρωτικὰ πρόσωπα τῆς μέσης κωμῳδίας. Περὶ αὐτῶν ὁ Ἀθήναιος (Βιβλ. 13) ἀναφέρει περιέργους λεπτομερείας.

2) Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Χαιρεφῶντος ἡ Πυθία ἀπήντησε τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο: Ἀνδρῶν ἁπάντων Σωκράτης σοφώτατος.

3) Μυθικοὶ γίγαντες.

τὴν παροιμίαν, εἴσελθε καὶ μὴ φοβεῖσαι ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη οὔτε τὰ γράμματα γνωρίζεις νὰ γράφῃς, θὰ ἐπιτύχῃς ὀλιγώτερον· διότι αὐτὰ δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ῥητορικήν.

Καὶ ἐν πρώτοις θὰ σοῦ εἴπω ποῖα ἐφόδια πρέπει νὰ ἔχῃς διὰ τὴν πορείαν καὶ ποίας προμηθείας πρέπει νὰ κάμῃς διὰ νὰ δυνηθῇς τὸ ταχύτερον νὰ διανύσῃς τὴν ὁδόν. Ἔπειτα καθ' ὁδὸν καὶ ἐνῷ θὰ προχωροῦμεν ἄλλα μὲν θὰ σοῦ δεικνύω, ἄλλα δὲ θὰ σὲ συμβουλεύω, καὶ πρὶν ἢ δύσῃ ὁ ἥλιος θὰ σὲ ἀναδείξω ῥήτορα ἀνώτερον ὅλων καὶ ὁποῖος εἶμαι ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἀναντιρρήτως κατέχω τὴν κορυφὴν καὶ τὸ μέσον καὶ τὴν ἀρχὴν μεταξὺ τῶν καταγινομένων εἰς τοὺς λόγους. Ὡς μέγιστον λοιπὸν ἐφόδιον κόμιζε τὴν ἀμάθειαν καὶ μετ' αὐτῆς θράσος καὶ τόλμην καὶ ἀναισχυντίαν· τὴν ἐντροπὴν δὲ ἢ τὴν χρηστότητα, τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὸ ἐρύθημα νὰ τ' ἀφήσῃς εἰς τὴν κατοικίαν σου· διότι εἶνε ἀνωφελῆ καὶ μάλιστα ἀντίθετα πρὸς τὸν σκοπόν. Ἀλλὰ καὶ βοὴν παράλαβε ὅσον τὸ δυνατὸν ἰσχυροτέραν καὶ τόνον φωνῆς ἀναίσχυντον καὶ βάδισμα ὅπως τὸ ἰδικόν μου. Αὐτὰ μόνον εἶνε λίαν ἀναγκαῖα καὶ ἐνίοτε μόνον αὐτὰ εἶνε ἀρκετά. Καὶ τὸ ἔνδυμά σου νὰ εἶνε ἀνθηρὸν καὶ λευκόν, προερχόμενον ἐκ τῆς Τάραντος, ὥστε νὰ διαφαίνεται τὸ σῶμα, τὰ δὲ ὑποδήματά σου νὰ εἶνε ἀττικὰ καὶ γυναικεῖα, ἀνοικτὰ εἰς διάφορα μέρη ἢ ἐμβάδες τῆς Σικυῶνος μὲ λευκὰ κοσμήματα, νὰ ἔχῃς δὲ πολλοὺς ἀκολούθους καὶ πάντοτε νὰ κρατῇς βιβλίον. Αὐτὰ ἀπαιτοῦνται ἐκ μέρους σου· τὰ δὲ ἄλλα καθ' ὁδὸν καὶ ἐνῷ θὰ προχωρῇς θὰ βλέπῃς καὶ θὰ ἀκούῃς. Καὶ τώρα ἄκουσε τί πρέπει νὰ κάμῃς διὰ νὰ σὲ ἀναγνωρίσῃ ἡ ῥητορικὴ καὶ νὰ σὲ πλησιάσῃ καὶ νὰ μὴ σὲ ἀποστραφῇ καὶ σὲ ἀποπέμψῃ ὡς ἀμύητόν τινα καὶ κατάσκοπον τῶν μυστηρίων. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ἐπιμεληθῇς τὸ ἐξωτερικόν σου καὶ νὰ φροντίσῃς νὰ εἶσαι ὡραία ἐνδεδυμένος· ἔπειτα δὲ νὰ ἐκλέξῃς δεκαπέντε ἢ τὸ πολὺ εἴκοσι ἀττικὰς λέξεις καὶ ἀφοῦ τὰς μάθῃς τελείως νὰ τὰς ἔχῃς προχείρους καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης, ὅπως τὸ ἄττα καὶ κᾆτα καὶ μῶν καὶ ἀμηγέπη καὶ λῷστε καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ οἱονδήποτε λόγον σου νὰ τὸν ἁλατίζῃς μὲ αὐτά· διὰ δὲ τὰ

ἄλλαα οὐδόλως νὰ σκοτίζεσαι ἂν εἶνε ἀνόμοια μὲ τὰς λέξεις ἐκείνας καὶ ἑτερογενῆ καὶ ἀταίριαστα· τὸ ἐξωτερικὸν ἔνδυμα μόνον νὰ εἶνε ὥραῖον καὶ εὔχρωμον καὶ εἶνε ἀδιάφορον ἂν τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε ἀπὸ χονδροειδὲς ὕφασμα. Ἔπειτα νὰ ἔχῃς προμήθειαν ἀχρήστων, παραξένων καὶ σπανίως ἀπαντωμένων εἰς τοὺς παλαιοὺς λέξεων τὰς ὁποίας νὰ πετᾷς εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν· διότι οὕτω ὁ πολὺς λαὸς θὰ σὲ προσέχῃ καὶ θὰ σὲ θεωρῇ θαυμαστὸν καὶ ἀνώτερον κατὰ τὴν παιδείαν, ἐὰν λ. χ. τὸ ἀποξύω λέγῃς ἀποστλεγγίζω, τὸ ἡλίῳ θέρεσθαι λέγεις ἡλιθερεῖσθαι (θερμαίνεσθαι εἰς τὸν ἥλιον), τὸν ἀρραβῶνα προνόμιον, τὴν αὐγὴν ἀκροκνεφές. Ἐνίοτε δὲ νὰ κατασκευάζῃς καὶ ὁ ἴδιος νέας καὶ ἀλλοκότους λέξεις καὶ νομοθέτει νὰ λέγεται ὁ δεινὸς εἰς τὴν ἀπαγγελίαν εὔλεξις, ὁ συνετὸς σοφόνους, ὁ ὀρχηστὴς χειρόσοφος. Ἂν σολοικίσῃς δὲ ἢ βαρβαρίσῃς, μόνην ἐπανόρθωσιν νὰ ἔχῃς τὴν ἀναισχυντίαν καὶ πρόχειρον ἀμέσως τὸ ὄνομα ποιητοῦ ἢ συγγραφέως οὔτε ὑπάρχοντος, οὔτε ὑπάρξαντος ποτέ, ὁ ὁποῖος οὕτω συνείθιζε νὰ λέγῃ καὶ ἦτο σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἐγνώριζε τελείως τὴν γλῶσσαν.

Τὰ παλαιὰ συγγράμματα περιττὸν νὰ ἀναγινώσκῃς, οὔτε τὸν φλύαρον Ἰσοκράτην, οὔτε τὸν ἄχαριν Δημοσθένην, οὔτε τὸν ψυχρὸν Πλάτωνα, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ὀλίγον πρὸ ἡμῶν καὶ τὰ ὁποῖα λέγονται μελέται [1], διὰ νὰ δύνασαι ν' ἀντλῇς ἐξ αὐτῶν ὁσάκις παρουσιάζεται ἀνάγκη, ὅπως ἐξ ἀποθήκης καὶ κατὰ προαίρεσιν.

Ὅταν δὲ παρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃς δημοσίᾳ καὶ οἱ παρόντες σοῦ προτείνουν θέμα ὁμιλίας, ὅλα ὅσα εἶνε δύσκολα νὰ τὰ παριστᾷς ὡς εὔκολα καὶ νὰ τὰ ἐκφαυλίζῃς, λέγων ὅτι δὲν ἐξέλεξαν τίποτε σοβαρόν· ἅμα δὲ ἐκλέξουν τὸ θέμα, μὴ διστάσῃς καὶ μὴ βραδύνῃς ν' ἀρχίσῃς, ἀλλὰ λέγε ὅ,τι σοῦ ἔλθῃ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ μὴ φροντίζῃς διὰ τὴν σειράν, ὥστε τὸ πρῶτον νὰ εἶνε πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον μετ' αὐτὸ καὶ τὸ τρίτον ἔπειτα· ἀλλ'

11) Λόγοι ἀπαγγελλόμενοι, δημόσιαι διαλέξεις.

ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ σοῦ ἔλθῃ πρῶτον λέγε το εἰς τὴν ἀρχήν, ἀδιαφορῶν ἂν ἡ περικνημὶς θὰ τύχῃ εἰς τὸ μέτωπον, εἰς τὴν κνήμην δὲ ἡ περικεφαλαία. Ἀλλὰ σπεῦδε καὶ λέγε ἀδιάκοπα καὶ νὰ μὴ σιωπᾷς μόνον. Καὶ ἂν τύχῃ νὰ ὁμιλῇς περὶ ἀδικήματος ἢ μοιχείας γενομένης εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ διηγηθῇς τί γίνεται εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὰ Ἐκβάτανα. Εἰς ὅλα δὲ αὐτὰ νὰ ἀναμιγνύῃς τὸν Μαραθῶνα καὶ τὸν Κυναίγειρον, διότι ἄνευ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ γίνῃ τίποτε. Καὶ πάντοτε κάτι νὰ ἀναφέρῃς περὶ τῆς τομῆς τοῦ ὄρους Ἄθω ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, περὶ τῆς γεφυρώσεως τοῦ Ἑλλησπόντου, περὶ τοῦ σκοτισμοῦ τοῦ ἡλίου ὑπὸ τῶν Περσικῶν βελῶν· καὶ ὁ Ξέρξης νὰ τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ ὁ Λεωνίδας νὰ θαυμάζεται καὶ τὰ γράμματα τοῦ Ὀθρυάδου ν' ἀναγινώσκωνται· ἡ Σαλαμὶς καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ αἱ Πλαταιαὶ ν' ἀναφέρωνται πολλάκις καὶ συχνά, ἐπὶ ὅλων δὲ τούτων αἱ ὀλίγαι ἐκεῖναι ἀττικαὶ λέξεις νὰ σκορπίζωνται ὡς ἄνθη καὶ συχνὰ νὰ ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἄττα καὶ τὸ δήπουθεν καὶ ἂν δὲν ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη, διότι ὡραῖα εἶνε καὶ ὅταν ἀσκόπως λέγωνται.

Ἐὰν δέ ποτε παρουσιασθῇ καὶ εὐκαιρία ᾄσματος, δύνασαι νὰ ψάλλῃς τὰ πάντα καὶ ὁτιδήποτε νὰ μεταβάλλῃς εἰς μελῳδίαν. Ἂν δέ ποτε δὲν εὑρίσκῃς τίποτε κατάλληλον διὰ νὰ τὸ ψάλλῃς, ν' ἀπαγγείλῃς τὴν φράσιν «ὦ ἄνδρες δικασταὶ» μὲ μελῳδίαν, καὶ τοῦτο θὰ εἶνε ἀρκετὸν διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἁρμονίας. Συχνὰ νὰ ἐπαναλαμβάνῃς τὸ ἐπιφώνημα «οἴμοι τῶν κακῶν», κτύπα τὸν μηρόν σου, κάμνε λαρυγγισμοὺς καὶ ἀπόπτυε θορυβωδῶς ἐνῷ ὁμιλεῖς καὶ κίνει τὰ ὀπίσθια ἐνῷ βαδίζεις. Καὶ ἂν οἱ ἀκροαταὶ δὲν σ' ἐπευφημοῦν, ν' ἀγανακτῇς καὶ νὰ τοὺς ὑβρίζῃς· ἐὰν δ' ἐγείρωνται ἐξ ἐντροπῆς καὶ ἑτοιμάζωνται νὰ ἐξέλθουν, διάτασσε νὰ καθήσουν καὶ ἐν γένει νὰ τοὺς μεταχειρίζεσαι ὡς τύραννος.

Διὰ νὰ θαυμάζουν δὲ καὶ κατὰ ποσὸν τῶν λόγων σου, ν' ἀρχίζῃς ἀπὸ τὰ Τρωικά, καὶ μάλιστα, ἐὰν θέλῃς, ἀπὸ τοὺς γάμους τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, καὶ νὰ φθάνῃς εἰς τὰ σύγχρονα· διότι ὅσοι θὰ ἐννοοῦν θὰ εἶνε ὀλίγοι καὶ αὐτοὶ θὰ σιωπήσουν φο-

βούρμενοι τὴν γλῶσσάν σου· ἀλλὰ καὶ ἂν εἴπουν τι, θὰ θεωρηθῇ ὅτι τὸ λέγουν ἐκ φθόνου· οἱ δὲ πολλοὶ θὰ θαυμάζουν τὴν στάσιν σου, τὴν φωνήν, τὸ βάδισμα, τὰς κινήσεις, τὴν μελῳδίαν, τὸ ὑπόδημμα καὶ τὸ ἄττα σου ἐκεῖνο, καὶ βλέποντες τὸν ἱδρῶτα τὸν ὁποῖον θὰ χύνῃς καὶ τὴν πνευστίασίν σου, δὲν θὰ δύνανται ν' ἀμφιβάλλουν ὅτι εἶσαι μέγας ἥρως τοῦ λόγου. Ἄλλως τε καὶ τὸ νὰ ὁμιλῇς ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ταχέως δικαιολογεῖ καὶ κρύπτει πολλὰ καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὥστε πρόσεξε νὰ μὴ γράψῃς ποτὲ καὶ νὰ μὴ προπαρασκευάζῃς τοὺς λόγους σου, διότι τότε ὑπόκεινται εἰς ἔλεγχον ἀκριβῆ.

Οἱ δὲ φίλοι σου ἂς ἐπικροτοῦν πάντοτε καὶ ἂς πληρώνουν οὕτω τὰ γεύματα τὰ ὁποῖα παρέχεις· ἐὰν ἴδουν ὅτι τὰ χάνεις, νὰ σὲ βοηθοῦν καὶ νὰ σοῦ δίδουν καιρὸν νὰ εὕρῃς τὴν φράσιν σου καττὰ τὰ διαλείμματα τῶν ἐπευφημιῶν, διότι καὶ περὶ τούτου πρέπει νὰ φροντίζῃς, νὰ ἔχῃς εἰς τὸ ἀκροατήριον φίλους καὶ ὑποστηρικτάς. Αὐτὴν τὴν συνδρομὴν θὰ σοῦ παρέχουν οἱ φίλοι ἐνῷ θὰ ὁμιλῇς· μετὰ ταῦτα δὲ θὰ σὲ συνοδεύουν ἀπερχόμενον καὶ ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ λόγου τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλες. Καὶ ἂν συναντήσῃς τινά, νὰ ὁμιλῇς περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου μετὰ θαυμασμοῦ, ν' αὐτοεπαινῆσαι κατὰ κόρον καὶ νὰ γίνεσαι φορτικὸς εἰς τὸν συναντώμενον. «Τί εἶνε ὁ Δημοσθένης ἀπέναντί μου;» Ἢ «ἴσως διαγωνίζομαι πρὸς ἕνα ἐκ τῶν παλαιῶν ῥητόρων· τοὺς συγχρόνους οὔτε τοὺς λαμβάνω ὑπ' ὄψιν» καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀλλὰ τὸ μεγαλείτερον καὶ ἀναγκαιότατον πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ὀλίγον ἔλειψε νὰ παραλείψω· νὰ ἐμπαίζῃς ὅλους τοὺς ἄλλους ῥήτορας· καὶ ἂν μὲν κανεὶς ἐξ αὐτῶν ὁμιλήσῃ καλῶς, νὰ παριστᾷς τὸν λόγον του ὡς ξένον καὶ ὄχι ἰδικόν του· ἐὰν δὲ τὰ καταφέρῃ μετρίως, ὅλα του ἂς εἶνε ἐλαττωματικά. Καὶ εἰς τὰς δημοσίας διαλέξεις πρέπει νὰ εἰσέρχεσαι τελευταῖος, διότι τοῦτο δίδει ἐπισημότητα· ἐνῷ δὲ σιωποῦν ὅλοι ἀκροώμενοι, ῥίπτε ἕνα ἔπαινον παράξενον, ὁ ὁποῖος ν' ἀποστρέψῃ καὶ ταράξῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων, ὥστε νὰ αἰσθάνωνται ὅλοι ναυτίαν καὶ νὰ φράσσουν τὰ ὦτα διὰ νὰ μὴ ἀκούουν τὰς ἀηδεῖς σου ὑπερβολάς.

Νὰ μὴ χειρονομῇς δὲ πολλάκις πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐντυπώσεώς σου, διότι τοῦτο εἶνε εὐτελές, οὔτε νὰ σηκωθῇς περισσότερον τῆς μιᾶς φορᾶς ἢ δύο τὸ πολύ· καὶ ὑπομειδία διὰ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν λεγομένων, ὥστε νὰ φαίνεσαι ὅτι δὲν σοῦ ἀρέσουν, εὐκόλως δὲ εὑρίσκει κανεὶς ἀφορμὰς κατηγοριῶν καὶ εὐκολώτερον πιστεύονται αἱ κατακρίσεις ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους. Κατὰ τὰ ἄλλα ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων θάρρος· ἡ τόλμη, ἡ ἀναισχυντία καὶ τὸ ψεῦδος νὰ σοῦ εἶνε πρόχειρα, τὸν ὅρκον νὰ ἔχῃς πάντοτε ἐπὶ τῶν χειλέων καὶ φθόνον δι' ὅλους καὶ μῖσος καὶ βλασφημίαν καὶ διαβολὰς πιθανάς. Αὐτὰ θὰ σὲ καταστήσουν ἐντὸς ὀλίγου περίφημον καὶ περίβλεπτον.

Ταῦτα διὰ τὸν δημόσιόν σου καὶ φανερὸν βίον· εἰς δὲ τὴν ἰδιαιτέραν σου ζωὴν ὡς κανόνα νὰ ἔχῃς νὰ πράττῃς τὰ πάντα, νὰ παίζῃς κύβους, νὰ μεθύῃς, νὰ λαγνεύῃς, καὶ νὰ μοιχεύῃς ἢ τοὐλάχιστον νὰ καυχᾶσαι ὅτι εἶσαι τοιοῦτος, καὶ ἂν δὲν πράττῃς τίποτε, καὶ νὰ διηγῆσαι πρὸς ὅλους σχετικὰς ἱστορίας καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃς ἐρωτικὰς ἐπιστολὰς ὑπὸ γυναικῶν δῆθεν γραφείσας· διότι πρέπει νὰ φροντίζῃς νὰ φαίνεσαι ἀξιέραστος καὶ νὰ πιστεύεται ὅτι ἀγαπᾶσαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν· καὶ τοῦτο θὰ σχετισθῇ ὑπὸ τῶν πολλῶν μὲ τὴν ῥητορικὴν καὶ θὰ λέγεται ὅτι καὶ εἰς τοὺς γυναικωνίτας ἀκόμη ἐπιτυγχάνῃς. Μὴ ἐντραπῇς δὲ νὰ φαίνεσαι ὅτι ἔχεις καὶ ἄνδρας ἐραστάς, καίτοι εἶσαι μὲ γένεια καὶ μάλιστα φαλακρός. Πρέπει νὰ ἔχῃς καὶ τοιούτου εἴδους φίλους· καὶ ἐὰν δὲν εὕρῃς ἔξω, νὰ μεταχειρισθῇς τοὺς δούλους σου. Διότι καὶ αὐτὰ συντελοῦν πολὺ εἰς τὴν ῥητορικὴν ἐπιτυχίαν· ἡ ἀναισχυντία καὶ τὸ θράσος γίνονται μεγαλείτερα. Βλέπεις πόσον αἱ γυναῖκες εἶνε πλέον φλύαροι καὶ ὑπερβαίνουν τοὺς ἄνδρας εἰς τὰς ὕβρεις; Λοιπὸν ἐὰν παθαίνῃς ὅ,τι καὶ αὐταί, θὰ ὑπερτερήσῃς τοὺς ἄλλους ῥήτορας· ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποψιλώνῃς καὶ ἄλλα μὲν μέρη τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γνωρίζεις. Καὶ τὸ στόμα σου ἀκόμη νὰ εἶναι ἕτοιμον διὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ ἡ γλῶσσά σου ἂς χρησιμεύῃ καὶ διὰ τοὺς λόγους καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι ἄλλο δύναται· δύναται δὲ ὄχι μόνον νὰ σολοικίζῃ

καὶ νὰ βαρβαρίζῃ, νὰ φλυαρῇ ἢ νὰ ἐπιορκῇ, νὰ ὑβρίζῃ ἢ νὰ συκοφαντῇ καὶ νὰ ψεύδεται, ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα νὰ ὑποβοηθῇ εἰς ἄλλαας ἀνάγκας καὶ μάλιστα ἂν εἶνε τόσοι πολλοὶ οἱ ἔρωτες, ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῇς· εἰς τοιαύτην περίπτωσιν πρέπει νὰ ἀναμιγνύεται εἰς ὅλα, νὰ γίνεται ἐπινοητικὴ καὶ νὰ μὴ σιχαίνεται τίποτε.

Ἐάν, παιδί μου, μάθῃς καλῶς αὐτά,—εἶνε δὲ εὔκολον, διότι δὲν ἔχουν τίποτε τὸ δυσμάθητον—σοῦ ὑπόσχομαι μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ γίνῃς ἄριστος ῥήτωρ καὶ ὅμοιος πρὸς ἐμέ.. Τὰ δὲ κατόπιν, ὅσα ἀγαθὰ θ' ἀποκτήσῃς ἐκ τῆς ῥητορικῆς,, εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ τὰ λέγω. Βλέπεις ἐμέ, ὁ ὁποῖος εἶχα πατέρα ἀφανῆ καὶ ὄχι ἐλεύθερον, καὶ εἶχε δουλεύσῃ περισσότερον ἀπὸ τὸν Ξόϊν καὶ Θμοῦϊν,[1] μητέρα δὲ ῥάπτριαν εἰς ἓν σταυροδρόμιον. Ἐγὼ δέ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐφηβικήν μου ἡλικίαν δὲν ἐθεωρούμην ἄσχημος, κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτουν μόνον διὰ νὰ τρέφωμαι ἕνα ἐλεεινὸν καὶ φιλάργυρον ἐραστήν· ὅταν δὲ ἐνόησα ὅτι αὐτὴ ἡ ὁδὸς εἶνε εὔκολος καὶ ἠκολούθησα αὐτήν, ἔφθασα εἰς τὴν κορυφήν, διότι—καὶ ἂς μὲ συγχωρήσῃ ἡ ἀγαπητὴ Ἀδράστεια[2]—εἶχα ἄφθονα τὰ ἐφόδια τὰ ὁποῖα ἀνέφερα, τὸ θράσος,, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀναισχυντίαν, καὶ ἡ πρώτη μου φρονντὶς ἦτο ν' ἀφήσω τὸ ὄνομα Ποθεινὸς καὶ νὰ γίνω ὁμώνυμος πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας.[3] Ἔπειτα συνοικίσας μὲ μίαν γραῖαν ἐτρεφόμην ὑπ' αὐτῆς, προσποιούμενος ὅτι ἤμουν ἐρωτευμένος μὲ τὴν ἑβδομηκοντούτιδα ἐκείνην γυναῖκα, ἡ ὁποία εἶχε μόνον τέσσαρα δόντια ἀκόμη καὶ αὐτὰ σφραγισμένα μὲ χχρυσόν. Ἀλλ' ἡ πενία μὲ ἠνάγκαζε νὰ ὑποβάλλωμαι εἰς τὴν βαρεῖαν ἐκείνην ἐργασίαν καὶ ἡ πεῖνα συνετέλει νὰ μοῦ φαίνων-

---

11) Ὀνόματα Αἰγυπτιακῶν πόλεων, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἐκεῖθεν καταγομένους δούλους. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Λουκιανὸς θέλει νὰ δείξῃ διὰ τούτου ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ σατυριζόμενος κατήγετο ἐξ Αἰγύπτου καὶ τῷόντι ὁ Πολυδεύκης ἦτο Αἰγύπτιος.

22) Θεὰ ἦτις ἐθεωρεῖτο τιμωρὸς τῶν περιαυτολογούντων.

33) Ἄλλη ἔνδειξις, ὅτι ὁ Λουκιανὸς ἐννοεῖ τὸν ὀνοματολόγον Πολυδεύκην.

ται γλυκύτατα τὰ ψυχρὰ φιλήματα τὰ ὁποῖα ἐλάμβανα ἀπὸ τὴν νεκροφόραν ἐκείνην. Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ κληρονομήσω ὅλα ὅσα εἶχε, ἐὰν εἷς ἀχρεῖος δοῦλος δὲν τὴν εἰδοποίει ὅτι εἶχον ἀγοράσῃ δηλητήριον διὰ ν' ἀπαλλαγῶ ἀπ' αὐτήν.

Ἐξεδιώχθην μὲ λακτίσματα, ἀλλ' ὅμως καὶ τότε δὲν περιέπεσα εἰς στερήσεις, ἀλλ' ἔγεινα ῥήτωρ καὶ δικηγορῶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προδίδω τοὺς πελάτας μου καὶ ὑπόσχομαι εἰς τοὺς ἀνοήτους ὅτι ἔχω ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς δικαστάς· καὶ ναὶ μὲν νικῶμαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' ὅμως οἱ φοίνικες καὶ οἱ στέφανοι δὲν λείπουν ἀπὸ τὴν θύραν μου·[1] αὐτὰ τὰ δολώματα μεταχειρίζομαι διὰ νὰ προσελκύω τοὺς δυστυχεῖς διαδίκους.

Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μισοῦμαι ὑπὸ πάντων καὶ νὰ εἶμαι περίφημος διὰ τὸν μοχθηρόν μου χαρακτῆρα περισσότερον παρὰ διὰ τὴν εὐφράδειάν μου καὶ νὰ μὲ δακτυλοδεικτοῦν λέγοντες ὅτι εἶμαι ὁ τελειότερος εἰς πᾶσαν κακίαν, δὲν μοῦ φαίνεται νὰ εἶνε μικρόν. Αὐτὰ σὲ συμβουλεύω, τὰ ὁποῖα συνεβούλευσα πολὺ πρότερον εἰς τὸν ἑαυτόν μου καί, μὰ τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην, δὲν μετενόησα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος. Ἀρκετὰ σοῦ εἶπα.

Ἀφοῦ εἴπῃ ταῦτα ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, θὰ παύσῃ· σὺ δὲ, ἐὰν πεισθῇς εἰς τοὺς λόγους του, θὰ φθάσῃς εὐκόλως εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων σου· καὶ οὐδὲν θὰ σ' ἐμποδίσῃ, ἂν ἀκολουθήσῃς τοὺς κανόνας του, νὰ διαπρέπῃς εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ εἶσαι δημοφιλὴς καὶ ἀξιέραστος καὶ νὰ ἔχῃς ἐρωμένην ὄχι γραῖαν κωμικήν, ὅπως ὁ διδάσκαλός σου, ἀλλὰ γυναῖκα ὡραιοτάτην, τὴν Ῥητορικήν· καὶ θὰ δύνασαι νὰ λέγῃς περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου δικαιότερον ἢ ὅπως ὁ Πλάτων εἶπε περὶ τοῦ Διός, ὅτι φέρεσαι ἐπὶ πτερωτοῦ ὀχήματος. Ἐγὼ δέ, ὁ ὁποῖος εἶμαι ταπεινὸς καὶ δειλός, θὰ ἀποσυρθῶ ἐκ τοῦ σταδίου καὶ θὰ παύσω νὰ σχετίζω-

1) Ὁ ῥήτωρ ὅστις ἐκέρδιζε δίκην ἐστόλιζε τὸ ὑπέρθυρον τῆς οἰκίας του μὲ κλάδον φοίνικος.

μαι μὲ τὴν ῥητορικήν, διότι δὲν ἔχω τὰ ἰδικάς σας προσόντα· ἀλλὰ καὶ ἤδη ἔχω παύσῃ, ὥστε ἀκόπως ν᾽ ἀνακηρύττεσθε θριαμβευταὶ καὶ νὰ θαυμάζεσθε· ἀλλὰ τοῦτο μόνον νὰ μὴ λησμονῆτε, ὅτι δὲν ἐνικήσατε μὲ τὴν ταχύτητά σας, ἀλλ᾽ ἐφθάσατε ταχύτερα εἰς τὸν σκοπόν, διότι ἠκολουθήσατε τὴν εὔκολον καὶ πλαγίαν ὁδόν.

ΙΚΑΡΟΜΕΝΙΠΠΟΣ ἢ ΥΠΕΡΝΕΦΕΛΟΣ

ΜΕΝΙΠΠΟΣ. Λοιπὸν ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τῆς σελήνης, ὅτου ἔκαμα τὸν πρῶτον σταθμόν, εἶνε τρεῖς χιλιάδες στάδια· ἀπὸ τὴν σελήνην ἕως εἰς τὸν ἥλιον πεντακόσιοι περίπου παρασάγγαι· καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Διὸς τὸ διάστημα δι' ἕνα εὐκίνητον ἀετὸν θὰ εἶνε μιᾶς ἡμέρας.

ΦΙΛΟΣ. Δι' ὄνομα τῶν Χαρίτων, Μένιππε, τί σημαίνουν αὐτοὶ οἱ ἀστρονομικοὶ ὑπολογισμοὶ καὶ τί μετρᾷς μόνος σου; Διότι πρὸ πολλοῦ σὲ παρακολουθῶ νὰ διατρέχῃς ἡλίους καὶ σελήνας καὶ νὰ μετρᾷς σταθμοὺς καὶ παρασάγγας ἀτελειώτους.

ΜΕΝ. Μὴ ἐκπλήττεσαι, φίλε μου, διότι ἀσχολοῦμαι μὲ αὐτὰ τὰ μετεωρολογικὰ καὶ οὐράνια· λογαριάζω τὸ διάστημα τοῦ ταξειδίου τὸ ὁποῖον ἔκαμα πρὸ ὀλίγου.

ΦΙΛ. Καὶ ὅπως οἱ Φοίνικες, ὑπελόγιζες τὸν δρόμον σου ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ἄστρων;

ΜΕΝ. Ὄχι, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ ἄστρα ἐταξείδευσα.

ΦΙΛ. Διάβολε, πολὺ μακρὸν ὄνειρον θὰ εἶδες, ἀφοῦ ἐλησμόνησες καὶ ἐκοιμήθης ὁλοκλήρους παρασάγγας.

ΜΕΝ. Σοῦ φαίνεται ὅτι διηγοῦμαι ὄνειρον, ἐνῷ ἐγὼ πρὸ ὀλίγου ἦλθα ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διός.

ΦΙΛ. Πῶς εἶπες; Σὺ ὁ Μένιππος μᾶς ἔπεσες ἀπὸ τὸν οὐρανόν;

ΜΕΝ. Βέβαια ἐγὼ ἔρχομαι σήμερον ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν μέγαν Δία, ἀφοῦ ἤκουσα καὶ εἶδα θαυμάσια πράγματα. Ἂν δὲν μὲ πιστεύῃς, καὶ ἡ ἀπιστία σου μὲ κάνει νὰ χαίρω ἔτι περισσότερον,

διότι σημαίνει ὅτι ἡ εὐτυχία μου εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε καταντᾷ ἀπίστευτος.

ΦΙΛ. Καὶ πῶς εἶνε δυνατόν, θεῖε καὶ ὀλύμπιε Μένιππε, ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθηκα ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ζῶ ἐπὶ τῆς γῆς, νὰ δυσπιστήσω πρὸς ἄνδρα ὑπερνέφελον καί, διὰ νὰ εἴπω ὡς ὁ Ὅμηρος, ἕνα ἐκ τῶν οὐρανιώνων; Ἀλλ' ἂν θέλῃς, ἐξήγησέ μου κατὰ ποῖον τρόπον ἀνέβῃς ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ποῦ εὑρῆκες σκάλαν τόσο μεγάλην. Διότι κατὰ τὴν ὄψιν δὲν ὁμοιάζεις πολὺ μ' ἐκεῖνον τὸν νεαρὸν Φρύγα, ὥστε νὰ ὑποθέσω ὅτι καὶ σένα ἀνήρπασε μεταμορφωθεὶς εἰς ἀετὸν ὁ Ζεὺς διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύῃς ὡς οἰνοχόος.

ΜΕΝ. Ὅτι μὲ ἐμπαίζεις τὸ καταλαμβάνω καὶ δὲν ἀπορῶ ἐὰν ἡ παράδοξος ἱστορία μου σοῦ φαίνεται ὡς μῦθος. Μάθε ὅμως ὅτι οὔτε κλίμακα ἐχρειάσθηκα διὰ τὴν ἀνάβασιν, οὔτε ἐξ ἔρωτος μὲ ἀνήρπασεν ἀετός. Εἶχα δικά μου πτερά.

ΦΙΛ. Τοῦτο ὑπερβαίνει καὶ ὅσα διηγοῦνται περὶ Δαιδάλου, ἀφοῦ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ χωρὶς νὰ τὸ φανταζώμεθα μᾶς ἔγινες ἀπὸ ἄνθρωπος γεράκι ἢ καρακάξα.

ΜΕΝ. Σωστὰ τὸ ἐμάντευσες, φίλε μου, διότι καὶ ἐγὼ ἐμηχανεύθηκα τὸ πτέρωμα ἐκεῖνο τοῦ Δαιδάλου.

ΦΙΛ. Καὶ δὲν ἐφοβήθης, τολμηρότατε τῶν ἀνθρώπων ὅλων, μήπως καταπέσῃς κάπου εἰς τὴν θάλασσαν καὶ γίνῃς ἀφορμὴ ν' ἀποκτήσωμεν καὶ Μενίππειον πέλαγος, ὅπως τὸ Ἰκάριον;

ΜΕΝ. Καθόλου· ὁ Ἴκαρος εἶχε τὰ πτερὰ κολλημένα μὲ κερί, ἐπομένως δὲν ἐβράδυνε νὰ τὰ λυώσῃ ὁ ἥλιος καὶ οὕτω ἐμάδησε καὶ κατέπεσε. Αἱ δικαί μου ὅμως αἱ πτέρυγες δὲν ἦσαν ἀπὸ κερί.

ΦΙΛ. Τί λές; Ἀρχίζω σιγὰ σιγὰ νὰ πιστεύω αὐτὰ τὰ ὁποῖα διηγεῖσαι.

ΜΕΝ. Ἄκουσε τί ἔκαμα· συνέλαβα ἕνα μεγάλον ἀετὸν καὶ ἕνα γῦπα ἀπὸ τοὺς πλέον δυνατοὺς καὶ τοὺς ἔκοψα τὰ πτερὰ ὁμοῦ μὲ τοὺς ὤμους . . . . ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ σοῦ διηγηθῶ πῶς μοῦ ἦλθεν ἐξ ἀρχῆς ἡ ἰδέα, ἂν ἔχῃς καιρὸν νὰ μὲ ἀκούσῃς.

ΦΙΛ. Εὐχαρίστως, ἀφοῦ ἀπὸ τώρα εἶμαι μετέωρος καὶ κρέ-

μομαι ἀπὸ τὰ χείλη σου καὶ ἀνυπομόνως περιμένω τὸ τέλος τῆς διηγήσεως. Μάλιστα σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ ἀφήσῃς κρεμάμενον ἀπὸ τ' αὐτιὰ εἰς τὸ μέσον τῆς διηγήσεως.

ΜΕΝ. Ἄκουσε λοιπόν, διότι δὲν εἶνε εὐγενὲς ν' ἀφήσῃ κανεὶς ἕνα φίλον του μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ μάλιστα, ὅπως σὺ λέγεις, κρεμάμενον ἀπὸ τ' αὐτιά. Ἐγὼ ἐξετάζων τὰ πράγματα τοῦ κόσμου δὲν ἐβράδυνα νὰ εὕρω γελοῖα καὶ εὐτελῆ καὶ ἀβέβαια ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, δηλαδὴ τὰ πλούτη, τὰς ἐξουσίας καὶ τὰς βασιλείας· καὶ περιφρονήσας αὐτά, ἔκρινα ὅτι ἡ περὶ τούτων ἀσχολία γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀληθῶς σπουδαίων ζητημάτων κ' ἐπροσπαθοῦσα νὰ ἀνυψώσω τὴν σκέψιν μου καὶ νὰ τὴν στρέψω πρὸς τὸ σύμπαν. Ἀλλ' ἐδῶ ἔπεσα εἰς μεγάλην ἀπορίαν· ἐν πρώτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω πῶς ἔγινεν ὁ λεγόμενος ὑπὸ τῶν σοφῶν κόσμος· οὔτε τὸν δημιουργόν του ἠμποροῦσα νὰ εὕρω, οὔτε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπόν του. Ἔπειτα ὅταν ἐξήταζα τὰ καθέκαστα εἰς ἔτι μεγαλειτέραν ἀπορίαν ἔπεφτα· ἔβλεπα μὲ ἀπορίαν τὰ ἄστρα ὅπως εἶνε σκορπισμένα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπόθουν νὰ μάθω τί πρᾶγμα νὰ εἶνε ὁ ἥλιος· πρὸ πάντων δὲ παράδοξος καὶ ἀλλόκοτος μοῦ ἐφαίνετο ἡ σελήνη καὶ ἐσκεπτόμην ὅτι αἱ μεταβολαὶ τῶν σχημάτων της θὰ εἶχαν μυστηριώδη τινὰ αἰτίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ταχεῖα ἀστραπὴ καὶ ἡ κροτοῦσα βροντὴ καὶ ἡ βροχή, ἡ χιὼν καὶ ἡ χάλαζα, ἡ ὁποία πίπτει μὲ τόσην ὁρμήν, δὲν μοῦ ἐφαίνοντο ὀλιγώτερον προβληματικὰ καὶ σκοτεινά. Ἐνόμισα λοιπὸν ὅτι τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον εἶχα νὰ κάμω ἦτο ν' ἀποταθῶ εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ ζητήσω παρ' αὐτῶν τὴν λύσιν τῶν ἀποριῶν μου· διότι τοὺς ἐφανταζόμην ὅτι εἶνε κάτοχοι πάσης ἀληθείας. Ἐδιάλεξα τοὺς σοφωτέρους ἐξ αὐτῶν, ὡς ἠδύνατο κανεὶς νὰ συμπεράνῃ ἀπὸ τὴν σκυθρωπότητα καὶ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου καὶ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς γενειάδος των. Καὶ τῳόντι ἀμέσως μοῦ ἔκαμαν τὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι λέγουν ὑψηλὰ πράγματα καὶ γνωρίζουν τὰ θαυμάσια τοῦ οὐρανοῦ. Εἰς τούτους παρεδόθην μὲ τὴν ὑπόσχεσιν μεγάλου ποσοῦ χρημάτων, τῶν ὁποίων μέρος μὲν κα-

τέβαλα ἀμέσως, μέρος δὲ θὰ ἔδιδα ὅταν θ' ἀπέκτων τὴν ὅλην σοφίαν, καὶ ἐζήτησα νὰ μὲ κάμουν ἀστρονόμον καὶ νὰ μὲ διδάξουν τὴν τάξιν τοῦ σύμπαντος. Ἀλλ' αὐτοὶ ὄχι μόνον δὲν μὲ ἀπήλλαξαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἄγνοιαν, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγαλειτέρας ἀμφιβολίας μ' ἔρριψαν μὲ τὰς ἀρχάς, τὰ τέλη, τὰς ἀτόμους, τὰ κενά, τὰς ὕλας καὶ ἰδέας καὶ ἄλλα τοιαῦτα κολοκύθια, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔρριπταν κατὰ κεφαλῆς. Ἀλλ' ἐκεῖνο πρὸ πάντων τὸ ὁποῖον μὲ ἐθθύμωνεν ἦτο ὅτι εἰς ὅσα ἔλεγαν δὲν συνεφώνουν μεταξύ των, ἀλλ' αἱ γνῶμαί των ἀντεμάχοντο καὶ ἦσαν ἐντελῶς ἀντίθετοι· καὶ ὅμως ἀπήτουν νὰ πεισθῶ εἰς ὅσα ἔλεγαν καὶ ἕκαστος ἤθελε νὰ μ' ἑλκύσῃ πρὸς τὴν γνώμην του.

ΦΙΛ. Παράδοξον αὐτό· ἄνθρωποι σοφοὶ νὰ μὴ συμφωνοῦν περὶ τῶν μεγάλων ἀληθειῶν καὶ νὰ ἔχουν περὶ αὐτῶν διαφόρους γνώμας.

ΜΕΝ. Θὰ γελάσῃς πολύ, φίλε μου, ὅταν ἀκούσῃς ποίαν ἀλαζονείαν ἔχουν καὶ πόσην ἀγυρτείαν εἰς ὅσα λέγουν. Ἐνῷ ἔζησαν πάντοτε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐδόλως ὑπερέχουν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους οἱ ὁποῖοι βαδίζομεν ἐδῶ κάτω, ἀλλ' οὔτε ἡ ὅρασίς των εἶνε ὀξυτέρα καὶ μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ γῆρας καὶ ὀκνηρίαν δὲν καλοβλέπουν, ὅμως ἔλεγαν ὅτι βλέπουν τὰ πέρατα τοῦ οὐρανοῦ, ἐμετροῦσαν τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἡλίου, ἔφθαναν εἰς τὰ διαστήματα τὰ ὑπεράνω τῆς σελήνης καὶ ὡς νὰ ἔπεσαν ἀπὸ τὰ ἄστρα ὡμίλουν διὰ τὰ μεγέθη καὶ τὰ σχήματά των. Ἐνῷ δὲ πολλάκις δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ εἴπουν ἀκριβῶς πόσα στάδια εἶνε ἀπὸ τὰ Μέγαρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, ἐτόλμων νὰ λέγουν πόσων πήχεων εἶνε ἡ ἀπόστασις μεταξὺ σελήνης καὶ ἡλίου καὶ ὑπελόγιζον τῆς ἀτμοσφαίρας τὰ ὕψη καὶ τῆς θαλάσσης τὰ βάθη καὶ τὰς περιόδους τῆς γῆς ἀνεμέτρουν. Προσέτι ἔγραφαν κύκλους καὶ ἐσχημάτιζον τρίγωνα ἐπὶ τετραγώνων καὶ σφαίρας διαφόρους μὲ τὰ ὁποῖα ὅθεν καταμετροῦν τὸν οὐρανόν. Ἔπειτα δὲ πῶς νὰ μὴ τοὺς θεωρῶ ἀνοήτους καὶ τυφλωμένους ἀπὸ ἀλαζονείαν ὅταν περὶ πραγμάτων τόσων σκοτεινῶν δὲν ὁμιλοῦν μὲ ὑποθέσεις, ἀλλ' ἰσχυρογνωμοῦν καὶ ἀποκρούουν μὲ θυμὸν πᾶσαν ἄλλην γνώμην καὶ σχεδὸν μὲ ὅρκον ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ ἥλιος εἶνε σίδηρος πεπυρακτω-

μένος, ὅτι ἡ σελήνη κατοικεῖται, ὅτι τὰ ἄστρα πίνουν ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους ὁ ἥλιος ὡς διὰ κάδου ἀνασύρει ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς μοιράζει ἐξ ἴσου εἰς αὐτά. Ἀλλ' ἡ ἀντιγνωμία των εὐκόλως γίνεται ἀντιληπτή. Σκέψου πρὸς θεοῦ ἂν δύναντει νὰ συμβιβασθῶσι τὰ δόγματά των καὶ ἂν δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀντίθετα· ἐν πρώτοις αἱ γνῶμαί των περὶ τοῦ κόσμου εἶνε ἀντιφατικαί· οἱ μὲν λέγουν ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἀγέννητος καὶ ἀνώλεθρος·[1] οἱ δὲ ἐτόλμησαν νὰ εἴπουν καὶ ποῖος τὸν ἐδημιούργησε καὶ κατὰ ποῖον τρόπον κατεσκευάσθη. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων μοῦ ἐφαίνετο παράδοξον καὶ ἀκατανόητον εἶνε ὅτι, ἐνῷ ὡμίλουν περὶ ἑνὸς δημιουργοῦ τοῦ παντός, δὲν ἐξήγουν οὔτε πόθεν ἦλθεν οὗτος, οὔτε ποῦ ἐστέκετο καὶ κατεσκεύαζε τὰ καθέκαστα, ἀφοῦ πρὸ τῆς γενέσεως τοῦ παντὸς ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῇ χρόνος καὶ τόπος.

ΦΙΛ. Φαίνεται, Μένιππε, ὅτι εἶνε πολὺ τολμηροὶ εἰς τὰ τερατολογήματα αὐτοὶ οἱ σοφοί.

ΜΕΝ. Καὶ τί θὰ ἔλεγες ἐὰν ἤκουες τί λέγουν περὶ ἰδεῶν καὶ ἀσωμάτων[2] ἢ περὶ τοῦ πέρατος καὶ τοῦ ἀπείρου; διότι καὶ αὐτὴ εἶνε μία ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας φιλονεικίας των, καθότι οἱ μὲν περιορίζουσι τὸ πᾶν διὰ τέλους, οἱ δὲ φρονοῦν ὅτι δὲν ἔχει τέλος. Ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ κόσμοι εἶνε πολυάριθμοι[3] ὑπεστηρίζετο ὑπό τινων ἐξ αὐτῶν, οἵτινες κατηγόρουν τοὺς ἄλλους τοὺς διδάσκοντας ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἕνας. Κάποιος δὲ ἄλλος[4] ἄνθρωπος ὄχι εἰρηνικὸς ἔλεγεν ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε πατὴρ τῶν ὅλων. Καὶ ποῦ νὰ σοῦ λέγω τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἔχουν περὶ τῶν θεῶν; Κατὰ τοὺς μὲν ὁ θεὸς ἦτο ἀριθμός,[5] ἄλλοι δὲ ὡρκίζοντο εἰς τοὺς σκύλους, τὰς χήνας καὶ τοὺς πλατάνους.[6] Τινὲς καθαιρέσαντες ὅλους τοὺς

1) Οὔτε ἀρχὴν εἶχε, οὔτε τέλος θὰ ἔχῃ.
2) Ἐννοεῖ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη.
3) Ὁ Δημόκριτος.
4) Σκώπτει τὸν Ἐμπεδοκλῆ διὰ τὴν περὶ τοῦ νείκους θεωρίαν.
5) Κατὰ τὸν Πυθαγόραν.
6) Ἐννοεῖ τὸν Σωκράτην.

θεοὺς ἔδωκαν ὅλην τὴν ἐξουσίαν τοῦ σύμπαντος εἰς ἕνα καὶ μόνον, ὥστε ἤρχιζα καὶ νὰ στενοχωροῦμαι ἀπὸ ἔλλειψιν θεῶν· ἄλλοι ἐξ ἐναντίας πλέον γενναιόδωροι τοὺς ἤθελαν πολλούς, τοὺς διήρουν δὲ εἰς τάξεις καὶ ἀπεκάλουν ἕνα πρῶτον θεόν, τοὺς δὲ ἄλλους κατέτασσον εἰς δευτέραν καὶ τρίτην τάξιν θεότητος. [1] Προσέτι οἱ μὲν ἐθεώρουν τὸ θεῖον κάτι τι ἀσώματον καὶ ἄμορφον, οἱ δὲ τὸ ἐφαντάζοντο μὲ σῶμα. [2] Ἔπειτα δὲν ἦσαν ὅλοι τῆς γνώμης ὅτι οἱ θεοὶ προνοοῦν διὰ τὰ ἐδῶ πράγματα, ἀλλ' ὑπῆρχον μερικοὶ οἵτινες τοὺς ἐστέρουν τὴν ὅλην φροντίδα περὶ τοῦ κόσμου, ὅπως ἡμεῖς ἀπολύομεν ἀπὸ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας τοὺς φθάνοντας εἰς βαθὺ γῆρας οὕτω δὲ τοὺς παρουσιάζομεν ὁμοίους περίπου πρὸς τὰ βωβὰ πρόσωπα τῆς σκηνῆς. Μερικοὶ ἐπροχώρουν ἀκόμη περισσότερον καὶ οὐδόλως ἐπίστευον εἰς τὴν ὕπαρξιν θεῶν, ἀλλ' ἄφηνον τὸν κόσμον νὰ γυρίζῃ ἀδέσποτος καὶ ἀκυβέρνητος. [3]

Ἐγὼ δὲ ἀκούων αὐτὰ δὲν ἐτόλμων νὰ δείξω ἀπιστίαν πρὸς σοφοὺς τόσον μεγαλοφώνους καὶ μὲ τόσον σεβασμίας γενειάδας. Καὶ μοῦ συνέβαινεν ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Ὅμηρος· πολλάκις δηλαδὴ ἔκλινα νὰ πιστεύσω πρὸς ἕνα ἐξ αὐτῶν,

ἕτερος δέ με θυμὸς ἔρυκεν. [4]

Εὑρεθεὶς εἰς τοιαύτην ἀπορίαν ἀπηλπίσθην ὅτι θὰ μοῦ ἦτο δυνατὸν ἐπὶ τῆς γῆς ν' ἀκούσω τίποτε ἀληθὲς περὶ τῶν ζητημάτων τούτων· καὶ τότε ἐσκέφθην ὅτι διὰ μιᾶς θὰ εὕρισκα τὴν λύσιν ὅλων τῶν ἀπορριῶν μου, ἐὰν ὑπῆρχε τρόπος ν' ἀποκτήσω πτερὰ καὶ ν' ἀνέβω εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν ἐλπίδα δὲ ὅτι θὰ τὸ ἐπετύγχανα μοῦ ἔδιδε κυρίως μὲν ὁ πόθος μου, ἀλλὰ καὶ ὁ μυθοποιὸς Αἴσωπος, ὅστις παριστᾷ

1) Τοὺς Σωκρατικοὺς ὑπαινίσσεται.
2) Ἐμπαίζει τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πλάτωνα.
3) Γνώμη τοῦ Διαγόρα τοῦ ἐπικληθέντος ἀθέου.
4) Ἄλλη δὲ ἐπιθυμία ἐπεκράτει εἰς τὴν ψυχήν μου.

τοὺς ἀετοὺς καὶ τοὺς κανθάρους, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς καμήλους [1] ὅτι δύνανται νὰ φθάνουν εἰς τὸν οὐρανόν. Ν' ἀποκτήσω ὅμως πτερὰ δικά μου δὲν ἔβλεπα νὰ ὑπῆρχε κανεὶς τρόπος· ἀλλ' ἐὰν προσήρμοζα ἐπάνω μου πτερὰ γυπὸς ἢ ἀετοῦ—διότι μόνον αὐτὰ δύνανται ν' ἀνθέξουν εἰς τὸ βάρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος—ἴσως τὸ πείραμά μου θὰ ἐπετύγχανε. Συνέλαβα λοιπὸν τὰ ὄρνεα καὶ ἔκοψα σύρριζα τοῦ μὲν ἀετοῦ τὴν δεξιὰν πτέρυγα, τοῦ δὲ γυπὸς τὴν ἀριστεράν· ἔπειτα τὰς ἔδεσα μὲ δυνατὰ λουριὰ καὶ τὰς προσήρμοσα εἰς τοὺς ὤμους μου, εἰς δὲ τὰ ἄκρα τῶν μακρῶν πτερῶν κατεσκεύασα λαβὰς διὰ τὰ χέρια μου καὶ ἔπειτα ἤρχισα νὰ κάνω δοκιμάς. Κατ' ἀρχὰς ἔκανα μικρὰ ἀναπηδήματα καὶ συγχρόνως ἐκίνουν τὰ χέρια μου καὶ κατώρθωνα νὰ χαμηλοπετῶ, ὅπως αἱ χῆνες, ἀνυψούμενος εἰς τὸν ἀέρα καὶ βαδίζων συγχρόνως. Ὅταν δὲ εἶδα ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπετύγχανε, ἔγινα τολμηρότερος εἰς τὰς δοκιμάς μου· ἀνέβηκα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐρρίφθηκα κάτω ἀπὸ τὸν κρημνὸν πρὸς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου· ἐπέταξα χωρὶς κίνδυνον, καὶ τότε ἤρχισα νὰ ἔχω μεγαλειτέρας φιλοδοξίας. Κατὰ τὸ ἑπόμενον πείραμα ἐσηκώθηκα ἀπὸ τὴν Πάρνηθα ἢ ἀπὸ τὸν Ὑμηττὸν κ' ἐπέταξα μέχρι Γερανείας, ἀπ' ἐκεῖ δὲ μέχρι τοῦ Ἀκροκορίνθου, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ἐπέρασα. Ἔπειτα ἐπροχώρησα ἄνω τῆς Φολόης καὶ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ ἔφθασα μέχρι τοῦ Ταϋγέτου. Αἱ ἀσκήσεις ηὔξησαν τὴν τόλμην μου καὶ τώρα πλέον δὲν ἐζήλευα τὰ πτηνά, ἀλλ' εἶχα φιλοδοξίας ἀκόμη μεγαλειτέρας. Ἀνέβηκα εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ ἀφοῦ ἔκαμα μίαν προμήθειαν τροφῶν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλαφροτέραν ἐξεκίνησα κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν οὐρανόν. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐζάλιζε τὸ ὕψος, ἀλλ' ἔπειτα συνείθισα. Ὅταν δὲ ἔφθασα εἰς τὴν σελήνην, πολὺ ὑπεράνω τῶν νεφῶν, ἠσθάνθην ὅτι εἶχα κουρασθῇ, μάλιστα εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τὴν γυπίνην. Ἐπλησίασα λοιπὸν εἰς τὴν σελήνην καὶ ἐκάθησα διὰ ν' ἀναπαυθῶ. Παρατηρῶν δὲ ἄνωθεν ἔβλεπα, καθὼς ὁ Ζεὺς τοῦ Ὁμήρου, ἄλλοτε μὲν τὴν χώραν τῶν ἱπποτρό-

1) Εἰς ἕνα μῦθον εἰσάγεται κάμηλος συνδιαλεγομένη μὲ τὸν Δία.

φων Θρᾳκῶν, ἄλλοτε δὲ τὴν χώραν τῶν Μυσῶν καὶ μετ' ὀλίγον, κατὰ βούλησιν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Περσίαν ἢ τὰς Ἰνδίας. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ θεάματα μοῦ ἐπροξένουν ποικίλας καὶ μεγάλας τέρψεις.

ΦΙΛ. Καὶ αὐτὰ νὰ μοῦ τὰ διηγηθῇς, Μένιππε, διὰ νὰ μάθω ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ ταξειδίου, ἀκόμη καὶ ἂν εἶνε ἐπουσιώδεις. Ἐγὼ τοὐλάχιστον περιμένω ν' ἀκούσω πολλὰ περὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς καὶ ὅλων τῶν ἐπ' αὐτῆς πραγμάτων, πῶς σοῦ ἐφαίνοντο ὅταν τὰ ἔβλεπες ἀπὸ πάνω.

ΜΕΝ. Ἡ ἀπαίτησίς σου εἶνε δικαία· λοιπὸν νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ν' ἀνέβῃς μαζί μου μέχρι τῆς σελήνης καὶ ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἴδῃς μετ' ἐμοῦ πῶς εἶνε ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς πράγματα. Καὶ ἐν πρώτοις νὰ φαντασθῇς ὅτι βλέπεις τὴν γῆν πολὺ μικροτέραν ἀπὸ τὴν σελήνην, τόσον ὥστε ἐγώ, ὅταν ἔξαφνα ἔσκυψα καὶ παρετήρουν ἐπὶ πολύ, ἤμουν εἰς ἀπορίαν καὶ ἐσκεπτόμην ποῦ εἶνε τὰ τόσον μεγάλα βουνὰ καὶ ἡ τόση θάλασσα, καὶ ἂν δὲν διέκρινα τὸν κολοσσὸν τῆς Ῥόδου καὶ τὸν πύργον τῆς Φάρου, βεβαίως δὲν θὰ ἐννοοῦσα ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔβλεπα ἦτο ἡ γῆ. Ἀλλ' αὐτὰ μὲ τὸ ὕψος των καὶ ὁ ὠκεανὸς ὁ ὁποῖος ἔστιλβεν ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου μ' ἔκαμαν νὰ ἐννοήσω ὅτι ἦτο ἡ γῆ. Ἀφοῦ δ' ἐπρόσεξα, ἤρχισα νὰ διακρίνω ὅλην τὴν κίνησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ζοῦν, ὄχι μόνον κατὰ ἔθνη καὶ πόλεις, ἀλλὰ διέκρινα καθαρὰ καὶ τοὺς ταξειδεύοντας, τοὺς πολεμοῦντας, τοὺς γεωργοῦντας, τοὺς δικαζομένους, τὰ γύναια, τὰ θηρία καὶ ἐν γένει πάντα ὅσα τρέφει ἡ ζωοδότειρα γῆ.

ΦΙΛ. Αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγεις εἶνε ἐντελῶς ἀπίθανα καὶ ἀντιφατικά· διότι ἀφοῦ πρὸ ὀλίγου μετὰ δυσκολίας διέκρινες τὴν γῆν, ἡ ὁποία ἐχάνετο εἰς τὴν ἀπόστασιν, καὶ ἂν ὁ κολοσσός δὲν σ' ἐβοήθει νὰ τὴν διακρίνῃς, θὰ ἐνόμιζες ἴσως ὅτι βλέπεις ἄλλο τι, πῶς τώρα, ὡς νὰ ἔγινες αἴφνης Λιγγεύς, διακρίνεις ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ θηρία παρ' ὀλίγον δὲ καὶ τὰς φωλεὰς τῶν κουνουπιῶν;

ΜΕΝ. Ἡ παρατήρησίς σου εἶνε σωστὴ καὶ μοῦ ἐνθυμίζει περιστατικὸν τὸ ὁποῖον ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς ν' ἀναφέρω, δὲν γνωρίζω

δὲ πῶς τὸ παρέλειψα. Ὅταν ἀνεγνώρισα τὴν γῆν, τὰ δὲ ἄλλα δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως καὶ διότι ἡ ὄρεξίς μου δὲν ἔφθανε, τὸ πρᾶγμα μ' ἐστενοχώρησε μεγάλως καὶ εὑρισκόμην εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν. Ἐνῷ δὲ εὑρισκόμην εἰς αὐτὴν τὴν στενοχωρίαν καὶ σχεδὸν ἔκλαια, παρουσιάσθη ὁ φυσικὸς Ἐμπεδοκλῆς, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὡς καρβουνιάρης στακτωμένος καὶ κατακαμμένος. Ἐγώ, ὅταν τὸν εἶδα,—πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω—ἐταράχθηκα ὀλίγον καὶ ἐνόμισα ὅτι ἔβλεπα φάντασμα τῆς σελήνης, αὐτὸς ὅμως· Μὴ φοβεῖσαι, μοῦ εἶπε, Μένιππε,

οὔ τις τοι θεὸς εἰμί, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις ; [1]

Εἶμαι ὁ φυσικὸς Ἐμπεδοκλῆς· ὅταν δ' ἐρρίφθηκα εἰς τὸν κρατῆρα τῆς Αἴτνης, ὁ καπνὸς μὲ ἥρπασε καὶ μ'ἔφερεν ἐδῶ πάνω καὶ τώρα κατοικῶ εἰς τὴν σελήνην καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀεροβατῶ καὶ τρέφομαι μὲ δρόσον. Ἔρχομαι λοιπὸν νὰ σοῦ διαλύσω τὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεσαι· διότι μαντεύω ὅτι εἶσαι στενοχωρημένος καὶ λυπεῖσαι, ἐπειδὴ δὲν δύνασαι νὰ βλέπῃς καθαρὰ τί γίνεται ἐπὶ τῆς γῆς. Πολὺ καλὰ ἔκαμες, τοῦ εἶπα, φίλτατε Ἐμπεδοκλῆ, καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον θὰ πετάξω πάλιν ὀπίσω εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ σοῦ κάμω σπονδὰς εἰς τὴν καπνοδόχην μου καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς θὰ προσεύχωμαι ἀνοίγων τρεῖς φορὲς τὸ στόμα πρὸς τὴν σελήνην. Μὰ τὸν Ἐνδυμίονα, εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, δὲν ἦλθα χάριν τῆς ἀμοιβῆς, ἀλλὰ σ' ἐλυπήθη ἡ ψυχή μου ὅταν σὲ εἶδα στενοχωρημένον. Λοιπὸν ξέρεις τί πρέπει νὰ κάμῃς διὰ νὰ γίνῃς ὀξυδερκής; Μὰ τὸν Δία, τοῦ εἶπα, δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος παρὰ νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃς τὴν ὁμίχλην ἡ ὁποία μοῦ σπεπάζει τὰ μάτια· τώρα μοῦ φαίνεται σὰν νὰ εἶνε κολλημμένα τὰ μάτια μου ἀπὸ τσίμπλες. Εἰς τοῦτο, μοῦ εἶπεν, οὔτε τῆς ἰδικῆς μου συνδρομῆς ἔχεις ἀνάγκην· διότι τὴν

1) Δὲν εἶμαι θεός· διατὶ μ' ἐκλαμβάνεις ὡς ἕνα ἐκ τῶν ἀθανάτων;

ὀξυδέρκειαν τὴν ἔχεις φέρῃ ἀπὸ τὴν γῆν. Δὲν σ' ἐννοῶ, τοῦ εἶπα. Λησμονεῖς, εἶπε, ὅτι ἔχεις ἐπάνω σου τὴν δεξιὰν πτέρυγα ἀετοῦ; Αὐτὸ τὸ ξέρω, ἀπήντησα· ἀλλὰ τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ πτέρυγος καὶ ὀφθαλμοῦ; Ὅτι, εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ ἀετὸς ἔχει τὴν ὅρασιν πολὺ ὀξυτέραν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα, ὥστε μόνος αὐτὸς δύναται νὰ βλέπῃ ἀτενῶς πρὸς τὸν ἥλιον· διακρίνεται δὲ ὁ βασιλικὸς καὶ γνήσιος ἀετὸς ἐκ τούτου, ἂν βλέπῃ πρὸς τὸν ἥλιον χωρὶς νὰ κλείῃ τὰ βλέφαρα. Αὐτὰ τῳόντι λέγονται, εἶπα, καὶ τώρα μετανοῶ διότι ἦλθα ἐδῶ χωρὶς προηγουμένως νὰ βγάλω τὰ μάτια μου καὶ νὰ τὰ ἀντικαταστήσω μὲ ὀφθαλμοὺς ἀετοῦ. Τώρα ἦλθα χωρὶς νὰ εἶμαι καθ' ὅλα βασιλικῶς παρασκευασμένος, ἀλλ' ὁμοιάζω μὲ τοὺς νόθους ἐκείνους καὶ ἀμφιβόλου γνησιότητος ἀετούς. Καὶ ὅμως ἀπὸ σὲ ἐξαρτᾶται, εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, νὰ γίνῃ ἀμέσως ὁ εἷς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν σου βασιλικός· διότι ἂν θελήσῃς νὰ πετάξῃς ὀλίγον μόνον μὲ τὴν μίαν πτέρυγα καὶ νὰ κρατῇς ἀκίνητον τὴν πτέρυγα τοῦ γυπός, ὁ ἀντίστοιχος πρὸς τὴν κινουμένην πτέρυγα ὀφθαλμός σου, ὁ δεξιός, θὰ γίνῃ ὀξυδερκής· ὁ ἄλλος ὅμως δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ μὴ μείνῃ ἀσθενέστερος, ἀφοῦ ἀνήκει εἰς πτηνὸν τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ὅρασιν ἀμβλυτέραν. Ἀρκετὸν εἶνε, εἶπα ἐγώ, καὶ ἂν μόνον ὁ δεξιός μου ὀφθαλμὸς γίνῃ ἀέτειος, καὶ μόνον μὲ αὐτὸν θὰ βλέπω καλά, ἀφοῦ πολλάκις, μοῦ φαίνεται, ἔχω ἰδῇ τοὺς μαραγκοὺς νὰ παρατηροῦν μόνον μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν καὶ οὕτω νὰ κάνουν εὐθύτερα τὰ ξύλα ποῦ κατεργάζονται.

Μετὰ ταῦτα ἐξετέλεσα τὰς παραγγελίας τοῦ Ἐμπεδοκλέους· αὐτὸς δὲ ἀπομακρυνόμενος ὀλίγον κατ' ὀλίγον διελύθη ἀνεπαισθήτως εἰς καπνόν. Καὶ ἀφοῦ ἐπτερύγισα, μὲ περιέβαλεν ἀμέσως ἄφθονον φῶς καὶ τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα προηγουμένως μὲ διέφευγον, τώρα διεκρίνοντο ὅλα. Ἔσκυψα λοιπὸν πρὸς τὴν γῆν καὶ ἔβλεπα καθαρὰ τὰς πόλεις, τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅσα συνέβαινον, ὄχι μόνον εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἀλλὰ καὶ ὅσα οἱ ἄνθρωποι ἔπραττον ἐντὸς τῶν κατοικιῶν των, νομίζοντες ὅτι δὲν τοὺς ἔβλεπε κανείς. Οὕτω ἔβλεπα τὸν Πτολεμαῖον νὰ συνευρίσκεται μὲ

τὴν ἀδελφήν του,[1] τὸν Λυσίμαχον[2] νὰ ἐπιβουλεύεται τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ του, τὸν Ἀντίοχον τοῦ Σελεύκου ν' ἀπευθύνῃ κρύφια νεύματα πρὸς τὴν Στρατονίκην τὴν μητρυιάν του, τὸν Θεσσαλὸν Ἀλέξανδρον φονευόμενον ὑπὸ τῆς συζύγου του, τὸν Ἀντίγονον μοιχεύοντα τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ του καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀττάλου δηλητηριάζοντα τὸν πατέρα του. Ἐξ ἄλλου τὸν Ἀρσάκην φονεύοντα τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν εὐνοῦχον Ἀρβάκην ξιφουλκοῦντα ἐναντίον τοῦ Ἀρσάκη. Τὸν δὲ Μῆδον Σπατῖνον ἔβλεπα νὰ σύρουν ἐκ τοῦ ποδὸς ἔξω τοῦ συμποσίου οἱ ἀκόλουθοί του καὶ νὰ ἔχῃ τὸ μέτωπον πληγωμένον διὰ χρυσοῦ ποτηρίου. Παρόμοια ἔβλεπα εἰς τὴν Λιβύην, εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ τὴν Θράκην νὰ συμβαίνουν εἰς τὰ ἀνάκτορα, μοιχείας, φόνους, ἐνέδρας, ἁρπαγάς, ἐπιορκίας, βασιλεῖς περιφόβους, προδιδομένους ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς τοιαῦτα θεάματα μοῦ παρουσίαζον· τῶν δὲ ἰδιωτῶν αἱ πράξεις καὶ ἡ διαγωγὴ ἦσαν ἀκόμη γελοιωδέστεραι· καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἔβλεπα τὸν Ἑρμόδωρον τὸν Ἐπικούρειον νὰ ἐπιορκῇ διὰ χιλίας δραχμάς, τὸν δὲ Στωικὸν Ἀγαθοκλέα νὰ δικάζεται μὲ τὸν μαθητήν του διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν μαθημάτων, τὸν ῥήτορα Κλενίαν νὰ κλέπτῃ μίαν φιάλην ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖον, τὸν δὲ Κυνικὸν Ἡρόφιλον νὰ κοιμᾶται εἰς τὸ χαμαιτυπεῖον. Καὶ τί νὰ εἴπω διὰ τοὺς ἄλλους, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐτρύπων τοὺς τοίχους διὰ νὰ κλέπτουν, τοὺς δικαζομένους, τοὺς δανείζοντας, τοὺς ἀπαιτοῦντας;[3] διότι τὸ θέαμα εἶχε μεγάλην ποικιλίαν καὶ περιεῖχεν ἀπὸ ὅλα.

ΦΙΛ. Καλὰ ἔκαμες καὶ μοῦ διηγήθης αὐτά, Μένιππε, διότι φαίνεται ὅτι θὰ σὲ διεσκέδασαν πολύ.

---

1) Ὁ Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος εἶχε σύζυγον τὴν ἀδελφήν του Στρατονίκην.

2) Ὁ Λυσίμαχος, εἷς τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐφόνευσε τὸν υἱόν του συνεπείᾳ διαβολῆς.

3) Τινὲς διορθώνουν «ἀπατῶντες» ἢ «ἐπαιτοῦντες».

ΜΕΝ. Εἶνε ἀδύνατον, φίλε μου, νὰ σοῦ διηγηθῶ τὰ πάντα κατὰ σειράν, ἀφοῦ καὶ νὰ τὰ βλέπω μόνον ἤτο κοπιῶδες. Ἀλλὰ τὰ κυριώτερα τῶν συμβαινόντων ἐφαίνοντο ὅπως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει ὁ Ὅμηρος ὅτι ἦσαν ζωγραφισμένα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Ἀλλοῦ μὲν ἦσαν συμπόσια καὶ γάμοι, ἀλλοῦ δὲ δίκαι καὶ συνελεύσεις, ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲ μέρος κάποιος ἐτέλει θυσίας καὶ πλησίον ἄλλος ἐφαίνετο νὰ πενθῇ. Καὶ ὅταν ἐστρεφόμην πρὸς τὴν Γετικὴν ἔβλεπα τοὺς Γέτας νὰ πολεμοῦν· ὅταν δὲ ἐστρεφόμην πρὸς τοὺς Σκύθας, τοὺς ἔβλεπα νὰ πλανῶνται μὲ τὰς ἁμάξας των· καὶ ὅταν ἐγύριζα πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τὸν ὀφθαλμόν, ἔβλεπα τοὺς Αἰγυπτίους νὰ γεωργοῦν, τοὺς Φοίνικας νὰ ἐμπορεύωνται, τοὺς Κίλικας νὰ ληστεύουν, τὸν Λάκωνα νὰ μαστιγώνεται καὶ τὸν Ἀθηναῖον νὰ δικάζεται. Καὶ ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ συνέβαινον συγχρόνως, δύνασαι νὰ φαντασθῇς ποῖος κυκεὼν παρουσιάζετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ὅπως ἂν κανεὶς συναθροίσῃ πολλοὺς χορευτάς, ἢ μᾶλλον πολλοὺς χορούς, ἔπειτα δὲ διατάξῃ ν' ἀφήσῃ ἕκαστος ἐκ τῶν ᾀδόντων τὸ κοινὸν ᾆσμα καὶ νὰ ψάλλῃ ἰδιαίτερον ᾆσμα, ἕκαστος δὲ νὰ φιλοτιμῆται νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἰδικόν του καὶ νὰ ὑπερβῇ τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, φαντάζεσαι τί ἔχει νὰ γίνῃ;

ΦΙΛ. Πολὺ γελοία καὶ συγκεχυμένη συναυλία.

ΜΕΝ. Λοιπόν, φίλε μου, τοιοῦτοι εἶνε ὅλοι ὅσοι χορεύουν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοιαύτην δυσαρμονίαν ἀποτελεῖται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ὄχι μόνον αἱ φωναί των δὲν συμφωνοῦν, ἀλλὰ καὶ οἱ τρόποι των εἶνε ἀνόμοιοι καὶ ἀντιθέτως κινοῦνται καὶ αἱ σκέψεις των συγκρούονται, ἕως οὗ ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀποπέμψῃ ἐκ τῆς σκηνῆς ὁ χορηγὸς λέγων ὅτι δὲν τὸν χρειάζεται πλέον· μετὰ τοῦτο σιωποῦν ὅλοι ὁμοίως καὶ παύουν νὰ τραγουδοῦν παραφώνως τὸ συγκεχυμένον ἐκεῖνο καὶ ἄτακτον ᾆσμα. Ἐν γένει πάντα ὅσα ἔβλεπα εἰς τὸ ποικίλον ἐκεῖνο καὶ πολύμορφον θέατρον ἦσαν γελοῖα. Ἀλλ' ἐκεῖνοι πρὸ πάντων μοῦ ἐκίνουν τὸν γέλωτα, οἱ ὁποῖοι ἐφιλονείκουν περὶ συνόρων κτηματικῶν καὶ ὅσοι ὑπερηφανεύοντο διότι ἐκαλλιέργουν τὴν πεδιάδα τῆς Σικυῶνος

ἢ εἶχον ἰδιοκτησίαν των τὰ μέρη τοῦ Μαραθῶνος τὰ πλησίον τῆς Οἰνόης ἢ ἐπειδὴ εἶχον χίλια πλέθρα γῆς εἰς τὰς Ἀχαρνάς· διότι, ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς ὅλη, ὅπως τὴν ἔβλεπα τότε, εἶχε μέγεθος τεσσάρων δακτύλων, ἀναλόγως, ὑποθέτω, ἡ Ἀττικὴ ἦτο κάτι τι ἐλάχιστον. Καὶ ἐσκεπτόμην πόσον μικρὸν καὶ ἀσήμαντον πρᾶγμα ἦτο ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι ὑπερηφανεύοντο· διότι καὶ ὁ ἔχων τὰς μεγαλειτέρας ἐκτάσεις γῆς ἐξ αὐτῶν μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐκαλλιέργει μίαν ἐκ τῶν ἀτόμων τοῦ Ἐπικούρου. Στραφεὶς ἔπειτα πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἰδὼν τὴν Κυνοσουρίαν [1] ἐθυμήθηκα πόσοι Ἀργεῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐφονεύθησαν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας διὰ μίαν ἔκτασιν γῆς, ἡ ὁποία δὲν ἦτο πολὺ μεγαλειτέρα ἀπὸ φακὴν τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔβλεπα κανένα ὁ ὁποῖος νὰ ὑπερηφανεύεται διότι εἶχεν ὀκτὼ δακτυλίους καὶ τέσσαρα ποτήρια χρυσᾶ, πολὺ θὰ ἐγελοῦσα καὶ μὲ αὐτόν. Διότι τὸ Πάγκειον ὄρος [2] ὁλόκληρον μὲ τὰ μεταλλεῖά του εἶχε τὸ μέγεθος ἑνὸς κεχριοῦ.

ΦΙΛ. Πόσον σὲ ζηλεύω, Μένιππε, δι' ὅσα παράξενα εἶδες. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, αἱ πόλεις καὶ οἱ κάτοικοί των πόσοι ἐφαίνοντο ἀπὸ πάνω;

ΜΕΝ. Θὰ ἔχῃς ἰδῇ βέβαια μυρμηκιὰν καὶ τοὺς μύρμηκας ἄλλους μὲν νὰ περιφέρωνται, ἄλλους νὰ ἐξέρχωνται καὶ ἄλλους νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πόλιν των· καὶ ὁ μὲν ἐξάγει ἀπὸ τὴν μυρμηκιὰν μίαν ἀκαθαρσίαν, ὁ δὲ εὑρὼν κάπου φλούδαν κουκιοῦ ἢ μισὸ σπιρὶ σίτου τὸ σύρει διὰ νὰ τὸ μεταφέρῃ εἰς τὴν μυρμηκιάν. Εἶνε δὲ ἐπόμενον ὅτι ἀναλόγως τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ζοῦν θὰ ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν καὶ κτίσται καὶ δημαγωγοὶ καὶ ἄρχοντες καὶ μουσικοὶ καὶ φιλόσοφοι. Λοιπὸν αἱ

---

1) Πεδιὰς μεταξὺ τῶν κτήσεων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, διὰ τὴν κυριότητα τῆς ὁποίας ἐμάχοντο οἱ δύο οὗτοι λαοί.

2) Ὄρος τῆς Μακεδονίας, πλησίον τῶν Φιλίππων, τὸ ὁποῖον εἶχε μεταλλεῖα χρυσοῦ.

πόλεις ὁμοῦ μὲ τοὺς κατοίκους των ὡμοίαζαν πολὺ μὲ τὰς μυρμηκυιάς. Ἐὰν δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι τὸ παράδειγμα δὲν εἶνε κατάλληλον καὶ ὅτι δὲν ταιριάζει νὰ παρομοιάσωμεν ἀνθρώπους πρὸς μύρμηκας, νὰ ἐνθυμηθῇς τοὺς παλαιοὺς μύθους τῶν Θεσσαλῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ πολεμικώτατοι Μυρμιδόνες ἔγιναν ἄνθρωποι ἐκ μυρμήκων. Ἀφοῦ λοιπὸν παρετήρησα τὰ πάντα ἐπαρκῶς καὶ ἐγέλασα δι' ὅλα, ἐτίναξα τὰς πτέρυγάς μου καὶ ἐπέταξα·

δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους. [1]

Δὲν εἶχα δὲ φθάσῃ εἰς ὕψος σταδίου, ὅτε ἤκουσα τὴν Σελήνην νὰ μοῦ φωνάζῃ μὲ γυναικείαν φωνήν· Μένιππε, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ κάμῃς μίαν χάριν, ὅταν θὰ ἴδῃς τὸν Δία, καὶ σοῦ εὔχομαι νὰ ἐπιτύχῃς τὸν σκοπὸν τοῦ ταξειδίου σου. Λέγε, ἀρκεῖ νὰ μὴ μοῦ δώσῃς τίποτε νὰ σηκόνω. Ἡ παραγγελία μου, εἶπεν ἡ Σελήνη, δὲν εἶνε δύσκολος· θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ πῇς ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν Δία, ὅτι ἀπέκαμα πλέον ν' ἀκούω ὕβρεις καὶ ἀνοησίας ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλην ἀσχολίαν παρὰ νὰ ἐξετάζουν μὲ ἀδιακρισίαν τὰ ἀφορῶντά με, τί εἶμαι, τί μέγεθος ἔχω καὶ διὰ ποῖον λόγον φαίνομαι μισὴ ἢ ὡς δρέπανον. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν λέγουν ὅτι κατοικοῦμαι, ἄλλοι δὲ ὅτι κρέμαμαι ὡς κάτοπτρον ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλοι μοῦ ἀποδίδουν ὅ,τι τοὺς ἔλθῃ εἰς τὴν κεφαλήν. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἤρχισαν νὰ λέγουν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φῶς μου εἶνε κλοπιμαῖον καὶ ψεύτικον καὶ ὅτι μοῦ ἔρχεται ἄνωθεν ἀπὸ τὸν Ἥλιον. [2] Καὶ δὲν θὰ παύσουν, φαίνεται, ἕως ὅτου μὲ φέρουν εἰς ἔχθραν καὶ διάστασιν πρὸς τοῦ-

1) Ἰλιάδος Α'. Πρὸς τ' ἀνάκτορα ὅπου κατοικεῖ ὁ Ζεὺς μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν.

2) Ὁ Ἀναξιμένης μαθητὴς τοῦ Ἀναξιμάνδρου ἀνεκάλυψε πρῶτος ὅτι τὸ φῶς τῆς σελήνης εἶναι δάνειον καὶ ἐξήγησε τὰς ἐκλείψεις.

τον τὸν ἀδελφόν μου· δὲν νομίζουν, φαίνεται, ἀρκετὰ ὅσα ἔχουν εἴπῃ καὶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶνε λίθος καὶ μύδρος διάπυρος.

Ἐν τοσούτῳ πόσας γνωρίζω ἐγὼ ἀπὸ τὰς αἰσχρότητας καὶ ἀτιμίας τὰς ὁποίας πράττουν κατὰ τὰς νύκτας αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἡμέραν φαίνονται σκυθρωποὶ καὶ αὐστηροὶ τὸ βλέμμα καὶ σεμνοὶ κατὰ τὸ ἦθος καὶ θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅμως σιωπῶ· διότι δὲν νομίζω πρέπον ν' ἀποκαλύψω καὶ νὰ φωτίσω τὰς νυκτερινὰς ἐκείνας πράξεις καὶ νὰ ἐκθέσω τὸν ἰδιαίτερον βίον ἑκάστου, ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδω κανένα ἐξ αὐτῶν νὰ μοιχεύῃ ἢ νὰ κλέπτῃ ἢ νὰ πράττῃ ἄλλην ἀπόκρυφον ἀτιμίαν, εὐθὺς σύρω γέφος καὶ σκεπάζομαι διὰ νὰ μὴ δείξω εἰς τὸ πλῆθος ἀνθρώπους γέροντας ὑβρίζοντας τὴν πυκνήν των γενειάδα καὶ τὴν ἀρετὴν τὴν ὁποίαν ὑποκρίνονται. Ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν παύουν νὰ μ' ἐνοχλοῦν μὲ τοὺς λόγους των καὶ κατὰ πάντα τρόπον νὰ μὲ ὑβρίζουν, ὥστε, μὰ τὴν Νύκτα, πολλάκις ἐσκέφθην νὰ μετοικήσω καὶ ν' ἀπομακρυνθῶ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, διὰ ν' ἀποφύγω τὴν κακογλωσσιὰν καὶ τὴν ἀδιακρισίαν των. Μὴ λησμονήσῃς λοιπὸν νὰ εἴπῃς αὐτὰ ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν Δία καὶ προσέτι ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ μένω εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν μοῦ ἔχει ὁρίσῃ, ἐὰν δὲν συντρίψῃ τοὺς φυσικοὺς ἐκείνους καὶ κλείσῃ τὸ στόμα τῶν διαλεκτικῶν καὶ ρίψῃ ἐκ θεμελίου τὴν Στοὰν καὶ πυρπολήσῃ τὴν Ἀκαδημίαν καὶ παύσῃ τὰς συζητήσεις τῶν Περιπατητικῶν· διότι μόνον οὕτω θὰ εὕρω ἡσυχίαν καὶ θὰ παύσουν νὰ μὲ καταμετροῦν καθ' ἑκάστην. Ἡ παραγγελία σου θὰ ἐκτελεσθῇ, τῆς ἀπήντησα, καὶ ἐξηκολούθησα τὴν πτῆσίν μου πρὸς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ,

ἔνθα μὲν οὔτε βοῶν οὔτ' ἀνδρῶν φαίνετο ἔργα. [1]

Μετ' ὀλίγον καὶ ἡ σελήνη μοῦ ἐφαίνετο μικρὰ καὶ τὴν γῆν

1) Ὁμήρου Ὀδυσ. Ὅπου οὔτε βοῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐφαίνοντο ἴχνη.

ἀπέκρυπτε. Ἀφήσας δὲ τὸν ἥλιον δεξιὰ καὶ πετῶν διὰ μέσου τῶν ἄστρων ἔφθασα μετὰ τρεῖς ἡμέρας πλησίον τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐσκέφθηκα ὅτι ἠδυνάμην εὐθὺς καὶ ὅπως ἤμουν νὰ εἰσέλθω· διότι ἐνόμιζα ὅτι εὐκόλως θὰ διέφευγα τὴν προσοχήν, ἀφοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ ἤμουν ἀετός, ἐγνώριζα δὲ ὅτι πρὸ πολλοῦ ὁ ἀετὸς ἦτο φίλος τοῦ Διός· ἀλλ' ἔπειτα ἐσκέφθην ὅτι θὰ μ' ἐννοήσουν, ἀφοῦ εἶχα μίαν πτέρυγα γυπός. Ἔκρινα λοιπὸν ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ μὴ ἐκτεθῶ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον καὶ πλησιάσας ἐκτύπησα τὴν θύραν. Ὁ Ἑρμῆς ἤκουσε καὶ ἀφοῦ ἠρώτησε τὸ ὄνομά μου ἔτρεξε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Δία, μετ' ὀλίγον δὲ ἐκλήθην νὰ εἰσέλθω καὶ εἰσῆλθα περίφοβος καὶ τρέμων. Εὗρηκα ὅλους τοὺς θεοὺς συναθροισμένους, δὲν ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἥσυχοι· τοὺς εἶχε ταράξῃ ὀλίγον ἡ παράδοξος ἄφιξίς μου, καθότι ἐφοβοῦντο μήπως μετ' ὀλίγον ἴδουν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ φθάσουν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὁ Ζεὺς μοῦ ἔρριψε φοβερὸν βλέμμα ὀργῆς καὶ μοῦ εἶπε·

Τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες; [1]

Ἐγὼ δὲ ὅταν ἤκουσα τὴν φωνὴν τοῦ Διὸς παρ' ὀλίγον ν' ἀποθάνω ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἔμενα ἄναυδος καὶ ξεκουφαμένος ὑπὸ τῆς βροντώδους ἐκείνης φωνῆς. Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγην ὥραν συνῆλθα διηγήθηκα τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς, πῶς ἐπεθύμησα νὰ μάθω τί συμβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, πῶς ἀπετάθην πρὸς τοὺς φιλοσόφους καὶ εἰς ποίαν ἀσυμφωνίαν τοὺς εὗρηκα, πῶς ἀπέκαμα ἐλκόμενος ἀντιθέτως, καὶ κατόπιν τὴν ἐπινόησίν μου καὶ τὰ πτερὰ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέχρις οὗ ἔφθασα εἰς τὸν οὐρανόν· ἔπειτα δὲ ἀνέφερα καὶ ὅσα μοῦ παρήγγειλεν ἡ Σελήνη.

Τότε ὁ Ζεὺς ἐμειδίασε καὶ χαλαρώσας ὀλίγον τὸ συνοφρύωμά

---

1) Ποῖος καὶ πόθεν εἶσαι, ἄνθρωπε, ποία ἡ πατρίς σου καὶ τίνες οἱ γονεῖς σου; (στίχος ὁμηρικὸς ἐκ τῆς Ὀδυσσείας).

του, εἶπε· Τί νὰ λέγωμεν τώρα περὶ τοῦ Ὤτου καὶ τοῦ Ἐφιάλτου ὅταν καὶ ὁ Μένιππος ἐτόλμησε ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανόν; [1] Ἀλλὰ θὰ σὲ φιλοξενήσωμεν ἀφοῦ ἦλθες, αὔριον δὲ θὰ σοῦ δώσωμεν τὰς πληροφορίας διὰ τὰς ὁποίας ἦλθες καὶ θὰ σὲ ἀποπέμψωμεν. Καὶ ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ἐσηκώθη καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ ὁπόθεν καθαρώτατα ἀκούονται τὰ λεγόμενα ἐκ τῆς γῆς, διότι ἦτο ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε ν' ἀκροασθῇ τὰς εὐχάς. Ἐνῷ δὲ ἐπροχώρει μὲ ἠρώτα περὶ τῶν συμβαινόντων εἰς τὴν γῆν· κατ' ἀρχὰς ποία εἶνε ἡ τιμὴ τοῦ σίτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ὁ περυσινὸς χειμὼν μᾶς ἔκαμε πολλὰς ζημίας καὶ ἐὰν τὰ λάχανα ἔχουν ἀνάγκην περισσοτέρας βροχῆς. Ἔπειτα μὲ ἠρώτα ἐὰν ζῇ κανεὶς ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Φειδίου καὶ διὰ ποῖον λόγον οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαυσαν νὰ τελοῦν τὴν ἑορτὴν τῶν Διασίων ἐπὶ τόσα ἔτη, ἂν σκέπτωνται νὰ τελειώσουν τὸ Ὀλύμπιον [2] καὶ ἂν συνελήφθησαν οἱ συλήσαντες τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης. Ἀφοῦ δὲ τοῦ ἀπήντησα εἰς ὅλα ταῦτα, μοῦ εἶπε· Δὲν μοῦ λές, Μένιππε, καὶ περὶ ἐμοῦ τί ἰδέαν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι; Ποίαν ἄλλην, δέσποτα, ἀπήντησα, παρὰ ὅτι εἶσαι ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν θεῶν καὶ τρέφουν διὰ σὲ τὸν μεγαλείτερον σεβασμόν; Μὴ ἀστειεύεσαι, μοῦ εἶπε, διότι γνωρίζω καλὰ καὶ χωρὶς νὰ μοῦ τὸ πῇς πόσον ἀρέσκονται εἰς τὰς μεταβολάς. Ἄλλοτε μ' ἐθεώρουν καὶ μάντιν καὶ ἰατρὸν καὶ τὸ πᾶν δι' αὐτοὺς ἤμουν ἐγώ,

ἦσαν δὲ πλήρεις τοῦ Διὸς πᾶσαι αἱ ὁδοὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἀγοραί.

Καὶ τότε ἡ Δωδώνη καὶ ἡ Πῖσσα ἦσαν λαμπραὶ καὶ περίφημοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ τόσος ἦτον ὁ καπνὸς τῶν θυσιῶν,

---

1) Ὁ Ὦτος καὶ ὁ Ἐφιάλτης ἐπεχείρησαν ν' ἀνέλθουν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπιθέτοντες ὄρη ἐπὶ ὀρέων, ἕως οὗ ὁ Ἀπόλλων τοὺς ἐτόξευσε.

2) Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον ἦτο τόσον μέγα, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι δι' ἔλλειψιν χρημάτων δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν ἀποπερατώσουν, ἕως οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς τὸν συνεπλήρωσε.

ὥστε οὔτε τὰ μάτια μου ν' ἀνοίγω δὲν μὲ ἄφηνεν. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ὁ μὲν Ἀπόλλων ἵδρυσε τὸ μαντεῖόν του εἰς τοὺς Δελφούς, εἰς τὴν Πέργαμον δὲ τὸ ἰατρεῖον ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ τὸ Βενδίδιον ἔγινεν εἰς τὴν Θράκην, τὸ Ἀνουβίδειον εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅλοι τρέχουν εἰς αὐτὰ καὶ τελοῦν πανηγύρεις καὶ θύουν ἑκατόμβας, ἐμὲ δὲ ὡς νὰ παραγήρασα νομίζουν ὅτι ἀρκετὰ μὲ τιμοῦν ἂν κάθε πέντε ἔτη μοῦ προσφέρουν μίαν θυσίαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Καὶ οὕτω οἱ βωμοί μου κατήντησαν ψυχρότεροι ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Πλάτωνος καὶ τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ Χρυσίππου.

Μὲ αὐτὰς τὰς ὁμιλίας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔπρεπε νὰ καθήσῃ διὰ ν' ἀκούσῃ τὰς εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ θυρίδες κατὰ σειρὰν ὅμοιαι πρὸς τὰ στόμια τῶν φρεάτων, αἱ ὁποῖαι εἶχαν σκεπάσματα, καὶ πλησίον ἑκάστης ἦτο θρόνος χρυσοῦς. Ὁ Ζεὺς ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ ἀφαιρέσας τὸ σκέπασμα ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς τὰς εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἤχοντο δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς γῆς καὶ ἐζήτουν πολλὰ καὶ διάφορα· διότι ἔσκυψα καὶ ἐγὼ καὶ ἤκουα συγχρόνως μὲ τὸν Δία τὰς εὐχάς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοιαῦται· Ὦ Ζεῦ, βοήθησέ με νὰ γείνω βασιλεύς. Ὦ Ζεῦ κάμε νὰ φυτρώσουν τὰ κρεμμύδια καὶ τὰ σκόρδα μου. Ὦ θεοί, θέλω ν' ἀποθάνῃ ταχέως ὁ πατέρας μου. Κάποιος ἔλεγεν· εἴθε νὰ κληρονομήσω τὴν γυναῖκά μου. Ἄλλος δὲ ἤθελε νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ ἡ παγὶς τὴν ὁποίαν εἶχε στήσῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· τρίτος ἐζήτει νὰ κερδίσῃ μίαν δίκην καὶ ἄλλος ἤθελε νὰ νικήσῃ εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ἐκ τῶν ταξειδευόντων δὲ ὁ μὲν ἤθελε νὰ πνεύσῃ βορρᾶς, ὁ δὲ νὰ πνεύσῃ νότος· ὁ γεωργὸς ἐζήτει βροχήν, ὁ δὲ γναφεὺς ἥλιον. Ὁ δὲ Ζεὺς ἀκροώμενος καὶ ἐξετάζων ἀκριβῶς πᾶσαν εὐχὴν δὲν ὑπέσχετο τὰ πάντα,

ἀλλ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δὲ ἀνένευσε, [1]

1) Ἄλλα μὲν ἔδιδεν, ἄλλα δὲ ἠρνεῖτο ὁ πατὴρ τῶν θεῶν

τὰς μὲν δικαίας εὐχὰς ἔσυρεν ἄνω τοῦ στομίου καὶ τὰς ἐτοποθέτει δεξιά του, τὰς δὲ παρανόμους ἀπέπεμπεν ἀπράκτους, τὰς ἐφύσα πρὸς τὰ κάτω καὶ οὔτε νὰ πλησιάσουν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς ἄφηνε. Τὸν εἶδα δὲ καὶ νὰ ἀπορῇ διὰ μίαν εὐχήν· δύο ἄνθρωποι ἐζήτουν τὰ ἀντίθετα καὶ ὑπέσχοντο ἴσας θυσίας, ὁ δὲ Ζεὺς εὑρέθη εἰς ἀμηχανίαν μὴ γνωρίζων τίνος ἐκ τῶν δύο νὰ εἰσακούσῃ· ἔπαθε κάτι ἀνάλογον πρὸς τοὺς δισταγμοὺς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφανθῇ, ἀλλὰ καθὼς ὁ Πύρρων ἐδίσταζε καὶ ἐσκέπτετο.

Ἀφοῦ δέ ἀρκετὰ ἐφρόντισε διὰ τὰς εὐχάς, ἐπῆγεν εἰς τὸν ἑπόμενον θρόνον καὶ ἀνοίξας τὴν δευτέραν θυρίδα ἤρχισε ν' ἀκούῃ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς ὁρκιζομένους. Τακτοποιήσας δὲ καὶ τούτους καὶ κεραυνοβολήσας τὸν Ἐπικούρειον Ἑρμόδωρον, μετέβη εἰς τὸν ἑπόμενον θρόνον διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν μαντειῶν, τῶν φημῶν καὶ τῶν οἰωνῶν. Ἀπ' ἐκεῖ μετέβη εἰς τὴν θυρίδα τῶν θυσιῶν διὰ τῆς ὁποίας ὁ καπνὸς ἀνερχόμενος ἀνέφερεν εἰς τὸν Δία τὸ ὄνομα ἑκάστου ἐκ τῶν θυσιαζόντων. Ἀφήσας ἔπειτα καὶ τούτους, ἔδωκε διαταγὰς εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ εἰς τὰς ὥρας δι' ὅσα ἔπρεπε νὰ πράξουν. Σήμερον νὰ βρέξῃ εἰς τὴν Σκυθίαν, εἰς τὴν Λιβύην ν' ἀστράψῃ, εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ χιονίσῃ, σὺ δὲ ὁ Βορρᾶς νὰ φυσήσῃς εἰς τὴν Λυδίαν καὶ σύ, Νότε, νὰ ἡσυχάσῃς· ὁ δὲ Ζέφυρος νὰ ταράξῃ τὸν Ἀδρίαν καὶ ἕως χίλιοι μέδιμνοι χαλάζης ἂς σκορπισθοῦν εἰς τὴν Καππαδοκίαν. Ἀφοῦ δὲ περὶ ὅλων σχεδὸν ἐμερίμνησε, μετέβημεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμποσίου, διότι ἦτο καιρὸς τοῦ δείπνου. Ἐκεῖ ὁ Ἑρμῆς μὲ παρέλαβε καὶ μὲ ἔβαλε νὰ κατακλιθῶ πλησίον εἰς τὸν Πᾶνα, τοὺς Κορύβαντας, τὸν Ἄττην καὶ τὸν Σαβάζιον, τοὺς μετοίκους τούτους καὶ ἀμφιβόλους θεούς.[1]

Μᾶς παρεῖχε δὲ ἄρτον ἡ Δήμητρα, οἶνον ὁ Διόνυσος, κρέατα ὁ Ἡρακλῆς, μύρτα ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ποσειδῶν μαρίδες. Ἀλλὰ κρυφίως ἐδοκίμασα καὶ τὴν ἀμβροσίαν καὶ τὸ νέκταρ· διότι ὁ καλὸς Γανυμήδης ἐκ φιλανθρωπίας, ὁσάκις ὁ Ζεὺς ἔστρεφεν ἀλλοῦ

1) Οἵτινες ἐξ ἀνθρώπων ἔγιναν θεοί.

τὰ βλέμματά του, ἐγέμιζε καὶ μοῦ ἔδιδεν ἕνα ἢ δύο ποτήρια μὲ νέκταρ. Οἱ δὲ θεοί, ὡς λέγει κάπου ὁ Ὅμηρος, ὁ ὁποῖος βέβαια θὰ εἶδε τὰ ἐκεῖ ὅπως ἐγώ, «οὔτε σῖτον ἔδουσιν, οὔτε πίνουσιν αἴθοπα οἶνον», ἀλλ' ὡς τροφὴν ἔχουν τὴν ἀμβροσίαν καὶ μὲ τὸ νέκταρ εὐθυμοῦν· ἡ τροφὴ ὅμως τὴν ὁποίαν προτιμοῦν εἶνε ὁ καπνὸς τῶν θυσιῶν, ὁ ὁποῖος ἀνεβαίνει εἰς τὸν οὐρανὸν ὁμοῦ μὲ τὴν ὀσμὴν τῶν ψημενων κρεάτων, καὶ τὸ αἷμα τῶν σφαγίων τὸ ὁποῖον οἱ θυσιάζοντες χύνουν γύρω εἰς τοὺς βωμούς. Ἀφοῦ δὲ τὸ δεῖπνον ἐτελείωσεν, ὁ μὲν Ἀπόλλων ἔπαιξε κιθάραν, ὁ δὲ Σειληνὸς ἐχόρευσε κόρδακα καὶ αἱ Μοῦσαι ἠγέρθησαν καὶ μᾶς ἔψαλαν μέρη ἐκ τῆς «Θεογονίας» τοῦ Ἡσιόδου καὶ τὴν πρώτην ᾠδὴν τοῦ Πινδάρου.[1] Ἀφοῦ δὲ ἀπὸ ὅλα ἐχορτάσαμεν καὶ ὅλοι ἤμεθα ἀρκετὰ μεθυσμένοι, ἀνεπαύθημεν ὅπως εὑρέθη ἕκαστος,

> ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
> εὗδον παννύχιοι, ἐμὲ δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,[2]

διότι ἐσκεπτόμην καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀλλὰ πρὸ πάντων πῶς ὁ Ἀπόλλων τόσον καιρὸν δὲν ἔβγαλε γένεια ἢ πῶς νυκτώνει εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφοῦ ὁ Ἥλιος εἶνε πάντοτε παρὼν καὶ συντρώγει μὲ τοὺς ἄλλους θεούς.

Ἔπειτα ὅμως μ' ἐπῆρεν ὀλίγος ὕπνος. Ὁ δὲ Ζεὺς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὴν αὐγὴν καὶ διέταξε νὰ κληθοῦν οἱ θεοὶ εἰς συνέλευσιν. Ὅταν δὲ συνῆλθον ὅλοι, ἤρχισε νὰ λέγῃ τὰ ἑξῆς· Τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς συνεκάλεσα ἔδωκεν ὁ ξένος ὁ ὁποῖος μᾶς ἦλθε χθές. Πρὸ πολλοῦ ἐσκεπτόμην νὰ συζητήσωμεν καὶ νὰ λάβωμεν μίαν ἀπόφασιν διὰ τοὺς φιλοσόφους, τώρα δὲ τὰ παράπονα τῆς Σελήνης μὲ ἠνάγκασαν νὰ μὴ ἀναβάλλω περισσότερον αὐτὴν τὴν σύσκεψιν. Ὑπάρχει εἶδός τι ἀνθρώπων τὸ ὁποῖον ὄχι

---

1) Ἄριστον μὲν ὕδωρ.

2) Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ καὶ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ κλείσω μάτι.

πρὸ πολλοῦ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόσμον, ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι βέπουν πρὸς τὴν φιλονεικίαν, εἶνε κενόδοξοι, ὀξύθυμοι, λαίμαργοι, μωροί, φαντασμένοι καὶ πλήρεις θράσους καί, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τοῦ Ὁμήρου, «Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης».[1] Οὗτοι λοιπὸν διαιρεθέντες εἰς συστήματα καὶ ἐπινοήσαντες διαφόρους σκολιὰς σκέψεις ὠνομάσθησαν οἱ μὲν Στωικοί, οἱ δὲ Ἀκαδημαϊκοί, ἄλλοι Ἐπικούρειοι, ἄλλοι Περιπατητικοὶ καὶ ἄλλοι μὲ πολὺ γελειωδέστερα ὀνόματα. Ἔπειτα ἐστολίσθησαν μὲ τὸ σεπτὸν ὄνομα τῆς ἀρετῆς, ὕψωσαν τὰ φρύδια των, ἀφῆκαν γενειάδας μεγάλας καὶ οὕτω περιφέρονται κρύπτοντες ὑπὸ ψευδῆ ἐξωτερικὴν αὐστηρότητα αἰσχρότατα ἤθη καὶ ὁμοιάζουν πολὺ μὲ τοὺς τραγικοὺς ἐκείνους ἠθοποιούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἅμα ἀφαιρεθῇ τὸ προσωπεῖον καὶ ἡ χρυσοκόσμητος στολή, μένουν ἀνθρωπίσκοι γελοῖοι, οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν εἰς τὸ θέατρον μὲ μισθὸν ἑπτὰ δραχμῶν. Ἐνῷ δὲ εἶνε τοιοῦτοι, περιφρονοῦν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, περὶ δὲ τῶν θεῶν λέγουν ἀλλόκοτα πράγματα καὶ συναθροίζοντες εὐπείστους καὶ εὐαπατήτους νέους ὁμιλοῦν πρὸς αὐτοὺς κατὰ κόρον περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς διδάσκουν νὰ κάμνουν συλλογισμοὺς σκοτεινοὺς καὶ γριφώδεις. Ὅταν ὅμως μένουν μόνοι των, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς παραστήσω πόσον τρώγουν, εἰς ποίας δὲ ἀσελγείας παραδίδονται καὶ πῶς γλύφουν τῶν ὀβολῶν τὴν βρώμαν, καὶ τὸ φοβερώτερον εἶνε ὅτι, ἐνῷ μήτε εἰς τὴν δημοσίαν, μήτε εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ὠφέλειαν συντελοῦν, ἀλλὰ ζοῦν ἄχρηστοι καὶ περιττοί,

οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιοι οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,[2]

ὅμως κατακρίνουν τοὺς ἄλλους καὶ ἀναμιγνύοντες ὕβρεις καὶ λόγους πικρούς, ἐπικρίνουν καὶ ὑβρίζουν τοὺς πάντας· καὶ ἐν τῇ ἐξ

1) Περιττὸν βάρος τῆς γῆς.

2 Οὔτε εἰς τὸν πόλεμον χρησιμεύουν οὔτε εἰς τὰ συμβούλια. Ἐκ τῆς Ἰλιάδος.

αὐτῶν θεωρεῖται πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν μεγαλειτέραν ἀναισχυντίαν καὶ τὸ μεγαλείτερον θράσος εἰς τὰς βλασφημίας. Ἀλλ' ἂν ἐρωτήσῃ κανεὶς ἕνα ἐξ αὐτῶν, ὁ ὁποῖος φωνάζει περισσότερον καὶ δεικνύει τὸ περισσότερον θράσος καὶ κατακρίνει τοὺς ἄλλους, σὺ δὲ τί πράττεις καὶ κατὰ τί, πρὸς θεοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι συντελεῖς εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν; θ' ἀπαντήσῃ, ἐὰν θέλῃ νὰ εἴπῃ δίκαια καὶ ἀληθῆ· νὰ ταξιδεύω ἢ νὰ γεωργῶ, ἢ νὰ ὑπηρετῶ ὡς στρατιώτης ἢ νὰ ἐπαγγέλλωμαι μίαν τέχνην μοῦ φαίνεται περιττόν· τὸ ἔργον μου εἶνε νὰ φωνάζω, νὰ εἶμαι ῥυπαρός, νὰ λούωμαι μὲ ψυχρὸν νερὸν καὶ νὰ περιφέρωμαι ἀνυπόδητος τὸν χειμῶνα καὶ καθὼς ὁ Μῶμος νὰ κατηγορῶ ὅσα οἱ ἄλλοι πράττουν· καὶ ἂν κανεὶς ἐκ τῶν πλουσίων κάμνῃ πολυτελεῖς προμηθείας διὰ τὴν τράπεζάν του ἢ συντηρῇ ἑταίραν, τὸ σχολιάζω καὶ ἀγανακτῶ· ἐὰν δὲ κανεὶς ἐκ τῶν φίλων ἢ τῶν συναδέλφων μου κατάκειται ἄρρωστος καὶ ἔχει ἀνάγκην βοηθείας καὶ θεραπείας τὸ ἀγνοῶ. Τοιαῦτα εἶνε, ὦ θεοί, αὐτὰ τὰ θρέμματά μας. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξ αὐτῶν οἵτινες ὀνομάζονται Ἐπικούρειοι εἶνε οἱ πλέον αὐθάδεις· ὑβρίζουν ἀσυστόλως, κατηγοροῦν δὲ φοβερὰ καὶ ἡμᾶς τοὺς θεούς, λέγοντες ὅτι οὔτε φροντίζομεν διὰ τὰ ἀνθρώπινα, οὔτε παντάπασιν ἐπιτηροῦμεν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν κόσμον· ὥστε καιρὸς νὰ σκεφθῆτε σοβαρῶς, διότι ἂν αὐτοὶ κατορθώσουν νὰ πείσουν τοὺς ἀνθρώπους, ἔχετε νὰ πεινάσετε πολύ. Διότι ποῖος πλέον θὰ σᾶς προσφέρῃ θυσίαν, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐλπίζῃ τίποτε ἀπὸ σᾶς; Ἠκούσατε τί παραπονεῖται ἡ Σελήνη, ὅπως διηγήθη χθὲς αὐτὸς ὁ ξένος· λοιπὸν σκεφθῆτε τί πρέπει νὰ γείνῃ καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἡμῶν τῶν θεῶν.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Διὸς ἐπροξένησαν ταραχὴν καὶ θόρυβον εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ ἤρχισαν νὰ φωνάζουν ὅλοι· Κεραύνωσε, κατάκαυσον, σύντριψε, εἰς τὸ βάραθρον, εἰς τὸν Τάρταρον ὅπως τοὺς Γίγαντας. Ὁ Ζεὺς διέταξε πάλιν νὰ γείνῃ ἡσυχία καὶ εἶπεν· Ἂς γείνῃ λοιπὸν ὅπως θέλετε· ὅλοι οἱ φιλόσοφοι θὰ συντριβοῦν ὁμοῦ μὲ τὴν διαλεκτικήν των· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τιμωρηθῇ κανείς· διότι ἔχομεν, ὡς γνωρίζετε, ἱερομηνίαν τοῦ

τετραμήνου καὶ ἤδη ἐκήρυξα διακοπὴν πάσης ἐχθροπραξίας. Κατὰ τὸ νέον ἔτος λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνοίξεως θὰ λάβουν τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των διὰ τοῦ φοβεροῦ μου κεραυνοῦ.

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. [1]

Διὰ δὲ τὸν Μένιππον, εἶπεν ἔπειτα, ἀποφασίζω τὰ ἑξῆς· νὰ τοῦ ἀφαιρεθοῦν τὰ πτερά, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἔλθῃ καὶ πάλιν ἐδῶ, [2] νὰ τὸν παραλάβῃ δὲ ὁ Ἑρμῆς καὶ νὰ τὸν κατεβάσῃ εἰς τὴν γῆν σήμερον. Καὶ ὁ μὲν Ζεὺς ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ διέλυσε τὴν συνέλευσιν, ἐμὲ δὲ ἔλαβεν ὁ Κυλλήνιος [3] ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτὶ καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν μ᾽ ἔφερε καὶ μὲ ἀπέθηκεν εἰς τὸν Κεραμεικόν.

Αὐτή, φίλε μου, εἶνε ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ ταξειδίου μου εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ τώρα πηγαίνω νὰ δώσω εἰς τοὺς φιλοσόφους τοὺς περιπατοῦντας εἰς τὴν Ποικίλην αὐτὰς τὰς καλὰς εἰδήσεις.

ΤΕΛΟΣ Δ΄ ΤΟΜΟΥ

1) Εἶπε καὶ ἔνευσε μὲ τὰς μαύρας του ὀφρῦς ὁ υἱὸς τοῦ Κρόνου. Ἰλιάς.

2) Ὁ σχολιαστὴς παρατηρεῖ πολὺ λογικῶς· καὶ τί θὰ τὸν ἠμποδίζῃ νὰ προσαρμόσῃ πάλιν πτέρυγας ἀετοῦ καὶ γυπὸς καὶ ἐκ νέου νὰ πετάξῃ πρὸς τὸν οὐρανόν;

3) Ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ ὡς τιμωμένου εἰς Κυλλήνην.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Ἱππίας ἢ περὶ τοῦ λουτροῦ. — Μακρόβιοι. — Ὁ Θάνατος τοῦ Περεγρίνου. — Οἱ Δραπέται. — Περὶ τοῦ ἠλέκτρου ἢ τῶν κύκνων. — Περὶ τοῦ οἴκου. — Πατρίδος ἐγκώμιον. — Περὶ τῶν διψάδων. — Περὶ ὀρχήσεως. — Εὐνοῦχος. — Βίος τοῦ Δημώνακτος. — Χάρων ἢ ἐπισκοποῦντες. — Διάλεξις μὲ τὸν Ἡσίοδον.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911

καὶ ἐκ τῶν μηχανικῶν πρέπει νὰ θαυμάζωνται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον εἰς τὴν θεωρίαν διέπρεψαν, ἀλλὰ καὶ μνημεῖα τῆς τέχνης των καὶ ἔργα ἀφῆκαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς τοὺς λόγους εἶνε δεινοὶ ὀρθῶς ὀνομάζονται σοφισταὶ μᾶλλον ἢ σοφοί. Τοιοῦτος σοφὸς γνωρίζομεν ἐκ φήμης ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἀρχιμήδης καὶ ὁ Κνίδιος Σώστρατος, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν τελευταῖος ἐβοήθησε τὸν Πτολεμαῖον νὰ κυριεύσῃ τὴν Μέμφιν χωρὶς πολιορκίαν, ἀλλὰ μόνον διότι μετέστρεψε τὸ ῥεῦμα τοῦ Νείλου καὶ διήρεσε τὸν ποταμόν, ὁ δὲ ἄλλος ἐπυρπόλησε τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν διὰ τῆς τέχνης του. Καὶ ὁ Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος πρὸ αὐτῶν ὑπεσχέθη εἰς τὸν Κροῖσον νὰ περάσῃ τὸν στρατόν του ἄβροχον ἀπὸ τὸν ποταμὸν Ἅλιν· καὶ τὸ κατώρθωσε στρέψας ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς τὸν ποταμόν, ὥστε νὰ διέρχεται ὄπισθεν τοῦ στρατοπέδου, ἐνῷ δὲν ἦτο μηχανικός, ἀλλὰ σοφὸς ἱκανὸς καὶ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ πείσῃ. Εἶνε δὲ πολὺ παλαιὸν καὶ γνωστὸν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐπειοῦ, ὅστις ὄχι μόνον ἐπενόησε καὶ κατεσκεύασε τὸν Δούριον ἵππον, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἀχαιοὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἴλιον, ἀλλὰ λέγεται ὅτι καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων. Μεταξὺ τούτων εἶνε δίκαιον νὰ ἀναφέρεται καὶ ὁ Ἱππίας οὗτος ὁ σύγχρονος ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον εἰς τοὺς λόγους εἶνε δεινὸς ὅσον οἱοσδήποτε ἐκ τῶν προϋπαρξάντων, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀντίληψιν ὀξύς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν σαφέστατος· τὰ δὲ ἔργα του εἶνε πολὺ καλλίτερα τῶν λόγων. Πᾶν ὅ,τι ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ ἐκ τῆς τέχνης του τὸ ἐπραγματοποίησε, οὐχὶ δὲ ἐπὶ θεμάτων εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ εἶχον εὐδοκιμήσῃ, ἀλλ', ὅπως λέγουν οἱ γεωμέτραι, ἐπὶ πάσης δοθείσης εὐθείας κατορθώνει νὰ κατασκευάζῃ ἀκριβῶς τὸ τρίγωνον. Ἐνῷ ἐκ τῶν ἄλλων ἕκαστος περιωρίσθη εἰς ἕνα κλάδον τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς ἐκεῖνον μόνον διεκρίθη καὶ ὅμως διὰ τοῦτο θεωρεῖται σπουδαῖος, ὁ Ἱππίας εἶνε καὶ εἰς τὴν μηχανικὴν καὶ εἰς τὴν γεωμετρίαν πρῶτος, προσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν μουσικὴν διαπρέπει· καὶ τόσον καλῶς γνωρίζει ἑκάστην τῶν τεχνῶν τούτων, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι μόνον αὐτὴν ἐσπού-

δασε. Θὰ εἶχα δὲ ἀνάγκην πολλοῦ χρόνου διὰ νὰ ἐκθειάσω τὴν θεωρίαν του περὶ τῶν ἀκτίνων καὶ ἀνακλάσεων καὶ περὶ τῶν κατόπτρων, προσέτι δὲ τὰς ἐργασίας του εἰς τὴν ἀστρονομίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπερέβη κατὰ πολὺ ὅλους τοὺς προγενεστέρους.

Θὰ περιορισθῶ νὰ περιγράψω τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ ὁποῖα εἶδα ἐπ' ἐσχάτων καὶ τὰ ὁποῖα μὲ κατέπληξαν. Πρόκειται δὲ περὶ κοινοῦ καὶ γνωστοτάτου πράγματος, περὶ κατασκευῆς λουτροῦ· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου τοῦ τόσον κοινοῦ ἔδειξε θαυμαστὴν περίνοιαν καὶ εὐφυΐαν. Τὸ γήπεδον δὲν ἦτο ἐπίπεδον, ἀλλὰ πολὺ ἀνηφορικὸν καὶ ἐπικλινὲς καὶ ἑκατέρωθεν καθ' ὑπερβολὴν χαμηλόν. Παραλαβὼν δὲ αὐτὸ τὸ κατέστησεν ἰσόπεδον καὶ κατεσκεύασε βάσιν ἀσφαλεστάτην δι' ὅλον τὸ ἔργον του· ἐξησφάλισε διὰ θεμελίων τὴν εὐστάθειαν τῶν οἰκοδομημάτων καὶ μὲ ἀντηρίδας ἐπικλινεῖς καὶ συνεχομένας πρὸς ἀσφάλειαν ἐνίσχυσε τὸ ὅλον. Ἡ δὲ οἰκοδομὴ ὄχι μόνον συμμετρίαν ὕψους καὶ βάσεως ἔχει, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν σκοπόν της ἔγινε καταλληλοτάτη καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἐσωτερικοῦ φωτισμοῦ τελεία. Ὁ πυλὼν εἶνε ὑψηλὸς μὲ κλίμακας πλατείας αἵτινες ἔχουν μικρὰν κλίσιν, ὥστε ἡ ἀνάβασις νὰ εἶνε ἀναπαυτική· ἐκ τούτου δὲ εἰσέρχεταί τις εἰς κοινὸν προθάλαμον ἀρκετὰ εὐρύν, ὁ ὁποῖος ἔχει χῶρον ἱκανὸν διὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ ἀκολούθους καὶ εὑρίσκεται ἀριστερὰ τῶν διαμερισμάτων τῆς πολυτελείας· ὑπάρχουν δὲ ἀποχωρητήρια ἄνετα καὶ κατάφωτα, λίαν κατάλληλα διὰ κατάστημα λουτρῶν. Ἔπειτα καὶ συνεχόμενον πρὸς αὐτὰ ὑπάρχει διαμέρισμα περιττὸν μὲν διὰ τὸ λουτρόν, ἀναγκαῖον δὲ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πλουσιωτέρων. Ἀκολούθως καὶ κατὰ σειρὰν ἑκατέρωθεν εὑρίσκονται δωμάτια διὰ νὰ ἐκδύωνται οἱ λουόμενοι καὶ ἀποθέτουν τὰ ἐνδύματά των, καὶ μεταξὺ αὐτῶν αἴθουσα μὲ ὑψηλοτάτην ὀροφὴν καὶ φαιδρότατον φωτισμόν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν τρεῖς λουτῆρες μὲ ψυχρὸν νερόν. Ἡ αἴθουσα αὕτη εἶνε στρωμένη μὲ Λακωνικὸν μάρμαρον καὶ στολίζεται ὑπὸ ἀγαλμάτων τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἐξ ὧν τὸ μὲν παριστᾷ τὴν Ὑγείαν, τὸ δὲ τὸν Ἀσκληπιόν.

Προχωροῦντες εἰσερχόμεθα εἰς διαμέρισμα ἐλαφρῶς θερμασμένον, ὅπου μᾶς ὑποδέχεται θερμότης ὄχι τόσον ὑπερβολικὴ ὥστε νὰ ἐνοχλῇ· καὶ εἶνε ἐπίμηκες καὶ ᾠοειδές. Ἔπειτα δεξιὰ ὑπάρχει αἴθουσα λίαν φωτεινὴ καὶ κατάλληλος διὰ νὰ τρίβωνται καὶ ἀλείφωνται μὲ πᾶσαν ἄνεσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν γυμναστηρίων καὶ ἔχει ἑκατέρωθεν εἰσόδους κοσμουμένας ὑπὸ Φρυγίου μαρμάρου. Ἀλλ' ἡ ὡραιοτέρα αἴθουσα εἶνε ἐκείνη τὴν ὁποίαν εὑρίσκει κατόπιν ὁ εἰσερχόμενος, ὅπου δύναται νὰ στέκεται ἢ νὰ κάθηται εὐχαρίστως καὶ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολὺ χωρὶς φόβον καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἐγκυλισμοὺς ὠφελιμωτάτους. Καὶ αὐτὴ ἀποστίλβει ὁλόκληρος ἀπὸ Φρύγιον μάρμαρον. Μετ' αὐτὴν ὑποδέχεται τὸν εἰσερχόμενον ὁ θερμὸς διάδρομος, ὁ ὁποῖος εἶνε στρωμένος μὲ Νομαδικὸν λίθον. Ἡ δὲ αἴθουσα εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχεταί τις ἐκ τοῦ διαδρόμου τούτου εἶνε ὡραιοτάτη καὶ κατάφωτος καὶ φαίνεται ὡς νὰ καλύπτῃ καὶ στολίζῃ τοὺς τοίχους της πορφύρα. Ὑπάρχουν καὶ ἐδῶ τρεῖς κολυμβῆθραι μὲ θερμὸν ὕδωρ. Ἅμα δὲ λουσθῇ τις δύναται νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ διὰ τῶν αὐτῶν διαμερισμάτων ἀλλὰ διὰ ταχυτέρας καὶ βαθμιαίας ἐπανόδου εἰς τὸ ψυχρὸν καὶ ἀπὸ διαμέρισμα ἐλαφρῶς θερμαινόμενον καὶ λαμπρῶς φωτιζόμενον.

Ἐκτὸς τούτου τὰ ὕψη τῶν αἰθουσῶν εἶνε παντοῦ ἀνάλογα καὶ τὰ πλάτη πρὸς τὰ μήκη σύμμετρα καὶ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ πολλὴ χάρις καὶ ἡδονικὴ εὐμάρεια. Κατὰ τὸν καλὸν Πίνδαρον «Ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές»· τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον δίδει εἰς ἓν οἰκοδόμημα πρὸ πάντων ἡ εὐφυὴς οἰκονομία τοῦ φωτισμοῦ καὶ ἡ καλλὴ διάταξις τῶν φωταγωγῶν. Ὁ δὲ ἀληθῶς σοφὸς Ἱππίας τὸ μὲν διαμέρισμα τῶν ψυχρολουσιῶν κατεσκεύασε πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸ στερήσῃ τοῦ μεσημβρινοῦ ἀέρος, τὰ δὲ διαμερίσματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην θερμότητος ἐτοποθέτησε πρὸς τὸν νότον, τὸν εὖρον καὶ τὸν ζέφυρον.

Τί δὲ νὰ εἴπω μετὰ τοῦτο περὶ τῶν παλαιστρῶν καὶ τῶν κοινῶν ἱματιοφυλακείων, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐγγύτατα εἰς τὸ λουτρόν, οὕτως ὥστε ὁ μεταβαίνων ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ λουσθῇ νὰ μὴ

βραδύνῃ καὶ ἐκθέτῃ τὴν ὑγείαν του εἰς κίνδυνον ; Ἂς μὴ ὑποθέσῃ δὲ κανεὶς ὅτι διὰ τοῦ λόγου προσπαθῶ νὰ ἀναδείξω ἔργον μικρὸν καὶ κοινόν· διότι ὅταν εἰς τὰ κοινὰ πράγματα ὁ τεχνίτης κατορθώνει νὰ ἐπινοῇ καὶ νὰ προσθέτῃ νέας καλλονάς, ἐγὼ τοὐλάχιστον τὸ θεωρῶ ὄχι μικρᾶς σοφίας ἔργον· τοιοῦτον δὲ κατέστησε καὶ ὁ θαυμάσιος ἡμῶν Ἱππίας τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον ἔχει πάντα τὰ προτερήματα τοῦ λουτροῦ, τὸ χρήσιμον, τὸ προσφυές, τὸν καλὸν φωτισμόν, τὴν συμμετρίαν, τὴν προσαρμογὴν εἰς τὸ γήπεδον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χρήσεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ ἀρχιτέκτων ἔχει προνοήσῃ περὶ ὅλων καὶ ἐφωδίασε τὸ οἰκοδόμημα μὲ δύο ἀφοδευτήρια, μὲ θύρας πολλὰς καὶ δύο ὡρολόγια, ἐξ ὧν τὸ μὲν λειτουργεῖ δι' ὕδατος καὶ μὲ βοὴν σημαίνει τὰς ὥρας, τὸ δὲ εἶνε ἡλιακόν. Ὅταν δὲ ἴδῃ τις ταῦτα πρέπει νὰ εἶνε ὄχι μόνον ἀνόητος, ἀλλὰ καὶ ἀχάριστος ἢ μᾶλλον φθονερὸς διὰ νὰ μὴ ἐκφράσῃ τὸν πρέποντα ἔπαινον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ὅσον δύναμαι ἀντήμειψα διὰ τοῦ λόγου τὸ ἔργον καὶ τὸν τεχνίτην καὶ δημιουργὸν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ θεὸς δώσῃ ὥστε καὶ νὰ λουσθῶμέν ποτε εἰς αὐτό, εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ πολλοὶ ἄλλοι θὰ τοῦ κάμουν τοὺς αὐτοὺς ἐπαίνους.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΙ

Κατὰ παραγγελίαν τὴν ὁποίαν ἔλαβα κατ' ὄναρ, ἐκλαμπρότατε Κοΐντιλλε, σοῦ προσφέρω ὡς δῶρον τὴν περὶ μακροβίων πραγματείαν μου. Τὸ ὄνειρον εἶδα πρὸ πολλοῦ καὶ τὸ διηγήθην πρὸς τοὺς φίλους, ὅταν ἔδωκες ὄνομα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱόν σου· ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω ποίους μακροβίους μὲ διέτασσεν ὁ θεὸς νὰ σοῦ προσφέρω, περιωρίσθην τότε νὰ εὐχηθῶ εἰς τοὺς θεοὺς νὰ δώσουν τὴν μακροτέραν ζωὴν εἰς σὲ καὶ τὰ τέκνα σου· ἐνόμιζα δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο συμφέρον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁλόκληρον, πρὸ πάντων δὲ εἰς ἐμὲ καὶ ὅλους τοὺς οἰκείους μου· διότι ἐνόμισα ὅτι τὸ ὄνειρον ἐσήμαινε καλὸν καὶ δι' ἐμέ.

Σκεπτόμενος δὲ ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπον ἦτο νὰ διατάξουν οἱ θεοὶ ἄνθρωπον καταγινόμενον εἰς τὰ γράμματα νὰ σοῦ προσφέρῃ κάτι τι σχετικὸν μὲ τὴν τέχνην του. Καὶ ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ἡ ἡμέρα τῶν γενεθλίων σου εἶνε ἡ καταλληλοτάτη διὰ τοιοῦτον δῶρον, σοῦ προσφέρω τὴν ἱστορίαν ἐκείνων οἵτινες ἔφθασαν εἰς βαθὺ γῆρας διατηροῦντες πλήρη τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς καὶ ἀρτίας τὰς σωματικὰς δυνάμεις. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ ἔχῃς διπλοῦν ὄφελος ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου· ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ διατεθῇς εὐθύμως καὶ θὰ συλλάβῃς τὴν εὐχάριστον ἐλπίδα ὅτι καὶ σὺ δύνασαι νὰ ζήσῃς ἐπὶ μακρόν, ἐξ ἄλλου δὲ θὰ διδαχθῇς ἐκ τῶν παραδειγμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προκύπτει ὅτι ἐκεῖνοι ἔφθα-

σαν εἰς μακρότατον γῆρας μὲ πλήρη ὑγείαν ὅσοι ἐπεμελήθησαν καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς των.

Λοιπὸν περὶ τοῦ Νέστορος τοῦ σοφωτάτου τῶν Ἀχαιῶν ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι ἔζησεν ἐπὶ τρεῖς γενεὰς καὶ συγχρόνως μᾶς τὸν παρουσιάζει τέλεια ἐξησκημένον κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Περὶ δὲ τοῦ μάντεως Τειρεσίου ἡ τραγῳδία μᾶς λέγει ὅτι ἔζησε μέχρις ἓξ γενεῶν. Καὶ εἶνε πιθανὸν ὅτι ἄνθρωπος ὡς ὁ Τειρεσίας, ἀφιερωμένος εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ζῶν μὲ ἀγνότητα βίου, ἔγινε τόσον μακρόβιος. Ὄχι δὲ μόνον ἄτομα, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐπαγγέλματα ἀναφέρονται ὅτι ὑπῆρξαν μακρόβιοι ἐξ αἰτίας τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν ἔζων, ὅπως εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ λεγόμενοι ἱερογραμματεῖς, ἐκ τῶν Ἀσσυρίων δὲ καὶ Ἀράβων οἱ ἐξηγηταὶ τῶν μύθων, ἐκ τῶν Ἰνδῶν οἱ λεγόμενοι Βραχμᾶνες, οἵτινες εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἀφιερωμένοι εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ οἱ καλούμενοι Μάγοι, οἵτινες ἔχουν τὸ χάρισμα τῆς μαντικῆς καὶ εἶνε ἀφιερωμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν θεῶν, εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὴν Παρθικήν, εἰς τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Χωρασμίαν, μεταξὺ τῶν Ἀρείων, τῶν Σακῶν καὶ τῶν Μήδων καὶ ἄλλων πολλῶν βαρβάρων. Οὗτοι ζοῦν ἐπὶ μακρὸν καὶ διατηροῦνται ὑγιεῖς, διότι διὰ νὰ ἐξασκοῦν τὴν μαγείαν πρέπει νὰ διαιτῶνται καὶ αὐτοὶ μὲ σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν. Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἔθνη ὅλα μακροβιώτατα, ὅπως οἱ Σῆρες, περὶ τῶν ὁποίων λέγεται ὅτι ζοῦν μέχρι τριακοσίων ἐτῶν· καὶ ἄλλοι μὲν ἀποδίδουν τὴν μακροβιότητα ταύτην εἰς τὸν ἀέρα, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ ἄλλοι εἰς τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς οὗτος ζῇ· λέγεται δὲ ὅτι ὅλοι οἱ Σῆρες πίνουν μόνον νερόν. Καὶ οἱ Ἀθῷτες λέγεται ὅτι ζοῦν μέχρις ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν, καὶ οἱ Χαλδαῖοι ὑπερβαίνουν τὰ ἑκατόν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι μεταχειρίζονται ὡς τροφὴν καὶ κρίθινον ἄρτον, τὸν ὁποῖον θεωροῦν συντελεστικὸν εἰς τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως· λέγεται δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς διαίτης ταύτης ἔχουν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἰσχυράς.

Αὐτὰ περὶ τῶν μακροβίων κατὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἔθνη, τῶν ὁποίων ἡ μακροβιότης ἀποδίδεται ὑπὸ ἄλλων μὲν εἰς τὸ κλῖμα,

ὑπὸ ἄλλων δὲ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ παρ' ἄλλων εἰς ἀμφότερα. Ἀλλ' ἐγὼ ἐλπίζω νὰ σοῦ δώσω εὐκολώτερα τὴν ἐλπίδα τῆς μακροβιότητος ἂν διὰ παραδειγμάτων σοῦ παραστήσω ὅτι εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ εἰς ὅλα τὰ κλίματα ἔγιναν μακρόβιοι ὅσοι ἐπεδίδοντο εἰς τὰς πρεπούσας ἀσκήσεις καὶ εἰς τὴν καταλληλοτέραν πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας δίαιταν. Θὰ τοὺς κατατάξω δὲ κατ' ἐπαγγέλματα καὶ πρώτους θὰ ἀναφέρω τοὺς ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς, εἰς αὐτοὺς δὲ θὰ καταλέξω καὶ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀνήγαγε σεπτὴ τύχη εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ μεγάλου καὶ θειοτάτου αὐτοκράτορος πρὸς εὐτυχίαν τῆς οἰκουμένης, ἥτις ὑπακούει εἰς τοὺς νόμους του. Οὕτω δὲ καὶ σὺ ἔχων ὑπ' ὄψει τοὺς μακροβίους τούτους, οἵτινες εἶνε τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ διάγουν τὸν αὐτὸν βίον μὲ σέ, εὐκολώτερον θὰ ἐλπίσῃς γῆρας ὑγιὲς καὶ μακρὸν καὶ συγχρόνως θὰ παρακινηθῇς νὰ ἐξασφαλίσῃς εἰς ἑαυτὸν διὰ τῆς διαίτης μακρὰν ζωὴν καὶ τελείαν ὑγείαν.

Ὁ Πομπίλιος Νουμᾶς, ὁ εὐτυχέστερος τῶν βασιλέων τῆς Ῥώμης καὶ ὁ περισσότερον ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν, ἀναφέρεται ὅτι ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη. Ὁ δὲ Σέρβιος Τούλλιος, βασιλεὺς καὶ οὗτος τῶν Ῥωμαίων, ἔζησεν ἐπίσης ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, κατὰ τὴν ἱστορίαν. Ὁ Ταρκύνιος, ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐξορισθεὶς καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν Κύμην, λέγεται ὅτι ἔφθασεν ὑγιέστατος εἰς τὰ ἐνενήκοντα καὶ τὰ ὑπερέβη.

Εἰς τοὺς βασιλεῖς τούτους τῆς Ρώμης θὰ προσθέσω καὶ τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς, οἵτινες ἔφθασαν εἰς βαθὺ γῆρας, καὶ ἔπειτα τοὺς ἄλλους κατ' ἐπαγγέλματα. Ἐν τέλει θὰ ἀναφέρω καὶ τοὺς λοιποὺς Ῥωμαίους οἵτινες ὑπῆρξαν μακρόβιοι, θὰ προσθέσω δὲ καὶ ἐκείνους οἵτινες εἰς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν ἔζησαν ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἡ μαρτυρία τῆς ἱστορίας εἶνε ὁ καλλίτερος ἔλεγχος διὰ τὰ λεγόμενα παρ' ἐκείνων οἵτινες συκοφαντοῦν τὸ κλῖμα τῆς χώρας ταύτης, οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα βασιμώτερον νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ εὐχαί μας καὶ θὰ ζήσῃ ἀκόμη ἐπὶ μακρὸν καὶ εὐτυχὴς ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσ-

σης, ὅστις εἰς ἡλικίαν προχωρημένην ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον. [1]

Λοιπὸν ὁ Ἀργανθώνιος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ταρτησσίων, λέγεται ὅτι ἔζησεν ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη, ὅπως ὁ Ἡρόδοτος ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς Ἀνακρέων ἀναφέρουν· [2] ἀλλὰ τοῦτο θεωρεῖται παρά τινων μῦθος. Ὁ Ἀγαθοκλῆς δέ, ὁ τύραννος τῆς Σικελίας, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐτῶν, ὅπως ὁ Δημοχάρης καὶ ὁ Τίμαιος διηγοῦνται. Ἐπίσης ὁ Ἱέρων, ὁ τύραννος τῶν Συρακουσίων, ἔγινεν ἐνενήκοντα ἐτῶν καὶ ἀπέθανεν ἀπὸ νόσημα, ἀφοῦ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καθὼς ὁ Δημήτριος ὁ Καλλατιανὸς καὶ ἄλλοι λέγουν. Ὁ Ἀτέας, ὁ βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν, ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ Φιλίππου παρὰ τὸν Ἴστρον εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐτῶν. Ὁ δὲ Βάρδυλις, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰλλυριῶν, λέγεται ὅτι ἐμάχετο ἔφιππος, κατὰ τὸν ἐναντίον τοῦ Φιλίππου πόλεμον, εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐτῶν. Ὁ Τήρης, ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀδρυσῶν, καθ' ἃ λέγει ὁ Θεόπομπος, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα δύο ἐτῶν. Ὁ δὲ Ἀντίγονος, ὁ μονόφθαλμος υἱὸς τοῦ Φιλίππου, βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, μαχόμενος εἰς τὴν Φρυγίαν ἐναντίον τοῦ Σελεύκου καὶ τοῦ Λυσιμάχου, ἔπεσε πλήρης τραυμάτων, ἐξ ὧν ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς ἐτῶν, ὅπως ἱστορεῖ ὁ ἐκστρατεύσας μετ' αὐτοῦ Ἱερώνυμος. Καὶ ὁ Λυσίμαχος δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ἐφονεύθη εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ Σελεύκου μάχην ὀγδοηκοντούτης καὶ αὐτός, ὅπως διηγεῖται ὁ ἴδιος Ἱερώνυμος. Ὁ δὲ Ἀντίγονος ὁ υἱὸς τοῦ Δημητρίου καὶ ἔγγονος τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ Μονοφθάλμου ἐβασίλευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἔζησε δὲ ὀγδοήκοντα, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μήδιος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς. Ὁμοίως ὁ Ἀντίπατρος τοῦ Ἰολάου, ὁ ὁποῖος εἶχε μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ πολλῶν Μακεδόνων βασιλέων ὑπῆρξεν ἐπίτροπος, ἔζησεν ὑπὲρ τὰ

1) Ὁ αὐτοκράτωρ Μᾶρκος Αὐρήλιος.

2) Ὁ Λουκιανὸς ἔγραφε φαίνεται ἐκ μνήμης τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, διότι ὁ Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ὁ Ἀργανθώνιος ἔζησεν 120 ἔτη.

ὀγδοήκοντα ἔτη. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐκ τῶν εὐτυχεστέρων ἡγεμόνων τῆς ἐποχῆς του, ἔζησεν ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη, καὶ δύο ἔτη πρὶν ἀποθάνῃ παρέδωκε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱόν του Πτολεμαῖον τὸν ἐπονομαζόμενον Φιλάδελφον, ὅστις μόνος ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐκληρονόμησε τὴν πατρικὴν βασιλείαν.

Ὁ Φιλέταιρος, καίτοι εὐνοῦχος, ἵδρυσε πρῶτος τὴν βασιλείαν τῆς Περγάμου καὶ τὴν κατεῖχε μέχρι τέλους τοῦ βίου του, ἀπέθανε δὲ ὀγδοηκοντούτης. Ἄτταλος ὁ ἐπονομασθεὶς Φιλάδελφος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐπίσης βασιλεὺς τῆς Περγάμου καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον μετέβη ὁ Σκηπίων ὁ στρατηγὸς τῶν Ρωμαίων, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα δύο ἐτῶν. Ὁ Μιθριδάτης ὁ βασιλεὺς τοῦ Πόντου, ὁ ἐπιλεγόμενος Κτίστης καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Μονοφθάλμου, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐτῶν, ὅπως ἀναφέρουν ὁ Ἱερώνυμος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς. Ὁ Ἀριαράθης δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Καππαδοκῶν ἔζησεν ὀγδοήκοντα δύο ἔτη, ὡς ὁ Ἱερώνυμος λέγει· θὰ ἔζει δὲ ἀκόμη περισσότερα ἴσως, ἂν δὲν συνελαμβάνετο καὶ ἀνεσκολοπίζετο κατὰ τὴν πρὸς τὸν Περδίκκαν μάχην.

Ὁ Κῦρος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὁ παλαιότερος, ὡς φαίνεται εἰς τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀσσυρίων, πρὸς τοὺς ὁποίους φαίνεται συμφωνῶν καὶ ὁ γράψας περὶ Ἀλεξάνδρου Ὀνηρίκριτος, ὅταν ἔγινεν ἑκατοντούτης ἐζήτησε νὰ ἴδῃ ἕνα ἕκαστον ἐξ ἐκείνων οἵτινες ὑπῆρξαν φίλοι του. Μαθὼν δὲ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν εἶχον φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Καμβύσου καὶ ὅτι ὁ Καμβύσης ἔλεγεν ὅτι τοὺς ἐθανάτωνε κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του, τόσον ἐλυπήθη διότι τοῦ ἀπεδόθησαν ἡ ὠμότης καὶ αἱ παρανομίαι τοῦ υἱοῦ του, ὥστε ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἀρταξέρξης, ὁ ἐπονομασθεὶς Μνήμων καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφός του Κῦρος ἐξεστράτευσε, ἀπέθανεν ἐκ νοσήματος, ἐνῷ ἐβασίλευεν εἰς τὴν Περσίαν, εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἓξ ἐτῶν, ὅπως δὲ ὁ Δείνων ἀναφέρει, ἐνενήκοντα τεσσάρων.

Ἄλλος Ἀρταξέρξης βασιλεὺς τῶν Περσῶν, περὶ τοῦ ὁποίου

ὁ ἱστορικὸς Ἰσίδωρος ὁ Χαρακηνὸς [1] λέγει ὅτι ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πατρός του, ἐδολοφονήθη κατ' εἰσήγησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Γωσίθρου εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν. Ὁ Σινατρούκης, ὁ βασιλεὺς τῶν Πάρθων, ἦτο ἤδη ὀγδοηκοντούτης ὅταν ἐκλήθη ἐκ τῆς χώρας τῶν Σκυθῶν Σακαυράκων καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεύς· ἐβασίλευσε δὲ ἑπτὰ ἔτη. Ὁ δὲ Τιγράνης ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀρμενίων, κατὰ τοῦ ὁποίου ἐπολέμησεν ὁ Λεύκουλος, ἀπέθανεν ἐκ νοσήματος εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ Ὑσπασίνης, ὁ βασιλεὺς τοῦ Χάρακος καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν χωρῶν, ἀπέθανεν ἐπίσης ἐκ νοσήματος εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα πέντε ἐτῶν. Ὁ δὲ Τήραιος, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσε τρίτος μετὰ τὸν Ὑσπασίνην, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἐκ νοσήματος. Ὁ Ἀρτάβαζος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν Τήραιον ἐβασίλευσεν ἕβδομος, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἐτῶν, κληθεὶς ἐκ τῆς Παρθικῆς. Καὶ ὁ Μνασκίρης δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Πάρθων ἔζησεν ἐνενήκοντα ἓξ ἔτη.

Ἐπίσης ὁ Μασσινισσᾶς ὁ βασιλεὺς τῶν Μαυρουσίων ἔγινεν ἐνενήκοντα ἐτῶν. Ὁ δὲ Ἄσανδρος, ὁ ὑπὸ τοῦ σεπτοῦ αὐτοκράτορος ἀπὸ ἐθνάρχου ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τοῦ Βοσπόρου, εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐτῶν, διεκρίθη καὶ ὡς ἔφιππος καὶ ὡς πεζὸς πολεμιστής. Ὅταν δὲ εἶδε τοὺς ὀπαδούς του ν' ἀποσκιρτοῦν πρὸς τὸν Σκριβώνιον, ἀπέθανεν ἐξ ἑκουσίας ἀσιτίας, ἀφοῦ ἔζησεν ἐνενήκοντα καὶ τρία ἔτη. Ὁ δὲ Γόαισος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἰσίδωρος ὁ Χαρακηνὸς λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐβασίλευεν εἰς τὴν ἀρωματοφόρον χώραν τῶν Ὁμανῶν [2], ἀπέθανεν ἐκ νοσήματος εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα πέντε ἐτῶν.

Τοὺς βασιλεῖς τούτους ἀναφέρουν ὡς μακροβίους ὅσοι πρὸ ἡμῶν ἔγραψαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἄλλων πε-

---

1) Ἔζη κατὰ τὸν πρῶτον μ. Χ. αἰῶνα.

2) Λαοὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, τῆς ὁποίας ἡ πρωτεύουσα πόλις ὠνομάζετο Ὁμάνα.

παιδευμένων, ὅσοι ἔζησαν μὲ κάποιαν περὶ τῆς ὑγείας των ἐπιμέλειαν, πολλοὶ ἔφθασαν εἰς βαθὺ γῆρας, θ' ἀναφέρω καὶ ἐκ τούτων τοὺς γνωστοὺς ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ θ' ἀρχίσω ἐκ τῶν φιλοσόφων. Ὁ Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης φθάσας εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν τεσσάρων ἐτῶν ἀπέθανεν ἐξ ἑκουσίας ἀσιτίας. Ὁ Ξενόφιλος ὁ μουσικός, ὀπαδὸς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πυθαγόρου, ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πέντε ἔτη εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς λέγει ὁ Ἀριστόξενος. Ὁ Σόλων δέ, ὁ Θαλῆς καὶ ὁ Πιττακός, οἵτινες ὑπῆρξαν ἐκ τῶν ἑπτὰ λεγομένων σοφῶν, ἔζησαν ἕκαστος ἑκατὸν ἔτη. Ὁ Ζήνων ὁ ἀρχηγὸς τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας ἔζησεν ἐνενήκοντα ὀκτὼ ἔτη· μίαν ἡμέραν δὲ καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ καὶ προσκόψας ἔπεσεν, ἀνεφώνησε, Γῆ, τί μὲ καλεῖς; καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν κατοικίαν του ἔμεινε χωρὶς τροφὴν καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Κλεάνθης ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Ζήνωνος ἦτο ἐνενήκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν ὅτε ἔπαθεν ἕλκος τοῦ χείλους καὶ ἀπελπισθεὶς ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ ἐξ ἀσιτίας· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ λαβὼν ἐπιστολὰς ὀπαδῶν του, ἔφαγε διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ παραγγελλόμενα· ἔπειτα πάλιν παύσας νὰ τρώγῃ ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας.

Ὁ Ξενοφάνης ὁ υἱὸς τοῦ Δεξίνου καὶ μαθητὴς τοῦ φυσικοῦ Ἀρχελάου ἔγινεν ἐνενήκοντα καὶ ἑνὸς ἐτῶν· ὁ Ξενοκράτης ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος ὀγδοήκοντα τεσσάρων· ὁ Καρνεάδης ὁ ἀρχηγὸς τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας ὀγδοήκοντα πέντε· ὁ Χρύσιππος ὀγδοήκοντα ἑνὸς· ὁ Διογένης ὁ Στωικός, ὁ ἐκ Σελευκίας τοῦ Τίγριος, ὀγδοήκοντα ὀκτώ· ὁ Ποσειδώνιος ὁ ἐκ τῆς Συριακῆς Ἀπαμείας, πολίτης δὲ τῆς Ῥόδου, φιλόσοφος καὶ ἱστορικός, ὀγδοήκοντα τεσσάρων· ὁ Κριτόλαος ὁ Περιπατητικὸς ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα δύο.

Ὁ θεῖος Πλάτων ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς ἐτῶν. Ὁ Ἀθηνόδωρος τοῦ Σάνδωνος ὁ Ταρσεὺς Στωικός, ὅστις ὑπῆρξε καὶ διδάσκαλος τοῦ σεβαστοῦ καὶ θείου αὐτοκράτορος καὶ διὰ τοῦτο οὗτος κατέστησεν ἀσύδοτον τὴν πόλιν τῶν Ταρσέων, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα δύο ἐτῶν εἰς τὴν πατρίδα του,

ἥτις κατ' ἔτος τοῦ ἀπονέμει τιμὰς ὡς ἡμιθέου· ὁ δὲ Νέστωρ ὁ Στωικός, ὁ ἐκ Ταρσοῦ διδάσκαλος τοῦ Καίσαρος Τιβερίου, ἔζησεν ἐνενήκοντα δύο ἔτη· καὶ ὁ Ξενοφῶν ὁ υἱὸς τοῦ Γρύλλου ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη.

Οὗτοι εἶνε ἐκ τῶν φιλοσόφων οἱ περιφημότεροι μακρόβιοι. Ἀπὸ δὲ τοὺς ἱστορικοὺς ὁ Κτησίβιος εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν ἀπέθανεν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Περιπατητικῶν, ὅπως ἀναφέρει εἰς τὰ χρονικά του ὁ Ἀπολλόδωρος. Ὁ Ἱερώνυμος δέ, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς πολλοὺς πολέμους καὶ ὑπέστη πολλοὺς κόπους καὶ τραύματα, ἔζησεν ἑκατὸν τέσσαρα ἔτη, ὡς λέγει ὁ Ἀγαθαρχίδης εἰς τὴν ἐννάτην τῶν Ἀσιατικῶν του ἱστοριῶν, ὅπου θαυμάζει τὸν Ἱερώνυμον διὰ τὴν ἀρτιότητα, τὴν ὁποίαν διετήρει εἰς τὰς ἀνδρικάς του δυνάμεις καὶ ὅλας του τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὴν ἀκμαίαν ὑγείαν. Ὁ Ἑλλάνικος ὁ Λέσβιος ἔζησεν ὀγδοήκοντα πέντε ἔτη, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Φερεκύδης ὁ ἐκ Σύρου. Ὁ Τίμαιος ὁ Ταυρομενίτης ἔγινεν ἐνενήκοντα ἓξ ἐτῶν. Ὁ δὲ Ἀριστόβουλος ὁ Κασανδρεὺς λέγεται ὅτι ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη, ὡς δὲ ὁ ἴδιος ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματός του, εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐτῶν ἤρχισε νὰ γράφῃ τὴν ἱστορίαν του. Ὁ δὲ Πολύβιος ὁ υἱὸς τοῦ Λυκόρτα ὁ Μεγαλοπολίτης, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κτήματός του ἔφιππος, ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου καὶ ἐκ τούτου ἀσθενήσας ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα δύο ἐτῶν. Ὁ Ὑψικράτης ὁ Ἀμισηνός, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συγγραφεὺς πολλῶν καὶ διαφόρων, ἔζησεν ἐνενήκοντα δύο ἔτη.

Μεταξὺ τῶν ῥητόρων ὁ Γοργίας, τὸν ὁποῖον τινὲς ἀποκαλοῦν σοφιστήν, ἔγινεν ἑκατὸν ὀκτὼ ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος στερηθεὶς ἑκουσίως τροφῆς. Λέγεται ὅτι ἐρωτηθεὶς πῶς κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τόσον γῆρας καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ὑγείαν καὶ ὅλας του τὰς αἰσθήσεις, ἀπήντησε· διότι οὐδέποτε παρεσύρθην εἰς τὰ φαγοπότια τῶν ἄλλων. Ὁ Ἰσοκράτης ἔγραψεν εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἓξ ἐτῶν τὸν πανηγυρικόν του· ἦτο δὲ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐτῶν ὅτε μαθὼν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου

εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, καὶ λυπηθεὶς ὑπερβολικά, εἶπε τὸν στίχον τοῦ Εὐριπίδου·

Σιδώνιόν ποτ' ἄστυ Κάδμος ἐκλιπών [1],

τὸν ὁποῖον προσήρμοζεν εἰς τὸν ἑαυτόν του· προειπὼν δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ὑπεδουλοῦτο, ἀπέθανεν. Ὁ δὲ ῥήτωρ Ἀπολλόδωρος ὁ ἐκ Περγάμου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ σεπτοῦ αὐτοκράτορος καὶ μετὰ τοῦ Ταρσέως Ἀθηνοδώρου τοῦ φιλοσόφου ἐξεπαίδευσεν αὐτόν, ἔζησεν, ὅπως καὶ ὁ Ἀθηνόδωρος, ὀγδοήκοντα ἔτη. Ἐπίσης ὁ Ποτάμων, ῥήτωρ ἀρκετὰ φημισμένος, ἔγινεν ἐνενήκοντα ἐτῶν. Ὁ τραγικὸς ποιητὴς Σοφοκλῆς, καταπιὼν ῥᾶγα σταφυλῆς, ἀπεπνίγη εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα πέντε ἐτῶν. Τοῦτον κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐνήγαγεν ὁ υἱός του Ἰοφῶν εἰς τὸ δικαστήριον ἐπὶ γεροντικῇ ἀνοίᾳ. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἀνέγνωσε πρὸς τοὺς δικαστὰς τὸν «Οἰδίποτα ἐπὶ Κολωνῷ», διὰ νὰ δείξῃ μὲ τὸ ἔργον του τοῦτο τὴν πνευματικήν του ὑγείαν· καὶ οἱ δικασταὶ αὐτὸν μὲν ὑπερεθαύμασαν, τὸν δὲ υἱόν του ἐχαρακτήρισαν εἰς τὴν ἀπόφασίν των ὡς παράφρονα. Ὁ δὲ Κρατῖνος ὁ κωμῳδιογράφος ἔζησεν ἐπὶ ἐνενήκοντα ἑπτὰ ἔτη καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του δώσας πρὸς παράστασιν τὴν «Πυτίνην» καὶ ἐπιτυχὼν ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Ὅπως ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ κωμικὸς Φιλήμων ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν. Μίαν δὲ ἡμέραν, ἐνῷ ἀνεπαύετο εἰς τὴν κλίνην του, εἶδεν ὄνον ὁ ὁποῖος εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ τὰ σῦκα τὰ ὁποῖα εἶχον ἑτοιμασθῇ δι' αὐτὸν καὶ κατελήφθη ὑπὸ γέλωτος· καλέσας δὲ τὸν ὑπηρέτην του εἶπε πρὸς αὐτόν, καὶ συγχρόνως ἐγέλα ἀκράτητον γέλωτα, νὰ δώσῃ εἰς τὸν ὄνον καὶ οἶνον, ἀπεπνίγη δὲ ὑπὸ τοῦ γέλωτος καὶ ἀπέθανε. Καὶ ὁ Ἐπίχαρμος ὁ ποιητὴς κωμῳδιῶν λέγεται ὅτι ἔζησεν ἐπίσης ἐνενήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη. Ὁ δὲ Ἀνακρέων ὁ λυρι-

1) Εὐριπίδου, Ἀποσπάσματα «Φρύξου» : Τὴν πόλιν τῆς Σιδῶνος ἐγκαταλιπών ποτε ὁ Κάδμος...

κὸς ποιητής, ἔγινεν ὀγδοήκοντα πέντε ἐτῶν καὶ ὁ Στησίχορος ὁ ἐπίσης λυρικὸς ποιητὴς ἀπέθανεν εἰς τὴν αὐτὴν ἡλικίαν. Ὁ δὲ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη. Ἐκ τῶν Γραμματικῶν ὁ Ἐρατοσθένης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγλαοῦ, ὁ Κυρηναῖος, τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον γραμματικὸν ἀλλὰ καὶ ποιητὴν δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ καὶ φιλόσοφον καὶ γεωμέτρην, ἔγινεν ὀγδοήκοντα καὶ δύο ἐτῶν. Περὶ δὲ τοῦ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου τῶν Λακεδαιμονίων ἀναφέρεται ὅτι ἔζησεν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ἔτη.

Αὐτοὶ εἶνε οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ σοφοὶ τῶν ὁποίων ἠδυνήθην νὰ συναθροίσω ἐδῶ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν ἡλικίαν· ἐπειδὴ δὲ ὑπεσχέθην νὰ ἀναφέρω καί τινας ἐκ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς Ἰταλίας, οἵτινες ὑπῆρξαν μακρόβιοι, ἐπιφιλάττομαι νὰ σοῦ κάμω καὶ περὶ αὐτῶν λόγον, σεβαστὲ Κυΐντιλλε, εἰς ἄλλην πραγματείαν. [1]

1) Καὶ ἂν ἐγράφη τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς περὶ Μακροβίων πραγματείας, δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΕΓΡΙΝΟΥ [1]

Ὁ Λουκιανὸς πρὸς τὸν Κρόνιον, εὐχόμενος εὐτυχίαν. [2]

Ὁ ταλαίπωρος Περεγρῖνος ἤ, ὅπως αὐτὸς ἠρέσκετο νὰ αὐτονομάζεται, ὁ Πρωτεύς, ἔπαθεν ἀκριβῶς ὅ,τι καὶ ὁ Πρωτεὺς τοῦ Ὁμήρου· [3] διότι ἀφοῦ ὑπέστη μυρίας μεταμορφώσεις καὶ περιπετείας, χάριν τῆς διαφημίσεως, ἐπ' ἐσχάτων μετεμορφώθη καὶ εἰς πῦρ· ὑπὸ τοσαύτης δοξομανίας κατείχετο. Καὶ ἐκάη ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ὅπως ὁ Ἐμπεδοκλῆς, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς ἐφρόντισε νὰ πέσῃ κρυφίως εἰς τὸν κρατῆρα τοῦ ἡφαιστείου, ὁ δὲ ἡρωικὸς Περεγρῖνος ἐξέλεξε τὴν μεγαλειτέραν τῶν Ἑλληνικῶν πανηγύρεων καὶ ἀνάψας ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλειτέραν πυράν, ἀνέβη εἰς αὐτὴν ἐνώπιον τόσων θεατῶν, ἀφοῦ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἐκφωνήσῃ πρὸς τοὺς Ἕλληνας λόγον περὶ τοῦ μέλλοντος τολμήματός του. Φαντάζομαι πόσον θὰ γελάσῃς διὰ τὴν μωρίαν τοῦ γέροντος ἐκείνου καὶ ἀναμφιβόλως ἐνῷ θὰ γελᾷς θ' ἀναφωνῇς· τί ἠλιθιότης, τί δοξομανία, καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα συνειθίζομεν νὰ λέγωμεν περὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Καὶ σὺ μὲν γελᾷς καὶ λέγεις ταῦτα ἐξ ἀποστά-

---

1) 165 μ. Χ.

2) Ὁ Κρόνιος, πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπευθύνεται, ἦτο πιθανῶς φιλόσοφος Ἐπικούρειος, ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς ἄλλοθεν.

3) Ὀδυσσείας Δ: «Θὰ προσπαθήσῃ νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ὅλα τὰ ἑρπετὰ ὅσα τρέχουν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς νερὸν καὶ τὸ θεόδοτον πῦρ».

σεως καὶ χωρὶς κίνδυνον. Ἐγὼ ὅμως τὰ εἶπα ἐκεῖ παρὰ τὴν πυρὰν καὶ προηγουμένως ἀκόμη ἐνώπιον πολυαρίθμων ἀκροατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐπειράζοντο, διότι ἐθαύμαζον τὴν παραφροσύνην τοῦ γέροντος. Ἦσαν δὲ καὶ τινες οἱ ὁποῖοι ἐγέλων ἐπίσης, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ κατασπαραχθῶ ὑπὸ τῶν Κυνικῶν φιλοσόφων, ὅπως ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν σκύλλων ἢ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ὁ Πενθεὺς ὑπὸ τῶν μαινάδων.

Ἄκουσε τώρα πῶς ἐξετελέσθη τὸ ὅλον δρᾶμα. Γνωρίζεις τὸν ποιητήν του ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ ποίας περιπετείας ἔχει διέλθῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωήν, περιπετείας τραγικωτέρας καὶ ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὁποίας ἀνεβίβασαν εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Αἰσχύλος. Λοιπὸν ὅταν ἔφθασα εἰς τὴν Ἦλιδα καὶ περιεφερόμην εἰς τὸ γυμναστήριον, ἤκουσα κάποιον Κυνικὸν νὰ λέγῃ μὲ φωνὴν μεγάλην καὶ βραχνὴν τὰ συνήθη καὶ τετριμμένα περὶ ἀρετῆς καὶ νὰ ὑβρίζῃ γενικῶς πάντας· ἔπειτα αἱ φωνασκίαι του κατέληξαν εἰς τὸν Πρωτέα. Θὰ προσπαθήσω ὅσον δύναμαι νὰ ἀπομνημονεύσω ἀκριβῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔλεγε· σὺ δὲ θὰ τ' ἀναγνωρίσῃς εὐκόλως, διότι πολλάκις παρέστης εἰς τὰς φωνασκίας των.

Εὑρέθη, εἶπεν, ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ κενόδοξον τὸν Πρωτέα, ὦ γῆ, καὶ ἥλιε, καὶ ποταμοί, καὶ θάλασσα καὶ προγονικὲ θεὲ Ἡρακλῆ· τὸν Πρωτέα, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Συρίαν ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά, ὁ ὁποῖος ἐδώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του πέντε χιλιάδας τάλαντα, ὁ ὁποῖος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ρωμαίων, τὸν ἐκλαμπρότερον τοῦ ἡλίου, τὸν δυνάμενον ν' ἀνταγωνισθῇ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ὀλύμπιον Δία. Ἀποδίδουν εἰς κενοδοξίαν τὸ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς ζωῆς διὰ πυρός. Μήπως ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἀπέθανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Μήπως ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ ὁ Διόνυσος δὲν ἐκεραυνοβολήθησαν; Μήπως ἐπ' ἐσχάτων καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς δὲν ἐρρίφθη εἰς τὸν κρατῆρα τοῦ ἡφαιστείου;

Ἅμα εἶπε ταῦτα ὁ Θεαγένης, διότι οὕτω ὁ φωνασκὸς ἐκεῖνος ὠνομάζετο, ἠρώτησα ἕνα ἐκ τῶν παρισταμένων, τί ἐνόει μ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔλεγε περὶ τοῦ πυρὸς καὶ ποίαν σχέσιν ἔχουν ὁ

Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἐμπαδοκλῆς πρὸς τὸν Πρωτέα. Ἐκεῖνος δὲ μοῦ ἀπήντησεν ὅτι μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας θ᾽ ἀναβῇ εἰς πυρὰν ὁ Πρωτεὺς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διὰ ν᾽ ἀποθάνῃ. Πῶς, εἶπα, καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἐκεῖνος ἐπεχείρησε νὰ μοῦ δώσῃ ἐξηγήσεις, ἀλλ᾽ ὁ Κυνικὸς ἐφώναζε τόσον δυνατά, ὥστε ἦτο ἀδύνατον ν᾽ ἀκουσθῇ ἄλλος. Ἐξηκολούθησα λοιπὸν νὰ τὸν ἀκούω νὰ συσσωρεύῃ μεγαλαυχίας ἐπὶ μεγαλαυχιῶν καὶ ὑπερβολὰς φοβερὰς περὶ τοῦ Πρωτέως· διότι πρὸς τὸν Σινωπέα ἢ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ἀντισθένην οὔτε κατεδέχετο νὰ τὸν συγκρίνῃ, ἀλλ᾽ οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν Σωκράτην, μόνον δὲ τὸν Δία ἐκάλει εἰς συναγωνισμόν. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀπεφάσισε ν᾽ ἀναγνωρίσῃ κάποιαν ἰσότητα μεταξὺ τοῦ Πρωτέως καὶ τοῦ Διὸς καὶ οὕτω ἐτελείωσε τὸν λόγον του. Δύο, εἶπε, τέλεια δημιουργήματα εἶδεν ὁ κόσμος, τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ τὸν Πρωτέα· πλάστης δὲ καὶ τεχνίτης τοῦ μὲν πρώτου ὑπῆρξεν ὁ Φειδίας, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ Φύσις· ἀλλὰ τώρα τὸ ἄγαλμα τοῦτο θὰ φύγῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν, φερόμενον ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ θὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν θεῶν, ἀφῆνον ὑμᾶς ὀρφανούς. Ὡμίλει μὲ τόσην σφοδρότητα, ὥστε ὁ ἱδρώς του ἔτρεχε κρουνηδόν· ἔπειτα ἤρχισε νὰ δακρύῃ γελοιωδέστατα καὶ ἔσυρε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, προσέχων ὅμως νὰ μὴ τὰς ἔλκῃ πολὺ δυνατά, καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ἀπεμάκρυναν κλαίοντα τινὲς ἐκ τῶν Κυνικῶν διὰ νὰ τὸν παρηγορήσουν.

Εὐθὺς μετ᾽ αὐτὸν κατέλαβεν ἄλλος τὸ βῆμα πρὶν ἢ διαλυθῇ τὸ πλῆθος καὶ ψυχρανθῇ ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῶν λόγων τοῦ Θεαγένους. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἐγέλα ἐπὶ πολὺ καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐγέλα μὲ πραγματικὴν ὄρεξιν· ἔπειτα ἤρχισεν ὡς ἑξῆς· Ἀφοῦ ὁ φαῦλος Θεαγένης ἐτελείωσε τοὺς βδελυροὺς αὐτοῦ λόγους μὲ τὰ δάκρυα τοῦ Ἡρακλείτου, ἐγὼ ἀντιθέτως θ᾽ ἀρχίσω μὲ τὸν γέλωτα τοῦ Δημοκρίτου. Καὶ πάλιν ἐγέλα ἐπὶ πολὺ οὕτως ὥστε ἔκαμε καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους νὰ τὸν μιμηθῶμεν. Ἔπειτα σοβαρευθείς, Τί ἄλλο, εἶπε, πρέπει νὰ πράξῃ τις, ὅταν ἀκούῃ λόγους τόσον γελοίους καὶ βλέπῃ ἀνθρώπους γέροντας, οἱ ὁποῖοι χάριν γελοίας δόξης εἶνε ἕτοιμοι νὰ κάμουν τοὔμπες ἐνώπιόν σας; Διὰ

νὰ μάθετε δὲ τί εἶνε τὸ ἄγαλμα τὸ ὁποῖον θὰ πυρποληθῇ, ἀκούσατε νὰ σᾶς τὸ περιγράψω ἐγώ, ὅστις ἐξ ἀρχῆς παρηκολούθησα καὶ ἐγνώρισα τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρά του· ἔλαβα δὲ καὶ πληροφορίας τινὰς παρὰ τῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες κατ' ἀνάγκην τὸν ἐγνώριζον. Λοιπὸν τὸ πλάσμα τοῦτο καὶ δημιούργημα τῆς φύσεως καὶ τοῦ Πολυκλείτου ὁ κανών, [1] ὅταν μόλις εἰσήρχετο εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, συνελήφθη εἰς τὴν Ἀρμενίαν μοιχεύων καὶ ἐδάρη ἀνηλεῶς, ἐπὶ τέλους δὲ κατώρθωσε νὰ φύγῃ διὰ τῆς στέγης, ἔχων ῥαφανίδα βυθισμένην εἰς τὰ ὀπίσθια. [2] Ἔπειτα διέφθειρε ὡραῖον νεανίσκον καὶ ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ τρεῖς χιλιάδας δραχμὰς εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ παιδίου, οἵτινες ἦσαν πτωχοί, διὰ νὰ μὴ τὸν καταγγείλουν εἰς τὸν ἁρμοστὴν τῆς Ἀσίας. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια θὰ ἠδυνάμην καὶ ἄλλα νὰ ἀναφέρω, ἀλλὰ τὰ παραλείπω, διότι ἀκόμη ἦτο πηλὸς ἄπλαστος καὶ δὲν εἶχε δημιουργηθῇ τέλειον τὸ ἄγαλμά μας. Ἀλλ' ἡ διαγωγή του πρὸς τὸν πατέρα του ἀξίζει νὰ τὴν ἀκούσετε, μολονότι ὅλοι γνωρίζετε καὶ θὰ ἠκούσατε πῶς ἔπνιξε τὸν γέροντα, μὴ ὑποφέρων νὰ τὸν βλέπῃ νὰ ζῇ, ἀφοῦ ἤδη εἶχεν ὑπερβῇ τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος. Ἔπειτα, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἐγνώσθη, κατεδικάθη μόνος του εἰς ἐξορίαν καὶ ἐπλανᾶτο ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Τότε δὲ ἐμυήθη καὶ εἰς τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τῶν Χριστιανῶν, τῶν ὁποίων τοὺς ἱερεῖς καὶ διδασκάλους ἐγνώρισεν εἰς τὴν Παλαιστίνην... [3] Ἐντὸς ὀλίγου μάλιστα τοὺς ὑπερέβη γενόμενος προφήτης καὶ ἀρχηγὸς καὶ πρόεδρος τῶν συναθροίσεων αὐτῶν καὶ συγκεντρώσας πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ κῦρος εἰς τὰς χεῖράς του. Ὄχι δὲ μόνον ἐξήγει καὶ

---

1) Ὁ Πολύκλειτος εἶχε κατασκευάσῃ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ τόσον τέλειον εἰς τὰς ἀναλογίας, ὥστε ὠνομάσθη Κανών.

2) Ἡ ῥαφανίδωσις ἦτο μία ἐκ τῶν ποινῶν αἵτινες ἐφηρμόζοντο κατὰ τῶν μοιχῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς Ἀθήνας. Τοὺς μοιχοὺς ταῖς ῥαφανίσιν ἤλαυνον κατὰ τὰς ἕδρας· Ἡσύχιος. Ἴδε Ἀριστοφ. «Νεφέλας»: Τί δ' ἢν ῥαφανιδωθῇ γε πειθόμενός σοι, τέφρᾳ τε τιλθῇ ;

3) Ἐνταῦθα τὸ κείμενον εἶχε χάσμα.

διεσαφήνιζε τὰ ἱερά των βιβλία, ἀλλὰ καὶ πολλὰ συνέγραφε καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς θεὸν καὶ ὡς νομοθέτην τὸν μετεχειρίζοντο καὶ προεστῶτα τὸν ἀνεγνώριζον. Λατρεύουν δὲ ἀκόμη τὸν μέγαν [1] ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις ἐσταυρώθη εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐπειδὴ εἰσήγαγεν εἰς τὸν κόσμον αὐτὴν τὴν νέαν θρησκείαν. [2] Τότε δὲ καὶ συνελήφθη ἕνεκα τούτου ὁ Πρωτεὺς καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἔδωκεν ὄχι μικρὸν κῦρος διὰ τὸ μέλλον καὶ τοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ἀγυρτείαν καὶ τὴν δοξομανίαν, αἵτινες ἦσαν αἱ μεγάλαι του ἀδυναμίαι.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς, οἱ Χριστιανοὶ θεωρήσαντες τὸ πρᾶγμα ὡς κοινὴν συμφοράν, ἐκίνησαν πάντα λίθον καὶ κατέβαλαν πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ τὸν ἁρπάσουν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, τοῦ παρεῖχον πᾶσαν ἄλλην περιποίησιν μὲ ἐξαιρετικὸν ζῆλον καὶ ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ πρωΐας ἔβλεπέ τις νὰ περιμένουν πρὸ τῆς φυλακῆς γραΐδια, χῆραι καὶ ὀρφανά· οἱ δὲ πρόκριτοι τῶν Χριστιανῶν, δωροδοκοῦντες τοὺς δεσμοφύλακας, ἐλάμβανον τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέρχωνται καὶ νὰ κοιμῶνται μετ' αὐτοῦ ἐντὸς τῆς φυλακῆς· ἐκόμιζον δὲ παντοειδῆ φαγητὰ καὶ ἔλεγον προσευχάς, καὶ ὁ λαμπρὸς Περεγρῖνος (διότι οὕτω ὠνομάζετο ἀκόμη) ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς νέος Σωκράτης. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ἀσιατικῶν πόλεων ἤρχοντο ἀντιπρόσωποι τῶν Χριστιανῶν διὰ νὰ φέρουν ἐράνους καὶ βοηθήματα, νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ τοῦ φυλακισμένου καὶ νὰ τὸν παρηγορήσουν. Εἶνε δὲ ἀξιοθαύμαστος ἡ προθυμία τὴν ὁποίαν δεικνύουν, ὅταν κανεὶς ἐκ τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῶν πάθῃ τίποτε τοιοῦτον· δὲν διστάζουν νὰ προβοῦν εἰς οἱανδήποτε θυσίαν. Λοιπὸν καὶ ὁ Περεγρῖνος ἔλαβε τότε παρ' αὐτῶν πολλὰ χρήματα διὰ τὴν πρόφασιν τῆς φυλακίσεώς

---

1) Τινὲς θεωροῦν πιθανωτέραν τὴν γραφὴν «μάγον» ἀντὶ «μέγαν».

2) Τὸ μέρος τοῦτο παρουσιάζει ἀσυναρτησίαν, ἐξ ἧς δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ἡ εὐσέβεια τῶν Χριστιανῶν ἀντιγραφέων ἐπέφερε μεταβολὰς εἰς τὸ κείμενον καὶ ἐξήλειψε περικοπὰς τὰς ὁποίας ἐθεώρησε βλασφήμους.

του καὶ ἔκαμεν ὄχι μικρὸν ἀποταμίευμα. Διότι οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι πιστεύουν ὅτι θὰ μείνουν ἀθάνατοι καὶ ὅτι θὰ ζήσουν διὰ παντός, δι' ὃ καταφρονοῦν τὸν θάνατον καὶ ἑκουσίως παραδίδονται πολλάκις εἰς αὐτόν. Ἔπειτα ὁ πρῶτος αὐτῶν νομοθέτης τοὺς ἔπεισεν ὅτι εἶνε ἀδελφοὶ πάντες μεταξύ των, ἅμα προσέλθουν εἰς τὴν θρησκείαν του καὶ ἀπαρνηθοῦν τοὺς Ἑλληνικοὺς θεούς, τὸν δὲ σταυρωμένον ἐκεῖνον διδάσκαλόν των προσκυνοῦν καὶ ἀκολουθοῦν κατὰ τὰς ἐντολάς του. Καὶ ἐπειδὴ ἐπίστευσαν τὰ τοιαῦτα χωρὶς νὰ τὰ πολυεξετάσουν, καταφρονοῦν τὰ πάντα καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχουν τὸ θεωροῦν κοινόν. Ἐὰν λοιπὸν παρουσιασθῇ κανεὶς μεταξὺ αὐτῶν ἀπατεὼν καὶ ἐπιτήδειος ἄνθρωπος ἱκανὸς νὰ τοὺς ἐκμεταλλευθῇ, δύναται ἐντὸς ὀλίγου νὰ γίνῃ πλούσιος ἐξαπατῶν τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους.

Ἀλλ' ὁ Περεγρῖνος ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς Συρίας, ὅστις ἐτίμα τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐνόησεν ὅτι ὁ Κυνικὸς ἐκεῖνος κατείχετο ὑπὸ τοιαύτης παραφροσύνης, ὥστε ἠδύνατο καὶ τὸν θάνατον νὰ δεχθῇ διὰ νὰ διαφημισθῇ. Ἔκρινε λοιπὸν ὅτι οὔτε τιμωρίας ἦτο ἄξιος καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον.

Ὁ δὲ Περεγρῖνος ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του, εὗρεν ἐξηρεθισμένους ἀκόμη τοὺς συμπολίτας του διὰ τὸν φόνον τοῦ πατρός του καὶ πολλοὺς τοὺς διατεθειμένους νὰ ἀνακινήσουν τὴν ἐναντίον του κατηγορίαν. Εἶχον δὲ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του διαρπαγῇ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν πατρικῶν του κτημάτων καὶ μόνον οἱ ἀγροὶ ὑπελείποντο, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀξίαν δεκαπέντε περίπου ταλάντων· διότι ἡ ὅλη περιουσία, τὴν ὁποίαν ὁ γέρων ἀφῆκεν, θὰ ἦτο ἕως τριάκοντα ταλάντων καὶ ὄχι, ὅπως ὁ γελοιωδέστατος ἐκεῖνος Θεαγένης ἔλεγε, πέντε χιλιάδων. Καὶ ἂν ἐπωλεῖτο ὅλη ἡ πόλις τῶν Παριανῶν[1] ὁμοῦ μὲ πέντε ἀπὸ τὰς γειτονικάς, μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ζῷα καὶ ὅλα τὰ περιεχόμενα, δὲν θὰ προ-

1) Ἡ πατρὶς τοῦ Περεγρίνου ὠνομάζετο Πάριον καὶ ἔκειτο εἰς τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ τὴν Λάμψακον.

ἤρχετο ἐκ τῆς πωλήσεως τοιοῦτον ποσόν. Ἀλλ' ἡ κατηγορία καὶ τὸ ἔγκλημα ἦσαν θερμὰ ἀκόμη καὶ ἦτο προφανὲς ὅτι δὲν θὰ διέφευγε τὴν καταμήνυσιν. Ὁ λαὸς μάλιστα δὲν ἀπέκρυπτε τὴν ἀγανάκτησίν του. Ἦτο κρῖμα, ἔλεγον, νὰ χαθῇ κατ' αὐτὸν τὸν ἀσεβῆ τρόπον γέρων τόσον ἀγαθός. Ἰδοὺ δὲ τί ἐπενόησεν ὁ σοφὸς οὗτος Πρωτεὺς διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ πάντα ταῦτα καὶ πῶς διέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἐμφανισθεὶς εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Παριανῶν (εἶχε δὲ ἤδη ἀφήσῃ μακρὰν κόμην, ἐφόρει μανδύαν ῥυπαρὸν καὶ εἶχε κρεμασμένην εἰς τὸν ὦμόν του πήραν, ἐκράτει ῥάβδον καὶ ἐν γένει εἶχε παρασκευάσῃ θεατρικὴν τὴν φιλοσοφικήν του ἐμφάνισιν), τοιουτοτρόπως ἐμφανισθεὶς εἰς τοὺς συμπολίτας του, ἐδήλωσεν ὅτι παρεχώρει τὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ὁ μακαρίτης πατήρ του ἀφῆκεν εἰς αὐτόν, νὰ γίνῃ ὅλη δημοσία. Ἅμα ἤκουσε τοῦτο ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀνθρώπους πτωχοὺς καὶ χάσκοντας διὰ βοηθήματα, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ὅτι εἶνε φιλόσοφος, ὅτι εἶνε φιλόπατρις καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύττῃ ὁπαδὸν τοῦ Διογένους καὶ τοῦ Κράτητος. Τῶν δὲ ἐχθρῶν του τὰ στόμα ἐκλείσθη· καὶ ἂν κανεὶς ἐπεχείρει νὰ ἀναφέρῃ τὸν φόνον, θὰ ἐλιθοβολεῖτο ἀμέσως.

Μετὰ τοῦτο ἐπανέλαβε τὸν πλάνητα βίον, ἔχων ὡς στήριγμα καὶ πόρον τοὺς Χριστιανούς, ὑπὸ τῶν ὁποίων παρακολουθούμενος εἶχεν ὅλα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἄφθονα. Ἐπί τινα δὲ καιρὸν ἐτρέφετο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· ἀλλ' ἔπειτα ἔκαμε καὶ πρὸς ἐκείνους κάποιαν ἀπιστίαν (νομίζω ὅτι τὸν εἶδον νὰ τρώγῃ κάτι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα θεωροῦν ἀπηγορευμένα), καὶ ἐπειδὴ ἔπαυσαν νὰ τὸν βοηθοῦν καὶ περιῆλθεν εἰς ἔνδειαν, ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ ἀποδοθοῦν τὰ πατρικά του κτήματα· ἐπέδωκε λοιπὸν ἀναφορὰν καὶ ἐζήτει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ διατάξῃ τὴν ἀπόδοσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ πόλις ἐνήργησε δι' ἀντιπροσώπων της πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἡ αἴτησις τοῦ Περεγρίνου ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ μένουν τὰ κτήματα εἰς τὴν πόλιν, ἀφοῦ ἐκεῖνος τὰ ἐδώρισε χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν ἐξαναγκάσῃ.

Τότε ἀνεχώρησεν εἰς τρίτον ταξείδιον καὶ μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον πλησίον τοῦ Ἀγαθοβούλου· ἐκεῖ δὲ κατέγινεν εἰς τὴν θαυμαστὴν ἄσκησιν τὴν ὁποίαν ἔκτοτε ἐπιδεικνύει. Ἐξύριζε τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς του, ἤλειφε μὲ λάσπην τὸ πρόσωπόν του καὶ ἐνώπιον πλήθους παρισταμένων ὤρθωνε πὸ αἰδοῖόν του. Ἦτο δὲ ἡ ἐπίδειξις αὕτη μία ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας οἱ Κυνικοὶ καλοῦν ἀδιαφόρους. Ἔπειτα ἐκτύπα καὶ ἐκτυπᾶτο διὰ νάρθηκος [1] εἰς τὰ ὀπίσθια καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἀσκητικὰ θαύματα ἐπεδείκνυεν. Οὕτω παρεσκευασμένος μετέβη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἅμα δὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ πλοῖον ἤρχισε νὰ ὑβρίζῃ τοὺς πάντας καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα, καθότι ἐγνώριζεν ὅτι εἶνε πραότατος καὶ ἡμερώτατος καὶ ἡ τόλμη του δὲν θὰ εἶχε συνεπείας. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὀλίγον ἐπειράζετο ἀπὸ τὰς βλασφημίας καὶ δὲν ἐθεώρει πρέπον νὰ τιμωρήσῃ διὰ λόγους ἄνθρωπον παρουσιαζόμενον ὡς φιλόσοφον καὶ μάλιστα ἔχοντα ὡς ἔργον τὰς ὕβρεις. Ἐκ τούτων δὲ ηὔξανεν ἡ φήμη τοῦ Περεγρίνου· μεταξὺ μάλιστα τῶν ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων ἐθαυμάζετο ἡ παραφροσύνη του, ἕως οὗ ὁ διευθύνων τὴν ἀστυνομίαν τῆς πόλεως, ἄνθρωπος συνετός, τὸν ἀπέπεμψε διότι εἶχεν ὑπερβῇ τὰ ὅρια εἰς τὴν κατάχρησιν τῆς ἀνοχῆς, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἡ πόλις δὲν εἶχεν ἀνάγκην τοιούτου φιλοσόφου. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀκόμη συνετέλεσεν εἰς τὴν φήμην του καὶ ἐφέρετο εἰς ὅλων τὰ στόματα ὡς φιλόσοφος ἐξορισθεὶς διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν μεγάλην ἐλευθερίαν τῆς γνώμης του. Τὸν συνέκρινον δὲ κατὰ τοῦτο πρὸς τὸν Μουσώνιον, τὸν Δίωνα καὶ τὸν Ἐπίκτητον καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι ὑπέστησαν παρομοίαν καταδίωξιν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ φρονήματός των.

Ἐπιστρέψας οὕτω εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄλλοτε μὲν ὕβριζε τοὺς Ἠλείους, ἄλλοτε δὲ παρεκίνει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐπαναστατήσουν κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἄλλοτε ἄνθρωπον ἐξέχοντα διὰ τὴν παι-

1) Φυτὸν τῆς Αἰγύπτου καλαμοειδές.

δείαν καὶ τὰ ἀξιώματα, [1] ὅστις πολλὰς εὐεργεσίας ἔκαμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νερὸν διωχέτευσεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἔπαυσαν οἱ πανηγυρισταὶ νὰ φλέγωνται ὑπὸ τῆς δίψης, κατηγόρει ὡς ἐκθηλύναντα τοὺς Ἕλληνας, διότι ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ τοὺς θεατὰς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων νὰ ἐγκαρτεροῦν εἰς τὴν δίψαν καὶ μάλιστα ν' ἀποθνήσκουν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐκ κακῶν νοσημάτων, τὰ ὁποῖα πρὶν ἕνεκα τῆς ξηρότητος τοῦ τόπου ἐπεκράτουν πολυπληθῆ· καὶ ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα ἔπινεν ἀπὸ τὸ νερὸν ἐκεῖνο. Καὶ ἐπειδὴ πάντες ὥρμησαν ἐναντίον του, ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τὸν λιθοβολήσουν, ἐπρόλαβε καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διός. Οὕτω ἐσώθη τότε· τὴν δὲ ἑπομένην Ὀλυμπιάδα ἀπήγγειλλε πρὸς τοὺς Ἕλληνας λόγον, τὸν ὁποῖον εἶχε συνθέσῃ κατὰ τὰ προηγηθέντα τέσσαρα ἔτη, καὶ ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιον ἐκείνου ὅστις εἶχε φέρῃ τὸ νερὸν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, συγχρόνως δὲ ἀπελογεῖτο διὰ τὴν τότε φυγήν του.

Ἀλλὰ τώρα οὐδεὶς προσεῖχε πλέον εἰς αὐτὸν καὶ δὲν ἦτο ὅπως πρὶν περίβλεπτος, διότι ὅλαι του αἱ ἐπιδείξεις ἦσαν παλαιαὶ καὶ γνωσταὶ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ τίποτε νέον διὰ νὰ προξενήσῃ κατάπληξιν καὶ νὰ προκαλέσῃ ἐκ νέου τὴν κοινὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν, πράγματα πρὸς τὰ ὁποῖα ἔτρεφεν ἐξ ἀρχῆς μέγαν ἔρωτα. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε τὸ τελευταῖον τοῦτο τόλμημα τῆς πυρᾶς καὶ διέδωκε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς προηγουμένης Ὀλυμπιάδος ὅτι κατὰ τὴν ἑπομένην θὰ ἐκαίετο. Τώρα δὲ ἐκτελεῖ αὐτήν του τὴν ἐπαγγελίαν καὶ σκάπτει λάκκον, συγκομίζει ξύλα καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ δείξῃ θάρρος ἔκτακτον. Νομίζω ὅμως ὅτι καρτερικώτερον θὰ ἦτο νὰ περιμένῃ τὸν θάνατον καὶ νὰ μὴ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς ζωῆς. Ἀλλ' ἂν ὡρισμένως ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ, ἔπρεπεν ὄχι διὰ τοῦ πυρὸς καὶ κατὰ τοιοῦτον θεατρικὸν τρόπον ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ νὰ ἐκλέξῃ ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν μυρίων τρόπων τοῦ θανάτου.

---

1) Ἴσως ἐννοεῖ Ἡρώδην τὸν Ἀττικόν.

Ἐὰν δὲ πάλιν προτιμᾷ τὸ πῦρ διὰ νὰ μιμηθῇ τὸν Ἡρακλῆν, διατὶ δὲν πηγαίνει νὰ καῇ ἀθορύβως ἐπάνω εἰς ὄρος δασῶδες καὶ μόνος, παραλαμβάνων ἕνα, τὸν Θεαγέτην τοῦτον, λόγου χάριν, ὡς Φιλοκτήτην; Ἀντὶ τούτου ὅμως ἐξέλεξε τὴν Ὀλυμπίαν κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς πανηγύρεως καὶ σχεδὸν ἐπὶ σκηνῆς θὰ καῇ, μολονότι εἶνε ἄξιος νὰ τὸ πάθῃ, μὰ τὸν Ἡρακλέα, διότι αὐτὴ εἶνε ἡ ποινὴ ἡ ἁρμόζουσα εἰς τοὺς πατροκτόνους καὶ τοὺς ἀθέους. Ἀλλὰ τότε ἐβράδυνε πολύ, διότι ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ ἔχῃ ῥιφθῇ εἰς τὸν ταῦρον τοῦ Φαλάριδος καὶ τιμωρηθῇ οὕτω κατ' ἀξίαν, ὄχι δὲ ἅμα ἀνοίξῃ τὸ στόμα του εἰς τὴν φλόγα ν' ἀποθάνῃ. Διότι, ὡς παρὰ πολλῶν ἤκουσα, δὲν ὑπάρχει θάνατος ταχύτερος ἀπὸ τὸν διὰ πυρός· ἀρκεῖ ν' ἀνοίξῃ ὁ καιόμενος τὸ στόμα του καὶ ἀποθνήσκει παρευθύς.

Ὁ Πρωτεὺς φαντάζεται ἴσως ὅτι θὰ εἶναι ἐπιβλητικὸν τὸ θέαμα ἀνθρώπου καιομένου εἰς τόπον ἱερόν, ὅπου οὐδὲ νὰ θάπτωνται ἐπιτρέπεται ὅσοι ἀποθνήσκουν μὲ φυσικὸν θάνατον. Γνωρίζετε, ὑποθέτω, τὴν ἱστορίαν ἐκείνου ὅστις πάλαι ποτέ, θέλων νὰ γίνῃ ἔνδοξος καὶ μὴ δυνάμενος κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τὸ ἐπιτύχῃ, ἐπυρπόλησε τὸν ναὸν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος. Παρόμοιόν τι ἐσκέφθη καὶ αὐτὸς τώρα. Τόση φιλοδοξία τὸν κατατρώγει.

Ἀλλὰ διατείνεται ὅτι πράττει τοῦτο χάριν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ καταφρονοῦν τὸν θάνατον καὶ νὰ ἐγκαρτεροῦν εἰς τὰ δεινοπαθήματα. Ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ ἐρωτήσω ὄχι ἐκεῖνον, ἀλλὰ σᾶς, ἂν καὶ οἱ κακοῦργοι θὰ ἠθέλατε νὰ διδαχθοῦν παρ' αὐτοῦ τὴν καρτερίαν ταύτην, νὰ περιφρονοῦν τὸν θάνατον, τὸ πῦρ καὶ ἄλλα τοιαῦτα βασανιστήρια. Εἶμαι βέβαιος ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἠθέλατε. Πῶς λοιπὸν ὁ Πρωτεὺς θὰ δυνηθῇ νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν διάκρισιν, οὕτως ὥστε νὰ ὠφελήσῃ τοὺς χρηστοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ παραδείγματός του, νὰ μὴ κάμῃ δὲ τοὺς κακοὺς τολμηροτέρους καὶ πλέον ἐπιρρεπεῖς εἰς τοὺς κινδύνους; Ἂς ὑποθέσωμεν ἐν τοσούτῳ ὅτι θὰ ἔχῃ ὡς θεατὰς μόνον ἐξ ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους τὸ παράδειγμα θὰ εἶνε ὠφέλιμον· ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ σᾶς ἐρωτήσω· θὰ ἠθέλατε νὰ μιμηθοῦν τὰ τέκνα σας τοιοῦτον

παράδειγμα; Βεβαίως ὄχι. Ἀλλὰ πρὸς τί ἐρωτῶ τοῦτο, ἀφοῦ οὐδ' ἐκ τῶν μαθητῶν του κανεὶς θὰ τὸν ἐμιμεῖτο; Μάλιστα δύναται κανεὶς νὰ κατακρίνῃ τὸν Θεαγένην τοῦτον ὅτι, ἐνῷ κατὰ τὰ ἄλλα μιμεῖται μὲ ζῆλον τὸν διδάσκαλον, δὲν τὸν ἀκολουθεῖ καὶ δὲν τὸν συνοδεύει ἀπερχόμενον, ὡς λέγει, πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ δὲν ρίπτεται μὲ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν πυράν, διὰ νὰ γίνῃ οὕτω ἐντὸς ὀλίγου πανευδαίμων. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι τὸν μιμεῖται εἰς τὴν πήραν, τὴν βακτηρίαν καὶ τὸν ῥυπαρὸν μανδύαν· αὐτὰ εἶναι εὔκολα καὶ ἀκίνδυνα καὶ δυνατὰ εἰς ὅλους· τὸ σπουδαῖον εἶναι νὰ τὸν μιμηθῇ εἰς τὰ σοβαρὰ καὶ τὰ σπουδαῖα καὶ τὰ δύσκολα καὶ ἀφοῦ ἀνάψῃ πυρὰν ἀπὸ κλάδους συκῆς, ὅσον τὸ δυνατὸν χλωρούς, νὰ πέσῃ ἐπ' αὐτῆς καὶ νὰ πνιγῇ εἰς τὸν καπνόν. Διότι αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν εἶναι μόνον τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱεροσύλων καὶ τῶν φονέων, τοὺς ὁποίους συχνὰ βλέπομεν νὰ καταδικάζωνται εἰς τοιοῦτον θάνατον. Ὁ δὲ διὰ καπνοῦ θάνατος εἶνε καὶ προτιμότερος, διότι εἶνε ὁ ἰδιαιτέρως ἁρμόζων εἰς ὑμᾶς τοὺς Κυνικούς. Ὁ Ἡρακλῆς ἄλλως τε, καὶ ἂν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπέθανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ ἔπραξε διότι κατείχετο ὑπὸ νόσου καί, ὡς ἡ τραγῳδία λέγει, τὸ αἷμα τοῦ Κενταύρου τὸν κατέκαιεν. Ἀλλ' ὁ Πρωτεὺς διὰ ποίαν αἰτίαν ρίπτεται εἰς τὸ πῦρ; Ἴσως διὰ νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς καρτερίας, ὅπως οἱ Βραχμᾶνες· διότι πρὸς αὐτοὺς τὸν παρωμοίασεν ὁ Θεαγένης, ὡς νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν καὶ μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν νὰ ὑπάρχουν κενόδοξοι καὶ μωροὶ ἄνθρωποι.

Ἀλλ' οὐδ' ἐκείνους μιμεῖται, διότι ἐκεῖνοι δὲν ρίπτονται εἰς τὸ πῦρ, ὅπως λέγει ὁ Ὀνησίκριτος ὁ ναύαρχος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸν Ἰνδὸν Κάλανον νὰ καίεται· ἀλλ' ἀφοῦ ἑτοιμάσωσι τὴν πυράν, μένουν πλησίον τοῦ πυρὸς ἀκίνητοι καὶ ἐπί τινα ὥραν περιψήνονται· ἔπειτα ἀνεβαίνουν εἰς τὴν πυρὰν μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν καὶ κατακλινόμενοι καίονται χωρὶς νὰ κάμουν τὴν ἐλαχίστην κίνησιν πόνου ἢ φόβου. Αὐτὸς δὲ τί τάχα μέγα θὰ πράξῃ διότι θὰ ριφθῇ εἰς τὴν πυρὰν καὶ θ' ἀποθάνῃ ἀμέσως ἀποπνιγόμενος ὑπὸ τῶν φλογῶν; Ἴσως μάλιστα καὶ ἐλπίζει ν' ἀναπηδήσῃ

καὶ διαφύγῃ ἡμίκαυστος, ἐκτὸς ἐάν, ὡς λέγουν, γίνῃ βαθεῖα καὶ ἐντὸς λάκκου ἡ πυρά. Ὑπάρχουν δὲ καὶ οἱ λέγοντες ὅτι μετεμελήθη καὶ διηγεῖται ὅτι τοῦ παρουσιάσθη κατ' ὄναρ ὁ Ζεὺς καὶ ἀπηγόρευσε νὰ μιανθῇ ὁ ἱερὸς χῶρος. Ἀλλ' ἐγὼ δύναμαι νὰ ὁρκισθῶ ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν θεῶν θὰ δυσαρεστηθῇ ἐὰν ὁ Περεγρῖνος ἀποθάνῃ μὲ κακὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ ἂν θέλῃ, δὲν τοῦ εἶνε πλέον εὔκολον νὰ ὑποχωρήσῃ· διότι οἱ Κυνικοὶ μαθηταί του τὸν παρορμοῦν καὶ τὸν ὠθοῦν πρὸς τὴν πυρὰν καὶ τὸν ἐνθαρρύνουν καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν ν' ἀποδειλιάσῃ· ἐὰν δὲ συμπαρασύρῃ εἰς τὴν πυρὰν καὶ δύο ἐξ αὐτῶν, τοῦτο θὰ εἶνε ἡ μόνη του καλὴ καὶ ὡραία πρᾶξις.

Ἤκουσα ὅτι οὔτε Πρωτεὺς δὲν θέλει νὰ λέγεται πλέον, ἀλλὰ μετωνομάσθη Φοῖνιξ, καθότι καὶ τὸ ἰνδικὸν πτηνὸν τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Φοῖνιξ, λέγεται ὅτι, ἅμα φθάσῃ εἰς βαθὺ γῆρας, ἀναβαίνει εἰς πυρὰν καὶ καίεται. Ἐκτὸς τούτου διαδίδει διαφόρους φήμας καὶ ἀναφέρει χρησμούς τινας παλαιοὺς κατὰ τοὺς ὁποίους μετὰ θάνατον πρέπει νὰ γίνῃ πνεῦμα τῆς νυκτός, θεὸς νυκτοφύλαξ. Καὶ εἶνε φανερὸν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τοῦ ἐγείρουν βωμοὺς καὶ ἐλπίζει νὰ τοῦ στήσουν χρυσοῦν ἀνδριάντα. Δὲν εἶνε δὲ παράδοξον, μὰ τὸν Δία, νὰ εὑρεθοῦν μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀνοήτων τινὲς οἱ ὁποῖοι νὰ βεβαιώσουν ὅτι ἐθεραπεύθησαν παρ' αὐτοῦ ἀπὸ τεταρταίους πυρετοὺς καὶ ὅτι τὸν συνήντησαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ὡς θεὸν νυκτοφύλακα. Οἱ δὲ φαῦλοι οὗτοι μαθηταί του δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι σχεδιάζουν νὰ ἱδρύσουν μαντεῖον καὶ ἄδυτον εἰς τὸν τόπον τῆς πυρᾶς [1], διότι καὶ ὁ Πρωτεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Διός, ὁ κατὰ τὸ ὄνομα προπάτωρ τοῦ σημερινοῦ, προέλεγε τὸ μέλλον. Προβλέπω δὲ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔχωμεν καὶ ἱερεῖς αὐτοῦ τοῦ νέου θεοῦ, οἵτινες θὰ μαστιγοῦνται, θὰ καυτηριάζωνται

1) Αἱ προβλέψεις τοῦ Λουκιανοῦ ἐπραγματοποιήθησαν ἐν μέρει· οἱ Παριανοὶ ἔστησαν ἀνδριάντας τοῦ Περεγρίνου, οἵτινες ἐχρησμοδότουν καὶ ἐθαυματούργουν.

καὶ ἄλλας τοιαύτας τερατουργίας θὰ πράττουν εἰς ἀνάμνησίν του· ἴσως μάλιστα ἱδρύσουν καὶ νυκτερινήν τινα τελετὴν καὶ λαμπαδηφορίαν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὁλοκαυτώσεώς του. Ὁ Θεαγένης, ὡς κάποιος φίλος μοῦ ἀνήγγειλε, ἔλεγε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὅτι ὑπάρχει καὶ χρησμὸς ὁ ὁποῖος προεῖπε ταῦτα· καὶ ὁ φίλος μου ἀπεμνημόνευσε καὶ μοῦ ἐπανέλαβε τὸν χρησμόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ ἑξῆς·

Ἀλλ' ὁπόταν Πρωτεὺς Κυνικῶν ὄχ' ἄριστος ἁπάντων,
Ζηνὸς ἐριγδούπου τέμενος, κατὰ πῦρ ἀνακαύσας,
Ἐς φλόγα πηδήσας, ἔλθῃ ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Δὴ τότε πάντας ὑμᾶς, οἱ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι,
Νυκτιπόλον τιμᾶν κέλομαι ἥρωα μέγιστον,
Σύνθρονον Ἡφαίστῳ καὶ Ἡρακλῆι ἄνακτι. [1]

Καὶ αὐτὰ μὲν ἤκουσεν ὁ Θεαγένης, ὡς λέγει, ἀπὸ τὴν Σίβυλλαν. Ἐγὼ δὲ θὰ ἀναφέρω ἕνα χρησμὸν τοῦ Βάκιδος περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Ὁ Βάκις πολὺ ὀρθὰ προεῖπε τὰ ἑξῆς·

Ἀλλ' ὁπόταν Κυνικὸς πολυώνυμος ἐς φλόγα πολλὴν
Πηδήσῃ δόξης ὕπ' ἐριννύϊ θυμὸν ὀρινθείς,
Δὴ τότε τοὺς ἄλλους κυναλώπεκας, οἳ οἱ ἕπονται,
Μιμεῖσθαι χρὴ πότμον ἀποιχομένοιο λύκοιο.
Ὅς δέ κε δειλὸς ἐών, φεύγῃ μένος Ἡφαίστοιο,
Λάεσσι βαλέειν τάχα πάντας Ἀχαιούς,
Ὡς μὴ ψυχρὸς ἐών, θερμηγορέειν ἐπιχειρῇ,

1) Ἀλλ' ὅταν ὁ Πρωτεὺς ὁ μέγιστος τῶν Κυνικῶν ἀνάψῃ πῦρ πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐριγδούπου Διὸς καὶ πηδήσας εἰς τὴν φλόγα ἀνέλθῃ εἰς τὸν ὑψηλὸν Ὄλυμπον, πρέπει πάντες ἐκ συμφώνου οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸν τιμοῦν ὡς μέγιστον ἥρωα, φύλακα τῆς νυκτός, σύνθρονον τοῦ Ἡφαίστου καὶ τοῦ Ἡρακλέους.

Χρυσῷ σαξάμενος πήρην μάλα πολλὰ δανείζων,
Ἐν καλαῖς Πάτραισιν ἔχων τρὶς πέντε τάλαντα. [1]

Τί φρονεῖτε λοιπόν ; Σᾶς φαίνεται χειρότερος ἀπὸ τὴν Σίβυλλαν χρησμολόγος ὁ Βάκις ; Ὥστε καιρὸς νὰ ἐκλέξωσιν οἱ θαυμάσιοι οὗτοι μαθηταὶ τοῦ Πρωτέως τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἐξατμισθοῦν· διότι οὕτω λέγουν τὴν καῦσιν. Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἀνεβόησαν· Νὰ καοῦν τώρα ἀμέσως, εἶνε ἄξιοι νὰ καοῦν. Καὶ ὁ μὲν ῥήτωρ κατέβη γελῶν ἀπὸ τοῦ βήματος, «τὸν Νέστορα δὲ Θεαγένην οὐκ ἔλαθεν ἰαχή» [2] ἀλλ' ἅμα ἤκουσε τὴν βοήν, ἔτρεξε καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ βῆμα ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ καὶ νὰ λέγῃ μυρία κακὰ περὶ τοῦ προλαλήσαντος, διότι δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου. Ἐγὼ τὸν ἀφῆκα νὰ ξελαρυγγίζεται καὶ μετέβην νὰ ἴδω τοὺς ἀθλητάς· διότι ἐλέγετο ὅτι οἱ Ἑλλανοδίκαι εἶχον ἤδη ἔλθῃ εἰς τὸ πλέθριον. [3]

Καὶ ταῦτα μὲν συνέβησαν εἰς τὴν Ἦλιδα. Ὅταν δὲ ἔφθασα εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ὁ ὀπισθόδομος [4] ἦτο πλήρης ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦντας τὸν Πρωτέα ἢ ἐπαινοῦντας τὴν πρόθεσίν του, οὕτως ὥστε καὶ εἰς συμπλοκὴν ἔφθασαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἕως οὗ ἐνεφανίσθη αὐτὸς ὁ Πρωτεὺς συνοδευόμενος ἀπὸ μεγάλου πλήθους, μετὰ τὸν ἀγῶνα τῶν κηρύκων, καὶ ὡμίλησε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ διηγήθη τὸν βίον του καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους διέτρεξε καὶ ὅσα ὑπέ-

---

1) Ὅταν ὁ πολυώνυμος Κυνικὸς πηδήσῃ εἰς φλόγα μεγάλην, ὠθούμενος ὑπὸ δοξομανίας, πρέπει τότε καὶ οἱ κατεργαρέοι οἵτινες τὸν ἀκολουθοῦν νὰ μιμηθοῦν τὸν θάνατον τοῦ ἀπερχομένου ἀρχικατεργάρη. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐκ δειλίας προσπαθήσῃ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θυμὸν τοῦ Ἡφαίστου, πρέπει πάντες οἱ Ἕλληνες νὰ ῥίψουν λίθους κατ' αὐτοῦ διὰ νὰ μὴ μένῃ ψυχρὸς καὶ ὅμως ἐξακολουθῇ νὰ λέγῃ φλογεροὺς λόγους καὶ γεμίζῃ τὴν πήραν του μὲ χρυσὸν ἀποκτώμενον διὰ τῆς τοκογλυφίας εἰς τὴν ὡραίαν πόλιν τῶν Πατρῶν, ὅπου ἔχει περιουσίαν δεκαπέντε ταλάντων.

2) Παρῳδία στίχου τῆς Ἰλιάδος : Ὁ Νέστωρ ἤκουσε τὴν βοήν.

3) Διαμέρισμα ὡρισμένον διὰ τοὺς Ἑλλανοδίκας καὶ ἄλλους ἐπισήμους.

4) Ὀπισθία στοὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Διός.

φερε χάριν τῆς φιλοσοφίας. Ὡμίλησε δὲ ἐπὶ πολύ, ἀλλ' ἐγὼ ὀλίγα ἤκουσα μὴ δυνηθεὶς νὰ πλησιάσω ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν παρισταμένων. Ἔπειτα φοβηθεὶς νὰ μὴ συντριβῶ εἰς τόσον συνωστισμόν, ὅπως εἶδα πολλοὺς ἄλλους νὰ τὸ πάθουν, ἀπεμακρύνθην, ἀφήσας τὸν μελλοθάνατον σοφιστὴν ν' ἀπαγγέλλῃ τὸν ἐπιτάφιόν του. Μόνον τοῦτο τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ, ὅτι ἤθελε νὰ ἐπιθέσῃ χρυσοῦν στέφανον εἰς τὸν χρυσοῦν βίον του· διότι ἔπρεπεν ὁ ζήσας ὅπως ὁ Ἡρακλῆς καὶ ν' ἀποθάνῃ ὅπως ὁ Ἡρακλῆς καὶ ν' ἀναμιχθῇ μὲ τὸν αἰθέρα. Θέλω δέ, εἶπε, καὶ νὰ ὠφελήσω τοὺς ἀνθρώπους, δεικνύων εἰς αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ περιφρονοῦν τὸν θάνατον, καὶ νομίζω ὅτι πρέπει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ μοῦ χρησιμεύσουν ὡς Φιλοκτῆται. Ἐκ τῶν ἀκροατῶν οἱ μὲν ἀνοητότεροι ἐδάκρυον καὶ ἐφώναζαν· Χάριν τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ μείνῃς εἰς τὴν ζωήν, δὲν θέλομεν ν' ἀποθάνῃς. Οἱ δὲ ἀνδρικώτεροι ἐκραύγαζαν· Νὰ ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Τοῦτο ἐτάραξεν ὄχι ὀλίγον τὸν γέροντα, ὅστις ἤλπιζεν ὅτι ὅλοι θὰ ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δὲν θὰ τὸν ἄφηναν νὰ καῇ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του θὰ τὸν ἠνάγκαζαν νὰ ζήσῃ. Ἀλλ' ἐκείνη ἡ κραυγή, νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του, ἦτο πολὺ ἀπροσδόκητος καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ὠχριάσῃ ἀκόμη περισσότερον, καίτοι εἶχεν ἤδη τὸ χρῶμα νεκροῦ καὶ μάλιστα ἔτρεμεν ὀλίγον, ὥστε ἔπαυσε νὰ ὁμιλῇ.

Ἐγὼ δέ, ὡς βέβαια συμπεραίνεις, ἐγέλων· διότι οὔτε ἄξιος οἴκτου μοῦ ἐφαίνετο ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπερέβη μὲ τὴν γελοίαν ματαιοδοξίαν του ὅλους τοὺς κενοδόξους. Τὸν συνώδευον ἐν τοσούτῳ πολλοὶ καὶ ἡ φιλοδοξία του ἱκανοποιεῖτο, ἐνῷ παρετήρει τὸ πλῆθος τῶν θαυμαστῶν του, χωρὶς νὰ σκέπτεται ὁ ἄθλιος ὅτι καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ὁδηγοῦνται εἰς τὸν σταυρὸν ἢ σύρονται ὑπὸ τοῦ δημίου ἀκολουθοῦνται ὑπὸ πολὺ περισσοτέρων.

Τέλος πάντων οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐτελείωσαν καὶ ἦτον ἡ ὡραιοτέρα ἑορτὴ τῶν Ὀλυμπίων ἐκείνη ἐξ ὅσων εἶδα ἐγώ, ὁ ὁποῖος τετράκις ἕως τώρα παρέστην εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο δύσκολον νὰ εὕρῃ τις ἅμαξαν, καθ' ὅτι πολλοὶ συγχρόνως ἀνεχώρουν, καθυστέρησα χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Ὁ δὲ Πρωτεύς, ὁ ὁποῖος πάντοτε

ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς του, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ δώσῃ τὸ θέαμα τῆς καύσεώς του ἐν καιρῷ νυκτός.

Εἷς ἐκ τῶν φίλων μου ἦλθε καὶ μὲ παρέλαβε κατὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ διηυθύνθημεν πρὸς τὴν Ἀρπίνην, ὅπου ἦτον ἡ πυρά. Τὸ μέρος δὲ τοῦτο ἀπέχει τῆς Ὀλυμπίας περὶ τὰ εἴκοσι στάδια καὶ εὑρίσκεται πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὸ μέρος τοῦ ἱπποδρόμου. Δὲν ἐβραδύναμεν νὰ φθάσωμεν καὶ εὑρήκαμεν πυρὰν ἑτοιμασμένην εἰς λάκκον βάθους μιᾶς ὀργυιᾶς περίπου. Ἦσαν δὲ τὰ ξύλα τὰ ὁποῖα ἔμελλον ν' ἀναφθοῦν δᾳδιὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀναμεμιγμένα μὲ φρύγανα διὰ ν' ἀνάψουν ταχύτερα. Καὶ ὅταν ἡ σελήνη ἀνέτειλε (διότι ἔπρεπε καὶ ἐκείνη νὰ ἴδῃ τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο θέαμα), ὁ Πρωτεὺς παρουσιάσθη μὲ τὸν συνήθη του ἱματισμὸν καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Κυνικῶν· μεταξὺ δὲ αὐτῶν, ἡ ἐκ Πατρῶν Κυνικὴ ἐξοχότης, ὁ Θεαγένης, ὁ ὁποῖος ἐκράτει δᾷδα καὶ ἔπαιζε τὸ πρόσωπον δευτεραγωνιστοῦ. Δᾷδα ἐκράτει καὶ ὁ Πρωτεύς. Κατέφθασαν καὶ ἄλλοι ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ ἤναψαν τὴν πυράν, ἡ ὁποία εὐθὺς ἀνέδωκε μεγάλην φλόγα, διότι, ὡς εἶπα, ἀπετελεῖτο ἀπὸ δᾳδιὰ καὶ φρύγανα· ἐκεῖνος δέ, καὶ τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ συγκεντρώσῃς ὅλην σου τὴν προσοχήν, ἀπέθεσε τὴν πήραν, τὸν μανδύαν καὶ τὸ Ἡράκλειον ῥόπαλον τὸ ὁποῖον ἐκράτει καὶ ἔμεινε μόνον μὲ ὑποκάμισον φοβερὰ ῥυπαρόν. Ἔπειτα ἐζήτησε λιβανωτὸν διὰ νὰ τὸ ῥίψῃ εἰς τὴν πυράν. Κάποιος τοῦ ἔδωκε καὶ ἀφοῦ τὸ ἔρριψεν εἰς τὸ πῦρ ἐστράφη πρὸς μεσημβρίαν—καὶ τοῦτο δὲ τὸ κίνημά του ἦτο σχετικὸν πρὸς τὴν κωμῳδίαν—καὶ εἶπε· «Πνεύματα μητρικὰ καὶ πατρικά, δεχθῆτέ με εἰς τοὺς κόλπους σας μὲ ἀγάπην». Ἔπειτα ἐπήδησεν εἰς τὴν πυρὰν καὶ δὲν ἐφάνη πλέον, διότι αἱ φλόγες ἦσαν μεγάλαι καὶ ἀμέσως τὸν περιεκάλυψαν.

Καὶ πάλιν σὲ φαντάζομαι, ἀγαπητὲ Κρόνιε, νὰ γελᾷς διὰ τὸ τέλος τοῦ δράματος. Ἐγὼ δὲ ὅταν τὸν ἤκουσα νὰ ἐπικαλῆται τὰ μητρικὰ πνεύματα δὲν παρεξενεύθην πολύ. Ἀλλ' ὅταν ἐπεκαλέσθη καὶ τὰ πατρικά, δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα, ἐνθυμηθεὶς τὰ λεχθέντα περὶ τοῦ φόνου τοῦ πατρός του. Οἱ δὲ Κυνικοὶ οἱ

ὁποῖοι εἶχον περικυκλώσῃ τὴν πυρὰν δὲν ἐδάκρυον, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς σιωπῆς ἐξέφραζον κάποιαν λύπην καὶ παρετήρουν εἰς τὴν πυράν, ἕως οὗ ἐγὼ ἀποκαμὼν νὰ βλέπω τὴν κωμῳδίαν ἐκείνην εἶπα· «Εἴμεθα ἀνόητοι νὰ καθήμεθα ἐδῶ καὶ νὰ βλέπωμεν θέαμα ὄχι εὐχάριστον, ἕνα γέροντα ψηνόμενον, καὶ νὰ γεμίζωμεν τοὺς πνεύμονάς μας μὲ ὀσμὴν δυσάρεστον. Ἢ περιμένετε νὰ ἔλθῃ κανεὶς ζωγράφος νὰ μᾶς ζωγραφίσῃ, ὅπως ἐξεικονίζουν τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ δεσμωτήριον;» Οἱ Κυνικοὶ ἐθύμωσαν καὶ ἤρχισαν νὰ μὲ ὑβρίζουν, τινὲς δὲ καὶ ὕψωσαν τὰς βακτηρίας των. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠπείλησα ὅτι θὰ ἥρπαζα μερικοὺς ἐξ αὐτῶν νὰ τοὺς ῥίψω εἰς τὴν πυράν, διὰ ν' ἀκολουθήσουν τὸν διδάσκαλόν των, ἐσιώπησαν καὶ ἡσύχασαν.

Ἐγὼ δὲ ἐπιστρέφων ἔκαμνα διαφόρους σκέψεις περὶ τοῦ πάθους τῆς φιλοδοξίας καὶ συνεπέραινα ὅτι τὸ πάθος τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκαταγωνίστων, ὄχι πλέον δι' ἀνθρώπους ὁποῖος ὁ Περεγρῖνος, ὅστις καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ὑπῆρξε παράφρων καὶ ἔζησε βίον ἀλλόκοτον καὶ ἄξιον νὰ τελειώσῃ εἰς τὴν πυράν, ἀλλὰ καὶ δι' ἀνθρώπους οἵτινες θεωροῦνται λίαν ἐξαιρετικοί. Καθ' ὁδὸν συνήντησα πολλούς, οἵτινες μετέβαινον νὰ ἴδουν καὶ αὐτοὶ τὴν ὁλοκαύτωσιν, διότι ἐνόμιζον ὅτι θὰ τὸν προφθάσουν ζωντανόν. Πράγματι δὲ τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχε διαδοθῇ, ὅτι, ἀφοῦ θὰ προσηύχετο πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον—ὅπως, λέγεται, κάμνουν οἱ Βραχμᾶνες—θὰ ἐρρίπτετο εἰς τὴν πυράν. Ἀπέτρεπα λοιπὸν τοὺς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν, λέγων ὅτι ἡ θυσία εἶχε τελειώσῃ, ἐκτὸς ἐὰν ἦσαν περίεργοι νὰ ἴδουν καὶ μόνον τὸ μέρος ἢ νὰ προφθάσουν ὑπόλειμμα τοῦ πυρός. Ἀλλ' εὗρῆκα τὸν διάβολόν μου, φίλε μου, διότι ἤμουν ἠναγκασμένος νὰ διηγοῦμαι εἰς ὅλους καὶ ν' ἀκούω τὰς ἐρωτήσεις ἀνθρώπων οἵτινες ἤθελον νὰ μάθουν πᾶσαν λεπτομέρειαν. Ὅταν λοιπὸν ἔβλεπα κανένα ἔξυπνον τοῦ διηγούμην ἁπλῶς, ὅπως πρὸς σέ, ὅσα συνέβησαν· διὰ δὲ τοὺς ἠλιθίους καὶ τοὺς χαζοὺς ἔπλαττα μύθους, ἔλεγα λόγου χάριν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἅμα ἤναψαν τὴν πυρὰν καὶ ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν ὁ Πρω-

τεύς, ἔγινε πρῶτον μέγας σεισμὸς καὶ ἦλθεν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς βοὴ μεγάλη, ἔπειτα ἐκ τοῦ μέσου τῶν φλογῶν ἐπέταξε γὺψ καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν οὐρανόν, φωνάζων μὲ ἀνθρωπίνην φωνήν· «Ἀφῆκα τὴν γῆν καὶ ἀναβαίνω εἰς τὸν Ὄλυμπον». Οἱ ἀκούοντες κατελαμβάνοντο ὑπὸ φόβου καὶ τρέμοντες ἐψιθύριζον προσευχάς, μὲ ἠρώτων δὲ ποίαν διεύθυνσιν ἠκολούθησεν ὁ γύψ, πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς δυσμάς, καὶ ἐγὼ εἰς ἀπάντησιν ἔλεγα ὅ,τι μοῦ ἐπήρχετο εἰς τὴν κεφαλήν.

Ὅταν δὲ ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, συνήντησα ἕνα ἡλικιωμένον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο σοβαρὸς καὶ ἀξιόπιστος ἐκ τοῦ ἤθους καὶ τῆς γενειάδος του, καὶ τὸν ἤκουσα νὰ διηγῆται περὶ τοῦ Πρωτέως ὅτι, ἀφοῦ ἐκάη, τὸν εἶδε μὲ λευκὸν ἔνδυμα καὶ ὅτι πρὸ ὀλίγου τὸν ἀφῆκε περιπατοῦντα εἰς τὴν ἑπτάφωνον στοάν [1], γελαστὸν καὶ φέροντα ἐπὶ κεφαλῆς στέφανον ἀπὸ κότινον. Κατόπιν ἀνέφερε καὶ τὸν γύπα ὁρκιζόμενος ὅτι τὸν εἶδε μὲ τὰ μάτια του νὰ πετάξῃ ἐκ τῆς πυρᾶς, δηλαδὴ τὸν γύπα τὸν ὁποῖον ἐγὼ πρὸ ὀλίγου εἶχα πετάξῃ διὰ νὰ τὸν βλέπουν οἱ ἡλίθιοι.

Δύνασαι τώρα νὰ φαντασθῇς ποῖα θαύματα θὰ ἐπακολουθήσουν· ὅτι θὰ φανοῦν μέλισσαι εἰς τὸν τόπον τῆς πυρᾶς καὶ τέττιγες καὶ κορῶναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅπως εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἡσιόδου. Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, πρὸς τοὺς ὁποίους, ὡς λέγεται, ἔγραψε, θὰ τοῦ ἐγείρουν ἐντὸς ὀλίγου ἀνδριάντας. Ἤκουσα τῳόντι ὅτι ἔστειλεν ἐπιστολὰς πρὸς ὅλας σχεδὸν τὰς μεγάλας πόλεις, διὰ τῶν ὁποίων διεβίβασε πρὸς αὐτὰς τὰς τελευταίας του θελήσεις, ὁμοῦ μὲ διαφόρους παραινέσεις καὶ κανόνας ἠθικοὺς καὶ πολιτικούς. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο ἀνέθηκεν εἴς τινας ἐκ τῶν μαθητῶν του, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε νεκραγγέλλους καὶ ταχυδρόμους τοῦ Ἅδου. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ ταλαιπώρου Πρωτέως, ὁ ὁποῖος ἐν βραχυλογίᾳ οὐδέποτε ἐφρόντισε διὰ τὴν ἀλήθειαν, πᾶν ὅ,τι δὲ εἶπε καὶ ἔπραξε

1) Ἡ στοὰ αὐτὴ εἶχεν ἠχὼ ἑπτάκις ἐπαναλαμβάνουσαν τὴν φωνήν

πάντοτε ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διαφήμισιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ πλήθους, τόσον ὥστε καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐρρίφθη, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπολαύσῃ τὴν δόξαν. Ἀφοῦ θ' ἀπέθνησκε δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούῃ τοὺς ἐπαίνους. Πρὶν τελειώσω θὰ σοῦ διηγηθῶ κάτι τι ἀκόμη, διὰ νὰ ἔχῃς νὰ γελᾷς ἐπὶ πολύ. Γνωρίζεις πρὸ πολλοῦ ὅσα συνέβησαν ὅταν ἐταξείδευσα μὲ αὐτὸν ἀπὸ τὴν Τρῳάδα—διότι σοῦ τὰ διηγήθηκα τότε ἀμέσως, κατὰ τὸν ἐκ Συρίας ἐρχομόν μου—καὶ τὴν ἄλλην καλοπέρασίν του εἰς τὸ ταξεῖδι καὶ τὸν ὡραῖον ἔφηβον, τὸν ὁποῖον προσηλύτισεν εἰς τὸν κυνισμόν, διὰ νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς τὸν Ἀλκιβιάδην του, καὶ πῶς ἐτρόμαξεν, ὅταν μίαν νύκτα εἰς τὸ μέσον τοῦ Αἰγαίου ἐμαύρισεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἔγινε φοβερὰ τρικυμία, καὶ ἔκλαιε μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτὸς ὁ θαυμαζόμενος καὶ θεωρούμενος ὡς περιφρονῶν τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, πρὸ ἐννέα περίπου ἡμερῶν, ἐπειδή, νομίζω, ἔφαγε περισσότερον τοῦ δέοντος, κατελήφθη τὴν νύκτα ὑπὸ ἐμέτων καὶ σφοδροτάτου πυρετοῦ. Αὐτὰ μοῦ διηγήθη ὁ ἰατρὸς Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος ἐκλήθη νὰ τὸν ἐξετάσῃ· μοῦ εἶπε δὲ ὅτι τὸν εὗρε νὰ κυλίεται κατὰ γῆς, νὰ βασανίζεται ὑπὸ πυρετοῦ ἀνυποφόρου καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως ψυχρὸν ὕδωρ· ὁ ἰατρὸς ὅμως δὲν τοῦ ἔδιδεν, ἀλλὰ τοῦ εἶπεν ὅτι, ἂν ἐξάπαντος ἐπεθύμει ν' ἀποθάνῃ, ὁ θάνατος εἶχεν ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν μόνος του καὶ δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, χωρὶς νὰ φροντίζῃ περὶ πυρᾶς. Ὁ Πρωτεὺς ὅμως τοῦ ἀπήντησεν ὅτι τοιοῦτος θάνατος δὲν θὰ εἶχεν ἀξίαν, ἀφοῦ θὰ ἦτο ὅπως ὁ θάνατος ὅλων τῶν ἄλλων καὶ ἑπομένως ἄδοξος. Αὐτὰ μοῦ εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἔχῃ ἀλείψῃ μὲ φάρμακον τὸν ὀφθαλμόν του, ὅστις ἐδάκρυζεν ἐκ τῆς δριμύτητος τοῦ ἰατρικοῦ. Ὡς βλέπεις, ἐνόμιζε, φαίνεται, ὅτι ὁ Αἰακὸς δὲν ὑποδέχεται καλῶς εἰς τὸν Ἅδην τοὺς πάσχοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μὴ βλέποντας καλά. Ἔπραξε δηλαδὴ ὅμοιον πρὸς ἄνθρωπον μέλλοντα νὰ σταυρωθῇ, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ θεραπεύσῃ μικρὰν πάθησιν τοῦ δακτύλου του. Τί νομίζεις ὅτι θὰ ἔπραττεν

ὁ Δημόκριτος ἐὰν ἔβλεπε ταῦτα; Θὰ ἠδύνατο νὰ γελάσῃ ὅσον ἦτο ἄξιος ὁ Πρωτεύς; Ἀλλὰ τόσος γέλως φαίνεται καὶ τῆς εὐθυμίας τοῦ Δημοκρίτου ἀνώτερος. Γέλα ἐν τοσούτῳ καὶ σύ, φίλε μου, καὶ μάλιστα ὅταν ἀκούσῃς τοὺς ἄλλους νὰ τὸν θαυμάζουν.

ΟΙ ΔΡΑΠΕΤΑΙ

Ἀπόλλων, Ζεύς, Φιλοσοφία, Ἡρακλῆς, Ἑρμῆς, Ἄνθρωποι, Κύριος, Ὀρφεύς, Φυγάδες, Φιλοξενῶν.

ΑΠΟΛΛΩΝ. Ἀληθεύουν τὰ λεγόμενα, πατέρα, ὅτι κάποιος γέρων ἐρρίφθη εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐκάη ἀπέναντι τοῦ ναοῦ σου εἰς τὴν Ὀλυμπίαν; Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὡς λέγεται, ἦτο πολὺ ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ κάνῃ διάφορα πράγματα τὰ ὁποῖα νὰ προκαλοῦν τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν. Τὸ γεγονὸς μᾶς διηγήθη ἡ Σελήνη, ἡ ὁποία, ὡς μᾶς εἶπε, τὸν εἶδε νὰ καίεται.

ΖΕΥΣ. Εἶνε πολὺ ἀληθὲς δυστυχῶς καὶ εἴθε νὰ μὴ συνέβαινε.

ΑΠΟΛ. Τόσῳ καλὸς ἦτον αὐτὸς ὁ γέρων καὶ τόσον ἄδικον ἦτον ἀποθάνῃ εἰς τὴν πυράν;

ΖΕΥΣ. Ἴσως καὶ τοῦτο, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι ὅτι τότε κατελήφθην ὑπὸ φοβερᾶς ἀηδίας, ἕνεκα τῆς δυσοσμίας τὴν ὁποίαν ἔφερε μέχρις ἐμοῦ ὁ καπνὸς τῶν ψηνομένων ἀνθρωπίνων σαρκῶν· καὶ ἂν δὲν ἔφευγα ἀμέσως διὰ τὴν Ἀραβίαν, φοβοῦμαι ὅτι θὰ μ᾽ ἔπνιγεν ὁ βρῶμερὸς ἐκεῖνος καπνός· καὶ ὅταν εὑρέθηκα μέσα εἰς τόσην εὐωδίαν καὶ τόσα ἀρώματα καὶ ἀφθόνους ἀναθυμιάσεις λιβανωτοῦ, μετὰ δυσκολίας ἡ ὄσφρησίς μου ἀπέβαλε τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο αἴσθημα. Τώρα δὲ ἀκόμη καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησίς της μὲ ἀνακατόνει.

ΑΠΟΛ. Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ὦ Ζεῦ, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀπέ-

θανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Ἢ τί καλὸν ἤλπιζε διὰ νὰ πέσῃ εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀπανθρακωθῇ;

ΖΕΥΣ. Τὴν αὐτὴν ἀνοησίαν δὲν ἔκαμε προηγουμένως καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐρίφθη ἐντὸς τοῦ ἡφαιστείου εἰς τὴν Σικελίαν;

ΑΠΟΛ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔπασχεν ἀπὸ παραφροσύνην· ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ὅμως ποίαν αἰτίαν εἶχε διὰ νὰ ἐπιθυμήσῃ τοιοῦτον θάνατον;

ΖΕΥΣ. Θὰ σοῦ εἰπῶ τί εἶπεν ὁ ἴδιος ὅταν ἀπελογήθη διὰ τὸν θάνατόν του πρὸς τοὺς συνηθροισμένους εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά, εἶπε... Ἀλλὰ ποιὰ εἶνε αὐτὴ ποῦ ἔρχεται μὲ σπουδήν, ταραγμένη καὶ δακρύουσα, ἡ ὁποία φαίνεται ὡς νὰ ἔχῃ πάθῃ μέγα ἀδίκημα; Ἀλλὰ τὴν ἀναγνωρίζω· εἶνε ἡ Φιλοσοφία· τὴν ἀκούω ποῦ ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομά μου καὶ παραπονεῖται. Διατί, κόρη μου, κλαίεις; Καὶ διατί ἀφῆκες τὸν κόσμον καὶ ἦλθες ἐδῶ; μήπως οἱ ἀμαθεῖς ἄνθρωποι πάλιν σ' ἐπεβουλεύθησαν, ὅπως ἄλλοτε, ὅταν ἐφόνευσαν τὸν κατηγορηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀνύτου Σωκράτην, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλεις νὰ ζῇς πλέον μεταξὺ αὐτῶν;

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Τίποτε τοιοῦτον, πατέρα· ἐκεῖνοι, ὁ πολὺς λαὸς δηλαδή, μ' ἐτίμων πολύ, μ' ἐσέβοντο καὶ μ' ἐθαύμαζαν καὶ σχεδὸν μ' ἐπροσκύνουν, μολονότι δὲν πολυενόουν τοὺς λόγους μου. Οἱ ἄλλοι ὅμως, πῶς νὰ τοὺς εἴπω; οἱ λέγοντες ὅτι εἶνε σχετικοὶ καὶ φίλοι μου, οἱ ὁποῖοι φέρουν τὸ ὄνομά μου, αὐτοὶ μὲ κακομετεχειρίσθησαν κατὰ τὸν χειρότερον τρόπον.

ΖΕΥΣ. Οἱ φιλόσοφοι σ' ἐκακοποίησαν;

ΦΙΛΟΣ. Ὄχι, πατέρα· καὶ αὐτοὶ ἐκακοποιήθησαν μαζῆ μου.

ΖΕΥΣ. Ποῖοι λοιπὸν σ' ἐπείραξαν, ἀφοῦ οὔτε τὸν λαόν, οὔτε τοὺς φιλοσόφους κατηγορεῖς;

ΦΙΛΟΣ. Ὑπάρχουν τινές, ὦ Ζεῦ, μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν φυλοσοφούντων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν, τὸ βλέμμα καὶ τὸ βάδισμα εἶνε ὅμοιοι πρὸς ἡμᾶς· ἀξιοῦν δὲ ὅτι εἶνε ὀπαδοί μου, φέρουν ὡς τίτλον τὸ ὄνομά μου καὶ λέγουν ὅτι εἶνε μαθηταὶ καὶ

σύντροφοι καὶ θιασῶταί μου. Ὁ βίος ὅμως αὐτῶν εἶνε φαυλότατος, γεμᾶτος ἀπὸ ἀμάθειαν, θράσος καὶ ἀσέλγειαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὄχι μικρὰν ὕβριν ἐναντίον μου. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν, πατέρα, ἔφυγα ἀπὸ τὸν κόσμον.

ΖΕΥΣ. Τὰ παράπονά σου εἶνε σοβαρά, κόρη μου. Ἀλλὰ εἰς τί πρὸ πάντων σ' ἐπείραξαν;

ΦΙΛ. Θὰ ἴδῃς ἂν εἶνε μικρὰ ὅσα μοῦ ἔχουν κάμῃ. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι βλέπων τὸν κόσμον πλήρη ἀδικίας καὶ παρανομίας, διότι ἐπλεόναζεν ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ κακουργία καὶ τὸν συνετάρασσαν, ἐλυπήθης τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πλανωμένους εἰς τὴν ἄγνοιαν καὶ μὲ ἀπέστειλες μὲ τὴν παραγγελίαν νὰ φροντίσω ὥστε νὰ παύσουν ν' ἀδικοῦν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, νὰ βιαιοπραγοῦν καὶ νὰ ζοῦν ὅπως τὰ θηρία, νὰ στραφοῦν δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ν' ἀρχίσουν νὰ συζοῦν εἰρηνικώτερα. Μοῦ εἶπες δὲ τὰ ἑξῆς. Τί πράττουν οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκονται ἕνεκα τῆς ἀμαθείας καὶ σὺ τὸ βλέπεις, κόρη μου· καὶ ἐπειδὴ τοὺς λυποῦμαι, ἐξέλεξα σὲ ἐξ ὅλων τῶν θεῶν, ὡς μόνην δυναμένην νὰ διορθώσῃς τὴν κατάστασιν, καὶ σὲ ἀποστέλλω νὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.

ΖΕΥΣ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πολλὰ τοιαῦτα σοῦ εἶπα τότε· σὺ δὲ τώρα λέγε τί ἐπηκολούθησε, πῶς σὲ ὑπεδέχθησαν κατ' ἀρχὰς ὅταν ἔφθασες καὶ τί σοῦ ἔκαμαν τώρα.

ΦΙΛ. Κατ' ἀρχάς, πατέρα, δὲν ἐπῆγα ἀμέσως εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἤρχισα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκρινα δυσκολώτερον, τὴν διδασκαλίαν τῶν βαρβάρων· διότι ἐνόμισα ὅτι οἱ Ἕλληνες εὐκολώτερα θὰ ὑπήκουον καὶ πολὺ ταχέως θὰ ἐδέχοντο οἱονδήποτε χαλινὸν καὶ θὰ ὑπετάσσοντο εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δικαιοσύνης. Ἦρχισα λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Ἰνδούς, ἔθνος μέγιστον, καὶ τοὺς ἔπεισα χωρὶς δυσκολίαν νὰ κατέλθουν ἀπὸ τοὺς ἐλέφαντας καὶ νὰ μὲ ἀκούσουν· κατώρθωσα δὲ ὥστε ὁλόκληρος φυλή, οἱ Βραχμᾶνες, οἱ ὁποῖοι συνορεύουν μὲ τοὺς Νεχραίους καὶ τοὺς Ὀξυδράκας, νὰ γίνουν ὀπαδοί μου ὅλοι καὶ τώρα ζοῦν συμφώνως πρὸς

τοὺς ἰδικούς μου κανόνας καὶ τιμῶνται ὑπὸ ὅλων τῶν περιοίκων λαῶν καὶ ἀποθνήσκουν κατὰ τρόπον παράδοξον.

ΖΕΥΣ. Ἐνοεῖς τοὺς γυμνοσοφιστάς. Ἔχω ἀκούσῃ πολλὰ περὶ αὐτῶν καὶ ὅτι ἀνεβαίνουν εἰς μεγάλην πυρὰν καὶ ὑποφέρουν ἀτάραχοι νὰ καίωνται, χωρὶς νὰ μετακινηθοῦν ἢ νὰ δείξουν λιποψυχίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε καὶ τόσον παράδοξον· διότι καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶδα νὰ γίνῃ τὸ ὅμοιον εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ σὺ θὰ παρίστασο, ὅταν ἐκαίετο ὁ γέρων ἐκεῖνος.

ΦΙΛ. Οὔτε ἐπῆγα, πατέρα, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, διὰ τὸν φόβον τῶν ἀναθεματισμένων ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀνέφερα, διότι ἔβλεπα πολλοὺς ἐξ αὐτῶν νὰ πηγαίνουν διὰ νὰ ὑβρίσουν τοὺς συνερχομένους διὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ νὰ γεμίσουν ἀπὸ θόρυβον τὸν ὀπισθόδομον τοῦ ναοῦ μὲ τὰς ὑλακάς των, ὥστε δὲν εἶδα καὶ ἐκεῖνον πῶς ἀπέθανε. Μετὰ τοὺς Βραχμᾶνας λοιπὸν ἐπῆγα εἰς τὴν Αἰθιοπίαν ἀμέσως καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατέβηκα εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἀφοῦ δὲ συνανεστράφην τοὺς ἱερεῖς καὶ προφήτας καὶ τοὺς ἐδίδαξα τὰ θεῖα, ἀνεχώρησα εἰς τὴν Βαβυλῶνα, διὰ νὰ μυήσω εἰς τὴν σοφίαν τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς Μάγους. Ἔπειτα ἐπῆγα εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην κατόπιν, ὅπου ὁ Εὔμολπος καὶ ὁ Ὀρφεὺς ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν μου· τοὺς προαπέστειλα δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν μὲν Εὔμολπον διὰ νὰ μυήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ θεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε διδαχθῇ παρ' ἐμοῦ ἅπαντα, τὸν δὲ Ὀρφέα διὰ νὰ τοὺς ἐξημερώσῃ καὶ ἐκπολιτίσῃ διὰ τῆς μουσικῆς· μετέβην δὲ καὶ ἐγὼ εὐθὺς κατόπιν. Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες οὔτε πολὺ προθύμως μὲ ὑπεδέχθησαν, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ ἀπεδίωξαν. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον κατώρθωσα νὰ κάμω καὶ ἑπτὰ μαθητὰς [1] καὶ ἕνα ἄλλον ἐκ Σάμου, ἄλλον ἐξ Ἐφέσου καὶ τρίτον ἐξ Ἀβδήρων, [2] δηλαδὴ πολὺ ὀλίγους. Ἔπειτα δὲν γνωρίζω πῶς μοῦ

1) Τοὺς ἑπτὰ σοφούς.

2) Ἐνοεῖ τὸν ἐκ Σάμου Πυθαγόραν, τὸν ἐξ Ἐφέσου Ἡράκλειτον καὶ τὸν ἐξ Ἀβδήρων Δημόκριτον.

προσεκολλήθη τὸ γένος τῶν σοφιστῶν, τὸ ὁποῖον οὔτε ἠσπάζετο κατὰ βάθος τὴν διδασκαλίαν μου, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐντελῶς τὴν ἀπέκρουεν, ἀλλ' ὅπως τὸ γένος τῶν Ἱπποκενταύρων ἀπετέλουν κάτι τι σύνθετον καὶ μικτόν, μεταξὺ ἀγυρτείας καὶ φιλοσοφίας πλανώμενον, οὔτε εἰς τὴν ἄγνοιαν τελείως προσκολλώμενον, οὔτε πρὸς ἐμὲ δυνάμενον νὰ βλέπῃ ἀτενῶς· ἀλλ' ὅπως οἱ ἀσθενεῖς τὴν ὅρασιν, ἔβλεπον ἀσαφὲς καὶ σκοτεινόν τι φάντασμα ἢ ἐνίοτε μόνον τὴν σκιάν μου, καὶ ἐν τοσούτῳ ἐνόμιζον ὅτι ἐνόουν τὰ πάντα ἀκριβῶς. Οὕτω ἀνεπτύχθη μεταξὺ αὐτῶν ἡ ματαία ἐκείνη καὶ περιττὴ φιλοσοφία, ἡ κατὰ τὴν γνώμην των ἀκαταγώνιστος, αἱ περίτεχνοι καὶ ἀκατανόητοι καὶ ἀνόητοι ἀπαντήσεις, αἱ δυσνόητοι καὶ λαβυρινθώδεις ἐρωτήσεις. Ἔπειτα, ἐπειδὴ τοὺς ἔφεραν εἰς ἀμηχανίαν καὶ τοὺς ἐξήλεγχον οἱ ὀπαδοί μου, ἐξωργίζοντο καὶ συνωμότουν ἐναντίον αὐτῶν καὶ ἐπὶ τέλους τοὺς κατεμήνυον εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς κατεδίκαζον νὰ πίουν τὸ κώνειον. Ἔπρεπεν ἴσως τότε νὰ φύγω ἀμέσως καὶ μὴ ἀνεχθῶ περισσότερον τὴν συντροφειάν των· ἀλλ' ὁ Ἀντισθένης, ὁ Διογένης καὶ κατόπιν ὁ Κράτης καὶ ὁ Μένιππος μ' ἔπεισαν νὰ παραμείνω ἀκόμη ὀλίγον· καὶ εἶθε νὰ μὴ τοὺς ἤκουα, διότι δὲν θὰ ἐπάθαινα τόσα κακὰ κατόπιν.

ΖΕΥΣ. Ἐξακολουθεῖς νὰ παραπονεῖσαι, χωρὶς νὰ μοῦ λέγῃς τί σοῦ ἔκαμαν.

ΦΙΛ. Ἄκουσε λοιπόν, ὦ Ζεῦ, καὶ θὰ ἴδῃς πόσα ὑπέφερα ἀπὸ κάτι ἀνθρώπους βδελυροὺς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δούλους καὶ ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον καμμίαν σχέσιν πρὸς ἐμὲ ἀπὸ τῆς παιδικῆς των ἡλικίας, διότι τοὺς ἠμπόδιζον αἱ ἀσχολίαι των. Ὡς εἶπα ἦσαν δοῦλοι, ἐργάται καὶ τεχνῖται καὶ ἐδιδάσκοντο νὰ ῥάπτουν ὑποδήματα, νὰ κατεργάζωνται ξύλα, ἢ νὰ πλύνουν καὶ νὰ ξένουν ἔρια, ὥστε νὰ δύνανται εὐκολώτερα νὰ τὰ κατεργάζωνται αἱ γυναῖκες, νὰ τὰ κλώθουν καὶ νὰ τὰ ὑφαίνουν.

Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαῦτα ἐδιδάσκοντο κατὰ τὴν παιδικήν των ἡλικίαν, οὐδὲ κατ' ὄνομα ἐγνώριζον τὴν ἰδικήν μου διδασκαλίαν. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν καὶ εἶδαν πῶς σέ-

βεται ὁ λαὸς τοὺς ὀπαδούς μου καὶ πῶς ἀνέχονται οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐλευθεροστομίαν των, πῶς εὐχαρίστως ἀκούουν τὰς συμβουλάς των καὶ τὰς ἀκολουθοῦν καὶ ὅταν τοὺς ἐπιπλήττουν συστέλλονται, ἐνόμισαν ὅτι τοῦτο ἦτο ὄχι μικρὰ ἐξουσία. Ἐσκέπτοντο δὲ ὅτι νὰ μάθῃ κανεὶς ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ γίνῃ φιλόσοφος ἀπαιτεῖ πολὺν καιρὸν καὶ εἰς αὐτοὺς ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον· αἱ δὲ τέχναι καὶ εὐτελεῖς εἶνε καὶ κόπον πολὺν ἀπαιτοῦν καὶ μόλις δύνανται νὰ παρέχουν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ νὰ ζήσῃ τις. Εἷς τινας δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ δουλεία ἐφαίνετο βαρεῖα καί, ὅπως τῳόντι εἶνε, ἀφόρητος. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ῥίψουν τὴν τελευταίαν ἄγκυραν, τὴν ὁποίαν οἱ ναυτικοὶ ὀνομάζουν ἱεράν· καὶ προσωρμίσθησαν εἰς τὸν εὐχάριστον λιμένα τῆς ὀκνηρίας, συμπαραλαβόντες τὸ θράσος, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀναισχυντίαν, αἵτινες ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερά των ἐφόδια· καὶ μελετήσαντες νέου εἴδους ὕβρεις διὰ νὰ τὰς ἔχουν προχείρους, αὐτὰς δὲ μόνον ἔχοντες εἰς τὸ στόμα των ὡς δόγματα (δὲν εἶνε λαμπρὰ ἐφόδια διὰ τὴν φιλοσοφίαν;) ἐνδύονται καὶ μεταμορφοῦνται ὡς φιλόσοφοι, ὅπως κατὰ τὸν Αἴσωπον ἔπραξεν ὁ ὄνος ἐκεῖνος τῆς Κύμης, ὁ ὁποῖος περιτυλιχθεὶς μὲ λεοντῆν καὶ ἐκπέμπων τραχὺν ὀγκυθμὸν ὑπεκρίνετο τὸν λέοντα· ἴσως δὲ εὑρέθησαν καί τινες οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπίστευσαν. Τὸ φιλοσοφικὸν σχῆμα, ὡς γνωρίζεις, εἶνε εὔκολον εἰς ἀπομίμησιν (ἐννοῶ τὸ ἐξωτερικὸν) καὶ δὲν εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ φορέσῃ κανεὶς φιλοσοφικὸν μανδύαν, νὰ κρεμάσῃ εἰς τὸν ὦμόν του μίαν πήραν, νὰ κρατῇ ξύλον καὶ νὰ κραυγάζῃ, μᾶλλον δὲ νὰ γκαρίζῃ ἢ νὰ ὑλακτῇ καὶ νὰ ὑβρίζῃ τοὺς πάντας. Ἦσαν δὲ βέβαιοι ὅτι δὲν διέτρεχον κανένα κίνδυνον, διότι θὰ τοὺς ἐξησφάλιζεν ὁ πρὸς τὸ φιλοσοφικὸν σχῆμα σεβασμός. Οὕτω ἀπέκτων εὐκόλως καὶ τὴν ἐλευθερίαν, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου των· καὶ ἂν οὗτος ἐπεχείρει νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ ἔργα των, θὰ τὸν ἐξυλοκόπουν. Θὰ εἶχον δὲ ἄρτον ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὸν καὶ ὄχι, ὅπως προηγουμένως, μαῦρον καὶ ξηρὸν καὶ ὡς

προσφάγιον ὄχι παστόψαρον ἢ θύμον,[1] ἀλλὰ κρέατα παντοειδῆ καὶ οἶνον τὸν ἐκλεκτώτερον καὶ χρήματα παρ' οἱουδήποτε θέλουν· διότι φορολογοῦν τὸν κόσμον ἤ, ὅπως αὐτοὶ λέγουν, κουρεύουν τὰ πρόβατα. Ἔχουν δὲ πεποίθησιν ὅτι πολλοὶ δὲν δύνανται ν' ἀρνηθοῦν ἢ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ φιλοσοφικόν των ἔνδυμα ἢ ἐκ φόβου πρὸς τὴν κακήν των γλῶσσαν.

Ἐσκέπτοντο δὲ ὅτι δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐξισωθοῦν πρὸς τοὺς πραγματικοὺς φιλοσόφους, ἀφοῦ οὐδεὶς θὰ ὑπῆρχεν ὁ δυνάμενος νὰ τοὺς διακρίνῃ, ἅμα θὰ κατώρθωνον νὰ εἶνε ὅμοιοι κατὰ τὸ ἐξωτερικόν. Διότι δὲν δέχονται νὰ ὑποβληθοῦν εἰς κανένα ἔλεγχον. Ἐὰν κανεὶς ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτοὺς ἐρωτήσεις μὲ τάξιν καὶ ἡσυχίαν, δὲν ἀπαντοῦν, ἀλλ' ἀρχίζουν νὰ κραυγάζουν καὶ καταφεύγουν εἰς τὴν ἀκρόπολίν των, τὴν ὕβριν, καὶ εἶνε ἕτοιμοι νὰ μεταχειρισθοῦν τὸ ξύλον τὸ ὁποῖον κρατοῦν. Καὶ ἂν μὲν τοὺς προκαλέσῃς νὰ ἐπιδείξουν τὰ ἔργα των, ἀπαντοῦν διὰ πολλῶν λόγων, ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ τοὺς κρίνῃς ἀπὸ τοὺς λόγους, σοῦ λέγουν νὰ ἐξετάσῃς τὸν βίον των.

Λοιπὸν ἡ πόλις ἔχει γεμίσῃ ἀπὸ τοιούτους ἀπατεῶνας καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς διατεινομένους ὅτι εἶνε ὀπαδοὶ τοῦ Διογένους, τοῦ Ἀντισθένους καὶ τοῦ Κράτητος καὶ ὡς σῆμα ἔχουν τὸν κύνα. Ἀλλὰ δὲν μιμοῦνται καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας ἔχουν ἐκ φύσεως οἱ σκύλλοι, ὅπως ἡ φρούρησις καὶ ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν κύριόν των καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη· ἐξ ἐναντίας ἔχουν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν ζώων ἐκείνων, τὸ γαύγισμα καὶ τὴν λαιμαργίαν, τὴν ροπὴν πρὸς τὴν ἁρπαγήν, τὴν μεγάλην ἀσέλγειαν καὶ τὴν κολακείαν· καὶ κινοῦν τὴν οὐρὰν πρὸς τὸν δίδοντα καὶ περιτριγυρίζουν εἰς τὰς τραπέζας. Εἰς αὐτὰ εἶνε τέλειοι.

Ἀλλὰ θὰ ἴδῃς τί μέλλει νὰ συμβῇ ἐντὸς ὀλίγου. Ὅλοι οἱ τεχνῖται θὰ φύγουν ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια καὶ θ' ἀφήσουν τὰς τέχνας των, ὅταν βλέπουν ὅτι αὐτοὶ μὲν κοπιάζουν καὶ κακοπα-

1) Θυμόμελι, εἶδος μίγματος ἐκ θύμου καὶ μέλιτος

θοῦν, ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας σκυμμένοι εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ μόλις κατορθώνοντες νὰ ζοῦν ἐκ τοῦ κέρδους τὸ ὁποῖον ἔχουν, ἐνῷ οἱ ἀργοὶ ἐκεῖνοι καὶ ἀγύρται ἔχουν τὰ πάντα ἄφθονα καὶ ζητοῦν τυραννικῶς, λαμβάνουν δὲ εὐκόλως· καὶ ὀργίζονται ἐὰν δὲν λάβουν, δὲν εὐχαριστοῦν δὲ οὐδὲ ὅταν λαμβάνουν. Εἶνε ἐπόμενον νὰ φαίνωνται ταῦτα εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους ὡς ὁ χρυσοῦς αἰὼν καὶ νὰ νομίζουν ὅτι τὸ μέλι τρέχει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰ στόματα τῶν ψευδοφιλοσόφων ἐκείνων.

Δὲν θὰ ἦτο δὲ τὸ πρᾶγμα τόσον φοβερόν, ἐὰν οἱ ἀγύρται ἐκεῖνοι περιωρίζοντο μόνον εἰς αὐτά. Ἀλλ' ἐνῷ ἔξω καὶ δημοσίᾳ φαίνονται πολὺ σοβαροὶ καὶ σκυθρωποί, ἐὰν ἐπιτύχουν κανένα νέον εὐειδῆ ἢ γυναῖκα ὡραίαν, ἐντρέπομαι νὰ εἴπω τί κάνουν. Μερικοὶ ἀπάγουν καὶ τὰς γυναῖκας ἐκείνων οἵτινες τοὺς φιλοξενοῦν, ὅπως ὁ ἐξ Ἰλίου ἐκεῖνος νέος[1], μὲ τὴν πρόφασιν νὰ τὰς μυήσουν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ αὐτάς. Ἔπειτα τὰς ἔχουν κοινὰς μεταξύ των ὅλοι καὶ λέγουν ὅτι ἀκολουθοῦν τὸ δόγμα τοῦ Πλάτωνος, ἀγνοοῦντες πῶς ὁ θεῖος ἐκεῖνος φιλόσοφος ἐνόει νὰ εἶνε κοιναὶ αἱ γυναῖκες.[2]

Θὰ ἐχρονοτρίβουν πολὺ ἂν ἤθελα νὰ διηγηθῶ τί πράττουν εἰς τὰ συμπόσια καὶ μὲ ποίαν κτηνωδίαν μεθύουν. Καὶ ἐνῷ τοιαῦτα πράττουν, κατακρίνουν τὴν μέθην, τὴν μοιχείαν, τὴν λαγνείαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν. Εἰς οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει τόση ἀντίθεσις ὅση μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν. Ἐνῷ λ. χ. λέγουν ὅτι μισοῦν τὴν κολακείαν, δύνανται νὰ ὑπερβοῦν καὶ τὸν Γναθωνίδην ἢ τὸν Στρουθίαν εἰς τὴν κολακείαν· ἐνῷ παρακινοῦν τοὺς ἄλλους νὰ λέγουν τὴν ἀλήθειαν, ἡ ἰδική των γλῶσσα δὲν δύναται νὰ κινηθῇ χωρὶς νὰ ψευσθῇ. Εἰς τοὺς λόγους των ἡ ἡδονὴ εἶνε ἐχθρός των καὶ ὁ Ἐπίκουρος πολέμιος, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα μόνον τὴν ἡδονὴν ἐπιδιώκουν. Κατὰ δὲ

1) Ὁ Πάρις.

2) Πλάτ. Πολιτ. Ε. σελ. 459.

τὸ εὐερέθιστον καὶ τὴν διὰ τὸ ἐλάχιστον καὶ εὔκολον ὀργὴν ὑπερβαίνουν καὶ τὰ μικρὰ παιδία καὶ προξενοῦν πολὺν γέλωτα εἰς τοὺς θεατὰς ὅταν διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν ἀναβράζει ἡ χολή των καὶ γίνωνται ὠχροὶ καὶ τὸ βλέμμα των ἄγριον καὶ μανιακόν, τὸ δὲ στόμα των γεμίζῃ ἀπὸ ἀφρὸν ἢ μᾶλλον ἀπὸ δηλητήριον. Σοῦ εὔχομαι νὰ μὴ τύχῃς ἐκεῖ ὅταν ὁ βρωμερὸς ἐκεῖνος βάρβορος ἐκχύνεται. Τοὺς ἀκούεις νὰ λέγουν· Χρυσὸν καὶ ἄργυρον, μὰ τὸν Ἡρακλέα, δὲν ἐπιθυμῶ· ἕνας ὀβολὸς μοῦ εἶνε ἀρκετὸς διὰ ν' ἀγοράσω λούπινα. Τὸ ποτὸν μοῦ παρέχει ἡ βρύση ἢ ὁ ποταμός Μετ' ὀλίγον δὲ ζητοῦν ὄχι ὀβολούς, οὔτε ὀλίγας δραχμάς, ἀλλὰ περιουσίας ὁλοκλήρους. Ποῖος λοιπὸν ἔμπορος δύναται νὰ κερδίσῃ ἐκ τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου του ὅσα ἀργυρολογοῦν αὐτοὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας; Ὅταν δὲ συλλέξουν ἀρκετὰ καὶ σχηματίσουν περιουσίαν, ἀποβάλλουν τὸν φιλοσοφικὸν μανδύαν, ἀγοράζουν ἀγροὺς ἐνίοτε δὲ καὶ ἐνδύματα πολυτελῆ καὶ νεαροὺς δούλους μὲ κόμην μακρὰν καὶ ὁλόκληρα χωρία καὶ διὰ παντὸς ἀποχαιρετοῦν τὴν πήραν τοῦ Κράτητος, τὸν μανδύαν τοῦ Ἀντισθένους καὶ τὸν πίθον τοῦ Διογένους. Οἱ δὲ ἁπλοῖ ἄνθρωποι, βλέποντες αὐτά, περιφρονοῦν τὴν φιλοσοφίαν, νομίζουν ὅτι ὅλοι οἱ φιλόσοφοι εἶνε τοιοῦτοι καὶ κατηγοροῦν ἐμὲ διὰ τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα δίδω. Οὕτω δὲ πρὸ πολλοῦ μοῦ εἶνε ἀδύνατον καὶ ἕνα μόνον ἐξ αὐτῶν νὰ προσελκύσω, ἀλλὰ ματαιοπονῶ ὅπως ἡ Πηνελόπη· καὶ ὅ,τι ὑφαίνω μετ' ὀλίγον διαλύεται. Ἡ δὲ Ἀμάθεια καὶ ἡ Ἀδικία μὲ περιγελοῦν, διότι βλέπουν ὅτι ἡ ἐργασία μου δὲν φθάνει εἰς πέρας καὶ οἱ κόποι μου ἀποβαίνουν ἀνωφελεῖς.

ΖΕΥΣ. Ὦ θεοί! τί ὑποφέρει ἡ καλή μας ἡ Φιλοσοφία ἀπὸ τοὺς κατηραμένους ἐκείνους. Πρέπει νὰ σκεφθῶμεν τί νὰ πράξωμεν καὶ πῶς νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν· διότι ὁ κεραυνὸς δὲν εἶνε ἀρκετός· φονεύει διὰ μιᾶς καὶ ταχέως.

ΑΠΟΛ. Ἐγώ, πατέρα, θὰ σοῦ εἴπω· καὶ ἐγὼ μισῶ τοὺς ἀπατεῶνας ἐκείνους, διότι εἶνε ἀφιλόμουσοι καὶ θέλω νὰ ἐκδικηθῶ χάριν τῶν Μουσῶν. Βεβαίως δὲν εἶνε ἄξιοι τοῦ κεραυνοῦ καὶ τῆς ἐκ μέρους σου τιμωρίας· ἂν θέλῃς, στεῖλε τὸν Ἑρμῆν μὲ πληρε-

ξουσιότητα διὰ τὴν τιμωρίαν των· ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καταγίνεται εἰς τὰ γράμματα, θὰ διακρίνῃ εὐκόλως ποῖοι ἐξ αὐτῶν φιλοσοφοῦν ὀρθῶς καὶ ποῖοι ὄχι. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι θὰ ἐπαινεθοῦν, οἱ δὲ ἄλλοι θὰ τιμωρηθοῦν, ὅπως ἐκεῖνος θ' ἀποφασίσῃ τότε.

ΖΕΥΣ. Καλὰ λέγεις, Ἀπόλλων. Ἀλλὰ καὶ σύ, Ἡρακλῆ, ἀκολούθησε, πάρετε δὲ μαζῆ σας καὶ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ πηγαίνετε χωρὶς νὰ βραδύνετε εἰς τὸν κόσμον. Νὰ ἔχῃς δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ δέκατος τρίτος καὶ ὄχι ὁ μικρότερος ἄθλος σου αὐτός, ἂν φονεύσῃς καὶ ἐξαφανίσῃς τὰ θηρία ἐκεῖνα τὰ τόσον αἰσχρὰ καὶ ἀναίσχυντα.

ΗΡΑΚΛ. Θὰ ἐπροτιμοῦσα, πατέρα, νὰ καθαρίσω ἐκ νέου τὴν κόπρον τοῦ Αὐγείου παρὰ νὰ πολεμήσω μὲ αὐτούς. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ θέλεις, πηγαίνωμεν.

ΦΙΛ. Κ' ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν διάθεσιν νὰ ἐπιστρέψω, ἀλλ' ἀφοῦ τὸ θέλει ὁ πατέρας, ὑπακούω.

ΕΡΜ. Ἂς πηγαίνωμεν διὰ νὰ προφθάσωμεν νὰ τιμωρήσωμεν τοὐλάχιστον μερικοὺς σήμερον. Ἀλλὰ ποῦ πρέπει νὰ διευθυνθῶμεν; Σύ, Φιλοσσοφία, γνωρίζεις ποῦ θὰ τοὺς εὕρωμεν. Βέβαια εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΦΙΛ. Ὄχι Ἑρμῆ, ἐκεῖ εἶνε πολὺ ὀλίγοι καὶ αὐτοὶ εἶνε ἀπὸ τοὺς καλοὺς φιλοσόφους. Οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν πενίαν τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει πολὺς χρυσὸς ἢ μεταλλεῖα ἀργύρου πρέπει νὰ τοὺς ζητήσωμεν.

ΕΡΜ. Λοιπὸν πηγαίνωμεν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Θράκην.

ΗΡΑΚΛ. Καλὰ λέγεις καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσω ἐγώ, διότι γνωρίζω καλὰ τὴν χώραν τῶν Θρᾳκῶν, ὅπου πολλάκις ἐπῆγα. Ἂς πάρωμεν αὐτὸν τὸν δρόμον.

ΕΡΜ. Ποῖον ἐννοεῖς;

ΗΡΑΚΛ. Βλέπετε αὐτὰ τὰ δύο βουνὰ τὰ μεγαλείτερα καὶ ὡραιότερα ἐξ ὅλων; Τὸ μεγαλείτερον εἶνε ὁ Αἷμος, τὸ δὲ ἀπέναντι ἡ Ῥοδόπη· κάτω δὲ καὶ μεταξύ των ἐκτείνεται πεδιὰς εὐφορωτάτη, ἡ ὁποία ἀρχίζει εὐθὺς ἀπὸ τοὺς πρόποδας τῶν δύο βουνῶν. Βλέ-

πετε καὶ τρεῖς λόφους, οἱ ὁποῖοι μολονότι τραχεῖς δὲν εἶνε ἄσχημοι, ἀλλ' ὑψοῦνται ὡς ἀκροπόλεις πλησίον τῆς πόλεως, ἡ ὁποία φαίνεται κάτω. Τὴν διακρίνετε αὐτὴν τὴν πόλιν;

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Δία, Ἡρακλῆ, φαίνεται ὡς ἡ μεγαλειτέρα καὶ ὡραιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις. Διακρίνω καὶ ἕνα ποταμὸν πολὺ μεγάλον, ὁ ὁποῖος διέρχεται πλησιέστατα καὶ βρέχει τὰ τείχη της.

ΗΡΑΚΛ. Εἶνε ὁ Εὖρος, ἡ δὲ πόλις ἐκτίθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ γνωστοῦ. Καὶ ἡμεῖς τώρα ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπεράσαμεν τὰ νέφη· ὥστε ἂς κατεβοῦμεν.

ΕΡΜ. Μάλιστα. Ἀλλὰ τὶ πρέπει νὰ πράξωμεν καὶ πῶς νὰ ἀνιχνεύσωμεν τὰ θηρία;

ΗΡΑΚΛ. Αὐτὸ ἀνήκει εἰς ἐσέ, ὦ Ἑρμῆ, διότι εἶσαι κήρυξ καὶ πρέπει ν' ἀρχίσῃς νὰ διακηρύττῃς.

ΕΡΜ. Αὐτὸ δὲν εἶνε δύσκολον, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω τὰ ὀνόματά των. Λοιπὸν σύ, Φιλοσοφία, λέγε ποίους νὰ φωνάξω καὶ τὰ γνωρίσματα ἑνὸς ἑκάστου.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ ἐγὼ ἀκριβῶς δὲν γνωρίζω τὰ ὀνόματά των, διότι ποτὲ δὲν τοὺς συνανεστράφην· ἀλλ' ἀπὸ τὴν πεονεξίαν τὴν ὁποίαν ἔχουν ὑποθέτω ὅτι ἂν τοὺς φωνάξῃς Κτήσωνας ἢ Κτησίππους, ἢ Κτησικλέας, Εὐκτήμονας ἢ Πολυκτήτους, θὰ ἐπιτύχῃς.

ΕΡΜ. Πολύ καλά. Ἀλλὰ ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι καὶ τί στέκονται καὶ παρατηροῦν; Τώρα ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ φαίνονται ὡς νὰ θέλουν νὰ μᾶς ἐρωτήσουν κάτι.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ. Μήπως ἠμπορεῖτε νὰ μᾶς πληροφορήσετε, παλληκάρια, ἢ σὺ καλὴ κυρά, ἂν ἔτυχε νὰ δῆτε τρεῖς κατεργαρέους νὰ πηγαίνουν μὲ μίαν γυναῖκα ποῦ ἔχει κομμένα σύρριζα τὰ μαλλιά της, ὅπως αἱ Σπαρτιάτιδες, μίαν ἀνδρογυναῖκα;

ΦΙΛΟΣ. Πωπώ, τοὺς ἀνθρώπους μου ζητοῦν.

ΑΝΘΡ. Πῶς τοὺς ἀνθρώπους σου; Αὐτοὶ ποῦ κυνηγοῦμεν εἶνε ὅλοι φυγάδες δοῦλοι. Ἀλλ' ἡμεῖς κυρίως ζητοῦμεν τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔκλεψαν.

ΕΡΜ. Θὰ μάθετε μετ' ὀλίγον διατὶ καὶ ἡμεῖς τοὺς ζητοῦμεν· τώρα δὲ βοηθήσατέ μας εἰς τὸ διαλάλημα· «Ὅποιος γνωρίζει ποῦ

βρίσκεται ἕνας δοῦλος Παφλαγών, βάρβαρος ἀπὸ τὴν Σινώπην, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἔχει σχέσιν μὲ κτήματα καὶ εἶνε ὀλίγον ὠχρός, ἔχει κομμένα τὰ μαλλιὰ σύρριζα, τρέφει μεγάλα γένεια, ἔχει εἰς τὸν ὦμον κρεμασμένην πήραν, φορεῖ μανδύαν, θυμώνει εὔκολα, εἶνε ἀγράμματος, ἔχει φωνὴν βραχνὴν καὶ ὑβρίζει— ὅποιος γνωρίζει ποῦ εὑρίσκεται αὐτὸς ὁ δοῦλος νὰ μᾶς πληροφορήσῃ καὶ θὰ λάβῃ ὡρισμένην ἀμοιβήν».

ΚΥΡΙΟΣ. Ἐννοῶ ποιὸς εἶνε αὐτὸς ποῦ ζητεῖς· ἀλλ' ὅταν τὸν εἶχα ἐγὼ ὠνομάζετο Κάνθαρος. Εἶχε δὲ τότε μαλλιὰ μεγάλα, ἐξύριζε νὰ γένεια του καὶ ἐγνώριζε τὴν τέχνην τὴν ἰδικήν μου· τὸν εἶχα εἰς τὸ γναφεῖόν μου καὶ ἔκοπτε τὸ περιττὸν χνοῦδι τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων.

ΦΙΛΟΣ. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶνε ὁ δοῦλός σου. Τώρα ὅμως ὁμοιάζει μὲ φιλόσοφον, διότι ἐφήρμοσεν εἰς τὴν κεφαλήν του ὅ,τι ἄλλοτε ἔκανεν εἰς τὰ ὑφάσματα.

ΚΥΡΙΟΣ. Τί ἀναίδεια! Ὁ Κάνθαρος ἔγινε φιλόσοφος;

ΑΝΘΡ. Θὰ τοὺς εὕρωμεν ὅλους, ἀφοῦ αὐτὴ ἡ γυναῖκα τοὺς γνωρίζει ὡς λέγει.

ΦΙΛΟΣ. Ποιὸς εἶνε αὐτὸς ὁ ἄλλος, Ἡρακλῆ, ποῦ ἔρχεται, ὁ ὡραῖος, ὁ ὁποῖος κρατεῖ κιθάραν;

ΗΡΑΚΛ. Εἶνε ὁ Ὀρφεύς, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνταξειδιώτης μου εἰς τὴν Ἀργώ, ὁ πλέον εὐχάριστος ἀπὸ ὅλους τοὺς κελευστάς.[1] Τὸ ᾄσμά του μᾶς ἔκανε νὰ μὴ αἰσθανώμεθα καθόλου τὸν κόπον τῆς κωπηλασίας. Χαῖρε, λαμπρὲ καὶ μουσικώτατε Ὀρφεῦ· ὑποθέτω ὅτι δὲν ἐλησμόνησες τὸν Ἡρακλῆ.

ΟΡΦ. Χαίρετε καὶ σεῖς, Φιλοσοφία καὶ Ἡρακλῆ καὶ Ἑρμῆ, καὶ ἑτοιμάσατε τὴν ἀμοιβὴν τὴν ὁποίαν ὑπόσχεσθε, διότι ἐγὼ γνωρίζω πολὺ καλὰ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ζητεῖτε.

ΕΡΜ. Λοιπὸν νὰ μᾶς δείξῃς, υἱὲ τῆς Καλλιόπης, ποῦ εἶνε. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ χρήματα, ἀφοῦ εἶσαι σοφός.

---

1) Οἱ κελευσταὶ ἔψαλλον ἐνθαρρύνοντες τοὺς ἐρέτας, οἵτινες ἐκωπηλάτουν κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦ ᾄσματος.

ΟΡΦ. Καλὰ εἶπες. Θὰ σᾶς δείξω τὸ σπίτι ὅπου κατοικεῖ, ἀλλ᾽ ὄχι καὶ τὸν ἴδιον, διότι φοβοῦμαι τὰς ὕβρεις του. Εἶνε φοβερὰ κακόγλωσσος καὶ μόνον εἰς αὐτὸ ἔχει ἀσκηθῇ.

ΕΡΜ. Καλά, δεῖξέ μας τὸ σπίτι.

ΟΡΦ. Εἶνε αὐτὸ ἐκεῖ πλησίον. Ἐγὼ ἀπομακρύνομαι, διότι οὔτε νὰ μὲ ἴδῃ, οὔτε νὰ τὸν ἴδω θέλω.

ΕΡΜ. Γιὰ σταθῆτε. Δὲν εἶνε γυναικεία φωνὴ αὐτὴ ποῦ ἀπαγγέλλει στίχους τοῦ Ὁμήρου;

ΦΙΛΟΣ. Βέβαια· ἀλλὰ ἂς ἀκούσωμεν τί λέγει.

ΔΡΑΠ. Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
ὃς χρυσὸν φιλέει μὲν ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴποι. [1]

ΕΡΜ. Λοιπὸν τὸν Κάνθαρον πρέπει νὰ μισῇς, ὁ ὁποῖος

Ξεινοδόκον κακὰ ῥέξεν, ὅκεν φιλότητα παράσχῃ [2]

ΦΙΛΟΞΕΝΩΝ. Εἰς ἐμὲ ἀναφέρεται αὐτὸς ὁ στίχος, διότι ἐγὼ τὸν ἐφιλοξένησα κι᾽ αὐτὸς ἐπῆρε τὴ γυναῖκά μου καὶ ἔφυγε.

ΔΡΑΠ. Οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο
Οὔτ᾽ εἰνὶ πτολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ᾽ ἐνὶ βουλῇ
Θερσίτ᾽ ἀκριτόμυθε, κακῶν πανάριστε κολοιῶν
Μάψ, ἀτὰρ οὐ κατὰ κόσμον ἐριζέμεναι βασιλεῦσιν. [3]

---

1) Μισῶ ὅσον τὸν Ἅδην ἐκεῖνον ὅστις εἰς μὲν τὴν ψυχὴν ἔχει τὴν φιλαργυρίαν, εἰς δὲ τοὺς λόγους τὴν περιφρόνησιν τῶν χρημάτων.

2) Εἰς ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας ἐφάνη ἀχάριστος εἰς τὸν φιλοξενοῦντα.

3) Μέθυσε, ὅστις ἔχεις τὴν ἀναίδειαν τοῦ σκύλλου καὶ τὴν δειλίαν τῆς ἐλάφου, ἄχρηστε εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὰ συμβούλια, Θερσίτη κακόγλωσσε, φλυαρέστερε ὅλων τῶν φλυάρων, τολμᾷς ν᾽ αὐθαδιάζῃς πρὸς τοὺς βασιλεῖς;

ΚΥΡΙΟΣ. Οἱ στίχοι αὐτοὶ πολὺ ταιριάζουν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀχρεῖον.

ΔΡΑΠ. Πρόσθε κύων, ὄπισθεν δὲ λέων, μέσση δὲ χίμαιρα
Δεινὸν ἀποπνείουσα, τρίτου κυνὸς ἀγρίου ὁρμήν. [1]

ΦΙΛΟΞ. Ἀλλοίμονον, γυναῖκά μου, τί θὰ ἔχῃς πάθῃ ἀπ' αὐτὸ τὸ σκυλλολόγι. Ἤκουσα ὅτι εἶνε καὶ ἔγκυος ἀπ' αὐτούς.

ΕΡΜ. Δὲν τὸ χαίρεσαι; Θὰ σοῦ κάμῃ κανένα Κέρβερον ἢ Γηρυόνην, διὰ ν' ἀναγκασθῇ ὁ Ἡρακλῆς αὐτὸς νὰ κάμῃ καὶ ἄλλον ἆθλον. Ἀλλ' ἐξέρχονται, ὥστε εἶνε περιττὸν καὶ νὰ κτυπήσωμεν εἰς τὴν θύραν.

ΚΥΡΙΟΣ. Ἐπὶ τέλους σὲ συνέλαβα, Κάνθαρε, τί σιωπᾷς; Ἂς ἴδωμεν τί ἔχεις εἰς τὴν πήραν· λούτινα ἴσως ἢ κανένα κομμάτι ψωμί.

ΕΡΜ. Ἄ μπᾶ, ἔχει χρυσόν.

ΗΡΑΚΛ. Μὴ ἐκπλήττεσαι. Πρῶτα, ὅταν ἦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔλεγεν ὅτι ἦτο Κυνικός, ἐδῶ ὅμως ἔγινεν ὀπαδὸς τοῦ Χρυσίππου. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ γίνῃ Κλεμάνθης, διότι θὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὰ γένεια διὰ τὴν πολλήν του φαυλότητα. [2]

ΚΥΡΙΟΣ. Κ' ἐσύ, παληάνθρωπε, εἶσαι ὁ Ληκυθίων ὁ δοῦλός μου, δραπέτης καὶ σύ· σὲ ἀναγνωρίζω πολὺ καλά. Ἀλλὰ τί ἀστεῖον νὰ γίνῃ φιλόσοφος καὶ ὁ Ληκυθίων. Ποιὸς τὸ ἐφαντάζετο;

ΕΡΜ. Αὐτὸς δὲ ὁ τρίτος δὲν ἔχει κύριον;

---

1) Ἡσιόδ. Θεογονία: Ἔμπροσθεν κυνόμορφος, ὄπισθεν δὲ λέων καὶ κατὰ τὸ μέσον χίμαιρα ἀποπνέουσα φοβερὰν δυσοσμίαν καὶ ἔχουσα τὴν λύσσαν ἀγρίου σκύλλου.

2) Ἐδῶ ὁ Λουκιανὸς σχηματίζει δύο λογοπαίγνια, τὸ μὲν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χρυσίππου, τὸ δὲ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κλεάνθους τὸ ὁποῖον διαστρέφεται ἐπὶ τούτῳ εἰς Κλεμάνθην. Ὑπάρχει δὲ καὶ γραφὴ Κρεμάνθης καὶ Κρεμάντης.

ΚΥΡΙΟΣ. Εἶνε δικός μου, ἀλλὰ τὸν ἀφίνω νὰ πᾷ νὰ χαθῇ. Δὲν τὸν θέλω.

ΕΡΜ. Διατί;

ΚΥΡΙΟΣ. Διότι εἶνε ξεπατωμένος καὶ δι' αὐτὸ τὸν ὠνομάζαμεν Μυρωδᾶτον.

ΕΡΜ. Ἀκούεις, Ἡρακλῆ ἀνεξίκακε; Ἔπειτα ἐκρέμασε μίαν πήραν, ἐπῆρε βακτηρίαν καὶ ἐχειροτονήθη φιλόσοφος. Καὶ σὺ ἔλα νὰ πάρῃς τὴν γυναῖκά σου.

ΦΙΛΟΞ. Δὲν τὴν θέλω, διότι θὰ μοῦ γεννήσῃ κανένα βιβλίον ἀπὸ τὰ παλαιά.

ΕΡΜ. Πῶς βιβλίον;

ΦΙΛΟΞ. Δὲν ξέρεις ὅτι ὑπάρχει βιβλίον ποῦ ὀνομάζεται Τρικέφαλος; [1]

ΕΡΜ. Καθόλου παράδοξον, ἀφοῦ ὑπῆρξε καὶ κάποιος κωμικὸς μὲ τὸ ὄνομα Τριφάλλης. [2]

ΗΡΑΚΛ. Εἰς ἐσὲ τώρα, Ἑρμῆ, ἀνήκει νὰ τοὺς δικάσῃς.

ΕΡΜ. Ἡ γνώμη μου εἶνε ἡ ἑξῆς· αὐτὴ ἡ γυναῖκα, διὰ νὰ μὴ γεννήσῃ κανένα τέρας πολυκέφαλον, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἄνδρα της πίσω εἰς τὴν Ἑλλάδα· αὐτοὶ δὲ οἱ δύο φυγάδες νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς κυρίους των καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰς ἐργασίας τὰς ὁποίας εἶχαν προηγουμένως· ὁ μὲν ἕνας, ὁ Ληκυθίων, νὰ πλύνῃ τὰ λερωμένα ἐνδύματα, αὐτὸς δὲ ὁ Μυρωδᾶτος νὰ ῥάπτῃ πάλιν τὰ σχισμένα ἐνδύματα, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως μαστιγωθῇ μὲ τσουκνίδαν. Ὅσον διὰ τὸν τρίτον, αὐτὸς νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἀποψιλωτάς, διὰ νὰ τοῦ ἀποσπάσουν τὰς τρίχας μὲ ἀκάθαρτην καὶ πρόστυχην πίσσαν, ἔπειτα νὰ ὁδη-

---

1) Κωμῳδία τοῦ Θεοπόμπου, ποιητοῦ ὀλίγον μεταγενεστέρου τοῦ Ἀριστοφάνους, ὑπὸ τὸν τίτλον Τρικάρανος (Τρικέφαλος).

2) Κωμῳδία τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου. Τὸ ὄνομα σημαίνει, τὸν ἔχοντα τρεῖς φαλλούς.

γηθῆ εἰς τὸν Αἷμον ἐπάνω γυμνὸς καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν ἐκεῖ, δεμένον ἀπὸ τὰ πόδια, ἐπάνω στὰ χιόνια.

ΔΡΑΠΕΤ. Ὢ δυστυχία μου, ἀλλοί, ἀλλοίμονον!

ΚΥΡΙΟΣ. Τί εἶνε αὐτὰ τὰ θεατρικὰ ἐπιφωνήματα; Ἔλα τώρα, πήγαινε μὲ τοὺς μαδητάς, ἀλλὰ προηγουμένως ν' ἀποβάλῃς τὴν λεοντῆν, διὰ νὰ φανῇς τί γάϊδαρος εἶσαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΥ ἢ ΤΩΝ ΚΥΚΝΩΝ

Προλαλιά.

Εἶχα πιστεύσῃ καὶ ἐγὼ εἰς τὸν μῦθον, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἤλεκτρον παράγεται ἐκ τῶν δακρύων τῶν αἰγείρων, αἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἠριδανοῦ καὶ θρηνοῦν τὸν Φαέθοντα. Κατὰ τὸν μῦθον ἦσαν ἀδελφαὶ τοῦ Φαέθοντος καὶ ἀπὸ τὴν θλῖψίν των διὰ τὸν θάνατον τοῦ νέου ἐκείνου μετεμορφώθησαν εἰς δένδρα καὶ ἀντὶ δακρύων ἐξακολουθοῦν νὰ στάζουν ἤλεκτρον. Ἀκούων τοιαῦτα λεγόμενα παρὰ τῶν ποιητῶν, εἶχα σκοπὸν, ἂν ποτε μεταβῶ εἰς τὸν Ἠριδανὸν, νὰ σταθῶ κάτω ἀπὸ μίαν αἴγειρον καὶ ν' ἀνοίξω τὸ ἔνδυμά μου διὰ νὰ δεχθῶ ὀλίγα ἐκ τῶν δακρύων καὶ οὕτω ν' ἀποκτήσω ἤλεκτρον. Μοῦ συνέβη δὲ τῷ ὄντι ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ καὶ δι' ἄλλον σκοπὸν νὰ μεταβῶ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ νὰ ταξειδεύσω εἰς τὸν Ἠριδανόν· ἀλλὰ καίτοι παρετήρουν μετὰ πολλῆς προσοχῆς εἰς τὰ πέριξ, οὔτε αἰγείρους εἶδα, οὔτε ἤλεκτρον, ἀλλ' οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ Φαέθοντος ἐγνώριζον οἱ ἐντόπιοι. Ὅταν δὲ ἐγὼ ἐξήταζα καὶ ἠρώτων πότε θὰ φθάσωμεν εἰς τὰς αἰγείρους αἵτινες παράγουν τὸ ἤλεκτρον, οἱ ναῦται ἐγέλων καὶ μοῦ ἔλεγον νὰ εἴπω σαφέστερα τί ἤθελα. Ἐγὼ διηγήθην πρὸς αὐτοὺς τὸν μῦθον, ὅτι ὁ Φαέθων ὑπῆρξεν υἱὸς τοῦ Ἡλίου καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρός του νὰ τοῦ ἀφήσῃ τὸ ἅρμα διὰ νὰ τὸ διευθύνῃ καὶ αὐτὸς μίαν ἡμέραν. Ὁ Ἥλιος τοῦ ἔδωκε τὸ ἅρμα, αὐτὸς δὲ

κατέπεσε καὶ ἐφονεύθη· λέγεται δὲ ὅτι αἱ ἀδελφαί του τὸν ἐθρήνουν ἐδῶ κάπου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἠριδανοῦ, ὅπου κατέπεσε, καὶ μετεμορφώθησαν εἰς αἰγείρους, ἐξακολουθοῦν δὲ νὰ δακρύουν δι' αὐτὸν καὶ τὰ δάκρυά των γίνονται ἤλεκτρον.

Ποῖος ψεύστης καὶ ἀπατεών, μοῦ ἔλεγον, σοῦ τὰ διηγήθη αὐτά; Ἡμεῖς οὔτε κανένα ἁμαξηλάτην εἴδαμεν νὰ πέσῃ, οὔτε τὰ δένδρα τὰ ὁποῖα λέγεις ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον μας. Ἂν ὑπῆρχε δὲ ἤλεκτρον εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, νομίζεις ὅτι ἡμεῖς θὰ ἐκωπηλατοῦμεν διὰ νὰ παίρνωμεν δύο ὀβολοὺς καὶ θὰ ἐτραβούσαμεν τὰ πλοῖα ἐναντίον τοῦ ῥεύματος, ἐνῷ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴμεθα πλούσιοι συλλέγοντες τὰ δάκρυα τῶν αἰγείρων; Οἱ λόγοι των δὲν μ' ἐπείραξαν ὀλίγον· καὶ ἐσιώπησα ἐντραπείς, διότι ἀληθῶς τὴν ἔπαθα ὡς παιδίον, πιστεύσας εἰς τόσον ἀπίθανα ψευδολογήματα τῶν ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἀρέσκονται εἰς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἐλυπούμην διότι διεψεύσθη μία ἐλπίς μου τόσον μεγάλη, ὡς νὰ ἔχασα τὸ ἤλεκτρον ἐκ τῶν χειρῶν μου, ἐνῷ ἤδη ἐσχεδίαζα μὲ τὴν φαντασίαν μου πῶς καὶ εἰς τί θὰ τὸ μετεχειριζόμην.

Ἀλλ' ἀκόμη περισσότερον ἐπίστευα ὅτι θὰ εὕρω εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα κύκνους πολλούς, κελαδοῦντας εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Καὶ πάλιν ἠρώτησα τοὺς ναύτας, διότι ἐξηκολουθοῦμεν νὰ ἀναπλέωμεν τὸν ποταμόν· Ἀλλ' οἱ κύκνοι κελαδοῦν καμμιὰ φορὰ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ δεξιὰ καὶ ἀριστερά; Διότι λέγεται ὅτι ἄλλοτε ἦσαν ἄνθρωποι τραγουδισταὶ καὶ σύντροφοι τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ μετεμορφώθησαν εἰς πτηνὰ καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ ψάλλουν, μὴ λησμονήσαντες τὴν μουσικήν.

Αὐτοὶ ἐγέλασαν καὶ μοῦ εἶπαν· Δὲν θὰ παύσῃς τέλος πάντων νὰ λέγῃς ψεύδη διὰ τὴν χώραν μας καὶ τὸν ποταμόν; Ἡμεῖς, ἀφότου ἤμεθα παιδιά, ἐργαζόμεθα καὶ ταξειδεύομεν εἰς τὸν Ἠριδανόν, ἀλλὰ πολὺ σπανίως βλέπομεν ὀλίγους κύκνους εἰς τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ, οἱ ὁποῖοι κράζουν τόσον ἄσχημα καὶ μὲ τόσον ἀσθενῆ φωνήν, ὥστε οἱ κόρακες καὶ ἡ καρακάξες νὰ εἶνε Σειρῆνες συγκρινόμενοι πρὸς αὐτούς· κύκνους ὅμως οἱ ὁποῖοι νὰ κελαδοῦν γλυκά, ὅπως σὺ λέγεις, οὔτε εἰς τὸ ὄνειρόν μας ἠκούσαμεν, ὥστε

ἀποροῦμεν πῶς εἰς τὸν τόπον σας ἔχετε τοιαύτας ἰδέας περὶ τῆς χώρας μας.

Πολλὰ τοιαῦτα λέγονται ὑπὸ τῶν πιστευόντων εἰς ἐκείνους οἵτινες τὰ πάντα μεγαλοποιοῦν, ὥστε καὶ ἐγὼ τώρα φοβοῦμαι μήπως ὑμεῖς, οἱ πρὸ ὀλίγου φθάσαντες καὶ κατὰ πρώτην φορὰν ἀκροώμενοι ἐμοῦ, ἔρχεσθε μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εὕρετε εἰς τοὺς λόγους μου ἤλεκτρα καὶ κύκνους καὶ ἔπειτα θ' ἀπέλθετε καταγελῶντες ἐκείνους οἵτινες σᾶς εἶπον ὅτι θὰ εὕρετε τοιαῦτα πολύτιμα πράγματα εἰς τὰς διαλέξεις μου. Ἀλλὰ διαμαρτύρομαι ὅτι οὔτε ἀπὸ ὑμᾶς κανείς, οὔτε ἄλλος τις μὲ ἤκουσέ ποτε νὰ καυχῶμαι διὰ τὴν ῥητορικήν μου δεινότητα. Ὑπάρχουν ἄλλοι καὶ ὄχι ὀλίγοι ῥήτορες, ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ὁποίων στάζει ὄχι ἤλεκτρον, ἀλλὰ χρυσὸς καθαρὸς καὶ οἱ ὁποῖοι εἶνε πολὺ μελῳδικώτεροι τῶν μυθικῶν κύκνων. Ὁ ἰδικός μου λόγος βλέπετε πόσον ἁπλοῦς καὶ πόσον πεζὸς εἶνε καὶ οὐδὲν τὸ μουσικὸν ἔχει. Προσέξετε λοιπὸν μήπως, ἐλπίζοντες ὑπερβολικὰ παρ' ἐμοῦ, πάθετε ὅπως οἱ βλέποντες τὰ πράγματα τὰ εὑρισκόμενα ἐντὸς τοῦ νεροῦ· νομίζοντες δηλαδὴ ὅτι εἶνε ὅπως ἐφαίνοντο ἄνωθεν, διότι τὸ φῶς διαθλώμενον τὰ ἐμεγέθυνε, λυποῦνται ὅταν τὰ ἀνασύρουν καὶ τὰ εὑρίσκουν πολὺ μικρότερα. Σᾶς προλέγω ὅτι ὅταν θὰ χυθῇ τὸ νερὸν [1] καὶ θ' ἀποκαλυφθοῦν ὅσα μέλλω νὰ εἴπω νὰ μὴ περιμένετε τίποτε μέγα, ἄλλως, ἐὰν σᾶς ἀπατήσουν αἱ ἐλπίδες σας, μόνον ἑαυτοὺς νὰ αἰτιᾶσθε.

1) Ὑπαινίσσεται χαριτολογῶν τὴν συνήθειαν τῆς κλεψύδρας ἥτις ἐκανόνιζε τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας τῶν ῥητόρων. Ἴδε «Δὶς κατηγορούμενος».

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ [1]

Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος εἶδε τὸν ποταμὸν Κύδνον ὡραῖον καὶ διαυγῆ, μὲ βάθος ὄχι ἐπικίνδυνον καὶ ῥεῦμα ὄχι πολὺ ὁρμητικὸν καὶ ἐν καιρῷ θέρους ψυχρόν, ἐπομένως λίαν κατάλληλον διὰ κολύμβημα, μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ ἂν ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἠσθένει, ὅπως ἠσθένησε, δὲν θὰ κατενίκα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ λουσθῇ. Ὅταν δὲ ἴδῃ κανεὶς οἰκίαν καὶ κατὰ τὸ μέγεθος μεγαλοπρεπῆ καὶ κατὰ τὸ κάλλος μοναδικήν, καταλαμπομένην ὑπὸ φωτός, ἀπαστράπτουσαν ἐκ χρυσοῦ καὶ καταστόλιστον ἀπὸ τοιχογραφίας ἀνθηράς, δὲν εἶνε φυσικὸν νὰ ἐπιθυμήσῃ νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον ἐντὸς αὐτῆς, ἂν τύχῃ νὰ εἶνε ἐκ τῶν καταγινομένων εἰς τὴν ῥητορικήν, νὰ ἀναδειχθῇ ἐντὸς αὐτῆς καὶ διακριθῇ, νὰ τὴν γεμίσῃ μὲ τὴν φωνήν του καὶ καθ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς μέρος τοῦ κάλλους της; Ἂν ἀρκεσθῇ μόνον νὰ τὴν παρατηρήσῃ λεπτομερῶς καὶ ἀφοῦ τὴν θαυμάσῃ ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του, χωρὶς νὰ τὴν χαιρετήσῃ καὶ τῆς ἀπευθύνῃ μίαν προσφώνησιν, ὡς νὰ εἶνε ἄλαλος ἢ σιωπᾷ σκοπίμως ἐκ φθόνου, δὲν θὰ εἴπετε ὅτι ὁ τοιοῦτος δὲν εἶνε φιλόκαλος, οὔτε αἰσθάνεται τὸ ὡραῖον καὶ δὲν θ' ἀποδώσετε εἰς τὴν διαγωγήν του πολλὴν ἀγροικίαν καὶ ἀπειροκαλίαν; Βεβαίως

---

1) Τὸ σοφιστικὸν ὕφος τοῦ λόγου τούτου δίδει πολλὰς ὑπονοίας ὅτι δὲν εἶνε ἔργον τοῦ Λουκιανοῦ.

εἶνε ἀμουσία νὰ δεικνύῃ τις τοιαύτην ἀδιαφορίαν πρὸς θεάματα τόσον ὡραῖα καὶ τόσον τερπνὰ καὶ νὰ μὴ ἐννοῇ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ ὡραῖον δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς διὰ τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους καὶ διὰ τοὺς μορφωμένους· διὰ τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους ἀρκεῖ νὰ ἴδωσι μόνον καὶ νὰ παρατηρήσουν, νὰ περιφέρουν τὸ βλέμμα καὶ ν' ἀναβλέψουν πρὸς τὴν ὀροφήν, νὰ χειρονομήσουν ἐπιδοκιμαστικῶς καὶ ἡσύχως ν' ἀπολαύσουν τὴν ἡδονὴν τοῦ θεάματος, διότι φοβοῦνται μήπως δὲν δυνηθοῦν νὰ εἴπουν τι ἄξιον τῶν βλεπομένων· ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βλέπει μὲ ἔμπειρον καὶ σοφὸν βλέμμα τὰ ὡραῖα, δὲν θ' ἀρκεσθῇ, νομίζω, ν' ἀπολαύσῃ μόνον διὰ τῆς ὁράσεως τὸ τερπνόν, οὔτε θὰ δυνηθῇ νὰ μείνῃ ἄφωνος θεατὴς τοῦ κάλλους· ἀλλὰ θὰ προσπαθήσῃ ὅσον δύναται καὶ νὰ τὸ μελετήσῃ καὶ διὰ τοῦ λόγου ν' ἀποδώσῃ τὴν ἡδονὴν τὴν ὁποίαν τοῦ παρέχει τὸ θέαμα. Ἡ δὲ ἀπόδοσις δὲν θὰ εἶνε μόνον ἔπαινος τοῦ οἴκου — διότι τοῦτο ἴσως ἁρμόζει μόνον εἰς τὸν νησιώτην ἐκεῖνον νέον ὅστις, ἰδὼν τὸ μέγαρον τοῦ Μενελάου καὶ ὑπερβολικῶς καταπλαγείς, παρέβαλε τὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος διάκοσμον αὐτοῦ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα, διότι μόνον αὐτὰ ἐγνώριζε καὶ τίποτε ἀπὸ τὰ θαυμάσια τῆς γῆς — ἀλλ' ὁ σοφὸς καὶ θὰ ὁμιλήσῃ ἐντὸς αὐτῆς καὶ, ἀφοῦ συγκαλέσῃ τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν πολιτῶν, θὰ κάμῃ ἐπίδειξιν ῥητορικὴν καὶ τοῦτο θὰ εἶνε μέρος τοῦ ἐπαίνου.

Νομίζω δὲ ὅτι εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον εὐχάριστα πράγματα μέγαρον τόσον ὡραῖον νὰ ἀνοίγεται πρὸς ὑποδοχὴν λόγων ῥητορικῶν καὶ νὰ πληροῦται ἐπαίνων καὶ ἐπευφημιῶν, νὰ ἀντηχῇ δέ, ὅπως τὰ σπήλαια, ἠρέμα καὶ νὰ παρακολουθῇ τὰ λεγόμενα καὶ νὰ παρατείνῃ τοὺς τελευταίους ἤχους τῆς φωνῆς καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰς τελευταίας λέξεις τῶν περιόδων, ὡς προσεκτικὸς ἀκροατής, ὁ ὁποῖος ἀπομνημονεύει τὰ λεγόμενα καὶ ἐπαινεῖ τὸν ὁμιλοῦντα καὶ τὸν ἀνταμείβει οὕτω κατὰ τρόπον κολακευτικόν. Ὁμοίως ἀντιλαλοῦσιν εἰς τὰ αὐλήματα τῶν ποιμένων οἱ βράχοι καὶ ἡ φωνὴ ἐπανέρχεται πρὸς τὴν ἀφετηρίαν της, ἀποδιδομένη ὑπὸ τῆς ἠχοῦς· οἱ δὲ ἁπλοῖ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι ἡ ἀπάντησις ἔρ-

χεται πρὸς τοὺς ᾄδοντας ἢ κραυγάζοντας ἀπὸ κάποιαν παρθένον κατοικοῦσαν μεταξὺ τῶν κρημνῶν καὶ κρυπτομένην ἐντὸς τῶν πετρῶν.

Ἐγὼ τοὐλάχιστον φρονῶ ὅτι καὶ τοῦ ῥήτορος ἡ διάνοια ἐξυψοῦται ἀναλόγως τῆς πολυτελείας τοῦ οἴκου καὶ τὴν ψυχήν του ἀναπτερώνει τοῦ θεάματος ἡ ὑποβολή. Διότι κάτι τι ἐκ τοῦ ὡραίου εἰσδύει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τῆς ψυχῆς καὶ ἀφοῦ στολίσῃ τοὺς λόγους τοὺς ἐκπέμπει εὐγενεστέρους. Πῶς πιστεύομεν ὅτι ἡ ὄψις τῶν ὅπλων [1] ἐπηύξησε τὸ πολεμικὸν μένος τοῦ Ἀχιλλέως ἐναντίον τῶν Φρυγῶν καὶ ὅταν ἐφόρεσε καὶ ἐδοκίμασε τὴν πανοπλίαν ἔγινεν ὁρμητικώτερος καὶ ἀκράτητος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πολέμου, καὶ δὲν θὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ κάλλος τοῦ περιβάλλοντος δὲν συντελεῖ εἰς τὴν διέγερσιν τῶν ῥητορικῶν χαρισμάτων; Εἰς τὸν Σωκράτην ἦτο ἀρκετὸν νὰ κάθηται ὑπὸ πλάτανον ὡραῖον ἐπὶ χλόης πυκνῆς καὶ πλησίον πηγῆς διαυγοῦς παρὰ τὸν Ἰλισσὸν διὰ νὰ εὑρίσκῃ τὴν εἰρωνείαν τὴν ὁποίαν ἐξέχυνεν ἐναντίον τοῦ Φαίδρου τοῦ Μυρνουσίου καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὰ ῥητορικὰ ἐλαττώματα τοῦ Λυσίου. Καὶ ἐκεῖ ἐκάλει τὰς Μούσας καὶ ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἤρχοντο εἰς τὴν μοναξίαν ἐκείνην διὰ νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὰς περὶ ἔρωτος ὁμιλίας του. Δὲν ἐντρέπετο δὲ, ἄνθρωπος γέρων, νὰ καλῇ παρθένους διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὰς φιλοπαιδικὰς διαλέξεις του· καὶ ἡμεῖς θὰ νομίσωμεν ὅτι καὶ ἀπρόσκλητοι ἀκόμη δὲν θὰ ἔλθουν εἰς μέρος τόσον ὡραῖον; Δὲν προσφέρομεν εἰς αὐτὰς μόνον σκιὰν καὶ κάλλος πλατάνου, καὶ ἂν ἀκόμη ἀντὶ τῆς πλατάνου τοῦ Ἰλισσοῦ πρόκειται περὶ τῆς χρυσῆς πλατάνου τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἐκείνη μόνον διὰ τὴν πολυτέλειάν της ἦτο θαυμαστή· τέχνη δὲ ἢ κάλλος ἢ τέρψις ἢ συμμετρία καὶ εὐρυθμία δὲν συνυπῆρχον οὔτε ἀνεμιγνύοντο μὲ τὸν χρυσόν, ἀλλ' ἦτο τὸ θέαμα βαρβαρικόν, πλοῦτος μόνον,

1) Τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν Ὅμηρον, τοῦ ἐκόμισεν ἡ μήτηρ του Θέτις.

προκαλῶν τὸν φθόνον τῶν βλεπόντων καὶ τὴν ἔπαρσιν τῶν ἐχόντων. Ἔπαινος κανείς. Ἀλλ' οὔτε ἐσκοτίζοντο οἱ Ἀρσακίδαι [1] διὰ τὰ ὡραῖα πράγματα, οὔτε χάριν τῆς τέρψεως ἐπεδείκνυον τὴν πολυτέλειάν των καὶ δὲν ἐφρόντιζον νὰ κινήσουν εἰς ἔπαινον τοὺς θεατάς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐκπλήξουν· διότι δὲν εἶνε φιλόκαλοι, ἀλλὰ φιλόπλουτοι οἱ βάρβαροι. Τὸ κάλλος δὲ τοῦ οἴκου τούτου δὲν εἶνε δι' ὀφθαλμοὺς βαρβάρων, οὔτε διὰ Περσικὴν ἀλαζονείαν ἢ βασιλικὴν καύχησιν, ἀλλ' οὔτε καὶ διὰ πέννητας· ἔχει ἀνάγκην εὐφυοῦς θεατοῦ ὁ ὁποῖος νὰ μὴ βλέπῃ μόνον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ ἡ σκέψις νὰ παρακολουθῇ τὴν ὅρασιν. Ὅτι βλέπει πρὸς τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἡμέρας — κάλλιστον δὲ καὶ ποθεινότατον αὐτῆς εἶνε ἡ ἀνατολὴ — καὶ μόλις ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, τὸν ὑποδέχεται καὶ πληροῦται φωτὸς ἁπλέτου ἅμα ἀνοιχθῶσιν αἱ θύραι, ὅτι ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀρχαίων ναῶν, ὅτι ἀναλογεῖ τὸ μῆκος πρὸς τὸ πλάτος καὶ ἀμφότερα ταῦτα πρὸς τὸ ὕψος, ὅτι τὰ παράθυρα εἶνε μεγάλα καὶ ἀνοίγονται πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος καὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους — πάντα ταῦτα δὲν εἶνε εὐχάριστα καὶ ἄξια ἐπαίνων;

Προσέτι δύναταί τις νὰ θαυμάσῃ εἰς τὴν ὀροφὴν τὸ ὡραῖον μετὰ τοῦ ἀπεριττου, τὸ ἀνεπίληπτον τοῦ διακόσμου καὶ τὴν συμμετρίαν καὶ εὐπρέπειαν τῶν χρυσωμάτων, καὶ ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ χρυσοῦ ἔγινε κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑποπτεύῃ τις φειδώ, ἀλλὰ νὰ διακρίνῃ φιλόκαλον λιτότητα, ὅπως εἰς γυναῖκα σεμνὴν καὶ ὡραίαν ἀρκεῖ διὰ ν' ἀναδείξῃ τὸ κάλλος της ἢ λεπτὸν περιδέραιον περὶ τὸν τράχηλον ἢ εἰς τὸν δάκτυλον δακτύλιος καλλιτεχνικός, ἢ ἐνώτια, ἢ πόρπη ἢ ταινία συγκρατοῦσα τὴν κόμην καὶ τοσοῦτον προσθέτουσα εἰς τὸ κάλλος ὅσον εἰς τὸ ἔνδυμα ἡ πορφύρα. Ἐξ ἐναντίας αἱ ἑταῖραι καὶ μάλιστα αἱ ἀσχημότεραι ἐξ αὐτῶν καὶ τὸ ἔνδυμα ἔχουν ὁλόκληρον πορφυροῦν καὶ ὁ τράχηλός των εἶνε κατακόσμητος μὲ χρυσόν, διότι εἰς τὴν πολυτέ-

1) Οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν.

λειαν ἐπιζητοῦν τὸ θελκτικὸν καὶ τὰς ἀτελείας τοῦ κάλλους των προσπαθοῦν νὰ καλύψουν καὶ συμπληρώσουν διὰ τοῦ στολισμοῦ. Διότι νομίζουν ὅτι καὶ οἱ βραχίονές των θὰ γίνουν λαμπρότεροι ὅταν προσθέσουν εἰς αὐτοὺς τὴν λάμψιν τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἡ δυσμορφία τοῦ ποδὸς θὰ κρυφθῇ ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ ὑποδήματος καὶ αὐτὸ τὸ πρόσωπον θὰ γίνῃ ἐρυθρότερον βλεπόμενον ὁμοῦ μὲ λάμποντα κοσμήματα. Καὶ ἐκεῖναι μὲν οὕτω σκέπτονται. Ἡ δὲ σεμνὴ γυνὴ τοῦ χρυσοῦ κάμνει χρῆσιν εἰς τὸν στολισμόν της μετρίως καὶ κατὰ τὸ πρέπον· πιστεύω μάλιστα ὅτι δὲν θὰ ἠσχύνετο καὶ ἐντελῶς ἀκόσμητον καὶ γυμνὸν νὰ δείξῃ τὸ κάλλος της.

Λοιπὸν καὶ ἡ ὀροφὴ τοῦ οἴκου τούτου, ἢ μᾶλλον ἡ κεφαλή, καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲν παρουσιάζει εὐχάριστον ὄψιν, ὁ δὲ χρυσὸς τὴν στολίζει τόσον, ὅσον καὶ ὁ οὐρανὸς κατὰ τὴν νύκτα λαμπρύνεται ὑπὸ τῶν ἄστρων κατὰ διαστήματα καὶ φαίνεται ὡς σπαρμένος ἀπὸ πύρινα ἄνθη. Ἐὰν δὲ ἦτο ὁλόκληρος πῦρ, δὲν θὰ μᾶς ἐφαίνετο ὡραῖος, ἀλλὰ φοβερός. Δύναταί τις δὲ καὶ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐδῶ ὁ χρυσὸς δὲν εἶνε ἀνωφελής, οὔτε μόνον διὰ τὴν τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν ἐγκατεσπαρμένος εἰς τὸν λοιπὸν διάκοσμον, ἀλλ' ἐκπέμπει καὶ ἰδιαιτέραν λάμψιν καὶ ὁλόκληρον τὸν οἶκον λαμπρύνει μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν του· διότι ὅταν τὸ φῶς προσπίπτῃ ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν χρωμάτων, λάμπουν ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἡ ζωηρότης των διπλασιάζεται.

Τὰ ὑψηλὰ καὶ κορυφαῖα μέρη τοῦ οἴκου εἶνε τοιαῦτα, ὥστε ἔχουν ἀνάγκην ἐγκωμιαστοῦ ὁποῖος ὁ Ὅμηρος, διὰ νὰ τὸν ὀνομάσῃ ὑψόροφον, ὅπως τὸν θάλαμον τῆς Ἑλένης, ἢ αἰγλήεντα, ὅπως τὸν Ὄλυμπον. Τὸν δὲ ἄλλον διάκοσμον καὶ τὰς ζωγραφίας τῶν τοίχων καὶ τῶν χρωμάτων τὰ κάλλη καὶ τὴν ζωηρότητα ἑκάστου, τὴν τελειότητα καὶ τὴν φυσικότητα, ὀρθῶς δύναταί τις νὰ παραβάλλῃ πρὸς τὴν ἐαρινὴν ὄψιν εὐανθοῦς λειμῶνος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ μὲν ἄνθησις ἐκείνη μαραίνεται καὶ ἀποβάλλει τὸ κάλλος, ἐνῷ τὸ ἔαρ τοῦτο εἶνε παντοτεινὸν καὶ ὁ λειμὼν ἀμάραντος καὶ τὰ ἄνθη ἀθάνατα, καθότι μόνον ἡ ὅρασις τὰ ἐγγίζει καὶ δρέπει τὴν ἡδονὴν τοῦ θεάματος.

Τίς λοιπὸν δύναται νὰ μὴ ἐνθουσιασθῇ βλέπων τόσα καὶ τοιαῦτα ὡραῖα πράγματα καὶ τίς δὲν θὰ παρακινηθῇ καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμίν του νὰ ὁμιλήσῃ ἐν μέσῳ αὐτῶν, σκεπτόμενος ὅτι θὰ εἶνε μεγάλη ἐντροπὴ νὰ φανῇ κατώτερος τῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα βλέπει; Τὸ θέαμα τῶν ὡραίων πραγμάτων θέλγει ὄχι μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ζῷα· καὶ ὁ ἵππος μοῦ φαίνεται ὅτι μὲ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν τρέχει εἰς μέρος ἐπίπεδον καὶ εἰς ἔδαφος μαλακόν, τὸ ὁποῖον δέχεται ἁπαλὰ τὸ πάτημα καὶ ἐνδίδει ὀλίγον εἰς τὸν πόδα καὶ δὲν τὸν ἀπωθεῖ μὲ τραχύτητα. Τότε ὁ ἵππος τερπόμενος ἀναπτύσσει ὅλον του τὸν δρόμον καί, ἀφηνόμενος καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ὁρμήν του, ἁμιλλᾶται καὶ πρὸς τὸ κάλλος τῆς πεδιάδος. Τὸ δὲ παγῶνι, ὅταν ἀρχίζῃ ἡ ἄνοιξις καὶ εὑρίσκεται εἰς λειμῶνα, ὅπου τὰ ἄνθη ἀνοίγουν δροσερὰ καὶ μὲ χρωματισμοὺς ζωηροὺς καὶ ἐρασμίους, ἀνοίγει τὰ πτερά του καὶ τὰ ἐπιδεικνύει εἰς τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, ἀνυψώνει τὴν οὐρὰν καὶ τὴν σχηματίζει εἰς κύκλον, ἐπιδεικνύον τὰ ἰδικά του ἄνθη καὶ τὸ ἔαρ τῶν πτερῶν, ὡς ἂν ὁ λειμὼν τὸ προκαλῇ εἰς ἅμιλλαν. Στρέφεται δὲ περὶ ἑαυτὸ καὶ περιφέρεται καὶ περιάγει ἐν πομπῇ τὰ κάλλη του. Τότε φαίνεται καὶ θαυμασιώτερον ὑπὸ τὸ φῶς, διότι τὰ χρώματά του μεταβάλλονται καὶ μετατρέπονται καὶ ἀλλάσσουν κάλλος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ἰδίως εἰς τοὺς κύκλους τοὺς ὁποίους ἔχει εἰς τὰ ἄκρα τῶν πτερῶν καὶ τοὺς ὁποίους περιβάλλουν οἱ χρωματισμοὶ τῆς ἴριδος. Ὅ,τι πρὸ ὀλίγου ἐφαίνετο ὡς χαλκός, ἅμα ὀλίγον μετακινηθῇ, παρουσιάζει ὄψιν χρυσοῦ, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φαίνεται κυανοῦν, ἅμα σκιασθῇ, μεταβάλλεται εἰς πρασινωπόν· τόσον μεταχρωματίζεται εἰς τὸ φῶς τὸ πτέρωμά του. Ὅτι δὲ καὶ ἡ θάλασσα εἶνε ἱκανὴ νὰ μᾶς προκαλέσῃ καὶ μᾶς κινήσῃ εἰς ἐπιθυμίαν ὅταν φαίνεται γαληνιαία, τὸ γνωρίζετε καὶ χωρὶς νὰ τὸ εἴπω· καὶ ἐντελῶς χερσαῖος καὶ ἄπειρος τῶν ταξειδίων ἂν εἶνέ τις, πάντως ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς πλοῖον, ν' ἀκτοπλοήσῃ ἢ ν' ἀνοιχθῇ εἰς τὸ πέλαγος, μάλιστα ἐὰν βλέπῃ ὅτι ὁ ἄνεμος εἶνε

οὔριος καὶ ἐλαφρῶς κολπεῖ τὸ ἱστίον, τὸ δὲ πλοῖον μαλακὰ καὶ ἐλαφρὰ ὀλισθαίνει ἐπὶ τῶν κυμάτων.

Λοιπὸν καὶ τοῦ οἴκου τούτου τὸ κάλλος εἶνε ἱκανὸν καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ ῥήτορα καὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὴν εὐφράδειάν του καὶ κατὰ πάντα τρόπον νὰ συντελέσῃ ὥστε ν' ἀναδειχθῇ. Ἐγὼ τοὐλάχιστον πιστεύω καὶ ἔχω περὶ τούτων πεποίθησιν· καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἦλθα διὰ νὰ ὁμιλήσω, ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ κάλλους του, ὡς ὑπὸ μαγείας ἢ Σειρῆνος· ἐλπίζω δέ, καὶ ἂν μέχρι τοῦδε οἱ λόγοι μου ἦσαν μέτριοι, νὰ ἀναδειχθοῦν ἐδῶ ὡραῖοι, καθότι τὸ περιβάλλον θὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτοὺς ὡς λαμπρὸν ἔνδυμα.

Ἀλλ' ἐνῷ ὡμίλουν, ἄλλος ῥήτωρ, οὐχὶ ἀξιοπεριφρόνητος, ἀλλὰ μάλιστα πολὺ ἄξιος τῆς προσοχῆς σας, ὡς διατείνεται, ἀπεπειρᾶτο νὰ μὲ διακόψῃ καὶ ἀντικρούσῃ τὰ λεγόμενα. Τώρα δὲ ὅτε ἔπαυσα λέγει ὅτι δὲν εἶνε ἀληθῆ καὶ ἀπορεῖ πῶς ὑποστηρίζω ὅτι κατάλληλον πρὸς ἐπίδειξιν εὐφραδείας εἶνε τὸ κάλλος οἴκου κοσμημένου μὲ χρώματα καὶ χρυσόν, ἐνῷ κατὰ τὴν γνώμην του τὸ ἐναντίον εἶνε ἀληθές. Ἀλλὰ μᾶλλον, ἂν θέλετε, αὐτὸς ἂς σηκωθῇ καὶ ἂς ἀναπτύξῃ τὰς ἰδέας του ἐνώπιον ὑμῶν ὡς δικαστῶν καὶ ἂς εἴπῃ διατὶ θεωρεῖ συντελεστικώτερον καὶ εὐνοϊκώτερον πρὸς τὴν εὐγλωττίαν τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν ἀσχημίαν τοῦ περιβάλλοντος. Ἠκούσατε τοὺς ἰδικούς μου λόγους, ὥστε δὲν νομίζω ἀναγκαῖον νὰ δευτερολογήσω περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Αὐτὸς δὲ ἂς ὁμιλήσῃ τώρα καὶ ἐγὼ θὰ τοῦ παραχωρήσω τὴν θέσιν μου καὶ θὰ σιωπήσω.

Ὁ προλαλήσας ῥήτωρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἶπε πολλοὺς καὶ μεγάλους ἐπαίνους δι' αὐτὸν τὸν οἶκον καὶ μὲ τὴν εὐφράδειάν του τὸν ἐστόλισε· ἐγὼ δὲ ὄχι μόνον δὲν θὰ τὸν ψέξω, ἀλλὰ καὶ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ὑπερθεματίσω εἰς ὅσα ἐκεῖνος εἶπε. Διότι ὅσῳ ὡραιότερος θὰ σᾶς φανῇ, τόσον ἀκατάλληλος πρὸς ἐκφώνησιν λόγου θ' ἀποδειχθῇ. Καὶ ἐν πρώτοις, ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλος ὡμίλησε περὶ γυναικῶν, στολισμοῦ καὶ χρυσοῦ, θὰ ἐπιτρέψετε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ μεταχειρισθῶ τὸ αὐτὸ παράδειγμα. Λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ πλούσιος στολισμὸς ὄχι μόνον δὲν ἀναδεικνύει τὸ κάλλος

μιᾶς ὡραίας γυναικός, ἀλλὰ καὶ ἐναντιοῦται εἰς τὴν ἐντύπωσιν αὐτοῦ, καθότι πάντες ὅσοι τὴν βλέπουν καταπλήσσονται ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν πολυτίμων λίθων, ἀντὶ νὰ θαυμάζουν τὸ χρῶμα τῆς γυναικὸς ἢ τὸ βλέμμα ἢ τὸν τράχηλον, τὸν βραχίονα ἢ τοὺς δακτύλους· ὁ θεατὴς παραβλέπων ταῦτα, στρέφει ὅλην του τὴν προσοχὴν εἰς τὸν σαρδικὸν ἢ τὸν σμάραγδον, τὸ περιδέραιον ἢ τὸ βραχιόλι, εἶνε δὲ ἐπόμενον ἐκείνη νὰ λυπηθῇ βλέπουσα ὅτι παρορᾶται καὶ ὅτι οἱ στολισμοί της δὲν ἀφήνουν τοὺς θεατὰς νὰ τὴν ἐπαινοῦν, ἀλλ' ὑποβιβάζουν εἰς δευτέραν μοῖραν τὸ κάλλος της. Κατ' ἀνάγκην νομίζω ὅτι καὶ ὁ ἐπιδεικνύων λόγους ἐντὸς τόσων ὡραίων οἰκοδομῶν θὰ πάθῃ τὸ αὐτό. Διότι εἰς τὸ μέγεθος τῶν πέριξ ὡραίων πραγμάτων χάνεται τὸ κάλλος τῶν λόγων καὶ ἀμαυροῦται καὶ ἐξαφανίζεται, ὅπως ἐὰν εἰσαγάγῃ τις λύχνον εἰς πυρκαϊὰν μεγάλην ἢ ἐπιδείξῃ μύρμηκα ἐπὶ ἐλέφαντος ἢ καμήλου.

Πρέπει λοιπὸν ν' ἀποφεύγῃ τοιοῦτον περιβάλλον ὁ ῥήτωρ, καθότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ φωνή του ταράσσεται καὶ χάνει τὴν εὐκρίνειαν καὶ τὴν καθαρότητα εἰς μέρος τόσον εὔηχον, τὸ ὁποῖον ἀντιλαλεῖ καὶ ἀντιφωνεῖ καὶ ἀντιλέγει, καὶ καλύπτει τὴν φωνὴν ἢ ἠχώ, ὅπως ἡ σάλπιγξ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν ἐὰν συμπέσουν, ἢ τοὺς κελευστὰς ἡ θάλασσα, ὅταν συνοδεύουν τὴν κωπηλασίαν μὲ ᾄσμα συγχρόνως μὲ τὸν θόρυβον τοῦ κύματος· διότι ἐπικρατεῖ ὁ μεγαλείτερος ἦχος καὶ καλύπτει τὴν ἀσθενεστέραν φωνήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ ἀντίπαλος, ὅτι ὁ ὡραῖος οἶκος ἐμπνέει καὶ ἀνυψόνει τὸν ῥήτορα καὶ τὸν παρακινεῖ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐκφώνησιν λόγου, μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ὅτι μάλιστα συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἐκπλήττει δηλαδὴ καὶ προξενεῖ συστολὴν καὶ συνταράσσει τὴν σκέψιν καὶ καθιστᾷ δειλότερον τὸν ῥήτορα, σκεπτόμενον πόσον θ' ἀποτύχῃ ἂν οἱ λόγοι του δὲν φανοῦν ὅμοιοι πρὸς τὸ ὡραῖον περιβάλλον. Οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ φανῇ τόσον δειλὸς ὅσον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, φορῶν ὡραίαν πανοπλίαν, τρέπεται εἰς φυγὴν πρὸ τῶν ἄλλων· τὰ ὡραῖα ὅπλα καθιστοῦν φανερωτέραν τὴν δειλίαν του. Τοῦτο δὲ νομίζω

ὅτι ὑπελόγιζε καὶ ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος τοῦ Ὁμήρου, ὅστις περὶ ὡραιότητος ἐλάχιστον ἐφρόντιζε, παρουσιάζετο δὲ ὡς ἁπλοϊκὸς καὶ ἐντελῶς ἄπειρος ἄνθρωπος, διὰ νὰ φαίνεται ἀπροσδόκητον καὶ ἑπομένως νὰ κάμνῃ περισσοτέραν ἐντύπωσιν τὸ κάλλος τῶν λόγων του. Ἄλλως τε δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ καὶ ἡ σκέψις τοῦ ῥήτορος ν' ἀπασχολεῖται ὑπὸ τοῦ θεάματος καὶ ἡ προσοχή του νὰ περισπᾶται καὶ ἐλαττοῦται, καθότι θὰ προσέχῃ περισσότερον εἰς τὸ νὰ βλέπῃ παρὰ νὰ σκέπτεται καὶ τὸ θέαμα θὰ τὸν προσελκύῃ καὶ δὲν θὰ τὸν ἀφήνῃ νὰ προσέχῃ εἰς τὰ λεγόμενα καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ φανῇ κατώτερος ἑαυτοῦ, ἀφοῦ τὸ πνεῦμά του θ' ἀντιπερισπᾶται ὑπὸ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα θὰ βλέπῃ. Παραλείπω ὅτι καὶ οἱ παρόντες, οἵτινες προσῆλθον διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν ἐντὸς τοιούτου οἴκου, ἀπὸ ἀκροατῶν θὰ γίνουν θεαταὶ καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ κανεὶς τὸ ῥητορικὸν θέλγητρον τοῦ Δημοδόκου ἢ τοῦ Φημίου, τοῦ Θαμύριδος ἢ τοῦ Ἀμφίωνος ἢ τοῦ Ὀρφέως, ὥστε νὰ δυνηθῇ ν' ἀποσπάσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπὸ τὰ θεάματα. Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εὐθὺς ἅμα εἰσέλθῃ καὶ εὑρεθῇ ἐν μέσῳ τόσον θαυμασίων θεαμάτων θὰ προσηλωθῇ εἰς αὐτὰ καὶ θὰ χάσῃ πᾶσαν προσοχὴν καὶ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς λόγους, ἐκτὸς ἂν εἶνε ἐντελῶς τυφλὸς ἤ, ὅπως συνεδριάζει ἡ βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἡ ἀκρόασις τοῦ λόγου γίνεται ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ εἰς τὸ σκότος. Ὅτι δὲ ἡ δύναμις τῶν λόγων δὲν δύναται νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸ θέλγητρον τῆς ὁράσεως μαρτυρεῖ καὶ ὁ περὶ τῶν Σειρήνων μῦθος παρατιθέμενος εἰς τὸν περὶ τῶν Γοργόνων· διότι αἱ πρῶται κατεγοήτευον τοὺς πλησίον πλέοντας διὰ τῶν ᾀσμάτων καὶ τῆς μελῳδίας των, ἀλλ' ἡ γοητεία αὕτη εἶχεν ἀνάγκην διαρκείας τινὸς διὰ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι δὲν ἦτο πανίσχυρος· ὑπάρχει δὲ καὶ παράδειγμα ἀνθρώπου ὅστις κατώρθωσε νὰ διέλθῃ χωρὶς νὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ θελγήτρου τοῦ ᾄσματος. Τὸ κάλλος ὅμως τῶν Γοργόνων ἦτο ἰσχυρότατον, καὶ θίγον τὴν ψυχὴν εἰς τὰ καιριώτατα, ἔφερεν ἀμέσως εἰς ἔκστασιν καὶ ἀφασίαν τοὺς βλέποντας, καθὼς δὲ ὁ μῦθος λέγει, καὶ ἀπελιθοῦντο ὑπὸ τοῦ θαυμασμοῦ. Ἑπομένως καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε περὶ τοῦ παγονιοῦ

ὁ ἀντίπαλος νομίζω ὅτι συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἰδέας μου· διότι καὶ ἐκείνου τὸ θέλγητρον ὑπάρχει εἰς τὴν ὄψιν καὶ ὄχι εἰς τὴν φωνήν. Καὶ ἂν τις παρουσιάσῃ μίαν ἀηδόνα ἢ ἕνα κύκνον καὶ τοὺς βάλῃ νὰ κελαδήσουν, ἐνῷ δὲ κελαδοῦν παρουσιάσῃ καὶ παγόνι τὸ ὁποῖον νὰ σιωπᾷ, δὲν ἔχω ἀμφιβαλίαν ὅτι πρὸς αὐτὸ θὰ στραφῇ ἡ ψυχὴ τοῦ θεατοῦ, μὴ προσέχουσα πλέον εἰς τὰ ᾄσματα ἐκείνων. Τόσον ἀκαταγώνιστος φαίνεται ὅτι εἶνε ἡ διὰ τῆς ὁράσεως τέρψις.

Καὶ ἂν θέλετε θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν μαρτυρίαν ἀνδρὸς σοφοῦ, ὅστις θὰ μαρτυρήσῃ ὅτι πολὺ ἐπικρατέστερα τῶν λεγομένων εἶνε τὰ βλεπόμενα. Λοιπόν, κήρυξ, κάλεσε τὸν ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ Ἡρόδοτον τὸν υἱὸν τοῦ Λύξου· καὶ ἐπειδὴ ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ὑπήκουσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν, ἂς παρουσιασθῇ καὶ ἂς μαρτυρήσῃ. Ἐπιτρέψατέ του δὲ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ὑμᾶς Ἰονιστὶ κατὰ τὴν συνήθειάν του· «Ὅσα εἶπε πρὸς ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ ῥήτωρ οὗτος, διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς ὁράσεως πρὸς τὴν ἀκοὴν εἶνε ἀληθῆ· ὦτα γὰρ ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν τυγχάνει ἐόντα». Ἀκούετε τί λέγει ὁ μάρτυς καὶ πῶς εἰς τὴν ὅρασιν ἀποδίδει τὰ πρωτεῖα· καὶ πολὺ δικαίως· διότι οἱ μὲν λόγοι εἶνε πτερωτοί, δι' ὃ καὶ λέγονται ἔπη πτερόεντα, καὶ ἅμα ἐξέλθουν ἐκ τοῦ στόματος πετοῦν καὶ φεύγουν· ἡ τέρψις ὅμως τῶν θεαμάτων εἶνε διαρκεστέρα καί, παραμένουσα ἐπὶ πολύ, κατορθώνει πάντως νὰ ὑποτάξῃ τὸν θεατήν.

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ εἶνε δεινὸς ἀνταγωνιστὴς τοῦ ῥήτορος οἶκος τόσον ὡραῖος καὶ ἀξιοθαύμαστος; Ἀλλὰ δὲν ἀνέφερα ἀκόμη τὸ μεγαλείτερον ἐπιχείρημα, ὅτι δηλαδὴ καὶ σεῖς οἱ δικασταί, ἐνῷ ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν, στρέφετε τὸ βλέμμα σας πρὸς τὴν ὀροφὴν καὶ θαυμάζετε τοὺς τοίχους καὶ ἐξετάζετε τὰς τοιχογραφίας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπεσθε διὰ τοῦτο, διότι τὸ πάθημά σας εἶνε ἐντελῶς ἀνθρώπινον καὶ τοσούτῳ μᾶλλον συγνώστὸν καθ' ὅσον τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα προσελκύουν τὴν προσοχήν σας εἶνε τόσον ὡραῖα καὶ τόσον ποικίλα. Ἡ τελειότης τῆς τέχνης καὶ ἡ ἀκρίβεια μὲ τὴν ὁποίαν ἔχουν ἐξεικονισθῇ αὐταὶ αἱ ἱστορικαὶ παραστάσεις συνδυάζουν ἀληθῶς τὸ ὠφέ-

λιμον μετὰ τοῦ τερπνοῦ, διότι μετὰ τῆς τέρψεως δίδουν μαθήματα ἀρχαίας ἱστορίας καὶ ἔχουν ἀνάγκην θεατῶν σοφῶν. Καὶ διὰ νὰ μὴ μᾶς ἐγκαταλείψετε ἐντελῶς ἡμᾶς τοὺς ῥήτορας καὶ στρέψετε ἐξ ὁλοκλήρου τὴν προσοχήν σας εἰς τὰ θεάματα ἐκεῖνα, θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς τὰ περιγράψω διὰ τοῦ λόγου. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ εὐχαριστηθῆτε ἀκούοντες ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καὶ βλέποντες θαυμάζετε. Ἴσως δὲ καὶ διὰ τοῦτο θὰ μ' ἐπαινέσετε καὶ θὰ μὲ προτιμήσετε ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον, καθότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ διπλασιάσω τὴν τέρψιν σας. Βλέπετε δὲ πόσον δύσκολον εἶνε τὸ τόλμημά μου, νὰ ἐπιχειρήσω χωρὶς χρώματα, χωρὶς σχήματα καὶ πίνακα νὰ γράψω τοιαύτας εἰκόνας· διότι ἡ ζωγραφικὴ τῶν λόγων εἶνε τέχνη μὲ μικρὰ ἐφόδια.

Δεξιὰ λοιπὸν ὅπως εἰσερχόμεθα, ἡ ἱστορία ἑνὸς ἥρωος ἐξ Ἄργους ἀναμιγνύεται πρὸς γεγονὸς τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὴν Αἰθιοπίαν· ὁ Περσεὺς φονεύει τὸ κῆτος, ἐλευθερώνει τὴν Ἀνδρομέδαν καὶ μετ' ὀλίγον θὰ τὴν νυμφευθῇ καὶ θὰ τὴν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τό ἐπεισόδιον τοῦτο εἶνε συνέχεια τῆς ἐκστρατείας του κατὰ τῶν Γοργόνων. Καὶ ὁ τεχνίτης εἰς μικρὸν χῶρον περιέλαβε πολλὰ αἰσθήματα, ὅπως τὴν αἰδημοσύνην καὶ τὸν φόβον τῆς παρθένου, ἥτις ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου παρατηρεῖ τὴν μάχην, καὶ τὴν ἐρωτικὴν τόλμην τοῦ νέου καὶ τὴν φοβερὰν ὄψιν τοῦ θηρίου. Καὶ τοῦτο μὲν ἀκολουθεῖ μὲ ὠρθωμένας τὰς ἀκάνθας του καὶ ἀνοῖγον φοβερὸν στόμα· ὁ δὲ Περσεὺς μὲ τὴν ἀριστερὰν ἐπιδεικνύει τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, μὲ τὴν δεξιὰν δὲ διαπερᾷ τὸ θηρίον μὲ τὸ ξίφος του. Καὶ τὸ κῆτος ὅσον μὲν ἀντίκρυσε τὴν Μέδουσαν ἀπελιθώθη ἤδη, ὅσον δὲ μένει εἰσέτι ζωντανὸν κατακόπτεται διὰ τοῦ ξίφους.

Κατόπιν τῆς εἰκόνος ταύτης ἔρχεται ἡ παράστασις μιᾶς δικαιοτάτης τιμωρίας, τὴν ὁποίαν ὁ ζωγράφος ὑποθέτω ὅτι παρέλαβεν ἀπὸ τὸν Εὐριπίδην ἢ τὸν Σοφοκλῆν, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἐζωγράφισαν παρομοίαν εἰκόνα. Οἱ δύο νέοι καὶ φίλοι, ὁ ἐκ Φωκίδος Πυλάδης καὶ ὁ θεωρούμενος ὡς ἀποθανὼν ἤδη Ὀρέστης,

εἰσέρχονται εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ χωρὶς νὰ ἐννοηθοῦν φονεύουν τὸν Αἴγισθον.

Ἡ Κλυταιμνήστρα ἔχει ἤδη φονευθῇ καὶ φαίνεται ἡμίγυμνος ἐπί τινος κλίνης· οἱ δὲ θεράποντες ὅλοι, κατάπληκτοι διὰ τὰ γενόμενα, φαίνονται ἄλλοι μὲν ὅτι κραυγάζουν, ἄλλοι δὲ ὅτι παρατηροῦν γύρω διὰ νὰ εὕρουν μέρος νὰ φύγουν. Ἀξιοπαρατήρητος δὲ εἶνε ἡ λεπτότης τοῦ καλλιτέχνου ὅστις ὅ,τι ὑπάρχει ἀσεβὲς εἰς τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐξεικονίζει, τὸ δεικνύει ὡς τετελεσμένον καὶ ὡς τοιοῦτον τὸ παρατρέχει καὶ παρουσιάζει τοὺς δύο νέους καθ' ἣν στιγμὴν φονεύουν τὸν μοιχόν.

Ἔπειτα φαίνεται θεὸς ὡραῖος εἰς ἐφηβικὴν ἡλικίαν, καταγινόμενος εἰς χαρίεσσαν παιδιάν. Ὁ Βράγχος καθήμενος ἐπὶ πέτρας κρατεῖ ὑψηλὰ λαγὸν καὶ παίζει δεικνύων αὐτὸν πρὸς τὸν σκύλλον του, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἕτοιμος νὰ πηδήσῃ εἰς ὕψος καὶ ν' ἁρπάσῃ τὸν λαγόν. Παρίσταται δὲ εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ὁ Ἀπόλλων, ὁ ὁποῖος μειδιᾷ τερπόμενος νὰ βλέπῃ καὶ τὸ παιγνίδι τοῦ παιδίου καὶ τὰς προσπαθείας του σκύλλου.

Ἔπειτα πάλιν παρουσιάζεται ὁ Περσεὺς εἰς τὰ πρὸ τοῦ φόνου τοῦ κήτους κατορθώματά του καὶ φαίνεται ἀποκόπτων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, ἐνῷ ἡ Ἀθηνᾶ τὸν σκεπάζει μὲ τὴν ἀσπίδα της. Ὁ Περσεὺς κάμνει τὸ ἀνδραγάθημα χωρὶς νὰ τὸ βλέπῃ, διότι παρατηρεῖ τὴν Γοργόνα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ὡς εἰς κάτοπτρον, γνωρίζων ὅτι, ἂν τὴν ἠτένιζε κατ' εὐθεῖαν, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ν' ἀπολιθωθῇ. Εἰς τὸ ἄνω δὲ μέρος τοῦ μεσαίου τοίχου, τοῦ ἀπέναντι τῆς θύρας, ὑπάρχει ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ θεὰ παρίσταται δι' ἀγάλματος ἐκλεκτοῦ λίθου, ὄχι ὅμως μὲ πολεμικὴν ἀμφίεσιν, ἀλλ' ὡς θεὰ πολεμικὴ ἡσυχάζουσα. Μετ' αὐτὴν ἄλλη Ἀθηνᾶ, ὄχι λιθίνη αὐτή, ἀλλὰ ζωγραφιστή, τὴν ὁποίαν καταδιώκει ἐρωτικῶς ὁ Ἥφαιστος, καὶ αὐτὴ φεύγει· ἐκ τῆς διώξεως δὲ ἐκείνης ἐγεννήθη ὁ Ἐριχθόνιος.

Ἕπεται ἄλλη ἐξεικόνισις μύθου ἀρχαίου. Ὁ τυφλὸς Ὠρίων φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν Κηδαλίωνα, ὁ ὁποῖος τοῦ δεικνύει

τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ φῶς. Καὶ ὁ ἥλιος ἀνατείλας θεραπεύει τὴν τύφλωσιν τοῦ Ὠρίωνος, ὁ δὲ Ἥφαιστος βλέπει τὰ τελούμενα ἐκ τῆς Λήμνου. Εἰς ἄλλην εἰκόνα κατόπιν παρίσταται ὁ Ὀδυσσεὺς ὑποκρινόμενος τὸν παράφρονα, διότι δὲν ἤθελε νὰ συνεκστρατεύσῃ μὲ τοὺς Ἀτρείδας· εἶνε δὲ παρόντες καὶ οἱ πρέσβεις, οἵτινες ἦλθον νὰ τὸν καλέσουν ἐκ μέρους τῶν Ἀτρειδῶν. Ἡ ὑπόκρισις τῆς παραφροσύνης εἶνε πιθανή· ὁ Ὀδυσσεὺς ἔχει ζεύξῃ τὸ ὄχημα κατὰ τρόπον τόσον ἀνόητον, ὥστε φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει τί πράττει· προδίδεται ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ μικροῦ του τέκνου. Ὁ Παλαμήδης τοῦ Ναυπλίου, ἐννοήσας τὴν πανουργίαν, ἁρπάζει τὸν Τηλέμαχον καὶ ξιφουλκήσας ἀπειλεῖ νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ εἰς τὴν ὑπόκρισιν τῆς παραφροσύνης ἀντιτάσσει τὴν κωμῳδίαν τῆς ὀργῆς· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς φοβηθεὶς παύει νὰ ὑποκρίνεται τὸν τρελλόν· τὸ πατρικὸν φίλτρον ὑπερισχύει καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς τὴν τελευταίαν εἰκόνα παρίσταται ἡ Μήδεια, διακαιομένη ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας, βλέπουσα τὰ τέκνα της μὲ βλέμμα ἄγριον καὶ φαινομένη ὅτι κάτι κακὸν σκέπτεται· κρατεῖ δὲ ἤδη τὸ ξίφος, τὰ δὲ δυστυχῆ παιδία κάθηνται γελῶντα, οὐδὲν ἐκ τῶν μελλόντων νὰ γίνουν ὑποπτεύοντα, μολονότι βλέπουν τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρός των.

Λοιπόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, δὲν βλέπετε πῶς ὅλα ταῦτα προσελκύουν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τὴν συγκεντρώνουν εἰς τὸ θέαμά των καὶ ἀφήνουν μόνον τὸν ὁμιλοῦντα; Ἐγὼ δὲ σᾶς ἀνέφερα ταῦτα ὄχι διὰ νὰ θεωρήσετε τὸν ἀντίπαλον παράτολμον καὶ θρασύν, ἀφοῦ ἐξετέθη εἰς τόσον δύσκολον ἐπιχείρησιν, καὶ τὸν καταδικάσετε καὶ τὸν μισήσετε καὶ τὸν ἀφήσετε εἰς τὸ μέσον τοῦ λόγου του, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ νὰ τὸν ὑποστηρίξετε καὶ εἰ δυνατὸν νὰ τὸν ἀκούσετε μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν δυσχέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται· διότι μόλις οὕτω, ἂν τοῦ χρησιμεύσετε ὄχι ὡς δικασταί, ἀλλ' ὡς ὑποστηρικταί, θὰ δυνηθῇ νὰ μὴ φανῇ παντάπασιν ἀνάξιος τῆς πολυτελείας τοῦ

οἴκου. Μὴ ἐκπλαγῆτε δὲ ἐὰν κάμνω τοιαύτας παρακλήσεις χάριν ἀντιπάλου· ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὸν οἶκον τοῦτον εἶνε τόση, ὥστε θὰ ἤθελα καὶ ὁ ῥήτωρ ὅστις ὁμιλεῖ ἐντὸς αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ διακριθῇ.

ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Ὅτι οὐδὲν εἶνε γλυκύτερον τῆς πατρίδος ἔχει λεχθῇ πρὸ πολλοῦ. Ἀλλ' ὄχι μόνον γλυκύτερον, ἀλλὰ καὶ σεπτότερον καὶ ἱερώτερον δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο. Διότι ὅλων, ὅσα οἱ ἄνθρωποι νομίζουν σεβαστὰ καὶ ἱερά, ἡ πατρὶς εἶνε ἡ αἰτία, ἡ ὁποία καὶ μᾶς τὰ ἐδίδαξε καὶ μᾶς ἀνέθρεψεν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτῶν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀνθρώπων θαυμάζουν τὰ μεγέθη, τὰς λαμπρότητας καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, ἀλλὰ τὰς πατρίδας ἀγαποῦν ὅλοι. Καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς καὶ ἐκ τῶν πλέον τερπομένων εἰς τὰ ταξείδια καὶ τὰ θεάματα, ὅστις νὰ παρεσύρθη τόσον εἰς τὸν θαυμασμόν του δι' ὅσα θαυμαστὰ εἶδεν εἰς ξένας χώρας, ὥστε νὰ λησμονήσῃ τὴν πατρίδα του. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ὑπερηφανεύεται διότι εἶνε πολίτης εὐδαίμονος πόλεως, μοῦ φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖ ποῖον σεβασμὸν πρέπει νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐγὼ τοὐλάχιστον τέρπομαι νὰ τιμῶ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος μου. Διότι ὅταν συγκρίνωμεν διαφόρους πόλεις μεταξύ των, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν χρησίμων πραγμάτων. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ ἐκλογῆς, οὐδεὶς θὰ προτιμήσῃ ἀντὶ τῆς πατρίδος του ἄλλην πόλιν ὡς λαμπροτέραν, ἀλλὰ θὰ ηὔχετο μὲν νὰ ἦτο καὶ ἡ πατρίς του ὁμοία μὲ τὰς πλουσιωτέρας, προτιμᾷ ὅμως αὐτὴν οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε. Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς πράττουν καὶ τὰ καλὰ τέκνα καὶ οἱ χρηστοὶ πατέρες· διότι οὔτε υἱὸς καλὸς καὶ ἐνάρετος δύναται νὰ προτιμήσῃ ἄλλον

ἀντὶ τοῦ πατρός του, οὔτε πατὴρ δύναται νὰ παραμελήσῃ τὸν υἱόν του καὶ ἀντ' αὐτοῦ ν' ἀγαπήσῃ ἄλλον ὡς τέκνον του· ἐξ ἐναντίας τόσον οἱ πατέρες τυφλοῦνται ὑπὸ τοῦ φίλτρου των, ὥστε τὰ τέκνα των φαίνονται εἰς αὐτοὺς τὰ ὡραιότερα καὶ εὐρωστότερα καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καλλίτερα· ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν βλέπει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ τέκνον του, δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἔχῃ ὀφθαλμοὺς πατρός.

Τῆς πατρίδος λοιπὸν τὸ ὄνομα εἶνε τὸ πρῶτον καὶ οἰκειότατον εἰς ὅλους· διότι οὐδὲν μᾶς εἶνε οἰκειότερον ἀπὸ τὸν πατέρα μας. Ἐὰν δέ τις ἀπονέμῃ εἰς τὸν πατέρα του τὸν δίκαιον σεβασμόν, ὅπως καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις προστάζουν, ἔπεται ὅτι πρέπει καὶ τὴν πατρίδα πρὸ πάντων νὰ σέβεται καὶ ἀγαπᾷ. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀνήκει εἰς τὴν πατρίδα καὶ ὁ πατὴρ τοῦ πατρὸς καὶ ὅλοι οἱ πρόγονοι καὶ μέχρι τῶν πατρίων θεῶν φθάνει τὸ ὄνομα. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἀγαποῦν τὰς πατρίδας των· ναὶ μὲν ἐποπτεύουν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα καὶ θεωροῦν ὡς κτήσεις αὐτῶν ὅλην τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἕκαστος ἐξ ὅλων τῶν πόλεων προτιμᾷ τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη. Οὕτω αἱ πλέον σεβασταὶ πόλεις εἶνε ἐκεῖναι αἵτινες ὑπῆρξαν πατρίδες θεῶν, καὶ αἱ ἱερώτεραι νῆσοι εἶνε ἐκεῖναι εἰς τὰς ὁποίας τιμᾶται ἡ γέννησις θεῶν· καὶ αἱ πλέον εὐάρεστοι λατρεῖαι εἰς τοὺς θεοὺς εἶνε ἐκεῖναι αἵτινες προσφέρονται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἑκάστου πατρίδα. Ἀφοῦ δὲ εἰς τοὺς θεοὺς εἶνε τόσον ἀγαπητὸν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος, πῶς νὰ μὴ εἶνε ἀκόμη περισσότερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Ἀπὸ τὴν πατρίδα του εἶδεν ἕκαστος κατ' ἀρχὰς τὸν ἥλιον· καίτοι δὲ ὁ θεὸς οὗτος εἶνε κοινὸς εἰς ὅλους, ἕκαστος ὅμως τὸν νομίζει ὡς θεὸν πατρικόν, διότι κατὰ πρῶτον τὸν εἶδεν ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

Εἰς τὴν πατρίδα του ἤρχισε καὶ νὰ λαλῇ, διδαχθεὶς πρῶτον τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου του, καὶ ἐκεῖ ἐγνώρισε τοὺς θεούς. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐγεννήθη εἰς πατρίδα τόσῳ μικράν, ὥστε ν' ἀναγκασθῇ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην πρὸς εὐρυτέραν ἐκπαίδευσιν, καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν ταύτην ὀφείλει εἰς τὴν πατρίδα του· διότι

ἄνευ τῆς πατρίδος του οὐδὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ὕπαρξιν τῆς πόλεως ἐκείνης θὰ ἐμάνθανε.

Νομίζω ὅτι οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν τέχνην καὶ μάθησιν ἀποκτοῦν διὰ νὰ γίνουν οὕτω χρησιμότεροι εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα. Ἀποκτοῦν δὲ καὶ περιουσίας παρακινούμενοι ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας νὰ συνεισφέρουν καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος ἀναγκῶν. Καὶ τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε καθῆκον αὐτῶν, διότι δὲν πρέπει νὰ φαίνωνται ἀχάριστοι, ἀφοῦ εἰς τὴν πατρίδα ὀφείλουν τὰς μεγίστας εὐεργεσίας. Ἐὰν θεωροῦμεν καθῆκον νὰ ἀποδίδωμεν τὰς εὐεργεσίας εἰς τὰ ἄτομα, κατὰ μείζονα λόγον ὀφείλομεν ν' ἀνταμείβωμεν τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τῆς πατρίδος. Αἱ πόλεις ἔχουν νόμους τιμωροῦντας τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα φαίνονται ἀχάριστα πρὸς τοὺς γονεῖς· πρέπει λοιπὸν καὶ εἰς τὴν κοινὴν πάντων μητέρα, τὴν πατρίδα, νὰ εὐγνωμονοῦμεν, διότι μᾶς ἀνέθρεψε καὶ διότι μᾶς ἐδίδαξε τοὺς νόμους.

Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ἀνθρώπου ὅστις μεταβὰς εἰς ἄλλην πόλιν ἐλησμόνησε τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐγεννήθη. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες δυστυχοῦν εἰς τὰ ξένα, συχνὰ ἐνθυμοῦνται τὴν πατρίδα, ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εὐτυχοῦν, μολονότι κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε εὐχαριστημένοι, θεωροῦν ὡς μεγίστην στέρησιν ὅτι δὲν κατοικοῦν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' εἰς ξένην γῆν. Τὸ ξενήτευμα φαίνεται ὡς ὄνειδος· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὅσοι εἰς τὰ ξένα κατώρθωσαν νὰ ἀναδειχθοῦν εἴτε διὰ τοῦ πλούτου, εἴτε διὰ τῆς δόξης, εἴτε διὰ τῆς παιδείας, εἴτε δι' ἀνδραγαθημάτων, βλέπομεν νὰ σπεύδουν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πατρίδα καὶ νὰ νομίζουν ὅτι μόνον ἐκεῖ δύνανται νὰ ἀπολαύσουν καλλίτερα τὴν εὐτυχίαν των. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τις νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅσῳ περισσότερον τιμᾶται μακρὰν αὐτῆς.

Καὶ οἱ νέοι ἀγαποῦν τὴν πατρίδα· ἀλλὰ καὶ οἱ γέροντες ὅσον αὐξάνει ἡ φρόνησίς των, τόσον διακαέστερος γίνεται ὁ πρὸς τὴν πατρίδα πόθος των. Πάντες οἱ γηράσαντες εὔχονται καὶ

σπεύδουν ν' ἀποθάνουν εἰς τὴν πατρίδα των· ἐκεῖ ὅπου ἤρχισαν νὰ ζοῦν θέλουν καὶ νὰ τελευτήσουν καὶ νὰ καταθέσουν τὸ σῶμά των εἰς τὴν γῆν, ἥτις τοὺς ἀνέθρεψε καὶ εἰς τοὺς προγονικούς των τάφους. Εἰς ὅλους φαίνεται δυστύχημα μέγα νὰ μένουν καὶ μετὰ θάνατον εἰς τὴν ξενητειὰν καὶ νὰ κοιμῶνται τὸν αἰώνιον εἰς ξένην γῆν.

Παρὰ τῶν αὐτοχθόνων δύναταί τις νὰ μάθῃ πόσον οἱ γνήσιοι πολῖται εἶνε ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των. Οἱ ξένοι, ὡς νόθοι, εὐκόλως μεταναστεύουν, οὔτε γνωρίζοντες, οὔτε ἀγαπῶντες πατρίδος ὄνομα· ἔχοντες δὲ ὡς μέτρον εὐτυχίας τὴν ἱκανοποίησιν τῶν τέρψεων τοῦ στομάχου των, θεωροῦν ὡς πατρίδα πάντα τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἔχουν τὰ πρὸς τὴν ζωὴν χρήσιμα. Ἀλλ' ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ὁποίους ἡ πατρὶς εἶνε ἀληθὴς μήτηρ, ἀγαποῦν τὴν γῆν ὅπου ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν, ἀδιάφορον ἂν εἶνε μικρὰ καὶ τραχεῖα καὶ ἄγονος· καὶ ὅταν δὲν δύνανται νὰ ἐπαινέσουν τὴν γονιμότητα καὶ τὴν ὡραιότητα τῆς γῆς, πάλιν δὲν δυσκολεύονται νὰ εὕρουν λόγους διὰ νὰ ἐγκωμιάζουν τὴν πατρίδα των. Ἂν ἄλλοι ὑπερηφανεύωνται διὰ τὰς εὐρείας πεδιάδας τοῦ τόπου των, διὰ τοὺς λειμῶνας καὶ τὴν ποικίλην φυτείαν αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ εὑρίσκουν τρόπον νὰ ἐγκωμιάσουν τὴν πτωχὴν πατρίδα· μὴ δυνάμενοι νὰ τὴν λέγουν ἱπποτρόφον, τὴν ἐπαινοῦν ὡς κουροτρόφον. [1]

Καὶ νησιώτης ἂν εἶνέ τις καὶ δύναται νὰ εὐτυχῇ εἰς ξένην χώραν, πάλιν ποθεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του· καὶ ἀθανασίαν ἂν τοῦ προσφέρουν, προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ καὶ νὰ ταφῇ εἰς τὴν πατρίδα του. Τῆς πατρίδος ὁ καπνὸς θὰ τοῦ φανῇ λαμπρότερος ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς ξενητειᾶς.

Τόσον δὲ πολύτιμον εἶνε γενικῶς τῆς πατρίδος τὸ ὄνομα, ὥστε καὶ οἱ νομοθέται εἰς ὅλας τὰς χώρας ὡς μεγαλειτέραν τιμωρίαν ἐπέβαλαν τὴν ἐξορίαν. Δὲν φρονοῦν δὲ μόνον οἱ νομοθέ-

1) Ὅτι παράγει καλὰ παλληκάρια.

ται οὕτω, ἀλλὰ καὶ οἱ διοικοῦντες στρατούς· καὶ εἰς τὰς μάχας ὡς μεγίστην παρακίνησιν θεωροῦν νὰ λέγουν εἰς τοὺς στρατιώτας ὅτι ὁ πόλεμος γίνεται χάριν τῆς πατρίδος. Καὶ οὐδεὶς ὁ μὴ φιλοτιμούμενος ἐκ τούτου νὰ πολεμήσῃ καλῶς. Τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος καὶ τὸν δειλὸν μεταβάλλει εἰς ἀνδρεῖον.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΨΑΔΩΝ

Προλαλιά.

Τὰ νότια μέρη τῆς Λιβύης καλύπτονται ὑπὸ βαθείας ἄμμου καὶ κατακαίονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου· εἶνε δὲ εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἔρημα, ἐντελῶς ἄγονα, πεδινὰ καθ' ὁλοκληρίαν, καὶ οὔτε χλόη, οὔτε φυτά, οὔτε νερὸν ὑπάρχει· ἐὰν δὲ πουθενὰ εἰς τὰ κοιλώματα τῶν πετρῶν διατηρεῖται ὀλίγον ἐκ τῆς βροχῆς, καὶ τοῦτο εἶνε βορβορῶδες καὶ βρωμερόν, ὅσον δὲ καὶ ἂν διψᾷ ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ πίῃ. Διὰ ταῦτα ἡ χώρα εἶνε ἀκατοίκητος. Ἀλλὰ πῶς νὰ κατοικηθῇ ὅταν ἔχῃ κλῖμα τόσον φρικτὸν καὶ εἶνε τόσον ξηρὰ καὶ ἄφορος; Εἶνε τόσος ὁ καύσων καὶ τόσον φλογερὸς καὶ πεπυρακτωμένος ὁ ἀὴρ καὶ τόσον βράζει ἡ ἄμμος, ὥστε ἡ χώρα ἐκείνη ἀποβαίνει ἐντελῶς ἄβατος.

Μόνον οἱ Γεράμαντες, λαὸς γειτονικός, εἰσχωροῦν ἐνίοτε εἰς τὴν ἔρημον ταύτην· εἶνε ἀνθρωποι σκηνῖται, εὔρωστοι καὶ εὐκίνητοι, ζῶντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς θήρας. Κυνηγοῦντες φθάνουν καὶ μέχρι τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, μάλιστα δὲ ὅταν ἔχῃ βρέξῃ καὶ ὁ καύσων μετριάζεται, ἡ δὲ ἄμμος ποτισθεῖσα γίνεται κάπως βατή. Θηρεύουν δὲ ἀγρίους ὄνους, στρουθοκαμήλους καὶ μάλιστα πιθήκους καὶ ἐνίοτε ἐλέφαντας· διότι αὐτὰ μόνον τὰ ζῷα ἀντέχουν εἰς τὴν δίψαν καὶ ἀνέχονται περισσότερον τὸ ὑπερβολικὸν καῦμα τοῦ ἡλίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Γεράμαντες, ἅμα ἐξαντλήσουν τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας ἔχουν μεθ' ἑαυ-

τῶν, ἐπιστρέφουν ἀμέσως, φοβούμενοι μήπως ἡ ἄμμος ὑπερθερμανθεῖσα καταστῇ δύσβατος καί, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθουν, χαθοῦν ὡς ἐντὸς δικτύων μετὰ τῆς λείας των. Τῳόντι ὁ θάνατος αὐτῶν εἶνε ἄφευκτος, ἐὰν ὁ ἥλιος, ἀφοῦ ἀπορροφήσῃ τοὺς ὑδρατμοὺς καὶ καταξηράνῃ τὸ ἔδαφος, γίνῃ φλογερώτερος, διότι ἐκ τῆς ὑγρασίας, ἥτις εἶνε τροφὴ τοῦ πυρός, ἐνισχύεται ἡ θερμότης του.

Ἀλλὰ πάντα ὅσα ἀνέφερα, ὁ καύσων, ἡ δίψα, ἡ ἐρημία καὶ τὸ ὅτι οὐδὲν ἔχει τις νὰ περιμένῃ ἐκ τῆς γῆς, θὰ σᾶς φανοῦν ὀλιγώτερον ἀνυπόφορα καὶ ἐπικίνδυνα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἀναφέρω· καὶ διὰ τοῦτο ἡ χώρα ἐκείνη εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἄξενος καὶ οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ τὴν ἀποφεύγουν. Ἑρπετὰ διάφορα, ὑπερμεγέθη καὶ πολυπληθῆ καὶ τερατώδη κατὰ τὰς μορφὰς καὶ φοβερὰ δηλητηριώδη ὑπάρχουν εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην· καὶ ἄλλα μὲν φωλεύουν καὶ ζοῦν ἐντὸς τῆς ἄμμου, ἄλλα δὲ τρέχουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, φύσαλλοι, ἀσπίδες, ἔχιδναι, κεράσται, βουπρῆστα, ἀκοντίαι, ἀμφίσβαιναι καὶ δράκοντες, προσέτι δὲ δύο εἰδῶν σκορπιοί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν βαδίζουν κάτω εἰς τὸ ἔδαφος καὶ εἶνε ὑπερμεγέθεις καὶ ἡ οὐρά των ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν σπονδύλων, οἱ δὲ ἄλλοι πετοῦν καὶ εἶνε ὑμενόπτεροι, ὅπως αἱ ἀκρίδες, οἱ τέττυγες καὶ αἱ νυκτερίδες. Πλῆθος τοιούτων φρικτῶν πτηνῶν καθιστᾷ ἀπρόσιτον τὴν Λιβύην ἐκείνην.

Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον ἐξ ὅλων τῶν ἑρπετῶν, τὰ ὁποῖα τρέφει ἡ ἄμμος, εἶνε ἡ διψάς, ὄφις ὄχι πολὺ μεγάλος, ὅμοιος μὲ ἔχιδναν, τοῦ ὁποίου τὸ δάγκωμα εἶνε βίαιον καὶ τὸ δηλητήριον φοβερόν, καὶ ἀμέσως προξενεῖ τρομεροὺς καὶ ἀπαύστους πόνους. Καίει καὶ σαπίζει τὰς σάρκας καὶ ἀνάπτει τρομερὰν φλόγα εἰς τὸ σῶμα, οἱ δὲ δηχθέντες κραυγάζουν ὡς νὰ εὑρίσκωνται ἐντὸς πυρᾶς. Ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων τοὺς βασανίζει εἶνε δίψα ὑπερβολική, ἐξ ἧς ὠνομάσθη καὶ τὸ ἑρπετόν. Διψοῦν τρομερὰ καὶ τὸ παραδοξότερον εἶνε ὅτι ὅσῳ πίνουν τόσῳ περισσότερον ἀνάπτει ἡ δίψα των, τὴν ὁποίαν καὶ ὁλόκληρος ὁ Νεῖλος ἢ ὁ Ἴστρος δὲν δύνανται νὰ σβύσουν, ἀλλὰ τὸ νερὸν παροξύνει τὴν δίψαν αὐτῶν ὅπως τὸ ἔλαιον τὴν πυράν.

Τοῦτο ἐξηγοῦν οἱ ἰατροὶ λέγοντες ὅτι τὸ δηλητήριον τοῦ ἑρπετοῦ εἶνε πυκνόν, ὅσον δὲ διαλύεται διὰ τοῦ ποτοῦ, γίνεται, ὡς εἶνε ἐπόμενον, ὑγρότερον καὶ πλέον εὐκίνητον καὶ εἰς μεγαλειτέραν ἔκτασιν διαδίδεται. Ἐγὼ δὲν εἶδα κανένα ὁ ὁποῖος νὰ ἔπαθε τοιοῦτον δυστύχημα καὶ νὰ μὴ δόσουν οἱ θεοὶ νὰ ἴδω ἄνθρωπον οὕτω βασανιζόμενον· ἀλλ' οὔτε μετέβην εἰς τὴν Λιβύην ποτὲ καὶ νομίζω ὅτι καλῶς ἔπραξα. Ἀλλὰ γνωρίζω ἓν ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἤκουσα παρά τινος φίλου, ὅστις τὸ ἀνέγνωσεν ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου στήλης ἀνθρώπου ὅστις ἀπέθανε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐπέστρεφα, μοῦ διηγήθη, ἐκ τῆς Λιβύης εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπορευόμην κατὰ μῆκος τῆς μεγάλης Σύρτιος, διότι ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπῆρχεν· ἐκεῖ δὲ συνήντησα παρὰ τὴν ἀκτὴν ἕνα τάφον βρεχόμενον ὑπὸ τοῦ κύματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε στήλη μὲ ἐπιγραφὴν διηγουμένην τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀπέθανεν ὁ ἐκεῖ ἐνταφιασθείς. Ἐπὶ τῆς στήλης ὑπῆρχεν ἀνάγλυφον παριστῶν ἄνθρωπον ὄρθιον ἐντὸς λίμνης, ὅπως οἱ ζωγράφοι παριστοῦν τὸν Τάνταλον, ὁ ὁποῖος ἐλάμβανε διὰ τῶν χειρῶν ὕδωρ προφανῶς διὰ νὰ πίῃ. Μία διψὰς ἦτο προσκεκολλημένη εἰς τὸν πόδα του, πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἀντλοῦσαι ὕδωρ τὸ ἔχυνον ἐπ' αὐτοῦ. Πλησίον ἐφαίνοντο αὐγὰ στρουθοκαμήλων, τὰς ὁποίας, ὡς εἶπον, κυνηγοῦν οἱ Γεράμαντες. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ ἀναφέρω αὐτολεξεί.

«Πάσχω ὡς ὁ Τάνταλος καιόμενος ὑπὸ τοῦ φρικτοῦ δηλητηρίου, καὶ τὴν βάσανον τῆς δίψης μου ἀδύνατον νὰ καταπαύσουν τοῦ Δαναοῦ αἱ θυγατέρες, ἀδιακόπως καταγινόμεναι ν' ἀντλοῦν ὕδωρ».

Ὑπῆρχον δὲ καὶ τέσσαρες ἄλλοι στίχοι, ἀναφέροντες πῶς, ἐνῷ ἀφῄρει τὰ αὐγά, ἐδήχθη ὑπὸ τοῦ ἑρπετοῦ, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐνθυμοῦμαι πλέον. Διότι οἱ περίοικοι συλλέγουν τὰ αὐγὰ ἐκεῖνα καὶ τὰ ἐκτιμοῦν πολύ, ὄχι μόνον ὡς τροφὴν ἀλλὰ καὶ διότι τὰ μεταχειρίζονται ὡς σκεύη καὶ ποτήρια ἀφοῦ τὰ κενώσουν.

Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει χῶμα ἀλλὰ ἄμμος παντοῦ, ἡ κατασκευὴ ἀγγείων κεραμεικῶν εἶνε ἀδύνατος. Τὰ δὲ μεγαλείτερα ἐκ τῶν αὐγῶν ἐκείνων χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς καλύμματα τῆς κεφαλῆς· τὸ ἥμισυ ἑκάστου ἐξ αὐτῶν ἀρκεῖ διὰ νὰ καλύψῃ τὴν κεφαλήν. Ἐκεῖ λοιπὸν παρὰ τὰ αὐγὰ ἐνεδρεύουν αἱ διψάδες, καὶ ὅταν πλησιάσῃ ἄνθρωπος, ἐξέρχονται ἐκ τῆς ἄμμου καὶ τὸν δαγκώνουν, αὐτὸς δὲ παθαίνει ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνέφερα, καὶ ὅσον πίνει τόσον περισσότερον διψᾷ καὶ οὐδέποτε κατορθόνει νὰ χορτάσῃ νερόν.

Σᾶς διηγήθην ταῦτα ὄχι διότι θέλω νὰ συναγωνισθῶ πρὸς τὸν ποιητὴν Νίκανδρον [1] καὶ νὰ σᾶς δείξω ὅτι ἐμελέτησα τὴν φύσιν τῶν Λιβυκῶν ἑρπετῶν· τοιαύτη ἀσχολία θὰ ἤρμοζε μᾶλλον εἰς ἰατρούς, οἵτινες πρέπει νὰ γνωρίζουν ταῦτα διὰ νὰ δύνανται μὲ τὴν τέχνην των νὰ τὰ καταπολεμοῦν· ἀλλὰ νομίζω (καὶ σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Φίλιον Δία νὰ μὴ κατακρίνετε τὴν παρομοίωσιν ὡς ἀπρεπῆ διὰ τὴν ἀνάμιξιν εἰς αὐτὴν θηρίων) ὅτι καὶ ἐγὼ παθαίνω ἀναφορικῶς πρὸς ὑμᾶς κάτι ἀνάλογον πρὸς ὅ,τι παθαίνουν διὰ τὸ νερὸν οἱ δηχθέντες ὑπὸ τῆς διψάδος. Ὅσον περισσότερον παρουσιάζομαι ἐνώπιον ὑμῶν, τόσῳ περισσότερον τὸ ἐπιθυμῶ, ἡ δίψα μου παροξύνεται καὶ γίνεται ἀκατάσχετος καὶ νομίζω ὅτι οὐδέποτε θὰ κορεσθῶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποτοῦ. Καὶ πολὺ δικαίως· διότι ποῦ δύναμαι νὰ εὕρω ὕδωρ τόσον διαυγὲς καὶ καθαρόν; Ὥστε συγχωρήσατε ἐάν, δηχθεὶς καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ψυχὴν μὲ τὸ γλυκύτατον τοῦτο καὶ ὑγιεινότατον δῆγμα, πίνω ἀπλήστως

---

1) Ὁ ἐκ Κολοφῶνος Νίκανδρος ἦτο συγχρόνως ποιητής, ἰατρός, γραμματικὸς περίφημος καὶ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀττάλου, τελευταίου βασιλέως τῆς Περγάμου (154 π. Χ.) Ἐκ τῶν πολυαριθμων ἐμμέτρων καὶ πεζῶν ἔργων του διεσώθησαν μόνον δύο ποιήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν περιγράφει τὰ δηλητηριώδη ἑρπετὰ καὶ ὑποδεικνύει φάρμακα κατὰ τῶν δηγμάτων αὐτῶν, τὸ δὲ πραγματεύεται περὶ δηλητηρίων καὶ ἀντιφαρμάκων.

καὶ κρατῶ ἀνοικτὸν τὸ στόμα ὑπὸ τὸν κρουνὸν· εὔχομαι μόνον νὰ μὴ ἐξαντληθῇ ἡ προθυμία σας εἰς τὸ νὰ μὲ ἀκροᾶσθε καὶ μὲ ἐγκαταλείψετε διψῶντα εἰσέτι καὶ ἔχοντα τὸ στόμα ἀνοικτόν· ἡ δίψα μου πρὸς ὑμᾶς εἶνε ἄσβεστος, διότι, κατὰ τὸν σοφὸν Πλάτωνα, τὰ καλὰ δὲν προξενοῦν κόρον· «κόρος οὐδεὶς τῶν καλῶν».

ΠΕΡΙ ΟΡΧΗΣΕΩΣ

ΛΥΚΙΝΟΣ. Ἐπειδὴ λοιπόν, Κράτων, τόσην δεινὴν κατηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι πρὸ πολλοῦ ἦσο παρεσκευασμένος, ἐξήνεγκες κατὰ τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ὀρχηστικῆς ἐν γένει τέχνης καὶ ἐναντίον ἡμῶν οἵτινες τερπόμεθα εἰς τὸ θέαμα τοῦτο, καὶ εἶπες ὅτι ἀποδίδομεν μεγάλην σπουδαιότητα εἰς πρᾶγμα τόσον γελοῖον καὶ γυναικῶδες, ἄκουσε πόσον ἔσφαλες καὶ πῶς ἔκαμες τὸ λάθος νὰ κατηγορήσῃς ἓν ἀπὸ τὰ καλλίτερα πράγματα τῆς ζωῆς. Ἀλλ' εἶσαι δικαιολογημένος, διότι συνείθισες νὰ ζῇς πάντοτε ζωὴν λιτὴν καὶ ἀπέριττον καὶ νὰ θεωρῇς καλὸν μόνον πᾶν ὅ,τι εἶνε τραχύ, καὶ οὕτω ἐξ ἀγνοίας ἐνόμισες ὅτι καὶ ὁ χορὸς εἶνε ἄξιος κατηγορίας.

ΚΡΑΤΩΝ. Τί θέλεις νὰ φρονῶ, Λυκίνε, περὶ ἑνὸς ἀνθρώπου μὲ ἀνδρικὸν φρόνημα, ὁ ὁποῖος μάλιστα καταγίνεται εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὁ ὁποῖος ἀφήνων αὐτὰς τὰς σοβαρὰς ἀσχολίας καὶ τὴν μελέτην τῶν παλαιῶν συγγραφέων, κάθηται καὶ ἀκούει αὐλοὺς καὶ βλέπει θηλυπρεπῆ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος φορεῖ ἐνδύματα μαλακὰ καὶ τραγουδεῖ ἄσεμνα ᾄσματα καὶ μιμεῖται γύναια ἐρωτικά, ὅπως αἱ περιώνυμοι διὰ τὴν ἀσέλγειαν αὐτῶν Φαῖδραι καὶ Παρθενῶπαι καὶ Ῥοδόπαι, καὶ ὅλα αὐτὰ συνοδευόμενα μὲ χειροκροτήματα καὶ τερετίσματα καὶ ποδοκροτήματα, πράγματα γελοιωδέστατα ἀληθῶς καὶ ἐλάχιστα πρέποντα εἰς ἄνδρα ἐλεύθερον καὶ ὅμοιον μὲ σέ; Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔμαθα ὅτι διέρχεσαι τὸν καιρόν σου εἰς τοιαῦτα θεάματα, ὄχι μόνον ἐντρά-

πηκα διὰ λογαριασμόν σου, ἀλλὰ καὶ ἐλυπήθην, διότι ἀφήσας τὸν Πλάτωνα, τὸν Χρύσιππον καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, διασκεδάζεις, ὅπως ἐκεῖνοι οἵτινες ξύουν τὰ ὦτά των μὲ πτερόν, ἐνῷ ὑπάρχουν τόσα ἄλλα ἀκούσματα καὶ θεάματα σπουδαῖα. Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον οἱ κυκλικοὶ αὐληταὶ [1] καὶ οἱ ᾄδοντες σεμνὰ ᾄσματα ἐν συνοδείᾳ κιθάρας, ὑπάρχει ἡ σοβαρὰ τραγῳδία καὶ ἡ εὐθυμοτάτη κωμῳδία, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἔχουν εἰσαχθῇ. Πρέπει νὰ κάμῃς μακρὰν ἀπολογίαν πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους, ἐὰν θέλῃς νὰ μὴ σὲ ἀποκηρύξουν καὶ σὲ ἐκδιώξουν ἐκ τοῦ ὁμίλου τῶν σπουδαίων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ καλλίτερον εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, ν' ἀρνηθῇς μίαν καὶ καλὴν καὶ νὰ λέγῃς ὅτι οὐδόλως ὑπέπεσες εἰς τοιαύτην παρεκτροπήν. Ἂν ἐξακολουθήσῃς ὅμως, ὑπάρχει φόβος νὰ μεταβληθῇς ἐξ ἀνδρὸς εἰς Λυδὴν ἢ Βάκχην, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ πταίῃς μόνον σύ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι δὲν σὲ ἀπεσπάσαμεν, ὅπως τὸν Ὀδυσσέα, ἐκ τοῦ λωτοῦ διὰ νὰ σ' ἐπαναφέρωμεν εἰς τὰς προτέρας ἀσχολίας, πρὶν ἢ σὲ κατακυριεύσουν αἱ Σειρῆνες τοῦ θεάτρου. Ἀλλ' ὁ ἐξ ἐκείνων κίνδυνος ἀπηυθύνετο μόνον πρὸς τὰ ὦτα καὶ μόνον κηροῦ εἶχε ἀνάγκην ὁ διερχόμενος πλησίον αὐτῶν· σὺ δὲ ὄχι μόνον διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεται ὅτι ἔχεις ὑποδουλωθῇ καθ' ὁλοκληρίαν.

ΛΥΚΙΝ. Ὠπώ, Κράτων, ἐξαγριωμένον καὶ φοβερὸν ἀπέλυσες ἐναντίον μου τὸν σκύλλον σου. [2] Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τῶν λωτοφάγων καὶ τῶν Σειρήνων μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ταιριάζει παντάπασιν εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἔπαθα, καθ' ὅσον δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔτρωγον τὸν λωτὸν καὶ ἤκουον τὰς Σειρῆνας τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὀλέθριον, ἐνῷ εἰς ἐμὲ ὄχι μόνον εὐχάριστον εἶνε, ἀλλὰ καὶ πρὸς

---

1) Οἱ αὐλοῦντες κυκλικὰ μέλη, τὰ ὁποῖα, ὅπως τὰ κυκλικὰ ποιήματα, περιελάμβανον ὁλόκληρον κύκλον τῆς μυθολογίας.

2) Ὁ Κράτων ἦτο κυνικὸς φιλόσοφος, εἰς τοῦτο δὲ ἀναφέρεται ὁ ἀστεϊσμός.

τὸ καλόν μου συντελεῖ· διότι δὲν περιπίπτω εἰς λήθην καὶ ἄγνοιαν, ἀλλ' ἂν θέλῃς νὰ σοῦ εἴπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἐκ τοῦ θεάτρου ἐπανῆλθα πολὺ συνετώτερος καὶ ὀξυδερκέστερος καὶ δύναμαι νὰ εἴπω, ὅπως ὁ Ὅμηρος, ὅτι ὁ βλέπων τὸ θέαμα ἐκεῖνο

τερψάμενος νεῖται καὶ πλείονα εἰδώς. [1]

ΚΡΑΤ. Κακὸ ποῦ ἔπαθες, Λυκῖνε· ὄχι μόνον δὲν ἐντρέπεσαι δι' αὐτά, ἀλλὰ φαίνεσαι καὶ ὑπερηφανευόμενος. Καὶ τὸ φοβερώτερον εἶνε ὅτι οὔτε ἐλπίδα θεραπείας παρουσιάζεις, ἀφοῦ τολμᾷς νὰ ἐπαινῇς πράγματα τόσον αἰσχρὰ καὶ ἀξιοκαταφρόνητα.

ΛΥΚΙΝ. Δὲν μοῦ λέγεις, Κράτων, αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγεις περὶ ὀρχήσεως καὶ τῶν γινομένων εἰς τὸ θέατρον, τὰ λέγεις κατόπιν ἰδίας ἀντιλήψεως ἢ, χωρὶς νὰ γνωρίζῃς τὰ θεάματα ἐκεῖνα, τὰ κατηγορεῖς καὶ τὰ ὀνομάζεις αἰσχρὰ καὶ κατάπτυστα; Διότι ἐὰν μὲν τὰ εἶδες, εὑρίσκεσαι εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὲ ἐμέ, ἐὰν δὲ ὄχι, πρόσεξε μήπως ἡ κατηγορία σου εἶνε παράλογος καὶ φανῇς ὅτι ἐξ ἐπιπολαιότητος κατηγορεῖς πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζεις.

ΚΡΑΤ. Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε τώρα, μὲ αὐτὰ τὰ γένεια ποῦ ἔχω καὶ τὰ ψαρὰ μαλλιὰ νὰ πηγαίνω νὰ κάθωμαι μεταξὺ τῶν γυναίων ἐκείνων καὶ τῶν ἀνοήτων θεατῶν, καὶ μάλιστα νὰ χειροκροτῶ καὶ νὰ ἐπευφημῶ ἄνθρωπον ἐλεεινόν, ὁ ὁποῖος χωρὶς λόγον καὶ ἀπρεπέστατα χοροπηδᾷ καὶ λυγίζει τὸ σῶμά του.

ΛΥΚΙΝ. Εἶσαι δικαιολογημένος, Κράτων, ἀφοῦ δὲν εἶδες ποτὲ τοιοῦτον θέαμα. Ἀλλ' ἂν ἤθελες νὰ μὲ ἀκούσῃς καὶ νὰ ἔλθῃς νὰ ἴδῃς μόνον δοκιμαστικῶς, εἶμαι βέβαιος ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπευδες πρὸ τῶν ἄλλων διὰ νὰ καταλάβῃς θέσιν κατάλληλον, ὥστε νὰ βλέπῃς καὶ ν' ἀκούῃς ἀκριβῶς τὰ πάντα.

ΚΡΑΤ. Νὰ μὴ 'δῶ σωτηρια [2] ἂν ποτε φθάσω εἰς τοιοῦτον ἐξευ-

---

1) Ἐπιστρέφει εὐχαριστημένος καὶ μὲ γνώσεις περισσοτέρας.

2) Τὸ κείμενον λέγει· «μὴ ὥρασιν ἰκοίμην», δηλαδὴ κατὰ λέξιν· «νὰ μὴ

τελισμόν. Πρέπει ν᾽ ἀρχίσω νὰ ξυρίζωμαι καὶ νὰ μαδῶ τὰς τρίχας μου [1] διὰ νὰ καταντήσω εἰς τοιαύτην ἀναξιοπρέπειαν· λυποῦμαι δὲ καὶ σὲ ποῦ σὲ βλέπω τόσον ξετρελλαμένον μὲ αὐτὰς τὰς ἀηδίας.

ΛΥΚΙΝ. Θέλεις ν᾽ ἀφήσῃς, ἀγαπητέ μου, αὐτὰς τὰς ὕβρεις καὶ νὰ μ᾽ ἀκούσῃς νὰ σοῦ ὁμιλήσω περὶ ὀρχήσεως καὶ διὰ τὰ καλά της καὶ νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶνε μόνον τερπνή, ἀλλὰ καὶ ὀφελεῖ τοὺς θεατάς, νὰ σοῦ παραστήσω πῶς τοὺς μορφώνει καὶ τοὺς διδάσκει καὶ πῶς ῥυθμίζει τὰς ψυχάς των, γυμνάζουσα αὐτὰς δι᾽ ὡραίων θεαμάτων καὶ ἐξαιρέτων ἀκουσμάτων καὶ ἐπιδεικνύουσα μίαν ὡραίαν ἁρμονίαν μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος; Τὸ ὅτι ἡ ὄρχησις ἐκτελεῖ πάντα ταῦτα μὲ μουσικὴν καὶ ῥυθμόν, δὲν εἶνε λόγος διὰ νὰ κατακριθῇ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐπαινεθῇ.

ΚΡΑΤ. Δὲν ἔχω καιρὸν ν᾽ ἀκούω ἕνα παράφρονα νὰ ἐπαινῇ τὸ νόσημά του· ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἐπιμένεις νὰ φλυαρήσῃς, δὲν ἔχω δυσκολίαν νὰ σοῦ κάμω αὐτὴν τὴν φιλικὴν εὐχαρίστησιν καὶ νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσίν σου τὴν ἀκοήν μου, καθότι δὲν ἔχω ἀνάγκην κηροῦ [2], διὰ ν᾽ ἀκούω ἀνοησίας χωρὶς νὰ προσέχω εἰς αὐτάς. Ὥστε θὰ σιωπήσω καὶ λέγε ὅ,τι θέλεις καὶ ὡς νὰ μὴ σὲ ἀκούῃ κανείς.

ΛΥΚΙΝ. Εὐχαριστῶ, Κράτων, διότι αὐτὸ ἀκριβῶς ἤθελα· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι μετ᾽ ὀλίγον δὲν θὰ σοῦ φαίνωνται ἀνοησίαι αὐτὰ τὰ ὁποῖα θὰ σοῦ εἴπω. Ἐν πρώτοις, μοῦ φαίνεται, ἀγνοεῖς τελείως ὅτι ἡ τέχνη τῆς ὀρχήσεως οὔτε χθεσινήν, οὔτε προχθεσινὴν ἔχει τὴν καταγωγήν, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν προπατόρων μας ἢ τῶν προπατόρων αὐτῶν ἤρχισε· ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τὰ ἀληθέστερα περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὀρχήσεως λέγουν

φθάσω εἰς τὰς ὥρας», τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Σχολιαστὴν σημαίνει, κάτι ἀνάλογον πρὸς τὸ σημερινόν· «Νὰ μὴ δῶ σωτηρία ψυχῆς».

1 Ὅπως συνείθιζον οἱ θηλυπρεπεῖς καὶ διεφθαρμένοι, οἱ πιττούμενοι. (Ἴδε «Δραπέτας» καὶ «Ψευδολογιστήν»).

2) Ὅπως οἱ διερχόμενοι πλησίον τῶν Σειρήνων.

ὅτι αὕτη συμπίπτει μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ παντὸς καὶ ὅτι ἀνεφάνη συγχρόνως μὲ τὸν ἀρχαιότατον τῶν θεῶν, τὸν Ἔρωτα. Ἡ κίνησις τῶν ἄστρων, ἡ περιφορὰ τῶν πλανητῶν περὶ τοὺς ἀπλανεῖς καὶ ἡ εὔρυθμος αὐτῶν σχέσις καὶ ἡ ἁρμονία εἶνε δείγματα τῆς ἀρχεγόνου ὀρχήσεως. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀναπτυσσομένη καὶ βελτιουμένη διὰ νέων προσθηκῶν, φαίνεται ὅτι ἔφθασε σήμερον εἰς τὴν ἄκραν τελειότητα καὶ κατέστη πολύμορφον καὶ παναρμόνιον καὶ πολύμουσον ἀγαθόν.

Ἀναφέρεται ὅτι πρώτη ἡ Ῥέα ἐθέλχθη ὑπὸ τῆς τέχνης ταύτης καὶ εἰς μὲν τὴν Φρυγίαν ἔβαλε τοὺς Κορύβαντας νὰ χορεύσουν, εἰς δὲ τὴν Κρήτην τοὺς Κουρῆτας, καὶ δὲν ὠφελήθη ὀλίγον ἐκ τῆς τέχνης αὐτῶν, ἀφοῦ διὰ τοῦ χοροῦ των τῆς ἔσωσαν τὸν Δία, ὥστε καὶ δικαίως ὁ Ζεὺς νὰ ὁμολογῇ ὅτι ὀφείλει εἰς αὐτοὺς σῶστρα, διότι χάρις εἰς τὴν ὄρχησίν των ἐσώθη ἀπὸ τοὺς ὀδόντας τοῦ πατρός του.

Ἐχόρευον δὲ ἔνοπλοι καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκρότουν τὰ ξίφη ἐπὶ τῶν ἀσπίδων καὶ ἀνεπήδων κατὰ τρόπον ἐνθουσιώδη καὶ πολεμικόν. Ἔπειτα οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν Κρητῶν ἐπιμελῶς ἀσκηθέντες ἔγιναν ἄριστοι χορευταί, ὄχι μόνον οἱ ἁπλοῖ πολῖται ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς ἡγεμονικὰς οἰκογενείας καὶ πρωτεύοντες. Ὁ Ὅμηρος ὄχι διὰ νὰ ψέξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Μηριόνην, τὸν ὠνόμασεν ὀρχηστήν, καὶ τόσον ἦτο γνωστὸς καὶ διεκρίνετο οὗτος διὰ τὴν χορευτικήν του τέχνην, ὥστε ὄχι μόνον οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Τρῶες, καίτοι ἐχθροί· καὶ ὑποθέτω ὅτι τὸ ἐμάντευον βλέποντες τὴν εὐκινησίαν καὶ εὐρυθμίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐπολέμει καὶ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκ τῆς ὀρχήσεως. Ἰδοὺ δὲ τί λέγουν τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη·

> Μηριόνη, τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστὴν περ' ἐόντα
> ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε. [1]

1) Λόγος τοῦ Αἰνείου: Μολονότι εἶσαι χορευτής, Μηριόνη, τὸ δόρυ μου θὰ σὲ ξαπλώσῃ κάτω.

Ἐν τοσούτῳ δὲν τὸν ἐπέτυχε, διότι ὁ Μηριόνης, ὡς ἐξησκημένος εἰς τὸν χορόν, ὑποθέτω, εὐκόλως διέφευγε τὰ ῥιπτόμενα ἐναντίον του ἀκόντια.

Καίτοι ἔχω νὰ ἀναφέρω καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐκ τῶν ἡρώων, οἵτινες ἦσαν γυμνασμένοι εἰς τὴν ὄρχησιν καὶ εἶχον ἀναγάγῃ αὐτὴν εἰς τέχνην, θεωρῶ ἀρκετὸν νὰ ἀναφέρω μόνον τὸν Νεοπτόλεμον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως, ὅστις διέπρεψεν ὡς χορευτὴς καὶ ἐπενόησε νέον εἶδος χοροῦ, τὸ ὡραιότερον, τὸν ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθέντα Πυρρήχιον.[1] Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς μανθάνων ταῦτα περὶ τοῦ υἱοῦ του ἔχαιρεν, ὑποθέτω, περισσότερον παρὰ διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἄλλην ἀνδρείαν του. Τῳόντι δὲ ἡ ὀρχηστικὴ τέχνη ἐκείνου συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐκπορθηθῇ καὶ καταστραφῇ ἡ δυσπόρθητος πόλις τῶν Τρώων.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες θεωροῦνται ὡς οἱ ἀνδρειότεροι τῶν Ἑλλήνων, ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ Πολυδεύκους καὶ Κάστορος νὰ καρυατίζουν — εἶνε δὲ τοῦτο εἶδος ὀρχήσεως, τὸ ὁποῖον χορεύεται εἰς τὰς Καρύας τῆς Λακωνικῆς — καὶ πράττουν τὰ πάντα ῥυθμικῶς· καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν πόλεμον πορεύονται μὲ ῥυθμὸν καὶ κανονίζουν τὸ βῆμά των κατὰ τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ, ὁ ὁποῖος δίδει καὶ τὸ πρῶτον σύνθημα πρὸς τὴν μάχην. Κατώρθωναν δὲ νὰ νικοῦν πάντοτε, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς εὐρυθμίας. Ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκόμη δύνασαι νὰ ἴδῃς τοὺς ἐφήβους των νὰ ἐξασκοῦνται περισσότερον εἰς τὸν χορὸν παρὰ εἰς τὴν ὁπλομαχητικήν. Ὅταν παύσουν ἀγωνιζόμενοι εἰς τὸ παγκράτιον καὶ ἀλληλοκτυπούμενοι, αἱ ἀσκήσεις των τελειώνουν εἰς χορόν. Ὁ αὐλητὴς κάθηται εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ αὐλεῖ καὶ κροτεῖ μὲ τὸν πόδα,[2] οἱ δὲ νέοι ἀκολουθοῦν ἀλλήλους εἰς γραμμὴν καὶ χορεύοντες λαμβάνουν διαφόρους στάσεις κινούμενοι ῥυθμικῶς, ἄλ-

1) Ὁ Νεοπτόλεμος ὠνομάζετο Πυρρός, δηλαδὴ ξανθός.

2) Ὁ παίζων τὸ ὄργανον εἰς τὸν χορὸν καὶ ὁ διευθύνων ὀρχήστραν εἶχον κρόταλον προσδεδεμένον εἰς τὸν πόδα μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτύπων τὸ μέτρον

λοτε μὲν πολεμικάς, ἄλλοτε δὲ ἐρωτικὰς καὶ βακχικάς. Καὶ τὸ ᾆσμα, μὲ τὸ ὁποῖον συνοδεύουν τὴν ὄρχησιν, εἶνε ἐπίκλησις πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τοὺς Ἔρωτας, τοὺς ὁποίους καλοῦν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ ᾆσμα καὶ τὴν ὄρχησιν αὐτῶν, τὸ δὲ ἄλλο ᾆσμα — διότι δύο ᾄσματα τραγουδοῦν — διδάσκει καὶ πῶς πρέπει νὰ χορεύουν· ἐμπρὸς παιδιὰ τὸ πόδι, λέγει τὸ τραγοῦδι, κι' ἂς βράσῃ ὁ χορός. Ἀνάλογα κάμνουν καὶ οἱ χορεύοντες τὸν λεγόμενον ὅρμον. Ὁ δὲ ὅρμος εἶνε χορὸς κοινὸς τῶν ἐφήβων καὶ τῶν παρθένων, οἵτινες χορεύουν ὁ εἷς παρὰ τὸν ἄλλον καὶ σχηματίζουν ἀληθῶς ὅρμον.[1] Σύρει δὲ τὸν χορὸν ὁ ἔφηβος καὶ χορεύει ἐπιδεικνύων διὰ τῶν κινήσεών του πράξεις νεανικὰς καὶ ὅσα κατόπιν θὰ πράττῃ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἀκολουθεῖ ἡ παρθένος, ὑποδεικνύουσα εἰς τὰς ἄλλας νὰ χορεύουν κοσμίως, τοιουτοτρόπως δὲ ὁ ὅρμος πλέκεται ἐκ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας. Καὶ αἱ γυμνοπαιδίαι[2] δὲ εἶνε ἐπίσης Λακωνικὴ ὄρχησις. Παραλείπω, διότι θὰ τὰ ἔχῃς ἀναγνώσῃ, ὅσα ὁ Ὅμηρος λέγει περὶ τῆς Ἀριάδνης εἰς τὰ περὶ ἀσπίδος καὶ περὶ τοῦ χοροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Δαίδαλος τὴν ἐξήσκησε, καὶ δὲν θὰ κάμω λόγον ἐπίσης περὶ τῶν δύο χορευτῶν, τοὺς ὁποίους ἐκεῖ ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ κυβιστῆρας[3] καὶ οἵτινες ἡγοῦνται τοῦ χοροῦ. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὁ ποιητὴς λέγει· «Κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον[4]», καὶ τοῦτο ἦτο ἡ ὡραιοτέρα

---

1) Ὅρμος σημαίνει περιδέραιον. Ὁ χορὸς οὗτος, κατὰ τὸν μῦθον, ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ Δαιδάλου, καὶ ἐχορεύθη ὑπ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὁ Θησεὺς ἀπηλευθέρωσεν ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τῆς Κρήτης.

2) Ἡ γυμνοπαιδία, κατὰ τὸν Ἀθήναιον, ἦτο ἀρκετὰ ὁμοία πρὸς τὴν τραγικὴν ὄρχησιν τὴν λεγομένην ἐμμέλειαν, εἶχον δὲ καὶ τὰ δύο ταῦτα εἴδη τοῦ χοροῦ πολλὴν σεμνότητα καὶ εὐγένειαν. Ἡ γυμνοπαιδία ἐχορεύετο ὑπὸ δύο χορῶν ἢ δύο ὁμάδων χορευτῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀπετελεῖτο ἐξ ἐφήβων, ἡ δὲ ἐξ ἀνδρῶν.

3) Κυβιστῆρες ἐλέγοντο οἱ βαδίζοντες διὰ τῶν χειρῶν καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω πρὸς ἐπίδειξιν δεξιότητος.

4) Νεαροὶ χορευταὶ περιεστρέφοντο.

παράστασις τὴν ὁποίαν εἶχε κατασκευάσῃ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ὁ Ἥφαιστος. Διὰ τοὺς Φαίακας εἶνε πολὺ φυσικὸν ὅτι ἐτέρποντο εἰς τὸν χορόν, καθότι ἦσαν λαὸς φιλήδονος καὶ ἀπελάμβανον ὅλας τὰς εὐτυχίας τῆς ζωῆς. Παρέστησε δὲ ὁ Ὅμηρος τὸν Ὀδυσσέα θαυμάζοντα πρὸ πάντων τὴν ζωηρότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐκινοῦντο οἱ πόδες των εἰς τὸν χορόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν τόσον ἐξετιμήθη ἡ ἄσκησις τοῦ χοροῦ, ὥστε οἱ κάτοικοι ἀπεκάλουν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχηγούς των προορχηστῆρας.[1] Τοῦτο δὲ φαίνεται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀνδριάντων, οἵτινες ἐστήνοντο εἰς τοὺς ἀνδραγαθοῦντας. Μία ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων λέγει· «Ἡ πόλις ἐξέλεξε τὸν τάδε προορχηστῆρα»[2], ἄλλη δέ· «Εἰς τὸν Εἰλατίωνα, ἐπειδὴ καλῶς ἐχόρευσεν εἰς τὴν μάχην, ὁ δῆμος ἐγείρει τὸν ἀνδριάντα τοῦτον».[3] Ἐκτὸς τούτου οὐδεμία τελετὴ ἀρχαία γίνεται χωρὶς ὄρχησιν. Ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Μουσαῖος, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων ὀρχηστῶν τῆς ἐποχῆς των καὶ οἵτινες ἵδρυσαν τὰς μυστικὰς τελετάς, ἐθεώρησαν ὅτι θὰ ἦτο πολὺ ὡραῖον νά γίνεται ἡ μύησις εἰς τὰς τελετὰς ταύτας μὲ ῥυθμὸν καὶ ὄρχησιν καὶ οὕτω ἐνομοθέτησαν. Ἀπόδειξις δὲ τῶν λόγων μου, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μάθουν οἱ ἀμύητοι, εἶνε τὸ πασίγνωστον, ὅτι περὶ τῶν ἀποκαλυπτόντων τὰ μυστήρια λέγεται κοινῶς ὅτι ἐξορχοῦνται. Εἰς τὴν Δῆλον οὔτε αἱ θυσίαι ἐγίνοντο χωρὶς ὄρχησιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ μουσικῆς. Ἐσχηματίζοντο χοροὶ παίδων καὶ ἐχόρευον ὑπὸ τοὺς ἤχους αὐλοῦ καὶ κιθάρας, οἱ δὲ διακρινόμενοι ἐξ αὐτῶν συνώδευον καὶ μὲ ᾄσματα τὸν χορόν, καὶ τὰ ᾄσματα τὰ ὁποῖα ἐποιοῦντο διὰ τὸν χορὸν ἐκαλοῦντο ὑπορχήματα, ἦσαν δὲ πολυάριθμα. Ἀλλὰ διατί νὰ ἀναφέρω μόνον τοὺς Ἕλληνας, ἀφοῦ καὶ οἱ Ἰνδοί, ὅταν τὸ πρωὶ ἐγείρωνται ἐκ τοῦ ὕπνου, δὲν προσεύχονται

1) Δηλαδὴ ἡγουμένους τοῦ χοροῦ, σύροντας τὸν χορόν.

2) «Προύκρινε προορχηστῆρα ἡ πόλις».

3) «Εἰλατίωνι τὴν εἰκόνα ὁ δᾶμος εὖ ὀρχησαμένῳ τὰν μάχαν».

πρὸς τὸν ἥλιον, ὅπως ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι φιλοῦμεν τὴν χεῖρα καὶ νομίζομεν τοῦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν προσευχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ στρεφόμενοι πρὸς ἀνατολὰς χαιρετοῦν τὸν ἥλιον χορεύοντες καὶ μιμοῦνται τὸν σιωπηλὸν χορὸν τοῦ θεοῦ τούτου· τοῦτο δὲ εἶνε διὰ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ προσευχὴ καὶ χορὸς καὶ θυσία καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσεύχονται εἰς τὸν ἥλιον δὶς τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν πρωΐαν καὶ κατὰ τὴν δύσιν.

Οἱ δὲ Αἰθίοπες καὶ πολεμοῦν χορεύοντες καὶ δὲν ῥίπτει βέλος ὁ Αἰθίοψ—ἔχουν δὲ ὡς φαρέτραν τὴν κεφαλήν των καὶ περὶ αὐτὴν δένουν ἀκτινηδὸν τὰ βέλη—ἐὰν προηγουμένως δὲν χορεύσῃ καὶ διὰ τῶν χορευτικῶν κινήσεων ἀπειλήσῃ καὶ προεκφοβίσῃ τὸν ἐχθρόν. Ἀφοῦ δὲ ὡμιλήσαμεν περὶ Ἰνδιῶν καὶ Αἰθιοπίας, ἀξίζει νὰ κατέλθωμεν καὶ εἰς τὴν γειτονικὴν Αἴγυπτον, διότι μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ παλαιὸς μῦθος ἐννοεῖ ὅτι ὁ Αἰγύπτιος Πρωτεὺς δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ χορευτής, δηλαδὴ μιμητικὸς ἄνθρωπος καὶ ἱκανὸς νὰ λαμβάνῃ διάφορα σχήματα καὶ μορφάς, ἀφοῦ καὶ τοῦ ὕδατος τὴν ὑγρότητα ἐμιμεῖτο καὶ τοῦ πυρὸς τὴν ζωηρότητα εἰς τὴν κίνησιν καὶ τοῦ λέοντος τὴν ἀγριότητα καὶ τῆς παρδάλεως τὴν ὀργὴν καὶ τοῦ δένδρου τὴν δόνησιν καὶ ἐν γένει ὅ,τι ἄλλο ἤθελεν. Ὁ μῦθος ὅμως παραλαβὼν αὐτὸν τὸν παρέστησε κατὰ τρόπον παράδοξον, ὅτι τάχα μετεβάλλετο εἰς ὅ,τι ἐμιμεῖτο. Ἀλλὰ τοῦτο ἁρμόζει καὶ εἰς τοὺς σήμερον χορεύοντας, τοὺς ὁποίους βλέπομεν ν' ἀλλάσσουν εἰς τὴν στιγμὴν μορφὰς ἀκριβῶς ὅπως ὁ Πρωτεύς. Πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἡ Ἔμπουσα, ἥτις ἤλλασε μυρίας μορφάς, ἦτο χορεύτρια καὶ ὁ μῦθος τὴν παρεμόρφωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Μετὰ ταῦτα δὲν εἶνε δίκαιον νὰ παρασιωπήσωμεν καὶ τὴν ὄρχησιν τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν χορεύουν οἱ εὐγενέστατοι ἐξ αὐτῶν, οἱ λεγόμενοι Σάλιοι—εἶνε δὲ τοῦτο ἱερατικὸν ὄνομα—πρὸς τιμὴν τοῦ Ἄρεως καὶ εἶνε χορὸς σεμνότατος καὶ ἱεροπρεπέστατος. Κάποιος δὲ μῦθος τῆς Βιθυνίας, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰς Ἰταλικὰς παραδόσεις, λέγει περὶ τοῦ Πριάπου, θεοῦ πολεμικοῦ καὶ ἑνὸς ἐκ τῶν Τιτάνων, ὑποθέτω, ἢ ἐκ τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, οἵ-

τινες ἔργον εἶχον νὰ διδάσκουν τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων, ὅτι παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Ἥραν τὸν Ἄρην, ὁ ὁποῖος ἦτο μὲν ἀκόμη μικρὸς τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ σκληραγωγημένος καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀνδρεῖος, καὶ πρὶν ἢ τὸν διδάξῃ νὰ μάχεται μὲ τὰ ὅπλα, τὸν κατέστησε τέλειον χορευτήν. Ὡς ἀμοιβὴν δὲ ἔλαβε διὰ τοῦτο παρὰ τῆς Ἥρας τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ τὸ δέκατον τῶν λαφύρων, τὰ ὁποῖα θὰ εἶχεν ἐκ τοῦ πολέμου ὁ Ἄρης. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Διονυσικὰς καὶ Βακχικὰς τελετάς, νομίζω ὅτι δὲν περιμένεις νὰ μάθῃς ἀπὸ ἐμὲ ὅτι ἀπετελοῦντο ὅλαι ἀπὸ χορούς. Ἦσαν δὲ τρεῖς αἱ κυριώτεραι Διονυσιακαὶ ὀρχήσεις, ὁ κόρδαξ, ἡ σικιννὶς καὶ ἡ ἐμμέλεια, καὶ οἱ θεράποντες τοῦ Διονύσου, οἱ Σάτυροι, ἔδωκαν εἰς αὐτὰς τὰ ὀνόματά των. Μὲ αὐτὴν δὲ τὴν τέχνην ὁ Διόνυσος ὑπέταξε τοὺς Τυρηννούς, τοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Λυδοὺς καὶ μὲ στράτευμα ἐκ χορευτῶν ἐνίκησε φιλὰς τόσον μαχίμους.

Ὥστε πρόσεξε, ἀγαπητέ μου, μήπως εἶνε ἀσέβεια νὰ κατηγορῇς τέχνην θείαν, ἀφιερωμένην εἰς τὰ μυστήρια, ἐξασκηθεῖσαν ὑπὸ τόσον θεῶν καὶ πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἐκτελουμένην, παρέχουσαν δὲ ἐκτὸς τῆς τέρψεως καὶ ὠφέλειαν. Ἀπορῶ δὲ καὶ πῶς σύ, ὁ ὁποῖος τόσον, ὡς γνωρίζω, ἀγαπᾷς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον—διότι θὰ ἐπιστρέψω πάλιν εἰς τοὺς ποιητὰς—τολμᾷς ν' ἀντιλογῇς πρὸς ἐκείνους οἵτινες ὑπὲρ ὅλα ἐπαινοῦν τὴν ὄρχησιν. Διότι ὁ μὲν Ὅμηρος, ἀναφέρων τὰ πλέον εὐχάριστα καὶ ὡραιότερα τῶν πραγμάτων, τὸν ὕπνον, τὴν ἐρωτικὴν ἀπόλαυσιν, τὸ ᾆσμα καὶ τὸν χορόν, μόνον τὸν τελευταῖον ὠνόμασεν ἀμύμονα.[1] Ὡς λέγει, ἡ τέρψις γεννᾶται ἐκ τῆς μουσικῆς, καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶνε ἡνωμένα εἰς τὸν χορόν, τὸ γλυκερὸν ᾆσμα καὶ ἡ ἀμύμων ὄρχησις· καὶ σὺ τώρα φαίνεσαι ὅτι τὸν κατηγορεῖς δι' αὐτήν του τὴν γνώμην. Εἰς ἄλλο μέρος τῶν ποιήσεών του λέγει·

Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,

---

1) Ἀμεμπτον.

ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν· [1]

διότι ἀληθῶς εἶνε θελκτικώτατον τὸ ᾆσμα τὸ ὁποῖον συνοδεύει τὸν χορὸν καὶ κάλλιστον δῶρον τῶν θεῶν. Ὁ Ὅμηρος, διαιρῶν ὅλα τὰ πράγματα εἰς πόλεμον καὶ εἰρήνην, μόνον τὰ δύο ταῦτα ὡς τὰ καλλίτερα φέρει ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ Ἡσίοδος, ὁ ὁποῖος δὲν ἤκουσε παρ' ἄλλου, ἀλλ' εἶδε μὲ τὰ μάτια του μίαν αὐγὴν τὰς Μούσας νὰ χορεύουν, λέγει περὶ αὐτῶν ὡς μέγιστον ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ποιημάτων του, ὅτι «περὶ κρήνην ἰοειδὲα πόσσ' ἁπαλλοῖσιν ὀρχεῦνται» [2] καὶ γύρω εἰς τὸν βωμὸν τοῦ πατρός των. Ἀλλὰ σὺ σχεδὸν ὡς ἄθεος ὑβρίζεις τὴν τέχνην τσῦ χοροῦ.

Ὁ δὲ σοφώτατος Σωκράτης—ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην τοῦ μαντείου—ὄχι μόνον ἐπαινετικῶς ἐξεφράζετο περὶ τῆς ὀρχηστικῆς, ἀλλὰ καὶ ἤθελε νὰ τὴν μάθῃ, ἀποδίδων μεγάλην τιμὴν καὶ σημασίαν εἰς τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὸ θέλγητρον τῆς μουσικῆς, εἰς τὴν χάριν τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχημάτων τοῦ χορεύοντος, καὶ δὲν ἐντρέπετο εἰς τὸ γῆράς του νὰ κατατάσσῃ τὸν χορὸν μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων μαθημάτων. Ἀλλ' ἦτο ἐπόμενον ν' ἀποδίδῃ τοιαύτην σημασίαν εἰς τὴν ὀρχηστικὴν ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος δὲν ἐθεώρει ἀνάξιον τοῦ κόπου καὶ τὰ μικρὰ νὰ μανθάνῃ καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῶν αὐλητρίδων ἐσύχναζε καὶ δὲν ἐθεώρει ἄτοπον ν' ἀκούῃ κάτι τι σπουδαῖον ἀπὸ μίαν ἑταίραν, τὴν Ἀσπασίαν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐκεῖνος ἐγνώρισε τὴν τέχνην τῆς ὀρχήσεως εἰς τὰς ἀρχάς της, ὅταν δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῇ καὶ δὲν εἶχε φθάσῃ ἀκόμη εἰς τὸ σημερινὸν κάλλος· ἐὰν δὲ ἔβλεπεν ἐκείνους οἵτινες σήμερον τὴν ἀνή-

---

1) Ἐκ τῆς Ὀδυσσείας: Εἰς ἄλλον μὲν ἔδωκεν ὁ Ζεὺς τὴν δύναμιν τοῦ πολέμου, εἰς ἄλλον δὲ τὴν τέχνην τοῦ χοροῦ καὶ τὸ θελκτικὸν ᾆσμα.

2) Τὰ ἁβρά των πόδια κινοῦνται μὲ ρυθμὸν πέριξ τῆς κυανῆς πηγῆς.

γαγον εἰς τόσην τελειότητα, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ παρέλειπε πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν χάριν τοῦ θεάματος τούτου καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου αὐτὸ θὰ ἐδίδασκεν εἰς τοὺς νέους.

Μοῦ φαίνεται ὅτι ὅταν ἐπαινῇς τὴν κωμῳδίαν καὶ τὴν τραγῳδίαν, λησμονεῖς ὅτι εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν περιέχεται ἰδιαίτερον εἶδος ὀρχήσεως, εἰς μὲν τὴν τραγῳδίαν ἡ ἐμμέλεια, εἰς δὲ τὴν κωμῳδίαν ὁ κόρδαξ, ἐνίοτε δὲ καὶ τρίτον εἶδος ὀρχήσεως ἡ λεγομένη σικιννίς. Ἀφοῦ δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁμιλίας μας εἶπες ὅτι θεωρεῖς προτιμοτέραν ἀπὸ τὴν ὄρχησιν τὴν τραγῳδίαν καὶ κωμῳδίαν, τοὺς κυκλικοὺς αὐλητὰς καὶ τὴν κιθάραν, τὰ ὁποῖα ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τῶν ἀγώνων ἀπεκάλεσες σοβαρά, ἂς συγκρίνωμεν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν ὄρχησιν. Ἂν θέλῃς ὅμως, ἂς παραλείψωμεν τὸν αὐλὸν καὶ τὴν κιθάραν, διότι ἀποτελοῦν τὴν συνοδείαν τῆς ὀρχήσεως. Ἂν ἐξετάσωμεν δὲ πρῶτον τὴν τραγῳδίαν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶνε φρικτὸν καὶ φοβερὸν θέαμα νὰ βλέπωμεν ἄνθρωπον ὑπερύψηλον, ὀρθούμενον ἐπὶ ὑποδημάτων ὑψηλῶν, ὁ ὁποῖος φορεῖ προσωπίδα ὑψηλοτέραν τῆς κεφαλῆς καὶ ἀνοίγει στόμα ὑπερμέγεθες, ὡς νὰ θέλῃ νὰ καταπίῃ τοὺς θεατάς. Παραλείπω τὰ ἐπιθέματα τὰ ὁποῖα φορεῖ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας διὰ νὰ παρουσιάζῃ τεχνητὸν πάχος καὶ πρόσθετον ὄγκον, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται δυσανάλογον πρὸς τὸ ὕψος τὸ πάχος του. Ἔπειτα κραυγάζει ἐκ τοῦ βάθους τοῦ τερατώδους ἐκείνου περιβλήματος καὶ κινεῖται κατὰ γελοῖον τρόπον, ἐνίοτε δὲ καὶ ᾄδει τοὺς ἰάμβους· καὶ τὸ οἰκτρότερον εἶνε ὅτι εἰς τὰς συμφοράς, τὰς ὁποίας διεκτραγῳδεῖ, μόνον τὴν φωνήν του παρέχει, διότι διὰ τὰ ἄλλα ἐφρόντισαν οἱ πρὸ πολλοῦ ὑπάρξαντες ποιηταί. Καὶ ἐφόσον μὲν ὑποκρίνεται τὴν Ἀνδρομάχην ἢ τὴν Ἑκάβην, τὸ ᾆσμά του εἶνε ὑποφερτόν· ἀλλ' ὅταν παρουσιάζεται ὡς Ἡρακλῆς καὶ ψάλλει μόνος καί, λησμονῶν ποῖος εἶνε, οὔτε τὴν λεοντῆν σέβεται, οὔτε τὸ ῥόπαλον τὸ ὁποῖον φέρει, τὸ πρᾶγμα φαίνεται εἰς πάντα σωφρονοῦντα ὡς σολοικισμός.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖς τὴν ὀρχηστικήν,

ὅτι οἱ ἄνδρες μιμοῦνται τὰς γυναῖκας, εἶνε κοινὸν ἐλάττωμα καὶ τῆς τραγῳδίας καὶ τῆς κωμῳδίας· εἰς αὐτὰς μάλιστα ὑπάρχουν περισσότερα γυναικεῖα μέρη.

Ἡ δὲ κωμῳδία θεωρεῖ μέρος τῆς τέρψεώς της καὶ τὴν γελοιότητα τῶν προσώπων της, ὅπως ὁ Δάων, ὁ Τιβίων καὶ τῶν μαγείρων τὰ πρόσωπα. Πόσον δὲ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ὀρχηστοῦ εἶνε κόσμιον καὶ εὐπρεπὲς εἶνε περιττὸν νὰ εἴπω, διότι καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς εἶνε φανερόν. Τὸ δὲ προσωπεῖον αὐτοῦ εἶνε ὡραῖον καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸ δρᾶμα τὸ ὁποῖον παίζει, δὲν χάσκει δὲ ὅπως τὰ προσωπεῖα τῆς τραγῳδίας, ἀλλ' ἔχει κλειστὸν τὸ στόμα, διότι ἀντ' αὐτοῦ φωνάζουν πολλοὶ ἄλλοι. Ἄλλοτε οἱ χορεύοντες ἦσαν συγχρόνως καὶ τραγουδισταί· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅταν ἐχόρευαν ἡ πνευστίασις ἐξησθένει καὶ διέκοπτε τὴν φωνὴν καὶ ἀσχήμιζε τὸ ᾆσμα, ἐθεωρήθη καλλίτερον νὰ τραγουδοῦν ἄλλοι καὶ ἄλλοι νὰ χορεύουν. Αἱ δὲ ὑποθέσεις εἶνε κοιναὶ καὶ οὐδόλως διαφέρουν εἰς τὴν τραγῳδίαν καὶ τὴν ὄρχησιν παρὰ μόνον ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν εἶνε ποικιλώτεραι καὶ τεχνικώτεραι καὶ παρουσιάζουν μυρίας μεταβολάς. Δὲν συμπεριλαμβάνεται δὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἡ ὄρχησις διὰ τὸν λόγον, ὑποθέτω, ὅτι οἱ ἀγωνοθέται ἐθεώρησαν τὸ πρᾶγμα τόσῳ μέγα καὶ τόσῳ σεμνόν, ὥστε δὲν πρέπει νὰ ὑποβάλλεται εἰς κρίσιν. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ μία πόλις εἰς τὴν Ἰταλίαν [1], ἡ καλλιτέρα τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικιῶν, ἔχει εἰσαγάγῃ καὶ τὴν ὄρχησιν εἰς τοὺς ἀγῶνάς της διὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ λαμπροτέρους.

Καὶ τώρα θὰ δικαιολογηθῶ διατὶ παρέλειψα νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν ἄλλων χορῶν, οἵτινες εἶνε πολυάριθμοι, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀμαθείας δὲν τοὺς ἀνέφερα. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι πολλοὶ πρὸ ἡμῶν, οἵτινες ἔγραψαν περὶ ὀρχήσεως, ἐφρόντισαν πρὸ πάντων νὰ ἀναφέρουν ὅλα τὰ εἴδη τῆς ὀρχήσεως μὲ τὰ ὀνόματα ἑκάστου καὶ ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδεται ἡ ἐπινόησίς των, νομίζοντες ὅτι οὕτω δίδουν ἀπόδειξιν τῆς πολυμαθείας των.

---

1) Ἡ Νεάπολις, ἀποικία τῶν Κυμαίων.

Ἀλλ' ἐγὼ τὴν φροντίδα περὶ τῶν τοιούτων θεωρῶ γελοίαν ἐπίδειξιν πολυγνωσίας καὶ τὴν νομίζω μὴ ἁρμόζουσαν εἰς ἐμέ, διὸ καὶ τὴν παραλείπω. Ἄλλως τε πρέπει νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι ὅτι δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ κάμω τὴν γενεαλογίαν ὅλων τῶν ὀρχήσεων, οὔτε ἀνέλαβα νὰ ἀναφέρω ὀνόματα χορῶν, ἐκτὸς τῶν ὀλίγων περὶ τῶν ὁποίων εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκαμα λόγον, περιορισθεὶς εἰς τοὺς γενικωτέρους. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ σκοπός μου ἦτο νὰ ἐξάρω τὴν ὄρχησιν εἰς τὴν σημερινήν της κατάστασιν καὶ νὰ δείξω ὅσα τερπνὰ καὶ χρήσιμα περιλαμβάνει. Δὲν ἀνεπτύχθη δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ σημερινόν της κάλλος, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοκράτορος Σεβαστοῦ. [1] Αἱ παλαιαὶ ὀρχήσεις ἦσαν ὡς ῥίζαι καὶ θεμέλια τῆς ὀρχήσεως· ἡμεῖς δὲ τώρα ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ ἄνθους αὐτῆς καὶ τοῦ ὡριμωτάτου καρποῦ, τὰ ὁποῖα σήμερον ἔχουν φθάσῃ εἰς τὴν ἄκραν αὐτῶν τελειότητα. Διὰ τοῦτο οὔτε περὶ τῆς θερμαϋστρίδος [2], οὔτε περὶ τοῦ γεράνου [3] καὶ ἄλλων ὀρχήσεων, αἵτινες οὐδόλως ταιριάζουν πρὸς τὸν σημερινὸν χορόν, θὰ ὁμιλήσω. Ὄχι ἐξ ἀγνοίας ἐπίσης παρέλειψα τὸν Φρυγικὸν χορόν, ὁ ὁποῖος ὑποθέτει χορευτὰς μεθυσμένους καὶ κραιπαλῶντας ἢ καὶ ἀγροίκους, τοὺς ὁποίους συνοδεύει μουσικὴ αὐλῶν, παιζομένων ὑπὸ γυναικῶν, καὶ οἵτινες κάνουν πηδήματα μεγάλα καὶ ἐπίπονα. Ὁ χορὸς οὗτος ἐξακολου-

---

1) Ἐπὶ Αὐγούστου εἰσήχθη εἰς τὴν Ῥώμην ἡ παντομιμικὴ ὄρχησις ὑπὸ τῶν περιφήμων χορευτῶν Βαθύλου καὶ Πυλάδου.

2) Θερμαϋστρὶς ἦτο εἶδος χοροῦ μὲ βιαιοτάτας κινήσεις, δι' ὃ καὶ ὁ Ἀθήναιος τὴν ἀποκαλεῖ χορὸν μανιώδη.

3) Ἡ ἐπινόησις τοῦ χοροῦ τούτου ἀπεδίδετο εἰς τὸν Θησέα. Ἐλέγετο ὅτι οὗτος μετὰ τὴν ἐκ Κρήτης διάσωσίν του ἀπέβη εἰς τὴν Δῆλον καί, ἀφοῦ προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν, ἐχόρευσε μετὰ τῶν νέων τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐλευθερώσῃ ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου χορὸν τοῦ ὁποίου οἱ ἑλιγμοὶ παρίστων πῶς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου. Ὁ Πλούταρχος, ὅστις διηγεῖται ταῦτα, λέγει, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐξηκολούθουν οἱ κάτοικοι τῆς Δήλου νὰ χορεύουν ἀκόμη τὸν γέρανον.

θεῖ ἀκόμη νὰ χορεύεται εἰς τὰ ἐξοχικὰ μέρη, ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν σημερινὴν ὄρχησιν. Καὶ ὁ Πλάτων εἰς τοὺς Νόμους του ἐπαινεῖ εἴδη τινὰ ὀρχήσεως, ἄλλα δὲ ἐντελῶς ἀποκρούει καὶ ἀποδοκιμάζει, διαιρῶν τὰ εἴδη τῶν χορῶν κατὰ τὸ τερπνὸν καὶ τὸ χρήσιμον καὶ ἀπορρίπτων μὲν τὰ ἀσχημότερα, ἐπιδοκιμάζων δὲ καὶ θαυμάζων τὰ ἄλλα.

Ἀλλ' ἀρκετὰ εἶπα περὶ τῆς ὀρχήσεως· διότι εἶνε ἀπειροκαλία νὰ παρατείνεται ὁ λόγος διὰ λεπτολογιῶν. Τώρα δὲ θὰ σοῦ ἀναφέρω τί πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ χορευτής, πῶς πρέπει ν' ἀσκηθῇ, τί νὰ μάθῃ καὶ πῶς νὰ τελειοποιηθῇ εἰς τὴν τέχνην του, διὰ νὰ ἐννοήσῃς ὅτι ἡ ὀρχηστικὴ δὲν εἶνε ἐκ τῶν εὐκόλων τεχνῶν, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην τελείας παιδεύσεως, ὄχι μόνον εἰς τὴν μουσικήν, τὴν ρυθμικὴν καὶ τὴν μετρικήν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου φιλοσοφίαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικήν. Τὴν διαλεκτικὴν ἐθεώρησεν ἀνάρμοστον εἰς ἑαυτήν, τὴν ῥητορικὴν ὅμως δὲν παρημέλησεν, ἀλλὰ σχετίζεται καὶ μὲ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπίδειξιν τοῦ ἤθους καὶ τοῦ πάθους, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιτηδεύουν. Καὶ πρὸς τὴν ζωγραφικὴν δὲ καὶ τὴν πλαστικὴν δὲν εἶνε ἄσχετος, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρυθμίαν αὐτῶν φαίνεται μιμουμένη, οὕτως ὥστε οὔτε ὁ Φειδίας, οὔτε ὁ Ἀπελλῆς νὰ φαίνωνται ἀνώτεροι αὐτῆς.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων προσπαθεῖ νὰ ἔχῃ ὑπὲρ αὐτῆς τὴν Μνημοσύνην καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Πολύμνιαν καὶ φροντίζει νὰ μιμῆται τὰς Μούσας ὅλας· διότι, ὅπως λέγει ὁ Κάλχας εἰς τὸν Ὅμηρον, ὁ χορευτὴς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰ παρελθόντα, τὰ μέλλοντα καὶ τὰ παρόντα, ὥστε νὰ μὴ τοῦ διαφεύγῃ τίποτε, ἀλλὰ νὰ τὰ ἔχῃ ὅλα πρόχειρα εἰς τὴν μνήμην του. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ὀρχήσεως εἶνε ἡ μίμησις καὶ εἶνε ἐπιστήμη παραστατική, ἐκφράζουσα τὰ διανοήματα καὶ φανερώνουσα τὰ μὴ φαινόμενα· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ὁ Θουκυδίδης εἶπεν ἐπαινῶν τὸν Περικλέα εἶνε καὶ τοῦ ὀρχηστοῦ τὸ μέγιστον ἐγκώμιον, δηλαδὴ νὰ γνωρίζῃ τὰ πρέποντα καὶ νὰ δύναται νὰ τὰ ἐκφράζῃ· ἔκφρασιν δ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐννοῶ τὴν παραστατικότητα τῶν κινήσεων.

Ὅπως δὲ εἶπα ἀνωτέρω, ἡ ὄρχησις ἀρύεται τὰς ὑποθέσεις της

ὅλας ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ πρέπει νὰ τὴν ἔχῃ ὁ χορευτὴς πρόχειρον εἰς τὴν μνήμην του καὶ μετὰ χάριτος νὰ ἀναπαριστᾷ τὰς ἱστορικὰς ὑποθέσεις· ἀρχίζων ἀπὸ τοῦ χάους καὶ τῆς πρώτης τοῦ κόσμου δημιουργίας πρέπει νὰ γνωρίζῃ πάντα τὰ γενόμενα μέχρι τῶν χρόνων τῆς Κλεοπάτρας τῆς Αἰγυπτίας. Ἡ πολυμάθεια τοῦ ὀρχηστοῦ πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ παρ' ἡμῖν ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν περίοδον καὶ μάλιστα τὴν μυθολογικήν, τὸν ἀκρωτηριασμὸν τοῦ Οὐρανοῦ, τὴν γέννησιν τῆς Ἀφροδίτης, τὴν Τιτανομαχίαν, τὴν γέννησιν τοῦ Διός, τὴν ἀπάτην τῆς Ῥέας, τὴν ὑποβολὴν τοῦ λίθου εἰς τὸν Κρόνον ἀντὶ τοῦ γεννηθέντος Διός, τὴν δέσμευσιν τοῦ Κρόνου καὶ τὸν κλῆρον τὸν ὁποῖον ἔρριψαν οἱ τρεῖς ἀδελφοί. Ἔπειτα κατὰ σειρὰν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Γιγάντων, τὴν κλοπὴν τοῦ πυρός, τὴν πλάσιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν τιμωρίαν τοῦ Προμηθέως, τὴν ἰσχὺν καὶ τῶν δύο Ἐρώτων, [1] καὶ κατόπιν πῶς ἡ Δῆλος ἔπλεεν ὡς νῆσος, πῶς ἐγέννησεν ἡ Λητώ, τὸν φόνον τοῦ Πύθωνος καὶ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Τιτυοῦ [2], καὶ πῶς ὁ Ζεὺς εὗρε τὸ κέντρον τῆς γῆς διὰ τῆς πτήσεως τῶν ἀετῶν. [3]

Ἔρχεται κατόπιν ἡ ἱστορία τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τοῦ κατα-

---

1) Τοῦ Ἔρωτος καὶ τοῦ Ἀντέρωτος. Ὁ πρῶτος, κατὰ τὸν Πλάτωνα, οὔτε πατέρα ἔχει οὔτε μητέρα, κατὰ δὲ τὴν κοινὴν δοξασίαν, εἶνε υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἄρεως. Ὁ δεύτερος ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἰδίων. Ἡ Θέτις εἶχεν εἰπῇ εἰς τὴν Ἀφροδίτην ὅτι τὸ τέκνον τὸ ὁποῖον θὰ ἀπέκτα δὲν θὰ ἐμεγάλωνε ποτέ, καίτοι δὲν θ' ἀπέκτα ἄλλο. Ἀλλ' ἡ Ἀφροδίτη ἀπέκτησε καὶ νέον υἱὸν ἐκ τοῦ Ἄρεως, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ἀντέρωτα.

2) Ὁ Τιτυὸς ἐπεχείρησε νὰ βιάσῃ τὴν Λητώ, μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο ἐρωτευμένος, καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν ἐμποδίσῃ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν νῆσον Δῆλον, ὅπου ἐζήτει ἄσυλον διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῆς Ἥρας καὶ δυνηθῇ νὰ γεννήσῃ ἡσύχως τὸ ἐκ τοῦ Διὸς τέκνον της. Ἴδε τόμ. β' σελ. 13.

3) Ὁ Ζεὺς θέλων νὰ ἐξακριβώσῃ ποῦ ἦτο τὸ κέντρον τῆς γῆς, ἀπέλυσε συγχρόνως δύο ἀετούς, τὸν μὲν πρὸς ἀνατολάς, τὸν δὲ πρὸς δυσμάς, οἵτινες ἐπανελθόντες συνηντήθησαν εἰς τοὺς Δελφούς.

κλυσμοῦ, ὅστις συνέβη εἰς τὴν ἐποχήν του καὶ πῶς μία κιβωτὸς διέσωσε λείψανον τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πῶς ἔγιναν ἐκ νέου ἄνθρωποι ἐκ λίθων. Ἔπειτα τοῦ Βάκχου ἡ κατασπάραξις, τῆς Ἥρας ὁ δόλος καὶ τῆς Σεμέλης ἡ κατάφλεξις, τοῦ Διονύσου καὶ αἱ δύο γεννήσεις καὶ ὅσα ἱστοροῦνται περὶ Ἀθηνᾶς, περὶ Ἡφαίστου καὶ Ἐριχθονίου· καὶ ἡ περὶ τῆς Ἀττικῆς φιλονεικία, τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ἀλειρροθίου [1] καὶ ἡ πρώτη δίκη ἡ γενομένη εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ἐν γένει δὲ ὅλη ἡ μυθολογικὴ ἱστορία τῆς Ἀττικῆς. Πρὸ πάντων πρέπει ὁ χορευτὴς νὰ γνωρίζῃ τὴν περιπλάνησιν τῆς Δήμητρος καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Κόρης [2], τὴν φιλοξενίαν τοῦ Κελεοῦ καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς γεωργίας ὑπὸ τοῦ Τριπτολέμου, τῆς ἀμπελουργίας δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰκαρίου· [3] τὸ πάθημα τῆς Ἠριγόνης καὶ ὅσα ἱστοροῦνται περὶ Βορέου, περὶ Ὠρειθυίας, περὶ Θησέως καὶ Αἰγέως. Προσέτι τὴν ὑποδοχὴν τῆς Μηδείας καὶ τὴν ἐκ νέου φυγήν της εἰς τὴν Περσίαν καὶ τὰ περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοῦ Πανδίωνος, τί ἔπαθαν καὶ τί ἔπραξαν εἰς τὴν Θράκην. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ ἱστορία τοῦ Ἀκάμαντος καὶ τῆς Φυλλίδος [4] καὶ ἡ πρώτη ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης καὶ ἡ ἕνεκεν αὐτῆς ἐκστρατεία τῶν Διοσκούρων κατὰ τῆς πόλεως [5], τὸ πάθημα τοῦ Ἱππολύτου καὶ ἡ

---

1) Ὁ Ἀλειρρόθιος, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς νύμφης Εὐρύτης, ἐβίασε τὴν Ἀλκίππην, θυγατέρα τοῦ Ἄρεως, ὅστις τὸν ἐφόνευσεν ἐκδικούμενος τὴν τιμὴν τῆς θυγατρός του· ὁ Ποσειδὼν ἐνήγαγε τὸν Ἄρην εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, ἐνώπιον τῶν δώδεκα θεῶν, οἵτινες ἠθῴωσαν αὐτόν.

2) Περσεφόνης.

3) Χωρικὸς τῆς Ἀττικῆς, φιλοξενήσας τὸν Διόνυσον, ὅστις εἰς ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας τοῦ ἔδωκεν ἀσκὸν οἴνου καὶ τὸν ἐδίδαξε νὰ καλλιεργῇ τὴν ἄμπελον. Ἀλλ' ὁ οἶνος ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τοῦ θανάτου του. Ἔδωκεν εἰς τοὺς ἐργάτας του νὰ πίουν, οὗτοι δὲ καταληφθέντες ὑπὸ βακχικῆς μανίας καὶ νομίζοντες ὅτι τοὺς ἐδηλητηρίασε τὸν ἐφόνευσαν.

4) Ὁ Ἀκάμας ἦτο υἱὸς τοῦ Θησέως καὶ τῆς Φαίδρας καὶ ἐραστὴς τῆς Φυλλίδος.

5) Πόλις καὶ ἄστυ κατ' ἐξοχὴν ἐκαλοῦντο αἱ Ἀθῆναι, ὅπως ἡ Ῥώμη, βραδύτερον δὲ τὸ Βυζάντιον.

κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν· διότι ὅλα αὐτὰ ὀρθῶς δύνανται νὰ θεωροῦνται ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀττικῆς.

Αὐτὰ περὶ τῶν Ἀθηναίων, ὡς δεῖγμα τῶν πολλῶν τὰ ὁποῖα παραλείπω ν'ἀναφέρω. Ἔπειτα ἡ ἱστορία τῶν Μεγάρων, ὁ Νῖσος καὶ ἡ Σκύλλα καὶ ὁ πορφυροῦς πλόκαμος, ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μίνωος καὶ ἡ ἀχαριστία του πρὸς τὴν εὐεργέτιδα. Κατόπιν τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τὰ δυστυχήματα τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Λαβδακιδῶν, ἡ ἄφιξις τοῦ Κάδμου, ἡ ἀνάπαυσις τοῦ βοός,[1] ὁ φόνος τοῦ ὄφεως καὶ τὸ φύτρωμα τῶν σπαρτῶν ἀνθρώπων· καὶ πάλιν τοῦ Κάδμου ἡ μεταμόρφωσις εἰς δράκοντα, ἡ ἀνέγερσις τοῦ τείχους ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς λύρας, ἡ παραφροσύνη τοῦ τοιχοποιοῦ, ἡ καύχησις τῆς Νιόβης καὶ ἡ ἐκ τῆς λύπης σιγή της. Ἐπίσης τὰ περὶ τοῦ Πενθέως καὶ Ἀκταίωνος καὶ τοῦ Οἰδίποδος ἡ ἱστορία καὶ τὰ περὶ Ἡρακλέους μεθ' ὅλων τῶν ἄθλων αὐτοῦ καὶ τῆς σφαγῆς τῶν τέκνων του

Ἡ Κόρινθος παρέχει ἐπίσης εἰς τὸν ὀρχηστὴν πλῆθος μυθολογικῶν ὑποθέσεων, ὅπως ἡ ἱστορία τῆς Γλαύκης καὶ τοῦ Κρέοντος καὶ πρὸ αὐτῶν τοῦ Βελλεροφόντου καὶ τῆς Σθενεβοίας, ἡ μάχη τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ἔπειτα δὲ ἡ παραφροσύνη τοῦ Ἀθάμαντος καὶ ἡ ἐναέριος φυγὴ ἐπὶ τοῦ κριοῦ τῶν τέκνων τῆς Νεφέλης καὶ ἡ ὑποδοχὴ τῆς Ἰνοῦς καὶ τοῦ Μελικέρτου. Πρὸς τούτοις ἡ ἱστορία τῶν Πελοπιδῶν καὶ τῶν Μυκηνῶν καὶ τὰ γενόμενα ἐντὸς αὐτῶν καὶ πρὸ αὐτῶν, ὁ Ἴναχος καὶ ἡ Ἰὼ καὶ ὁ φρουρὸς αὐτῆς Ἄργος, ὁ Ἀτρεὺς καὶ ὁ Θυέστης καὶ ἡ Ἀερόπη· τὸ χρυσοῦν δέρας καὶ ὁ γάμος τοῦ Πέλοπος, ὁ φόνος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας ἡ τιμωρία· καὶ ἀκόμη πρὸ τούτων ἡ ἐκστρατεία τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, ἡ ὑποδοχὴ τῶν ἐξορίστων γαμβρῶν τοῦ Ἀδράστου καὶ ὁ περὶ αὐτῶν χρησμός, ἡ διαταγὴ νὰ μείνουν ἄταφοι οἱ πεσόντες καὶ ὁ ἕνεκα τούτου θάνατος τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Μενοικέως.

---

1) Ὀβιδίου «Μεταμορφώσεις» Γ'. εἰς τὴν ἀρχήν.

Ὁ χορευτὴς πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἐνθυμῆται καὶ ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν Νεμέαν, τὰ περὶ Ὑψιπύλης καὶ Ἀρχέμορος. Καὶ πρὸ αὐτῶν πρέπει νὰ γνωρίζῃ πῶς ἡ Δανάη ἐφυλάσσετο διὰ νὰ τηρήσῃ τὴν παρθενίαν της, τὴν γέννησιν τοῦ Περσέως καὶ τὸν ἄθλον αὐτοῦ κατὰ τῶν Γοργόνων, πρὸς τὸν ὁποῖον συνδέεται καὶ ἡ Αἰθιοπικὴ διήγησις, καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Κασσιεπείας, τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τοῦ Κηφέως, τοὺς ὁποίους κατέταξε μεταξὺ τῶν ἄστρων ἡ πίστις τῶν μεταγενεστέρων. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζῃ καὶ τοὺς ἀρχαίους θρύλους περὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Δαναοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν κατὰ τὸν γάμον.

Ἡ Λακεδαίμων παρέχει ὄχι ὀλίγας τοιαύτας ὑποθέσεις, ὅπως ἡ ἱστορία τοῦ Ὑακίνθου καὶ τῆς ἀντιζηλίας Ἀπόλλωνος καὶ Ζεφύρου, ὁ φόνος τοῦ νέου διὰ τοῦ δίσκου καὶ τὸ ἄνθος τὸ ὁποῖον ἐφύτρωσεν ἐκ τοῦ αἵματός του, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἡ ὁποία ὑπῆρχεν εἰς τὰ φύλλα τοῦ ἄνθους καὶ ἐμοιρολόγει τὸν Ὑάκινθον, ἡ ἀνάστασις τοῦ Τινδάρεω καὶ ἡ διὰ τοῦτο ὀργὴ τοῦ Διὸς κατὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Προσέτι ἡ ἀποδημία τοῦ Πάριδος καὶ ἡ ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης, μετὰ τὴν διὰ τοῦ μήλου κρίσιν. Πρέπει δὲ νὰ συνδεθῇ ἡ Σπαρτιατικὴ ἱστορία μὲ τὴν Τρωικήν, ἡ ὁποία εἶνε μεγάλη καὶ περιέχει ἀπειρίαν προσώπων. Ἑκάστου τῶν πεσόντων πρὸ τῆς Ἰλίου ὁ θάνατος ἀποτελεῖ δρᾶμα κατάλληλον διὰ τὴν ὀρχηστικὴν παράστασιν. Καὶ πρέπει νὰ ἐνθυμῆται αὐτὰ πάντοτε, μάλιστα εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης μέχρι τῶν συμβάντων κατὰ τὴν ἐκ τῆς Τρωάδος ἐπάνοδον τῶν Ἑλλήνων, τὰς περιπλανήσεις τοῦ Αἰνείου καὶ τὸν ἔρωτα τῆς Διδοῦς, πρὸς τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἄσχετα καὶ τ' ἀνδραγαθήματα τοῦ Ὀρέστου εἰς τὴν Σκυθίαν. Ἐπίσης δὲν εἶνε ἄσχετα καὶ ἀταίριαστα πρὸς τὰ Τρωικὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρὸ τούτων συνέβησαν, ὅπως ἡ διαμονὴ εἰς τὴν Σκῦρον τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ ὁποῖος ἐφόρει ἔνδυμα κόρης, ἡ παραφροσύνη τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Φιλοκτήτου, ὅλη ἐν γένει ἡ ἱστορία τῆς περιπλανήσεως τοῦ Ὀδυσσέως, ἡ Κίρκη καὶ ὁ Τηλέγονος, ἡ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων ὑπὸ τοῦ Αἰόλου καὶ τὰ ἄλλα μέχρι τῆς τιμωρίας τῶν μνηστή-

ρων· πρὸ τούτων δὲ ἡ ἐπιβουλὴ ἐναντίον τοῦ Παλαμήδους καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Ναυπλίου, ἡ μανία τοῦ Αἴαντος καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἄλλου ὅστις ἐκεραυνοβολήθη ἐπὶ τῶν βράχων.

Οἱ καταγινόμενοι εἰς τὸν χορὸν ἔχουν ν' ἀντλήσουν πολλὰς ὑποθέσεις καὶ ἀπὸ τὴν Ἤλιδα, ὅπως τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰνομάου, τὰ περὶ Κρόνου καὶ Διὸς καὶ τῶν πρώτων ἀθλητῶν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Ἡ μυθολογία δὲ τῆς Ἀρκαδίας εἶνε πλουσία εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν φυγὴν τῆς Δάφνης, τὴν μεταμόρφωσιν τῆς Καλλιστοῦς εἰς θηρίον, τῶν Κενταύρων τὴν μανιώδη μέθην, τὰ γενέθλια τοῦ Πανός, τὸν Ἔρωτα τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τὸ ὑποβρύχιον ταξεῖδι [1]. Ἐὰν περάσωμεν εἰς τὴν Κρήτην, ἔχομεν νὰ εὕρωμεν κ' ἐκεῖ πάρα πολλὰ θέματα ὀρχήσεως, ὅπως ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης, τῆς Πασιφάης, τῶν δύο Ταύρων, [2] τοῦ Λαβυρίνθου, τῆς Ἀριάδνης, ἔπειτα τὴν Φαίδραν, τὸν Ἀνδρόγεων, τὸν Δαίδαλον, τὸν Ἴκαρον, τὸν Γλαῦκον, τὴν μαντικὴν τοῦ Πολυΐδου καὶ τὸν Τάλλω τὸν χάλκινον ἄνθρωπον ὅστις περιεπόλει εἰς τὴν Κρήτην.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἐὰν περάσωμεν, θὰ ἴδωμεν ὅτι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἔχει νὰ παραλάβῃ πολλὰ ἡ ὄρχησις, τὴν Ἀλθαίαν, λ.χ. τὸν Μελέαγρον, τὴν Ἀταλάντην, τὸν δαυλόν, τὴν πάλην μεταξὺ ποταμοῦ καὶ Ἡρακλέους, τὴν γέννησιν τῶν Σειρήνων καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἐχινάδων καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐγκατάστασιν τοῦ Ἀλκμέονος μετὰ τὴν παραφροσύνην του· ἔπειτα τὸν Νέσσον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Δηιανείρας, ἥτις ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ καῇ ἐπὶ τῆς Οἴτης ὁ Ἡρακλῆς.

Καὶ τῆς Θράκης ἡ ἱστορία περιέχει πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὸν χορευτήν, τὸν Ὀρφέα καὶ τὴν κατασπάραξίν του καὶ τὰς πε-

---

1) Διάλογοι θαλασσίων θεῶν τόμ. β' σελ. 5.

2) Ἐκείνου ὅστις ἥρπασε τὴν Εὐρώπην καὶ τοῦ ἄλλου τὸν ὁποῖον ἐρωτεύετο ἡ Πασιφάη.

ριπετείας τῆς κεφαλῆς του ἥτις ἔψαλλεν ἐπιπλέουσα ὁμοῦ μὲ τὴν λύραν, τὰ περὶ τῶν ὀρέων Αἵμου καὶ Ῥοδόπης καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Λυκούργου.

Ἔτι περισσότερα παρέχει ἡ Θεσσαλία· τὸν Πελλίαν λ. χ., τὸν Ἰάσονα, τὴν Ἄλκηστιν, τὴν ἐκστρατείαν τῶν πεντήκοντα νέων καὶ τὸ πλοῖον Ἀργὼ μὲ τὴν λαλοῦσαν τρόπιδα. Ἐκτὸς τούτων τὰ γενόμενα εἰς τὴν Λῆμνον, τὸν Αἰήτην, τὸ ὄνειρον τῆς Μηδείας, τὴν κατασπάραξιν τοῦ Ἀψύρτου καὶ ὅσα συνέβησαν κατὰ τὸν πλοῦν, ἔπειτα δὲ τὰ περὶ τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ τῆς Λαοδαμείας.

Ἂν πάλιν περάσῃς εἰς τὴν Ἀσίαν, θὰ εὕρῃς καὶ ἐκεῖ πολλὰ τὰ δραματικά· ἐν πρώτοις εἰς τὴν Σάμον τὸ πάθημα τοῦ Πολυκράτους καὶ τὴν μέχρι Περσίας περιπλάνησιν τῆς θυγατρός του· ἀκόμη δὲ ἀρχαιότερα τὴν ἀκριτομυθίαν τοῦ Ταντάλου καὶ τὸ γεῦμα τὸ ὁποῖον προσέφερεν εἰς τοὺς θεούς, τὴν κατακρεούργησιν τοῦ Πέλοπος καὶ τὸν ἐλεφάντινον ὦμόν του. Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔχομεν τὸν Ἠριδανὸν καὶ τὸν Φαέθοντα καὶ τὰς αἰγείρους ἀδελφάς του θρηνούσας καὶ δακρυούσας ἤλεκτρον. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζῃ ὁ χορευτὴς καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑσπερίδων καὶ τὰ περὶ τοῦ φρουροῦ δράκοντος τοῦ χρυσοῦ μήλου, τὸν μόχθον τοῦ Ἄτλαντος καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Γηρυόνου μὲ τὴν ἁρπαγὴν τῶν βοῶν ἐκ τῆς Ἐρυθείας.

Δὲν πρέπει δὲ ν' ἀγνοῇ ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς τὴν ὄρχησιν καὶ τὰς διαφόρους μυθικὰς μεταμορφώσεις ἀνθρώπων εἰς δένδρα, θηρία ἢ πτηνὰ καὶ γυναικῶν εἰς ἄνδρας, ὅπως λέγεται περὶ τοῦ Καινέα, τοῦ Τειρεσίου καὶ ἄλλων. Ἡ Φοινίκη παρέχει εἰς τὸν χορευτὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ Μύρρα καὶ τὸ διπλοῦν Ἀσσυριακὸν πένθος. Ἐπίσης πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ χορευτὴς τὰ νεώτερα, ὅσα ὁ Ἀντίπατρος μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Μακεδόνων ἐπεχείρησε καὶ ὅσα ἕνεκα τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Στρατονίκην ἔπραξεν ὁ Σέλευκος.

Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Αἴγυπτον πρέπει ὁ χορευτὴς νὰ παραστήσῃ κατὰ τρόπον συμβολικώτερον, ὡς ἀναγόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ μυστήρια τῆς Αἰγυπτιακῆς θρησκείας· ἐννοῶ τὸν

Ἔπαφον καὶ τὸν Ὄσιριν καὶ τὰς μεταμορφώσεις τῶν θεῶν εἰς ζῷα, πρὸ πάντων δὲ τὰ περὶ τῶν ἐρώτων αὐτῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῶν διαφόρων μεταμορφώσεών του.

Ἀνάγκη νὰ γνωρίζῃ καὶ ὅλην τὴν τραγῳδίαν τοῦ Ἅδου, τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ἀφορμὰς ἑκάστης καὶ τὴν μέχρι τοῦ Ἅδου φιλίαν τοῦ Πειρίθου καὶ τοῦ Θησέως. Ἐν γένει δὲν πρέπει ν' ἀγνοῇ τίποτε ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, μάλιστα τῶν τραγικῶν.

Ταῦτα πολὺ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν ἢ μᾶλλον τῶν ἀπειροπληθῶν σοῦ ἀναφέρω, ἐκλέξας τὰ κυριώτερα καὶ ἀφήνων τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ψάλλουν οἱ ποιηταὶ καὶ παριστοῦν οἱ ὀρχησταὶ καὶ τὰ ὁποῖα δύνασαι κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰρημένων νὰ εὕρῃς καὶ μόνος. Ὁ ὀρχηστὴς πρέπει πάντα ταῦτα νὰ ἔχῃ πρόχειρα καὶ ἀποταμιευμένα, διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεται εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τέχνη του εἶνε νὰ μιμῆται καὶ ἐπαγγέλλεται νὰ ἐκφράζῃ διὰ κινήσεων ὅσα ᾄδονται, πρέπει, ὅπως οἱ ῥήτορες, νὰ ἐπιμελῆται ὥστε νὰ εἶνε αἱ παραστάσεις του σαφεῖς καὶ πᾶν ὅ,τι παριστᾷ νὰ ἐννοῆται χωρὶς ἀνάγκην ἐξηγητῶν. Ὅπως ὁ Πυθικὸς χρησμὸς εἶπε, πρέπει ὁ βλέπων ὄρχησιν νὰ ἐννοῇ καὶ ν' ἀκούῃ καὶ ὅταν ὁ χορεύων σιωπᾷ.

Κάτι τι σχετικὸν λέγεται ὅτι συνέβη εἰς τὸν Δημήτριον τὸν Κυνικόν. Καὶ αὐτός, ὅπως σύ, κατηγόρει τὴν ὀρχηστικὴν καὶ ἔλεγεν ὅτι εἶνε προσθήκη περιττὴ εἰς τὴν μουσικὴν τῶν αὐλῶν, τῶν συρίγγων καὶ τῶν κυμβάλων καὶ ὅτι ὁ χορευτὴς οὐδὲν προσθέτει εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ κάνει κινήσεις παραλόγους καὶ ματαίας, χωρὶς κανὲν νόημα, ὅτι δὲ οἱ ἄνθρωποι ἐγοητεύοντο ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἱματισμοῦ του, ὑπὸ τῶν ἤχων τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν τραγουδιστῶν καὶ ἀπέδιδον τὴν γοητείαν εἰς τὸν ὀρχηστήν, ἐνῷ αὐτὸς οὐδόλως συνετέλει εἰς τὴν ἐντύπωσιν. Τότε κάποιος ὀρχηστής, περίφημος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νέρωνος, ὁ ὁποῖος, ὡς λέγεται, διεκρίνετο ὄχι μόνον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας καὶ τὸ κάλλος τῆς ὀρχήσεώς του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν νοημοσύνην του, ἔκαμε πρὸς τὸν Δημήτριον μίαν λο-

γικωτάτην πρότασιν, νὰ τὸν ἴδῃ ὀρχούμενον καὶ ἔπειτα νὰ τὸν κατηγορῇ· ὑπεσχέθη δὲ νὰ χορεύσῃ χωρὶς συνοδείαν αὐλοῦ καὶ ᾀσμάτων. Καὶ οὕτω ἔπραξε· διέταξε τοὺς κυμβαλιστὰς καὶ αὐλητὰς καὶ τοὺς τραγουδιστὰς νὰ σιωπήσουν καὶ μόνος παρέστησε διὰ τοῦ χοροῦ τὴν ἐρωτικὴν συνέντευξιν τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς Ἀφροδίτης· ἔπειτα πῶς τοὺς ἐπρόδωσεν ὁ Ἥλιος, πῶς τοὺς ἐπαγίδευσεν ὁ Ἥφαιστος καὶ τοὺς ἐδέσμευσεν ὁμοῦ καὶ πῶς ἐκάλεσε τοὺς θεοὺς νὰ τοὺς ἴδουν, καὶ ἡ μὲν Ἀφροδίτη ἐντρέπετο, ὁ δὲ Ἄρης ἐταράχθη καὶ ἱκέτευε, καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Τόσον δὲ κατεγοητεύθη ὑπὸ τοῦ θεάματος ὁ Δημήτριος, ὥστε ἀπηύθυνε τὸν μέγιστον τῶν ἐπαίνων πρὸς τὸν ὀρχηστὴν καὶ ἐνθουσιασμένος τοῦ εἶπε· Δὲν βλέπω μόνον, ἔξοχε ἄνθρωπε, ἀλλὰ καὶ ἀκούω τὰς κινήσεις σου καὶ μοῦ κάνεις τὴν ἐντύπωσιν ὅτι καὶ μὲ τὰ χέρια σου μιλεῖς.

Ἀφοῦ δὲ εὑρισκόμεθα εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Νέρωνος, θὰ εἴπω καὶ τί συνέβη μεταξὺ ἑνὸς βαρβάρου καὶ τοῦ ἰδίου ὀρχηστοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μέγιστον ἔπαινον διὰ τὴν ὀρχηστικήν. Ἕνας βάρβαρος ἡγεμὼν τῶν περὶ τὸν Πόντων χωρῶν εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ κατὰ καθῆκον τὸν Νέρωνα· Καὶ συνέβη νὰ ἴδῃ τὸν χορευτὴν ἐκεῖνον νὰ χορεύῃ τόσον ἐκφραστικῶς, ὥστε αὐτός, καίτοι δὲν ἐνόει τὰ ᾀδόμενα, διότι ἀτελῶς ἐγνώριζε τὴν ἑλληνικήν, ἐκατάλαβε τὰ πάντα. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν του, ὁ δὲ Νέρων τὸν ἀπεχαιρέτα καὶ τοῦ ἔλεγε νὰ ζητήσῃ ὅ,τι ἤθελε καὶ ὑπέσχετο νὰ τοῦ τὸ δώσῃ, Τὸν χορευτὴν ἐκεῖνον, εἶπε, ἂν μοῦ δώσῃς, τὰ μέγιστα θὰ μ᾽ εὐχαριστήσῃς. Καὶ εἰς τί δύναται νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ; ἠρώτησεν ὁ Νέρων. Ἔχω γείτονας βαρβάρους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν ἄλλην γλῶσσαν καὶ δὲν μοῦ εἶνε εὔκολον νὰ εὑρίσκω διερμηνεῖς διὰ νὰ συνεννοοῦμαι μετ᾽ αὐτῶν. Ὁσάκις λοιπὸν θὰ ἔχω ἀνάγκην νὰ ἔλθω εἰς συνεννόησιν μὲ αὐτούς, ὁ χορευτὴς θὰ δύναται νὰ διερμηνεύῃ διὰ νευμάτων ὅσα θέλω νὰ εἴπω. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐντύπωσίς του ἐκ τῆς σαφηνείας καὶ τῆς ἐκφραστικότητος τῶν μιμητικῶν κινήσεων τοῦ ὀρχηστοῦ ἐκείνου.

Κυριωτέρα δὲ φροντὶς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὀρχηστικῆς, ὡς εἶπα, εἶνε ἡ ὑπόκρισις, τὴν ὁποίαν οἱ ὀρχησταὶ ἐπιτηδεύουν, ὅπως οἱ ῥήτορες· καὶ μάλιστα οἱ ἀπαγγέλλοντες τὰς λεγομένας μελέτας· διότι ὁ ῥήτωρ τότε πρὸ πάντων ἐπιτυγχάνει ὅταν τὰ λεγόμενα προσαρμόζονται εἰς τὰ πρόσωπα, περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται, καὶ δὲν εἶνε ἀνάρμοστα εἰς τοὺς ἥρωας ἢ πένητας ἢ γεωργοὺς εἰς τοὺς ὁποίους ὁ λόγος ἀναφέρεται, ἀλλὰ περὶ ἑκάστου παρουσιάζουν ὅ,τι χαρακτηριστικὸν καὶ ἐξαίρετον.

Ἀλλὰ θὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ ἄλλου βαρβάρου περὶ τοῦ χοροῦ. Ἰδὼν οὗτος ὅτι εἶχον ἑτοιμασθῇ πέντε προσωπίδες διὰ τὸν ὀρχηστήν,—διότι τὸ δρᾶμα τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ παρασταθῇ διὰ τοῦ χοροῦ περιελάμβανε πέντε πρόσωπα — ἠρώτησεν, ἐπειδὴ ἔβλεπε ἕνα μόνον χορευτήν, ποῖοι θὰ ἐχόρευον καὶ θὰ ὑπεκρίνοντο τὰ λοιπὰ πρόσωπα· ὅταν δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ ἴδιος θὰ ὑπεκρίνετο καὶ θὰ ἐχόρευε τὰ πάντα, εἶπε· Δὲν ἐφανταζόμην, φίλε μου, ὅτι ἔχεις ἕνα σῶμα καὶ πολλὰς ψυχάς. Αὐτὰ εἶπεν ὁ βάρβαρος. Οὐχὶ ἀλόγως δὲ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀποκαλοῦν τὸν ὀρχηστὴν παντόμιμον, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἔργων του. Εἶνε δὲ καλὴ καὶ χρήσιμος εἰς τὸν ὀρχηστὴν καὶ ἡ παραίνεσις τοῦ ποιητοῦ· «Τέκνον μου, νὰ μιμηθῇς τὸ θαλάσσιον ζῷον, τὸ ὁποῖον προσκολλᾶται εἰς τὰς πέτρας, καὶ ἔπειτα φρόντισε νὰ ἐπισκεφθῇς ὅλας τὰς πόλεις καὶ νὰ γνωρίσῃς τὰ ἤθη των». Ὁμοίως ὁ ὀρχηστὴς πρέπει νὰ προσκολλᾶται καὶ νὰ ἐξοικειοῦται πρὸς ἕκαστον ἐκ τῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα ὑποκρίνεται.

Ἐν γένει δὲ ἡ ὄρχησις ἐπαγγέλλεται νὰ ὑποκρίνεται καὶ παριστᾷ χαρακτῆρας καὶ πάθη, τώρα μὲν τὸν ἔρωτα, ἔπειτα δὲ τὴν ὀργήν, ἄλλοτε δὲ τὴν παραφροσύνην καὶ ἄλλοτε τὴν θλῖψιν καὶ πάντα ταῦτα εἰς τοὺς διαφόρους αὐτῶν βαθμούς. Καὶ τὸ θαυμασιώτερον εἶνε ὅτι παρουσιάζεται ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁτὲ μὲν Ἀθάμας μαινόμενος, ὁτὲ δὲ Ἰνὼ φοβουμένη, ἄλλοτε Ἀτρεὺς ὁ ἴδιος καὶ μετ' ὀλίγον Θυέστης, ἔπειτα Αἴγισθος ἢ Ἀερόπη. Καὶ ὅλους τούτους τοὺς χαρακτῆρας μόνον εἷς ἄνθρωπος ὑποδύεται.

Τὰ ἄλλα θεάματα καὶ ἀκούσματα ἐπιδεικνύουν ἕκαστον μίαν

πρᾶξιν, εἴτε μουσικὴ αὐλοῦ ἢ κιθάρας εἶνε, εἴτε ᾄσμα ἢ τραγικὴ δραματουργία, εἴτε κωμῳδία· ὁ ὀρχηστὴς ὅμως περιλαμβάνει τὰ πάντα καὶ ἡ σύνθεσίς του εἶνε ποικίλη καὶ ἀνάμικτος ἀπὸ ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰ μέσα τῆς τέχνης, ἀπὸ τὸν αὐλόν, τὴν σύριγγα, τὸν κτύπον τῶν ποδῶν, τοῦ κυμβάλου τὸν κρότον, τοῦ ἠθοποιοῦ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τῶν τραγουδιστῶν τὴν ἁρμονικὴν πολυφωνίαν. Ἐνῷ δὲ τὰ ἄλλα εἶνε ἔργα τὰ μὲν τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ τοῦ σώματος, εἰς τὴν ὄρχησιν τὸ ψυχικὸν καὶ τὸ σωματικὸν στοιχεῖον ἀναμιγνύονται· διότι τὰ γινόμενα ἐκδηλοῦν σκέψεις καὶ συγχρόνως ἐπιδεικνύουν τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως τὴν ἐνέργειαν, ἡ δὲ τελειότης τῆς ὀρχήσεως συνίσταται εἰς τὴν σοφίαν τῶν χειρονομιῶν καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ γίνεται καμμία κίνησις ἄνευ λόγου. Διὰ τοῦτο ὁ Λεσβῶναξ ὁ Μυτιληναῖος, ἄνθρωπος σοφὸς καὶ χρηστός, ἀπεκάλει τοὺς ὀρχηστὰς χειροσόφους καὶ μετέβαινε νὰ τοὺς βλέπῃ μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ θεάτρου καλλίτερος. Ὁ δὲ Τιμοκράτης ὁ διδάσκαλός του, ὅταν ποτὲ κατὰ τύχην εἶδεν ἕνα ὀρχηστὴν χορεύοντα, Ὁποῖον θέαμα, εἶπε, μ' ἔχει στερήσῃ ὁ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν σεβασμός.

Ἐὰν δὲ εἶνε ἀληθῆ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα περὶ ψυχῆς λέγει ὁ Πλάτων, ὁ ὀρχηστὴς ἐκδηλώνει καλῶς τὰ τρία μέρη αὐτῆς, τὸ θυμικόν, ὅταν ὑποκρίνεται ὀργιζόμενον, τὸ ἐπιθυμητικόν, ὅταν παριστᾷ ἐρωτευμένους, καὶ τὸ λογικόν, ὅταν χαλιναγωγῇ τὰ διάφορα πάθη· τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο εἶνε κατεσπαρμένον εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ὀρχήσεως ὅπως ἡ ἀφὴ εἶνε διανεμημένη εἰς ὅλας τὰς αἰσθήσεις. Ὅταν δὲ τόσον φροντίζῃ περὶ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν σχημάτων, τί ἄλλο πράττει παρὰ πραγματοποιεῖ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἐπαινῶν τὸ κάλλος τὸ θεωρεῖ ὡς ἓν ἐκ τῶν τριῶν τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν εὐτυχίαν; [1] Ἤκουσα καὶ κάποιον ὅστις, θέλων νὰ ἐξάρῃ ἐμφαν-

1) Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἡ εὐτυχία συνίσταται ἀπὸ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, τὸ σωματικὸν κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον.

τικώτερον τὴν σιωπὴν τῶν προσώπων τοῦ ὀρχηστικοῦ δράματος, ἔλεγεν ὅτι καὶ αὐτὴ συμβολίζει ἓν ἐκ τῶν δογμάτων τοῦ Πυθαγόρου. [1]

Ἐνῷ δὲ ἐκ τῶν ἄλλων ἔργων τὰ μὲν ὑπόσχονται τὸ τερπνόν, τὰ δὲ τὸ χρήσιμον, μόνον ἡ ὄρχησις παρέχει καὶ τὰ δύο· εἶνε δὲ τὸ χρήσιμον πολὺ ὠφελιμώτερον ὅταν συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ τερπνοῦ. Πόσον τῳόντι πλέον εὐχάριστον εἶνε νὰ βλέπῃ τις χορὸν παρὰ νέους πυγμαχοῦντας καὶ καθημαγμένους, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα τρέχει, καὶ ἄλλους παλαίοντας καὶ κυλιομένους εἰς τὸν κονιορτόν, πράγματα τὰ ὁποῖα ἡ ὄρχησις πολλάκις ἐκτελεῖ κατὰ τρόπον ἀκριβέστερον, ὡραιότερον καὶ τερπνότερον. Ἡ συνεχὴς κίνησις τοῦ χοροῦ, αἱ συστροφαὶ καὶ αἱ περιστροφαὶ αὐτοῦ, τὰ πηδήματα καὶ τοῦ σώματος οἱ ὑπτιασμοὶ διὰ μὲν τοὺς θεατὰς εἶνε τερπνά, διὰ δὲ τοὺς χορεύοντας ὑγιεινότατα· διότι ἐκ τῶν ἀσκήσεων ἐκείνην ἐγὼ τοὐλάχιστον θεωρῶ ὡς τὴν ὡραιοτέραν καὶ εὐρυθμοτέραν, ἡ ὁποία μαλάσσει τὸ σῶμα καὶ τὸ λυγίζει καὶ τὸ ἐλαφρώνει καὶ τοῦ δίδει τὴν εὐκολίαν εἰς τὴν ἀλλαγὴν στάσεων καὶ συγχρόνως τοῦ παρέχει ὄχι μικρὰν δύναμιν. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ εἶνε κάτι τι παναρμόνιον ἡ ὄρχησις, ἡ ὁποία ὀξύνει τὴν ψυχὴν καὶ ἐξασκεῖ τὸ σῶμα, τέρπει τοὺς βλέποντας καὶ διδάσκει πολλὰ ἐκ τῶν παλαιῶν συμβάντων διὰ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν κυμβάλων καὶ τῆς εὐρυθμίας τῶν μελῶν, διὰ τῆς γοητείας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ἀκοῆς;

Ἀλλὰ καὶ ἂν θέλῃς ν' ἀκούσῃς μίαν ὡραίαν φωνήν, ποῦ ἀλλοῦ δύνασαι νὰ εὕρῃς συναυλίαν πολυφωνοτέραν καὶ ἁρμονικωτέραν; Ἀλλ' ἐὰν περισσότερον σοῦ ἀρέσουν οἱ ἦχοι τοῦ αὐλοῦ καὶ τῆς σύριγγος, καὶ τούτους δύνασαι ἀφθόνως ν' ἀπολαύσῃς εἰς τὴν ὄρχησιν. Παραλείπω ὅτι ὁ χαρακτήρ σου θὰ βελτιωθῇ εἰς αὐτὰ τὰ θεάματα, ὅταν θὰ βλέπῃς τοὺς θεατὰς νὰ ἐκδηλοῦν μῖσος κατὰ τῶν κακῶν πράξεων καὶ νὰ δακρύουν διὰ τ' ἀδικήματα. Ἐν γένει τὸ θέαμα εἶνε ἠθοπλαστικὸν διὰ τοὺς θεατάς.

---

1) Ὁ Πυθαγόρας ὑπέβαλε τοὺς μαθητάς του εἰς πενταετῆ σιωπήν.

Ἀλλ' ὁ μεγαλείτερος ἔπαινος διὰ τὸν χορὸν εἶνε ὅτι κατορθώνει νὰ δίδῃ εἰς τὰ μέλη συγχρόνως εὐκαμψίαν καὶ δύναμιν, πρᾶγμα τόσον παράδοξον, ὡς ἐάν τις κατώρθωνε νὰ ἑνώσῃ εἰς ἓν σῶμα τὴν δύναμιν τοῦ Ἡρακλέους καὶ τὴν ἁβρότητα τῆς Ἀφροδίτης.

Τώρα δὲ θὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ ὑποδείξω διὰ τοῦ λόγου καὶ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἄριστος ὀρχηστὴς κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχήν, ἀνέφερα ἤδη τὰ περισσότερα· ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ μνημονικόν, νά εἶνε εὐφυὴς καὶ νοήμων καὶ ὀξὺς εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ πρὸ πάντων ταχὺς εἰς τὸ ν' αὐτοσχεδιάζῃ, προσέτι δὲ νὰ δύναται νὰ κρίνῃ ποιήματα καὶ ᾄσματα, νὰ διακρίνῃ τὰς καλλιτέρας μελῳδίας καὶ νὰ διορθώνῃ τὰ πλημμελῆ καὶ ἐλαττωματικά.

Τὸ δὲ σῶμά του νομίζω ὅτι πρέπει νὰ σοῦ παρουσιάσω σύμφωνον πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Πολυκλείτου. Οὔτε πάρα πολὺ ὑψηλὸς πρέπει νὰ εἶνε, οὔτε πάρα πολὺ μικρόσωμος καὶ νανώδης, ἀλλ' ἐντελῶς σύμμετρος, οὔτε πολύσαρκος—πρᾶγμα ἀνάρμοστον εἰς τὴν ὄρχησιν καὶ τὰς ὑποκρίσεις αὐτῆς—οὔτε καθ' ὑπερβολὴν ἰσχνός, τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει τοὺς σκελετοὺς καὶ τοὺς νεκρούς. Θὰ σοῦ ἀναφέρω δὲ ποίας ἀποδοκιμασίας ἐπροκάλεσαν τὰ ἐλαττώματα ταῦτα μεταξὺ θεατῶν ἱκανῶν νὰ κρίνουν τὰ τοιαῦτα. Οἱ Ἀντιοχεῖς εἶνε λαὸς εὐφυέστατος καὶ ἀγαπᾷ ἐξαιρετικῶς τὸν χορόν· μετὰ τόσης δὲ προσοχῆς καὶ ἀκριβείας παρακολουθοῦν τὰ τοιαῦτα θεάματα, ὥστε οὐδὲν σφάλμα δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχήν των. Ὅταν δέ ποτε ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς μικρόσωμος ὀρχηστὴς καὶ παρίστα τὸν Ἕκτορα, πάντες συγχρόνως ἀνεφώνησαν· Σὺ εἶσαι ὁ Ἀστυάναξ, ὁ Ἕκτωρ δὲ ποῦ εἶνε; Ἄλλοτε, ὅταν κάποιος καθ' ὑπερβολὴν ὑψηλὸς ἐπεχείρησε νὰ παραστήσῃ διὰ τῆς ὀρχήσεως τὸν Καπανέα προσβάλλοντα τὰ τείχη τῶν Θηβῶν, Διασκέλισε, τοῦ ἐφώναξαν τὸ τεῖχος, δὲν ἔχεις ἀνάγκην ἀπὸ κλίμακα. Εἰς ἄλλον παχὺν καὶ πολύσαρκον, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρει νὰ κάμῃ μεγάλα πηδήματα, ἐφώναξαν· Σὲ παρακαλοῦμεν μὴ μᾶς χαλάσῃς τὴν σκηνήν. Ἐξ ἐναντίας εἰς ἄλλον καθ'

ὑπερβολὴν ἰσχνὸν ἐφώναξαν «Περαστικά», ὡς νὰ ἦτο ἄρρωστος. Αὐτὰ δὲν τὰ ἀνέφερα διὰ νὰ γελάσωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ δείξω ὅτι καὶ λαοὶ ὁλόκληροι ἀποδίδουν μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὴν ὀρχηστικὴν καὶ δύνανται νὰ κρίνουν ὀρθῶς τὰ καλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς.

Ἔπειτα πρέπει πάντως νὰ εἶνε εὐκίνητος ὁ χορευτής, νὰ ἔχῃ τὸ σῶμα χαλαρὸν καὶ συγχρόνως στερεόν, οὕτως ὥστε νὰ λυγίζεται ὅταν εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ στέκεται ἀλύγιστον ὁσάκις πρέπει. Ὅτι δὲ ἡ ὄρχησις δὲν στερεῖται καὶ τῶν ἀθλητικῶν κινήσεων, ἀλλ' ἔχει καὶ τὰς ὡραιοτέρας ἀθλητικὰς στάσεις τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Πολυδεύκους καὶ τοῦ Ἡρακλέους, δύνασαι νὰ τὸ ἴδῃς ἂν προσέξῃς εἰς ἑκάστην τῶν ὀρχηστικῶν μιμήσεων. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, πλέον ἀξιόπιστος εἶνε ἡ ὅρασις ἀπὸ τὴν ἀκοήν· ἀλλ' εἰς τὴν ὄρχησιν καὶ ἡ ὅρασις καὶ ἡ ἀκοὴ εἶνε ἀναγκαῖαι.

Τόσην δὲ ἐπίδρασιν ἔχει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ὄρχησις, ὥστε, ἂν μεταβῇ κανεὶς ἐρωτευμένος εἰς τὸ θέατρον, σωφρονίζεται βλέπων ποῖα κακὰ ἀποτελέσματα ἔχει ὁ ἔρως· ἐὰν δὲ κατέχεται ὑπὸ λύπης, ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ θεάτρου φαιδρότερος, ὡς νὰ ἔπιε φάρμακον τὸ ὁποῖον δίδει τὴν λήθην ἢ ὅπως ὁ ποιητὴς τὸ λέγει, νηπενθὲς καὶ ἄχολον [1]. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι ἡ ὄρχησις ἀναπαριστᾷ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι οἱ θεαταὶ ἀναγνωρίζουν ἕκαστος τὰ αἰσθήματά του εἰς τὰ παριστώμενα εἶνε ὅτι οἱ βλέποντες δακρύουν πολλάκις ὁσάκις ὁ χορὸς παριστᾷ τίποτε θλιβερόν. Καὶ αὐτὴ ἡ βακχικὴ ὄρχησις, ἡ ὁποία συνειθίζεται καὶ ἐκτιμᾶται πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ τὸν Πόντον, καίτοι εἶνε σατυρική, τόσον ἔχει ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους, ὥστε κατὰ τὴν ὡρισμένην ἐποχὴν ἀφήνουν πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν καὶ ἐπὶ ἡμέρας κάθηνται καὶ βλέπουν τιτᾶνας καὶ κορύβαντας, σατύρους καὶ βουκόλους ὀρχουμένους. Ἐκτελοῦν δὲ τοὺς χοροὺς τούτους οἱ εὐγενέστατοι καὶ οἱ πρωτεύοντες εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων, καὶ ὄχ

1) Ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ὀδύσσειαν.

μόνον δὲν ἐντρέπονται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφανεύονται περισσότερον παρὰ διὰ τὰς εὐγενείας, τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ προγονικά των κατορθώματα.

Ἀφοῦ ὡμίλησα περὶ τῶν προτερημάτων τῶν ὀρχηστῶν, ἄκουσε τώρα καὶ τὰ ἐλαττώματά των. Καὶ τὰ μὲν σωματικὰ ὑπέδειξα ἤδη· νομίζω δὲ ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ἐλαττώματα. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀπὸ ἀμάθειαν — διότι ἀδύνατον νὰ εἶνε ὅλοι σοφοὶ — περιπίπτουν εἰς μεγάλα σφάλματα κατὰ τὴν ὄρχησιν. Καὶ ἄλλοι μὲν κάμνουν κινήσεις παραλόγους, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸ λεγόμενον, δὲν ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν χορδήν· [1] καὶ ἄλλα λέγει ἡ κίνησις τοῦ ποδός, ἄλλα δὲ ὁ ρυθμός. Ἄλλοι δὲ χορεύουν μὲν κατὰ τὸν ρυθμόν, ἀλλὰ εἰς τὰ παριστώμενα συγχέουν τὰς ἐποχάς· καὶ ὡς παραδείγματα θὰ ἀναφέρω πράγματα τὰ ὁποῖα εἶδα. Κάποιος ὁ ὁποῖος ἐχόρευε τὴν γέννησιν τοῦ Διὸς καὶ συγχρόνως τὴν τεκνοφαγίαν τοῦ Κρόνου, συνέχεε τὸ θέμα του πρὸς τὰ παθήματα τοῦ Θυέστου. Ἄλλος ὑποκρινόμενος τὴν Σεμέλην κεραυνοβολουμένην, τὴν παρωμοίαζε πρὸς τὴν Γλαύκην, ἡ ὁποία εἶνε μεταγενεστέρα.

Ἀλλὰ τὰ σφάλματα τῶν τοιούτων δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωνται εἰς τὴν ὄρχησιν, οὔτε πρέπει ἐξ αἰτίας αὐτῶν νὰ περιφρονοῦμεν τὴν τέχνην, ἀλλ' αὐτοὺς μὲν νὰ θεωροῦμεν ἀμαθεῖς, νὰ ἐπαινοῦμεν δὲ ἐκείνους οἵτινες χορεύουν κανονικῶς καὶ κατὰ τὸν ρυθμὸν τῆς τέχνης ἐκτελοῦν τὰ διάφορα θέματα. Ἐν γένει δὲ ὁ χορευτὴς πρέπει νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν φροντίδα, ὥστε πᾶν ὅ,τι ἐκτελεῖ νὰ εἶνε εὔρυθμον, εὔσχημον, σύμμετρον, συνεπὲς πρὸς ἑαυτό, μὴ δυνάμενον νὰ παρερμηνευθῇ καὶ κατακριθῇ, χωρὶς καμμίαν ἔλλειψιν καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀρίστων ἀσκήσεων· ὁ ἴδιος δὲ νὰ ἔχῃ τὴν μνήμην ὀξεῖαν, νὰ ἔχῃ γνώσεις μεγάλας καὶ βαθείας καὶ νὰ γνωρίζῃ μεγάλως τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν.

---

1) Μηδὲν πρὸς τὴν χορδήν.

Τότε ὁ ἔπαινος τῶν θεατῶν θὰ εἶνε ἐντελής, ὅταν ἕκαστος ἐκ τῶν παρακολουθούντων τὴν ὄρχησιν ἀναγνωρίζει εἰς αὐτὴν τὰ αἰσθήματά του καὶ ὡς εἰς καθρέπτην βλέπει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν ὀρχηστὴν καὶ ὅσα πάσχει καὶ ὅσα συνειθίζει νὰ πράττῃ. Ὅταν οἱ θεαταὶ βλέπουν ἕκαστος τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς των καὶ ἀναγνωρίζουν ἑαυτούς, αἰσθάνονται τόσην τέρψιν, ὥστε δὲν δύνανται νὰ κρατηθοῦν, ἀλλ' ἐπαινοῦν καὶ ἐπευφημοῦν ἐνθουσιωδῶς· διότι ἀποτέλεσμα τοῦ θεάματος ἐκείνου εἶνε τὸ Δελφικόν «Γνῶθι σεαυτόν»· ἀπέρχονται δὲ ἐκ τοῦ θεάτρου, ἀφοῦ ἔμαθαν ποῖα πρέπει νὰ προτιμοῦν καὶ ποῖα ν' ἀποφεύγουν καὶ ἐδιδάχθησαν ὅσα προηγουμένως δὲν ἐγνώριζαν.

Ὅπως δὲ εἰς τοὺς λόγους, καὶ εἰς τὴν ὄρχησιν συμβαίνει ἡ λεγομένη κακοζηλία· δηλαδὴ οἱ ὀρχούμενοι ὑπερβαίνουν τὸ μέτρον τῆς μιμήσεως καὶ τὴν ἐντείνουν πέραν τοῦ δέοντος· ἐὰν δὲ πρόκηται νὰ παραστήσουν τι μέγα, τὸ παριστοῦν ὑπερμέγεθες· ἐὰν πρόκηται νὰ παραστήσουν τίποτε ἁβρόν, γίνονται καθ' ὑπερβολὴν θηλυπρεπεῖς, τὰ δὲ ἀνδροπρεπῆ ὠθοῦν μέχρι τοῦ ἀγρίου καὶ θηριώδους. Καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδα κάποτε ἕνα ὀρχηστήν, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν καλῶν, ἦτο δὲ τῳόντι τεχνίτης καὶ ἀληθῶς ἄξιος νὰ θαυμάζεται, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς τοῦ συνέβη νὰ ἐξωκείλῃ εἰς ἄσχημον ὑπόκρισιν διὰ τῆς ὑπερβολικῆς μιμήσεως. Ὀρχούμενος τὸν Αἴαντα, παράφρονα μετὰ τὴν ἧτταν, τόσον παρεξετράπη, ὥστε ἀντὶ νὰ φαίνεται ὅτι ὑπεκρίνετο τὴν παραφροσύνην, ἠδύνατο νὰ νομισθῇ ὅτι εἶχε παραφρονήσῃ ὁ ἴδιος· ἑνὸς ἐκ τῶν κρατούντων τὸ μέτρον διὰ τοῦ σιδηροῦ ὑποδήματος κατέσχισε τὸ ἔνδυμα, ἁρπάσας δὲ τὸν αὐλὸν ἑνὸς ἐκ τῶν αὐλητῶν, ἐκτύπησε δι' αὐτοῦ κατὰ κεφαλῆς τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις ἐστέκετο πλησίον καὶ ὑπερηφανεύετο διὰ τὴν νίκην, καὶ ἂν ἡ περικεφαλαία δὲν τὸν ἐπροφύλλατεν, ἀλλ' ἐδέχετο ὁλόκληρον τὸ κτύπημα ἡ κεφαλή, θὰ ἐφονεύετο ὁ ταλαίπωρος Ὀδυσσεύς, διότι τοῦ ἔτυχε τοιοῦτος παράφρων ὀρχηστής. Ἀλλὰ καὶ οἱ θεαταὶ ὅλοι συνεμερίζοντο τὴν παραφροσύνην τοῦ Αἴαντος καὶ ἀνεπήδων καὶ ἐκραύγαζον καὶ ἔρριπτον τὰ ἐν-

δύματά των, καθότι οἱ μὲν ἦσαν ἁπλοϊκοὶ καὶ τοῦ ὄχλου ἄνθρωποι καὶ δὲν εἶχον ἀντίληψιν τοῦ μέτρου καὶ τοῦ κοσμίου, οὔτε ἠδύναντο νὰ διακρίνουν τὸ κακὸν ἀπὸ τὸ καλὸν καὶ ἐνόμιζον τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὀρχηστοῦ ὡς τελείαν μίμησιν τοῦ πάθους, οἱ δὲ μορφωμένοι ἐνόουν μὲν τὸ ἄτοπον καὶ δυσηρεστοῦντο διὰ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀποδοκιμασίαν των· καὶ μολονότι ἔβλεπον ὅτι τὰ γινόμενα δὲν παρίστων τὴν παραφροσύνην τοῦ Αἴαντος, ἀλλ' ἦσαν παραφροσύνη τοῦ ὀρχηστοῦ, ἐχειροκρότουν καὶ αὐτοί, καλύπτοντες διὰ τῶν ἐπευφημιῶν τὴν ἀσχημίαν τῆς ὀρχήσεως. Δὲν ἠρκέσθη δὲ εἰς αὐτὰ μόνον ὁ ἐξαίρετος ἐκεῖνος ὀρχηστής, ἀλλ' ἔπραξε καὶ κάτι τι ἄλλο πολὺ γελοιωδέστερον· κατέβη ἐκ τῆς σκηνῆς καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου εἰς μίαν ἐκ τῶν θέσεων τῶν ὡρισμένων διὰ τοὺς συγκλητικούς, μεταξὺ δύο πρώην ὑπάτων, οἵτινες κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου μήπως θὰ τοὺς ἐμαστίγωνεν, ὅπως τὸν κριὸν τὸν ὁποῖον ὁ Αἴας κτυπᾷ. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐθαύμαζον τὸ πρᾶγμα, ἄλλοι δὲ ἐγέλων καὶ μερικοὶ ὑπώπτευον μήπως ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς μιμήσεως ἔπαθε πραγματικῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπεκρίνετο. Ἀλλὰ λέγεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν συνῆλθε, τόσον μετενόησε δι' ὅσα ἔπραξεν, ὥστε ἐκ τῆς λύπης του ἠσθένησε διότι ἐνομίσθη ὅτι ἀληθῶς εἶχε παραφρονήσῃ. Ἐξεδήλωσε δὲ καὶ ἄλλως τὴν μεταμέλειάν του, διότι ὅταν οἱ θαυμασταί του τὸν ἐκάλεσαν νὰ χορεύσῃ ἐκ νέου τὸν Αἴαντα, παρουσίασεν ἄλλον ὀρχηστὴν καὶ εἶπε πρὸς τοὺς θεατάς· Εἶνε ἀρκετὸν ὅτι παρεφρόνησα μίαν φοράν. Τὸν ἐλύπησε δὲ πρὸ πάντων ἡ ἐπιτυχία ἑνὸς ὁμοτέχνου καὶ ἀντιζήλου, ὅστις ἀναλαβὼν νὰ χορεύσῃ τὸν αὐτὸν Αἴαντα, τόσον κοσμίως καὶ μὲ τόσην τέχνην ὑπεκρίθη τὴν παραφροσύνην, ὥστε ἐπηνέθη διότι ἔμεινεν ἐντὸς τῶν κανόνων τῆς ὀρχήσεως καὶ δὲν παρεξετράπη εἰς ὑπερβολὰς ἀσχήμους.

Ἀρκοῦμαι εἰς αὐτά, φίλε μου, ἐκ τῶν πολλῶν τὰ ὁποῖα ἠδυνάμην νὰ σοῦ εἴπω περὶ τῆς ἀξίας τῆς ὀρχήσεως, διὰ νὰ μὴ ἀγανακτῇς καὶ θεωρῇς ἀνεξήγητον τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς αὐτήν. Ἐὰν δὲ θελήσῃς νὰ συμμερισθῇς μετ' ἐμοῦ τὸ θέαμα,

εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ κατακτήσῃ καὶ ἡ ἀγάπη σου πρὸς τὸν χορὸν θὰ φθάσῃ μέχρι μανίας. Καὶ δὲν θὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σοῦ εἴπω, ὅπως ἡ Κίρκη·

Θαῦμα μ' ἔχει ὡς οὔτι πιὼν τάδε φάρμακ' ἐθέλχθης [1],

διότι θὰ μαγευθῇς χωρὶς συγχρόνως ν' ἀποκτήσῃς ὄνου κεφαλὴν ἢ καρδίαν χοίρου· [2] ἀλλὰ τὸ μὲν πνεῦμά σου θὰ γίνῃ ἰσχυρότερον, τόσον δὲ θὰ εὐχαριστηθῇς, ὥστε καὶ εἰς ἄλλους θὰ δώσῃς νὰ πίουν ἐκ τοῦ ποτοῦ. Ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Ὅμηρος περὶ τῆς χρυσῆς ῥάβδου τοῦ Ἑρμοῦ, ὅτι καὶ «ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει ὧν ἐθέλει»,

τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει, [3]

τοῦτο ἐντελῶς ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὴν ὄρχησιν, ἡ ὁποία καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θέλγει καὶ τὸ πνεῦμα διεγείρει καὶ ἐξυψώνει μέχρι τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα ἀναπαριστᾷ.

ΚΡΑΤ. Τώρα, Λυκῖνε, σὲ πιστεύω καὶ σὲ ἀκούω μὲ ὅλην μου τὴν προσοχήν. Νὰ ἐνθυμῆσαι δέ, φίλε μου, ὅταν θὰ πᾷς εἰς τὸ θέατρον, νὰ κρατήσῃς καὶ δι' ἐμὲ μίαν θέσιν, διὰ νὰ συμμερισθῶ καὶ ἐγὼ τὴν σοφίαν τὴν ὁποίαν ἐκεῖθεν ἀποκομίζεις.

---

1) Ἀπορῶ πῶς χωρὶς νὰ πίῃς αὐτὰ τὰ φάρμακα ἐμαγεύθης.

2) Ὅπως οἱ σύντροφοι τοῦ Ὀδυσσέως.

3) Γοητεύει τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱωνδήποτε ἀνθρώπων θέλει, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ τοὺς κοιμωμένους ἐξυπνᾷ.

ΕΥΝΟΥΧΟΣ

ΠΑΜΦΙΛΟΣ. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι, Λυκῖνε, καὶ γιατί γελᾷς; Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι πάντοτε εἶσαι εὔθυμος, ἀλλὰ σήμερον ἡ εὐθυμία σου εἶνε, φαίνεται, τόσον ἐξαιρετική, ὥστε δὲν δύνασαι νὰ κρατηθῇς.

ΛΥΚΙΝΟΣ. Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν ἀγοράν, Πάμφιλε· θὰ γελάσῃς δὲ καὶ σὺ ὁμοίως ἂν ἀκούσῃς τὴν δίκην εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθηκα, δίκην μεταξὺ φιλοσόφων.

ΠΑΜΦ. Καὶ μόνον ὅτι φιλόσοφοι ἔχουν δίκας μεταξύ των εἶνε ἀρκετὰ γελοῖον, διότι πρέπει, καὶ ἂν ἡ ἀφορμὴ τῆς διενέξεώς των εἶνε σπουδαία, νὰ λύουν τὰς διαφοράς των εἰρηνικῶς.

ΛΥΚΙΝ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ δικασθοῦν εἰρηνικῶς ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἅμα ἀντικρύσθησαν ἔρριψαν ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου ὁλοκλήρους ἁμάξας ὕβρεων, φωνάζοντες καὶ πεισματωδῶς ἀντιλογοῦντες;

ΠΑΜΦ. Μήπως, Λυκῖνε, ἐφιλονείκουν περὶ φιλοσοφικῶν ζητημάτων, ὅπως συνήθως συμβαίνει ὅταν ἀνήκουν εἰς ἀντιθέτους σχολάς;

ΛΥΚΙΝ. Καθόλου, ἀλλὰ κάτι ἄλλο συνέβαινε· διότι ἦσαν ὁμόφρονες καὶ τῆς αὐτῆς σχολῆς. Ἀλλ' ἐγίνετο δίκη πραγματικὴ ἐνώπιον δικαστηρίου ἀποτελουμένου ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεστέρους, πρεσβυτέρους καὶ σοφωτάτους τῶν πολιτῶν, ἐνώπιον τῶν ὁποίων πᾶς ἄλλος θὰ ἐντρέπετο νὰ εἴπῃ τὴν ἐλαχίστην ἄτοπον λέξιν καὶ ὄχι νὰ φθάσῃ εἰς τόσην ἀναισχυντίαν.

ΠΑΜΦ. Λοιπὸν δὲν μοῦ λέγεις τώρα ποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς δίκης, διὰ νὰ μάθω καὶ τὸ αἴτιον τῆς τόσης σου εὐθυμίας;

ΛΥΚ. Ὡς γνωρίζεις, ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει ὁρίσῃ μισθὸν ὄχι μικρὸν διὰ τοὺς φιλοσόφους κατὰ σχολάς, τοὺς Στωικούς, τοὺς Πλατωνικοὺς καὶ Ἐπικουρίους, προσέτι δὲ καὶ τοὺς Περιπατητικούς, μισθὸν ἴσον δι' ὅλους. Ἅμα δὲ κανεὶς τῶν μισθοδοτουμένων ἀποθάνῃ, ὁ ἀντικαταστάτης του ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας κατόπιν διαγωνισμοῦ ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν καὶ τὰ ἔπαθλα τοῦ ἀγῶνος τούτου δὲν εἶνε δέρμα βωδινόν, οὔτε ἕνα σφακτόν, ὅπως εἰς τοὺς δημηρικοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ δέκα χιλιάδες δραχμαὶ κατ' ἔτος ὑπὸ τὸν ὅρον ὁ οὕτω μισθοδοτούμενος νὰ διδάσκῃ φιλοσοφίαν τοὺς νέους.

ΠΑΜΦ. Αὐτὰ τὰ γνωρίζω, ἤκουσα δὲ ὅτι καὶ κάποιος ἐξ αὐτῶν ἀπέθανε πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ὁ εἷς ἐκ τῶν Περιπατητικῶν, νομίζω.

ΛΥΚ. Λοιπὸν αὐτὴ εἶνε, Πάμφιλε, ἡ Ἑλένη διὰ τὴν ὁποίαν οἱ δύο φιλόσοφοι ἐμονομάχουν. Ἀλλ' ἕως ἐδῶ τὸ μόνον γελοῖον ἦτο ὅτι, ἐνῷ ἔλεγαν ὅτι εἶνε φιλόσοφοι καὶ καταφρονοῦν τὰ χρήματα, ἔπειτα ἠγωνίζοντο δι' αὐτὰ ὡς ὑπὲρ κινδυνευούσης πατρίδος, θρησκείας καὶ τάφων προγονικῶν.

ΠΑΜΦ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Περιπατητικοὶ δὲν ἀποκλείουν εἰς τὰ δόγματά των τὴν ἀγάπην τῶν χρημάτων, ἀλλὰ θεωροῦν τὸν πλοῦτον ὡς τρίτον ἀγαθόν.

ΛΥΚΙΝ. Καλὰ λέγεις. Αὐτὰ τῳόντι λέγουν καὶ ἐπομένως ὁ πόλεμός των ἦτο ὑπὲρ τῶν πατρίων. Ἀλλ' ἄκουσε τώρα καὶ τὰ κατόπιν. Πολλοὶ ἦσαν οἱ λαβόντες μέρος εἰς τοὺς ἐπιταφίους ἐκείνους ἀγῶνας· ἀλλὰ τὴν νίκην διεφιλονείκουν δύο, ὁ γέρων Διοκλῆς—ξέρεις ποιὸν λέγω, ἐκεῖνον τὸν φιλόνεικον καὶ θυμώδη—καὶ ὁ Βαγώας ὁ θεωρούμενος εὐνοῦχος. Κατ' ἀρχὰς ἐπέδειξεν ἕκαστος τὴν ῥητορικήν του δεινότητα καὶ τὴν γνῶσιν τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων, πρὸ πάντων δὲ τῶν Ἀριστοτελικῶν θεωριῶν· ἐφαίνοντο δὲ καὶ οἱ δύο ἐξ ἴσου δυνατοί. Ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν περιωρίσθη μόνον

εἰς τὰς ἰδέας· ὁ Διοκλῆς ἀφήσας τὴν ἐπίδειξιν τῶν φιλοσοφικῶν του γνώσεων ἐστράφη πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Βαγώα καὶ ἤρχισε νὰ ἐπικρίνῃ τὸν βίον αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βαγώας ἁπαντῶν ἐπετέθη προσωπικῶς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του.

ΠΑΜΦ. Αὐτὸ εἶνε σωστό, Λυκῖνε, καὶ αὐτὰ κυρίως ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐκεῖνον· καὶ ἂν ἐγὼ ἤμουν κριτής, μοῦ φαίνεναι ὅτι αὐτὸ κυρίως θὰ ἐξήταζα καὶ θὰ ἔδιδα τὴν ψῆφόν μου μᾶλλον εἰς ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου ὁ βίος εἶνε χρηστότερος παρὰ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶνε εἰς τοὺς λόγους δεξιώτερος καὶ ἱκανώτερος εἰς τὰς συζητήσεις.

ΛΥΚ. Καλὰ λέγεις καὶ εἰς τοῦτο συμφωνῶ μαζῆ σου. Ἀφοῦ δὲ ἔρριψαν ἐναντίον ἀλλήλων ὅλας τοῦ κόσμου τὰς ὕβρεις καὶ τὰς κατηγορίας, ὁ Διοκλῆς εἶπεν εἰς τὸ τέλος ὅτι οὐδὲ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Βαγώαν νὰ παρουσιάζεται ὡς φιλόσοφος καὶ νὰ διδάσκῃ φιλοσοφίαν καὶ νὰ διεκδικῇ ἀμοιβὰς δι' αὐτήν, καθότι εἶνε εὐνοῦχος. Ἔλεγε δὲ ὅτι ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν πρέπει νὰ ἀποκλείωνται οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἀπὸ πᾶσαν συνέλευσιν ἀνθρώπων καὶ πᾶσαν θρησκευτικὴν τελετήν, καθότι εἶνε ἀπαίσιοι καί, ἂν κανεὶς ἐξερχόμενος τοὺς συναντήσῃ, εἶνε κακὸν συναπάντημα. Ὁ εὐνοῦχος, ὡς ἔλεγεν, οὔτε ἄνδρας, οὔτε γυναῖκα εἶνε, ἀλλὰ κάτι τι σύνθετον καὶ μικτὸν καὶ τερατῶδες, ἔξω τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

ΠΑΜΦ. Ἀληθῶς τὸ θέμα τῆς συζητήσεως ἦτο πρωτότυπον, ἀρχίζω δὲ καὶ ἐγὼ νὰ διατίθεμαι εὐθύμως ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλλόκοτην κατηγορίαν. Ὁ δὲ ἄλλος τί εἶπε ; Ἐσιώπησεν ἢ διέψευσε τὴν κατηγορίαν ;

ΛΥΚΙΝ. Κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ὅτι κατελήφθη ὑπὸ ἐντροπῆς καὶ δειλίας, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς εὐνούχους, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐσιώπα καὶ ἐκοκκίνιζε καὶ ἴδρωνεν· ἐπὶ τέλους δὲ μὲ φωνὴν λεπτὴν καὶ γυναικείαν ἀπήντησεν ὅτι δὲν εἶχε δίκαιον ὁ Διοκλῆς ν' ἀποκλείῃ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν ἕνα ἄνθρωπον διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶνε εὐνοῦχος, ἀφοῦ καὶ εἰς γυναῖκας ἐπιτρέπεται νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ διδάσκουν φιλοσοφίαν καὶ ὡς παραδείγματα ἀνέφερε τὴν Ἀσπα-

σίαν, τὴν Διοτίμαν καὶ τὴν Θαργηλίαν καὶ κάποιον ἀκαδημαϊκὸν Κελτόν, εὐνοῦχον, ὁ ὁποῖος ὀλίγον πρὸ τῶν ἡμερῶν μας εἶχε διακριθῇ ὡς σοφιστὴς εἰς τὴν Ἑλλάδα. [1] Ὁ Διοκλῆς ἀπήντησεν ὅτι καὶ ἐκεῖνον, ἂν παρουσιάζετο καὶ εἶχε τὰς αὐτὰς ἀξιώσεις, θὰ ἀπέκλειε, χωρὶς νὰ λογαριάσῃ τὴν ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν εἶχε μεταξὺ τῶν πολλῶν. Ἀνέφερε δὲ καὶ λόγους διαφόρους οἵτινες εἶχον λεχθῇ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑπὸ τῶν Στωικῶν καὶ τῶν Κυνικῶν σκωπτόντων τὴν σωματικήν του ἀτέλειαν.

Τὸ ζήτημα λοιπὸν ἐτίθετο πρὸς τοὺς δικαστὰς ἂν ἔπρεπε νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὸν διαγωνισμὸν εὐνοῦχος ἀξιῶν νὰ τοῦ ἀνατεθῇ ἡ διδασκαλία τῶν νέων. Καὶ ὁ μὲν Διοκλῆς ἔλεγεν ὅτι ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἀρτιότητα σώματος καὶ πρὸ πάντων μεγάλην γενειάδα, ἡ ὁποία νὰ ἐμπνέῃ εἰς τοὺς προσερχομένους διὰ νὰ διδαχθοῦν ἐμπιστοσύνην καὶ νὰ εἶνε ἀξία τῶν δέκα χιλιάδων δραχμῶν τὰς ὁποίας θὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα· ὁ εὐνοῦχος ὅμως εἶναι χειρότερος καὶ τοῦ βακήλου· [2] διότι ὁ μὲν βάκηλος ὑπῆρξε καὶ ἐπ' ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν ζωήν του ἄνδρας, ἐνῷ τοῦ εὐνούχου ἀπεκόπησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀνδρικὰ γνωρίσματα καὶ μετεβλήθη εἰς ζῷον ἀμφίβολον, ὅπως αἱ κορῶναι, αἱ ὁποῖαι οὔτε εἰς τὰς περιστερὰς οὔτε εἰς τοὺς κόρακας συγκαταλέγονται. Ὁ δὲ ἄλλος ἀντέτεινεν ὅτι ὁ ἀγὼν δὲν ἦτο περὶ σωματικῶν προτερημάτων, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν τὰ προσόντα τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἡ γνῶσις τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων· καὶ ἐκάλει ὡς μάρτυρα τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις τόσον θαυμασμὸν ἔτρεφε πρὸς τὸν εὐνοῦχον Ἑρμείαν, τὸν τύραννον τῆς Ἀτάρνης, ὥστε καὶ θυσίας προσέφερεν εἰς αὐτὸν ὡς θεόν. Ἐτόλμησε δὲ ὁ Βαγώας καὶ νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ εὐνοῦχος εἶνε πολὺ καταλληλότερος διὰ τοὺς νέους διδάσκαλος, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ ὑποψίας, οὔτε νὰ

1) Ἴδε περὶ αὐτοῦ κατωτέρω εἰς τὸν «Βίον τοῦ Δημώνακτος».

2) Βάκηλοι ἐλέγοντο οἱ εὐνοῦχοι ἱερόδουλοι τῆς Κυβέλης καὶ ἐν γένει οἱ εὐνοῦχοι καὶ θηλυδρίαι. Ἴδε ἀνωτέρω «Ψευδολογιστὴν» ὅπου λέγει: «Κἂν εἴ τις βάκηλον ἢ εὐνοῦχον ἴδοι».

κατηγορηθῇ ὡς ὁ Σωκράτης ὡς διαφθείρων τοὺς νέους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀντίπαλός του τὸν ἔσκωψε καὶ διὰ τὸ ἀγένειον πρόσωπόν του, ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀστείαν, ὡς τοὐλάχιστον τὴν ἐνόμιζεν, ἀπάντησιν· Ἐὰν πρέπει νὰ κρίνωμεν τοὺς φιλοσόφους ἀπὸ τὰ γένεια, τότε ὁ τράγος πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἀπὸ ὅλους.

Ἔπειτα παρενέβη εἰς τὴν συζήτησιν κάποιος τρίτος—τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς ν' ἀποσιωπήσω—καὶ εἶπε· Καὶ ὅμως, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν ἐκδυθῇ αὐτὸς ὁ ἔχων τὸ πρόσωπον ἄτριχον καὶ τὴν φωνὴν γυναικείαν καὶ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα ὁμοιάζων πρὸς εὐνοῦχον, θὰ παρουσιασθῇ πολὺ ἀνδρικός. Ἂν δὲν εἶνε ψευδῆ ὅσα λέγονται περὶ αὐτοῦ, καὶ ὡς μοιχὸς συνελήφθη μίαν φοράν, «ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχων» [1], ὅπως λέγει ὁ νόμος τοῦ Σόλωνος· ἀλλὰ τότε καταφυγὼν εἰς τὸν εὐνοῦχον, ὡς εἰς κρησφύγετον, ἀπελύθη, διότι οἱ δικασταὶ ἐπίστευσαν μᾶλλον εἰς τὴν μορφήν του παρὰ εἰς τὴν κατηγορίαν. Τώρα ὅμως μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε ἕτοιμος ν' ἀλλάξῃ γνώμην χάριν τοῦ μισθοῦ.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐκίνησαν γενικὸν γέλωτα ὡς ἦτο ἐπόμενον. Ὁ δὲ Βαγώας περισσότερον ἐταράσσετο, ἤλλασσε χρώματα καὶ ἐλούετο ὑπὸ ψυχροῦ ἱδρῶτος. Εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν, διότι καὶ τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῇ καὶ τὴν κατηγορίαν ταύτην ἐθεώρει χρήσιμον εἰς τὸν παρόντα ἀγῶνα.

ΠΑΜΦ. Ἀληθῶς ἀστεῖα εἶνε ὅλα αὐτὰ καὶ φαντάζομαι ὅτι θὰ ἐγελάσατε πολὺ οἱ παριστάμενοι. Ἀλλὰ πῶς ἐτελείωσεν ἡ ὑπόθεσις καὶ τί ἀπεφάσισαν οἱ δικασταί;

ΛΥΚ. Δὲν ἐσυμφώνησαν ὅλοι, ἀλλ' οἱ μὲν ἦσαν τῆς γνώμης νὰ τὸν ἐκδύσουν καὶ νὰ τὸν ἐξετάσουν ὅπως τοὺς ἀγοραζομένους δούλους, διὰ νὰ πεισθοῦν ἂν ἠδύνατο νὰ φιλοσοφῇ διὰ τῶν ὄρχεων, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπρότειναν κάτι τι ἀκόμη ἀστειότερον, νὰ καλέσουν γυναῖκας ἐκ τῶν ἐμπορευομένων τὸν ἔρωτα καὶ νὰ τοῦ ἐπιβάλουν

---

1) Ὁ σχολιαστὴς λέγει περὶ τῆς φράσεως ταύτης· «κακέμφατον τοῦτο καί, ὡς φασιν οἱ ἰδιῶται, φύσιν πρὸς φύσιν».

νὰ συνευρεθῇ μὲ μίαν ἐξ αὐτῶν, νὰ παρίσταται δὲ εἷς ἐκ τῶν δικαστῶν, ὁ πρεσβύτερος καὶ ἀξιοπιστότερος, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἐὰν φιλοσοφῇ. Ἔπειτα, ἐπειδὴ ὅλων τὰ ἐντόσθια εἶχον ἀρχίσῃ νὰ πονοῦν ἀπὸ τοὺς σπασμοὺς τοῦ γέλωτος, ἀπεφάσισαν νὰ παραπέμψουν τὴν δίκην εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τώρα δέ, ὡς λέγεται, ὁ Διοκλῆς γυμνάζεται εἰς τὴν ῥητορικὴν καὶ ἑτοιμάζει τὴν κατηγορίαν καὶ ἀνακινεῖ τὴν ὑπόθεσιν τῆς μοιχείας. Πράττει δηλαδὴ ὅ,τι οἱ ἀδέξιοι δικηγόροι· διότι προσπαθῶν ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἀντίπαλός του εἶνε ἀνήρ, ἐνεργεῖ κατὰ τοῦ συμφέροντός του. Ὁ δὲ Βαγώας εἰς ἄλλα, ὡς λέγεται, καταγίνεται· ἐξασκεῖται εἰς τὸν ἀνδρισμὸν καὶ ἔχει τὴν ὑπόθεσίν του διηνεκῶς ἀνὰ χεῖρας, ἐλπίζων ὅτι εἰς τὸ τέλος θὰ νικήσῃ, ἂν ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶνε κατώτερος τῶν ἐπιβητόρων ὄνων. Αὐτή, φαίνεται, φίλε μου, θεωρεῖται ὡς ἡ ὀρθοτέρα ἀντίληψις τῆς φιλοσοφίας καὶ ὡς ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις. Ὥστε καὶ διὰ τὸν υἱόν μου, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀκόμη πολὺ μικρός, θὰ εὐχηθῶ νὰ ἔχῃ ὄχι τὸ πνεῦμα, οὔτε τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ τὸ αἰδοῖον κατάλληλον διὰ τὴν φιλοσοφίαν.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΩΝΑΚΤΟΣ

Καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐποχὴ δὲν ὑπῆρξε παντελῶς ἄγονος εἰς ἀνθρώπους σπουδαίους καὶ ἀξιομνημονεύτους, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπερφυσικὴν σωματικὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τελείαν σοφίαν· ἐννοῶ δὲ τὸν Βοιώτιον Σώστρατον, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλουν καὶ ἐθεώρουν Ἡρακλῆν, καὶ κυρίως τὸν φιλόσοφον Δημώνακτα. Τοὺς ἐγνώρισα καὶ τοὺς ἐθαύμασα, τὸν δεύτερον δὲ ἐξ αὐτῶν, τὸν Δημώνακτα, καὶ ἐπὶ πολὺ συνανεστράφην. Καὶ ὅσον μὲν διὰ τὸν Σώστρατον εἰς ἄλλο βιβλίον [1] ἔκαμα λόγον περὶ τοῦ τεραστίου ἀναστήματός του, περὶ τῆς ὑπερβολικῆς του δυνάμεως, τῆς ὑπαιθρίου ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ζωῆς του, πῶς ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῶν χόρτων καὶ ἔζη ἀγρίαν ζωὴν καὶ ἔπραττεν ἔργα σύμφωνα πρὸς τὸ ὄνομά του φονεύων λῃστάς, ἀνοίγων ὁδοὺς εἰς δύσβατα μέρη καὶ κατασκευάζων γεφύρας εἰς τὰς ἐπικινδύνους διαβάσεις.

Εἶνε δὲ δίκαιον νὰ γράψω τώρα καὶ περὶ τοῦ Δημώνακτος τὸ μὲν διὰ νὰ μεταδώσω ὅσον δύναμαι εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν μνήμην του, τὸ δὲ διὰ νὰ ἔχουν οἱ ἀγαθοὶ τὴν φύσιν νέοι καὶ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ῥέποντες παράδειγμα τελείας ἀρετῆς καὶ ἐκ τῆς ἐποχῆς μας καὶ νὰ μιμοῦνται ἐκεῖνον ὅστις, ὡς ἐγνώρισα, ὑπῆρξεν ἄριστος φιλόσοφος, καὶ νὰ μὴ ἀποβλέπουν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὰ ἀρχαῖα ὑποδείγματα.

---

1) Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Λουκιανοῦ δὲν διεσώθη.

Ὁ Δημῶναξ κατήγετο ἐκ Κύπρου, ἀπὸ οἰκογένειαν ἐπιφανῆ καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς τάξιν καὶ διὰ τὸν πλοῦτον. Ἀλλὰ περιφρονήσας πάντα ταῦτα καὶ ποθήσας ἀγαθὰ εὐγενέστερα, ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν, χωρὶς νὰ παρακινηθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀγαθοβούλου, οὔτε τοῦ πρὸ τούτου ὑπάρξαντος Δημητρίου, οὔτε τοῦ Ἐπικτήτου· ἤκουσε μὲν τὴν διδασκαλίαν ὅλων τούτων, προσέτι δὲ καὶ τοῦ Τιμοκράτους τοῦ Ἡρακλεώτου, ἀνδρὸς σοφοῦ διακρινομένου καὶ κατὰ τὴν εὐφράδειαν καὶ κατὰ τὴν σοφίαν, ἀλλ' ἐξ ἰδίας κλίσεως πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐμφύτου πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἀγάπης, ἥτις ἐξεδηλώθη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, κατεφρόνησεν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν παρρησίαν. Ὑπῆρξε δὲ ὁ βίος του εὐθὺς καὶ τὰ ἤθη του ἁγνὰ καὶ ἀνεπίληπτα καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἦτο ὑπόδειγμα ὁ χαρακτήρ του καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῶν φιλοσοφικῶν του ἀρχῶν. Δὲν ἔφθασε δὲ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ταύτην τελειότητα χωρὶς παρασκευὴν καὶ μάθησιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ποιητὰς ἐμελέτησε καὶ τοὺς περισσοτέρους ἐγνώριζεν ἀπὸ μνήμης καὶ εἰς τὸ λέγειν εἶχεν ἀσκηθῇ καὶ τὰ φιλοσοφικὰ δόγματα ἐγνώριζε κατὰ βάθος. Εἶχε προσέτι γυμνάσῃ τὸ σῶμά του καὶ ἐξασκήσῃ πρὸς τὴν καρτερίαν, ἡ δὲ κυρία φροντὶς αὐτοῦ ἦτο νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην κανενός· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπαρκῇ εἰς ἑαυτόν, ἀπῆλθεν ἑκουσίως ἐκ τῆς ζωῆς, ἀφήσας μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν περιωρίσθη δὲ εἰς ἓν εἶδος φιλοσοφίας, ἀλλ' ἀναμίξας διάφορα δὲν ἐφαίνετο εἰς ποῖον ἐξ αὐτῶν ἔδιδε τὴν προτίμησίν του· φαίνεται ὅμως ὅτι κάπως περισσότερον ἀπέκλινε πρὸς τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν, μολονότι κατὰ τὸ ἔνδυμα καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ βίου ἐφαίνετο μιμούμενος τὸν Διογένην, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιτηδεύῃ παράξενον τρόπον βίου διὰ νὰ θαυμάζεται καὶ κινῇ τὴν περιέργειαν· Ἔζη ὅπως ὅλοι καὶ συνανεστρέφετο τοὺς πάντας μὲ ἀφέλειαν, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἔπαρσιν.

Τὴν εἰρωνείαν τοῦ Σωκράτους δὲν μετεχειρίζετο, ἀλλ' αἱ ὁμιλίαι του ἦσαν πλήρεις ἀττικῆς χάριτος, οὕτως ὥστε οἱ συναναι-

στρεφόμενοι αὐτὸν οὔτε τὸν κατεφρόνουν ὡς χυδαῖον, οὔτε τὰς ἐπιτιμήσεις του ἀπέφευγον ὡς ἄγαν αὐστηράς, ἀλλ' ἀπήρχοντο καταγοητευμένοι, κοσμιώτεροι, εὐθυμότεροι καὶ αἰσιόδοξοι. Οὐδέποτε τὸν εἶδε κανεὶς νὰ φωνάζῃ, τὰ φιλονεικῇ μὲ πεῖσμα ἢ ν' ἀγανακτῇ, καὶ ὅταν ἀκόμη εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιπλήξῃ κανένα· ἀλλὰ τὰ μὲν σφάλματα κατέκρινε, πρὸς δὲ τοὺς σφάλλοντας ἦτο ἐπιεικής, μιμούμενος τοὺς ἰατρούς, οἱ ὁποῖοι θεραπεύουν τὰ νοσήματα, ἀλλὰ δὲν ὀργίζονται κατὰ τῶν ἀρρώστων. Ἐφρόνει ὅτι τὸ σφάλμα εἶνε ἀνθρώπινον, θεῖον δὲ ἢ ἄξιον ἀνθρώπου ἰσοθέου τὸ νὰ διορθώνῃ τοὺς σφάλλοντας. Τοιοῦτον βίον ζῶν, διὰ μὲν τὸν ἑαυτόν του δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην, τοὺς φίλους του ὅμως ἐβοήθει· καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ἐξ αὐτῶν οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι εὐτυχοῦν ὑπενθύμιζεν ὅτι διὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ ὑπερηφανεύονται, ἐκείνους δὲ οἱ ὁποῖοι ἐθλίβοντο ἕνεκα πενίας ἢ ἐλυποῦντο δι' ἐξορίαν ἢ παρεπονοῦντο διὰ γῆρας ἢ διὰ νόσημα, παρηγόρει μὲ φαιδρότητα λέγων· Δὲν βλέπετε ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ τελειώσουν αὐτὰ τὰ ὁποῖα σᾶς λυποῦν, θὰ ἐπέλθῃ δὲ λήθη καὶ τῶν εὐτυχημάτων καὶ τῶν δεινοπαθημάτων καὶ ὅλοι θὰ φθάσωμεν εἰς αἰωνίαν ἐλευθερίαν ; Ἐφρόντιζε νὰ συμφιλιώνῃ ἀδελφοὺς διχονοοῦντας καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν συζύγων. Συνέβη δὲ καὶ ν' ἀπευθύνῃ μὲ εὐφράδειαν παραινέσεις πρὸς λαοὺς στασιάζοντας καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἔλθουν εἰς μετριοπαθέστερα αἰσθήματα χάριν τῆς πατρίδος. Τοιοῦτος ἦτο ὁ τρόπος τῆς φιλοσοφίας του, πρᾷος καὶ ἥμερος καὶ φαιδρός.

Τὸν ἐλύπει μόνον ἀσθένεια ἢ θάνατος φίλου, διότι ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἐθεώρει τὴν φιλίαν. Διὰ τοῦτο ἦτο φίλος πρὸς ὅλους καὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς τὸν ὁποῖον νὰ μὴ ἐθεώρει οἰκεῖον, ἀφοῦ ἦτο ἄνθρωπος. Δὲν ἀπέφευγε δὲ τὴν συναναστροφὴν κανενὸς καὶ μόνον ἀπὸ ἐκείνους ἀπεμακρύνετο τῶν ὁποίων ἡ διαφθορὰ τοῦ ἐφαίνετο ἀθεράπευτος. Πάντα δὲ ταῦτα ἔπραττε καὶ ἔλεγε μετὰ χάριτος καὶ καλωσύνης καί, ὡς ὁ κωμικὸς ποιητὴς εἶπε, πάντοτε ἡ πειθὼ ἐκάθητο ἐπὶ τῶν χειλέων του. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ λαὸς ὅλος τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἄρχοντες τὸν ἐθαύμαζον καθ' ὑπερ-

βολήν καὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς πρόσωπον ἐξαιρετικόν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι κατ' ἀρχὰς ἠνόχλει τοὺς περισσοτέρους ἡ εἰλικρίνειά του καὶ ἐκίνησεν ἐναντίον του μῖσος ὄχι μικρότερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον κατεστρεψε τὸν Σωκράτην, συνώμοσαν δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ διάφοροι Ἄνυτοι καὶ Μέλητοι καὶ τοῦ ἀπέδιδον τὰς αὐτὰς κατηγορίας, ὅτι δὲν τὸν εἶδε κανείς ποτε νὰ προσφέρῃ θυσίαν καὶ ὅτι μόνος ἐξ ὅλων δὲν εἶχε μυηθῇ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Τότε ἐφόρεσε καθαρὸν ἔνδυμα, ἔθεσε στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καί, ἐμφανισθεὶς μὲ θάρρος εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἀπελογήθη διὰ τὰ μὲν μὲ γλυκύτητα, διὰ τὰ δὲ τραχύτερον ἢ ὅσον ἤθελε. Διὰ τὴν κατηγορίαν ὅτι δὲν προσέφερέ ποτε θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν εἶπε· Μὴ ἀπορεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐὰν δὲν τῆς προσέφερα θυσίαν ἕως τώρα, διότι ἐνόμιζα ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὰς θυσίας μου. Διὰ δὲ τὴν ἄλλην κατηγορίαν, τὴν περὶ τῶν μυστηρίων, εἶπεν ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ μυηθῇ εἰς αὐτὰ σκεπτόμενος ὅτι, ἂν μὲν εἰς τὰ μυστήρια ἐγίνοντο πράξεις κακαί, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ἀποσιωπήσῃ πρὸς τοὺς ἀμυήτους, ἀλλὰ θὰ τοὺς ἀπέτρεπεν ἀπὸ αὐτά· ἐὰν δὲ ἦσαν καλά, θὰ τ' ἀπεκάλυπτεν εἰς ὅλους ἐκ φιλανθρωπίας. Ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνῷ εἶχον ἑτοιμασθῇ νὰ τὸν λιθοβολήσουν, κατεπραΰνθησαν ἀμέσως καὶ διετέθησαν συμπαθῶς πρὸς αὐτόν, ἔκτοτε δὲ ἤρχισαν νὰ τὸν σέβωνται καὶ ἔφθασαν νὰ τὸν θαυμάζουν, καίτοι ὁ πρὸς αὐτοὺς λόγος του ἤρχισε μὲ τραχὺ προοίμιον· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἶπε, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς στεφανωμένος ὡς σφάγιον καὶ δύνασθε νὰ θυσιάσετε καὶ ἐμέ, διότι πρὸ πολλοῦ δὲν ἐτελέσατε θυσίας ὑπὸ αἰσίους οἰωνούς.

Τώρα θὰ ἀναφέρω τινὰ ἐξ ὅσων εἶπεν εὐστόχως καὶ εὐφυῶς· νομίζω δὲ πρέπον ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὸν Φαβωρῖνον [1] καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὁ Δημῶναξ.

---

1) Οὗτος εἶνε ὁ ἀνωτέρω ἀναφερόμενος Κελτὸς σοφιστής. Περὶ αὐτοῦ ἐλέγετο ὅτι ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσῃ δι' ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ὅτι ἦτο ἑρμαφρόδιτος. Ἄλλοι τὸν ἐθεώρουν ἁπλῶς εὐνοῦχον. Ἔζησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, μὲ τὸν ὁποῖον ἦλθέ ποτε εἰς φιλονεικίαν πολὺ ζωηράν,

Ὅταν ὁ σοφιστὴς ἐκεῖνος ἤκουσε παρά τινος ὅτι ὁ Δημῶναξ ἔσκωπτε τὰς ὁμιλίας του καὶ μάλιστα τὰς μελῳδίας τὰς ὁποίους παρενέβαλλεν εἰς αὐτάς, καὶ κατηγόρει τοῦτο ὡς θηλυπρεπὲς καὶ ἀνάρμοστον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, μετέβη πρὸς τὸν Δημώνακτα καὶ τοῦ εἶπε ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐχλεύαζε τοὺς λόγους του. Ἄνθρωπος, ἀπήντησεν ὁ Δημῶναξ, τοῦ ὁποίου τὰ ὦτα δὲν ἀπατῶνται. Ἐπιμένοντος δὲ τοῦ σοφιστοῦ καὶ ἐρωτῶντος τὸν Δημώνακτα· ποῖα ἐφόδια ἔχεις, σὺ ὁ ἀστεῖος διὰ νὰ διατείνεσαι ὅτι εἶσαι φιλόσοφος; Ὄρχεις, ἀπήντησεν ὁ Δημῶναξ. Ἄλλην φορὰν ὁ αὐτὸς ἠρώτα τὸν Δημώνακτα ποῖον φιλοσοφικὸν σύστημα προτιμᾷ. Ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησε· ποῖος σοῦ εἶπεν ὅτι φιλοσοφῶ; Καὶ ἀπομακρυνόμενος ἐγέλασε δυνατά· ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ ἄλλου διατὶ γελᾷ, Διότι θέλεις νὰ διακρίνωνται οἱ φιλόσοφοι ἀπὸ τὰ γένεια, ἐνῷ σὺ εἶσαι σπανός. Μίαν φορὰν ὁ Σιδώνιος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε σοφιστὴς ἐκ τῶν εὐδοκίμων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅτι ἐδοκίμασε καὶ ἐγνώρισε πᾶσαν φιλοσοφίαν· ἀλλὰ μᾶλλον ἂς ἐπαναλάβωμεν αὐτοὺς τοὺς λόγους του· ἐὰν ὁ Ἀριστοτέλης μὲ καλέσῃ, ἔλεγε, θὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὸ Λύκειον· ἂν ὁ Πλάτων, θὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἀκαδημίαν· ἂν ὁ Ζήνων, θὰ διατρίψω εἰς τὴν Ποικίλην Στοάν· ἂν ὁ Πυθαγόρας μὲ καλέσῃ, θὰ σιωπήσω. Τότε ἐσηκώθη ἐκ τοῦ μέσου τῶν ἀκροατῶν ὁ Δημῶναξ καὶ τοῦ εἶπεν· Ὁ Πυθαγόρας λοιπὸν σὲ καλεῖ.

Ὅταν δὲ ὁ Πύθων, νεανίσκος ὡραῖος καὶ υἱὸς πλουσίου Μακεδόνος, τὸν παρηνώχλει καὶ τοῦ ἀπηύθυνε μίαν ἐρώτησιν σοφιστικὴν καὶ ἐπέμενε ζητῶν τὴν λύσιν, Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζω, παιδί μου, τοῦ εἶπε, εἶνε ὅτι εἶσαι τετραπερασμένος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος ἐθύμωσε διὰ τὸ διφορούμενον ἐκεῖνο σκῶμμα [1] καὶ τοῦ εἶπεν ἀπει-

---

χωρὶς ὁ Ἀδριανὸς νὰ μνησικακήσῃ ἐναντίον του. Διὰ τοῦτο ὁ Φαβωρῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐξεπλήσσετο διὰ τρία πράγματα· ὅτι ἦτο Κελτὸς καὶ ὡμίλει Ἑλληνικά, ὅτι ἦτο εὐνοῦχος καὶ κατηγορήθη διὰ μοιχείαν, ὅτι ἀντέτεινε πρὸς ἡγεμόνα καὶ ἔζη ἀκόμη.

1) Δύσκολον ν' ἀποδοθῇ κατὰ λέξιν τὸ λογοπαίγνιον. Κατὰ τὸ κείμενον

λητικῶς, θὰ σοῦ δείξω τώρα ἀμέσως τὸν ἄνδρα, ὁ Δημῶναξ ἐγέλασε καὶ ἠρώτησεν· ὥστε ἔχεις ἄνδρα;

Εἶχεν ἐμπαίξῃ ἕνα ἀθλητὴν Ὀλυμπιονίκην, ὁ ὁποῖος παρουσιάσθη μὲ ἔνδυμα χρωματιστόν, ὁ δὲ ἀθλητὴς τὸν ἐκτύπησε μὲ πέτραν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ αἷμα ἤρχισε νὰ τρέχῃ. Οἱ παρόντες ἠγανάκτησαν, ὡς ἐὰν αὐτοὶ ἐκτυπήθησαν, καὶ ἐφώναζαν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν ἀνθύπατον, ὁ δὲ Δημῶναξ, ὄχι, εἶπεν, εἰς τὸν ἀνθύπατον, ἀλλ' εἰς τὸν ἰατρόν.

Ἄλλοτε εὗρε καθ' ὁδὸν δακτύλιον καὶ διὰ τοιχοκολλήσεως εἰς τὴν ἀγορὰν ἐζήτει ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἔχασε νὰ προσέλθῃ, νὰ εἴπῃ τὸ βάρος τοῦ δακτυλίου, τὸ εἶδος καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ δακτυλιολίθου διὰ νὰ τὸν λάβῃ· μετέβη λοιπὸν κάποιος εὐειδὴς νεανίσκος, διατεινόμενος ὅτι αὐτὸς ἀπώλεσε τὸν δακτύλιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Δημῶναξ εἶδεν ὅτι ἐψεύδετο, τοῦ εἶπε· Πήγαινε, παιδί μου, καὶ φύλαττε τὸν δακτύλιόν σου, διότι δακτυλίδι δὲν ἔχασες.

Κάποιος Ῥωμαῖος γερουσιαστής, παρεπιδημῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, παρουσίασεν εἰς τὸν Δημώνακτα τὸν υἱόν του, νέον ὡραιότατον, ἀλλὰ θηλυπρεπῆ καὶ μαλθακόν, καὶ τοῦ εἶπε· Σὲ χαιρετᾷ ὁ υἱός μου. Ὡραῖος εἶνε, εἶπεν ὁ Δημῶναξ, ἄξιος σοῦ καὶ ὅμοιος πρὸς τὴν μητέρα του.

Ἔλεγεν ὅτι κάποιος Κυνικὸς φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὡς ἔνδυμα δέρμα ἄρκτου, ἔπρεπε νὰ ὀνομάζεται ὄχι Ὀνωρᾶτος, ὅπως ἐλέγετο, ἀλλ' Ἀρκτεσίλαος.

Ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος πῶς ὁρίζει τὴν εὐτυχίαν, ἀπήντησεν ὅτι μόνον τὸν ἐλεύθερον θεωρεῖ εὐδαίμονα. Ἀλλ' ἐλεύθεροι εἶνε πολλοί, εἶπεν ὁ ἄλλος. Ἐκεῖνον, εἶπεν ὁ Δημῶναξ, θεωρῶ ἐλεύθερον, ὅστις οὔτε ἐλπίζει τι, οὔτε φοβεῖται. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν τοῦτο, εἶπεν ὁ ἄλλος, ἀφοῦ ὅλοι εἴμεθα δοῦλοι αὐτῶν τῶν δύο αἰσθημάτων; Καὶ ὅμως, ἀπήντησεν ὁ Δημῶναξ, ἂν ἐξετάσῃς κατὰ βάθος τὰ

ὁ Δημῶναξ εἶπε: «Ἐν οἶδα, ὅτι περαίνει». Τὸ τελευταῖον δὲ ῥῆμα σημαίνει φθάνω εἰς συμπέρασμα καὶ ἀσελγαίνω.

ἀνθρώπινα πράγματα, θὰ ἴδῃς ὅτι οὔτε ἐλπίδος οὔτε φόβου εἶνε ἄξια, καθότι πάντως θὰ λήξουν καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ εὐχάριστα.

Ὁ Περεγρῖνος ὁ Πρωτεὺς τὸν ἐπέπληττε, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐγέλα καὶ ἔσκωπτε, καὶ τοῦ ἔλεγε· Δημῶναξ, δὲν γίνεσαι ὀλίγον κυνικός;[1] Ὁ Δημῶναξ τοῦ ἀπεκρίθη· Καὶ σύ. Περεγρῖνε, δὲν γίνεσαι ὀλίγον ἄνθρωπος;

Ὅταν δέ κάποιος φυσικὸς ὡμίλει περὶ τῶν ἀντιπόδων, ὁ Δημῶναξ τὸν παρέλαβε καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς ἓν φρέαρ, δείξας δὲ τὴν σκιὰν ἥτις ἐφαίνετο εἰς τὸν νερόν, ἠρώτησε· Μήπως τοιούτους ἐννοεῖς τοὺς ἀντίποδας;

Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕνα ὅστις ἔλεγεν ὅτι ἦτο μάγος καὶ ἐγνώριζεν ἐξορκισμοὺς διὰ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ πείσῃ οἱονδήποτε καὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ ὅσα ἤθελε, Καὶ ἐγώ, εἶπεν, εἶμαι ὁμότεχνός σου, καὶ ἂν θέλῃς, ἀκολούθησέ με εἰς τὴν ἀρτοπώλιδα καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι δι' ἑνὸς ἐξορκισμοῦ καὶ μικροῦ μαγικοῦ μέσου θὰ τὴν πείσω νὰ μοῦ δώσῃ ψωμιά, ἐννοῶν ὅτι τὸ νόμισμα εἶνε ἰσοδύναμον μὲ ἐξορκισμόν.

Ὅταν ὁ Ἡρώδης ὁ περίφημος ἐπένθει τὸν ἀγαπητόν του μαθητὴν Πολυδεύκην, ὅστις ἀπέθανε προώρως, καὶ διέτασσε νὰ τοῦ ἑτοιμάζουν ὄχημα καὶ ἵππους, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο ὁ νεκρὸς νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ, καὶ νὰ παρασκευάζουν δι' αὐτὸν δεῖπνον, ὁ Δημῶναξ μετέβη καὶ τοῦ εἶπε· Σοῦ φέρω ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Πολυδεύκην. Ὁ Ἡρώδης ἐχάρη, νομίζων ὅτι ὅπως οἱ ἄλλοι καὶ ὁ Δημῶναξ ἐκολάκευε τὰς ἀνοησίας τῆς θλίψεώς του καὶ εἶπε. Λοιπόν, Δημῶναξ, τί ζητεῖ ὁ Πολυδεύκης; Παραπονεῖται ὅτι ἀκόμη δὲν ἐπῆγες νὰ τὸν εὕρῃς. Ὁ ἴδιος πενθῶν τὸν ἀποθανόντα υἱόν του ἔμενε κατάκλειστος· τότε δὲ μετέβη πρὸς αὐτὸν ὁ Δημῶναξ καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε μάγος καὶ ἠδύνατο νὰ καλέσῃ τὴν σκιὰν τοῦ υἱοῦ του ἐκ τοῦ ᾅδου, ἐὰν τοῦ ἀνέφερε καὶ μόνον τρεῖς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔκλαυσαν ποτὲ κανένα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἡρώδης εὑρέθη εἰς ἀπορίαν καὶ ἐπὶ πολὺ δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀπάντησιν—

2) Οὐ κυνᾷς;

διότι δὲν εἶχε, φαίνεται, κανένα τοιοῦτον ν' ἀναφέρῃ—Λοιπόν, γελοῖε, τοῦ εἶπε, πῶς νομίζεις ὅτι σὺ μόνος πάσχεις ἀφόρητα, ἐνῷ βλέπεις ὅτι κανεὶς δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένος θλίψεων;

Ἔσκωπτε συνήθως καὶ ἐκείνους οἵτινες εἰς τὰς ὁμιλίας των μετεχειρίζοντο πολὺ ἀρχαίας καὶ ἀσυνήθεις λέξεις, πρὸς ἕνα δὲ ἐκ τούτων, ὅστις εἰς ἐρώτησίν του ἀπήντησεν εἰς ὑπεραττικίζουσαν γλῶσσαν, εἶπεν· Ἐγώ, φίλε μου, σὲ ἠρώτησα σήμερον καὶ σὺ μοῦ ἀπαντᾷς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Ὅταν εἷς ἐκ τῶν φίλων του τὸν ἐκάλεσε νὰ μεταβοῦν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ προσευχηθοῦν, Πολὺ κουφόν, εἶπε, νομίζεις τὸν Ἀσκληπιόν, ἐὰν δὲν δύναται νὰ μᾶς ἀκούσῃ καὶ ἀπ' ἐδῶ προσευχομένους.

Ὅταν ποτὲ εἶδε δύο φιλοσόφους ἀμαθεστάτους, οἵτινες συνεζήτουν ἀλληλοϋβριζόμενοι καὶ ὁ μὲν ἀπηύθυνεν ἀνοήτους ἐρωτήσεις, ὁ δὲ ἄλλος ἀπήντα παραλόγως, Δὲν σᾶς φαίνεται, φίλοι μου, εἶπε πρὸς τοὺς παριστα μένους, ὅτι ὁ μὲν εἷς ἐκ τούτων ἀμέλγει τράγον, ὁ δὲ ἄλλος κρατεῖ ἀπὸ κάτω κόσκινον διὰ νὰ δεχθῇ τὸ γάλα;

Ὁ Ἀγαθοκλῆς ὁ περιπατητικὸς ἔλεγεν ὑπερηφανευόμενος ὅτι εἶνε ὁ μόνος καὶ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν διαλεκτικῶν· ὁ δὲ Δημώναξ τοῦ εἶπεν· Ἀλλ' ἄν, Ἀγαθοκλῆ, εἶσαι ὁ πρῶτος, δὲν εἶσαι ὁ μόνος, ἐὰν δὲ εἶσαι ὁ μόνος δὲν εἶσαι πρῶτος.

Ὅταν ὁ Κέθηγος ὁ πρῴην ὕπατος μεταβαίνων εἰς τὴν Ἀσίαν ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν πατέρα του, διῆλθεν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττε πολλὰ γελοῖα, κάποιος ἐκ τῶν φίλων τοῦ Δημώνακτος εἶπε· Μέγα κάθαρμα εἶνε αὐτός. Μὰ τὸν Δία, ἀπήντησεν ὁ Δημῶναξ, οὔτε μέγα.

Ὅταν δὲ εἶδε τὸν φιλόσοφον Ἀπολλώνιον προπεμπόμενον ὑπὸ πολυαρίθμων μαθητῶν — ἀνεχώρει δὲ κληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην διὰ νὰ τὸν ἔχῃ σύντροφον καὶ διδάσκαλον,— εἶπεν· Ἰδοὺ ὁ Ἀπολλώνιος καὶ οἱ Ἀργοναῦταί του. [1]

---

1) Ἐνόει ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος μετέβαινε διὰ νὰ κατακτήσῃ τὸ χρυσοῦν δέρας.

Ἐρωτηθεὶς ἂν ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος, Ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, ἀπήντησε. Περὶ δὲ τοῦ Ἡρώδου ἔλεγεν ὅτι εἰς αὐτὸν ἐφηρμόζετο τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι δὲν ἔχομεν μίαν μόνον ψυχήν, διότι δὲν θὰ ἦτο ἡ αὐτὴ ψυχὴ ἥτις παρέθετε γεύματα εἰς τὴν Ῥηγίλην καὶ τὸν Πολυδεύκην, ὡς νὰ ἦσαν ζῶντες, καὶ ἡ ὁποία συνέθετε τόσον ὡραίους λόγους. [1] Ἐτόλμησε δέ ποτε καὶ νὰ ἐρωτήσῃ δημοσίᾳ τοὺς Ἀθηναίους, ὅταν ἤκουσε τὴν προκήρυξιν διὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπέκλειον ἀπὸ τὰ μυστήρια ταῦτα τοὺς βαρβάρους, ἐνῷ ὁ ἱδρύσας αὐτὰ Εὔμολπος ἦτο βάρβαρος καὶ Θρᾴξ.

Παρεσκευάζετο μίαν φορὰν νὰ ταξειδεύσῃ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ εἷς ἐκ τῶν φίλων του, Δὲν φοβεῖσαι, τοῦ εἶπε, μήπως ναυαγήσῃ τὸ πλοῖον καὶ σὲ φᾶν τὰ ψάρια; Καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀχαριστία, ἀπήντησε, νὰ μὴ θέλω νὰ μὲ φάγουν τὰ ψάρια, ἀφοῦ ἐγὼ τόσα ψάρια ἔχω φάγῃ;

Ἕνα ῥήτορα, ὁ ὁποῖος πολὺ κακῶς ὡμίλησε, συνεβούλευσε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ γυμνάζεται· ὁ δὲ ῥήτωρ εἶπε· Πάντοτε ἀπαγγέλλω μόνος μου. Ἐπόμενον λοιπὸν εἶνε νὰ ὁμιλῇς τόσον ἄσχημα ἀφοῦ ἔχεις τόσον μωρὸν ἀκροατήν.

Ἰδὼν δέ ποτε ἕνα μάντιν, ὅστις ἔδιδε τὰς μαντείας του ἐπὶ πληρωμῇ, Δὲν ἐννοῶ, τοῦ εἶπε, διατὶ ζητεῖς πληρωμήν· ἐὰν θέλῃς νὰ πληρώνεσαι ὡς δυνάμενος νὰ μεταβάλλῃς τὰ προωρισμένα ὑπὸ τῶν Μοιρῶν, ὅσα καὶ ἂν ζητήσῃς θὰ εἶνε ὀλίγα· ἐὰν δὲ ὅλα θὰ γίνουν ὅπως ὁ θεὸς ὥρισε, τί ἀξίαν ἔχει ἡ μαντική σου;

Ὅταν δὲ μίαν φορὰν κάποιος Ῥωμαῖος, γέρων καὶ σωματώδης, ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὸν τὴν δεξιότητά του εἰς τοὺς ξιφισμούς, κτυπῶν διὰ τοῦ ξίφους εἰς πάσσαλον, καὶ τὸν ἠρώτα πῶς τοῦ

---

1) Ἡ Ῥηγίλη ἦτο σύζυγος τοῦ Ἡρώδου. Ἀπέθανε νεωτάτη, ὁ δὲ Ἡρώδης ἀνήγειρε πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης της τὸ Ὠδεῖον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε «θέατρον ἐπὶ Ῥηγίλῃ».

ἐφαίνετο ὡς ξιφομάχος, Λαμπρός, τοῦ εἶπε, ἂν ἔχῃς ξύλινον ἀνταγωνιστήν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δυσκόλους ἐρωτήσεις εἶχε πολὺ εὐστόχους ἀπαντήσεις· ὅταν δὲ κάποιος τὸν ἠρώτησε διὰ νὰ γελάσῃ μὲ τὴν ἀμηχανίαν του· Ἐὰν καύσω ξύλα χιλίων μνῶν, Δημῶναξ, πόσων μνῶν καπνὸς θὰ γίνῃ; Ζύγισε, ἀπήντησεν ὁ Δημῶναξ, τὴν στάκτην καὶ ὅλον τὸ ὑπόλοιπον θὰ εἶνε καπνός.

Κάποιος Πολύβιος, πολὺ ἀπαίδευτος καὶ σολοικίζων εἰς τὴν γλῶσσαν ἄνθρωπος, εἶπεν· Ὁ βασιλεὺς μ' ἐτίμησε μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, θέλων νὰ εἴπῃ μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτογράφησιν. Ὁ δὲ Δημῶναξ τοῦ εἶπεν· Εἴθε νὰ σ' ἔκαμνε μᾶλλον Ἕλληνα παρὰ Ῥωμαῖον.

Ἰδὼν ἕνα ἐκ τῶν κομψευομένων ὑπερηφανευόμενον διὰ τὸ πλάτος τῆς πορφύρας, ἥτις ἐστόλιζεν ὡς παρυφὴ τὸ ἔνδυμά του, ἔσκυψε καὶ τοῦ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς, ἐγγίσας τὸ ἔνδυμά του· Αὐτὸ πρὶν ἀπὸ σὲ τὸ ἐφόρει πρόβατον καὶ ἦτο πρόβατον.

Προκειμένου νὰ λουσθῇ, ἐδίσταζε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ νερόν, ἐπειδὴ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ζεστόν· κάποιος δὲ παριστάμενος τὸν κατηγόρησεν ὡς δειλόν. Δὲν μοῦ λές, εἶπεν ὁ Δημῶναξ, ἐὰν καῶ, ὑπὲρ πατρίδος θὰ τὸ πάθω;

Τί φρονεῖς περὶ τοῦ κάτω κόσμου; τὸν ἠρώτησέ τις. Περίμενε, ἀπήντησε, καὶ ἅμα πάω θὰ σοῦ γράψω.

Κάποιος Ἄδμητος, ἀσήμαντος ποιητής, ἔλεγεν ὅτι ἔγραψε μονόστιχον ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἄφηνε παραγγελίαν νὰ χαραχθῇ ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ τάφου του· ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἐπίγραμμα:

Γαῖα λαβ' Ἀδμήτου ἔλυτρον, βῆ δ' εἰς θεὸν αὐτός[1].

Καὶ ὁ Δημῶναξ γελάσας εἶπε· Τόσον ὡραῖον εἶνε, Ἄδμητε, τὸ ἐπίγραμμα, ὥστε ἤθελα νὰ εἶχεν ἤδη χαραχθῇ.

---

1) Ἡ γῆ ἐκράτησε τὸ σῶμα τοῦ Ἀδμήτου, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀνέβη.

Ὅταν τις εἶδεν εἰς τὰς κνήμας του τὰ συνήθη τοῦ γήρατος ἀποτελέσματα, ἠρώτησε· Τί εἶνε αὐτά, Δημῶναξ; Ὁ δὲ φιλόσοφος μειδιάσας, Ὁ Χάρων μ' ἐδάγκωσεν, εἶπεν.

Ἰδὼν ἕνα Λακεδαιμόνιον νὰ μαστιγώνῃ τὸν δοῦλόν του, Τί κάνεις ἐκεῖ; τοῦ εἶπεν· Ὁμότιμόν σου ἀναδεικνύεις τόν δοῦλον; [1]

Κάποια Δανάη εἶχε δίκην μὲ τὸν ἀδελφόν της, καὶ ὁ Δημῶναξ τῆς εἶπε· Μὴ φοβηθῇς νὰ ὑποβληθῇς εἰς κρίσιν, ἀφοῦ δὲν εἶσαι ἡ Δανάη ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀκρισίου.

Κατεδίωκε μὲ τὰ σκώμματά του πρὸ πάντων ἐκείνους οἵτινες ἐφιλοσόφουν πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ὄχι χάριν τῆς ἀληθείας· ἰδὼν δὲ ἕνα Κυνικόν, ὅστις ἐφόρει φιλοσοφικὸν τρίβωνα καὶ εἶχε πήραν, ἀλλ' ἀντὶ βακτηρίας ἐκράτει γουδοκόπανον καὶ ἐκραύγαζε λέγων ὅτι εἶνε ὀπαδὸς τοῦ Ἀντισθένους, τοῦ Κράτητος καὶ τοῦ Διογένους, Μὴ ψεύδεσαι, τοῦ εἶπε, διότι εἶσαι μαθητὴς τοῦ Ὑπερίδου. [2]

Ὅταν ἔβλεπε πολλοὺς τῶν ἀθλητῶν νὰ παραβαίνουν τοὺς κανόνας καὶ νὰ δάκνουν κατὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ παγκρατίου, ἔλεγε, Πολὺ δικαίως οἱ ἐξυμνοῦντες τοὺς σημερινοὺς ἀθλητὰς τοὺς ἀποκαλοῦν λέοντας.

Ἔξυπνον δὲ καὶ δηκτικὸν ἦτο καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε πρὸς τὸν ἀνθύπατον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν θηλυπρεπῶν, οἵτινες μαδοῦν τὰ σκέλη καὶ τὸ σῶμα ὁλόκληρον. Κάποιος Κυνικὸς εἶχεν ἀναβῇ εἰς πέτραν καὶ κατηγόρει τὸν ἀνθύπατον διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἀπεκάλει κίναιδον, καὶ ὁ ἀνθύπατος ὀργισθεὶς ἦτο ἕτοιμος νὰ διατάξῃ νὰ τὸν μαστιγώσουν μέχρι θανάτου ἢ νὰ τὸν ἐξορίσῃ. Ὁ δὲ Δημῶναξ παρατυχὼν παρεκάλεσε τὸν ἀνθύπατον νὰ τὸν συγχωρήσῃ, καθότι ἦτο συνήθεια καὶ κανὼν τῶν Κυνικῶν νὰ μεταχειρίζωνται θρασεῖαν γλῶσσαν. Ἂς εἶνε, εἶπεν ὁ ἀνθύπατος, πρὸς χάριν σου· ἀλλ'

---

1) Διότι οἱ ἐλεύθεροι Λακεδαιμόνιοι εἶχον ὡς ἄσκησιν τὴν μαστίγωσιν.

2) Λογοπαίγνιον, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον περὶ τῆς Δανάης· διότι τὸ γουδοκόπανον ἐλέγετο ὕπερον, εἷς δ' ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ γνωστοτέρων ῥητόρων ἐλέγετο Ὑπερίδης.

ἐὰν τὸ ἐπαναλάβῃ, τί πρέπει νὰ πάθῃ; Καὶ ὁ Δημῶναξ ἀπήντησε· Διάταξε τότε νὰ μαθηθῇ καὶ αὐτός.

Ὅταν δὲ κάποιος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν στρατευμάτων καὶ μιᾶς χώρας ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, ἠρώτησε τὸν Δημώνακτα πῶς ἔπρεπε νὰ κυβερνήσῃ, Χωρὶς θυμόν, ἀπήντησεν ὁ φιλόσοφος. Νὰ λέγῃς ὀλίγα καὶ ν' ἀκούῃς πολλά.

Ὅταν ἄλλος τὸν ἠρώτησεν ἐὰν καὶ αὐτὸς τρώγῃ τηγανίτες, Νομίζεις, εἶπεν, ὅτι ἡ μέλισσες κατασκευάζουν τὸ μέλι διὰ τοὺς μωρούς;

Ἰδὼν δὲ εἰς τὴν Ποικίλην Στοὰν ἀνδριάντα τοῦ ὁποίου ἡ χεὶρ εἶχε ἀποκοπῇ, Ἀργά, εἶπεν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν τὸν Κυναίγειρον μὲ ἀνδριάντα.

Ὅταν εἶδε τὸν Ῥουφῖνον τὸν Κύπριον — ἐννοῶ τὸν χωλὸν Περιπατητικὸν — νὰ περιπατῇ εἰς τὸ Λύκειον, εἶπε· Δὲν γνωρίζω τίποτε ἀναισχυντότερον ἀπὸ χωλὸν Περιπατητικόν.

Μίαν φορὰν ὁ Ἐπίκτητος τὸν ἐπέπληττε καὶ συγχρόνως τὸν συνεβούλευσε νὰ συνάψῃ γάμον καὶ νὰ τεκνοποιήσῃ. Αὐτὸς δὲ τοῦ ἀπέδωκε τὴν ἐπίπληξιν ἀπαντήσας· Νὰ μοῦ δώσῃς μίαν ἀπὸ τὰς θυγατέρας σου, Ἐπίκτητε. [1]

Ἄξιον δὲ ἀπομνημονεύσεως εἶνε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε πρὸς τὸν Ἀριστοτελικὸν φιλόσοφον Ἑρμῖνον· διότι γνωρίζων ὅτι ἦτο φαυλότατος καὶ ἔπραττε παντὸς εἴδους κακά, τὸν ἤκουε δὲ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ στόμα του διηνεκῶς τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὰς Δέκα Κατηγορίας, [2] τοῦ εἶπεν· Ἑρμῖνε, ἀληθῶς εἶσαι ἄξιος δέκα κατηγοριῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι μιμούμενοι τοὺς Κορινθίους ἐσκέπτοντο νὰ ἱδρύσουν καὶ αὐτοὶ θέατρον μονομάχων. Ἀλλ' ἐμφανισθεὶς ὁ Δημῶναξ εἰς τὴν συνέλευσιν εἶπε· Πρὶν λάβετε τοιαύτην ἀπόφασιν, Ἀθηναῖοι, πρέπει νὰ καταλύσετε τὸν βωμὸν τοῦ Ἐλέου.

---

1) Διότι καὶ ὁ Ἐπίκτητος ἦτο ἄγαμος.

2) Τὰς δέκα διαιρέσεις ἢ τάξεις τῆς λογικῆς.

Ὅταν ποτὲ μετέβη εἰς Ὀλυμπίαν, οἱ Ἠλεῖοι ἐψήφισαν νὰ τοῦ ἱδρύσουν χαλκοῦν ἀνδριάντα, ἀλλ' αὐτὸς τοὺς ἀπέτρεψεν εἰπών· Οὕτω θὰ φανῆτε ὅτι ὑβρίζετε τοὺς προγόνους σας, ἀφοῦ μήτε εἰς τὸν Σωκράτην, μήτε εἰς τὸν Διογένην ἔστησαν ἐκεῖνοι ἀνδριάντα.

Ἤκουσα δὲ αὐτὸν νὰ λέγῃ καὶ πρὸς ἕνα νομομαθῆ, ὅτι οἱ νόμοι κινδυνεύουν νὰ εἶνε ἄχρηστοι, εἴτε διὰ τοὺς κακούς, εἴτε διὰ τοὺς χρηστοὺς γίνονται· διότι οἱ μὲν καλοὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην νόμων, οἱ δὲ κακοὶ δὲν γίνονται καλλίτεροι ὑπὸ τῶν νόμων. Ἐκ τῶν στίχων δὲ τοῦ Ὁμήρου ἐπανελάμβανε συνήθως τὸν ἑξῆς·

Κάτθαν' ὁμῶς ὅτ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅτε πολλὰ ἐοργώς.

Τὸν Θερσίτην ἐθεώρει ὡς καλὸν Κυνικὸν ῥήτορα. Ἐρωτηθεὶς δὲ μίαν φοράν, ποῖος ἐκ τῶν φιλοσόφων τοῦ ἀρέσει, εἶπε· Ὅλοι εἶνε θαυμαστοί· ἀλλ' ἐγὼ λατρεύω τὸν Σωκράτην, θαυμάζω τὸν Διογένην καὶ ἀγαπῶ τὸν Ἀρίστιππον.

Ἔζησεν ἑκατὸν σχεδὸν ἔτη, χωρὶς νοσήματα καὶ λύπας, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ ἢ νὰ ζητήσῃ παρὰ κανενὸς τίποτε, χρήσιμος εἰς τοὺς φίλους καὶ οὐδένα ἀποκτήσας ποτὲ ἐχθρόν. Τόσην δὲ ἀγάπην ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὥστε ὅταν διέβαινεν ἐσηκώνοντο οἱ ἄρχοντες, ὅλοι δὲ ἐσιώπων. Κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ὅταν πλέον ἦτο ὑπέργηρως, ἐδείπνει καὶ ἐκοιμᾶτο ἀπρόσκλητος εἰς οἱανδήποτε οἰκίαν ἤθελεν· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἐδέχοντο τὴν ἐπίσκεψίν του, τὴν ἐθεώρουν περίπου θείαν ἐμφάνισιν καὶ ὡς εὐτυχῆ οἰωνόν. Ὅταν δὲ μετέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, αἱ ἀρτοπώλιδες ἐφιλονείκουν μεταξύ των, διότι ἐκείνη ἥτις θὰ τοῦ ἔδιδεν ἄρτον, τὸ ἐθεώρει εὐτυχίαν καὶ ὅλαι ἤθελον νὰ τοῦ δίδουν. Ἀλλὰ καὶ τὰ παιδία τοῦ προσέφερον ὀπωρικὰ καὶ τὸν ὠνόμαζον πατέρα. Ὅταν δέ ποτε συνέβη εἰς τὰς Ἀθήνας στάσις, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ καὶ μόνον ἡ ἐμφάνισίς του ἐπέβαλε σιγήν. Ἰδὼν δὲ ὅτι εἰρήνευσαν, ἀπῆλθε χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε.

Ὅταν εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας φίλους του τοὺς στίχους διὰ τῶν ὁποίων οἱ κήρυκες ἀναγγέλλουν τὸ τέλος τῶν ἀγώνων·

Λήγει μὲν ἀγὼν τῶν καλλίστων
ἄθλων ταμίας, καιρὸς δὲ καλεῖ
μηκέτι μέλλειν [1].

Καὶ παραιτηθεὶς πάσης τροφῆς ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ βίου φαιδρός, ὅπως πάντοτε ἐφαίνετο πρὸς τοὺς συναναστρεφομένους αὐτόν.

Μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, κάποιος τὸν ἠρώτησε· Περὶ ταφῆς τί παραγγέλλεις ; Μὴ σκοτίζεσθε δι' αὐτό, εἶπε, διότι ἡ ὀσμὴ θὰ μὲ θάψῃ. — Καὶ δὲν εἶνε ἐντροπή, εἶπεν ὁ ἄλλος, νὰ γίνῃ τὸ σῶμα ἑνὸς τοιούτου ἀνθρώπου τροφὴ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν σκύλων ;— Τόσῳ τὸ καλλίτερον, ἀπήντησεν ὁ φιλόσοφος, ἂν γίνω καὶ μετὰ θάνατον χρήσιμος εἰς μερικὰ ζῷα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔθαψαν μεγαλοπρεπῶς καὶ διὰ δημοσίας δαπάνης καὶ ἐπὶ πολὺ τὸν ἐπένθησαν. Τὸ δὲ λίθινον κάθισμα, ὅπου συνείθιζε νὰ ἀναπαύεται ὁσάκις ἐκουράζετο, ἐπροσκύνουν καὶ ἐστόλιζον μὲ στεφάνους πρὸς τιμὴν τοῦ φιλοσόφου, θεωροῦντες ἱερὰν καὶ τὴν πέτραν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθητο. Τὴν κηδείαν του συνώδευσαν ὅλοι, μάλιστα οἱ φιλόσοφοι, οἵτινες καὶ ἐσήκωσαν καὶ μετέφεραν τὸ πτῶμά του μέχρι τοῦ τάφου.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν του ἀνεκδότων ἀπεμνημόνευσα· ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων δύνανται οἱ ἀναγινώσκοντες νὰ κρίνουν ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

1) Τελειώνει ὁ ἀγών, ὅστις περιλαμβάνει τὰ εὐγενέστερα ἀνδραγαθήματα. Καιρὸς ν' ἀπέλθωμεν· ἂς μὴ βραδύνωμεν.

ΧΑΡΩΝ ἢ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΝΤΕΣ

Ἑρμῆς καὶ Χάρων.

ΕΡΜΗΣ. Τί γελᾷς, Χάρων, καὶ διατί ἀφῆκες τὸ πλοῖόν σου καὶ ἦλθες ἐδῶ, ἐνῷ δὲν συνειθίζεις νἀνεβαίνῃς εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον;

ΧΑΡ.ΩΝ Ἐπεθύμησα, ὦ Ἑρμῆ, νὰ ἴδω πῶς εἶνε τὰ πράγματα τῆς ζωῆς καὶ τί πράττουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πρὸ πάντων τί χάνουν, ὅταν πεθαίνουν, καὶ μᾶς ἔρχωνται κάτω ὅλοι μὲ κλάμματα· διότι κανεὶς δὲν κάνει αὐτὸ τὸ ταξεῖδι χωρὶς δάκρυα. Ἐζήτησα λοιπὸν ἀπὸ τὸν βασιλέα τοῦ Ἅδου ἄδειαν μιᾶς ἡμέρας καί, ὅπως ὁ Θεσσαλὸς ἐκεῖνος νέος [1], ἀνέβηκα εἰς τὸ φῶς. Σὲ συναντῶ δὲ εἰς κατάλληλον στιγμήν, διότι δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ μοῦ χρησιμεύσῃς ὡς ξεναγὸς καὶ θὰ μὲ συνοδεύσῃς διὰ νὰ μοῦ δείξῃς τὰ καθέκαστα, ὥστε νὰ τὰ ἴδω ὅλα.

ΕΡΜ. Δὲν ἔχω καιρόν, πορθμεῦ· διότι ἔχω νὰ ἐκτελέσω μίαν παραγγελίαν τοῦ Διὸς διὰ τὴν γῆν· ξέρεις δὲ πόσον ὀξύθυμος εἶνε καὶ φοβοῦμαι μήπως ἂν βραδύνω μὲ καταδικάσῃ νὰ μένω παντοτεινὰ κάτω εἰς τὸ σκότος ἤ, ὅπως πρὸ καιροῦ τὸν Ἥφαιστον, μ᾽ ἁρπάξῃ ἀπὸ τὸ πόδι καὶ μὲ πετάξῃ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κι᾽ ἔπειτα θὰ χωλαίνω καὶ θὰ γελοῦν καὶ γιὰ μένα οἱ ἄλλοι.

ΧΑΡ. Θὰ μ᾽ ἀφήσῃς λοιπὸν νὰ γυρίζω εἰς τὴν γῆν χωρὶς νὰ

---

1) Ὁ Πρωτεσίλαος.

ξέρω ποῦ πηγαίνω, ἐνῷ εἶμαι φίλος σου καὶ σύντροφος εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν νεκρῶν; Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ θυμᾶσαι, υἱὲ τῆς Μαίας, τοὐλάχιστον ὅτι ποτὲ δὲν σ' ἔβαλα ν' ἀδειάζῃς νερὸ ἢ νὰ τραβᾷς κουπί, ἀλλὰ σὲ ἀφίνω καὶ ροχαλίζεις ξαπλωμένος στὸ κατάστρωμα, ἐνῷ ἔχεις χέρια τόσον δυνατά, ἢ ἂν εὕρῃς κανένα φλύαρον νεκρὸν κάθεσαι καὶ κουβεντιάζετε εἰς ὅλον τὸ ταξεῖδι, ἐγὼ δέ, ἂν καὶ γέρος, τραβῶ μόνος καὶ τὰ δύο κουπιά. Νὰ χαρῇς τὸν πατέρα σου, ἀγαπητέ μου μικρὲ Ἑρμῆ, μὴ μ' ἀφήσῃς, ἀλλ' ὁδήγησέ με νὰ δῶ πῶς ζοῦν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ μὴ γυρίσω ἄπρακτος· διότι ἐὰν σὺ δὲν μὲ βοηθήσῃς δὲν θὰ διαφέρω ἀπὸ τυφλόν· ὅπως ἐκεῖνοι δὲν βλέπουν καὶ σκοντάφτουν εἰς τὸ σκότος, οὕτω καὶ ἐγὼ δὲν καλοβλέπω εἰς τὸ φῶς. Ἔλα λοιπόν, Κυλλήνιε, καὶ δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ αὐτὴν τὴν χάριν.

ΕΡΜ. Θὰ γείνῃς ἀφορμὴ νὰ φάω ξύλο· περὶ τούτου εἶμαι βέβαιος, ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Ὅταν ἕνας φίλος μὲ παρακαλῇ τόσον ἐπιμόνως, μπορῶ ν' ἀποφύγω; Ἀλλὰ νὰ ἴδῃς ὅλα τὰ καθέκαστα ἀκριβῶς εἶνε ἀδύνατον, Χάρων· διότι αὐτὸ θ' ἀπαιτοῦσε χρονοτριβὴν πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐγὼ ἔπειτα θὰ κηρυχθῶ λιποτάκτης. Ἀλλὰ καὶ σὺ θ' ἀναγκασθῇς νὰ διακόψῃς τὰ ἔργα τοῦ θανάτου πρὸς ζημίαν τῆς ἐξουσίας τοῦ Πλούτωνος καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν θὰ παύσῃς νὰ μεταφέρῃς τοὺς νεκρούς. Ὁ δὲ τελώνης Αἰακὸς θὰ θυμώσῃ, διότι δὲν θὰ εἰσπράττῃ πλέον οὔτε ἕνα ὀβολόν. Πρέπει νὰ σκεφθοῦμε λοιπὸν πῶς θὰ δυνηθῇς νὰ ἴδῃς τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ζωήν.

ΧΑΡ. Σὲ ἀφήνω νὰ σκεφθῇς τὸ καλλίτερον, διότι ἐγὼ δὲν γνωρίζω τίποτε καὶ εἶμαι ξένος εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον.

ΕΡΜ. Πρῶτα πρῶτα, Χάρων, πρέπει νὰ εὕρωμεν ἕνα ψηλὸ μέρος διὰ νὰ ἴδῃς ἀπ' ἐκεῖ τὰ πάντα. Ἐὰν σοῦ ἦτο δυνατὸν ν' ἀνέβῃς εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο εὔκολον· διότι ἔτσι θὰ ἔβλεπες ἀπὸ πάνω πᾶν ὅ, τι συμβαίνει εἰς τὴν γῆν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχεις πάντοτε νὰ κάμῃς μὲ σκιὰς καὶ δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διός, πρέπει νὰ εὕρωμεν κανένα ὑψηλὸ βουνό.

ΧΑΡ. Θυμᾶσαι, Ἑρμῆ, τί σᾶς λέγω εἰς τὰ ταξειδιά μας; Ὅταν φυσήσῃ δυνατὸς ἄνεμος καὶ μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὰ πλάγια εἰς τὸ πανὶ καὶ σηκώνονται κύματα μεγάλα, σεῖς ἀπὸ ἄγνοιαν τῆς ναυτικῆς τέχνης φωνάζετε νὰ μαζευθῇ τὸ πανὶ ἢ νὰ χαλαρωθῇ ὀλίγον ἡ σκότα ἢ νὰ τραβήξωμεν κατὰ τὸν ἄνεμον, ἀλλ' ἐγὼ σᾶς λέγω νὰ μὴ ἀνησυχῆτε, διότι γνωρίζω τί πρέπει νὰ γείνῃ. Ἔτσι καὶ σὺ τώρα κάνε ὅ,τι νομίζεις καλόν, ὡς νὰ εἶσαι κυβερνήτης· ἐγὼ δὲ ὡς ἐπιβάτης θὰ ὑπακούω μὲ σιωπὴν καὶ ἡσυχίαν εἰς ὅλας σου τὰς διαταγάς.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις· ἐγὼ ξέρω τί πρέπει νὰ γείνῃ καὶ θὰ εὕρω τὸ κατάλληλον μέρος διὰ νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Λοιπὸν ὁ Καύκασος εἶνε κατάλληλος ἢ μᾶλλον ὁ Παρνασσός· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο καταλληλότερος εἶνε ὁ Ὄλυμπος. Ἀλλ' ὁ Ὄλυμπος μοῦ ἐνθυμίζει μίαν καλὴν ἰδέαν, πρέπει ὅμως καὶ σὺ νὰ βοηθήσῃς καὶ νὰ κοπιάσῃς ὀλίγον.

ΧΑΡ. Νὰ διατάσσῃς μόνον καὶ θὰ σὲ ὑπηρετήσω ὅσον δύναμαι.

ΕΡΜ. Ὁ ποιητὴς Ὅμηρος λέγει ὅτι τοῦ Ἀλπέως οἱ γυιοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν δύο ὅπως ἡμεῖς, ὅταν ἀκόμη ἦσαν παιδιὰ ἐπεχείρησαν μίαν φορὰν νὰ ξερριζώσουν τὴν Ὄσσαν καὶ νὰ τὴν θέσουν ἐπάνω εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ ἔπειτα τὸ Πήλιον ἐπάνω εἰς αὐτήν, διότι ἐνόμιζαν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐσχημάτιζαν κλίμακα ἀρκετὴν διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἐκεῖνα μὲν τὰ παιδάρια ἐτιμωρήθησαν διὰ τὴν ἀναίδειάν των· ἡμεῖς δὲ — ἀφοῦ δὲν ἔχομεν κανένα κακὸν ἢ ἀσεβῆ σκοπὸν κατὰ τῶν θεῶν —διατί δὲν τοὺς μιμούμεθα καὶ νὰ κυλίσωμεν διάφορα ὄρη καὶ νὰ τὰ θέσωμεν τὸ ἕνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ κατασκευάσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλὴν σκοπιάν ;

ΧΑΡ. Καὶ θὰ δυνηθῶμεν, Ἑρμῆ, μόνον οἱ δύο μας νὰ σηκώσωμεν τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὄσσαν ;

ΕΡΜ. Γιατί ὄχι, Χάρων ; Ἢ ἔχεις τὴν ἰδέαν ὅτι εἴμεθα πλέον ἀδύνατοι ἀπὸ τὰ παιδαρέλια ἐκεῖνα, ἀφοῦ μάλιστα εἴμεθα καὶ θεοί ;

ΧΑΡ. Ὄχι· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μοῦ φαίνεται πολὺ μεγάλο καὶ δύσκολο.

ΕΡΜ. Ἑπόμενον εἶνε, διότι εἶσαι ἀμαθής, Χάρων, καὶ δὲν ἔχεις τὸ χάρισμα τὸ ποιητικόν. Ὁ θαυμάσιος ὅμως Ὅμηρος μὲ δύο στίχους μεταφέρει καὶ ἀλληλεπιθέτει τὰ βουνὰ καὶ εἰς μίαν στιγμὴν μᾶς κάνει κλίμακα διὰ τὸν οὐρανόν. Ἀλλ' ἀπορῶ πῶς νομίζεις αὐτὰ ἀπίστευτα, ἀφοῦ γνωρίζεις τὸν Ἄτλαντα, ὁ ὁποῖος σηκώνει τὸν κόσμον μὲ ὅλους ἡμᾶς εἰς τοὺς ὤμους του καὶ εἶνε ἕνας μόνον. Θὰ ἔχῃς δὲ ἴσως ἀκούσῃ καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Ἡρακλέους ὅτι ἀντικατέστησέ ποτε τὸν Ἄτλαντα ἐκεῖνον καὶ τοῦ πῆρε τὸ φορτίον του διὰ νὰ τὸν ξεκουράσῃ ὀλίγον.

ΧΑΡ. Τὰ ἤκουσα καὶ αὐτά, ἀλλ' ἂν εἶνε ἀληθινά, σύ, Ἑρμῆ, καὶ οἱ ποιηταὶ τὸ ξέρετε.

ΕΡΜ. Ἀληθέστατα, Χάρων. Διότι διὰ ποῖον λόγον ἄνθρωποι σοφοὶ θὰ ἐψεύδοντο; Λοιπὸν ἂς ξεκουνήσωμεν τὴν Ὄσσαν πρῶτον, ἀκολουθοῦντες τὰς ὁδηγίας τοῦ ποιήματος καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος,

αὐτὰρ ἐπ' Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον [1].

Βλέπεις πόσον εὔκολα καὶ πόσον ποιητικῶς τὰ ἐκαταφέραμεν; Τώρα θ' ἀνέβω νὰ ἴδω ἂν εἶνε ἀνάγκη νὰ βάλωμεν καὶ ἄλλο βουνὸ ἀπάνω. Μωρέ, πόσον χαμηλότερα εἴμεθα ἀκόμη ἀπὸ τὸν οὐρανόν· ἀπὸ τὰ ἀνατολικὰ μόλις φαίνεται ἡ Ἰονία καὶ ἡ Λυδία, ἀπὸ δὲ τὰ δυτικὰ παράλια δὲν φαίνεται τίποτε πέραν τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ ἀπὸ τὸν βορρᾶν μόνον τὰ κάτω τοῦ Ἴστρου διακρίνονται, πρὸς νότον δὲ ἡ Κρήτη ὀλίγον καὶ ἀμυδρὰ φαίνεται. Πρέπει νὰ μετακινήσωμεν καὶ τὴν Οἴτην καὶ ἔπειτα ἐπάνω εἰς ὅλα αὐτὰ νὰ τοποθετήσωμεν καὶ τὸν Παρνασσόν.

ΧΑΡ. Ἔτσι νὰ κάμωμεν. Πρόσεξε μόνον νὰ μὴ ὑψώσωμεν τὸ

1) Καὶ ἔπειτα ἂς θέσωμεν ἐπὶ τῆς Ὄσσης τὸ δασῶδες Πήλιον.

ἔργον μας πέραν τοῦ πιθανοῦ καὶ ἔπειτα καταρρεύσῃ καὶ συγκρημνισθῶμεν, πληρώσωμεν δὲ τὴν εὐπιστίαν μας εἰς τὴν οἰκοδομικὴν τοῦ Ὁμήρου μὲ τὰ κεφάλια μας ποῦ θὰ τσακισθοῦν.

ΕΡΜ. Μὴ σὲ μέλει καὶ ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Μετακίνησε τὴν Οἴτην καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἂς θέσωμεν τὸν Παρνασσόν. Καὶ τώρα ἀνεβαίνω πάλιν διὰ νὰ ἴδω. Λαμπρά· βλέπω τὰ πάντα. Ἀνέβα τώρα καὶ σύ.

ΧΑΡ. Δόσε μου τὸ χέρι σου, Ἑρμῆ, διότι δὲν μοῦ εἶνε εὔκολον νὰ σκαρφαλώσω τόσο ψηλά.

ΕΡΜ. Ἀφοῦ θέλεις νὰ δῇς τὰ πάντα, Χάρων, πρέπει καὶ νὰ κινδυνεύσῃς ὀλίγον. Ὅταν κανεὶς εἶνε περίεργος πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὸ θάρρος τοῦ κινδύνου. Κρατήσου ἀπὸ τὸ χέρι μου καὶ πρόσεξε νὰ μὴν πατῇς εἰς τὰ ὀλισθηρὰ μέρη. Λαμπρά· ἀνέβηκες καὶ σύ. Ἀφοῦ δὲ ὁ Παρνασσὸς ἔχει δύο κορυφάς, πάρε σὺ τὴν μίαν καὶ ἐγὼ τὴν ἄλλην καὶ ἂς καθήσωμεν· τώρα δὲ κύτταζε γύρω καὶ βλέπε.

ΧΑΡ. Βλέπω μίαν ἐκτεταμένην ξηρὰν καὶ μίαν μεγάλην λίμνην, ἡ ὁποία τὴν περιβρέχει, ὄρη καὶ ποταμούς, μεγαλειτέρους ἀπὸ τὸν Κωκυτὸν καὶ τὸν Πυριφλεγέθοντα καὶ ἀνθρώπους μικρούς—μικροὺς καὶ μερικὲς ἀπὸ τῆς φωλῆές των.

ΕΡΜ. Εἶνε πόλεις αὐτὲς ποῦ νομίζεις φωλῆές.

ΧΑΡ. Τὸ ξέρεις, Ἑρμῆ, ὅτι δὲν ἐκάμαμε τίποτε καὶ ὅτι ἀδίκως μετεκινήσαμεν τὸν Παρνασσὸν ὁμοῦ μὲ τὴν Κασταλλίαν καὶ τὴν Οἴτην καὶ τὰ ἄλλα βουνά;

ΕΡΜ. Διατί;

ΧΑΡ. Δὲν βλέπω τίποτε καθαρὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὕψος. Ἡ ἐπιθυμία μου δὲν ἦτο νὰ ἴδω πόλεις καὶ ὄρη μόνον ὅπως εἰς τῆς ζωγραφιές, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους, καὶ νὰ διακρίνω τί κάνουν καὶ ν' ἀκούσω τί λέγουν, ὅπως τὴν πρώτην στιγμὴν ποῦ μὲ συνήντησες καὶ μὲ εἶδες νὰ γελῶ καὶ μὲ ἠρώτησες γιατὶ γελοῦσα· εἶχα ἀκούσῃ κάτι τὸ ὁποῖον μοῦ ἐφάνη πολὺ ἀστεῖον.

ΕΡΜ. Τί;

ΧΑΡ. Κάποιος εἶχε προσκληθῇ ἀπὸ ἕνα φίλον του εἰς γεῦμα

διὰ τὴν ἐπιοῦσαν, καὶ ἐνῷ ἔλεγε «μάλιστα, θὰ ἔλθω χωρὶς ἄλλο», ἔπεσε μία κεραμίδα ἀπὸ τὴν στέγην, τὸν βρῆκε στὸ κεφάλι καὶ τὸν ἀφῆκε στὸν τόπο. Αὐτὸ μοῦ ἐφάνη πολὺ ἀστεῖον, διότι ἔβλεπα ὅτι ἔδιδεν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι καλλίτερα θὰ κάμωμεν νὰ κατέβωμεν λίγο χαμηλότερα, διότι θέλω νὰ βλέπω καὶ ν' ἀκούω συγχρόνως.

ΕΡΜ. Μὴ σὲ μέλει· καὶ δι' αὐτὸ θὰ φροντίσω· θὰ δανεισθῶ ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἕνα ἐξορκισμὸν διὰ νὰ σὲ κάμω νὰ βλέπῃς πολὺ δυνατά. Νὰ θυμᾶσαι μόνον ἅμα ἀπαγγείλω τοὺς στίχους νὰ παύσῃς νὰ ἀμβλυωπῇς καὶ νὰ βλέπῃς τὰ πάντα καθαρά.

ΧΑΡ. Λέγε λοιπόν.

ΕΡΜ. Ἀχλύν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον, ἥ πρὶν ἐπῆεν,
ὄφρ' εὖ γινώσκῃς ἠμέν θεον ἠδὲ καὶ ἄνδρα [1].

Λοιπὸν βλέπεις τώρα;

ΧΑΡ. Θαυμάσια. Μπροστά μου ὁ Λυγγεὺς εἶνε στραβός. Καὶ τώρα θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς εἰς μερικὰς ἐρωτήσεις· θέλεις δὲ καὶ ἐγὼ νὰ σοῦ ὁμιλήσω μὲ στίχους τοῦ Ὁμήρου, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι κάτι ξέρω καὶ ἀπὸ Ὅμηρον;

ΕΡΜ. Καὶ πῶς ξέρεις ἐσὺ Ὅμηρον, ποῦ ἦσουν πάντοτε ναύτης καὶ κωπηλάτης;

ΧΑΡ. Βλέπω ὅτι ἔχεις πολὺ κακὴν ἰδέαν γιὰ μᾶς τοὺς ναυτικούς. Ἀλλ' ἐγώ, ὅταν πέθανε ὁ ποιητὴς καὶ τὸν πῆρα, τὸν ἤκουα ν' ἀπαγγέλλῃ πολλὰ ἐκ τῶν ποιημάτων του καὶ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη μερικά, μολονότι τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἴχαμε τρικυμίαν μεγάλην. Ἅμα ἤρχισε νὰ ψάλλῃ μίαν ᾠδήν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο πολὺ αἰσία διὰ τὸ ταξεῖδι, ὁ Ποσειδὼν ἐμάζευσε τὰ σύννεφα καὶ ἐτάραξε τὴν Ἀχερουσίαν. Τὴν ἀνακάτεψε μὲ τὴν τρίαινάν

1) Σοῦ ἀφήρεσα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ σκότος τὸ ὁποῖον τοὺς ἐσκέπαζεν, ὥστε νὰ διακρίνῃς καὶ τοὺς θνητοὺς καὶ τοὺς θεούς.

του ὡς μὲ κουτάλαν. Ἔγεινε δὲ μεγάλη ἀνεμοζάλη καὶ σκότος ἐξ αἰτίας τῶν στίχων ἐκείνων καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μᾶς ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον καὶ ὁ ποιητὴς ἔπαθε ναυτίαν καὶ ἐξέρασε πολλὰς ραψῳδίας ὁμοῦ μὲ τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν καὶ τὸν Κύκλωπα. Ἀπὸ τόσα ξεράσματα δὲν ἦτο δύσκολον νὰ διατηρῶ ἀκόμη μερικά. Λοιπὸν λέγε μου τώρα·

Τίς γὰρ ὅδ' ποτὲ πάχιστος ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
ἔξοχος ἀνθρώπων κεφαλὴν καὶ εὐρέας ὤμους;

ΕΡΜ. Εἶνε ὁ ἀθλητὴς Μίλων ὁ Κροτωνιάτης. Τὸν χειροκροτοῦν δὲ οἱ Ἕλληνες διότι ἐσήκωσεν εἰς τοὺς ὤμους του ταῦρον καὶ μὲ τὸ φορτίον τοῦτο διατρέχει τὸ στάδιον.

ΧΑΡ. Καὶ δὲν εἶνε δικαιότερον νὰ χειροκροτοῦν ἐμένα, Ἑρμῆ, ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον θὰ σοῦ συλλάβω αὐτὸν τὸν Μίλωνα καὶ θὰ τὸν ῥίψω εἰς τὸ πλοιάριον, ὅταν θὰ νικηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀκατανικήτου ἀνταγωνιστοῦ, τοῦ θανάτου, καὶ θὰ ἔλθῃ κάτω, χωρὶς μάλιστα καλὰ καλὰ νὰ καταλάβῃ πῶς ἐνικήθη; Καὶ τότε θὰ κλαίῃ ἐνθυμούμενος τοὺς στεφάνους ποῦ λαμβάνει τώρα καὶ τὰ χειροκροτήματα. Τώρα ὑπερηφανεύεται καὶ νομίζει ὅτι εἶνε κάτι σπουδαῖον, διότι κατορθώνει νὰ σηκώνῃ ἕνα ταῦρον καὶ οἱ θεαταὶ τὸν θαυμάζουν διὰ τοῦτο. Τί νὰ ὑποθέσωμεν; Φαντάζεται ἆρά γε ὅτι θ' ἀποθάνῃ μίαν ἡμέραν;

ΕΡΜ. Ποῦ νὰ λογαριάζῃ θάνατον αὐτὸς μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δύναμιν ποῦ ἔχει!

ΧΑΡ. Ἄφησ' τον καὶ ἔχομε νὰ γελάσωμεν ὅταν θὰ ταξειδεύῃ μαζῆ μας καὶ ὄχι πλέον ταῦρον, ἀλλ' οὐδὲ κουνοῦπι θὰ δύναται νὰ σηκώσῃ. Ἀλλὰ πές μου καὶ τοῦτο·

Τίς τ' ἄρ' ὅδ' ἄλλος ὃ σεμνὸς ἀνήρ;

Ἀπὸ τὸ ἔνδυμά του δὲν φαίνεται νὰ εἶνε Ἕλλην.

ΕΡΜ. Εἶνε ὁ Κῦρος, ὁ υἱὸς τοῦ Καμβύσου, ὁ ὁποῖος ἀφήρεσεν

ἀπὸ τοὺς Μήδους τὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς Πέρσας. Αὐτὸς πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους καὶ κατέκτησε τὴν Βαβυλῶνα· τώρα δὲ φαίνεται ὅτι παρασκευάζει ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Λυδίας, διὰ νὰ καθαιρέσῃ καὶ τὸν Κροῖσον καὶ γίνῃ κύριος ὅλης τῆς Ἀσίας.

ΧΑΡ. Καὶ ὁ Κροῖσος ποῦ εἶνε;

ΕΡΜ. Κύτταξε ἐκεῖ ποῦ φαίνεται μία μεγάλη ἀκρόπολις μὲ τριπλοῦν τεῖχος· εἶνε αἱ Σάρδεις· βλέπεις δὲ τώρα καὶ τὸν Κροῖσον ξαπλωμένον ἐπάνω εἰς χρυσῆν κλίνην καὶ συνδιαλεγόμενον μὲ τὸν Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον. Θέλεις ν' ἀκούσωμεν τί λέγουν;

ΧΑΡ. Μάλιστα.

ΚΡΟΙΣΟΣ. Εἶδες, ὦ ξένε Ἀθηναῖε, τὰ πλούτη μου καὶ τοὺς θησαυροὺς καὶ πόσον χρυσὸν ἄκοπον ἔχω καὶ τὴν ἄλλην μου πολυτέλειαν. Τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ πῇς ποῖον ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων νομίζεις ὡς τὸν πλέον εὐτυχῆ.

ΧΑΡ. Τί ἆρά γε θ' ἀπαντήσῃ ὁ Σόλων;

ΕΡΜ. Μὴ ἀνησυχῇς καὶ δὲν θὰ πῇ τίποτε ἀνόητον.

ΣΟΛΩΝ. Οἱ εὐτυχεῖς, Κροῖσε, εἶνε ὀλίγοι· ἐγὼ δὲ ὡς τοὺς πλέον εὐτυχεῖς νομίζω τὸν Κλέοβιν καὶ τὸν Βίτωνα, τοὺς υἱοὺς τῆς Ἀργείας ἱερείας.

ΧΑΡ. Ἐννοεῖ βέβαια ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον συγχρόνως πρὸ καιροῦ, ἀφοῦ ἐζεύχθησαν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἔσυραν τὴν μητέρα των μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος.

ΚΡΟΙΣ. Ἂς παραδεχθῶμεν ὅτι αὐτοὶ ἔχουν τὰ πρωτεῖα τῆς εὐτυχίας. Δεύτερος ποῖος ἔρχεται;

ΣΟΛ. Τέλλος ὁ Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἔζησε καλῶς, ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

ΚΡΟΙΣ. Ἐγὼ δέ, κάθαρμα, δὲν σοῦ φαίνομαι εὐτυχής;

ΣΟΛ. Αὐτὸ δὲν θὰ φανῇ, Κροῖσε, πρὶν φθάσῃς εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου σου· διότι μόνον ὁ θάνατος τὰ ξεκαθαρίζει αὐτὰ τὰ ζητήματα καὶ μόνον ἐκεῖνος εἶνε εὐτυχὴς ὁ ὁποῖος κατορθώνει νὰ εἶνε μέχρι τέλους τοιοῦτος.

ΧΑΡ. Εὖγε, Σόλων, ποῦ δὲν μᾶς λησμονεῖς, ἀλλὰ λέγεις

ὅτι τὸ ζήτημα τῆς εὐτυχίας πρέπει νὰ λύεται κοντὰ εἰς τὸ πλοῖόν μου. Ἀλλὰ ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ὁ Κροῖσος ξαποστέλλει κάπου, καὶ τί σηκώνουν εἰς τοὺς ὤμους των;

ΕΡΜ. Εἶνε πλίνθοι χρυσαῖ, τὰς ὁποίας ἀποστέλλει ὡς προσφορὰς εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα διὰ τοὺς χρησμοὺς ποῦ μετ' ὀλίγον θὰ φέρουν τὴν καταστροφήν του· διότι ἀγαπᾷ καὶ ἐκτιμᾷ πολὺ τὴν μαντικήν.

ΧΑΡ. Μπᾶ! αὐτὸ τὸ κίτρινο πρᾶγμα ποῦ στίλβει καὶ ἔχει μίαν λάμψιν κοκκινωπὴν εἶνε ὁ χρυσός; Τὸν ἔχω ἀκούσῃ πολλάκις καὶ τώρα μόνον τὸν βλέπω.

ΕΡΜ. Αὐτὸς εἶνε, Χάρων, περὶ τοῦ ὁποίου ὅλοι ὁμιλοῦν καὶ ὅλοι τὸν ἐπιδιώκουν.

ΧΑΡ. Ἀλλὰ δὲν βλέπω τί καλὸν ἔχει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἐκτὸς μόνον ὅτι δίδει βάρος εἰς αὐτὸν ποῦ τὸ ἔχει.

ΕΡΜ. Δὲν ξέρεις πόσοι πόλεμοι ἔγιναν δι' αὐτό, πόσαι ἐπιβουλαὶ καὶ ληστεῖαι, ἐπιορκίαι καὶ φόνοι, πόσα μακρυνὰ ταξείδια ἔγιναν χάριν αὐτοῦ καὶ πόσοι ἄνθρωποι ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν των ἐξ αἰτίας του!

ΧΑΡ. Δι' αὐτὸ τὸ μέταλλον, Ἑρμῆ, τὸ ὁποῖον πολὺ ὀλίγον διαφέρει ἀπὸ τὸν χαλκόν; Τὸν χαλκὸν τὸν γνωρίζω, διότι ὡς ξέρεις, λαμβάνω ἀπὸ ἕκαστον ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς τὸν Ἅδην ἕνα ὀβολόν.

ΕΡΜ. Ναί· ἀλλ' ὁ χαλκὸς εἶνε πολὺς καὶ δὲν τοῦ ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν οἱ ἄνθρωποι, ἐνῷ ὁ χρυσὸς εἶνε ὀλίγος καὶ τὸν ἐξάγουν ἀπὸ πολὺ βάθος οἱ μεταλλευταί. Ἀπὸ τὴν γῆν ὅμως ἐξάγεται καὶ αὐτός, καθὼς ὁ μόλυβδος καὶ τὰ ἄλλα.

ΧΑΡ. Πολὺ ἀνοήτους μοῦ παριστᾷς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ τόσον ἀγαποῦν αὐτὸ τὸ κίτρινον καὶ βαρὺ πρᾶγμα.

ΕΡΜ. Βλέπεις ὅμως ὅτι ὁ Σόλων ἐκεῖνος δὲν φαίνεται νὰ τὸ ἀγαπᾷ, ἀφοῦ, ὡς εἶδες, ἐμπαίζει τὸν Κροῖσον καὶ τὰ πλούτη διὰ τὰ ὁποῖα ὁ βάρβαρος ὑπερηφανεύεται. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι κάτι θέλει πάλιν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ. Ἂς ἀκούσωμεν.

ΣΟΛ. Δὲν μοῦ λέγεις, Κροῖσε, νομίζεις ὅτι ὁ Πύθιος Ἀπόλλων ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν τῶν πλίνθων;

ΚΡΟΙΣ. Βέβαια· διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς Δελφοὺς ἄλλο τοιοῦτον ἀφιέρωμα.

ΣΟΛ. Ὥστε φρονεῖς ὅτι ὁ θεὸς θὰ εἶνε εὐτυχὴς ἂν μετὰ τῶν ἄλλων ἀποκτήσῃ καὶ πλίνθους χρυσᾶς;

ΚΡΟΙΣ. Διατί ὄχι;

ΣΟΛ. Τότε, κατὰ τὴν ἰδέαν σου, Κροῖσε, θὰ ἐπικρατῇ πολλὴ πενία εἰς τὸν οὐρανόν, ἀφοῦ οἱ θεοὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητοῦν χρυσὸν ἀπὸ τὴν Λυδίαν, ἂν ἐπιθυμήσουν.

ΚΡΟΙΣ. Καὶ ποῦ ἀλλοῦ ὑπάρχει τόσος χρυσὸς ὅσος ἐδῶ;

ΣΟΛ. Δὲν μοῦ λές, σίδηρος δὲν παράγεται εἰς τὴν Λυδίαν;

ΚΡΟΙΣ. Ὄχι πολύς.

ΣΟΛ. Σᾶς λείπει λοιπὸν τὸ καλλίτερον.

ΚΡΟΙΣ. Πῶς; εἶνε καλλίτερος ὁ σίδηρος ἀπὸ τὸν χρυσόν;

ΣΟΛ. Ἂν μοῦ ἀπαντήσῃς χωρὶς νὰ θυμώνῃς, θὰ τὸ ἐννοήσῃς.

ΚΡΟΙΣ. Ἐρώτα, Σόλων.

ΣΟΛ. Ποῖοι εἶνε καλλίτεροι, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι σώζουν ἄλλους ἢ οἱ σωζόμενοι παρ' ἐκείνων;

ΚΡΟΙΣ. Βεβαίως οἱ σώζοντες.

ΣΟΛ. Λοιπόν ἐὰν ὁ Κῦρος, ὅπως λέγεται ὅτι σχεδιάζει, ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Λυδῶν, τότε θὰ κατασκευάσῃς χρυσᾶς μαχαίρας διὰ τὸν στρατόν σου, ἢ θὰ σοῦ χρησιμεύσῃ ὁ σίδηρος;

ΚΡΟΙΣ. Ὁ σίδηρος, ἐννοεῖται.

ΣΟΛ. Ἐπομένως, ἐὰν δὲν ἔχῃς σίδηρον, θὰ σοῦ φύγῃ ὁ χρυσὸς καὶ θὰ πάῃ αἰχμάλωτος εἰς τὴν Περσίαν.

ΚΡΟΙΣ. Κουνήσου ἀπὸ τὴ θέσι σου, ἄνθρωπε.

ΣΟΛ. Εὔχομαι νὰ μὴ συμβοῦν αὐτά, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὁμολογεῖς ὅτι ὁ σίδηρος εἶνε καλλίτερος ἀπὸ τὸν χρυσόν.

ΚΡΟΙΣ. Λοιπὸν καὶ εἰς τὸν θεὸν θέλεις ν' ἀφιερώσω πλίνθους σιδηρᾶς, νὰ ζητήσω δὲ ὀπίσω τὸν χρυσόν;

ΣΟΛ. Οὔτε σιδήρου ἔχει ἀνάγκην ὁ θεός, ἀλλ' εἴτε χαλκόν,

εἴτε χρυσὸν ἀφιερώσῃς, θὰ γείνῃ λεία τῶν ἀνθρώπων, τῶν Φωκέων λόγου χάριν, τῶν Βοιωτῶν ἢ τῶν Δελφῶν, ἢ κανενὸς τυράννου ἢ λῃστοῦ, ὁ δὲ Ἀπόλλων ὀλίγον ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ χρυσᾶ σου ἀφιερώματα.

ΚΡΟΙΣ. Πάντοτε σὺ μοῦ κατηγορεῖς τὸν πλοῦτον καὶ τὸν φθονεῖς.

ΕΡΜ. Βλέπεις, Χάρων, ὅτι ὁ Λυδὸς δὲν ἀνέχεται τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων, ἀλλὰ τοῦ φαίνεται παράδοξον ὅτι ἄνθρωπος πτωχὸς δὲν συστέλλεται καὶ δὲν φοβεῖται ἐνώπιόν του, ἀλλ' ἐκφράζει ἐλευθέρως τὴν γνώμην του. Ἀλλὰ θὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος ὀλίγον βραδύτερον, ὅταν θὰ τὸν συλλάβῃ ὁ Κῦρος καὶ θὰ τὸν ῥίψῃ εἰς τὴν πυράν· διότι ἤκουσα πρὸ ἡμερῶν τὴν Κλωθὼ νὰ ἀναφέρῃ τὰ εἰς ἕκαστον μέλλοντα νὰ συμβοῦν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀνεφέρετο καὶ ὅτι ὁ Κροῖσος θὰ αἰχμαλωτισθῇ ὑπὸ τοῦ Κύρου, ὁ δὲ Κῦρος θὰ φονευθῇ ὑπὸ τῆς Μασσαγέτιδος ἐκείνης. Βλέπεις αὐτὴν τὴν Σκυθίδα ἡ ὁποία ἐκστρατεύει ἱππεύουσα λευκὸν ἵππον ;

ΧΑΡ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Εἶνε ἡ Τόμυρις. Αὐτὴ θὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κύρου καὶ θὰ τὴν βάλῃ εἰς ἀσκὸν γεμᾶτον ἀπὸ αἷμα. Βλέπεις καὶ τὸν υἱόν του, ἐκεῖνον τὸν νέον ; Εἶνε ὁ Καμβύσης· αὐτὸς θὰ διαδεχθῇ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατέρα του καί, ἀφοῦ κάμῃ μυρία σφάλματα εἰς τὴν Λυβίαν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν, εἰς τὸ τέλος θὰ τρελλαθῇ καὶ θ' ἀποθάνῃ, ἀφοῦ φονεύσῃ τὸν ἱερὸν βοῦν Ἄπιν.

ΧΑΡ. Τί ἀστεῖα πράγματα. Ἀλλὰ τώρα ποῖος τολμᾷ νὰ ἀτενίσῃ αὐτοὺς τοὺς τόσον ἀγερώχους ; Καὶ ποῖος δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐκεῖνος μὲν θὰ αἰχμαλωτισθῇ, τοῦ δὲ ἄλλου ἡ κεφαλὴ θὰ ῥιφθῇ εἰς ἀσκὸν γεμᾶτον ἀπὸ αἷμα ; Ἐκεῖνος δέ, Ἑρμῆ, ποῖος εἶνε, ποῦ φορεῖ μανδύαν ἀπὸ πορφύραν καὶ διάδημα ἡγεμονικὸν καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μάγειρος δίδει δακτύλιον μέσα ἀπὸ τὸ ψάρι ποῦ ξεκοίλιασε,

Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ ; βασιλεὺς δέ τις εὔχεται εἶναι [1].

ΕΡΜ. Εὖγε, Χάρων· βλέπω ὅτι ἀρχίζεις νὰ ἐφαρμόζῃς ὡραῖα τοὺς Ὁμηρικοὺς στίχους. Αὐτὸς ποῦ βλέπεις εἶνε ὁ Πολυκράτης ὁ τύραννος τῆς Σάμου, ὁ ὁποῖος νομίζει ὅτι εἶνε εἰς ἄκρον εὐτυχής· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς θὰ προδοθῇ εἰς τὸν σατράπην Ὀροίτην ὑπὸ τοῦ δούλου, τὸν ὁποῖον βλέπεις παριστάμενον, καὶ θ' ἀνασκολοπισθῇ ὁ δυστυχὴς καὶ θὰ χάσῃ την εὐτυχίαν του ἐντὸς ὀλίγου. Καὶ αὐτὰ τὰ ἤκουσα ἀπὸ τὴν Κλωθώ.

ΧΑΡ. Εὖγε, Κλωθὼ γενναία· κόπτε κεφαλὰς καὶ ἀνασκολόπιζε, διὰ νὰ ἐννοήσουν ὅτι εἶνε ἄνθρωποι· ὡς τόσῳ δὲ ἂς ὑψηλοφρονοῦν διὰ νὰ πέσουν ἀπὸ ὑψηλότερα καὶ νὰ αἰσθανθοῦν περισσότερον πόνον εἰς τὴν πτῶσίν των. Ἐγὼ θὰ γελάσω τότε ποῦ θὰ βλέπω ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν γυμνὸν εἰς τὸ πλοῖόν μου καὶ οὔτε παρφύραν, οὔτε τιάραν, οὔτε θρόνον χρυσοῦν θὰ ἔχουν.

ΕΡΜ. Τέλος πάντων ἡ τύχη αὐτῶν θὰ εἶνε τοιαύτη. Βλέπεις τώρα τὸν ὄχλον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἄλλοι ταξειδεύουν, ἄλλοι πολεμοῦν, ἄλλοι δικάζονται ἢ γεωργοῦν, δανείζουν ἢ ἐπαιτοῦν;

ΧΑΡ. Βλέπω πλῆθος πολυάσχολον καὶ πολυτάραχον ζωὴν καὶ τὰς πόλεις των ποῦ ὁμοιάζουν μὲ κυψέλλας, ὅπου ἕκαστος ἔχει τὸ κεντρί του καὶ τὸν πλησίον του κεντᾷ, μερικοὶ δὲ μεγάλοι, ὡς σφῆκες ἄγουν καὶ φέρουν τοὺς ἄλλους. Τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ποῦ πετᾷ γύρω των ἀόρατον τί εἶνε ;

ΕΡΜ. Ἐλπίδες καὶ φόβοι καὶ μωρίαι καὶ ἡδοναί, φιλαργυρίαι καὶ θυμοὶ καὶ τὰ παρόμοια. Ἐκ τούτων ἡ μωρία ζῇ κάτω μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ τὸ μῖσος, ἡ ὀργή, ἡ ζηλοτυπία, ἡ ἀμάθεια, ἡ στενοχωρία καὶ ἡ φιλαργυρία· αἱ δὲ ἐλπίδες καὶ ὁ φόβος πετοῦν ὑπεράνω, καὶ ὁ μὲν ἐπιπίπτει καὶ τοὺς συνταράσσει καὶ τοὺς κάμνει νὰ μαζεύωνται καὶ νὰ τρέμουν, αἱ δ' ἐλπίδες

1) Εἰς μίαν γῆν περιβρεχομένην ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Φαίνεται ὅτι εἶνε βασιλεύς.

πετοῦν πάνω ἀπὸ τὰς κεφαλάς των καὶ φεύγουν καὶ ἀπομακρύνονται, ὁσάκις νομίσῃ τις ὅτι δύναται νὰ τὰς συλλάβῃ καὶ τοὺς ἀφήνουν μὲ τὸ στόμα ἀνοικτόν· δηλαδὴ παθαίνουν ὅ,τι βλέπεις τὸν Τάνταλον νὰ πάσχῃ κάτω εἰς τὸν Ἅδην μὲ τὸ νερόν. Ἐὰν δὲ προσέξῃς, θὰ ἴδῃς καὶ τὰς Μοῖρας ἀπὸ πάνω νὰ κλώθουν τὰ νήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα κρέμεται ἡ τύχη ἑκάστου. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ νήματα ποῦ κατεβαίνουν ὡς ἱστοὶ ἀράχνης ἀπὸ τὰ δράκτια εἰς κάθε ἄνθρωπον ;

ΧΑΡ. Βλέπω κάτι κλωστὲς πολὺ λεπτές, ποῦ εἰς πολλοὺς εἶνε μπλεγμένες καὶ συνδέουν τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον.

ΕΡΜ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶνε γραμμένον ὁ ἕνας νὰ φονεύσῃ τὸν ἄλλον καὶ ὁ ἄλλος νὰ κληρονομήσῃ ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου τὸ νῆμα εἶνε μικρότερον. Κάτι τοιοῦτον σημαίνει αὐτὸ τὸ μπλέξιμον. Βλέπεις ὅτι ὅλοι κρέμονται ἀπὸ λεπτότατα νήματα· καὶ ὁ μὲν ἕνας ἔχει συρθῇ ἐπάνω καὶ μένει μετέωρος, μετ' ὀλίγον δέ, ὅταν ἐκ τοῦ βάρους του θὰ κοπῇ ἡ κλωστή, θὰ πέσῃ καὶ θὰ κάμῃ μέγαν κρότον· ὁ δὲ ἄλλος κρεμάμενος εἰς μικρὸν ὕψος καὶ ἂν κρημνισθῇ θὰ πέσῃ χωρὶς κρότον καὶ μόλις οἱ γείτονες θὰ πάρουν εἴδησιν ἀπὸ τὴν πτῶσίν του.

ΧΑΡ. Πολὺ ἀστεῖα αὐτά, Ἑρμῆ.

ΕΡΜ. Καὶ ὅμως δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον πραγματικῶς εἶνε γελοῖα, Χάρων, καὶ μάλιστα ἡ μεγάλη σημασία τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν εἰς τὰ πράγματα καὶ αἱ ἐλπίδες ὑπὸ τῶν ὁποίων κατέχονται καθ' ὃν χρόνον ἐπέρχεται καὶ τοὺς ἁρπάζει ὁ θάνατος. Ὡς βλέπεις, πολλοὶ ἀγγελιαφόροι καὶ ὑπηρέται του περιπολοῦν μεταξὺ αὐτῶν, πυρετοὶ διαφόρων εἰδῶν καὶ φθίσεις καὶ περιπνευμονίαι, φόνοι καὶ λῃστεῖαι, δηλητήρια καὶ δικασταὶ καὶ τύραννοι. Αὐτὰ οὐδόλως τὰ σκέπτονται ἐν ὅσῳ εὐτυχοῦν, ἅμα δὲ ἡ τύχη των μεταβληθῇ, ἀρχίζουν νὰ κλαίουν καὶ νὰ ὀδύρωνται. Ἂν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσκέπτοντο ὅτι εἶνε θνητοὶ καὶ ὅτι ἡ ζωή των διαρκεῖ ὀλίγον καὶ ὡς ὄνειρον, μετὰ τὸ ὁποῖον θὰ φύγουν ἐκ τῆς ζωῆς καὶ θ' ἀφήσουν τὰ πάντα ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ζοῦσαν φρονιμώτερα καὶ ὀλιγώτερον θὰ ἐλυποῦντο ὅταν θ' ἀπέθνησκαν. Τώρα

ἐλπίζοντες ὅτι αἰωνίως θὰ ζοῦν καὶ θ' ἀπολαμβάνουν τὰ ὑπάρχοντά των, δυσφοροῦν ὅταν ἔρχεται ὁ ὑπηρέτης τοῦ θανάτου καὶ τοὺς δένει μὲ τὸν πυρετὸν ἢ μὲ τὴν φθίσιν καὶ τοὺς παίρνει, διότι ἐνόμιζαν ὅτι ποτὲ δὲν θ' ἀπεσπῶντο ἀπὸ τὴν ζωήν. Τί θὰ ἔκαμνεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος οἰκοδομεῖ οἰκίαν μὲ πολλὴν σπουδὴν καὶ βιάζει τοὺς ἐργάτας νὰ τελειώσουν τὸ ταχύτερον, ἐὰν ἐμάνθανεν ὅτι μόλις τὴν στεγάσῃ θ' ἀποθάνῃ καὶ θὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τὸν κληρονόμον του, χωρὶς νὰ προφθάσῃ ὁ κακομοίρης νὰ δειπνήσῃ ἐντὸς αὐτῆς; Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος χαίρει διότι ἡ γυναῖκά του ἐγέννησεν ἀρσενικὸ παιδὶ καὶ ἔχει καλέσῃ διὰ τοῦτο τοὺς φίλους του εἰς γεῦμα καὶ δίδει εἰς τὸ παιδὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του [1], θὰ ἔχαιρε, νομίζεις, ἂν ἐγνώριζεν ὅτι τὸ παιδὶ ἐκεῖνο θ' ἀποθάνῃ ὅταν γίνῃ ἑπτὰ ἐτῶν; Καὶ ἡ αἰτία εἶνε ὅτι βλέπει μὲν τὸν πατέρα ὁ ὁποῖος εἶνε εὐτυχὴς διότι ἐνίκησεν ὁ υἱός του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, δὲν βλέπει δὲ τὸν γείτονα ὁ ὁποῖος κηδεύει τὸ παιδί του καὶ δὲν φαντάζεται ἀπὸ ποίαν λεπτὴν κλωστὴν κρέμεται ἡ εὐτυχία διὰ τὴν ὁποίαν χαίρει. Ἀλλὰ βλέπεις καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φιλονεικοῦν διὰ σύνορα πόσοι εἶνε, καὶ ἐκείνους ποῦ συναθροίζουν χρήματα, οἱ ὁποῖοι πρὶν τ' ἀπολαύσουν σύρονται εἰς τὸν θάνατον ὑπὸ τῶν ἀγγελιαφόρων καὶ τῶν ὑπηρετῶν τοὺς ὁποίους ἀνέφερα.

ΧΑΡ. Τὰ βλέπω ὅλα αὐτὰ καὶ σκέπτομαι καὶ ἀπορῶ ποίαν εὐχαρίστησιν εὑρίσκουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ διατὶ λυποῦνται τόσον διὰ τὴν στέρησίν της. Καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς των, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται οἱ πλέον εὐτυχεῖς, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔχουν ἀβεβαίαν καὶ ἀμφίβολον τὴν τύχην, ὡς εἶπες, ἔχουν εἰς τὴν ζωήν των περισσοτέρας δυσαρεσκείας παρὰ τέρψεις, φόβους, ἀνησυχίας, μίση καὶ ἐπιβουλάς, θυμοὺς καὶ κολακείας, διότι εἰς ὅλα αὐτὰ ὑπόκεινται. Παραλείπω τὰς θλίψεις καὶ τὰ νοσήματα καὶ τὰ

1) Τὴν δευτέραν μετὰ τὴν γέννησιν ἡμέραν ἐδίδετο εἰς τὸ νεογνὸν τὸ ὄνομα τοῦ πάππου του.

πάθη, τὰ ὁποῖα ἐξ ἴσου μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κατέχουν καὶ αὐτούς. Ἀφοῦ δὲ ἡ ζωὴ αὐτῶν εἶνε τόσον ἀξιοθρήνητος, εὔκολον νὰ φαντασθῇ κανεὶς τί εἶνε ἡ ζωὴ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Ξέρεις πῶς μοῦ φαίνεται, Ἑρμῆ, ὅτι μοιάζουν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ ζωή των ὅλη; Θὰ εἶδές ποτε τὰς φυσαλλίδας ποῦ σχηματίζει τὸ νερὸν τὸ ὁποῖον πέφτει ἀπὸ βρύσιν· λέγω ἐκείνας ἀπὸ τὰς ὁποίας σχηματίζεται ὁ ἀφρός· ἀπὸ αὐτὰς ἄλλες εἶνε μικρὲς καὶ ἀμέσως διαλύονται καὶ χάνονται καὶ ἄλλες διαρκοῦν περισσότερον, μὲ τὴν προσθήκην δὲ καὶ ἄλλων φουσκώνουν περισσότερον καὶ ἀποκτοῦν μέγαν ὄγκον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ αὐταὶ σκάζουν, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως. Τοιαύτη εἶνε τῶν ἀνθρώπων ἡ ζωή· ὅλοι φουσκώνουν ἀπὸ ἀέρα πολὺν ἢ ὀλίγον καὶ οἱ μὲν διαρκοῦν ἐπ' ὀλίγον καιρόν, οἱ δὲ μόλις φανοῦν ἐξαφανίζονται· διότι ὅλοι εἶνε προωρισμένοι νὰ σκάσουν ὡς φυσαλλίδες.

ΕΡΜ. Ἡ παρομοίωσίς σου, Χάρων, δὲν εἶνε χειροτέρα ἀπὸ τὴν παρομοίωσιν τοῦ Ὁμήρου, ὁ ὁποῖος παρομοιάζει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ φύλλα τοῦ δένδρου.

ΧΑΡ. Καὶ ὅμως, Ἑρμῆ, ἐνῷ εἶνε τοιοῦτοι, βλέπεις τί κάνουν καὶ πῶς συνερίζονται καὶ φιλονεικοῦν μεταξύ των διὰ τὰ πρωτεῖα, τὰς τιμὰς καὶ τὰς περιουσίας, τὰ ὁποῖα μέλλουν ν' ἀφήσουν καὶ μόνον ἕνα ὀβολὸν νὰ παραλάβουν καὶ νὰ ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς κάτω εἰς τὸν Ἅδην. Καὶ ἀφοῦ εὑρισκόμεθα ἐδῶ ὑψηλά, θέλεις νὰ φωνάξω μὲ ὅλην μου τὴν δύναμιν καὶ νὰ τοὺς συμβουλεύσω ν' ἀφήσουν τοὺς ἀδίκους κόπους καὶ νὰ μὴ λησμονοῦν τὸν θάνατον; Θέλεις νὰ φωνάξω· Ὦ ἀνόητοι, διατί χάνεσθε εἰς αὐτὰ τὰ μάταια πράγματα; Παύσετε νὰ κοπιάζετε· δὲν θὰ ζήσετε αἰωνίως· τίποτε ἀπὸ ὅσα νομίζετε σπουδαῖα δὲν εἶνε παντοτεινόν, οὔτε θὰ παραλάβετε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ μαζῆ σας ὅταν θ' ἀποθάνετε, ἀλλὰ θὰ φύγετε γυμνοί, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ καὶ τὰ κτήματα καὶ ὁ χρυσὸς θὰ περιέλθουν εἰς ἄλλους καὶ πάντοτε θ' ἀλλάσσουν κυρίους. Δὲν νομίζεις ὅτι, ἂν φωνάξω αὐτὰ καὶ ἄλλα πρὸς αὐτούς, θὰ ὠφεληθοῦν καὶ θὰ γείνουν φρονιμώτεροι;

ΕΡΜ. Εἶσαι πολὺ ἀφελής. Δὲν φαντάζεσαι πόσον ἡ ἄγνοια

καὶ ἡ ἀπάτη τοὺς διαφθείρει, καὶ οὔτε μὲ τρύπανον δύνανται ν' ἀνοιχθοῦν τ' αὐτιά των· μὲ τόσον κερὶ τὰ ἔχουν βουλώσῃ, ὅπως ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφραξε τὰ ὦτα τῶν συντρόφων του διὰ νὰ μὴ ἀκούσουν τὸ ᾄσμα τῶν Σειρήνων. Καὶ νὰ σκάσῃς νὰ φωνάζῃς, δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ σ' ἀκούσουν. Εἰς τὸν κόσμον ἡ ἄγνοια ἔχει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον εἰς τὸν Ἅδην ἔχει τὸ ὕδωρ τῆς Λήθης. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ὀλίγοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδέχθησαν νὰ φράξουν τ' αὐτιά των μὲ κερί, ἀλλὰ τ' ἀφῆκαν ἀνοικτὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ βλέπουν καθαρὰ τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐννοοῦν ὅπως εἶνε.

ΧΑΡ. Λοιπὸν εἰς ἐκείνους νὰ φωνάξωμεν.

ΕΡΜ. Περιττὸν νὰ τοὺς συμβουλεύσωμεν πράγματα ποῦ τὰ γνωρίζουν. Βλέπεις ὅτι ἔχουν χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ καταγελοῦν τὰ συμβαίνοντα καὶ δὲν ἀρέσκονται κατ' οὐδένα τρόπον εἰς αὐτά, ἀλλ' εἶνε φανερὸν ὅτι σκέπτονται νὰ φύγουν ἐκ τῆς ζωῆς τὸ ταχύτερον καὶ νὰ ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς κάτω· διότι οἱ ἄνθρωποι τοὺς μισοῦν, ἐπειδὴ κατακρίνουν τὴν ἀμάθειάν των.

ΧΑΡ. Εὖγέ τους· βλέπω ὅμως, Ἑρμῆ, ὅτι εἶνε πολὺ ὀλίγοι.

ΕΡΜ. Εἶνε παράδοξον ὅτι εἶνε καὶ τόσοι. Ἀλλὰ καιρὸς νὰ κατέβωμεν.

ΧΑΡ. Κάτι τι ἀκόμη ἐπεθύμουν νὰ μάθω, Ἑρμῆ, καὶ διὰ νὰ μοῦ κάμῃς πλήρη τὴν χάριν διὰ τὴν ὁποίαν σὲ παρεκάλεσα, θέλω νὰ μοῦ δείξῃς τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἀποθηκεύουν καὶ θάπτουν τὰ σώματα ἐκείνων ποῦ πεθαίνουν.

ΕΡΜ. Τὰ ὀνομάζουν μνήματα καὶ τάφους καὶ μαυσωλεῖα. Βλέπεις πλησίον τῶν πόλεων ἐκεῖνα τὰ ἀναχώματα, τὰς στήλας καὶ τὰς πυραμίδας; Ὅλα αὐτὰ εἶνε νεκροδοχεῖα.

ΧΑΡ. Καὶ δὲν μοῦ λές, διατί στεφανώνουν τοὺς λίθους καὶ τοὺς χρίουν μὲ ἀρώματα; Βλέπω καὶ ἄλλους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀνάψῃ πυρὰν κοντὰ στοὺς τάφους καὶ ἔσκαψαν λάκκον καὶ καίουν πολυτελῆ φαγητά, εἰς δὲ τὸν λάκκον χύνουν οἶνον καὶ μελίκρατα, ὡς δύναται κανεὶς νὰ συμπεράνῃ. Δὲν ἐννοῶ, φίλε μου, τί δύνανται νὰ ὠφελήσουν αὐτὰ τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὸν Ἅδην.

ΕΡΜ. Πιστεύουν ὅτι αἱ ψυχαὶ ἔρχονται ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον καὶ πετοῦν γύρω εἰς τὰς πυρὰς διὰ νὰ δειπνοῦν μὲ τὴν κνῖσαν καὶ τὸν καπνόν, πίνουν δὲ ἀπὸ τοὺς λάκκους τὸ μελίκρατον.

ΧΑΡ. Ἐκεῖνοι πίνουν ποῦ εἶνε μόνον σκελετοὶ καὶ ἔχουν τὰ κρανία κατάξηρα; Ἀλλ' εἶνε γελοῖον νὰ σοῦ τὸ λέγω, ἀφοῦ κάθε μέρα τοὺς ὁδηγεῖς καὶ τοὺς ξέρεις. Γνωρίζεις ἐπίσης ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἔλθουν κάτω, δὲν εἶνε δυνατὸν πλέον νὰ ἐπιστρέψουν. Θὰ ἦτο πολὺ εὐχάριστος ἡ θέσις σου, Ἑρμῆ, καὶ πολὺ ἀναπαυτικὸν τὸ ἔργον σου ἐὰν σύ, ποῦ τοὺς ὁδηγεῖς κάτω, ἤσουν ἀναγκασμένος νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃς διὰ νὰ πίνουν. Ὦ ἀνόητοι ἄνθρωποι, ποῦ δὲν ἐννοεῖτε ποῖα σύνορα ἀνυπέρβλητα ὑπάρχουν μεταξὺ τῶ νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων καὶ ὅτι,

κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἄτυμβος ἀνὴρ ὅς τ' ἔλλαχε τύμβου,
ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ Ἶρος κρείων τ' Ἀγαμέμνων·
Θερσίτῃ δ' ἶσος Θέτιδος παῖς ἠϋκόμοιο.
πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
γυμνοί τε ξηροί τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα [1].

ΕΡΜ. Μπά! βλέπω ὅτι εἶσαι πολὺ δυνατὸς εἰς τὸν Ὅμηρον. Ἀλλ' ἀφοῦ μοῦ ἐνθύμησες τὸν Ἀχιλλέα, θὰ σοῦ δείξω τὸν τάφον του. Τὸν βλέπεις ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν; Ἐκεῖ εἶνε τὸ Σίγειον, ἀκρωτήριον τῆς Τρωάδος· ἀπέναντι ἔχει ταφῇ ὁ Αἴας εἰς τὸ Ῥοίτειον.

ΧΑΡ. Δὲν εἶνε μεγάλοι οἱ τάφοι των. Καὶ τώρα δεῖξέ μου τὰς περιφήμους πόλεις, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος καὶ κάτω

1) Παρῳδία διαφόρων στίχων τοῦ Ὁμήρου: Ὁμοίως ἀποθνήσκουν καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔμεινεν ἄταφος καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τάφον· ὁ πτωχὸς Ἶρος ἐξισοῦται εἰς τὸν θάνατον μὲ τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα καὶ ὁ Θερσίτης μὲ τὸν υἱὸν τῆς καλλιπλοκάμου Θέτιδος. Πάντες ἔχουν ὁμοίως ἄσαρκα κρᾶνία, γυμνοὶ δὲ καὶ σκελετώδεις κάθηνται εἰς τὸν ἀσφοδελόσπαρτον λειμῶνα.

εἰς τὸν Ἅδην, τὴν Νινευῆ τοῦ Σαδαναπάλου, τὴν Βαβυλῶνα, τὰς Μυκήνας, τὰς Κλεωνὰς καὶ τὴν Ἴλιον. Ἀπὸ τὴν τελευταίαν εἶχα ἄλλοτε πολλοὺς ἐπιβάτας καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη δὲν μ' ἀφῆκαν νὰ τραβήξω ἔξω καὶ νὰ καλαφατήσω τὸ πλοιάριον.

ΕΡΜ. Ἡ Νινευῆ, Χάρων, κατεστράφη πρὸ πολλοῦ καὶ οὔτε ἴχνος αὐτῆς σώζεται, οὔτε δύναται κανεὶς νὰ διακρίνῃ ποῦ ἦτο. Ἡ δὲ Βαβυλὼν εἶνε ἐκείνη ἐκεῖ μὲ τοὺς ὡραίους πύργους καὶ τὸ μέγα περιτείχισμα, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ μετ' ὀλίγον καιρὸν θὰ ἐξαφανισθῇ ὅπως ἡ Νινευῆ· τὰς δὲ Μυκήνας καὶ τὰς Κλεωνὰς ἐντρέπομαι νὰ σοῦ δείξω, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἅμα ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν Ἅδην, θὰ πνίξῃς τὸν Ὅμηρον διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ποιημάτων του. Φαίνεναι ὅμως ὅτι ἄλλοτε ἦσαν εὐτυχεῖς, τώρα δὲ ἀπέθαναν καὶ αὐταί· διότι ἀποθνήσκουν καὶ αἱ πόλεις, ὅπως οἱ ἄνθρωποι καί, τὸ πλέον παράδοξον, οἱ ποταμοί· τοῦ Ἰνάχου λ. χ. οὔτε ἡ κοίτη φαίνεται πλέον εἰς τὸ Ἄργος.

ΧΑΡ. Καὶ τί γίνονται τώρα οἱ μεγάλοι σου ἔπαινοι, Ὅμηρε, καὶ τὰ πομπώδη ὀνόματα, Ἴλιος ἱρὴ καὶ εὐρυάγυια καὶ ἐϋκτείμεναι Κλεωναί [1]; Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, ποῖοι εἶνε ἐκεῖνοι ποῦ πολεμοῦν καὶ διατί ἀλληλοσκοτώνονται; Τοὺς διέκρινα ἐνῷ μιλούσαμεν.

ΕΡΜ. Εἶνε οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ἡμιθανὴς εἶνε ὁ στρατηγὸς τῶν τελευταίων Ὀρυάδας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τοῦ τροπαίου τῆς νίκης γράφει μὲ τὸ αἷμά του τὴν ἐπιγραφήν.

ΧΑΡ. Καὶ διατί πολεμοῦν;

ΕΡΜ. Διὰ τὴν πεδιάδα εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ μάχη.

ΧΑΡ. Ὦ τῆς ἀνοησίας των! Λησμονοῦν ὅτι καὶ ἂν ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον ἀποκτήσῃ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν, θὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Αἰακοῦ μόλις ἑνὸς ποδὸς τόπον· αὐτὴν δὲ τὴν πεδιάδα ἄλλοτε ἄλλοι κατὰ καιροὺς θὰ γεωργοῦν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ ἄροτρον θ' ἀποσπάσουν καὶ θὰ καταρρίψουν τὸ τρόπαιον.

---

1) Ἡ ἱερὰ καὶ μὲ πλατείας ὁδοὺς Ἴλιος καὶ αἱ καλοκτισμέναι Κλεωναί

ΕΡΜ. Αὐτὰ εἶνε τέλος πάντων· ἡμεῖς δὲ τώρα κατεβαίνωμεν καὶ ἀφοῦ ἐπαναφέρωμεν τὰ ὄρη εἰς τὴν προτέραν θέσιν ἂς ἐπανέλθωμεν ἕκαστος εἰς τὸ ἔργον του· μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν θὰ ἔλθω κάτω μὲ νεκροὺς καὶ θὰ συναντηθῶμεν.

ΧΑΡ. Σ' εὐχαριστῶ, Ἑρμῆ, καὶ θὰ σὲ θεωρῶ εὐεργέτην. Χάρις εἰς ἐσὲ ἔκαμα ταξεῖδι ὠφέλιμον. Τί εἶνε οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι! Φροντίζουν καὶ ὁμιλοῦν διὰ τόσα καὶ τόσα καὶ μόνον περὶ τοῦ Χάρονος δὲν γίνεται λόγος.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΗΣΙΟΔΟΝ

ΛΥΚΙΝΟΣ. Ὅτι εἶσαι ποιητὴς ἄριστος, Ἡσίοδε, καὶ ὅτι τὸ χάρισμα τοῦτο ἔλαβες παρὰ τῶν Μουσῶν μετὰ τῆς δάφνης, καὶ σὺ τὸ ἀποδεικνύεις διὰ τῶν ποιημάτων σου—διότι ὅλα εἶνε ἔνθεα καὶ σεμνὰ—καὶ ἡμεῖς τὸ πιστεύομεν. Ἓν μόνον εἶνε ἀπορίας ἄξιον· διατὶ εἶπες ὅτι ἔλαβες τὸ θεσπέσιον χάρισμα τῆς ποιήσεως παρὰ τῶν θεῶν διὰ νὰ δοξάζῃς καὶ ἐξυμνῇς τὰ παρελθόντα καὶ προλέγῃς τὰ μέλλοντα. Τὸ πρῶτον ἐξεπλήρωσες ἐντελῶς διηγούμενος τὴν γέννεσιν τῶν θεῶν μέχρι τῶν ἀρχαιοτάτων ἐξ αὐτῶν, δηλαδὴ τοῦ χάους, τῆς γῆς, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἔρωτος, προσέτι δὲ καὶ γυναικῶν ἀρετὰς [1] καὶ γεωργικὰς συμβουλὰς [2] καὶ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὰς Πλειάδας καὶ περὶ τῶν ἐποχῶν τῆς ἀροτριάσεως, τοῦ θερισμοῦ καὶ τῆς ναυσιπλοΐας καὶ περὶ ὅλων ἐν γένει τῶν τοιούτων. Τὸ ἄλλο ὅμως τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ χρησιμώτερον εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάρα πολὺ καὶ περισσότερον ὡμοίαζε πρὸς δῶρον τῶν θεῶν, δηλαδὴ τὴν πρόρρησιν τῶν μελλόντων, οὐδόλως ἐξετέλεσες, ἀλλὰ καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἐλησμόνησες καὶ εἰς οὐδὲν μέρος τῆς ποιήσεώς σου μιμεῖσαι τὸν Κάλχαντα, τὸν Τήλεμον, τὸν Πολύειδον ἢ τὸν Φινέα, οἱ ὁποῖοι καὶ χωρὶς νὰ λάβουν τὸ χάρισμα τοῦτο παρὰ τῶν Μουσῶν, ὅμως ἐπροφήτευον

---

1) Εἰς τὸ ποίημα «Κατάλογος γυναικῶν», τὸ ὁποῖον ἀπωλέσθη.

2) Εἰς τὸ ποίημα «Ἔργα καὶ Ἡμέραι».

καὶ δὲν ἐδυσκολεύοντο νὰ προλέγουν τὸ μέλλον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

Ὥστε κατ' ἀνάγκην ἓν ἐκ τῶν τριῶν τούτων πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι σοῦ συνέβη· ἢ ὅτι ἐψεύσθης, ἂν καὶ εἶνε σκληρὸν νὰ τὸ εἴπωμεν, ὅτι σοῦ ὑπεσχέθησαν αἱ Μοῦσαι καὶ τὴν δύναμιν νὰ προλέγῃς τὰ μέλλοντα· ἢ ὅτι αὐταὶ μὲν σοῦ ἔδωσαν ὅ,τι ὑπεσχέθησαν, σὺ δὲ ἐκ φθόνου ἀποκρύπτεις καὶ φυλάττεις διὰ τὸν ἑαυτόν σου τὸ δῶρον χωρὶς νὰ τὸ μεταδίδῃς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην· ἢ ἔγραψες μὲν καὶ τοιαῦτα πολλά, ἀλλὰ δὲν τὰ παρέδωκες εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὶς οἶδε διὰ ποῖον ἄλλον καιρὸν ἐπιφυλάττων τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Διότι δὲν τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι αἱ Μοῦσαι ἐκ τῶν δύο τὰ ὁποῖα σοῦ ὑπεσχέθησαν τὸ μὲν σοῦ ἔδωκαν, ἀνεκάλεσαν δὲ τὸ ἄλλο ἥμισυ τῆς ὑποσχέσεως, δηλαδὴ τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων, μολονότι αὐτὴν ἀναφέρει πρώτην τὸ ποίημα εἰς τὴν ὑπόσχεσιν.

Παρὰ τίνος ἄλλου νὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς καὶ μάθῃ ταῦτα, Ἡσίοδε, ἢ παρὰ σοῦ τοῦ ἰδίου ; Ὅπως οἱ θεοὶ εἶνε «δοτῆρες ἐάων» [1], πρέπει καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι καὶ μαθηταί των νὰ μᾶς ἐξηγεῖτε μετὰ πάσης ἀληθείας πᾶν ὅ,τι γνωρίζετε καὶ νὰ μᾶς λύετε πᾶσαν ἀπορίαν.

ΗΣΙΟΔΟΣ. Θὰ ἠδυνάμην, φίλε μου, ν' ἀπαντήσω εὐκόλως καὶ εἰς ὅλα, ὅτι τίποτε ἐξ ὅλων τῶν ποιημάτων μου δὲν ἀνήκει εἰς ἐμέ, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ τῶν Μουσῶν καὶ ἔπρεπε παρ' ἐκείνων νὰ ζητῇς τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἐλέχθησαν ἄλλα καὶ ἄλλα παρελείφθησαν. Ἐγὼ δι' ὅσα ἰδιαιτέρως γνωρίζω, ἐννοῶ τὸ βόσκημα, τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ποιμνίων, τὸ ἄρμεγμα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰς ἀσχολίας τῶν ποιμένων, δίκαιον εἶνε νὰ ἀπολογηθῶ, αἱ δὲ θεαὶ παρέχουν τὰς δωρεάς των εἰς ὅσους θέλουν καὶ καθ' ὅσον νομίζουν ὅτι εἶνε ἀρκεταί. Ἀλλ' ὅμως δὲν δυσκολεύομαι καὶ περὶ τῆς ποιήσεως ν' ἀπολογηθῶ·

1) Δοτῆρες ἀγαθῶν.

νομίζω δηλαδὴ ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀπαιτῆτε παρὰ τῶν ποιητῶν ἄκραν ἀκριβολογίαν καὶ νὰ εἶνε μέχρι συλλαβῆς ἐντελῆ ὅσα λέγουν· ὄχι νὰ κρίνετε αὐστηρῶς ἂν εἰς τὸν δρόμον τῆς ποιήσεως συμβῆ μικρά τις παράλειψις, ἀλλὰ νὰ γνωρίζετε ὅτι καὶ πολλὰ ἡμεῖς οἱ ποιηταὶ χάριν τῶν μέτρων καὶ τῆς εὐφωνίας παρεισάγομεν, ἄλλα δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ποίησις δὲν γνωρίζω πῶς παρεδέχθη, ἐπειδὴ εἶνε στιλπνὰ καὶ εὔκολα εἰς τὴν ἐπανάληψιν. Σὺ δὲ μᾶς ἀφαιρεῖς τὸ μέγιστον ἐκ τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ἔχομεν, δηλαδὴ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ποιητικὴν ἄδειαν καὶ τὰ μὲν ἄλλα καλὰ τῆς ποιήσεως δὲν βλέπεις, ἀλλὰ παρατηρεῖς μικρολογήματά τινα, καὶ μικροελαττώματα καὶ ἐπιζητεῖς ἀφορμὰς διὰ νὰ μᾶς κατακρίνῃς. Ἀλλὰ δὲν εἶσαι μόνος, οὔτε κατ' ἐμοῦ μόνον ἔχουν ἀπευθυνθῆ τοιαῦται κατηγορίαι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι καταφέρονται καὶ κατὰ τοῦ ὁμοτέχνου μου Ὁμήρου καὶ διὰ νὰ τὸν κατηγορήσουν εὑρίσκουν ἀφορμὴν ἀπὸ τοιαῦτα μικρολογήματα.

Ἀλλὰ τέλος πάντων διὰ ν' ἀποκρούσω κατ' εὐθεῖαν καὶ διὰ μιᾶς τὴν κατηγορίαν, σὲ παραπέμπω ν' ἀναγνώσῃς τὰ «Ἔργα μου καὶ τὰς Ἡμέρας»· ἐκεῖ δὲ θὰ ἰδῇς πῶς μαντικῶς καὶ προφητικῶς προλέγω τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὀρθῶς καὶ ἐγκαίρως πραττομένων καὶ τὰς ζημίας τῶν παραλειπομένων. Ἐκεῖ θὰ ἰδῇς ὅτι, ἐὰν δὲν ἀκολουθήσῃς τὰς συμβουλάς μου,

οἴσεις ἐν φορμῷ, παῦροι δὲ σὲ θηήσονται [1],

καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἀπολαμβάνουν οἱ καλῶς γεωργοῦντες. Δὲν εἶνε λοιπὸν αὐτὴ χρησιμωτάτη εἰς τοὺς ἀνθρώπους μαντική ;

ΛΥΚ. Ὡμίλησες ὡς ἀληθὴς ποιμήν, θαυμαστὲ Ἡσίοδε, καὶ φαίνεσαι ἐπιβεβαιῶν τὴν ἔμπνευσιν τῶν Μουσῶν, ἀφοῦ οὔτε ν' ἀπολογηθῇς ὑπὲρ τῶν ποιημάτων σου δύνασαι. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐπερίμενα αὐτὴν τὴν μαντικὴν παρὰ σοῦ καὶ τῶν Μουσῶν. Εἰς αὐτὰ εἶνε πολὺ μαντικώτεροι ἀπὸ σᾶς οἱ γεωργοὶ καὶ ἄριστα δύνανται νὰ μᾶς προείπουν ὅτι, ἂν μὲν βρέξῃ ὁ θεὸς τὰ σπαρτὰ θὰ εἶνε καλά,

1) Θὰ ἐσοδεύσῃς εἰς τὸ καλάθι καὶ ὀλίγοι θὰ ἴδουν τὴν ἐσοδείαν σου.

ἐὰν δὲ ἐπικρατήσῃ ξηρασία καὶ διψάσουν τὰ χωράφια, εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποφύγωμεν τὴν σιτοδείαν· ἐπίσης ὅτι δὲν πρέπει νὰ σπείρωμεν κατὰ τὰ μέσα τοῦ θέρους, διότι ἡ σπορὰ θὰ εἶνε ὅλως ἀνωφελὴς καὶ ματαία, οὔτε νὰ θερίζωμεν χλωρὰ τὰ στάχια, ἄλλως θὰ εὕρωμεν τὸν καρπὸν ἀμέστωτον. Ἐπίσης δὲν εἶνε ἀνάγκη μαντείας διὰ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι, ἐὰν δὲν σκεπάσωμεν τὸν σπόρον καὶ δὲν ἀκολουθῇ τὸν γεωργὸν ὑπηρέτης ὁ ὁποῖος νὰ σύρῃ τὸ χῶμα μὲ δίκελλαν ἐπ' αὐτῶν, θὰ ἔλθουν τὰ πτηνὰ καὶ θὰ φάγουν προκαταβολικῶς ὅλην τὴν ἐλπίδα τοῦ θέρους. Ἐὰν αὐτὰ ὀνομάσῃ τις παραινέσεις καὶ συμβουλάς, δὲν θὰ εὑρίσκεται ἔξω τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι πάρα πολὺ ἀπέχουν τῆς μαντικῆς, τῆς ὁποίας ἔργον εἶνε νὰ προλέγῃ τὰ ἄδηλα καὶ παντελῶς ἄγνωστα, ὅπως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προεῖπον εἰς τὸν Μίνωνα, ὅτι τὸ τέκνον του θὰ ἐπνίγετο εἰς τὸν πίθον τοῦ μέλιτος, ὅπως ἡ ἀποκάλυψις πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς αἰτίας διὰ τὴν ὁποίαν ἦτο ὠργισμένος ἐναντίον των ὁ Ἀπόλλων καὶ ὅτι ἡ πολιορκία τοῦ Ἰλίου θὰ διήρκει δέκα ἔτη. Αὐτὰ εἶνε μαντικά. Ἀλλ' ἂν θεωρηθοῦν μαντικὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνέφερες, τότε καὶ ἐγὼ εἶμαι μάντις· διότι καὶ χωρὶς τὴν βοήθειαν τῆς Κασταλλίας καὶ ἄνευ δάφνης καὶ τρίποδος Δελφικοῦ δύναμαι νὰ προείπω καὶ νὰ προφητεύσω ὅτι, ἂν κανεὶς ἐξέλθῃ καὶ περιπατῇ γυμνὸς εἰς ὥραν ψύχους, βροχῆς ἢ χαλάζης, θὰ πάθῃ σοβαρὸν κρυολόγημα καὶ ὅτι — τοῦτο δὲ εἶνε ἔτι προφητικώτερον — θὰ ἐπακολουθήσῃ πυρετός, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα τὰ ὁποῖα καὶ ν' ἀναφέρῃ τις εἶνε γελοῖον.

Ὥστε ἄφησε τὰς τοιαύτας ἀπολογίας καὶ μαντείας· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον εἶπες κατ' ἀρχὰς ἴσως πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι δὲν εἶχες συνείδησιν καὶ γνῶσιν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ μία ἔμπνευσις θεία σοῦ ὑπηγόρευε τοὺς στίχους, χωρὶς καὶ ἐκείνη νὰ ἔχῃ μεγάλην πεποίθησιν εἰς ὅσα ἔλεγεν· ἄλλως δὲν θὰ ἐξετέλει τινὰς ἐκ τῶν ὑποσχέσεων καὶ δὲν θ' ἄφηνεν ἄλλας ἀνεκπληρώτους.

ΤΕΛΟΣ Ε' ΤΟΜΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

'Ιστορία τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῆς 'Ελλάδος ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου δρ. 4.—
'Ιστορία τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Κρήτης ὑπὸ 'Ιωάννου Κονδυλάκη δρ. 3.50
'Ιστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ "Εθνους ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου, συμπληρωθεῖσα δὲ ὑπὸ Π. Καρολίδου. Τόμοι 5, σελ. 4,500 δρ. 30.—
'Ιστορία 'Ελληνοτουρκικοῦ πολέμου ὑπὸ Τρύφωνος Εὐαγγελίδου. Τόμοι 2 δρ. 4.—
'Ιστορία τῆς 'Οθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ Τρύφωνος Εὐαγγελίδου δρ. 3.50
Τὰ μετὰ τὸν "Οθωνα ἤτοι 'Ιστορία τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Α'. ὑπὸ Τ. Εὐαγελ. δρ. 6.—
Χαρίλαος Τρικούπης. Βιογραφία ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου δρ. 1.70
'Επανάστασις τῆς Αἰγύπτου (1881-1882) δρ. 1.20
'Ιστορία τοῦ 'Ελληνοτουρκικοῦ πολέμου ὑπὸ 'Ηλία Οἰκονομοπούλου μετὰ 350 εὐρωπαϊκῶν εἰκόνων δρ. 12.—
'Ιστορία τῶν Ρωμαίων ὑπὸ Β. Δουρουῆ. Μετάφρασις Α. 'Αργυροῦ δρ. 3.—
'Η ἔκθεσις τῆς Α..Β.Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ στρατοῦ τῆς Θεσσαλίας (1897). δρ. 3.—

ΝΑΥΤΙΚΑ

'Ανάνδισμα ναυτικῆς ἐπιστήμης ὑπὸ Ι. Μαυρομμάτη δρ. 6.50
'Εμπορικὴ ναυτιλία 'Εμμ. Μακρυγιάννη » 18.—
Φάροι καὶ Φανοὶ Ν. Συρίγου » 3.—
'Ο νέος πρωρεὺς Ι. Μαυρομμάτη » 5.50
Περὶ ἐξαρτισμοῦ Γ. Κουτσοβίλη » 2.—
Χρονόμετρον Ι. Μαυρομμάτη » 3.—
Λιμενοδείκτης Ι. Μαυρομμάτη » 5.—
Τεταρτημόριον Ι. Μαυρομμάτη » 1.50

ΠΟΙΗΣΙΣ—ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σκηναὶ τοῦ Βοημικοῦ βίου ὑπὸ Myrger δρ. 2.50
'Η 'Αθήνα μας ὑπὸ Ν. Σπανδωνῆ » 5.—
'Η Ταβέρνα (L'assomoir) ὑπὸ Αἰμ.Ζολᾶ » 4.50
'Η Γῆ (La terre) ὑπὸ Αἰμ. Ζολᾶ » 4.50
'Αττικαὶ νύκτες Σ. Βασιλειάδου » 6.—
'Απολεσθεὶς Παράδεισος ὑπὸ Μίλτωνος » 3.50
Χίος δούλη ὑπὸ Θ. 'Ορφανίδου » 90
'Εκφυλισμὸς Max Nordau » 2.—
Ποιήματα 'Αριστοτέλους Βαλαωρίτου » 5.—
Τὰ "Απαντα Ζαλοκώστα » 3.50
Τὰ "Απαντα Διονυσίου Σολωμοῦ » 2.50
Σκουπιδιάδα. Σάτυρα Π. Δημητρακοπούλου 1.—

100 ΔΡ. ΒΙΒΛΙΑ ΔΥΝΑΣΘΕ Ν' ΑΓΟΡΑΣΗΤΕ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΕΣ 5 ΔΡ. ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ
Ζητήσατε τιμολόγιον ὅλων τῶν βιβλίων μας 1450 (δωρεάν).

ΛΕΞΙΚΑ

Λεξικὸν 'Εμπορίου ὑπὸ Σ. Θεοχάρη δρ. 7.—
Λεξικὸν 'Ομηρικὸν ὑπὸ Ε. Κοφινιώτου » 8.—
Λεξικὸν Νομικῆς ὑπὸ Θ.Φλογαΐτου.Τόμ2.» 30.—
'Ελληνογαλλικὸν Λεξικὸν Θ. Κυπρίου » 12.50
Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν Θ. Κυπρίου » 10.—
'Ελληνογαλλικὸν Λεξικὸν Πρόχειρον ὑπὸ Δ. Μελισσοπούλου » 4.—
Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν Πρόχειρον ὑπὸ Δ. Μελισσοπούλου » 4.—
'Αγγλοελληνικὸν Λεξικὸν Πρόχειρον ὑπὸ Φ. Φιλίππου » 3.50
'Ελληνοαγγλικὸν Λεξικὸν Πρόχειρον ὑπὸ Φ. Φιλίππου » 3.50
Πλῆρες 'Αγγλοελληνικὸν Λεξικὸν ὑπὸ Α. Γεωργιάδου » 10.—
'Ελληνοαγγλικὸν Λεξικὸν Γ. 'Αλεξάνδρου 6.50
'Αγγλοελληνικὸν Λεξικὸν Γ. 'Αλεξάνδρου 6.50
'Ελληνογερμανικὸν Λεξικὸν Χ. Χαμαδᾶ » 7.50
Γερμανοελληνικὸν Λεξικὸν ὑπὸ 'Εμμ. Δρακοπούλου » 7.50
'Ιταλοελληνικὸν Λεξικὸν Μ. Περίδου » 7.50
'Ομηρικὸν Λεξικὸν Ι. Πανταζίδου » 7.—
'Ελληνολατινικὸν Λεξικὸν Χ.'Αδαμαντίου » 4.—
Λατινοελληνικὸν Λεξικὸν Σ.Κουμανούδη » 7.—
'Επίτομον Λεξικὸν τῆς 'Ελληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Δημ. Ζαλούχου. δρ. 6.—
Λεξικὸν 'Ιστορίας, Γεωγραφίας, Μυθολογίας καὶ Βιογραφίας ὑπὸ M. Bouillet. Μετάφρασις ἐπεκταθεῖσα εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν 'Ελληνισμὸν ἄρθρα ὑπὸ 'Ηλία Οἰκονομοπούλου. Τόμοι 2. Σελ. 2872 δρ. 19.—

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

"Αμαξα ὑπ' ἀριθ. 13 ὑπὸ Χ. Montepin δρ. 4.—
'Απολεσθεὶς παράδεισος 'Ιουλίου Μαρὺ » 4.—
'Αρτοπῶλις ὑπὸ Χ. Montepin » 4.50
Διάβολος ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ Στ. Ξένου » 4.—
Δύο 'Ορφαναὶ ὑπὸ δ' 'Εννερρὺ » 7.—
'Ιατρὸς τῶν τρελλῶν ὑπὸ Montepin » 6.—
Μοῖκανοὶ τῶν Παρισίων ὑπὸ Δουμᾶ » 8.—
'Ο Σαλβατόρος (συνέχεια) » 8.—
Πάπισσα 'Ιωάννα ὑπὸ 'Εμμ. Ροΐδου » 2.—
Περιπλανώμενος 'Ιουδαῖος » 6.—

ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΩΝ

Μαγικὰ παίγνια δρ. 1.20
Παίγνια συναναστροφῶν » 1.40
Ζατρίκιον (Σκάκι) » 1.40
Χαρτομαντεία καὶ χειρομαντεία » 1.—
Ντάμα καὶ Τριώδιον » 1.20
Μπιλιάρδο » 1.20

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ

ΕΚΑΣΤΟΝ ΛΕΠΤΑ 45

Αἱ Φιλιππῖναι νῆσοι
'Η Μαδαγασκάρη
Νῆσοι τοῦ 'Ωκεανοῦ
Τὸ 'Αλγέριον
Τὰ 'Ινδικὰ 'Ιμαλάϊα
Τὸ Κάϊρον
Οἱ 'Αθίγγανοι
'Η Βενεζουέλα
Τὸ Σικάγον
'Η Περσία
'Η Κίνα
Τὸ 'Αφγανιστὰν
'Η Κεϋλάνη
Τὸ Μαρόκον
'Η Λαπωνία
'Η πόλις τῶν Δερβισῶν
'Η 'Αβυσσινία
Πλόκαμος τοῦ Νίγηρος
'Η Σιβηρία
'Η Τύνις
Οἱ Τουρκομάνοι
'Η Βραζιλία
Τὸ Σιὰμ
'Ο Καναδᾶς
'Η Βομβάη
'Η Μαρτινίκα
Τὸ Σαντιάγον

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΑΤΡΙΚΑ

ΕΙΔΙΚΗ ΝΟΣΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ, ὑπὸ A. Strümpell, καθηγητοῦ διευθυντοῦ τῆς ἰατρικῆς κλινικῆς τοῦ ἐν Breslau Πανεπιστημίου. Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τελευταίας 16ης ἐκδόσεως τοῦ Γερμανικοῦ πρωτοτύπου ὑπὸ Α. Καλλιβωκᾶ καὶ Θ. Βαρούνη, ὑφηγητῶν Ἐθν. Παν. Μετ' εἰκόνων. Τόμοι 3. Ἔκδοσις 1908. Δρ. 50.—

ΕΠΙΤΟΜΗ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ, ὑπὸ Paul Lefert, καθηγ. Μετάφρ. Α. Καλλιβωκᾶ. Δρ. 4.—

ΕΠΙΤΟΜΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ. ὑπὸ Paul Lefert. Μετάφρ. Ν. Μακρίδου. Δρ. 4.—

ΕΠΙΤΟΜΗ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ, γραφεῖσα ὑπὸ Ἀν. Καλλιβωκᾶ, ἰατροῦ. Σελ. 390. Δρ. 4.—

ΟΞΕΙΑΙ ΛΟΙΜΩΔΕΙΣ ΝΟΣΟΙ A. Strümpell, μετάφρασις Α. Καλλιβωκᾶ. Δρ. 3.—

ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν πράξει, μετὰ πολλῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων ὑπὸ Γερ. Φωκᾶ, καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, τόμοι 3 Δρ. 39.—

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ τοῦ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, ὑπὸ E.Viault καὶ E. Jolyet καθηγητῶν, μετάφρασις Ἀλ. Γεωργιάδου ἰατροῦ, εἰκόνες 150 Δρ. 16.—

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ὑπὸ Ν. Καλλικούνη, καθηγητοῦ τῆς Θεραπευτικῆς καὶ Φαρμακολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.

ΠΕΡΙ ΟΡΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ὑπὸ Ἰω. Καραβία, ὑφηγητοῦ τῆς Φαρμακολογίας κλπ. Δρ. 3.—

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ὑπὸ τοῦ Dr Villeroy, κατὰ μετάφρασιν Ὀρέστου Κυπριάδου, ἰατροῦ. Δρ. 5.—

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ καὶ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ὑπὸ Henri Durand. Μετάφρασις Α. Καλλιβωκᾶ, Δρ. 5.—

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΝΟΣΟΛΟΓΙΑΣ ὑπὸ Dr. Villeroy, μετάφρασις Χρ. Μοσχονησίου, ἰατροῦ. Δρ. 5.—

100 ΔΡ. ΒΙΒΛΙΑ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΕΣ 5 ΔΡ. ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ἐφημοσμένη, ὑπὸ Gaston Lyon. Μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς τελευταίας ἐκδόσεως ὑπὸ Ι. Καραβία, Ι. Παπαβασιλείου, Ι. Ἀβάζου καὶ Α. Καλλιβωκᾶ ἰατρῶν. Τόμ. 2, σελ. 2000 Δρ. 30.—

ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ, ὑπὸ Edmond Lesser καθηγητοῦ τῆς Συφιλιδολογίας ἐν Βερολίνῳ. Μετάφρασις ἐκ τῆς τελευτ. ἐκδόσεως ὑπὸ Σ.Ζωγραφίδου καὶ Α.Γεωργιάδου Δρ.8.—

ΕΠΙΤΟΜΗ ΑΝΑΤΟΜΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ γραφεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ Λουκᾶ Παπαϊωάννου ὑπὸ Ἀλεξ. Γεωργιάδου, ἰατροῦ. Δρ. 10.—

ΕΠΙΤΟΜΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ, ἤτοι περὶ αἰτίων, ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων κ.τ.λ. γραφεῖσα ὑπὸ Μεν. Σακορράφου Δρ. 16.—

ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ πρὸς χρῆσιν τῶν τε Ἰατρῶν καὶ Νομικῶν ὑπὸ Α. Καλλιβωκᾶ ἰατροῦ, ὑφηγητοῦ κτλ. καὶ Δ. Ποταμιάνου, ἐφέτου κτλ. Δρ. 4.—

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΟΔΟΝΤΟΙΑΤΡΙΚΗΣ πρὸς χρῆσιν τῶν ἰατρῶν καὶ ὀδοντοϊατρῶν, ὑπὸ Α. Pretterre, μετάφρ. Α. Καλλιβωκᾶ Δρ. 2.—

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΠΑΙΔΩΝ ὑπὸ E. Weill, καθηγητοῦ τῆς Κλινικῆς τῶν Παίδων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Lyon, μεταφρασθέντα ἐκ τῆς τελευταίας Γαλλικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ Α. Καλλιβωκᾶ, μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ ὑπὸ L. Dubrisay, πρώην ἀρχιάτρου τῆς Μαιευτικῆς κλινικῆς τῶν Σχολῶν τῶν Παρισίων καὶ G. Jeannin ἐκτάκτου καθηγητοῦ τῆς Μαιευτικῆς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Παρισίων.Μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς τελευταίας γαλλικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ Α.Καλλιβωκᾶ ἰατροῦ ὑφηγητοῦ κτλ. μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚ. ΧΗΜΕΙΑΣ ὑπὸ Γ. Γαρουφαλίδου. Δρ. 5.—

ΛΑΪΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ

ΦΘΙΣΙΣ. Ἡ φθίσις εἶνε μεταδοτική.-Ἡ φυματίωσις καὶ ὁ ἀλκοολισμός.-Πῶς δύναταί τις νὰ ἀποφύγῃ τὴν φθίσιν.-Θεραπεία.

ΡΕΥΜΑΤΙΣΜΟΙ. Ὀξὺς ἀρθριτικὸς ρευματισμός. - Χρόνιος ρευματισμός.-Μυϊκὸς ρευματισμός. Ἐπιπλοκαί.-Θεραπεία.

ΑΥΠΝΙΑ. Νευρικὴ ἀϋπνία.-Ἀϋπνία νευρασθενικῶν.-Ὑπνωτικά τινα φάρμακα.-Θεραπεία.

ΔΥΣΚΟΙΛΙΟΤΗΣ. Μορφαὶ τῆς δυσκοιλιότητος. - Κίνδυνος καὶ συνέπειαι.-Θεραπεία.

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΚΑΡΔΙΑΣ. Περικαρδῖτις.-Μυοκαρδῖτις.-Ἀθηρωμάτωσις.-Παλμοί.-Θεραπεία.

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΑΙΜΑΤΟΣ (Ἀναιμία, Χλώρωσις κτλ.) Θεραπεία.

ΝΕΥΡΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ. Νοσήματα τῶν νεύρων. - Παραλύσεις Σπασμοί. - Νευραλγίαι. - Ἀναισθησίαι.-Συνολκαί.-Θεραπεία

ΒΛΕΝΝΟΡΡΟΙΑ. Ἡ βλεννόρροια εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα.-Ἐπιπλοκαί.-Θεραπεία.

ΣΥΦΙΛΙΣ. Πῶς μεταδίδεται. - Τὸ σκληρὸν ἕλκος. - Β΄ περίοδος.-Γ΄ περίοδος.-Στοματῖτις.-Θεραπεία.

ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ. Αἴτια.-Μέσα θεραπείας.-Ἀνάλογα νοσήματα.

ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΣ. Ἀνικανότης ψυχολογική.-Ἀνικανότης ἐκ καταχρήσεων.-Θεραπεία.

ΝΕΥΡΑΣΘΕΝΕΙΑ. Ἱστορία.-Συμπτώματα.-Ἐξέλιξις. - Θεραπεία.

ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΣ. Συμπτώματα.-Μεταδοτικότης.-Θεραπεία.

ΙΜΦΛΟΥΕΝΤΖΑ. Συμπτώματα.-Αἴτια. - Διάρκεια. - Ἐπιπλοκαί.-Θεραπεία.-Προφύλαξις.

ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. Κνησμός. - Λευκόρροια. - Κολπῖτις. Ἔμμηνα.-Μητρῖτις. - Θεραπεία.

Ο ΓΑΜΟΣ. (Συζυγικὴ ὑγιεινή). Αἱ συζυγικαὶ σχέσεις. - Διαιτητικὴ τῆς ἐγκύου γυναικός.-Περὶ στειρώσεως.-Αἱμόμικτοι γάμοι κτλ.

Ἡ θεραπεία τῆς ψαμμιάσεως ὑπὸ Λ. Χαραμῆ, ἰατροῦ Λεπ. 80

Κίνδυνος καὶ προφύλαξις ἐκ τῶν ἀφροδισίων παθῶν ὑπὸ Α. Τραμπαδόρου, ἰατροῦ Λεπ. 60

Ὁ ἀλκοολισμὸς ὑπὸ τοῦ δόκτορος Legrain Λεπ. 70

ΕΚΑΣΤΟΝ ΤΙΜΑΤΑΙ ΛΕΠΤΑ 50

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΙΜΟΛΟΓΙΟΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΑΣ ΔΩΡΕΑΝ

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ (ΤΟ ΧΑΝΙ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ) Χ.Ἀννίνου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ Ο ΣΚΕΡΔΕΜΛΗΣ, Η.Οἰκονομοπούλ.

Η ΟΛΟΚΑΥΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ ὑπὸ Ι. Κονδυλάκη.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ ὑπὸ Ι. Πετρουνάκου.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ. Οἱ τρεῖς Πύργοι κτλ. ὑπὸ Π. Δημητρακοπούλου

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ ὑπὸ Χρ. Χρηστοβασίλη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, ὑπὸ Δ.Καλογεροπούλου,

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ ὑπὸ Γ. Ἀσπρέα.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ Γ.Τσοκοπούλου.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ Ε. Παντελίδου.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ ὑπὸ Σπ. Ποταμιάνου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ ὑπὸ Τμ. Μωραϊτίνη.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ Γ. Φραγκούδη.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΩ Γ.Ἀντωνοπούλ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1878 ὑπὸ Ἰδομενέως Στρατηγοπούλου.

Η ΕΝΔΟΞΟΣ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ ὑπὸ Ἀνδρέου Στράτου.

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ὑπὸ Ε.Εὐστρατιάδου

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου.

ΣΟΥΛΙΩΤΕΣ ΚΑΙ ΛΙΑΠΗΔΕΣ ὑπὸ Χρ. Χρηστοβασίλη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου.

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ ὑπὸ Χρ. Χρηστοβασίλη.

Η ΓΡΑΜΒΟΥΣΑ ὑπὸ Ἰωάν. Κονδυλάκη.

ΡΗΓΑΣ Ο ΦΕΡΡΑΙΟΣ ὑπὸ Γ. Τσοκοπούλου.

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ ὑπὸ Θεοδ. Γ. Κυπρίου.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΤΙΜΑΤΑΙ ΛΕΠΤΑ 35

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Εἰκόνες. — Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. — Ἑταιρικοὶ διάλογοι. — Ὄνειρον ἢ Ἀλεκτρυών. — Συμπόσιον ἢ Λαπίθαι. — Ζεὺς τραγῳδός. — Συστημάτων Δημοπρασία. — Ἁλιεὺς ἢ ἀναζήσαντες. — Ἡρόδοτος ἢ Ἀετίων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΙΚΟΝΕΣ[1]

ΛΥΚΙΝΟΣ. Ἀναμφιβόλως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπαθα πρὸ ὀλίγου, ὅταν εἶδα μίαν ὡραιοτάτην γυναῖκα, εἶνε ὅ,τι ἐπάθαιναν ὅσοι ἀντίκρυζαν τὴν Γοργόνα· διότι ἀκριβῶς παρ' ὀλίγον νὰ μεταβληθῶ ἐξ ἀνθρώπου εἰς πέτραν ἀπὸ τὴν κατάπληξιν.

ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΣ. Βέβαια θὰ ἦτο ἐξαιρετικὸν καὶ λίαν καταπληκτικὸν τὸ θέαμα, ἀφοῦ καὶ τὸν Λυκῖνον ἠδυνήθη νὰ ἐκπλήξῃ, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ ἀντικείμενον ἦτο γυναῖκα. Ἂν ἦτο κανεὶς ἔφηβος δὲν θ' ἀποροῦσα, διότι συχνότατα σοῦ συμβαίνει νὰ μένῃς ἐκστατικὸς ἐνώπιον τῶν ὡραίων νέων καὶ εἶνε εὐκολώτερον νὰ μετακινήσῃ κανεὶς ὁλόκληρον τὸ Σίπυλον [2] παρὰ νὰ σὲ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς

---

1) Φαίνεται ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ διαλόγου τούτου ὡς καὶ τοῦ ἑπομένου εἶνε νὰ ἐγκωμιασθῇ κάποια Πάνθεια, ἐρωμένη τοῦ Λουκίου Βέρου, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου. Τινὲς τῶν κριτικῶν ἀμφιβάλλουν ἂν ὁ Λουκιανὸς εἶνε συγγραφεὺς τῶν ἐγκωμίων τούτων.

2) Ὄρος τῆς Λυδίας, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐλέγετο ὅτι εὑρίσκετο ἡ ἀπολιθωθεῖσα Νιόβη, ἡ κόρη τοῦ Ταντάλου.

ὡραίους, ὅταν στέκεσαι ἐνώπιόν των μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ τὰ μάτια βουρκωμένα πολλάκις, ὅπως ἡ κόρη τοῦ Ταντάλου. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, ποία ἦτο αὐτὴ ἡ ἀπολιθώνουσα Μέδουσα καὶ ἀπὸ ποῦ ἦτο διὰ νὰ μάθω καὶ ἐγώ; διότι δὲν πιστεύω νὰ θέλῃς μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν σου τὸ θέαμα καὶ νὰ ζηλοτυπήσῃς ἐὰν καὶ ἐγὼ θελήσω νὰ ἀπολιθωθῶ μαζῆ σου.

ΛΥΚ. Πρέπει νὰ ξέρῃς ὅτι καὶ μακρόθεν ἂν τὴν ἀτενίσῃς, θὰ σὲ καταστήσῃ πλέον ἀκίνητον καὶ ἄλαλον ἀπὸ τὰ ἀγάλματα. Ἀλλ' ἴσως αὐτὸ εἶνε τὸ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον· ἐὰν ὅμως σὲ ἀτενίσῃ καὶ ἐκείνη, δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον τρόπος νὰ ἀπομακρυνθῇς, ἀλλὰ θὰ σὲ σύρῃ ὡς δεσμευμένον ὅπου θέλει, ὅπως ἡ πέτρα τοῦ Ἡρακλέους σύρει τὸν σίδηρον.

ΠΟΛ. Παῦσε, Λυκῖνε, νὰ μοῦ ἐκφράζῃς μὲ ὑπερβολὰς τὸν θαυμασμόν σου καὶ λέγε μου ποία ἦτο αὐτὴ ἡ γυναῖκα.

ΛΥΚ. Ἐνῷ σὺ νομίζεις ὅτι λέγω ὑπερβολάς, ἐγὼ φοβοῦμαι ὅτι ἂν τὴν ἴδῃς θὰ σοῦ φανοῦν κατώτεροι αὐτῆς οἱ ἔπαινοί μου· τόσον ὡραιοτέρα θὰ σοῦ φανῇ. Ἀλλὰ ποία εἶνε δὲν γνωρίζω· τὸ μόθον τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ σοῦ εἴπω εἶνε ὅτι εἶχε μεγάλην ἀκολουθίαν δούλων, εὐνούχων καὶ θεραπαινίδων καὶ ἐν γένει ἐφαίνετο ὅτι ἀνῆκεν εἰς τάξιν ἀνωτέραν.

ΠΟΛ. Οὐδὲ τ' ὄνομά της γνωρίζεις; Δὲν ἠρώτησες πῶς ὀνομάζεται;

ΛΥΚ. Ὄχι· τὸ μόνον ποῦ γνωρίζω εἶνε ὅτι πατρίδα ἔχει τὴν Ἰωνίαν· διότι εἷς ἐκ τῶν θεατῶν, ὁ ὁποῖος εὑρέθη πλησίον μου, εἶπεν, ἀφοῦ ἐκείνη ἐπέρασε· Τοιαῦτα εἶνε τὰ Σμυρναϊκὰ κάλλη. Ἀλλὰ δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι ἡ ὡραιοτέρα τῶν Ἰωνικῶν πόλεων παρήγαγε τὴν ὡραιοτέραν τῶν γυναικῶν. Ἐμάντευσα δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶπεν αὐτὰ ἦτο Σμυρναῖος καὶ ὑπερηφανεύετο διὰ τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς ἐκείνης.

ΠΟΛ. Ἀληθῶς ἐφέρθης ὡς πέτρα, ἀφοῦ οὔτε τὴν παρηκολούθησες, οὔτε τὸν Σμυρναῖον ἐκεῖνον ἠρώτησες ποία ἦτο. Ἀλλὰ προσπάθησε τοὐλάχιστον νὰ μοῦ τὴν παραστήσῃς μὲ λόγους πῶς ἦτο καὶ ἴσως θὰ τὴν ἀναγνωρίσω.

ΛΥΚ. Ἡ ἀπαίτησίς σου εἶνε μεγάλη. Δὲν ἀρκεῖ ἡ δύναμις τῶν λόγων καὶ μάλιστα ἡ ἰδική μου εὐφράδεια νὰ ἐξεικονίσῃ κάλλος τόσον θαυμάσιον, διὰ τὸ ὁποῖον μόλις θὰ ἦσαν ἱκανοὶ ὁ Ἀπελλῆς ἢ ὁ Ζεῦξις ἢ ὁ Παρράσιος, ὁ Φειδίας ἢ ὁ Ἀλκαμένης. Ἐγὼ μὲ τὴν ἀσθενῆ μου τέχνην θὰ ζημιώσω τὸ πρωτότυπον.

ΠΟΛ. Εἰπέ μου τέλος πάντων πῶς ἦτο ἡ μορφή της. Δὲν δύνασαι νὰ κατηγορηθῇς ὡς παράτολμος, διότι θὰ ἐπιχειρήσῃς νὰ δώσῃς μίαν ἰδέαν εἰς φίλον σου.

ΛΥΚ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀσφαλέστερα θὰ τὸ κατορθώσω ἂν καλέσω εἰς βοήθειάν μου μερικοὺς ἐκ τῶν ἀρχαίων τεχνιτῶν, διὰ νὰ μοῦ ἀναπαραστήσουν τὴν γυναῖκα ἐκείνην.

ΠΟΛ. Τί ἐννοεῖς ; Πῶς θὰ ἔλθουν εἰς βοήθειάν σου ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι πρὸ τόσου καιροῦ ἔχουν ἀποθάνῃ ;

ΛΥΚ. Εὐκόλως· ἀρκεῖ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς εἰς μερικὰς ἐρωτήσεις.

ΠΟΛ. Καλά, ἐρώτα.

ΛΥΚ. Ἐταξείδευσές ποτε, Πολύστρατε, εἰς τὴν Κνίδον ;

ΠΟΛ. Βέβαια.

ΛΥΚ. Ἐπομένως θὰ εἶδες βέβαια καὶ τὴν ἐκεῖ Ἀφροδίτην.

ΠΟΛ. Μάλιστα· εἶνε τὸ ὡραιότερον δημιούργημα τοῦ Πραξιτέλους.

ΛΥΚ. Θὰ ἤκουσες καὶ τὸν μῦθον τὸν ὁποῖον διηγοῦνται οἱ ἐντόπιοι περὶ αὐτῆς, ὅτι δηλαδὴ κάποιος ἐρωτεύθη τὸ ἄγαλμα καὶ διαφυγὼν τὴν προσοχὴν ἔμεινε μίαν νύκτα ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἱκανοποίησε τὸ πάθος του, ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατὸν μὲ ἄγαλμα. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν πρόκειται τώρα. Ἀφοῦ δέ, ὡς λέγεις, εἶδες τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο, τώρα νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς καὶ εἰς μίαν ἄλλην ἐρώτησιν, ἂν εἶδες καὶ τὴν Ἀφροδίτην, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ἐν κήποις Ἀφροδίτην τοῦ Ἀλκαμένους.

ΠΟΛ. Θὰ ἤμουν ὁ ὀκνηρότερος τῶν Ἀθηναίων, Λυκῖνε, ἐὰν δὲν εἶχα ἰδῇ μέχρι τοῦδε τὸ ὡραιότερον ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἀλκαμένους.

ΛΥΚ. Θεωρῶ περιττὸν νὰ σὲ ἐρωτήσω, Πολύστρατε, ἐὰν ἀνέβῃς

πολλάκις εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ παρετήρησες τὴν Σωσάνδραν τοῦ Καλάμιδος.

ΠΟΛ. Καὶ αὐτὴν τὴν εἶδα πολλάκις.

ΛΥΚ. Καλά. Ἀπὸ δὲ τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου ποῖον σοῦ ἤρεσε περισσότερον;

ΠΟΛ. Ποῖον ἄλλο παρὰ ἡ Λημνία [1], τὴν ὁποίαν τόσον ἐξετίμα ὁ Φειδίας, ὥστε καὶ ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τὸ ὄνομά του; Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀμαζών, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς λόγχης, δὲν μοῦ ἀρέσει ὀλιγώτερον.

ΛΥΚ. Αὐτὰ τῳόντι εἶνε τὰ καλλίτερα καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἄλλων τεχνιτῶν. Τώρα λοιπὸν θὰ προσπαθήσω νὰ πάρω ἐξ ἑκάστου τῶν ἀγαλμάτων τούτων ὅ,τι ἐξαίρετον ἔχει νὰ τὸ συναρμόσω εἰς μίαν εἰκόνα.

ΠΟΛ. Καὶ πῶς θὰ τὸ κατορθώσῃς αὐτό;

ΛΥΚ. Δὲν εἶνε δύσκολον, Πολύστρατε, ἐὰν παραδόσωμεν τὰ ἀγάλματα εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπιτρέψωμεν εἰς αὐτὸν νὰ μεταφέρῃ καὶ συνθέσῃ καὶ συναρμόσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρυθμότατα τὰς καλλονὰς αὐτῶν εἰς μίαν.

ΠΟΛ. Καλά· ἂς τὰ παραλάβῃ λοιπὸν καὶ ἂς τὰ συνθέσῃ, διότι εἶμαι περίεργος νὰ ἴδω πῶς θὰ τὰ μεταχειρισθῇ καὶ πῶς ἐκ τόσων εἰκόνων θὰ συνθέσῃ μίαν χωρὶς δυσαρμονίας.

ΛΥΚ. Λοιπὸν τώρα θὰ ἴδῃς πῶς θὰ συναρμόσῃ ὁ λόγος τὸ καλλιτέχνημά του. Ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην τῆς Κνίδου θὰ λάβῃ μόνον τὴς κεφαλήν· δὲν θὰ χρειασθῇ τίποτε ἀπὸ τὸ ἄλλο σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶνε γυμνόν. Τὴν κόμην, τὸ μέτωπον καὶ τὰς ὡραίας γραμμὰς τῶν φρυδιῶν θ' ἀφήσῃ ὅπως τὰ ἔκαμεν ὁ Πραξιτέλης. Θὰ διατηρήσῃ ἐπίσης τὴν ὑγρότητα τῶν ὀφθαλμῶν ὁμοῦ μὲ τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν χάριν, ὅπως τὰ θέλει ὁ Πραξιτέλης. Τὰ δὲ μῆλα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐξέχοντα μέρη τοῦ προσώπου θὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Ἀλ-

---

1) Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἡ Ἀθηνᾶ αὕτη ὠνομάσθη Λημνία, διότι ἦτο ἀνάθημα τῶν κατοίκων τῆς Λήμνου. Ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

καμένην καὶ τὴν ἐν κήποις, προσέτι δὲ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ τῶν καρπῶν τὴν εὐρυθμίαν καὶ τοὺς στρογγυλοὺς δακτύλους τοὺς λεπτυνομένους κατὰ τὰ ἄκρα. Τὸ ὅλον δὲ περίγραμμα τοῦ προσώπου, τὴν ἁβρότητα τῶν παρειῶν καὶ τὴν σύμμετρον μύτην θὰ δώσουν ἡ Λημνία καὶ ὁ Φειδίας. Ὁ ἴδιος θὰ μᾶς δώσῃ καὶ τοῦ στόματος τὴν ἁρμονικὴν σχισμὴν καὶ τὸν αὐχένα τῆς Ἀμαζόνος του· ἡ δὲ Σωσάνδρα καὶ ὁ Κάλαμις θὰ τὴν στολίσουν μὲ τὴν αἰδημοσύνην καὶ θὰ τῆς δώσουν τὸ σεμνὸν καὶ μόλις φαινόμενον μειδίαμα ἐκείνης. Καὶ τὸ εὐσταλὲς καὶ τὴν σεμνότητα τοῦ ἱματισμοῦ παρὰ τῆς Σωσάνδρας ἐπίσης θὰ λάβῃ, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἡ δική μας θὰ ἔχῃ τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ. Ἀνάστημα θὰ ἔχῃ ἴσον μὲ τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην καὶ ὁ Πραξιτέλης θὰ μᾶς δώσῃ καὶ τὰς ἀναλογίας ταύτας. Τώρα πῶς σοῦ φαίνεται, Πολύστρατε; Θὰ γίνῃ ὡραῖον τὸ ἄγαλμά μας;

ΠΟΛ. Βέβαια ἐὰν ἐκτελεσθῇ μὲ τελείαν ἀκρίβειαν· διότι ἐλησμόνησες κάτι τι, θαυμάσιε ἀγαλματοποιέ, πολὺ σπουδαῖον, ἐνῷ συνεσώρευες τόσα καὶ τόσα εἰς τὸ ἔργον σου.

ΛΥΚ. Τί ἐλησμόνησα;

ΠΟΛ. Κάτι τι, φίλε μου, ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα, ἐκτὸς ἐὰν νομίζῃς ὅτι ὀλίγον συντελεῖ πρὸς τὸ κάλλος τὸ χρῶμα καὶ μάλιστα τὸ ἁρμόζον εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ κάλλους, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε μαῦρα ἐντελῶς ὅσα πρέπει νὰ εἶνε μαῦρα, λευκὰ ὅσα πρέπει νὰ εἶνε λευκὰ καὶ τὸ ἐρύθημα νὰ ἐπανθῇ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἄνευ αὐτῶν τὸ ἔργον μας κινδυνεύει νὰ ἔχῃ τὴν μεγαλειτέραν ἔλλειψιν.

ΛΥΚ. Πόθεν λοιπὸν θὰ λάβωμεν καὶ αὐτά· ἢ πρέπει νὰ καλέσωμεν εἰς βοήθειαν ἡμῶν τοὺς ζωγράφους καὶ μάλιστα ἐκείνους οἵτινες ἀνεδείχθησαν ἄριστοι μεταξὺ αὐτῶν, διὰ ν' ἀναμίξουν τὰ χρώματα καὶ χρωματίσουν τὴν εἰκόνα καταλλήλως; Λοιπὸν ἂς καλέσωμεν τὸν Πολύγνωτον καὶ τὸν Εὐφράνορα, τὸν Ἀπελλῆν καὶ τὸν Ἀετίωνα· ἂς διαιρέσουν δὲ οὗτοι τὸ ἔργον μεταξύ των καὶ ὁ μὲν Εὐφράνωρ ἂς χρωματίσῃ τὴν κόμην ὅπως ἐζωγράφισε τὴν κόμην τῆς Ἥρας, ὁ δὲ Πολύγνωτος τὴν ὡραίαν γραμμὴν τῶν φρυδιῶν καὶ τὸ ἐρύθημα τῶν παρειῶν, ὅπως ἐζω-

γράφισε τὴν Κασάνδραν εἰς τὴν λέσχην τῶν Δελφῶν· ὁ ἴδιος ἂς ζωγραφίσῃ τὸ φόρεμα, λεπτότατα ἐξειργασμένον, οὕτως ὥστε μέρος μὲν αὐτοῦ νὰ εἶνε συνεσφιγμένον, τὸ δὲ ἄλλον νὰ κυματίζῃ καὶ νὰ κολποῦται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Τὸ ἄλλο σῶμα ἂς ζωγραφίσῃ ὁ Ἀπελλῆς, κυρίως κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Πακάτης [1] ὄχι καθ' ὑπερβολὴν λευκόν, ἀλλ' ἁπλῶς ζωογονούμενον ὑπὸ τοῦ αἵματος· τὰ δὲ χείλη νὰ γίνουν ὅπως ὁ Ἀετίων ἐζωγράφισε τῆς Ῥοξάνης τὰ χείλη. Ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ἄριστον τῶν ζωγράφων Ὅμηρον πρέπει νὰ καλέσωμεν μετὰ τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ τοῦ Εὐφράνορος. Τὸ ὅλον χρῶμα τοῦ σώματος πρέπει νὰ εἶνε ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μενέλαον, παρομοιάσας τοὺς μηροὺς αὐτοῦ μὲ ἐλεφαντοκόκαλον ἐλαφρῶς πορφυρωμένον. Ὁ ἴδιος ἂς ζωγραφίσῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἂς τὴν κάμῃ βοῶπιν. Θὰ τὸν βοηθήσῃ δὲ εἰς τὸ ἔργον καὶ ὁ Θηβαῖος ποιητής, διὰ νὰ τὴν κάμῃ ἰοβλέφαρον. Καὶ φιλομειδῆ νὰ τὴν καταστήσῃ ὁ Ὅμηρος καὶ λευκώλενον καὶ ῥοδοδάκτυλον καὶ ἐν γένει νὰ τὴν ἐξομοιώσῃ πρὸς τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην πλέον ἢ τὴν Βρυσηίδα. Αὐτὰ θὰ κάμουν οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπανθεῖ εἰς ὅλα ταῦτα, ἡ χάρις ἢ μᾶλλον ὅλαι αἱ χάριτες ὁμοῦ καὶ ὅλοι οἱ ἔρωτες, ποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ τὸ μιμηθῇ;

ΠΟΛ. Αὐτή, Λυκῖνε, θὰ εἶνε θαῦμα ὡραιότητος, ὅπως τὴν περιγράφεις, καὶ κάτι τι θεῖον τὸ ὁποῖον ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ. Τί δὲ ἔκαμνεν ὅταν τὴν εἶδες;

ΛΥΚ. Ἐκράτει βιβλίον κατὰ τὸ ἥμισυ τυλιγμένον καὶ ἐφαίνετο ὅτι μέρος αὐτοῦ εἶχεν ἀναγνώσῃ καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπιλοίπου. Ἐνῷ δὲ ἐβάδιζε, κάτι ἔλεγε καὶ πρὸς ἓν τῶν προσώπων τῆς ἀκολουθίας της, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω τί ἔλεγε, διότι δὲν ὡμίλει μεγαλοφώνως. Ὅταν δὲ ἐμειδίασε, Πολύ-

1) Ἐρωμένη τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐνῷ τὴν ἐζωγράφιζεν ὁ Ἀπελλῆς, τὴν ἐρωτεύθη, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ἀρκετὰ γενναιόψυχος, ὥστε νὰ τὸν συγχωρήσῃ.

στρατε, ἔδειξε κάτι δόντια, ποῦ δὲν δύναμαι νὰ σοῦ παραστήσω τὴν λευκότητά των, τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν συναρμογήν. Ἂν ἔτυχε νὰ ἴδῃς περιδέραιον ἀπὸ λαμπροτάτους καὶ ἰσομεγέθεις μαργαρίτας, θὰ δυνηθῇς νὰ φαντασθῇς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν κανονικότητά των. Τὸ ἐρύθημα τῶν χειλέων ἀνεδείκνυεν ἔτι μᾶλλον τὴν λευκότητά των. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ τοὺς συγκρίνῃ πρὸς τὸ στιλβωμένον ἐλεφαντοκόκαλον περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Ὅμηρος, καὶ δὲν ἦσαν οἱ μὲν πλατύτεροι τῶν δὲ ἢ προέχοντες ἢ ἀραιοί, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς περισσοτέρας γυναῖκας, ἀλλ' ἡ ἰσότης των ἦτο τελεία καὶ εἶχον τὸ αὐτὸ χρῶμα καὶ τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ ὁμοίως ὅλοι ἦσαν συνηρμοσμένοι. Ἐν γένει τὸ θέαμα ἦτο θαυμάσιον καὶ πᾶσαν ἀνθρωπίνην καλλονὴν ὑπερέβαινε.

ΠΟΛ. Στάσου. Μαντεύω τώρα πολὺ καλὰ ἀπ' αὐτὰ ποῦ λέγεις καὶ τὴν πατρίδα της, ποίαν γυναῖκα ἐννοεῖς. Εἶπες ὅτι τὴν ἠκολούθουν καὶ εὐνοῦχοι.

ΛΥΚ. Μάλιστα καὶ μερικοὶ στρατιῶται ἀκόμη.

ΠΟΛ. Εἶνε ἡ περίφημος ἐρωμένη τοῦ βασιλέως [1] αὐτὴ ποῦ ηὐτύχησες νὰ ἴδῃς.

ΛΥΚ. Καὶ πῶς ὀνομάζεται ;

ΠΟΛ. Καὶ τὸ ὄνομά της εἶνε ἐπίσης πολὺ μουσικὸν καὶ χαριτωμένον, Λυκῖνε· εἶνε ὁμώνυμος μὲ τὴν ἀξιέραστον σύζυγον τοῦ Ἀβραδάτα [2], τὴν ὁποίαν θὰ γνωρίζῃς βέβαια ἐκ τοῦ Ξενοφῶντος, ὅστις τὴν ἐγκωμιάζει διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ κάλλος της.

ΛΥΚ. Βεβαίως καὶ ἡ ἱστορία της μοῦ κάνει τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε ὁσάκις τὴν ἀναγινώσκω, νομίζω ὅτι βλέπω τὴν γυναῖκα ἐκείνην καὶ τὴν ἀκούω νὰ λέγῃ ὅσα τῆς ἀποδίδει ὁ Ξενοφῶν, ὅταν ἔδιδε τὰ ὅπλα εἰς τὸν ἄνδρα της καὶ τὸν προέπεμπεν ἀναχωροῦντα εἰς τὸν πόλεμον.

---

1) Ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος εἶχε προσλάβῃ συναυτοκράτορα τὸν ἀδελφόν του Λούκιον Βέρον.

2) Ἡ σύζυγος τοῦ Ἀβραδάτα ὠνομάζετο Πάνθεια, ἑπομένως τοιοῦτον ἦτο καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐρωμένης τοῦ Λουκίου Βέρου.

ΠΟΛ. Ἀλλὰ σύ, φίλε μου, τὴν εἶδες μίαν φορὰν ὡς ἀστραπὴν καὶ ἐνεθουσιάσθης διὰ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σώματός της· δὲν γνωρίζεις δὲ τῆς ψυχῆς της τὰ κάλλη τὰ ὁποῖα εἶνε πολὺ μεγαλείτερα καὶ θειότερα. Ἐγὼ ὅμως τὴν γνωρίζω καθ' ὁλοκληρίαν διότι καὶ σχετικός της εἶμαι καὶ συμπατριώτης. Ὡς δὲ γνωρίζεις, ἀποδίδω μεγαλειτέραν σημασίαν εἰς τὴν γλυκύτητα τοῦ χαρακτῆρος, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν μεγαλοφροσύνην, τὴν φρόνησιν, τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος παρὰ εἰς τὸ κάλλος. Καὶ αὐτὰ τῳόντι ἔχουν μεγαλειτέραν ἀξίαν ἀπὸ τὰ σωματικὰ προτερήματα· διότι θὰ ἦτο παράλογον καὶ γελοῖον ἐὰν ἐξετίμα κανεὶς περισσότερον τὸ φόρεμα παρὰ τὸ σῶμα. Τὸ τέλειον δὲ κάλλος κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον συντρέχει ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἡ καλλονή. Θὰ ἠδυνάμην νὰ σοῦ δείξω πολλὰς γυναῖκας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡραίαν καὶ εὐχάριστον τὴν μορφήν, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα καταισχύνουν τὸ κάλλος, οὕτως ὥστε καὶ μόνον ἂν ἀνοίξουν τὸ στόμα διὰ νὰ ὁμιλήσουν τὸ κάλλος των μαραίνεται καὶ ἐξαφανίζεται, διότι ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπηρετεῖ ψυχὴν δυσειδῆ καὶ κακήν. Αἱ τοιαῦται γυναῖκες μοῦ φαίνονται ὅμοιαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτιακοὺς ναούς, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὡραῖοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, στολισμένοι μὲ πολύτιμα μάρμαρα, μὲ χρυσὸν καὶ ζωγραφιαίς· ἀλλ' ἂν εἰσέλθῃς καὶ ἀναζητήσῃς τὸν θεὸν εἰς τὸν ὁποῖον εἶνε ἀφιερωμένοι, θὰ συναντήσῃς πίθηκον ἢ ἶβιν ἢ τράγον ἢ γάτον. Τοιαύτας γυναῖκας συναντᾷ κανεὶς πολλάς. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν τὸ κάλλος, ἐὰν δὲν ἔχῃ καὶ τὰ πρέποντα κοσμήματα, ἐννοῶ δὲ ὄχι πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ ἄλλα ἐξωτερικὰ στολίσματα, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνέφερα, τὴν ἀρετήν, τὴν φρόνησιν, τὴν γλυκύτητα τοῦ χαρακτῆρος, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τῆς γυναικὸς ἐκείνης.

ΛΥΚ. Λοιπὸν ἡ σειρά σου τώρα, Πολύστρατε, νὰ μὲ πληρώσῃς διὰ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος καὶ μάλιστα μὲ τὸ παραπάνω, καὶ νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ψυχικήν της εἰκόνα, ἀφοῦ δύνασαι, διὰ νὰ μὴ τὴν θαυμάζω μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ.

ΠΟΛ. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον μοῦ ζητεῖς, φίλε μου, δὲν εἶνε μικρὸν καὶ εὔκολον· διότι δὲν εἶνε ὁμοίως εὔκολον νὰ παραστήσῃ κανεὶς διὰ τοῦ λόγου πράγματα τὰ ὁποῖα εἰς ὅλους εἶνε ὁρατά, καὶ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν φαίνονται. Διὰ νὰ ζωγραφίσω καὶ ἐγὼ τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μοῦ ζητεῖς, θὰ χρειασθῶ συνεργάτας, ὄχι πλέον γλύπτας μόνον καὶ ζωγράφους, ἀλλὰ καὶ φιλοσόφους, ὥστε νὰ κατασκευάσω τὸ ἄγαλμα σύμφωνον πρὸς τοὺς κανόνας ἐκείνων καὶ κατὰ τὰ ὑποδείγματα τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς. Ἀλλὰ θὰ ἐπιχειρήσω. Καὶ ἐν πρώτοις νὰ τὴν φαντασθῇς μὲ φωνὴν γλυκεῖαν καὶ ἁρμονικήν. Εἰς αὐτὴν θὰ ἥρμοζε μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν γέροντα τῆς Πύλου ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ὅμηρος. Ἡ φωνή της εἶνε γλυκυτέρα τοῦ μέλιτος. Ἐν γένει δὲ ὁ τόνος τῆς λαλιᾶς της εἶνε ἁπαλώτατος, οὔτε βαρύς, ὥστε νὰ φαίνεται ἀνδρικός, οὔτε παραπολὺ λεπτός, ὥστε νὰ φαίνεται καθ' ὑπερβολὴν θηλυπρεπὴς καὶ ἀσθενής, ἀλλ' ὅπως εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἥβην, γλυκεῖα καὶ εὐχάριστος καὶ τόσον μαλακὰ εἰσδύουσα εἰς τὴν ἀκοήν, ὥστε καὶ ὅταν παύῃ, νὰ παραμένῃ ἀπήχημα αὐτῆς καὶ ὡς ἠχὼ παρατείνουσα τὰ λεγόμενα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ἀφήνουσα ἴχνη τῶν λόγων εὐχάριστα καὶ πλήρη πειθοῦς. Ὅταν συμβαίνῃ καὶ νὰ τραγουδῇ καὶ μάλιστα συνοδευομένη ὑπὸ κιθάρας, ὁ θαυμασμὸς ὑπερβαίνει κάθε ὅριον καὶ πρέπει νὰ σιωποῦν ἀμέσως ἀλκυόνες καὶ τέττιγες καὶ κύκνοι, διότι ὅλα φαίνονται συγκρινόμενα πρὸς αὐτὴν χωρὶς χάριν. Καὶ αὐτὴ ἡ κόρη τοῦ Πανδίονος [1] θὰ φανῇ ἄτεχνος καὶ χωρὶς μουσικὰ χαρίσματα, παρ' ὅλην τὴν ποικιλίαν τῶν μελῳδιῶν της.

Ὁ δὲ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Ἀμφίων, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ γοητευτικώτεροι τῶν μουσικῶν καὶ διὰ τῆς μουσικῆς των συνεκίνουν καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα, ἂν ἤκουον τὸ ᾄσμα τῆς γυναικὸς ἐκείνης, θ' ἄφιναν τὰς κιθάρας καὶ θὰ ἐστέκοντο νὰ τὴν ἀκούουν. Διότι πῶς

1) Ἡ Φιλομήλα, ἥτις μετεμορφώθη εἰς τὴν ἀηδόνα.

ἠδύναντο νὰ κρατοῦν τόσην ἁρμονίαν καὶ τόσην ἀκρίβειαν ρυθμοῦ καὶ τὸ πλῆκτρον τῆς κιθάρας νὰ κτυπᾷ συγχρόνως μὲ τὴν γλῶσσαν καὶ πῶς ἠδύναντο νὰ ἔχουν τὴν λεπτότητα ἐκείνην καὶ τὴν εὐκινησίαν τῶν δακτύλων ὁ Θρᾷξ ἐκεῖνος καὶ ὁ ἄλλος ὁ ὁποῖος ἐπηγγέλλετο τὸν βουκόλον ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ συγχρόνως κατεγίνετο ε᾽ς τὴν κιθάραν ; Ὥστε ἂν τύχῃ ποτέ, Λυκῖνε, καὶ τὴν ἀκούσῃς νὰ τραγουδῇ, δὲν θὰ πάθῃς μόνον ὅ,τι οἱ βλέποντες τὰς Γοργόνας ἀλλὰ θὰ ἐννοήσῃς καὶ τί ἐπάθαιναν οἱ ἀκούοντες τὸ ᾆσμα τῶν Σειρήνων. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ γοητευθῇς εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε θὰ λησμονήσῃς καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς· καὶ ἂν ἀκόμη φράξῃς μὲ κηρὸν τὰ ὦτα, καὶ διὰ τοῦ κηροῦ θὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ἀκοήν σου ἡ μελῳδία. Τοιοῦτον εἶνε τὸ ᾆσμα αὐτῆς καὶ τόσα πολλὰ θέλγητρα ἔχει, ὥστε σοῦ ἐμπνέει τὴν ἰδέαν ὅτι τὴν ἐδίδαξαν αἱ Μοῦσαι. Ἐν γένει δὲ πρέπει νὰ φαντασθῇς τὸ ᾆσμά της ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶνε τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τοιούτων χειλέων καὶ διὰ τοιούτων ὀδόντων. Ἀφοῦ δὲ τὴν εἶδες, δύνασαι νὰ φαντασθῇς ὅτι τὴν ἀκούεις.Ὅτι ἡ γλῶσσά της εἶνε καθαρῶς Ἰωνικὴ καὶ ἀκριβὴς καὶ ὅτι ὁμιλεῖ μὲ εὐφράδειαν καὶ μὲ πολλὴν Ἀττικὴν χάριν δὲν εἶνε παράδοξον· διότι τὸ χάρισμα τοῦτο ἔχει ἀπὸ τὴν πατρίδα της· οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ συμβαίνῃ ἄλλως, προκειμένου περὶ προσώπου συγγενεύοντος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους λόγῳ τῆς ἀποικίας. Δὲν εἶνε ἐπίσης παράδοξον ὅτι τῆς ἀρέσει ἡ ποίησις καὶ πολὺ καταγίνεται εἰς αὐτήν, ἀφοῦ εἶνε συμπολῖτις τοῦ Ὁμήρου.Ἰδού, ἀγαπητὲ Λυκῖνε, μία εἰκών, ἡ εἰκὼν τῆς καλλιφωνίας αὐτῆς καὶ τοῦ ᾄσματος, ἡ ὁποία παριστᾷ τὸ ἀντικείμενον ἀσθενέστατα. Μετ᾽ αὐτὴν θὰ συνθέσω καὶ ἄλλας, διότι δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ σὲ μιμηθῶ καὶ νὰ συνθέσω μίαν ἐκ πολλῶν· τοῦτο δὲν θὰ εἶνε ἀρκετόν, διότι μὲ ὅσην τελειότητα καὶ ἂν ἐκτελεσθῇ, δὲν θὰ εἶνε ἀρκετὴ μία εἰκὼν νὰ παραστήσῃ τόσα διάφορα κάλλη, τὰ ὁποῖα ἁμιλλῶνται κατὰ τὴν τελειότητα· ἀλλὰ δι᾽ ἑκάστην ἀρετὴν τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ γραφῇ μία εἰκὼν σύμφωνος πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

ΛΥΚ. Μοῦ προαναγγέλλεις μίαν ἀπόλαυσιν, Πολύστρατε, ἐκ

τῶν πλέον ἐξαιρέτων καὶ φαίνεται ὅτι θὰ μοῦ ἀποδώσῃς μὲ τὸ παραπάτω ὅ,τι σοῦ ἔδωκα. Ἐκτέλεσε λοιπὸν τὴν ὑπόσχεσίν σου καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἡ εὐχαρίστησις τὴν ὁποίαν θὰ μοῦ προξενήσῃς θὰ εἶνε ἀσύγκριτος.

ΠΟΛ. Λοιπόν, ἐπειδὴ ἐξ ὅλων τῶν ὡραίων πραγμάτων τὸ ὡραιότερον εἶνε ἡ παιδεία, ἂς συνθέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, ἡ ὁποία θὰ εἶνε ποικίλη καὶ πολύμορφος,ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτο νὰ ὑστερήσω τῆς πλαστικῆς σου τέχνης. Λοιπὸν ἂς τὴν παραστήσωμεν προικισμένην μὲ ὅλα καὶ ἀθρόα τὰ χαρίσματα τοῦ Ἑλικῶνος, οὕτως ὥστε νὰ μὴ γνωρίζῃ μόνον ὅσα ἡ Κλειώ, ἡ Πολύμνια, ἡ Καλλιόπη καὶ αἱ ἄλλαι Μοῦσαι γνωρίζουν ἰδιαιτέρως ἑκάστη, ἀλλ' ὅσα γνωρίζουν ὅλαι ὁμοῦ καὶ ἐπὶ πλέον τὴν σοφίαν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος.Πρέπει νὰ τὴν στολίσωμεν μὲ ὅλα ὅσα οἱ ποιηταὶ ἐμμέτρως ἢ οἱ ῥήτορες εὐφραδῶς ἐξέφρασαν καὶ οἱ συγγραφεῖς ἱστόρησαν καὶ οἱ φιλόσοφοι συνεβούλευσαν· αὐτὰ ὅμως δὲν πρέπει νὰ περιορισθοῦν μόνον εἰς τὸν ἐπιπόλαιον χρωματισμόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἰσχωρήσουν καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς εἰκόνος δι' ἀνεξιτίλων καὶ ἀφθόνων χρωμάτων. Πρέπει δὲ νὰ συγχωρηθῶ ἐὰν δὲν δύναμαι νὰ ἐπιδείξω κανὲν ἀρχαῖον πρότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης, διότι οὐδὲν τοιοῦτον μνημονεύεται μεταξὺ τῶν διαπρεψάντων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν παιδείαν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἂς θεωρηθῇ τελειωμένη καὶ αὐτὴ ἡ εἰκὼν καὶ ἂς ἀναρτηθῇ, διότι καὶ ὅπως ἔχει δὲν μοῦ φαίνεται νὰ εἶνε κακή.

ΛΥΚ. Ἐξ ἐναντίας εἶνε πολὺ ὡραία, Πολύστρατε, καὶ εἰς ὅλας της τὰς γραμμὰς ἀκριβής.

ΠΟΛ. Κατόπιν αὐτῆς πρέπει νὰ ζωγραφίσω τὴν εἰκόνα τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως. Θὰ χρειασθῶμεν δὲ δι' αὐτὴν πολλὰ παραδείγματα, τὰ πλεῖστα ἀρχαῖα, καὶ πρὸ πάντων ἕνα τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπίσης Ἰωνικόν. Ζωγράφοι δὲ καὶ δημιουργοὶ τοῦ προτύπου τούτου εἶνε ὁ Αἰσχίνης ὁ φίλος τοῦ Σωκράτους καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ἀμφότεροι ἀκριβέστατοι μεταξὺ ὅλων τῶν ζωγράφων εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὁμοιότητος, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον τὴν καλλιτεχνίαν αὐτῶν ἐνέπνεε καὶ ὁ ἔρως. Ἡ ἐκ Μιλή-

του περίφημος Ἀσπασία, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος καὶ Ὀλύμπιος Περικλῆς ἠγάπα, δὲν εἶνε ἀκατάλληλον παράδειγμα συνέσεως, ἐμπειρίας καὶ ὀξύτητος καὶ ἀγχινοίας εἰς τὰ πολιτικὰ διὰ νὰ τὸ ἀντιγράψωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν εἰκόνα ἀκριβὲς καὶ ἀπαράλλακτον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τὸ μεγεθύνωμεν εἰς τὸ κολοσσιαῖον.

ΛΥΚ. Διατί, παρακαλῶ;

ΠΟΛ. Διότι, Λυκῖνε, καίτοι αἱ εἰκόνες ὁμοιάζουν, τὰ ἀντικείμενα δὲν εἶνε ἰσομεγέθη· ἡ δημοκρατία τῶν τότε Ἀθηναίων πολὺ ὑπολείπεται τῆς σημερινῆς δυνάμεως τῶν Ῥωμαίων. Ὥστε καὶ ἂν κατὰ τὰ ἄλλα ὁμοιάζουν αἱ δύο εἰκόνες, τὸ πλάτος τοῦ πίνακος πρέπει νὰ εἶνε διαφορετικὸν καὶ πλατύτατον διὰ τὴν ἡμετέραν εἰκόνα.

Δεύτερον καὶ τρίτον παράδειγμα ἂς λάβωμεν τὴν Θεανὼ [1] καὶ τὴν Λεσβίαν ποιήτριαν, μετ' αὐτὰς δὲ τὴν Διοτίμαν [2], ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν Θεανὼ θὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν εἰκόνα μας τὴν μεγαλόνοιαν, ἡ δὲ Σαπφὼ τὴν χάριν του πνεύματος· πρὸς δὲ τὴν Διοτίμαν θὰ ὁμοιάζῃ ἡ ἡμετέρα εἰκὼν ὄχι μόνον εἰς ὅσα ὁ Σωκράτης τὴν ἐπῄνεσεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ κατὰ τὸ εὔστοχον τῶν συμβουλῶν της. Οὕτω συμπληροῦται καὶ εἶνε ἕτοιμη διὰ ν' ἀναρτηθῇ καὶ τῆς συνέσεως ἡ εἰκών.

ΛΥΚ. Καὶ μὰ τὸν Δία εἶνε θαυμασία, Πολύστρατε. Ἀλλ' ἐξακολούθησε.

ΠΟΛ. Ἂς προσπαθήσωμεν τώρα νὰ ἐξεικονίσωμεν τὴν χρηστότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτῆς καὶ νὰ παραστήσωμεν τὴν ἡμερότητα τοῦ χαρακτῆρός της καὶ τὴν καταδεκτικότητα πρὸς ἐκείνους οἵτινες ζητοῦν τὴν προστασίαν της. Ὡς πρότυπον δὲ θὰ

---

1) Κόρη καὶ μαθήτρια τοῦ Πυθαγόρου.

2) Γυνὴ ἐκ Μαντινείας φιλόσοφος, τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης καυχᾶται εἰς τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ ὅτι παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθη τὰ μυστήρια τοῦ ἔρωτος.

μᾶς χρησιμεύσουν ἡ ἄλλη Θεανὼ ἡ σύζυγος τοῦ Ἀντίνορος, ἡ Ἀρήτη καὶ ἡ κόρη αὐτῆς Ναυσικάα καὶ οἱαδήποτε ἄλλη ἡ ὁποία ἔφθασεν εἰς τὴν μεγαλειτέραν εὔνοιαν τῆς τύχης, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴς μετριοφροσύνην καὶ τὴν σύνεσιν.

Ἔπειτα πρέπει νὰ ἐξεικονίσω τὴν ἀρετὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου τὴν κλίνην συμμερίζεται. Τοιαύτη ἦτο ἡ κόρη τοῦ Ἰκαρίου, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος ἀπεκάλεσε σαόφρονα καὶ περίφρονα—διότι τοιαῦτα κοσμητικὰ ἐπίθετα ἀποδίδει εἰς τὴν Πηνελόπην ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος—ἢ καὶ ἡ ὁμώνυμος αὐτῆς σύζυγος τοῦ Ἀβραδάτα, περὶ τῆς ὁποίας πρὸ μικροῦ ὡμιλήσαμεν.

ΛΥΚ. Ὡραιοτάτην ἔκαμες καὶ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, Πολύστρατε· ὑποθέτω δὲ ὅτι πλησιάζουν νὰ συμπληρωθοῦν αἱ εἰκόνες, διότι ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῆς ψυχῆς ἐξεικόνισες ἰδιαιτέρως ἕκαστον.

ΠΟΛ. Ὄχι ὅλους· ὑπολείπονται αἱ μεγαλείτεραι ἀρεταὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης. Θέλω να εἴπω ὅτι, ἐνῷ ἔφθασεν εἰς τόσα μεγαλεῖα, οὔτε ὑπὸ ἐπάρσεως διὰ τὴν εὐτυχίαν της κατελήφθη, οὔτε εἰς τὴν τύχην ἐπίστευσεν, ὥστε νὰ νομίσῃ ὅτι ἐξήρθη εἰς ἐξαιρετικὴν κατάστασιν, ἀλλὰ διατηρεῖται μετριόφρων καὶ ἁπλῆ τοὺς τρόπους, χωρὶς καμμίαν ἐπίδειξιν ἀποκρουστικὴν καὶ δυσάρεστον. Πρὸς πάντας ὅσοι τὴν πλησιάζουν φαίνεται πολὺ προσηνής· τοὺς μεταχειρίζεται ὡς ἴση καὶ ἀπευθύνει πρὸς αὐτοὺς φιλοφρονήματα, τὰ ὁποῖα εἶνε τοσούτῳ μᾶλλον εὐχάριστα εἰς αὐτοὺς καθόσον, ἐνῷ προέρχονται παρὰ γυναικὸς ἀνωτέρας, οὐδὲν ἔχουν τὸ ὑπεροπτικόν. Διότι ὅσοι τὴν δύναμίν των μετεχειρίσθησαν ὄχι πρὸς ὑπεροψίαν ἀλλὰ πρὸς εὐεργεσίαν, οὗτοι πρὸ πάντων ἀνεδείχησαν ἄξιοι τῶν ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα παρὰ τῆς τύχης ἔλαβον καὶ μόνον οὗτοι ἴσως διαφεύγουν τὸν φθόνον· διότι οὐδεὶς δύναται νὰ φθονήσῃ τὸν ὑπερέχοντα, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ μετριοφρονῇ διὰ τὴν εὐτυχίαν του καὶ ὄχι, ὅπως ἡ ὁμηρικὴ ἐκείνη Ἄτη, νὰ πατῇ ἐπὶ ἀνθρωπίνων κρεάτων [1] καὶ ἐν γένει τοὺς ὑπο-

1) Ἐπ' ἀνδρῶν κράατα. Τὸ ὄνομα Ἄτη σημαίνει τὴν ὕβριν καὶ τὴν ζημίαν.

δεεστέρους νὰ καταφρονῇ. Τοῦτο εἶνε σύνηθες εἰς τοὺς ταπεινοὺς τὸν χαρακτῆρα, ἕνεκα τῆς ψυχικῆς των χυδαιότητος· καὶ ὅταν δηλαδὴ ἡ τύχη χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζουν τοὺς ἀναβιβάσῃ αἴφνης εἰς πτερωτὸν καὶ μετάρσιον ὄχημα, δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν, οὔτε προσέχουν καὶ εἰς τὰ κάτω, ἀλλὰ διηνεκῶς προσπαθοῦν νὰ ἀνέλθουν ὑψηλότερα. Λοιπὸν παθαίνουν ὅ,τι ὁ Ἴκαρος. Ὁ κηρὸς τήκεται καὶ τὰ πτερά των πίπτουν καὶ αὐτοὶ κατακρημνίζονται εἰς πελάγη καὶ τρικυμίας καὶ γίνονται καταγέλαστοι. Ὅσοι δὲ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πτερῶν ἐμιμήθησαν τὸν Δαίδαλον καὶ δὲν ἀνυψώθησαν ὑπερβολικά, μὴ λησμονοῦντες ὅτι τὸ πτέρωμά των ἦτο κολλημένον μὲ κηρόν, καὶ ἐκανόνισαν τὴν πτῆσιν αὐτῶν κατὰ τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις καὶ περιωρίσθησαν νὰ ὑψωθοῦν ὀλίγον ὑπὲρ τὰ κύματα, ὥστε νὰ διατηροῦνται πάντοτε ὑγρὰ τὰ πτερά των καὶ νὰ μὴ ἀποξηρανθοῦν καὶ τακοῦν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, οὗτοι ἀσφαλῶς καὶ σωφρόνως ἐπέταξαν. Τὸν ἔπαινον δὲ τοῦτον μάλιστα δύναταί τις ν' ἀπευθύνῃ καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα περὶ τῆς ὁποίας δμιλοῦμεν. Καὶ ὅλοι τῆς εὔχονται νὰ διατηρήσῃ τὰ πτερὰ καὶ ἐπὶ μακρὸν νὰ εὐτυχῇ.

ΛΥΚ. Καὶ εἴθε οὕτω νὰ γείνῃ, Πολύστρατε· εἶνε ἀξία διότι δὲν εἶνε μόνον κατὰ τὸ σῶμα ὡραία, ὅπως ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ὡραιοτέραν καὶ πλέον ἀξιαγάπητον κλείει ἐντὸς τοῦ ὡραίου σώματος. Ἔπρεπε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἑνὸς ἡγεμόνος τόσον μεγάλου καὶ συγχρόνως τόσον ἀγαθοῦ καὶ χρηστοῦ νὰ γεννηθῇ εἰς τὸ κράτος του μία τοιαύτη σπανία γυνὴ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἄλλην εὐτυχίαν του ὁ ἔρως αὐτῆς· διότι δὲν εἶνε μικρὸν εὐτύχημα ἡ γυνὴ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐταίριαζεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ὅμηρος, ὅτι δύναται ν' ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν Ἀφροδίτην κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν Ἀθηνᾶν κατὰ τὰ ἔργα. Διότι ἐξ ὅλων τῶν γυναικῶν οὐδεμία δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς αὐτήν, «οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ φρένας οὔτε τι ἔργα».

ΠΟΛ. Ἀληθῆ αὐτά, Λυκῖνε· ὥστε ἂν θέλῃς ἂς ἀναμίξωμεν τώρα τὰς εἰκόνας, τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος τὴν ὁποίαν σὺ ἔπλασες καὶ τὰς ψυχικὰς τὰς ὁποίας ἐγὼ ἐζωγράφισα καὶ ἐξ ὅλων

κάλλος των, τὸ ὁποῖον εἶνε πρόσθετον καὶ πᾶς τις δύναται νὰ τὸ καταστρέψῃ, ὅτε ὁ ὑπερηφανευόμενος θὰ γίνῃ γελοιωδέστερος, διότι θὰ φανῇ ὁποῖος εἶνε καὶ ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον προσωπεῖον τοιαύτην ἀσχημίαν ἔκρυπτεν. Ὁμοίως ἂν κανεὶς μικρόσωμος φορέσῃ κοθόρνους καὶ ἐρίζῃ περὶ μεγέθους πρὸς ἀνθρώπους οἵτινες τὸν ὑπερβαίνουν πῆχυν ὁλόκληρον.

Ἀνέφερε δὲ καὶ τὸ ἑξῆς· Ὑπῆρξε γυνὴ ἀνωτέρας τάξεως, ἡ ὁποία κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ἦτο νόστιμη καὶ σεμνή, ἀλλὰ κοντὴ καὶ κατωτέρα τοῦ μετρίου· εἰς ἐγκώμιον δὲ τὸ ὁποῖον τῆς ἔπλεξε κάποιος ποιητὴς ἔλεγε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι ἦτο μεγαλοπρεπὴς καὶ τὴν παρωμοίαζε κατὰ τὸ εὐθυτενὲς καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἀναστήματος πρὸς αἴγειρον. Καὶ αὐτὴ μὲν ἐτέρπετο ὑπὸ τοῦ ἐπαίνου καὶ ἐπεδοκίμαζεν, ὡς ἐὰν τὸ ποίημα τῆς ἐμεγέθυνε πραγματικῶς τὸ ἀνάστημα, ὁ δὲ ποιητὴς βλέπων ὅτι τὴν ηὐχαρίστει ἐπανελάμβανε πολλάκις τὸ ᾆσμα, ἕως οὗ κάποιος ἐκ τῶν παρόντων ἔκυψε καὶ τοῦ εἶπεν εἰς τὸ αὐτί· «Παῦσε γιατὶ θ' ἀναγκάσῃς τὴν γυναῖκα νὰ σηκωθῇ». Κάτι παρόμοιον, ἀλλὰ πολὺ γελοιωδέστερον ἔπραξεν ἡ Στρατονίκη, ἡ σύζυγος τοῦ Σελεύκου. Ἐκάλεσε τοὺς ποιητὰς εἰς συναγωνισμὸν διὰ νὰ ἐγκωμιάσουν μὲ ἀμοιβὴν ἑνὸς ταλάντου τὴν κόμην της, καίτοι ἦτο φαλακρὰ καὶ οὐδ' ἐλαχίστας ἰδικάς της τρίχας διετήρει. Ἐνῷ ὅμως εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἦτο ἡ κεφαλή της καὶ ὅλοι ἐγνώριζον ὅτι ἐκ μακροῦ νοσήματος εἶχε χάσῃ τὴν κόμην, οἱ ἀναιδέστατοι ποιηταὶ ἀπεκάλουν ὑακινθίνας τὰς τρίχας τῆς κόμης της καὶ ἔπλεκον περὶ τὴν κεφαλήν της σγουροὺς πλοκάμους καὶ παρωμοίαζον τὴν ἀνύπαρκτον κόμην πρὸς τὰ σέλινα. Ὅλους λοιπὸν τούτους τοὺς παραδιδομένους εἰς τοὺς κόλακας κατέσκωπτεν ἡ ἐρωμένη τοῦ βασιλέως καὶ ἔλεγεν ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς εἰκόνας πολλοὶ κολακεύονται ὁμοίως καὶ θέλουν νὰ ἐξαπατῶνται. Προτιμοῦν δηλαδὴ ἐκείνους ἐκ τῶν ζωγράφων οἵτινες τοὺς παριστοῦν ὡραιοτέρους· τινὲς μάλιστα καὶ παραγγέλλουν εἰς τοὺς τεχνίτας ν' ἀφαιρέσουν κάποιαν ἀνωμαλίαν τῆς μύτης ἢ νὰ κάμουν πλέον μαῦρα τὰ μάτια ἢ νὰ προσθέσουν εἰς

τὴν μορφὴν ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμοῦν καὶ ἔπειτα φυλάττουν ὡς ἰδίας τὰς ξένας ἐκείνας εἰκόνας, αἵτινες οὐδόλως ὁμοιάζουν πρὸς αὐτούς. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἔλεγε· καὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ἐπεδοκίμαζε τὸ σύγγραμμα, ἓν δὲ μόνον δὲν ὑπέφερεν, ὅτι τὴν παρωμοίασες πρὸς τὰς θεὰς Ἥραν καὶ Ἀφροδίτην. Αὐτά, εἶπεν, εἶνε ἀνώτερα ἀπὸ ἐμέ, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἐγὼ ὄχι μόνον μὲ τὰς μεγαλειτέρας θεὰς δὲν θὰ ἤθελα νὰ συγκρίνωμαι, ἀλλ' οὐδὲ μὲ τὰς ἡρωίδας, ὅπως ἡ Πηνελόπη, ἡ Ἀρήτη καὶ ἡ Θεανώ. Εἶπε δὲ καὶ τὸ ἑξῆς· Φοβοῦμαι πολὺ τοὺς θεοὺς καὶ δὲν θέλω ἀποδεχομένη τοιούτους ἐπαίνους νὰ φανῶ ὁμοία πρὸς τὴν Κασσιόπην, ἥτις μ'ὅλα ταῦτα μόνον πρὸς τὰς Νηρηίδας ἐτόλμα νὰ συγκρίνεται, τὴν Ἥραν δὲ καὶ τὴν Ἀφροδίτην ἐσέβετο.

Ὥστε, Λυκῖνε, ἡ ἐπιθυμία της εἶνε νὰ μεταβάλλῃς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔγραψες, ἄλλως αὐτὴ μὲν θὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν τῶν θεῶν ὅτι ἔγραψες παρὰ τὴν θέλησίν της, σὺ δὲ πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι θὰ τὴν λυπήσῃ τὸ βιβλίον ἂν κυκλοφορήσῃ, ὅπως τώρα εἶνε γραμμένον, χωρὶς σεβασμὸν πρὸς τοὺς θεούς. Ἐθεώρει δὲ ὅτι θὰ ἦτο ἀσέβεια ἐκ μέρους της καὶ ἁμάρτημα ἂν ἐδέχετο νὰ λέγεται ὁμοία πρὸς τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην καὶ τὴν ἐν κήποις. Ἐνῷ δὲ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου — ὡς μοῦ παρήγγειλε νὰ σοῦ εἴπω — τὴν παριστᾷς μετριόφρονα καὶ χωρὶς ἀλαζονείαν καὶ λέγεις ὅτι δὲν ἐπαίρεται ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάστασιν, ἀλλὰ πετᾷ πλησίον εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν ἀρχὴν σὺ ὁ ἴδιος τὴν ἀνυψώνεις ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ὥστε καὶ πρὸς θεὰς τὴν ἐξομοιώνεις. Ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ τὴν θεωρήσῃς ὀλιγώτερον τοῦ Ἀλεξάνδρου συνετήν, ὅστις δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμε κάποιος ἀρχιτέκτων νὰ μεταβάλλῃ ὁλόκληρον τὸ ὄρος Ἄθω εἰς ἀνδριάντα του καὶ νὰ τὸν παραστήσῃ κρατοῦντα δύο πόλεις εἰς τὰς χεῖράς του· θεωρήσας τὸ πρᾶγμα ἀνώτερόν του διέταξε τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον νὰ μὴ κατασκευάσῃ καλοσσὸν τόσον ἀπίθανον καὶ ν' ἀφήσῃ ἥσυχον τὸν Ἄθω, οὔτε νὰ σμικρύνῃ ὄρος τόσον μέγα, ἐξομοιώνων αὐτὸ πρὸς μικρὸν ἀνθρώπινον σῶμα. Ἐπαινοῦσα δὲ τὸν Ἀλέξανδρον διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν του ἔλε-

γεν ὅτι ἔπρεπε νὰ τοῦ στήσουν ἀνδριάντα μεγαλείτερον τοῦ Ἄθω, διὰ νὰ παραμείνῃ ἀθάνατος ἡ μνήμη τοῦ γεγονότος ἐκείνου· διότι δὲν ἦτο μικροῦ χαρακτῆρος ἔνδειξις ὅτι κατεφρόνησε τόσην μεγάλην τιμήν.

Ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸ ἔργον σου καὶ τὴν ἐπίνοιαν τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν, διότι δὲν ἀναγνωρίζει εἰς ἑαυτὴν τοιαῦτα προτερήματα, ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπάρχει κατὰ τὴν γνώμην της γυνὴ πλησιάζουσα εἰς τοιαύτην τελειότητα· ὥστε παραιτεῖται ἀπὸ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν τῆς ἀπονέμεις καὶ ἀρκεῖται νὰ λατρεύῃ τὰ πρότυπα τῶν εἰκόνων σου. Νὰ τὴν ἐπαινῇς ὡς ἄνθρωπον καὶ τὸ ὑπόδημα νὰ μὴν εἶνε τοῦ ποδὸς πλατύτερον διὰ νὰ μὴ πέσῃ,λέγει, ὅταν ἐπιχειρήσῃ νὰ περιπατήσῃ. Μοῦ παρήγγειλε δὲ νὰ σοῦ εἴπω καὶ τὸ ἑξῆς· Ἀκούω νὰ λέγουν πολλοὶ—σεῖς δὲ οἱ ἄνδρες εἶσθε εἰς θέσιν νὰ γνωρίζετε ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ [1]—ὅτι οὐδ' εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγείρουν εἰς τοὺς νικητὰς ἀνδριάντας μεγαλειτέρους τοῦ ἀναστήματος αὐτῶν, ἀλλ' οἱ Ἑλλανοδίκαι φροντίζουν νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ κανεὶς τὸ φυσικὸν ἀνάστημα, ἡ δὲ ἐξέτασις αὕτη γίνεται πολὺ ἀκριβεστέρα ἀπὸ τὴν ἔγκρισιν τῶν ἀγωνιστῶν. Ὥστε πρόσεξε, εἶπε, μήπως μᾶς ἀνακαλύψουν ὑπερβαίνοντας τὸ μέτρον καὶ οἱ Ἑλλανοδίκαι μᾶς ἀνατρέψουν τὴν εἰκόνα. Αὐτὰ ἔλεγεν ἐκείνη, σὺ δὲ σκέψου, Λυκῖνε, νὰ τροποποιήσῃς τὸ βιβλίον καὶ ν' ἀφαιρέσῃς τὰ τοιαῦτα, ἰδίως δὲ ὅσα θίγουν τοὺς θεούς· διότι αὐτὰ κυρίως τὴν ἐπείραξαν καὶ, ἐνῷ τὰ ἀνεγίνωσκε, κατελήφθη ὑπὸ φρίκης καὶ παρεκάλει τοὺς θεοὺς νὰ τὴν συγχωρήσουν. Πρέπει δὲ νὰ τῆς συγχωρήσωμεν αὐτὸν τὸν φόβον, ὅστις εἶνε φυσικὸς εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀλλά, διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἐντύπωσις ἡ δική μου δὲν ἦτο διαφορετική. Κατ' ἀρχάς, εἶνε ἀληθές, δὲν εὕρισκα τίποτε τὸ ἄτοπον εἰς ὅσα ἔγραψες, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκείνη ἐξεδήλωσε τὸ αἴσθημά της,

1) Διότι εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο, ὡς γνωστόν, νὰ παρίστανται εἰς τοὺς ἀγῶνας.

ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ αἰσθάνωμαι τὸ αὐτὸ καὶ μοῦ συνέβη ὅ,τι παθαίνουν οἱ βλέποντες τὰ ἀντικείμενα ἐκ πολὺ μικρᾶς ἀποστάσεως· διότι ὅταν ἀπὸ πολὺ πλησίον βλέπομεν κάτι τι, δὲν τὸ βλέπομεν ἀκριβῶς· ἐὰν ὅμως ἀπομακρυνθῶμεν εἰς τὴν πρέπουσαν ἀπόστασιν, διακρίνομεν ἀκριβῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ καλά του.

Ἀφοῦ εἶνε ἄνθρωπος καὶ τὴν παραβάλλεις πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Ἥραν, τί ἄλλο κάνεις παρὰ ἐξευτελίζεις τὰς θεάς; Εἰς τὰς τοιαύτας συγκρίσεις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σμικρύνεται περισσότερον δὲν εἶνε μικρότερον, ἀλλὰ τὸ μεγαλείτερον, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζομεν νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸ μικρότερον· ἐὰν βαδίζουν ὁμοῦ δύο ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἔχει πολὺ ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα, ὁ δὲ εἶνε πολὺ μικρόσωμος, καὶ θελήσωμεν νὰ τοὺς ἐξισώσωμεν, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ὁ εἷς ὑψηλότερος τοῦ ἄλλου, τοῦτο δὲν θὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς προσπαθείας τοῦ μικροτέρου, καὶ ἐὰν οὗτος ἀρχίσῃ νὰ βαδίζῃ ἀκροποδητί· διὰ νὰ φανοῦν ἴσοι πρέπει νὰ σκύψῃ πολὺ ὁ ὑψηλότερος καὶ νὰ συμμαζευθῇ καθ' ὑπερβολήν. Λοιπὸν εἰς αὐτὰς τὰς εἰκόνας ὅταν ἐξομοιοῦται ὁ ἄνθρωπος πρὸς θεὸν δὲν μεγαλοποιεῖται τόσον ὁ ἄνθρωπος, ὅσον ὁ θεὸς σμικρύνεται καὶ συστέλλεται διὰ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἀνθρώπινον ὕψος. Καὶ τέλος πάντων, ἂν κανεὶς δὲν εὑρίσκῃ παραδείγματα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀναγκάζεται νὰ στρέφεται πρὸς τὰ οὐράνια, ὀλιγώτερον δύναται νὰ κατηγορηθῇ δι' ἀσέβειαν· ἀλλὰ σύ, ἐνῷ ἠδύνασο νὰ εὕρῃς ἐπὶ τῆς γῆς τόσα γυναικεῖα κάλλη, χωρὶς ἀνάγκην ἐτόλμησες νὰ τὴν παραβάλῃς πρὸς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Ἥραν.

Ὥστε, Λυκῖνε, ἀφαίρεσε τὸ ὑπερβολικὸν τοῦτο καὶ ἀσεβές, τὸ ὁποῖον ἄλλως ταιριάζει πρὸς τὸν χαρακτῆρά σου, διότι ἕως τώρα δὲν ἤσουν εὔκολος καὶ πρόθυμος εἰς τοὺς ἐπαίνους. Τώρα δὲν γνωρίζω πῶς τόσον ἀποτόμως μετεβλήθης καὶ τόσον ἀθρόους ἐπαίνους ἔγραψες διὰ μιᾶς καὶ ἀπὸ φιλαργύρου ἀνεδείχθης ἄσωτος εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος.

Δὲν πρέπει δὲ καὶ νὰ φοβηθῇς νὰ μεταρρυθμίσῃς τὸ ἔργον σου διὰ τὸν λόγον ὅτι ἤδη ἐκυκλοφόρησε. Καὶ περὶ τοῦ Φειδίου

λέγουν ὅτι οὕτω ἔπραξεν, ὅταν κατὰ παραγγελίαν τῶν Ἠλείων κατεσκεύασε τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός. Ἐστάθη ὄπισθεν τῶν θυρῶν τοῦ ἐργαστηρίου του, ὅταν πρώτην φορὰν τὰς ἤνοιξε καὶ ἐπέδειξε τὸ ἔργον, καὶ ἤκουε τὰς κρίσεις τῶν θεατῶν, κατηγορούντων ἢ ἐπαινούντων τὸ ἄγαλμα· ἔλεγε δὲ ὁ μὲν ὅτι ἡ μύτη ἦτο παχυτέρα τοῦ πρέποντος, ὁ δὲ ὅτι τὸ πρόσωπον ἦτο πάρα πολὺ ἐπίμηκες καὶ ἄλλος ἄλλο. Ἔπειτα ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ θεαταί, ὁ Φειδίας ἐκλείσθη εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ἐκ νέου καὶ διώρθωσε τὸ ἄγαλμα κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν περισσοτέρων· διότι δὲν ἐθεώρει ἀναξίαν προσοχῆς τὴν γνώμην τόσου λαοῦ, ἀλλ' ἐπίστευεν ὅτι πάντως οἱ πολλοὶ βλέπουν καλλίτερα ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἐὰν ὁ εἷς οὗτος εἶνε Φειδίας. Αὐτὰ μοῦ παρήγγειλεν ἐκείνη νὰ σοῦ εἴπω, σὲ συμβουλεύω δὲ καὶ ἐγὼ ὡς φίλος νὰ τ' ἀκολουθήσῃς.

ΛΥΚ. Βλέπω, Πολύστρατε, ὅτι εἶσαι ῥήτωρ καὶ δὲν τὸ ἐγνώριζα· ἀπήγγειλες κατὰ τοῦ ἔργου μου λόγον καὶ κατηγορητήριον τόσον μακρὸν καὶ τόσον δεινόν, ὥστε οὔτε νὰ ἀπολογηθῶ δύναμαι. Ἐπράξατε ὅμως κάτι τι τὸ ὁποῖον δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ δικαστικὰ ἔθιμα, μάλιστα σὺ ὁ ὁποῖος ἐρήμην κατεδίκασες τὸ βιβλίον μου, χωρὶς νὰ παρίσταται κανεὶς συνήγορος αὐτοῦ. Ἀλλ' εἶνε εὔκολον νὰ νικήσῃ τις εἰς ἀγῶνα δρόμου, ὅταν κατὰ τὴν παροιμίαν τρέχει μόνος του. Ὥστε καθόλου παράδοξον ὅτι καὶ ἐγὼ ἐνικήθην, ἀφοῦ οὔτε ὁ λόγος μοῦ ἐδόθη, οὔτε ἀπελογήθην. Ἀλλὰ τὸ πλέον ἄτοπον εἶνε ὅτι σεῖς ἦσθε καὶ κατήγοροι καὶ δικασταί. Τί θέλεις λοιπὸν νὰ προτιμήσω; Νὰ δεχθῶ τὴν ἀπόφασίν σας καὶ νὰ σιωπήσω ἢ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἱμεραίου ποιητοῦ νὰ γράψω νέον ἔργον ἀναιροῦν τὸ πρῶτον; ἢ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἐφεσιβάλω τὴν ἀπόφασιν;

ΠΟΛ. Διατί ὄχι, ἂν ἔχῃς νὰ φέρῃς δικαίας παρατηρήσεις; Διότι δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς μὲ ἀντιδίκους, ὡς λέγεις, ἀλλὰ μὲ φίλους. Ἐγὼ δὲ εἶμαι πρόθυμος καὶ ὡς μάρτυς νὰ σοῦ χρησιμεύσω.

ΛΥΚ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ στενοχωρεῖ, Πολύστρατε, εἶνε ὅτι θ' ἀπολογηθῶ χωρὶς νὰ εἶνε ἐκείνη παροῦσα, διότι τοῦτο θὰ

ἦτο δι' ἐμὲ πολὺ καλλίτερον. Τώρα εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθῶ διὰ τρίτου. Ἀλλ' ἐὰν μοῦ ὑποσχεθῇς ὅτι θὰ μοῦ χρησιμεύσῃς ὅπως ἐχρησίμευσες πρὸς ἐκείνην καὶ διεβίβασες ἀκριβῶς ὅσα σοῦ εἶπε, θὰ ἐπιχειρήσω τὸ τόλμημα.

ΠΟΛ. Περὶ τούτου νὰ εἶσαι βέβαιος, Λυκῖνε. Θὰ μεταδώσω ἀκριβῶς τὴν ἀπολογίαν σου, ἀρκεῖ νὰ εἶσαι σύντομος εἰς ὅσα θὰ εἴπῃς, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ τ' ἀπομνημονεύσω καλλίτερα.

ΛΥΚ. Θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω διὰ μακρῶν ἐναντίον κατηγορίας τόσον σφοδρᾶς. Πρὸς χάριν σου ὅμως θὰ συντομεύσω τὴν ἀπολογίαν. Λοιπὸν καὶ ἐκ μέρους μου νὰ τῆς εἴπῃς τὰ ἑξῆς.

ΠΟΛ. Ὄχι, Λυκῖνε, ἀλλὰ νὰ ὁμιλήσῃς ὡς ἐὰν ἐκείνη ἦτο παροῦσα, καὶ ἐγὼ ἔπειτα θὰ προσπαθήσω νὰ ἐπαναλάβω πρὸς αὐτὴν ὅσα θὰ εἴπῃς.

ΛΥΚ. Λοιπὸν ἀφοῦ τὸ θέλεις, Πολύστρατε, ἂς τὴν φαντασθῶμεν ὅτι παρίσταται καὶ ὅτι εἶπε προηγουμένως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ μέρους της μοῦ ἀνέφερες. Καὶ τώρα ἐγὼ ἀρχίζω τὴν ἀπολογίαν μου. Ἀλλὰ θὰ σοῦ ὁμολογήσω ὅτι δὲν γνωρίζω πῶς οὕτω τὸ πρᾶγμα μοῦ ἔγεινε δυσκολώτερον καὶ περισσότερον φοβοῦμαι ν' ἀπολογηθῶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὡς βλέπεις ἀπὸ τοῦδε ἤρχισα νὰ ἱδρώνω, φοβοῦμαι καὶ σχεδὸν νομίζω ὅτι τὴν βλέπω ἐνώπιόν μου καὶ μεγάλη ταραχὴ μὲ κατέχει. Θ' ἀρχίσω ὅμως, διότι ἀφοῦ εἶνε παροῦσα, δὲν ὑπάρχει τρόπως ν' ἀποφύγω.

ΠΟΛ. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν της ἐκφράζει πολλὴν εὐμένειαν, διότι ὡς βλέπεις εἶνε φαιδρὰ καὶ προσηνής· ὥστε λέγε μὲ θάρρος.

ΛΥΚ. Ἐγὼ ὁ ὁποῖος σοῦ ἔπλεξα ἐγκώμιον ὑπερβολικὸν καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον σὲ ἐπῄνεσα, ὡς λέγεις, τελειοτάτη τῶν γυναικῶν, δὲν βλέπω νὰ ἔφθασα εἰς τὸ ὕψος τῶν ἐπαίνων τοὺς ὁποίους ἡ ἰδία ἐξήνεγκες περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου διὰ τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ τὸν ὁποῖον πρὸς τοὺς θεοὺς ἔδειξες. Τοῦτο ὑπερβαίνει πᾶν ὅ,τι εἶπα περὶ σοῦ καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς ἐὰν ἀπὸ τὴν εἰκόνα σου παρέλειψα ἐξ ἀγνοίας καὶ ἀπροσεξίας τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο· διότι πρὸ αὐτῆς δὲν ἔχω ζωγραφίσῃ ἄλλην εἰκόνα. Ὥστε τοῦτο ἀντὶ νὰ καθιστᾷ ὑπερβολικοὺς τοὺς ἐπαίνους μου,

ἐξ ἐναντίας μοῦ φαίνεται ὅτι τοὺς κάμνει πολὺ ὑποδεεστέρους τῆς ἀξίας σου. Σκέψου πόσον σπουδαία εἶνε ἡ παράλειψις αὕτη καὶ πόσον ἀναγκαιότατον ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο διὰ νὰ δείξῃ τὴν χρηστότητα καὶ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρός σου· διότι ὅσοι δὲν παραμελοῦν τὰ πρὸς τὸ θεῖον καθήκοντά των οὗτοι καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ἄριστοι. Ὥστε ἐὰν πάντως εἶνε ἀνάγκη νὰ τροποποιήσω τὸ ἔργον μου καὶ νὰ διορθώσω τὸ ἄγαλμα, δὲν θὰ τολμήσω νὰ ἀφαιρέσω τίποτε, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θὰ προσθέσω καὶ τοῦτο ὡς κεφαλὴν καὶ κορωνίδα τοῦ ὅλου ἔργου. Σ' εὐγνωμονῶ δὲ μεγάλως διὰ τοῦτο. Ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπῄνεσα τὴν μετριοφροσύνην τοῦ χαρακτῆρός σου καὶ ὅτι ἡ μεγάλη εὔνοια τῆς τύχης δὲν σοῦ ἐνέπνευσε καμμίαν ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονείαν, σὺ διὰ τῶν ἀντιρρήσεών σου ἐπεβεβαίωσες τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐπαίνου. Διότι ὅταν τις θεωρῇ ἀταίριαστα εἰς τὸν ἑαυτόν του τὰ τοιαῦτα ἐγκώμια καὶ ἐντρέπεται δι' αὐτὰ καὶ λέγει ὅτι εἶνε ὑπερβολικά, τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν μετριοφροσύνης καὶ ἁπλότητος. Ἀλλ' ὅσον περισσότερον ἀποκρούεις τοὺς ἐπαίνους, τόσον περισσότερον ἀναδεικνύεσαι ἀξία τῶν μεγαλειτέρων ἐγκωμίων. Εἰς τὴν περίπτωσίν σου ἐφαρμόζεται σχεδὸν τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν Διογένην, ὁ ὁποῖος ἐρωτηθεὶς πῶς δύναται κανεὶς νὰ γείνῃ ἔνδοξος, Ἐάν, εἶπε, καταφρονῇ τὴν δόξαν. Δύναμαι δὲ καὶ ἐγὼ νὰ εἴπω, ἐὰν κανεὶς μ' ἐρωτήσῃ ποῖοι πρὸ πάντων εἶνε ἄξιοι ἐπαίνων, ὅσοι δὲν θέλουν νὰ ἐπαινῶνται.

Ἀλλ' αὐτὰ ἴσως θὰ φανοῦν ἄσχετα πρὸς τὸ θέμα καὶ ξένα πρὸς τὸ ζήτημα. Ἐκεῖνο δὲ διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀπολογηθῶ εἶνε ὅτι, προσπαθῶν νὰ σὲ ἐξεικονίσω, σὲ συνέκρινα πρὸς τὴν Κνιδίαν Ἀφροδίτην καὶ τὴν ἐν κήποις, πρὸς τὴν Ἥραν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ αὐτὰ σοῦ ἐφάνησαν ὑπερβολικὰ καὶ ἀνάρμοστα. Περὶ τούτων θὰ δμιλήσω. Μολονότι πρὸ πολλοῦ ἐλέχθη ὅτι οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ζωγράφοι εἶνε ἀνεύθυνοι, κατὰ μείζονα λόγον εἶνε ἀνεύθυνοι ὅσοι, ὅπως ἐγώ, ἐπαινοῦν καὶ δὲν ἱππεύουν ἐπὶ μέτρων, ἀλλὰ βαδίζουν πεζοὶ καὶ χαμηλά.

Ὁ ἔπαινος εἶνε κάτι τι ἐλεύθερον καὶ δὲν ὑπάρχει νομοθετημέ-

νον μέτρον, τὸ ὁποῖον νὰ κανονίζῃ τὸ μέγεθος ἢ τὴν ἔκτασίν του, ἀλλ' ὁ σκοπός του εἶνε κυρίως νὰ θαυμάσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καὶ νὰ καταστήσῃ ζηλευτὸν τὸν ἐπαινούμενον. Τὴν δικαιολογίαν ταύτην ἠδυνάμην νὰ προβάλω, ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ πράξω ἐκ φόβου μήπως ἀποδοθῇ τοῦτο εἰς ἀμηχανίαν. Θὰ σοῦ ὑπενθυμίσω δὲ ὅτι τὰ μέσα τὰ ὁποῖα μεταχειριζόμεθα εἰς τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς λόγους εἶνε τοιαῦτα,ὥστε ὁ ἐπαινῶν νὰ μεταχειρίζεται καὶ εἰκόνας καὶ παρομοιώσεις καὶ σχεδὸν εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἐπαίνων ἀξία. Διὰ νὰ εἶνε δὲ ἐπιτυχὴς ἡ παρομοίωσις δὲν πρέπει ὁ ἐπαινῶν νὰ παραβάλλῃ τὸ ἀντικείμενόν του πρὸς τὰ ἀκριβῶς ὅμοια ἢ πρὸς τὰ κατώτερα, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ ἐξαίρῃ πρὸς τὰ ὑπερέχοντα τὸ ἐπαινούμενον ἀντικείμενον. Ἐὰν ἐγκωμιάζῃ λ. χ. σκύλλον καὶ εἴπῃ ὅτι εἶνε μεγαλείτερος ἀλώπεκος ἢ γάτου, νομίζεις ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐπαινεῖ ὅπως πρέπει; Βεβαίως ὄχι· ἀλλ' οὔτε ἐὰν τὸν παρομοιάσῃ πρὸς λύκον θὰ εἶνε ὁ ἔπαινος ἀρκετὸς καὶ πρέπων. Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ ἐπαινεθῇ; Ἐὰν λεχθῇ ὅτι ὁμοιάζει πρὸς λέοντα καὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν δύναμιν.

Διὰ τοῦτο ὁ ποιητής, διὰ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν κύνα τοῦ Ὡρίωνος, τὸν ἀπεκάλεσε λεοντοδάμαν[1]· διότι αὐτὸς εἶνε ὁ τέλειος ἔπαινος τοῦ κυνός. Ἐπίσης ἐάν τις θέλῃ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Μίλωνα τὸν Κροτωνιάτην ἢ τὸν Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, τὸν Πολυδάμαντα ἢ ἄλλον περίφημον ἀθλητὴν καὶ λέγει ὅτι ὁ ἐπαινούμενος εἶνε ἀνώτερος γυναικός, δὲν νομίζεις ὅτι ὁ ἔπαινος θὰ κινήσῃ τὸν γέλωτα διὰ τὴν ἀνοησίαν του; Ἀλλὰ καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς ἂν εἴπῃ ὅτι εἶνε ἀνώτερος ὁ ἀθλητής, δὲν θὰ εἶνε ἀρκετὸν διὰ ν' ἀποτελέσῃ ἔπαινον. Διὰ νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Γλαῦκον ποιητὴς ἐκ τῶν καλῶν εἶπεν ὅτι οὔτε ὁ Πολυδεύκης, οὔτε ὁ σιδηροῦς υἱὸς τῆς Ἀλκμήνης θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ ἐναντιωθῇ. Βλέπεις πρὸς ποίους θεοὺς τὸν ἐξίσωσεν ἢ μᾶλλον ἀνώτερον τὸν παρέστησεν; Καὶ οὔτε ὁ

1) Νικητὴν τῶν λεόντων.

Γλαῦκος ἐθύμωσε διότι παρεβάλλετο πρὸς τοὺς προστάτας τῶν ἀγώνων θεούς, οὔτε οἱ θεοὶ οὗτοι ἐτιμώρησαν τὸν Γλαῦκον ἢ τὸν ποιητὴν ὡς ἀσεβοῦντας, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἔζησαν εὐτυχοῦντες καὶ τιμώμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὁ μὲν Γλαῦκος διὰ τὴν δύναμίν του, ὁ δὲ ποιητὴς καὶ διὰ τὰ ἄλλα του ἔργα, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸ ᾆσμα τοῦτο[1]. Μὴ παρεξενεύεσαι λοιπὸν ἐὰν καὶ ἐγώ, μεταχειρισθεὶς μίαν παρομοίωσιν ἀναγκαίαν εἰς τὸν ἔπαινον, μετεχειρίσθην παράδειγμα ὑψηλότερον τοῦ ἀντικειμένου.

Ἐπειδὴ δὲ ὡμίλησες καὶ περὶ κολακείας καὶ εἶπες ὅτι μισεῖς τοὺς κόλακας, σὲ ἐπαινῶ καὶ διὰ τοῦτο, δὲν ἠδυνάμην ὅμως νὰ πράξω ἄλλως. Πρέπει δὲ νὰ διακρίνωμεν καὶ νὰ καθορίσωμεν τὸ ἔργον τοῦ ἐπαινοῦντος καὶ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κόλακος. Ὁ κόλαξ διὰ νὰ καρπωθῇ ὠφέλειαν ἀτομικὴν καὶ ὀλίγον φροντίζων περὶ τῆς ἀληθείας, νομίζει ὅτι πρέπει τὰ πάντα νὰ ὑπερεπαινῇ καὶ ψεύδεται καὶ προσθέτει ἐξ ἰδίων τὰ περισσότερα προτερήματα τὰ ὁποῖα ἀποδίδει εἰς τὸν ἐπαινούμενον, οὕτως ὥστε νὰ μὴ διστάζῃ καὶ τὸν Θερσίτην νὰ παραστήσῃ ὡραιότερον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ περὶ τοῦ Νέστορος νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο ὁ νεώτερος τῶν ἐκστρατευσάντων κατὰ τῆς Τρωάδος. Εἶνε δὲ ἕτοιμος νὰ ὁρκισθῇ ὅτι καὶ τοῦ Κροίσου ὁ υἱὸς ἔχει τὴν ἀκοὴν ὀξυτέραν ἀπὸ τὸν Μελάμποδα καὶ ὅτι ὁ Φινεὺς βλέπει καλλίτερα ἀπὸ τὸν Λυγγέα· ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐλπίζῃ ὅτι κάτι θὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὸ ψεῦδος. Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος ἁπλῶς ἐπαινεῖ, δὲν ψεύδεται, οὔτε προσθέτει τίποτε τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ μεγαλοποιεῖ τὰ ὑπάρχοντα προτερήματα καὶ τὰ ἀναδεικνύει ζωηρότερα. Προκειμένου λ. χ. περὶ ἵππου, περὶ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ὅτι εἶνε φύσει εὐκίνητον καὶ ταχὺ ζῷον, θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι

Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων καρπὸν θέεν οὐδὲ κατέκλα[2],

1) Ὁ Πίνδαρος πιθανῶς.

2) Ἔτρεχεν ἐπὶ τῶν στάχεων χωρὶς νὰ τοὺς συντρίβῃ.

Ἢ «ἀελλοπόδων δρόμον ἵππων» [1].

Καὶ ἂν ἐπαινῇ οἰκίαν ὡραίαν καὶ τελείως σχεδιασμένην, θὰ εἴπῃ·

Ζηνὸς που τοιήδε γ' Ὀλυμπίου ἔνδοθεν αὐλή [2].

Ὁ δὲ κόλαξ δύναται νὰ εἴπῃ τὸν ἔπαινον τοῦτον καὶ περὶ τῆς καλύβης ἑνὸς χειροβοσκοῦ καὶ μόνον ἂν ἐλπίζῃ νὰ λάβῃ τίποτε παρ' αὐτοῦ. Οὕτω ὁ Κύναιθος ὁ κόλαξ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἀφοῦ ἐξήντλησεν ὅλας τὰς ἄλλας κολακείας, ἐπῄνει τὸν Δημήτριον ἐνοχλούμενον ὑπὸ βηχὸς ὅτι μελῳδικῶς ἔβηχεν.

Ἡ διαφορὰ δὲ μεταξὺ ἐπαινούντων καὶ κολακευόντων δὲν εἶνε μόνον αὐτή, ὅτι οἱ κόλακες δὲν διστάζουν καὶ νὰ ψεύδωνται διὰ νὰ γίνουν εὐάρεστοι εἰς τοὺς ἐπαινουμένους, οἱ δὲ ἐπαινοῦντες ἁπλῶς προσπαθοῦν νὰ ἐξαίρουν τὰ πραγματικὰ προτερήματα, ἀλλ' ἔχουν καὶ ἄλλην διαφορὰν ὄχι μικράν· ὅτι οἱ κόλακες μεταχειρίζονται τὰς ὑπερβολὰς ἀδιακρίτως καὶ ἀμέτρως, ἐνῷ οἱ ἐπαινοῦντες ἀποφεύγουν τὰς μεγάλας ὑπερβολὰς καὶ δὲν ἐξέρχονται τῶν ὁρίων. Ἐκ τῶν πολλῶν διακριτικῶν μεταξὺ κολακείας καὶ ἐπαίνου σοῦ ἀνέφερα μόνον τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ μὴ ὑποπτεύῃς ὅλους τοὺς ἐπαινοῦντας ὡς κόλακας, ἀλλὰ νὰ διακρίνῃς καὶ ἐκτιμᾷς δικαίως καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ.

Καὶ τώρα, ἐὰν θέλῃς, ἐφάρμοσε εἰς τοὺς ἰδικούς μου ἐπαίνους τοὺς ἀνωτέρω κανόνας διὰ νὰ ἴδῃς ἐὰν πρέπῃ νὰ καταταχθοῦν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κατηγορίαν. Ἐὰν προκειμένου περὶ ἀσχήμου ἔλεγα ὅτι εἶνε ὁμοία πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς Κνίδου, δικαίως ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶ ἀγύρτης καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸν Κύναιθον κόλαξ· ἀλλ' ἀφοῦ εἶσαι τοιαύτη ὅπως ὅλοι σὲ γνωρίζουν, τὸ τόλμημά μου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολικόν.

---

1) Τὸ τρέξιμον τῶν ἵππων οἵτινες ἔφευγον μὲ τὴν ταχύτητα τοῦ ἀνέμου.

2) Τοιοῦτον θὰ εἶνε βέβαια τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἀνάκτορον.

Ἴσως θὰ εἴπῃς, μᾶλλον δὲ τὸ εἶπες ἤδη· σοῦ ἐπιτρέπω νὰ ἐπαινῇς τὸ κάλλος μου, χωρὶς ὅμως ὁ ἔπαινος νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀσεβής, καὶ νὰ μὴ μ' ἐξομοιώνῃς πρὸς θεάς, ἐνῷ εἶμαι ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἐγὼ — ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν — δὲν σὲ παρωμοίασα, φιλτάτη, πρὸς θεάς, ἀλλὰ πρὸς δημιουργήματα μεγάλων καλλιτεχνῶν, κατεσκευασμένα ἐκ μαρμάρου, χαλκοῦ ἢ ἐλέφαντος. Νομίζω δὲ ὅτι δὲν εἶνε ἀσεβὲς νὰ συγκρίνῃ τις ἀνθρώπους πρὸς ἀνθρώπινα ἔργα, ἐκτὸς ἐὰν σὺ νομίζεις ὅτι εἶνε ἡ πραγματικὴ Ἀθηνᾶ τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου κατασκευασθὲν ἄγαλμα ἢ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν εἰς τὴν Κνίδον ὁ Πραξιτέλης ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶνε ἡ οὐρανία Ἀφροδίτη. Πρόσεξε μήπως ἡ πραγματικὴ ἀσέβεια εἶνε νὰ ἔχῃ κανεὶς τοιαύτην ἰδέαν περὶ τῶν θεῶν, τῶν ὁποίων τὴν ἐξεικόνισιν θεωρῶ ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἂν ὅμως σὲ παρωμοίασα πρὸς τὰς πραγματικὰς θεάς, δὲν ἔπραξα τοῦτο πρῶτος ἐγώ, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ καλοὶ ποιηταὶ πρὸ ἐμοῦ καὶ μάλιστα ὁ συμπολίτης σου Ὅμηρος, τὸν ὁποῖον καὶ θὰ καλέσω ὡς συνήγορον. Διὰ νὰ καταδικασθῶ ἐγὼ πρέπει ἐξ ἅπαντος καὶ αὐτὸς νὰ καταδικασθῇ μετ' ἐμοῦ. Θὰ τὸν ἐρωτήσω δὲ ἢ μᾶλλον θὰ ἐρωτήσω σὲ ἀντ' αὐτοῦ —διότι καλῶς πράττουσα μελετᾷς καὶ ἀπομνημονεύεις τὰς ὡραιοτέρας τῶν ῥαψῳδιῶν του—τί φρονεῖς περὶ αὐτοῦ ὅταν λέγῃ περὶ τῆς αἰχμαλώτου Βρισηίδος ὅτι ἦτο ὁμοία μὲ τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην ἐνῷ ἔκλαιε τὸν Πάτροκλον; Καὶ ἔπειτα, ὡς ἐὰν δὲν ἦτο ἀρκετὸν νὰ τὴν παρομοιάζῃ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, λέγει·

Εἶπε δ' ἄρα κλαίουσα γυνὴ εἰκυῖα θεῇσιν [1].

Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαῦτα λέγει ὁ Ὅμηρος, τὸν μισεῖς καὶ ἀπορρίπτεις τὸ βιβλίον του ἢ τοῦ ἐπιτρέπεις νὰ ἐλευθεριάζῃ εἰς τοὺς ἐπαίνους;

---

1) Τότε εἶπε κλαίουσα ἡ θεόμορφος γυνή.

Ἀλλὰ καὶ ἂν σὺ δὲν τοῦ τὸ ἐπιτρέπῃς, τόσοι αἰῶνες τοῦ τὸ ἐπέτρεψαν καὶ κανεὶς δὲν τὸν κατηγόρησε διὰ τοῦτο, οὔτε ἐκεῖνος ὅστις ἐτόλμησε να μαστιγώσῃ τὴν εἰκόνα του [1], ἀλλ᾽ οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐσημείωσε τοὺς μὴ γνησίους Ὁμηρικοὺς στίχους διὰ τῶν ὀβελῶν, κατέταξε μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ἀνωτέρω [2]. Λοιπὸν εἰς ἐκεῖνον ἐπιτρέπεται νὰ παρομοιάζῃ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην βάρβαρον γυναῖκα καὶ μάλιστα κλαίουσαν, καὶ ἐγὼ (δὲν ἀναφέρω τὸ κάλλος σου, διότι δὲν μοῦ τὸ ἐπιτρέπεις) δὲν θὰ παραβάλω πρὸς θεῶν ἀγάλματα γυναῖκα φαιδρὰν καὶ μειδιῶσαν, τὸ ὁποῖον ἔχουν κοινὸν οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς θεούς ;

Ἀλλὰ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἰδὲ πόσον ἐφείσθη τῶν θεῶν ὁ Ὅμηρος καὶ πόσον περιώρισεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον μέτρον τὰς παρομοιώσεις· κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν κεφαλὴν λέγει ὅτι ἦτο ὅμοιος πρὸς τὸν Δία, κατὰ τὸ μέσον τοῦ σώματος πρὸς τὸν Ἄρην καὶ κατὰ τὸ στῆθος πρὸς τὸν Ποσειδῶνα. Δηλαδὴ δὲν τοῦ ἤρκεσεν εἷς μόνος θεὸς διὰ νὰ παραστήσῃ ἕνα ἄνθρωπον. Εἰς ἄλλο μέρος πάλιν παρομοιάζει πρὸς τὸν ἀνθρωποκτόνον Ἄρην ὁτὲ μὲν τοῦτον, ὁτὲ δὲ ἄλλον καὶ λέγει θεοειδῆ τὸν Φρύγα υἱὸν τοῦ Πριάμου, θεοείκελον δὲ πολλάκις τὸν υἱὸν τοῦ Πηλέως.

Ἀλλ᾽ ἐπανέρχομαι εἰς τὰ παραδείγματα τὰ ἀφορῶντα γυναῖκας· ἄκουσε δὲ τί λέγει κάπου·

Ἀρτέμιδι ἰκέλῃ ἠὲ χρυσέῃ Ἀφροδίτῃ [3]·

καὶ ἀλλαχοῦ·

---

1) Ὁ Ζωίλος.

2) Ζηνόδοτος ὁ Ἐφέσιος, τὸν ὁποῖον ὁ Πτολεμαῖος διώρισε διευθυντὴν τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας, ἔκαμε μίαν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὁμήρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσημείωνε διὰ περονῶν τοὺς στίχους τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ἐμβολίμους καὶ μὴ γνησίους.

3) Ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην.

Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος [1].

Ὄχι δὲ μόνον τοὺς ἀνθρώπους παρομοιάζει πρὸς θεούς, ἀλλὰ καὶ τὴν κόμην τοῦ Εὐφόρβου παρωμοίασε πρὸς τὰς Χάριτας, καίτοι ἦτο καταιματωμένη. Καὶ τόσα εἶνε τὰ τοιαῦτα παραδείγματα, ὥστε δὲν ὑπάρχει μέρος τῆς Ὁμηρικῆς ποιήσεως τὸ ὁποῖον νὰ μὴ στολίζεται ὑπὸ θείων εἰκόνων. Ἑπομένως ἢ καὶ ἐκεῖνα πρέπει νὰ ἐξαλειφθοῦν ἢ καὶ εἰς ἐμὲ πρέπει νὰ ἀφεθῇ ἡ αὐτὴ ἐλευθερία.

Τόσον δὲ ἀνεύθυνος εἶνε ἡ χρῆσις τῶν εἰκόνων καὶ τῶν παρομοιώσεων, ὥστε ὁ Ὅμηρος δὲν ἐδίστασε καὶ αὐτὰς τὰς θεὰς νὰ ἐπαινέσῃ μὲ παρομοιώσεις πρὸς ἀντικείμενα κατώτερα· τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἥρας παρωμοίασε πρὸς τοὺς τῶν βοῶν· κάποιος δὲ ἄλλος ἀπεκάλεσεν ἰοβλέφαρον τὴν Ἀφροδίτην. Καὶ ποῖος ἀγνοεῖ τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ ἂν ἐλάχιστα γνωρίζῃ τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα; Καὶ αἱ παρομοιώσεις τῆς μορφῆς εἶνε ἴσως αἱ ὀλιγώτερον τολμηραί· ἀλλὰ πόσοι δὲν ἐμιμήθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν, ὀνομαζόμενοι Διονύσιοι καὶ Ἡφαιστίωνες, Ζήνωνες καὶ Ποσειδώνιοι καὶ Ἑρμεῖαι; Ὑπῆρξε δὲ καὶ μία Λητώ, σύζυγος Εὐαγόρου τοῦ βασιλέως τῶν Κυπρίων, καὶ ὅμως ἡ θεὰ δὲν ἠγανάκτησε καὶ δὲν τὴν ἀπελίθωσεν ὅπως τὴν Νιόβην. Ἀφήνω τοὺς Αἰγυπτίους, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ εἶνε οἱ πλέον ἐξ ὅλων δεισιδαίμονες, μεταχειρίζονται κατὰ κόρον τὰ θεῖα ὀνόματα καὶ τὰ πλεῖστα ὀνόματά των προέρχονται ἐξ οὐρανοῦ.

Ὥστε δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ φοβῆσαι τὸν ἔπαινον· διότι καὶ ἂν εἰς τὸ σύγγραμά μου ὑπάρχῃ τι τὸ βλάσφημον κατὰ τοῦ θείου, σὺ εἶσαι δι' αὐτὸ ἀνεύθυνος, ἐκτὸς ἐὰν νομίζῃς ὅτι καὶ ἡ ἀνάγνωσις συνεπάγεται εὐθύνην. Οἱ θεοὶ ἐμὲ θὰ τιμωρήσουν, ἀφοῦ πρὸ ἐμοῦ τιμωρήσουν τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ποιη-

1) Ὅμοία πρὸς τὴν Ἄρτεμιν κατέβαινεν ἐκ τοῦ ὄρους.

τάς. Ἀμφιβάλλω ὅμως περὶ τούτου, ἀφοῦ οὐδὲ τὸν ἄριστον τῶν φιλοσόφων ἐτιμώρησαν, ὅστις εἶπεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε εἰκὼν θεοῦ.

Εἶχα καὶ πολλὰ ἄλλα νὰ σοῦ εἴπω, ἀλλὰ περιορίζομαι εἰς τ' ἀνωτέρω μόνον χάριν τοῦ Πολυστράτου, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ τ' ἀπομνημονεύσῃ.

ΠΟΛ. Καὶ τώρα ὅμως ἀμφιβάλλω ἂν θὰ τὸ καταφέρω, Λυκῖνε· διότι πολλὰ εἶπες καὶ ὑπερέβης τῆς κλεψύδρας τὸ ὅριον. Ὡς τόσον θὰ προσπαθήσω νὰ τ' ἀπομνημονεύσω· καὶ τώρα πηγαίνω ἀμέσως πρὸς αὐτήν· θὰ φράξω δὲ καὶ τ' αὐτιά μου, διὰ νὰ μὴ παρεμπέσῃ τίποτε ἄλλο καὶ μοῦ τ' ἀνακατώσῃ, ὅτε θὰ σφυριχθῶ ὡς γελοῖος ἠθοποιὸς ὑπὸ τῶν θεατῶν.

ΛΥΚ. Φρόντισε νὰ παίξῃς καλά, Πολύστρατε. Ἐγὼ δέ, ἀφοῦ σοῦ παρέδωκα τὸ δρᾶμα, φεύγω καὶ σὲ ἀφήνω· ὅταν δὲ θὰ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τῆς ψηφοφορίας τῶν κριτῶν, θὰ ἐμφανισθῶ καὶ ἐγὼ διὰ νὰ ἴδω ἂν ἐπετύχαμεν.

ΕΤΑΙΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1.

Γλυκέρα καὶ Θαΐς.

ΓΛΥΚΕΡΑ. Θυμᾶσαι, Θαΐ, τὸν στρατιώτην τὸν Ἀκαρνᾶνα, ἐκεῖνον τὸν λεβέντην μὲ τὴν χλαμύδα, ποῦ ἄλλοτε εἶχε ἐρωμένην τὸ Ἀβρότονον, ἔπειτα δὲ ἐρωτεύθη ἐμένα; ἢ τὸν ἐλησμόνησες;

ΘΑ·Ι·Σ. Πῶς δὲν τὸν θυμᾶμαι; Δὲν εἶνε αὐτὸς ποῦ διεσκέδασε μαζῆ μας πέρυσι στὴν ἑορτὴν τῶν ἁλωνιῶν; Τί θέλεις νὰ μοῦ πῇς; διότι κάτι φαίνεται ὅτι σοῦ συμβαίνει.

ΓΛΥΚ. Ἡ Γοργόνα ἡ παμπόνηρη, ποῦ μοῦκανε τὴ φίλη, μοῦ τὸν πῆρε.

ΘΑ·Ι·Σ. Καὶ τώρα σ' ἀρνήθηκε κ' ἔπιασε ἐρωμένην τὴν Γοργόνα;

ΓΛΥΚ. Ναί, Θαΐ, καὶ δὲν ξέρεις τί κακὸ μοῦ ἔκαμε αὐτὸ τὸ πρᾶμμα.

ΘΑ·Ι·Σ. Κακὸ εἶνε, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σοῦ φαίνεται παράδοξον. Γίνεται πολὺ συχνὰ μεταξύ μας τῶν ἑταιρῶν. Λοιπὸν δὲν πρέπει οὔτε ὑπερβολικὰ νὰ λυπᾶσαι, οὔτε νὰ κατηγορῇς τὴν Γοργόναν. Καὶ τὸ Ἀβρότονον δὲν σὲ κατηγόρησε προτήτερα ἐσένα ποῦ τῆς ἔκανες τὴν ἴδια ἀπιστία, ἂν καὶ ἤσασθε φιλενάδες. Ἀπορῶ μόνον τί τῆς ἐζήλεψεν ὁ στρατιώτης αὐτός, ἐκτὸς ἂν εἶνε θεόστραβος καὶ δὲν εἶδε ὅτι τὰ μαλλιά της ἔχουν μισομαδήση κι'

ἔχει ἀρχίσῃ νὰ κάνῃ φαλάκρα πάνω ἀπὸ τὸ μέτωπον· τὰ χείλη της εἶνε ὠχρὰ καὶ νεκρικά, ὁ λαιμός της ἀδύνατος καὶ φαίνονται ἡ φλέβες καὶ ἡ μύτη της εἶνε μεγάλη. Τὸ μόνο καλὸ ποῦ ἔχει εἶνε τὸ ἀνάστημα· εἶνε ψηλὴ καὶ ἴσια σὰν κυπαρίσσι καὶ τὸ χαμόγελό της ἔχει πολὺ γκυκάδα.

ΓΛΥΚ. Νομίζεις, Θαΐ, ὅτι τὴν ἐπροτίμησε γιὰ τὴν ὠμορφιά της; Δὲν ξέρεις ὅτι τὸ Χρυσάριον, ἡ μάννα της, εἶνε μάγισσα καὶ ξέρει ξόρκια τῆς Θεσσαλίας καὶ κατεβάζει τὸ φεγγάρι; Λέγουν δὲ ὅτι καὶ πετᾷ τὴ νύκτα, σὰν νυκτερίδα. Αὐτὴ μὲ τὰ μαγικὰ ποῦ τὸν πότισε τὸν ἄνθρωπο τὸν ἐτρέλλανε καὶ τώρα τὸν τρυγοῦν.

ΘΑ·Ι·Σ. Παρηγορήσου, Γλυκέριον· ἄλλον θαὔρῃς καὶ σὺ νὰ τρυγήσῃς κι' αὐτὸν μούντζωσ' τον.

2.

Μύρτιον, Πάμφιλος καὶ Δωρίς.

ΜΥΡΤΙΟΝ. Τ' εἶν' αὐτὰ ποῦ μοὔπανε γιὰ σένα, Πάμφιλε, ὅτι παίρνεις τὴν κόρην τοῦ Φείδωνος τοῦ ναυκλήρου, ὅτι, λέει, γενήκανε κι' ὅλας οἱ γάμοι σας; Καὶ οἱ τόσοι ὅρκοι ποῦ μοὔκανες καὶ τὰ δάκρυα ἐσβύστηκαν διὰ μιᾶς καὶ ἀπαρνεῖσαι τὸ Μύρτιον, τώρα μάλιστα ποῦ εἶμαι ἔγκυος ὀκτὼ μηνῶν; Αὐτὸ λοιπὸν μόνον ἐκέρδισα ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου, ὅτι μ' ἔφερες σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἔχω εἰς βάρος μου καὶ ἕνα παιδί, πρᾶμμα πολὺ βαρὺ γιὰ μιὰν ἑταίραν; Διότι δὲ θὰ τὸ ρίξω τὸ παιδὶ καὶ μάλιστα ἂν γείνῃ ἀρσενικό, ἀλλὰ θὰ τὸ ὀνομάσω Πάμφιλον καὶ θὰ τὸ ἔχω παρηγοριὰ γιὰ τὴν ἀπιστία σου· κι' ὅταν θὰ μεγαλώσῃ, θὰ ἔλθῃ καμμιὰ φορὰ νὰ σὲ μαλώσῃ διὰ τὴν διαγωγὴν ποῦ ἔδειξες εἰς τὴ δυστυχισμένη του μητέρα. Ἀλλὰ νὰ τὴ χαίρεσαι αὐτὴν ποῦ παίρνεις· εἶνε ἕνα σκιάχτρο. Τὴν εἶδα εἰς τὰ τελευταῖα Θεσμοφόρια μὲ τὴ μητέρα της· καὶ ποῦ νὰ ξέρω τότε ἡ κακομοίρα ὅτι ἐξ αἰτίας της θὰ ἔχανα τὸν Πάμφιλον; Δὲν θέλω νὰ σ' τὴν κατηγορήσω καὶ νὰ σὲ λυπήσω, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν

τὴν ἐπρόσεξες, ἀλλοιώτικα θὰ ἔβλεπες ὅτι τὰ μάτια της εἶνε πάρα πολὺ γαλανὰ καὶ ἀλλοίθωρα. Τὸ ἕνα κυττάζει τὸ ἄλλο· ἀλλ' ὅποιος ἔχει δῇ τὸν Φείδωνα τὸν πατέρα της καὶ ξέρει τὰ μοῦτρά του, ξέρει καὶ τὴν κόρη του.

ΠΑΜΦΙΛΟΣ. Πόσην ὥραν θὰ σὲ ἀκούω, Μύρτιον, νὰ φλυαρῇς καὶ νὰ μοῦ μιλᾷς γιὰ κορίτσια καὶ γάμους μὲ κόρες ναυκλήρων; Ἐγὼ ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔχω εἴδησιν, οὔτε ξέρω ἂν ὁ Φείδων ἀπὸ τὸν δῆμον Ἀλωπεκῆς—διότι, ὑποθέτω, αὐτὸν ἐννοεῖς—ἔχει θυγατέρα εἰς ἡλικίαν γάμου. Ξέρω μόνον ὅτι οὔτε φίλος τοῦ πατέρα μου εἶνε, διότι ἐνθυμοῦμαι ὅτι πρὸ καιροῦ ἦσαν στὰ δικαστήρια δι' ἕνα χρέος ναυτικόν. Ὁ Φείδων ἐχρεώστει εἰς τὸν πατέρα μου ἕνα τάλαντον, νομίζω, καὶ δὲν ἤθελε νὰ πληρώσῃ· καὶ ὁ πατέρας τοῦ ἔκαμε ἀγωγὴν εἰς τὸ ναυτοδικεῖον, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὸν ἐπλήρωσε ἐντελῶς, ὅπως ἀπαιτοῦσε ὁ πατέρας. Ἀλλ' ἂν ἤθελα νὰ παντρευτῶ, θ' ἄφηνα τὴν θυγατέρα τοῦ Δημέου ποῦ ἐχρημάτισε πέρυσι στρατηγὸς καὶ εἶνε καὶ συγγενής μου ἀπὸ τὴν μητέρα μου, νὰ πάρω τὴν κόρην τοῦ Φείδωνος; Ἀλλ' ἀπὸ ποῦ τὰ ἔμαθες αὐτά; Ὑποθέτω ὅμως ὅτι τὰ ἔφτιασες μὲ τὴ φαντασία σου, διὰ νὰ ἔχῃς νὰ τρώγεσαι μὲ νέας ζηλοτυπίας.

ΜΥΡΤ. Λοιπὸν δὲν παντρεύεσαι, Πάμφιλε;

ΠΑΜΦ. Εἶσαι τρελλὴ ἢ μεθυσμένη ἀκόμη, Μύρτιον, μολονότι χθὲς δὲν ἤπιαμε πολύ.

ΜΥΡΤ. Αὐτὴ ἡ Δωρὶς μοῦ τὸ εἶπε καὶ μὲ κατελύπησε. Τὴν ἔστειλα νὰ μοῦ ἀγοράσῃ προβατόμαλλα γιὰ τὴν κοιλιά μου καὶ νὰ εὐχηθῇ γιὰ μένα εἰς τὴν Λοχείαν Ἀρτέμιδα καὶ στὸ δρόμο συνήντησεν, ὡς λέγει, τὴν Λεσβίαν . . . . . ἀλλὰ πές του τα ἐσύ, Δωρί, ἢ ἴδια, ἐκτὸς ἂν τὰ εἶπες ψέματα.

ΔΩΡΙΣ. Νὰ μοῦ βγοῦν τὰ μάτια, κυρά, ἂν σοῦπα τίποτε ψέμα. Ὅταν περνοῦσα κοντὰ ἀπὸ τὸ Πρυτανεῖον, εἶδα νἄρχεται ἀπὸ πέρα καὶ νὰ χαμογελᾷ ἡ Λεσβία, κι' ὅταν ἐζύγωσε μοῦπε· Δὲν τὰ ξέρεις; Ὁ ἀγαπητικός σας ὁ Πάμφιλος παντρεύεται τὴ θυγατέρα τοῦ Φείδωνα· κι' ἂν θὲς νὰ βεβαιωθῇς πήγαινε καὶ

κύτταξε στὸ στενὸ καὶ θὰ δῇς στέφανα στὶς πόρτες καὶ θ' ἀκούσῃς αὐλητρίδες καὶ θόρυβο καὶ τραγουδιστάδες ποῦ λὲν τὸ τραγοῦδι τοῦ γάμου.

ΠΑΜΦ. Λοιπὸν ἐπῆγες κ' ἐκύτταξες, Δωρί;

ΔΩΡΙΣ. Ναί, καὶ εἶδα ὅλα ὅσα μοῦ εἶπε.

ΠΑΜΦ. Τώρα ἐννοῶ τί συνέβη. Οὔτε ὅλα ὅσα σοῦ εἶπεν ἡ Λεσβία, Δωρί, ἦσαν ψέματα καὶ σὺ εἰς τὸ Μύρτιον εἶπες τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ' ἄδικα ἐταραχθήκατε· διότι οἱ γάμοι δὲν ἐγίνοντο εἰς τὸ σπίτι μας. Τώρα θυμοῦμαι τί μοῦ ἔλεγεν ἡ μητέρα μου χθὲς ὅταν ἐγύρισα στὸ σπίτι· Πάμφιλε, μοῦ ἔλεγε, ὁ συνομήλικός σου ὁ Χαρμίδης, ὁ γυιὸς τοῦ γείτονα τοῦ Ἀρισταινέτου, ἐφρονίμεψε καὶ παντρεύεται· καὶ σὺ ἕως πότε θὰ ζῇς μὲ μιὰ ἑταίρα; Τὴν ἤκουα μὲ μισὸ αὐτὶ νὰ μουρμουρίζῃ αὐτὰ καὶ ἄλλα καὶ ἀποκοιμήθηκα. Τὸ πρωὶ δὲ ἐσηκώθηκε πολὺ ἐνωρὶς καὶ ὅταν ἐπερνοῦσα δὲν εἶδα τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποῦ εἶδε ἀργότερα ἡ Δωρίς. Καὶ ἂν δὲν πιστεύῃς, πήγαινε πάλι, Δωρί, καὶ κύτταξε καλὰ καὶ θὰ δῇς ὅτι οἱ στέφανοι δὲν εἶνε στὴ δική μας τὴν πόρτα, ἀλλὰ στὴν πόρτα τῶν γειτόνων.

ΜΥΡΤ. Μοῦ χάρισες τὴ ζωή, Πάμφιλε· διότι θ' αὐτοκτονοῦσα, ἂν αὐτὸ ἦτο ἀληθινό.

ΠΑΜΦ. Μὰ δὲν εἶνε ἀληθινό, καὶ πρέπει νὰ εἶμαι τρελλὸς διὰ ν' ἀπαρνηθῶ τὸ Μύρτιον, μάλιστα τώρα ποῦ μοῦ ἑτοιμάζει καὶ παιδί.

3.

Μήτηρ καὶ Φίλιννα.

ΜΗΤΗΡ. Ἐτρελλάθηκες, παιδί μου Φίλιννα, ἢ τί ἔπαθες εἰς τὴν χθεσινὴν διασκέδασιν; Ὁ Δίφιλος ἦρθε καὶ μ' εὗρηκε πρωὶ πρωὶ καὶ μὲ δάκρυα μοῦ διηγήθη ὅσα τοῦ ἔκαμες. Μοῦ εἶπεν ὅτι ἐμέθυσες κι' ἐσηκώθηκες κι' ἐχόρευσες εἰς τὸ μέσον, ἐνῷ αὐτὸς σὲ ἠμπόδιζε· καὶ ἔπειτα ἐφίλησες τὸν φίλον του τὸν Λαμπρίαν

καὶ ἐπειδὴ ὁ Δίφιλος ἐθύμωσε, τὸν ἀφῆκες κ' ἐπῆγες καὶ ἐκάθησες δίπλα στὸν Λαμπρίαν καὶ τὸν ἀγκάλιασες καὶ ὁ δικός σου πῆγε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του νὰ βλέπῃ αὐτά. Νομίζω δὲ ὅτι οὔτε τὴν νύκτα ἐκοιμήθηκες μαζί του, ἀλλὰ τὸν ἀφῆκες νὰ κλαίῃ κι' ἐξαπλώθηκες σὲ μιὰ θρονίδα κοντὰ στὸ κρεβάτι κι' ἐτραγουδοῦσες γιὰ νὰ τὸν σκάζῃς.

ΦΙΛΙΝΝΑ. Δὲν σοῦ εἶπε ὅμως τὰ δικά του, μητέρα, διότι δὲν θἄπερνες τὸ μέρος του ἂν ἤξερες τί προσβολὲς μοῦ ἔκανε. Πρὶν νἄρθῃ ὁ Λαμπρίας, μὲ ἀφῆκε κι' ἐπῆγε κι' ἐκρυφομιλοῦσε μὲ τὴ Θαΐδα τὴν ἀγαπητικιὰ τοῦ φίλου του· ὅταν δὲ εἶδε ὅτι ἐγὼ ἐθύμωνα καὶ τοῦ ἔγνεψα νὰ τὰ θυμᾶται αὐτὰ ποὖκανε, ἔπιασε ἀπὸ τὴν ἄκρη τ' αὐτιοῦ τὴν Θαΐδα, τῆς γύρισε πρὸς τὰ πίσω τὸ κεφάλι καὶ τὴν ἐφίλησε τόσον δυνατά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τῆς ἀποσπάσῃ τὰ χείλια. Ἔπειτα ἐγὼ ἔκλαια, αὐτὸς δὲ ἐγέλα καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ μιλᾷ εἰς τ' αὐτὶ τῆς Θαΐδος, ἐναντίον μου βέβαια, καὶ ἡ Θαΐς ἐχαμογέλα καὶ μ' ἐκύτταζε. Ὅταν δὲ ἤκουσαν ὅτι ἤρχετο ὁ Λαμπρίας καὶ ἐχόρτασαν ἀπὸ φιλιά, ἐχωρίσθηκαν· ἐγὼ δέ, ἂν καὶ λυπημένη, ἐκάθησα δίπλα του διὰ νὰ μὴ ἔχῃ προφάσεις νὰ μὲ κατηγορῇ ἔπειτα. Τότε ἐσηκώθηκε ἡ Θαΐς καὶ πρώτη ἐχόρευσε κι' ἐσήκωνε τὸ φόρεμά της πολὺ ψηλὰ κι' ἔδειχνε τὰ πόδια της, ὡσὰν τάχα μόνον αὐτὴ τὰ εἶχε ὥμορφα. Ὅταν δὲ ἔπαυσε, ὁ Λαμπρίας ὁ δικός της ἐσιώπα καὶ δὲν εἶπε τίποτε· ὁ Δίφιλος ὅμως εἶπε πολλοὺς ἐπαίνους εἰς τὴν Θαΐδα, ὅτι ἐχόρευε μὲ ρυθμὸν καὶ χάριν καὶ ὅτι τὸ βῆμά της ἠκολούθει μὲ ἀκρίβειαν τὴν κιθάραν, ὅτι τὸ πόδι της ἦτο κομψὸν καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια. Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἐπαινοῦσε τὴν Σωσσάνδραν τοῦ Καλάμιδος [1] καὶ ὄχι τὴν Θαΐδα, ποῦ τὴν ξέρεις τί εἶνε, διότι τὴν εἶδες πολλὲς φορὲς στὸ λουτρό. Καὶ ποῦ νὰ σοῦ λέγω τί πειράγματα μοῦ ἔκαμεν ἡ Θαΐς. Ἂν καμμιὰ ἄλλη, εἶπε, δὲν ντρέπεται νὰ φανῇ ὅτι ἔχει τὶς κνῆμες σὰν καλάμια, ἂς σηκωθῇ καὶ

1) Ἴδε «Εἰκόνας».

ἂς χορεύσῃ. Τί ἤθελες τότε νὰ κάμω, μητέρα; Ἐσηκώθηκα καὶ ἐχόρεψα. Ἔπρεπε νὰ μὴ σηκωθῶ καὶ νὰ βεβαιώσω αὐτὸ ποῦ ἔλεγε καὶ ν' ἀφήσω τὴν Θαΐδα νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ συμπόσιον;

ΜΗΤ. Δὲν ἔπρεπε νὰ πειραχθῇς, κόρη μου, καὶ νὰ δώσῃς τόσην σημασίαν· ἀλλὰ λέγε τὶ ἔγινε κατόπιν.

ΦΙΛ. Ὅλοι οἱ ἄλλοι μ' ἐπαινοῦσαν καὶ μόνον ὁ Δίφιλος δὲν ἔλεγε τίποτε, ἀλλ' ἔγυρεν ἀνάσκελα κι' ἐκύτταζε πρὸς τὸ ταβάνι ἕως ὅτου ἐκουράσθηκα κ' ἔπαυσα νὰ χορεύω.

ΜΗΤ. Καὶ δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ἐφίλησες τὸν Λαμπρίαν καὶ τὸν ἀγκάλιασες καθισμένη δίπλα του; Γιατὶ δὲν μιλᾶς; Ἂν τῶλαμες αὐτὸ εἶσαι ἀσυγχώρητη.

ΦΙΛ. Ἤθελα νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ τὸν πικράνω ὅπως μ' ἐπίκρανε.

ΜΗΤ. Ἔπειτα οὔτε ἐκοιμήθης μαζῆ του, ἀλλὰ ἐτραγουδοῦσες, ἐνῶ αὐτὸς ἔκλαιε. Δὲν σκέπτεσαι, κόρη μου, ὅτι εἴμεθα φτωχοὶ ἄνθρωποι, οὔτε θυμᾶσαι πόσα μᾶς ἔχει δώσει αὐτὸ τὸ παιδὶ καὶ πῶς θὰ περνούσαμε τὸν περασμένο χειμῶνα ἂν ἡ Ἀφροδίτη δὲν μᾶς τὸν ἔστελνε;

ΦΙΛ. Μπά, καὶ γι' αὐτὸ θ' ἀνέχωμαι νὰ μὲ προσβάλλῃ;

ΜΗΤ. Καλὰ νὰ θυμώσῃς γιὰ τὶς προσβολές, ἀλλὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλλῃς καὶ σύ. Δὲν ξέρεις ὅτι ἡ βρυσιὲς ψυχραίνουν τὴν ἀγάπη καὶ πεισμώνουν τοὺς ἐρωτευμένους; Ἐσὺ πάντα τὸν κακομεταχειρίζεσαι, ἀλλὰ πρόσεξε νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸ ποὺ λέει ἡ παροιμία· νὰ μὴ κόψουμε τὸ σχοινὶ μὲ τὸ παρατράβηγμα.

4.

Μέλισσα καὶ Βακχίς.

ΜΕΛΙΣΣΑ. Ἂν γνωρίζῃς, Βακχί, καμμιὰ γριὰ ποῦ νὰ ξέρῃ ξόρκια, σὰν τὶς Θεσσαλές, καὶ νὰ μπορῇ μὲ τὰ μάγια νὰ κάνῃ τὸν ἄνδρα ν' ἀγαπήσῃ τὴν γυναῖκα ποῦ ἐμίσησε, θὰ μοῦ κάνῃς μεγάλη χάρι νὰ μοῦ τὴν φέρῃς. Καὶ θὰ τῆς δώσω ὅ,τι θέλει καὶ

ἂν ἀκόμη μοῦ ζητήσῃ τὰ ροῦχα ποῦ φορῶ καὶ τὰ χρυσαφικά· ἀρκεῖ νὰ κάμῃ τὸν Χαρῖνον νὰ γυρίσῃ στὴν ἀγάπη μου καὶ νὰ μισήσῃ τὴν Σιμμίχην ὅπως μισεῖ τώρα ἐμένα.

ΒΑΚΧΙΣ. Τί λές; δὲν ζῇ πιὰ μαζῆ σου, ἀλλ' ἔμπλεξε πάλι μ' ἐκείνην ποῦ ἔγεινε ἀφορμὴ νἄρθῃ στὰ μαχαίρια μὲ τοὺς γονεῖς του; Γι' αὐτὴν δὲν ἠθέλησε νὰ πάρῃ ἐκείνην τὴν πλουσίαν ποῦ εἶχε, ὡς ἔλεγαν, προῖκα πέντε τάλαντα. Θυμᾶμαι ποῦ μοῦ τἄλεγες.

ΜΕΛ. Τώρα μ' ἀφῆκε ἐντελῶς, Βακχί, καὶ εἶνε πέντε μέρες σήμερα ποῦ δὲν τὸν εἶδα καθόλου, ἀλλὰ μένει στοῦ φίλου του τοῦ Παμμένου καὶ διασκεδάζουν μὲ τὴν Σιμμίχην.

ΒΑΚΧ. Ἔχεις δίκιο, καϋμένη Μέλισσα, νὰ εἶσαι στενοχωρημένη. Μὰ δὲν μοῦ λές, πῶς ἐμαλώσετε; ὑποθέτω ὅτι θὰ ὑπάρχῃ καμμία σπουδαία ἀφορμή.

ΜΕΛ. Ἐκεῖνο ποῦ ξέρω εἶνε ὅτι πρὸ ἡμερῶν εἶχε πάει στὸν Πειραιᾶ, ὅπου τὸν ἔστειλε ὁ πατέρας του νὰ ζητήσῃ, νομίζω, χρήματα ποῦ τοῦ χρωστοῦν καὶ ὅταν ἐγύρισε καὶ ἦλθε ἐδῶ εἶχε τὰ μοῦτρα κατεβασμένα· ὅταν δὲ ἔτρεξα νὰ τὸν ἀγκαλιάσω καὶ νὰ τὸν φιλήσω, ὅπως συνειθίζω, μ' ἔσπρωξε καὶ μοῦ εἶπε· Πήγαινε νὰ φιλᾷς τὸν Ἑρμότιμον τὸν ναύκληρον καὶ νὰ διαβάσῃς τί ἔχουν γράψῃ εἰς τοὺς τοίχους τοῦ Κεραμεικοῦ ὅπου τὰ ὀνόματά σας εἶνε ζευγαρωμένα [1]. Ποιὸν Ἑρμότιμον λὲς καὶ τί σημαίνουν αὐτά; τοῦ εἶπα. Αὐτὸς ὅμως δὲν μοῦ ἔδωκε καμμιαν ἀπάντησιν, οὔτε ἐδείπνησε, ἀλλ' ἔπεσε στὸ κρεββάτι καὶ μοῦ γύρισε τὶς πλάτες. Καὶ τί δὲν ἔκαμα διὰ νὰ τὸν ξεθυμώσω, τί χάδια, τί φιλιὰ στὸ σβέρκο, ὅπως ἦταν γυρισμένος πρὸς τὸ ἄλλο μέρος. Αὐτὸς ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἐμαλάκωσε, ἀλλὰ καὶ περισ-

1) Εἶνε γνωστὴ ἡ συνήθεια τῶν Ἀθηναίων νὰ γράφουν ἐπὶ τῶν τοίχων τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου μετὰ τοῦ ἐπιθέτου «καλὸς» ἢ «καλή». Περὶ τοῦ Φειδίου λέγεται ὅτι εἶχε χαράξῃ ἐπὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὰς λέξεις «Παντάρκης καλός».

σότερον ἐθύμωσε καὶ μοῦ εἶπε· Ἂν ἐξακολουθῇς νὰ μ' ἐνοχλῇς θὰ φύγω καὶ ἂς εἶνε μεσάνυκτα.

ΒΑΚΧ. Κάτι ὅμως θὰ τρέχῃ μ' αὐτὸν τὸν Ἑρμότιμον.

ΜΕΛ. Νὰ μὲ δῇς καὶ νὰ μὲ λυπηθῇς, Βακχί, νὰ μὲ δῇς πιὸ δυστυχισμένη παρ' ὅ,τι εἶμαι σήμερον, ἂν ἐγὼ γνωρίζω κανένα Ἑρμότιμον ναύκληρον. Τέλος πάντων ὁ Χαρῖνος ἐσηκώθη κι' ἔφυγε ἀξημέρωτα μὲ τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ πετεινοῦ. Ἐγὼ θυμήθηκα πῶς εἶπε ὅτι τὸ ὄνομά μου ἦτο γραμμένον εἰς ἕνα τοῖχον τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ἔπεμψα τὴν ὑπηρέτριάν μου τὴν Ἀκίδα νὰ ἰδῇ ἂν αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια· τὸ μόνον δὲ ποῦ εἶδε εἶνε ὅτι δεξιὰ ὅπως μπαίνομεν εἰς τὸ Δίπυλον ἦτο γραμμένο στὸν τοῖχο «Ἡ Μέλισσα ἀγαπᾷ τὸν Ἑρμότιμον» καὶ ἀπὸ κάτω «Ὁ ναύκληρος Ἑρμότιμος ἀγαπᾷ τὴν Μέλισσαν».

ΒΑΚΧ. Τί κάνουν αὐτοὶ οἱ νέοι! Καταλαβαίνω ὅτι κάποιος ποῦ ἤξευρε ὅτι ὁ Χαρῖνος εἶνε ζηλιάρης ἠθέλησε μ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ τοῦ ἀνάψῃ τὴ ζήλια· καὶ αὐτὸς ἀμέσως ἐθύμωσε. Ἀλλ' ἔννοια σου καὶ ἂν τὸν συναντήσω πουθενὰ θὰ τοῦ μιλήσω. Δὲν ξέρει, βλέπεις, τὸν κόσμο, εἶνε παιδὶ ἀκόμη.

ΜΕΛ. Ποῦ νὰ τὸν δῇς, ποῦνε κλεισμένος μὲ τὴν Σιμμίχην; Καὶ ὅμως οἱ γονεῖς του ἔρχονται καὶ μοῦ τὸν ζητοῦν ἐμένα. Ἀλλὰ μόνον ἂν εὕρω μιὰ μάγισσα, ὅπως σοῦ εἶπα, θὰ τὸν σώσω.

ΒΑΚΧ. Γνωρίζω μίαν μάγισσαν πολὺ καλή, φιλτάτη μου, ἂν καὶ δὲν εἶνε πολὺ γριὰ καὶ τσακισμένη. Εἶνε ἀπὸ τὴν Συρίαν καὶ μιὰ φορὰ ποῦ ὁ Φανίας μοῦκανε κι' ἐμένα ἀπιστίες ὅπως τώρα σοῦ κάνει σένα ὁ Χαρῖνος, καὶ μοῦ εἶχε θυμώσῃ, μοῦ τὸν ξανάφερε στὰ νερά μου ὕστερα ἀπὸ τέσσερους σωστοὺς μῆνες ποῦ εἶχα πλέον ἀπελπισθῇ· ἀλλὰ τὰ ξόρκια ἐθαυματούργησαν καὶ τὸν ἔφεραν πάλι στὴν ἀγκαλιά μου.

ΜΕΛ. Καὶ δὲν μοῦ λὲς τί ἔκαμε ἡ μάγισσα, ἂν τὰ θυμᾶσαι ἀκόμη;

ΒΑΚΧ. Δὲν ζητᾷ καὶ πολλὰ πράμματα· μίαν δραχμὴν καὶ ψωμί· χρειάζεται δὲ καὶ ὀλίγο ἁλάτι, ἑπτὰ ὀβολούς, θειάφι καὶ δαδί. Αὐτὰ τὰ παίρνει ἡ γριά. Ἀλλὰ χρειάζεται κρασὶ ἀπὸ τὸ

ὁποῖον μόνον αὐτὴ πίνει. Πρέπει δὲ νὰ ἔχῃ καὶ κάτι ἀπὸ τὸν ἄνδρα ποῦ θέλεις νὰ σοῦ μαγεύσῃ, φόρεμα, ὑπόδημα, ὀλίγες τρίχες ἢ τίποτε ἄλλο τέτοιο.

ΜΕΛ. Ἔχω κάτι παπούτσια τοῦ Χαρίνου.

ΒΑΚΧ. Αὐτὰ κρεμᾷ σ' ἕνα πάτερο καὶ τὰ θυμιάζει μὲ τὸ θειάφι καὶ ρίχτει τὸ ἁλάτι στὴ φωτιά. Τὴν ὥρα ἐκείνη λέγει καὶ τὰ δύο ὀνόματα, τὸ δικό του καὶ τὸ δικό σου. Ἔπειτα βγάζει ἀπὸ τὸν κόρφο της μία σβοῦρα καὶ τὴ γυρίζει καὶ συγχρόνως μουρμουρίζει βιαστικὰ κάτι λόγια βαρβαρικὰ ποῦ τ' ἀκοῦς καὶ σηκώνεται ἡ τρίχα οου. Μὲ αὐτὰ ὁ Φανίας ἐγύρισε πάλιν σ' ἐμένα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι καὶ οἱ φίλοι του τοῦ ἔκαμαν παρατηρήσεις καὶ ἡ Φοιβὶς τοῦ ζητοῦσε πολλά, ἀλλ' ἐγὼ πιστεύω ὅτι μᾶλλον τὰ μάγια μοῦ τὸν ἔφεραν. Ἀλλ' ἡ μάγισσα μοῦ ἔμαθε καὶ κάτι ἄλλο διὰ νὰ κάνω τὸν Φανίαν νὰ μισῇ καὶ νὰ σιχαίνεται τὴν Φοιβίδα. Μοῦ εἶπε νὰ εὕρω τὰ ἴχνη τῶν ποδιῶν της, νὰ πατήσω εἰς τὸ ἀριστερὸ μὲ τὸ δεξὶ μου πόδι καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μὲ τὸ ἀριστερὸ καὶ ἀφοῦ τὰ χαλάσω νὰ λέγω: Πατῶ ἐπάνω σου καὶ ἀπὸ κάτω μου σ' ἔχω. Καὶ τὸ ἔκαμα ὅπως μοῦ παράγγειλε.

ΜΕΛ. Λοιπόν, Βακχί, μὴν παραμελήσῃς, μὴν παραμελήσῃς σὲ παρακαλῶ, ἀλλὰ φέρε μου αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Σὺ δέ, Ἀκίδα, θὰ ἔχῃς ἕτοιμα τὸ ψωμὶ καὶ τὸ θειάφι καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποῦ χρειάζονται γιὰ τὸ ξόρκισμα.

5.

Κλωνάριον καὶ Λέαινα.

ΚΛΩΝΑΡΙΟΝ. Τί εἶνε αὐτὰ τὰ παράξενα ποῦ ἤκουσα γιὰ σένα, Λέαινα; Λέγουν ὅτι ἡ Μέγιλλα ἀπὸ τὴ Λέσβο ἡ πλουσία σ' ἐρωτεύεται ὡς ἄνδρας καὶ κοιμᾶσθε μαζὶ καὶ δὲν ξέρω τί κάνετε μεταξύ σας. Ἄ! ἐκοκκίνησες; Ἀλήθεια λοιπὸν εἶνε;

ΛΕΑΙΝΑ. Ἀλήθεια, Κλωνάριον· ντρέπομαι νὰ σοῦ τ' ὁμολογήσω· εἶνε κάτι τι ἀλλόκοτον.

ΚΛΩΝ. Τί λὲς δι' ὄνομα τῆς Δήμητρας; Τί θέλει ἀπὸ σένα αὐτὴ ἡ γυναῖκα καὶ τί κάνετε ὅταν εἶσθε μαζῆ; Δὲν θέλεις νὰ μοῦ πῆς; Δὲν μ' ἀγαπᾷς λοιπόν· ἂν μ' ἀγαποῦσες δὲν θὰ μοῦ τὰ ἔκρυβες.

ΛΕΑΙ. Σ' ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη· ἀλλὰ τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ. Αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἔχει πολὺ ἀνδρικὰς ὀρέξεις.

ΚΛΩΝ. Δὲν ἐννοῶ τί θέλεις νὰ πῆς, ἐκτὸς ἂν εἶνε καμμιὰ τριβάς· διότι λέγουν ὅτι εἰς τὴν Λέσβον εἶνε πολλὲς τέτοιες ἀνδρογυναῖκες ποῦ δὲν θέλουν νὰ τὸ κάνουν μὲ τοὺς ἄνδρες, ἀλλὰ πλησιάζουν γυναῖκες, ὡς νὰ εἶνε ἄνδρες.

ΛΕΑΙ. Κάτι τέτοιο εἶνε καὶ αὐτή.

ΚΛΩΝ. Λοιπόν, Λέαινα, αὐτὸ νὰ μοῦ διηγηθῆς, πῶς σοῦ ρίχθηκε στὴν ἀρχή, πῶς σὲ κατάφερε καὶ τί ἔγινε κατόπιν.

ΛΕΑΙ. Εἶχαν τραπέζι αὐτὴ καὶ ἡ Δημώνασσα ἡ Κορινθία, ἄλλη πλουσία, ἡ ὁποία κάνει τὴν ἴδια τέχνη μὲ τὴν Μέγιλλαν. Μ' ἐκάλεσαν λοιπὸν νὰ παίξω κιθάρα· ἀφοῦ δὲ ἔπαιξα καὶ ἦτο περασμένη ἡ ὥρα καὶ αὐτὲς εἶχαν μεθύσῃ, ἡ Μέγιλλα μοῦ εἶπε: Εἶνε ὥρα γιὰ ὕπνο, Λέαινα, καὶ ἐπειδὴ εἶνε ἀργὰ μεῖνε νὰ κοιμηθῆς μαζῆ μας· θὰ σὲ βάλλωμε στὴ μέσῃ.

ΚΛΩΝ. Ἔμεινες; Καὶ ἔπειτα τί ἔγεινε;

ΛΕΑΙ. Στὴν ἀρχὴ μ' ἐφιλοῦσαν σὰν ἄνδρες καὶ δὲν περιωρίζοντο μόνον στὰ χείλη, ἀλλὰ καὶ μέσ' στὸ στόμα καὶ μὲ ἀγκάλιαζαν καὶ μοῦτριβαν τὰ βυζιά· ἡ δὲ Δημώνασσα μοῦδιδε καὶ δαγκωματιὲς ἀναμεταξὺ στὰ φιλιά. Ἐγὼ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω ποῦ θὰ ἔφθανε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἔπειτα ἀπὸ κάμποσῃ ὥρα ἡ Μέγιλλα, ποῦ εἶχε ἀρχίσῃ νὰ λυσσομανᾷ, ἔβγαλε μιὰ φενάκη ποῦχε στὸ κεφάλι της, τόσο καλὰ προσαρμοσμένην ὥστε δὲν διεκρίνετο, καὶ παρουσιάσθη κουρεμένη σύρριζα σὰν ἀθλητὴς ἀπὸ τοὺς πλέον δυνατούς. Ἐγὼ ἐτρόμαξα ὅταν τὴν εἶδα. Ἀλλ' αὐτὴ μοῦ εἶπε· Ἔχεις ξαναϊδῆ, Λέαινα, ἕνα τόσο ὥμορφο παλληκάρι; Ἀλλὰ δὲν βλέπω, Μέγιλλα, τῆς εἶπα, κανένα νέον ἐδῶ. Μὴ μοῦ δίδῃς θηλυκὸ ὄνομα, εἶπε· ἐγὼ εἶμαι Μέγιλλος καὶ ἔχω πρὸ πολλοῦ παντρευτῇ αὐτὴν τὴν Δημώνασ-

σαν· εἶνε ἡ γυναῖκά μου. Δὲν μπόρεσα νὰ μὴ γελάσω, Κλωνάριον, καὶ εἶπα· Λοιπόν, Μέγιλλα, εἶσαι ἄνδρας καὶ μᾶς τὤκρυβες, ὅπως λέγουν γιὰ τὸν Ἀχιλλέα ὅτι ἐκρυβότανε ἀναμεταξὺ στὰ κορίτσια μὲ γυναικεῖα ἐνδύματα; Ἀλλὰ ἔχεις καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν οἱ ἄνδρες καὶ κάνεις τῆς Δημώνασσας ὅ,τι κάνουν οἱ ἄνδρες; Ἐκεῖνο, εἶπε, Λέαινα, δὲν τὸ ἔχω· ἀλλὰ δὲν τὸ πολυχρειάζομαι· κάνω τὴν δουλειά, ὡς θὰ ἰδῇς, μὲ τρόπον πολὺ περισσότερον εὐχάριστον. Μήπως εἶσαι, Ἑρμαφρόδιτος, τῆς εἶπα, ὅπως λέγεται ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ποῦ τἄχουν καὶ τὰ δυό; διότι ἀκόμη, Κλωνάριον, δὲν μποροῦσα νὰ ἐννοήσω τὸ πρᾶγμα. Ὄχι, εἶπε, εἶμαι σωστὸς ἄνδρας. Ἤκουσα, εἶπα τότε ἐγώ, τὴν αὐλητρίδα Ἰσμηνοδώραν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν νὰ διηγῆται γιὰ τὴν πατρίδα της καὶ νὰ λέγῃ ὅτι κάποιος εἰς τὰς Θήβας ἔγεινε ἀπὸ γυναῖκα ἄνδρας. Τὸν ἔλεγαν, νομίζω, Τειρεσίαν καὶ ἦτο μεγάλος μάντις. Μήπως καὶ σὲ σένα συνέβη κάτι τέτοιο; Ὄχι, Λέαινα, εἶπε· ἐγεννήθηκα ὁμοία μὲ σᾶς τὶς ἄλλες· ἀλλ᾽ ὁ χαρακτήρ μου καὶ ἡ ἐπιθυμία μου καὶ ὅλα μου τὰ ἄλλα εἶνε ἀνδρικά. Καὶ σοῦ ἀρκεῖ ἡ ἐπιθυμία; τῆς εἶπα. Ἂν δὲν πιστεύῃς Λέαινα, μοῦ εἶπε, ἔλα ἐδῶ καὶ θὰ βεβαιωθῇς ὅτι δὲν εἶμαι εἰς τίποτε κατωτέρα ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Διότι ἔχω καὶ κάτι ἀντὶ ἐκείνου ποῦ ἔχουν οἱ ἄνδρες. Ἀλλὰ ἔλα κοντὰ καὶ θὰ δῇς. Τὴν ἀφῆκα, Κλωνάριον, νὰ κάμῃ ὅ,τι ἤθελε, ἀφοῦ τόσον μ᾽ ἐπαρακαλοῦσε, μοῦ ἔδωκε δὲ καὶ ἕνα περιδέραιον μεγάλης ἀξίας καὶ μοῦ ἐχάρισε διάφορα ὑφάσματα ἀπὸ τὰ λεπτοΰφαντα. Ἔπειτα ἐγὼ τὴν ἀγκάλιασα ὡς ἄνδρα καὶ αὐτὴ μ᾽ ἐφιλοῦσε καὶ ἔκανε καὶ ἐλαχάνιαζε καὶ ἐλιγώνετο ἀπὸ ἡδονήν.

ΚΛΩΝ. Μὰ τέλος πάντων τί ἔκανε; Μὲ ποῖον τρόπον; Αὐτὸ πρὸ πάντων θέλω νὰ μοῦ πῇς.

ΛΕΑΙ. Μὴ ζητᾷς νὰ μάθῃς περισσότερα· εἶνε τόσον αἰσχρά, ὥστε, μὰ τὴν Ἀφροδίτην, δὲν θὰ σοῦ πῶ τίποτε ἄλλο.

6.

Κρωβύλη καὶ Κόριννα.

ΚΡΩΒΥΛΗ. Βλέπεις, Κόριννα, ὅτι δὲν εἶνε τόσον φοβερὸν ὅσον ἐνόμιζες νὰ γείνῃ ἕνα κορίτσι γυναῖκα. Αὐτὸ τὸ ἔμαθες τώρα, ἀφοῦ ἐκοιμήθης μ' ἕνα ὡραῖον νέον κι' ἐπῆρες μίαν μνᾶν, τὸ πρῶτον σου κέρδος, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ σοῦ ἀγοράσω ἕνα ὡραῖον κόσμημα.

ΚΟΡΙΝΝΑ. Ναὶ, μητεροῦλά μου. Θέλω νὰ μοῦ πάρῃς ἕνα περιδέραιον ποῦ νἄχῃ χάντρες κόκκινες τῆς φωτιᾶς, ὅπως εἶνε τῆς Φιλαινίδος.

ΚΡΩΒ. Ναὶ, τέτοιο θὰ σοῦ πάρω. Ἀλλ' ἄκουσε νὰ σοῦ δώσω καὶ μερικὲς συμβουλὲς τί πρέπει νὰ κάνῃς καὶ πῶς νὰ φέρεσαι στοὺς ἄνδρες. Ξέρεις, κόρη μου, ὅτι ἄλλο μέσον γιὰ νὰ ζήσωμε δὲν ἔχομεν. Εἶνε δύο χρόνια ποῦ πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας σου καὶ ξέρεις πῶς ἐπεράσαμε αὐτὸ τὸ διάστημα. Ὅταν ἐκεῖνος ἐζοῦσε, τὰ εἴχαμεν ὅλα, διότι ἦτο σιδηρουργὸς καὶ πρῶτος τεχνίτης στὸ Πειραιᾶ. Καὶ τώρα ἀκοῦς ὅλους νὰ λέγουν ὅτι, ἀφότου πέθανε ὁ Φιλῖνος, δὲν ξανάγεινε ἄλλος τέτοιος τεχνίτης. Στὴν ἀρχὴ ἐπούλησα τὶς τσιμπίδες, τὸ ἀμῶνι καὶ τὸ σφυρὶ κι' ἐπῆρα δύο μναῖς καὶ μ' αὐτὲς ἐζήσαμε κάμποσον καιρόν. Ἔπειτα ἄλλοτε ὕφαινα καὶ ἄλλοτε ἔγνεθα καὶ μὲ δυσκολία ἔβγαζα τὸ ψωμί μας. Ἀλλὰ εἶχα ἐσένα καὶ ἐπερίμενα ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ μοῦ φέρῃς τὴν εὐτυχία.

ΚΟΡ. Ἐννοεῖς τὴν μνᾶν;

ΚΡΩΒ. Ὄχι, ἀλλ' ἤλπιζα ὅτι ἅμα μεγαλώσῃς καὶ ἐγὼ θὰ ζήσω κοντά σου καὶ σὺ θ' ἀποκτήσῃς πλούτη καὶ στολίδια καὶ ὑπηρέτριες.

ΚΟΡ. Πῶς θὰ γείνῃ αὐτό, μαμά; Τὶ θέλεις νὰ πῇς;

ΚΡΩΒ. Ἀρκεῖ νὰ συναναστρέφεσαι τοὺς νέους, νὰ διασκεδάζῃς καὶ νὰ κοιμᾶσαι μαζῆ τους.

ΚΟΡ. Ὅπως ἡ θυγατέρα τῆς Δαφνίδος ἡ Λύρα;

ΚΡΩΒ. Ναί.

ΚΟΡ. Ἀλλ' αὐτὴ εἶνε ἑταίρα.

ΚΡΩΒ. Αἴ! καὶ τί; Αὐτὸ δὲν εἶνε κακό. Καὶ σὺ θὰ πλουτήσῃς σὰν κι' αὐτὴν καὶ θὰ ἔχῃς πολλοὺς ἐραστάς. Γιατί κλαῖς, παιδί μου; δὲν βλέπεις πόσες εἶνε αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ γυναῖκες, πῶς τὶς ἀγαποῦν οἱ ἄνδρες καὶ τί χρήματα κερδίζουν; Θυμοῦμαι ἐγὼ τὴν Δαφνίδα τί κουρέλια φοροῦσε, πρὶν νὰ μεγαλώσῃ ἡ κόρη της. Τώρα ὅμως βλέπεις μὲ τί πολυτέλεια ζῇ, τί χρυσαφικὰ φορεῖ καὶ τί ὡραῖα φορέματα κ' ἔχει καὶ τέσσαρες δοῦλες.

ΚΟΡ. Καὶ πῶς τ' ἀπέκτησεν αὐτὰ ἡ Λύρα;

ΚΡΩΒ. Πρῶτα πρῶτα ἐφρόντισε νὰ στολίζεται καλά, νὰ ἔχῃ τρόπους καὶ νὰ φαίνεται εὐχάριστη καὶ γελαστὴ πρὸς ὅλους, ὄχι ὅμως σὰν καὶ σένα ποῦ μὲ τὸ παραμικρὸν χαχανίζεις, ἀλλὰ εἶχε ἕνα χαμόγελο μὲ γλύκα καὶ χάρι, εἶχε τρόπους εὐγενεῖς καὶ δὲν ἐκορόϊδευε κανένα ἀπὸ κείνους ποῦ τὴν ἐπλησίαζαν, οὔτε τοὺς ἐκυνήγα αὐτή, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐρωτεύετο πραγματικῶς κανένα. Καὶ ἂν καμμιὰ φορὰ τὴν καλέσουν μὲ πληρωμὴν εἰς κανένα γεῦμα, οὔτε μεθᾷ, διότι αὐτὸ εἶνε ἄσχημον καὶ οἱ ἄνδρες σιχαίνονται τὶς γυναῖκες ποῦ ἔχουν αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα, οὔτε τρώγει λαίμαργα, ὅπως οἱ κακοσυνειθισμένοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ πιάνει τὰ φαγητὰ μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων καὶ μὲ σιωπὴν τρώγει χωρὶς νὰ παραγεμίζῃ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ πίνει σιγὰ σιγὰ καὶ δὲν ἀδειάζει τὸ ποτῆρι διὰ μιᾶς, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

ΚΟΡ. Καὶ ἂν τύχῃ νὰ διψᾷ, μαμά;

ΚΡΩΒ. Καὶ τότε ἀκόμα. Ἔχει δὲ καὶ τὰ λόγια της μετρημένα καὶ δὲν κοροϊδεύει κανένα ἀπὸ κείνους ποῦ συντρώγουν, ἀλλὰ προσέχει εἰς ἐκεῖνον ποῦ πληρώνει· κι' ἔτσι τὴν ἀγαποῦν ὅλοι. Εἰς δὲ τὸ κρεββάτι οὔτε λυσσασμένη φαίνεται, οὔτε καὶ κρύα, ἀλλὰ μὲ κάθε τρόπον καὶ μόνον ἕνα πρᾶγμα ἐπιδιώκει πῶς νὰ μαγεύῃ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ τὴν ἀγαπήσῃ. Μιὰ τέτοια γυναῖκα ἀρέσει σ' ὅλους τοὺς ἄνδρες, ἂν γίνῃς δὲ καὶ σὺ τέτοια, θὰ εὐτυχήσωμεν κι' ἐμεῖς. Δόξα νἄχουν οἱ θεοί, στὴν ὠμορφιὰ εἶ-

σαι πολὺ καλλίτερη ἀπὸ τὴ Λύραν.... ἀλλὰ νὰ δώσουν οἱ θεοὶ νὰ ζήσῃς μόνον.

ΚΟΡ. Δὲ μοῦ λές, μητέρα, ὅλοι αὐτοὶ ποῦ παίρνουν τὶς γυναῖκες μὲ πληρωμὴ εἶνε σὰν τὸν Εὔκριτον ποῦ κοιμήθηκα χθὲς μαζῆ του ;

ΚΡΩΒ. Ὄχι ὅλοι· μερικοὶ εἶνε καλλίτεροι, ἄλλοι μεγαλείτεροι στὴν ἡλικίαν καὶ ἄλλοι ἀσχημότεροι.

ΚΟΡ. Πρέπει νὰ κοιμοῦμαι καὶ μὲ αὐτούς ;

ΚΡΩΒ. Ναί, κόρη μου, διότι οἱ ἄσχημοι δίδουν καὶ τὰ περισσότερα, οἱ δὲ ὥμορφοι νομίζουν ὅτι σοῦ κάνουν καὶ χάρι μὲ τὴν ὠμορφιά των. Ἀλλὰ σὺ νὰ προτιμᾷς πάντα ἐκείνους ποῦ δίδουν τὰ περισσότερα, ἂν θέλῃς γρήγορα νὰ σὲ δείχνουν καὶ νὰ λένε· Βλέπεις τὴν Κόρινναν τὴν θυγατέρα τῆς Κρωβύλης τί πλούτη ἔχει καὶ πόσο εὐτυχισμένη ἔκαμε τὴν μητέρα της ; Τί λές ; Θὰ τὰ κάμῃς αὐτά ; Ξέρω ἐγὼ ὅτι θ' ἀκολουθήσῃς τὶς συμβουλές μου καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ γίνῃς ἡ καλλίτερη ἀπ' ὅλες. Ἀλλὰ τώρα πήγαινε νὰ λουσθῇς, μήπως ἔλθῃ καὶ σήμερα ἐκεῖνος ὁ νέος, ὁ Εὔκριτος, γιατὶ μοῦπε ὅτι θἄρθῃ.

7.

Μήτηρ καὶ Μουσάριον.

ΜΗΤΗΡ. Ἂν πετύχωμεν κι' ἕνα ἄλλο τέτοιον ἐραστήν, Μουσάριον, κόρη μου, σὰν τὸ Χαιρέα, πρέπει νὰ θυσιάσωμεν εἰς τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην [1] μίαν ἄσπρην αἶγα, εἰς δὲ τὴν ἐν κήποις ἕνα δαμάλι καὶ νὰ στεφανώσωμεν τὴν πλουτοδότειραν θεάν, διότι ἡ εὐτυχία μας θὰ εἶνε πολὺ μεγάλη. Βλέπεις τὶ ἀπολαβὰς ἔχομεν τώρα ἀπ' αὐτὸν τὸν νέον, ποῦ οὔτε ὀβολὸν σοῦ ἔδωκέ ποτε, οὔτε φόρεμα σοῦ ἀγόρασε, οὔτε ὑποδήματα, οὔτε καμμιὰ μυρουδιά,

1) Ἡ πάνδημος ἐθεωρεῖτο προστάτις τῶν ἑταιρῶν.

ἀλλὰ πάντα σὲ πληρώνει μὲ προφάσεις, μὲ ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδες γιὰ τὸν κόκκινο Μάη· καὶ ὅλω ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἂν ὁ πατέρας... καὶ ἂν πάρω τὴν πατρική μου περιουσία, ὅλα θὰ εἶνε δικά σου. Σοῦ ὡρκίσθη δὲ καί, ὅπως λές, ὅτι θὰ σὲ κάνῃ νόμιμη σύζυγον.

ΜΟΥΣΑΡΙΟΝ. Μοῦ ὡρκίσθη, μητέρα, εἰς τὰς δύο θεὰς [2] καὶ εἰς τὴν Πολιοῦχον.

ΜΗΤ. Καὶ σύ, κουτή, τὸν πιστεύεις καὶ διὰ τοῦτο ὅταν πρὸ καιροῦ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὸν ἔρανόν του εἰς ἕνα φιλικὸν γεῦμα τοῦ ἔδωκες κρυφὰ ἀπὸ μένα τὸ δακτυλίδι σου καὶ αὐτὸς τὸ πούλησε καὶ τῶφαγε; Ἔτσι σοῦ πῆρε καὶ τὰ δύο περιδέραια τὰ Ἰωνικά, τὰ ὁποῖα σοῦ ἔφερεν ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ὁ Χιώτης Πραξίας ὁ πλοίαρχος. Ἀφήνω τὰ φορέματα καὶ τὰ πουκαμισάκια ποῦ σοῦ ἔχει πάρῃ· καὶ τέλος πάντων αὐτὸς ὁ νέος εἶνε γιὰ μᾶς κελεπούρι καὶ θησαυρός.

ΜΟΥΣ. Εἶνε ὅμως ὥμορφος καὶ νεώτατος καὶ μοῦ λέγει μὲ δάκρυα πῶς μ' ἀγαπᾷ καὶ εἶνε γυιὸς τῆς Δεινομάχης καὶ τοῦ Λάχητος τοῦ Ἀρεοπαγίτου καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ μὲ πάρῃ γυναῖκά του καὶ ἔχομεν μεγάλας ἐλπίδας· μόλις ὁ γέρος κλείσῃ τὰ μάτια του.

ΜΗΤ. Λοιπόν, Μουσάριον, ἐὰν ἔχωμεν ἀνάγκην ἀπὸ ὑποδήματα καὶ ὁ ὑποδηματοποιὸς ζητᾷ τὸ δίδραχμον, θὰ τοῦ ποῦμε· Χρήματα δὲν ἔχομεν, ἀλλ' ἀντὶ γιὰ χρήματα λάβε μερικὲς ἀπὸ τὶς ἐλπίδες μας· τὸ ἴδιο πρέπει νὰ ποῦμε καὶ στὸν ἀλευρᾶν· καὶ ἂν μᾶς ζητοῦν τὸ νοῖκι, Περίμενε, νὰ ποῦμε στὸ νοικοκύρη, ἕως ὅτου νὰ πεθάνῃ ὁ Λάχης ὁ Κολλυτεὺς καὶ ἅμα γίνῃ ὁ γάμος σὲ πληρώνομεν· δὲν ντρέπεσαι νὰ 'σαι ἡ μόνη ἑταίρα ποῦ δὲν ἔχεις σκουλαρίκια, οὔτε περιδέραιον, οὔτε φόρεμα ἀπὸ ὕφασμα τῆς Τάραντος;

ΜΟΥΣ. Καὶ μήπως γι' αὐτό, μητέρα, εἶνε πιὸ εὐτυχεῖς καὶ καλλίτερες ἀπὸ μένα ἡ ἄλλες;

---

2) Τὴν Δήμητραν καὶ τὴν Περσεφόνην.

ΜΗΤ. Ὄχι, ἀλλὰ εἶνε φρονιμώτερες καὶ ξέρουν νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους· καὶ δὲν πιστεύουν τὰ αἰσθηματικὰ λόγια τῶν νέων, ποῦ ἔχουν τοὺς ὅρκους τόσον εὔκολους· σὺ δὲ εἶσαι τόσον πιστὴ καὶ τόσο τὸν ἀγαπᾷς, ποῦ δὲν ἐννοεῖς νὰ πλησιάσῃς ἄλλον παρὰ μόνο τὸ Χαιρέα. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ὅταν ἦρθ' ἐκεῖνος ὁ χωρικὸς ἀπὸ τὰς Ἀχαρνὰς κ' ἔφερε δύο μνᾶς, ἀμούστακος καὶ αὐτὸς —εἶχε πάρει τὴν πούλησι ἀπ' τὰ κρασιὰ τοῦ πατέρα του—τὸν ἔδιωξες μὲ περιφρόνησι, γιατὶ θέλεις νὰ κοιμᾶσαι μόνο μὲ τὸ μορφονιὸ τὸ Χαιρέα.

ΜΟΥΣ. Τί; ἔπρεπε ν' ἀφήσω τὸ Χαιρέα καὶ νὰ πάρω ἐκεῖνον τὸν βρωμιάρην τὸν χωριάτη; Γιὰ μένα τὸ νοστιμώτερο γουρουνόπολο τῶν Ἀχαρνῶν εἶνε ὁ καλός μου Χαιρέας [1].

ΜΗΤ. Ἂς εἶνε· ἐκεῖνος ἦταν χωριάτης καὶ βρωμερός. Ἀλλὰ τὸν Ἀντιφῶντα τοῦ Μενεκράτους, ὁ ὁποῖος σοῦ ἐπρόσφερε μίαν μνᾶν διατὶ δὲν τὸν ἐδέχθης; Δὲν ἦτο ὡραῖος καὶ κομψὸς καὶ τῆς ἴδιας ἡλικίας μὲ τὸ Χαιρέα;

ΜΟΥΣ. Ναί, ἀλλ' ὁ Χαιρέας ἐφοβέρισε ὅτι θὰ μᾶς ἔσφαζε καὶ τοὺς δύο ἂν μὲ συνελάμβανε μὲ τὸν Ἀντιφῶντα.

ΜΗΤ. Ὅλοι οἱ ἄνδρες ἔτσι φοβερίζουν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε λόγος νὰ μὴν ἀπολαύσῃς ἐσὺ τὰ νειάτά σου καὶ νὰ ζήσῃς φρόνιμη, ὄχι ὡς ἑταίρα, ἀλλ' ὡς νὰ ἦσουν ἱέρεια τῆς Θεσμοφόρου. Ἀφήνω τὰ ἄλλα· σήμερον εἶνε ἡ ἑορτὴ τῶν ἀλωνιῶν· τί δῶρον σοῦ ἔκαμε διὰ τὴν ἑορτήν;

ΜΟΥΣ. Μὰ δὲν ἔχει, μητεροῦλά μου, τὸ καϋμένο τὸ παιδί.

ΜΗΤ. Μόνον αὐτὸς δὲν εὑρῆκε τρόπον νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸν πατέρα του; Δὲν μποροῦσε νὰ μεταχειρισθῇ ἕνα δόλον γιὰ ν' ἀπατήσῃ τὸ γέρο καὶ δὲν φοβερίζει τὴ μάνα του ὅτι ἂν δὲν τοῦ δώσῃ θὰ πάῃ ναύτης καὶ θὰ φύγῃ, ἀλλὰ κάθεται ἐδῶ καὶ μᾶς βασανίζει καὶ οὔτε αὐτὸς δίδει τίποτε, οὔτε ἀπὸ κείνους ποῦ μᾶς δίδουν μᾶς ἀφήνει νὰ παίρνωμεν; Ἀλλὰ νομίζεις, κόρη μου, ὅτι θὰ εἶσαι

1) Τὰ χοιρίδια τῶν Ἀχαρνῶν ἦσαν περίφημα καὶ παροιμιώδη.

πάντα δεκαοκτὼ ἐτῶν ἢ ὑποθέτεις ὅτι ὁ Χαιρέας θὰ ἔχῃ τὰ ἴδια αἰσθήματα ὅταν θὰ γείνῃ πλούσιος καὶ ἡ μητέρα του θὰ τοῦδρῃ καμμιὰ νύφη μὲ προῖκα μεγάλη; Νομίζεις ὅτι θὰ θυμᾶται ἀκόμη τὰ δάκρυα ἢ τὰ φιλιὰ καὶ τοὺς ὅρκους, ὅταν θὰ ἔχῃ ἀπέναντί του μιὰν προῖκα ἀπὸ πέντε τάλαντα;

ΜΟΥΣ. Θὰ θυμᾶται· ἀπόδειξις ὅτι καὶ τώρα δὲν παντρεύτηκε, ἀλλ' ἂν καὶ τὸν πιέζουν καὶ τὸν ἀναγκάζουν, ἀρνεῖται.

ΜΗΤ. Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ μὴ σὲ γελάσῃ καὶ τότε θὰ θυμηθῇς τὰ λόγια μου.

8.

Ἀμπελὶς καὶ Χρυσίς.

ΑΜΠΕΛΙΣ. Μπορεῖ ν' ἀγαπᾷ ἕνας ἄνδρας ποῦ μήτε ζηλεύει, μήτε θυμώνει, μήτε σ' ἐκτύπησε ποτέ, οὔτε σοῦκουψε τὶς πλεξοῦδες, οὔτε σοῦσχισε τὰ φορέματα;

ΧΡΥΣΙΣ. Λοιπὸν αὐτὰ μόνον εἶνε τοῦ ἔρωτος ἀποδείξεις, Ἀμπελίτσα;

ΑΜΠ. Ναὶ· τέτοιος εἶνε ὁ θερμὸς ἄνδρας· τὰ ἄλλα, τὰ φιλήματα καὶ τὰ δάκρυα καὶ οἱ ὅρκοι καὶ αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις εἶνε σημεῖα τοῦ ἔρωτος ποῦ ἀρχίζει· ἡ φωτιά του ὅλη φαίνεται στὴ ζηλοτυπία, ὥστε, ἂν, ὡς λέγεις, ὁ Γοργίας σὲ κτυπᾷ καὶ σὲ ζηλεύῃ, νὰ εἶσαι εὐχαριστημένη, νὰ πιστεύῃς ὅτι σ' ἀγαπᾷ καὶ νὰ εὔχεσαι νὰ εἶνε πάντα ἔτσι.

ΧΡΥΣ. Πάντα ἔτσι; Τί λές; Νὰ μὲ δέρνῃ πάντα;

ΑΜΠ. Ὄχι· ἀλλὰ νὰ στενοχωρῆται ἂν κυττάξῃς κανένα ἄλλον. Διότι ἂν δὲν σ' ἀγαπᾷ, γιατὶ νὰ θυμώνῃ ἂν ἔχῃς καὶ ἄλλον ἐραστήν;

ΧΡΥΣ. Ἀλλὰ δὲν ἔχω κανένα, καὶ αὐτὸς ἐνόμισε ἄδικα ὅτι μὲ ἀγαπᾷ ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, διότι κάποτε ἀνάφερα τὸ ὄνομά του.

ΑΜΠ. Καὶ αὐτὸ εἶνε καλό, νὰ νομίζῃ ὅτι σὲ κυνηγοῦν πλού-

σιοι· ἔτσι θ' ἀνησυχῇ περισσότερον καὶ θὰ φιλοτιμῆται νὰ μὴ φανῇ κατώτερος εἰς τὰ δῶρά του ἀπὸ τοὺς ἀντεραστάς.

ΧΡΥΣ. Ἀλλ' αὐτὸς μόνον θυμώνει καὶ δέρνει, δὲν δίδει δὲ τίποτε.

ΑΜΠ. Θὰ δώσῃ· οἱ ζηλιάρηδες, ὅταν τοὺς παρασφίξῃ ἡ ζήλεια, γίνονται ἀνοικτοχέρηδες.

ΧΡΥΣ. Δὲν ἐννοῶ γιατὶ θέλεις καὶ καλὰ νὰ δέχωμαι μπάτσους, Ἀμπελίτσα.

ΑΜΠ. Ὄχι, ἀλλ' ὅπως σοῦ εἶπα, ὁ ἔρωτας δυναμώνει ὅταν δῇ ὅτι δὲν τὸν προσέχουν· ἐξ ἐναντίας δέ, ἅμα ὁ ἐραστὴς βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἀντίζηλον, ἡ ἐπιθυμία του ψυχραίνεται. Αὐτὰ σοῦ τὰ λέγω ἐγὼ ποῦ ἔχω δουλέψῃ εἴκοσι χρόνια σ' αὐτὸ τὸ στάδιο, ἐνῷ σὺ εἶσαι δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἴσως δὲ καὶ μικρότερη. Ἂν θέλῃς, θὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ κάτι ποῦ μοῦ συνέβη ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν· μὲ εἶχε τότε ὁ Δημόφαντος ὁ τοκιστὴς ποῦ κατοικεῖ πίσω ἀπὸ τὴν Ποικίλην. Αὐτὸς ὁ τσιγγούνης δὲν μοῦδωκε ποτὲ περισσότερον ἀπὸ πέντε δραχμὲς καὶ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ τῶχῃ μονοπώλιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἔρωτάς του ἦτο πολὺ ἐπιπόλαιος. Ποτὲ δὲν τὸν ἤκουσα ν' ἀναστενάξῃ, οὔτε τὸν εἶδα νὰ δακρύσῃ, οὔτε ἦρθε νὰ μοῦ κτυπήσῃ ποτὲ τὴν πόρτα εἰς ὥραν περασμένην τῆς νύκτας, ἀλλὰ μόνον ποῦ ἐκοιμᾶτο καμμιὰ φορὰ μαζῆ μου καὶ αὐτὸ σπανίως. Ἀλλ' ὅταν μιὰ φορὰ ἦλθε καὶ δὲν τὸν ἐδέχθηκα—διότι ἦτο μέσα ὁ Καλλίδης ὁ ζωγράφος ποῦ μοῦχε στείλῃ δέκα δραχμὲς—μ' ἔβρισε κι' ἔφυγε. Ὅταν δὲ εἶδε ὅτι ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ ἐγὼ δὲν ἔστειλα νὰ τὸν ζητήσω καὶ ὁ Καλλίδης ἦτον πάλι μέσα, ὁ Δημόφαντος ἤρχισε ν' ἀνάβῃ καὶ μιὰ ἡμέρα ποῦ βρῆκε ἀνοικτὴ τὴν πόρτα ἐμπῆκε καὶ ἦτο ἔξω φρενῶν· ἔκλαιε, μ' ἐκτύπα, ἐφοβέριζε νὰ σκοτώσῃ, μοῦ ἔσχισε τὸ φόρεμα καὶ εἰς τὸ τέλος μοῦ ἔδωκε ἕνα τάλαντον καὶ μὲ εἶχε ὀκτὼ ὁλόκληρους μῆνες μοναχική. Καὶ ἡ γυναῖκά του ἔλεγε σ' ὅλους ὅτι τῆς τὸν ἐτρέλλανα μὲ μάγια· ἀλλὰ τὰ μάγια ἦτον ἡ ζήλεια. Ὥστε καὶ σύ, Χρυσίδα, νὰ μεταχειρισθῇς γιὰ τὸν Γοργίαν

τὰ ἴδια μάγια· θὰ γείνῃ δὲ πλούσιος αὐτὸς ὁ νέος ἅμα ὁ πατέρας του ἀποθάνῃ.

9.

Δορκάς, Παννυχίς, Φιλόστρατος, Πολέμων.

ΔΟΡΚΑΣ. Τί πάθαμε, κυρά, τί πάθαμε! Ὁ Πολέμων ἐγύρισε ἀπὸ τὸν πόλεμον πλούσιος, ὡς λένε· τὸν εἶδα δὲ κι' ἐγὼ μὲ μανδύα κατακόκκινον καὶ μὲ πολλοὺς ἀκολούθους. Καὶ οἱ φίλοι του ὡς τὸν εἶδαν ἔτρεχαν νὰ τὸν χαιρετοῦν. Ἔτσι εὗρῆκα καιρὸν νὰ πλησιάσω τὸν ὑπηρέτην ποῦ εἶχε πάῃ μαζῆ του ἔξω καὶ τὸν ἀρώτησα· δὲν μοῦ λές, Παρμένων, τοῦ εἶπα, ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτησα, πῶς τὰ περάσατε καὶ τί καλὰ ἐφέρατε ἀπὸ τὸν πόλεμον;

ΠΑΝΝΥΧΙΣ. Δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ πῇς αὐτὰ ἀμέσως, ἀλλά: «Δοξάζω τοὺς θεοὺς ποῦ σωθῆκατε, μάλιστα τὸν φιλόξενον Δία καὶ τὴν πολεμικὴν Ἀθηνᾶν· ἡ κυρά μου δὲν ἔπαυε νὰ ρωτᾷ καὶ νὰ πληροφορῆται ποῦ εἶσθε καὶ τί κάνετε»· ἂν ἔλεγες δὲ καὶ ὅτι ἔκλαια καὶ πάντοτε θυμώμουνα τὸν Πολέμωνα, θὰ ἦτο ἀκόμη καλλίτερα.

ΔΟΡΚ. Τὰ εἶπα ὅλα στὴν ἀρχή, ἀλλὰ ἐβιαζόμουνα νὰ σοῦ πῶ τί ἤκουσα. Ἔτσι ἄρχισα τὴν κουβέντα μου μὲ τὸν Παρμένοντα· «Βέβαια, Παρμένων, θὰ βούυζαν τ' αὐτιά σας ἐκεῖ ποῦ ἤσαστε, διότι πάντοτε σᾶς ἐμελέτα κι' ἔκλαιε ἡ κυρά μου, μάλιστα ἂν ἤρχετο κανεὶς ἀπὸ τὸν πόλεμον· καὶ ὅταν ἐμαθαίναμε ὅτι ἐσκοτώθηκαν πολλοί, ἐτράβα τὰ μαλλιά της, ἐκτύπα τὰ στήθια της καὶ ἦτον ἀπαρηγόρητη».

ΠΑΝ. Εὖγε, Δορκάς, ὡραῖα τὰ εἶπες.

ΔΟΡΚ. Κατόπιν ἀπὸ αὐτὰ τὸν ἀρώτησα αὐτὰ ποῦ σοῦ εἶπα· καὶ αὐτὸς μοῦ εἶπε· δόξα νἄχουν οἱ θεοί, λαμπρὰ ἐγυρίσαμεν.

ΠΑΝ. Ἔτσι ἀπήντησε καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ σοῦ πῇ ὅτι μ' ἐθυμότανε ὁ Πολέμων, ὅτι μ' ἐπιθυμοῦσε καὶ εὐχότανε νὰ μὲ ξαναδῇ;

ΔΟΡΚ. Ἔλεγε πολλὰ τέτοια. Ἀλλὰ κεῖνο ποῦ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶνε ὅτι ἔφεραν πολλὰ πλούτη, χρυσάφι, φορέματα, δούλους καὶ ἐλεφαντοκόκαλο. Τόσα χρήματα ἔφερε ὁ Πολέμων, ποῦ τὰ μετρᾷ μὲ τὸν μέδιμνον, πολλοὺς μεδίμνους. Εἶχε δὲ καὶ ὁ Παρμένων εἰς τὸν μικρόν του δάκτυλον ἕνα δακτυλίδι πολὺ μεγάλο καὶ πολύγωνον μὲ μία πέτραν τρίχρωμη καὶ κόκκινη εἰς τὸ ἐπάνω μέρος. Ἤθελε νὰ μοῦ διηγηθῇ πῶς ἐπέρασαν τὸν ποταμὸν Ἅλυν, πῶς ἐσκότωσαν κάποιον Τιριδάταν, καὶ πῶς ἀνδραγάθησε ὁ Πολέμων στὴ μάχη ποῦ ἔκαμαν μὲ τοὺς Πισίδας· ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἀφῆκα καὶ ἔτρεξα νὰ σὲ εἰδοποιήσω διὰ νὰ σκεφθῇς τί πρέπει νὰ κάμῃς. Διότι ἂν ἔλθῃ ὁ Πολέμων—καὶ ἐξάπαντος θἄρθῃ ἅμα γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς γνωρίμους του—καὶ εὕρῃ ἐδῶ στὸ σπίτι μας τὸν Φιλόστρατον, τί νομίζεις ὅτι θὰ κάμῃ;

ΠΑΝ. Πρέπει νὰ σκεφθοῦμε, Δορκάς, τί πρέπει νὰ γείνῃ, διότι οὔτε τὸν Φιλόστρατον εἶνε φρόνιμον νὰ διώξωμεν, ποῦ μᾶς ἔδωκε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἕνα τάλαντον, εἶνε δὲ καὶ ἔμπορος καὶ ὑπόσχεται νὰ δώσῃ πολλά, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν Πολέμωνα εἶνε καλὸν νὰ μὴ δεχθοῦμε, ἀφοῦ ἐγύρισε μὲ τόσα πλούτη, εἶνε δὲ καὶ ζηλιάρης· καὶ ἀφοῦ ὅταν ἦτο φτωχὸς ἦτο ἀνυπόφορος, φαντάζεσαι τί εἶνε ἱκανὸς νὰ κάνῃ τώρα.

ΔΟΡΚ. Ἄ, νάτος, ἔρχεται.

ΠΑΝ. Θὰ λιποθυμήσω, Δορκάς, διότι δὲν ξέρω τί νὰ κάμω.

ΔΟΡΚ. Ὦ τρομάρα μου! ἔρχεται καὶ ὁ Φιλόστρατος.

ΠΑΝ. Τί νὰ γείνω; Γιατὶ δὲν ἀνοίγει ἡ γῆ νὰ μὲ καταπιῇ;

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ. Ἤμεν νὰ πιοῦμε, Πανυχίδα.

ΠΑΝ. Μὲ κατέστρεψες. Καλῶς ὥρισες, Πολέμων· πολὺ ἄργησες νὰ μᾶς ἔρθῃς.

ΠΟΛΕΜΩΝ. Ποιὸς εἶνε αὐτὸς ποῦ σοῦ μιλᾷ; Σιωπᾷς; Ὥραια! Ἐγὼ ἦρθα τρεχάτος ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας σὲ πέντε μέρες ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἰδῶ αὐτὴν τὴν γυναῖκα καὶ ὁρίστε τὴν βρίσκω μὲ ἄλλον. Ἀλλὰ καλὰ τὴν παθαίνω καὶ σ' εὐχαριστῶ, διότι ἔτσι δὲν θὰ μὲ τσακώσῃς πειὰ στὰ βρόχια σου.

ΦΙΛ. Καὶ ποῖος εἶσαι τοῦ λόγου σου;

ΠΟΛ. Δὲν ἔχεις ἀκούσῃ τὸν Πολέμωνα τὸν Στειριέα ἀπὸ τὴν Πανδιονίδα φυλήν, ἄλλοτε χιλίαρχον, τώρα δὲ διοικητὴν πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐραστὴν τῆς Παννυχίδος, ὅταν ἀκόμη τὴν ἐνόμιζα ὅτι ἦτον ἄνθρωπος ;

ΦΙΛ. Τώρα ὅμως, ἀρχηγὲ τῶν μισθοφόρων, ἡ Παννυχὶς εἶνε δική μου· ἔλαβε ἕνα τάλαντον, θὰ λάβῃ δὲ καὶ ἄλλον ἅμα διαθέσω τὸ φορτίον ποῦ μοῦρθε αὐτὲς τὶς μέρες. Καὶ τώρα πᾶμε, Παννυχίδα· ἄφησε δὲ αὐτὸν νὰ κάνῃ τὸν χιλίαρχον εἰς τὴν χώραν τῶν Ὀδρυσσῶν [1].

ΔΟΡΚ. Εἶνε ἐλευθέρα καὶ μπορεῖ νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ ἂν θέλῃ.

ΠΑΝ. Τί νὰ κάμω, Δορκάς ;

ΔΟΡΚ. Τὸ καλλίτερο εἶνε νὰ πᾷς σπίτι. Ἔτσι ποῦ εἶνε θυμωμένος ὁ Πολέμων δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ μείνῃς μαζῆ του· καὶ ἡ ζηλοτυπία θὰ τὸν ἀνάψῃ περισσότερον.

ΠΑΝ. Ἂν θέλῃς, πᾶμε μέσα.

ΠΟΛ. Σᾶς προλέγω ὅτι σήμερον θὰ πιῆτε μαζῆ διὰ τελευταίαν φοράν. Δὲν ἔχω χύσῃ τόσο αἷμα ἐγὼ στὸν πόλεμο γιὰ ν' ἀφήνω νὰ μοῦ μπαίνουν στὸ ρουθοῦνι. Κάλεσε τοὺς Θρᾷκας, Παρμένων, νὰ ἔλθουν ὡπλισμένοι καὶ νὰ πιάσουν τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ. Εἰς τὸ μέτωπον νὰ παραταχθοῦν οἱ ὁπλῖται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη οἱ σφενδονῖται καὶ οἱ τοξόται, οἱ δὲ ἄλλοι κατόπιν.

ΦΙΛ. Γιὰ παιδαρέλια μᾶς πῆρες, βρὲ μισθοφόρε, καὶ πολεμᾷς νὰ μᾶς ἐκφοβίσῃς μ' αὐτά ; Ἔσφαξες ποτέ σου κανένα κόκορα ; Ἐγὼ ἀμφιβάλλω ἂν ἔχῃς δῇ πόλεμον. Τὸ πολὺ ποῦ δύναμαι νὰ σοῦ ἀναγνωρίσω εἶνε ὅτι ἐχρημάτισες φρουρὸς σὲ κανένα μικρὸ ὀχύρωμα ὡς διμοιρίτης.

ΠΟΛ. Σὲ λιγάκι ποῦ θὰ μᾶς δῇς νὰ ἐρχώμεθα εἰς ἐπίθεσιν καὶ θ' ἀστράφτουν τὰ ὅπλα, θὰ μάθῃς τί εἶμαι καὶ ποιὸς εἶμαι.

---

1) Ἡ χώρα τῶν Ὀδρυσσῶν ἔκειτο πέραν τῆς Θρᾴκης καὶ ἐθεωρεῖτο πολὺ μακρυνὴ ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Λουκιανοῦ.

ΦΙΛ. Καλὰ νὰ παρασκευασθῆτε καὶ νἄρθετε. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἐδῶ ὁ Τίβιος—διότι μόνον αὐτὸς μὲ ἀκολουθεῖ—θὰ σᾶς πάρωμεν μὲ τὶς πέτρες καὶ θὰ σᾶς κάμωμεν νὰ μὴ ξέρετε ἀπὸ ποῦ νὰ φύγετε.

10.

Χελιδόνιον καὶ Δροσίς.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ. Δὲν σοῦρχεται πειά, Δροσί, ὁ νέος ὁ Κλεινίας; Ἔχω πολὺν καιρὸν νὰ τὸν δῶ στὸ σπίτι σας.

ΔΡΟΣΙΣ. Δὲν ἔρχεται· τοῦ ἀπηγόρευσε ὁ δάσκαλός του νὰ μὲ πλησιάζῃ.

ΧΕΛ. Καὶ ποιὸς εἶνε ὁ δάσκαλός του; Μήπως ὁ παιδαγωγὸς Διότιμος; Αὐτὸς εἶνε φίλος μου.

ΔΡΟΣ. Ὄχι, ἀλλ' ὁ Ἀρισταίνετος ποῦ κακὸ χρόνο νἄχῃ.

ΧΕΛ. Ἐκεῖνος ὁ κατσουφιασμένος μὲ τὰ πολλὰ μαλλιὰ καὶ τὰ μεγάλα γένεια, ποῦ συνειθίζει νὰ περιπατῇ εἰς τὴν Ποικίλην Στοὰν μὲ τοὺς νέους;

ΔΡΟΣ. Ἐκεῖνος ὁ ἀπατεῶνας ποῦ νὰ τὸν δῶ νὰ τὸν τραβᾷ στὴν κρεμάλα ὁ δήμιος ἀπὸ τὰ γένεια.

ΧΕΛ. Καὶ γιατὶ τώρα αὐτὸς ἔκαμε τὸν Κλεινίαν νὰ τραβηχθῇ ἀπὸ σένα;

ΔΡΟΣ. Δὲν ξέρω, Χελιδόνιον· ἀλλ' ἐνῷ τὸ παιδὶ δὲν ἐκοιμήθη ποτὲ μὲ ἄλλην, ἀφ' ὅτου ἐγνώρισε γυναῖκα—καὶ ἡ πρώτη γυναῖκα ποὺπλησίασε ἤμουν ἐγὼ—ἔχει τρεῖς ἡμέρες τώρα νὰ φανῇ ἐδῶ. Καὶ ἐπειδὴ ἤρχισα νὰ στενοχωροῦμαι — δὲν ξέρω δὲ τί μοῦ συμβαίνει μ' αὐτὸ τὸ παιδὶ—ἔστειλα τὴν Νεβρίδα νὰ τὸν ζητήσῃ εἰς τὰ μέρη ὅπου συχνάζει, εἰς τὴν Ἀγορὰν ἢ εἰς τὴν Ποικίλην. Αὐτὴ δὲ μοῦ εἶπε ὅτι τὸν εἶδε νὰ περιπατῇ μὲ τὸν Ἀρισταίνετον καὶ τοῦ ἔκαμε νεῦμα ἀπὸ μακράν. Αὐτὸς ἐκοκκίνισε κἐχαμήλωσε τὰ μάτια του καὶ δὲν ἐγύρισε πειὰ νὰ τὴν κυτάξῃ. Ἤρχοντο πρὸς τὴν πολιν καὶ ἡ Νεβρὶς τοὺς ἠκολούθησε ἕως στὸ Δίπυλον· ἀλλ'

ἐπειδὴ ὁ Κλεινίας δὲν ἐγύρισε νὰ τὴν κυτάξῃ, ἐπέστρεψε χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτε θετικὸν νὰ μοῦ πῇ. Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς τί ἔχω ὑποφέρῃ ἀπὸ τότε νὰ σκέπτωμαι τί ἔχει μαζῆ μου τὸ ἀγόρι μου, μήπως τὸ δυσαρέστησα εἰς τίποτε ἢ μήπως ἀγάπησε ἄλλην καὶ μ' ἐμίσησε, ἢ μήπως ὁ πατέρας του τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἔλθῃ. Πολλὲς τέτοιες σκέψεις ἔκανα καὶ βράδυ βράδυ βλέπω καὶ ἔρχεται ὁ Δρόμων καὶ μοῦ φέρνει αὐτὸ τὸ γράμμα ἀπ' αὐτόν. Πάρ' το καὶ διάβασ' το, Χελιδόνιον· νομίζω ὅτι ξέρεις γράμματα.

ΧΕΛ. Ἂς δοῦμε τί λέει. Τὸ γράψιμο δὲν εἶνε πολὺ καθαρὸν καὶ φανερώνει ὅτι αὐτὸς ποῦ ἔγραψε τὸ γράμμα ἦτο βιαστικός. Ἀλλ' ἂς διαβάσωμεν· «Ὅτι σὲ ἀγαποῦσα, Δροσί, ἔχω μάρτυρας τοὺς θεούς».

ΔΡΟΣ. Τὸ κακόμοιρο, ἀπὸ τὴν βιάσι καὶ τὴν ταραχή του ἐλησμόνησε νὰ γράψῃ τὸ χαιρετισμό [1].

ΧΕΛ. «Καὶ τώρα ὄχι ἀπὸ μῖσος, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης σὲ ἀποφεύγω· διότι ὁ πατέρας μὲ παρέδωκεν εἰς τὸν Ἀρισταίνετον νὰ μὲ διδάξῃ φιλοσοφίαν καὶ ἐκεῖνος ἔμαθε τὰς σχέσεις μας καὶ μοῦ ἔκαμε αὐστηρὰς ἐπιπλήξεις καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε ἀπρεπὲς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρχιτέλους καὶ τῆς Ἐρασικλείας νὰ συζῇ μὲ μίαν ἑταίραν καὶ ὅτι εἶνε πολὺ καλλίτερον νὰ προτιμῶ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὴν ἡδονήν».

ΔΡΟΣ. Νὰ μὴ ξημερωθῇ ὁ ξεκουτιάρης ποῦ διδάσκει τέτοια πράμματα τὸ παιδί.

ΧΕΛ. «Καὶ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ κάνω ὅ,τι μοῦ λέει, διότι μὲ παρακολουθεῖ καὶ μὲ παραφυλάττει αὐστηρῶς καὶ δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ στρέψω τὰ μάτια μου σὲ ἄλλον παρὰ μόνον εἰς αὐτόν· καὶ ἂν εἶμαι φρόνιμος καὶ κάνω πᾶν ὅ,τι μοῦ λέγει, μοῦ ὑπόσχεται νὰ γείνω καθ' ὅλα εὐτυχὴς καὶ ἐνάρετος, ἀφοῦ γυμνασθῶ εἰς τοὺς κόπους καὶ τὴν σκληραγωγίαν. Αὐτὰ σοῦ ἔγραψα μίαν

1) Ἐννοεῖ τὸ «χαίρειν», μὲ τὸ ὁποῖον οἱ ἀρχαῖοι ἤρχιζαν τὰς ἐπιστολάς των· π. χ. Κλεινίας Ἀρισταινέτῳ χαίρειν.

στιγμὴν ποῦ κατώρθωσα νὰ διαφύγω τὴν ἐπίβλεψίν του. Εὐτύχει καὶ ἐνθυμοῦ τὸν Κλεινίαν».

ΔΡΟΣ. Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ γράμμα, Χελιδόνιον :

ΧΕΛ. Βέβαια δὲν εἶνε καθόλου εὐχάριστον, ἀλλὰ τὸ «ἐνθυμοῦ τὸν Κλεινίαν» ἀφήνει κάποιαν ἐλπίδα.

ΔΡΟΣ. Ἔτσι κι' ἐμένα μοῦ 'φάνηκε. Ἀλλὰ πεθαίνω ἀπὸ ἔρωτα καὶ τί νὰ κάμω δὲν ξέρω. Ὁ Δρόμων ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἀρισταίνετος εἶνε παιδεραστὴς καὶ μὲ τὴν πρόφασιν τῶν μαθημάτων ἔχει τὰ ὡραιότερα παιδιά· καὶ μὲ τὸν Κλεινίαν κρυφομιλεῖ καὶ τοῦ ὑπόσχεται ὅτι θὰ τὸν κάμῃ μεγάλον καὶ ἔνδοξον. Ἐκτὸς τούτου τὸν παίρνει καὶ διαβάζουν μαζῆ κάτι ἐρωτικοὺς λόγους τῶν παλαιῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς μαθητάς των καὶ ὅλο μὲ τὸν Κλεινίαν καταγίνεται. Ἐφοβέριζε δὲ ὁ Δρόμων ὅτι θὰ τὰ πῇ αὐτὰ καὶ στὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ.

ΧΕΛ. Ἔπρεπε, Δροσί, νὰ τὸν μπουκώσῃς τὸν Δρόμωνα.

ΔΡΟΣ. Τὸν ἐφιλοδώρησα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτὸ εἶνε μὲ τὸ μέρος μου· διότι καὶ αὐτὸν τὸν πονεῖ τὸ δόντι γιὰ τὴν Νεβρίδα.

ΧΕΛ. Ὅλα θὰ πᾶν καλὰ καὶ νὰ μὴ ἀνησυχῇς. Ἐγὼ δὲ σκέπτομαι καὶ νὰ γράψω στὸν τοῖχον εἰς τὸν Κεραμεικόν, ὅπου ὁ Ἀρχιτέλης συνειθίζει νὰ περιπατῇ, ὅτι ὁ Ἀρισταίνετος διαφθείρει τὸν Κλεινίαν κι' ἔτσι θὰ βοηθήσω τὸν Δρόμωνα εἰς τὴν ἐνέργειάν του.

ΔΡΟΣ. Καὶ πῶς μπορεῖς νὰ τὸ γράψῃς χωρὶς νὰ σὲ δοῦν ;

ΧΕΛ. Θὰ πάω νύκτα καὶ θὰ τὸ γράψω μὲ κάρβουνο.

ΔΡΟΣ. Εὐχαριστῶ, Χελιδόνιον, διὰ τὴν συμμαχίαν σου ἐναντίον τοῦ ἀγύρτου Ἀρισταινέτου.

11.

Τρύφαινα καὶ Χαρμίδης.

ΤΡΥΦΑΙΝΑ. Ξανακούστηκε νὰ δώσῃς πέντε δραχμὲς σὲ μιὰν ἑταίραν γιὰ νὰ κοιμηθῇς μαζῆ της κι' ἔπειτα στὸ κρεββάτι νὰ γυρίζῃς ἀπ' τἄλλο μέρος, ν' ἀναστενάζῃς καὶ νὰ κλαῖς ; Ἀλλ' οὔτε

ἤπιες μὲ ὄρεξιν, οὔτε ἔφαγες· διότι καὶ στὸ τραπέζι σ' ἔβλεπα ποῦ ἐδάκρυζες καὶ ὅλη τὴν ὥρα δὲν ἔπαυσες νὰ κλαῖς σὰν παιδάκι. Δὲν μοῦ λὲς λοιπόν, Χαρμίδη, γιατὶ κάνεις ἔτσι; Πές μου τί σοῦ συμβαίνει διὰ νὰ ἔχω τοὐλάχιστον αὐτὸ τὸ κέρδος ποῦ ἀγρύπνησα μαζῆ σου ὅλη τὴ νύκτα.

ΧΑΡΜΙΔΗΣ. Εἶμαι τρελλὸς ἀπὸ ἔρωτα, Τρύφαινα, καὶ δὲν ὑποφέρω πειά.

ΤΡΥΦ. Ὅτι δὲν εἶσαι ἐρωτευμένος μαζῆ μου εἶνε φανερόν, διότι δὲν θὰ μὲ παρημέλεις, ἀφοῦ μ' ἔχεις εἰς τὴν διάθεσί σου, καὶ δὲν θὰ μ' ἔσπρωχνες ὅσες φορὲς ἔκαμα νὰ σ' ἀγκαλιάσω καὶ εἰς τὸ τέλος ἔβαλες μεταξύ μας τὸ φόρεμά σου ὡς τεῖχος διὰ νὰ μὴ μπορῶ νὰ σοῦ 'γγίξω. Ποιὰ εἶνε λοιπὸν αὐτὴ ποῦ ἀγαπᾷς; Πές μου, καὶ ἴσως μπορέσω νὰ σὲ βοηθήσω εἰς τὸν ἔρωτά σου, διότι ξέρω ἀπὸ τέτοια.

ΧΑΡΜ. Τὴν ξέρεις πολὺ καλὰ καὶ σὲ ξέρει· διότι δὲν εἶνε ἀπὸ τὰς ἀγνώστους ἑταίρας.

ΤΡΥΦ. Πές μου τ' ὄνομά της, Χαρμίδη.

ΧΑΡΜ. Τὸ Φιλημάτιον.

ΤΡΥΦ. Εἶνε δύο μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα· ποιὰ ἀπὸ τὶς δυό; Ἡ Πειραιώτισσα ποῦ διεκορεύθη πρὸ ὀλίγου καιροῦ καὶ τὴν ἔχει ἐρωμένην ὁ Δάμυλλος ὁ υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ, ἢ ἡ ἄλλη, ποῦ τὴν λένε Παγίδα;

ΧΑΡΜ. Αὐτὴ εἶνε, καὶ πραγματικῶς ὁ δυστυχὴς ἔχω πέσῃ εἰς τὴν παγίδα καὶ νὰ γλυτώσω δὲν μπορῶ.

ΤΡΥΦ. Καὶ γι' αὐτὴν ἔκλαιγες;

ΧΑΡΜ. Ναί.

ΤΡΥΦ. Καὶ τὴν ἀγαπᾷς πολὺν καιρὸ ἢ νεοσύλλεκτος εἶσαι;

ΧΑΡΜ. Ὄχι, εἶνε ἑφτὰ μῆνες σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, ποῦ τὴν εἶδα πρώτη φορά.

ΤΡΥΦ. Καὶ τὴν εἶδες ὁλόκληρη ἢ μόνον τὸ πρόσωπο καὶ ὅσα μέρη ἀπὸ τὸ σῶμά της ἀφήνει νὰ φαίνωνται μία γυναῖκα ποῦ ἔχει πατήσῃ τὰ σαράντα πέντε;

ΧΑΡΜ. Καὶ ὅμως ὁρκίζεται ὅτι κατὰ τὸν ἑπόμενον Ἐλαφηβολιῶνα [1] θὰ κλείσῃ τὰ εἴκοσι δύο.

ΤΡΥΦ. Καὶ σὺ καλλίτερα πιστεύεις τοὺς ὅρκους της παρὰ τὰ μάτια σου; Νὰ τὴν παρατηρήσῃς μὲ προσοχὴ καὶ νὰ δῇς στοὺς κροτάφους της, ὅπου μόνον ἔχει δικά της μαλλιά· τὰ ἄλλα εἶνε ψεύτικα καὶ ξένα. Ἀλλ' εἰς τοὺς κροτάφους, ὅταν ἐξασθενήσῃ ἡ μπογιὰ ποῦ τὰ βάφει, ἀρχίζουν καὶ ξασπρίζουν. Καὶ ἂν αὐτὸ δὲν σὲ ἀρκῇ, προσπάθησε νὰ τὴ δῇς καὶ γυμνήν.

ΧΑΡΜ. Ποτὲ δὲν συγκατετέθη εἰς αὐτό.

ΤΡΥΦ. Ἐννοεῖται, διότι ἤξερε ὅτι θὰ τὴν σιχαθῇς, ἅμα δῇς τὴς ἄσπρες κηλῖδες ποῦ ἔχει, διότι ἀπὸ τὸ λαιμὸ ἕως τὰ γόνατα ὁμοιάζει μὲ πάρδαλιν. Καὶ ἔκλαιες διότι δὲν ἀπήλαυσες μιὰ τέτοια γυναῖκα; Βέβαια θὰ σοῦ κάνῃ δυσκολίας καὶ περιφρονήσεις.

ΧΑΡΜ. Ναί, Τρύφαινα, ἂν καὶ ἔχει λάβει τόσα καὶ τόσα ἀπὸ μένα. Καὶ τώρα ἐπειδὴ δὲν εἶχα νὰ τῆς δώσω τὴς χίλιες δραχμὲς ποῦ μοῦ ζητοῦσε, διότι ὁ πατέρας εἶνε σφικτὸς καὶ δὲν μοῦ δίδει, ἐδέχθη τὸν Μοσχίωνα καὶ σ' ἐμένα ἔκλεισε τὴν πόρτα· ἐγὼ δὲ γιὰ νὰ τὴν πεισμώσω καὶ νὰ τῆς ἀποδώσω τὴ λύπη ποῦ μοῦ προξένησε, ἐπῆρα σένα.

ΤΡΥΦ. Μὰ τὴν Ἀφροδίτην δὲν θὰρχόμουνα, ἂν ἤξερα ὅτι μ' ἐπῆρες μ' αὐτὸν τὸν σκοπόν, διὰ νὰ πεισμώσῃς ἄλλην καὶ μάλιστα ἕνα σαράβαλο σὰν τὸ Φιλημάτιον. Ἀλλὰ φεύγω, γιατὶ ξημερόνει· ἔχει λαλήσῃ τρεῖς φορὲς ὁ πετεινός.

ΧΑΡΜ. Μὴ φεύγῃς τόσο γρήγορα, Τρύφαινα· διότι ἂν εἶνε ἀληθινὰ αὐτὰ ποῦ λὲς γιὰ τὸ Φιλημάτιον, ἡ περροῦκα, τὸ βάψιμον καὶ τὸ παρδαλό της δέρμα, οὔτε θὰ γυρίσω πειὰ νὰ τὴν κυτάξω.

ΤΡΥΦ. Ρώτησε τὴ μητέρα σου, ἂν ἔτυχέ ποτε νὰ τὴ δῇ στὸ λουτρό. Ὅσω γιὰ τὰ χρόνια της, νὰ ρωτήσῃς τὸν πάππο σου, ἂν ζῇ ἀκόμη.

ΧΑΡΜ. Λοιπὸν ἀφοῦ εἶνε τέτοια, ἂς ρίξωμε κάτω τὸ τεῖχος

---

1) Ὁ ἔνατος μὴν τῶν Ἀθηναίων ὅτε ἑωρτάζοντο τὰ Ἐλαφηβόλια.

ποῦ μᾶς χωρίζει, καὶ ἔλα ν' ἀγκαλιασθοῦμε καὶ ν' ἀπολαύσωμεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Μὲ τὸ Φιλημάτιον κάθε σχέσις ἐτελείωσε.

12.

Ἰόεσσα, Πυθιὰς καὶ Λυσίας.

ΙΟΕΣΣΑ. Μὲ περιφρονεῖς, Λυσία; Ἔχεις δίκιο γιατὶ οὔτε χρήματα σοῦ ἐζήτησα ποτέ, οὔτε τὴν πόρτα σοῦκλεισα νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἔχω ἄλλον μέσα, οὔτε σὲ ἠνάγκασα ν' ἀπατήσῃς τὸν πατέρα σου, ἢ νὰ κλέψῃς τίποτε ἀπὸ τὴν μητέρα σου καὶ νὰ μοῦ τὸ φέρῃς ὡς κάνουν ἡ ἄλλες, ἀλλ' ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ σ' ἐδέχθηκα χωρὶς πληρωμὴ καὶ χωρὶς δῶρα. Ξέρεις πόσους ἐραστὰς ἔδιωξα, τὸν Ἠθοκλέα ποῦ εἶνε τώρα πρύτανις, τὸν Πασσίωνα τὸν πλοίαρχον καὶ τὸν ὁμήλικόν σου τὸν Μέλισσον, ἂν καὶ πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀπέθανεν ὁ πατέρας του κ' ἐπῆρε στὰ χέρια του τὴν περιουσία. Ἐγὼ δὲ εἶχα μόνον ἐσένα, ὅπως ἡ Σαπφὼ τὸν Φάωνα, καὶ δὲν εἶχα μάτια γιὰ ἄλλον, οὔτε ἄνοιγα τὴν πόρτα μου εἰς ἄλλον παρὰ σὲ σένα· διότι ἐνόμιζα ἡ ἀνόητη ὅτι οἱ ὅρκοι σου ἦσαν ἀληθινοὶ καὶ γιὰ σένα ἤμουν φρόνιμη, ὡς ἡ Πηνελόπη, καὶ δὲν ἔδιδα προσοχὴ εἰς τὴν μητέρα ποῦ θύμωνε καὶ μὲ κατηγοροῦσε στὶς φιλενάδες μου. Ἀλλὰ σὺ ἅμα ἐνόησες ὅτι ἤμουν ἀφωσιωμένη καὶ πέθαινα γιὰ σένα, πότε μὲ τὴν Λύκαινα ἔπαιζες μπροστά μου, γιὰ νὰ μὲ σκάζῃς, πότε, ἐνῷ ἤσουν πλαγιασμένος μαζῆ μου, ἐπαινοῦσες τὴν ἀρπίστριον Μαγίδιον. Ἐγὼ δὲ ἔκλαια, γιατὶ ἐνοοῦσα ὅτι τὰ ἔκανες αὐτὰ γιὰ νὰ μὲ βρίζῃς. Καὶ πρὸ καιροῦ, ὅταν διεσκεδάζατε μαζῆ, ὁ Θράσων, σὺ καὶ ὁ Δίφιλος, εἴχατε ἐκεῖ τὴν αὐλητρίδα Κυμβάλιον καὶ τὴν Πυραλλίδα, ποῦ εἶνε ἐχθρά μου καὶ σὺ τὸ ἤξερες. Ὅταν δὲ ἐφίλησες τὸ Κυμβάλιον πέντε φορὲς ὀλίγον μ' ἐπείραξε· διότι τὸν ἑαυτόν σου ὕβριζες ποῦ φιλοῦσες μιὰ τέτοια γυναῖκα· ἀλλὰ πῶς μποροῦσα νὰ σὲ βλέπω νὰ κάνῃς νεύματα στὴν Πυραλλίδα καὶ κάθε φορὰ ποῦ ἔπινες νὰ τῆς προσφέρῃς τὸ ποτῆρι καὶ νὰ λὲς τοῦ ὑπηρέτου στ' αὐτί, ἂν δὲν ζητήσῃ ἡ Πυ-

ραλλὶς νὰ μὴ δώσῃ σὲ κανένα ἄλλον νὰ πιῇ; Εἰς τὸ τέλος ἐδάγκασες ἕνα μῆλο, μιὰ στιγμὴ ποῦ εἶδες τὸν Δίφιλον νὰ μὴν προσέχῃ—διότι μιλοῦσε μὲ τὸν Θράσωνα—καὶ μὲ τρόπο ἔσκυψες καὶ τὸ πέταξες στὸν κόρφο της καὶ αὐτὴ τὸ φύλαξε ἀνάμεσα στὰ βυζιά της καὶ τὄκρυψε στὸ στηθόδεσμό της. Δὲν ἐφρόντισες κἂν νὰ μὴ σὲ δῶ. Ἀλλὰ γιατὶ μοῦ τὰ κάνεις αὐτά; Τί κακὸ μεγάλο ἢ μικρὸ σοῦ ἔκαμα καὶ εἰς τί σ' ἐπίκρανα; Ποιὸν ἄλλον ἐκύταξα; Δὲν ζῶ μόνο γιὰ σένα; Δὲν εἶνε μεγάλη ἁμαρτία αὐτή, Λυσία, νὰ πικραίνῃς μιὰ δυστυχισμένη γυναικοῦλα, ποῦ τρελλαίνεται γιὰ σένα; Ἀλλ' ὑπάρχει θεός, ἡ Ἀδράστεια, ποῦ τὰ βλέπει αὐτά. Ἴσως θὰ μὲ λυπηθῇς μόνον ὅταν ἀκούσῃς εἴτε ὅτι ἔδαλα θηλειὰ στὸ λαιμό μου κ' ἐπνίγηκα, εἴτε ὅτι ἔπεσα στὸ πηγάδι, ἢ εὗρῆκα ἄλλον τρόπον θανάτου γιὰ νὰ μὴ σοῦ γίνωμαι ἐμπόδιο καὶ ἐνόχλησις. Τότε θὰ καμαρώσῃς γιὰ τὸ ὡραῖό σου κατόρθωμα. Τί μὲ ἀγριοκυτάζεις καὶ τρίζεις τὰ δόντια; Ἂν ἔχῃς τίποτε νὰ μὲ κατηγορήσῃς, νὰ τὸ πῇς, καὶ αὐτὴ ἡ Πυθιὰς ἂς μᾶς κρίνῃ. Πῶς χωρὶς νὰ μοῦ δώσῃς καμμίαν ἀπάντησιν φεύγεις καὶ μ' ἀφήνεις; Βλέπεις, Πυθιάς, τί τραβῶ ἀπ' αὐτὸν τὸν Λυσίαν;

ΠΥΘΙΑΣ. Τί σκληρὴ καρδιά, νὰ μὴ τὸν συγκινοῦν τὰ δάκρυά της. Εἶνε πέτρα καὶ ὄχι ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἂν θέλῃς τὴν ἀλήθεια, Ἰόεσσα, ἐσὺ τὸν ἔκαμες ἔτσι, ποῦ τὸν ἀγαποῦσες ὑπερβολικὰ καὶ τοῦ τὸ φανέρωνες. Δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ δείχνῃς τόση ἀγάπη, διότι οἱ ἄνδρες ὅταν τὸ καταλάβουν τὸ παίρνουν ἀπάνω τους. Παῦσε νὰ κλαῖς καὶ ἂν θέλῃς νὰ μ' ἀκούσῃς, κλεῖσέ του μιὰ ἢ δυὸ φορὲς τὴν πόρτα ὅταν ἔλθῃ· καὶ θὰ δῇς ὅτι ἡ ἀγάπη του θ' ἀνάψῃ πάλιν καὶ θὰ σ' ἀγαπήσῃ ὅπως τὸν ἀγαπᾷς.

ΙΟΕΣ. Τί λές; Νὰ κλείσω τὴν πόρτα τοῦ Λυσία; Αὐτὸ δὲν γίνεται. Καὶ τί ἄλλο θέλω παρὰ νὰ ἔρχεται;

ΠΥΘ. Μὴ σὲ μέλῃ καὶ θὰ ξανάρθῃ.

ΙΟΕΣ. Μὲ κατέστρεψες, Πυθιάς· σὲ ἤκουσε ὅταν ἔλεγες «Κλεῖσέ του τὴν πορτα».

ΛΥΣΙΑΣ. Δὲν ἐγύρισα δι' αὐτήν, Πυθιάς, διὰ τὴν ὁποίαν μόνον

περιφρόνησιν αἰσθάνομαι, ἀλλὰ γιὰ σένα, διότι δὲν θέλω νὰ μὲ κατηγορῇς καὶ νὰ λὲς «Εἶνε σκληρόκαρδος ὁ Λυσίας».

ΠΥΘ. Ἀλήθεια, αὐτὸ εἶπα, Λυσία.

ΛΥΣ. Πῶς θέλεις νὰ τὴν ὑποφέρω, Πυθιάς, αὐτὴν τὴν Ἰόεσσαν ποῦ τώρα κλαίει, ἀφοῦ τὴν ἔπιασα νὰ κοιμᾶται μὲ ἕνα νέον καὶ νὰ μοῦ κάνῃ ἀπιστίες;

ΠΥΘ. Μὰ τέλος πάντων, Λυσία, μὴ λησμονῇς ὅτι εἶνε ἑταίρα. Ἀλλὰ πότε τὴν ἔπιασες νὰ κοιμᾶται μὲ ἄλλον;

ΛΥΣ. Θὰ εἶνε ἓξ μέρες τώρα· ἓξ βέβαια, ἀφοῦ ἦτο δευτέρα τοῦ μηνὸς καὶ σήμερα ἔχομε ἑφτά. Ὁ πατέρας μου, ἐπειδὴ ἐγνώριζε ὅτι ἀγαποῦσα αὐτὴ τὴ γυναῖκα, μ' ἔκλεισε μέσα καὶ διέταξε τὸν θυρωρὸν νὰ μὴ μοῦ ἀνοίξῃ τὴν πόρτα. Ἐγὼ ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερα νὰ περάσω τὴν νύκτα χωρὶς αὐτήν, διέταξα τὸν δοῦλόν μας Δρόμωνα, νὰ μοῦ κάμῃ πλάτες γιὰ ν' ἀνέβω στὸν τοῖχο τῆς αὐλῆς εἰς τὸ μέρος ποῦ εἶνε χαμηλώτερος. Νὰ μὴ σοῦ τὰ πολυλογῶ, ἀνέβηκα ἔτσι, ἐπήδησα ἔξω καὶ ἤλθα· εὗρα δὲ τὴν πόρτα τῆς αὐλῆς καλὰ κλεισμένη. Ἦσαν μεσάνυκτα. Λοιπὸν δὲν ἐκτύπησα, ἀλλ' ἀνεσήκωσα σιγὰ σιγὰ τὴν πόρτα κ' ἐγύρισα τὸν στρόφιγγα, ὅπως εἶχα κάμῃ καὶ ἄλλοτε, κι' ἐμπῆκα χωρὶς νὰ κάνω θόρυβο. Μέσα ἐκοιμοῦντο ὅλοι κι' ἐγὼ ἐπροχώρησα τοῖχο-τοῖχο κ' ἔφθασα στὸ κρεββάτι.

ΙΟΕΣ. Ὦ Δήμητρα, τί θὰ πῇ; Μὲ πνίγει ἡ ἀγωνία.

ΛΥΣ. Ἐπειδὴ ἤκουσα δύο ἀναπνοές, στὴν ἀρχὴ ἐνόμισα ὅτι ἐκοιμᾶτο μαζῆ της ἡ Λυδή· εἶχα ὅμως λάθος, διότι ὅταν ἔψαξα εὗρα τὸ πρόσωπον ἑνὸς νέου χωρὶς γένεια, πολὺ τρυφεροῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε σύρριζα κομμένα τὰ μαλλιά, ἐμύριζε δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἀρώματα. Ἂν εἶχα μαζῆ μου τὴν στιγμὴ ἐκείνη σπαθί, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι... Τί γελᾶτε, Πυθιάς; Σοῦ φαίνονται ὅτι εἶνε γιὰ γέλοια αὐτὰ ποῦ λέγω;

ΙΟΕΣ. Αὐτὸ λοιπόν, Λυσία, ἦτον ἡ ἀφορμὴ τοῦ θυμοῦ σου; Ὁ νέος ποῦ ἐκοιμᾶτο μαζῆ μου ἦτο αὐτή, ἡ Πυθιάς.

ΠΥΘ. Μὴν τοῦ τὸ λές, Ἰόεσσα.

ΙΟΕΣ. Γιατὶ νὰ μὴν τοῦ τὸ πῶ; Ἦτον ἡ Πυθιάς, καλέ μου·

τὴν εἶχα καλέσῃ νὰ κοιμηθοῦμε μαζῆ, διότι δὲν εἶχες ἔρθῃ ταὶ ἤμουν στενοχωρημένη.

ΛΥΣ. Ἡ Πυθιὰς εἶχε τὰ μαλλιά της κομμένα σύρριζα καὶ ἐντὸς ἓξ ἡμερῶν ἐμεγάλωσαν καὶ ἔγιναν πάλι τόσα;

ΙΟΕΣ. Ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια ποῦ εἶχε πάθῃ εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ πέφτουν τὰ μαλλιά της καὶ τὰ ξύρρισε καὶ τώρα φορεῖ φενάκην. Δεῖξέ του, Πυθιάς, δεῖξέ του γιὰ νὰ πιστέψῃ. Ὁρίστε ὁ νέος ὁ ἀντεραστὴς ποῦ ἐζήλεψες.

ΛΥΣ. Τί ἤθελες νὰ κάμω, Ἰόεσσα, ἐρωτευμένος ὅπως ἤμουν καὶ ἀφοῦ τὸν ἔψαξα μὲ τὰ χέρια μου;

ΙΟΕΣ. Τώρα ὅμως ἐπείσθης. Θέλεις τώρα νὰ σοῦ θυμώσω κι' ἐγώ; Καὶ θὰ ἔχω περισσότερο δίκιο.

ΛΥΣ. Ὄχι, ἀλλὰ ἔλα τώρα νὰ πιοῦμε· ἂς πιῇ καὶ ἡ Πυθιὰς μαζῆ μας, διότι εἶνε δίκαιον νὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ μέρος εἰς τὰς σπονδάς.

ΙΟΕΣ. Ἂς μείνῃ. Ἀλλὰ τί ἔπαθα ἐξ αἰτίας σου, λεβέντη Πυθία.

ΠΥΘ. Ἐγὼ ὅμως πάλιν σᾶς ἐσυμφιλίωσα, ὥστε μὴ θυμώνῃς μαζῆ μου. Πρόσεξε ὅμως, Λυσία, μὴν πῇς σὲ κανένα γιὰ τὰ μαλλιά μου.

13.

Λεόντιχος, Χηνίδας καὶ Ὕμνις.

ΛΕΟΝΤΙΧΟΣ. Γιὰ πές, Χηνίδα, στὴ μάχη μὲ τοὺς Γαλάτας πῶς ὥρμησα μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἱππεῖς μὲ τὸ λευκό μου τὸ ἄλογο, καὶ πῶς οἱ Γαλάται, ἂν καὶ εἶνε πολληκάρια, ἐτσάκισαν εὐθὺς ὡς μὲ εἶδαν καὶ κανεὶς δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ σταθῇ καὶ ἀντιμετρηθῇ μαζῆ μου. Ἐγὼ τότε ἐπέταξα τὴν λόγχην κι' ἐπέρασα πέρα καὶ πέρα τὸν ἀρχηγό των μαζῆ μὲ τὸ ἄλογό του. Ἀλλὰ μερικοὶ ἀπ' αὐτούς, ἀφοῦ ἐτσάκισαν, κατώρθωσαν νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ σχηματίσουν τετράγωνον· ἐτράβηξα λοιπὸν τὸ σπαθὶ καὶ ὥρμησα κατ' ἐπάνω των σὰν θηρίο· ἀνέτρεψα τοὺς πρώτους

ἑπτὰ καὶ τοὺς κατεπάτησε τὸ ἄλογό μου καὶ μὲ τὸ σπαθὶ ἔσχισα εἰς δύο τὴν κεφαλὴν ἑνὸς τῶν λοχαγῶν μαζῆ μὲ τὴν περικεφαλαίαν. Μετ' ὀλίγον ἐφθάσατε σεῖς οἱ ἄλλοι, Χηνίδα, ὅταν πλέον εἶχα τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθρούς.

ΧΗΝΙΔΑΣ. Μήπως ἔδειξες ὀλιγωτέραν ἀνδρείαν, Λεόντιχε, εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ὅταν ἐμονομάχησες μὲ τὸν σατράπην;

ΛΕΟΝΤ. Καλὰ ποῦ μοῦ τὸ θύμησες, διότι δὲν ἦτο μικρὸν κι' ἐκεῖνο τὸ ἀνδραγάθημα. Ὁ σατράπης ἦτο πελώριος κι' ἐθεωρεῖτο πολὺ δυνατὸς εἰς τὰ ὅπλα. Αὐτὸς λοιπὸν διὰ νὰ δείξῃ περιφρόνησιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν παράταξιν, ἐπήδησε εἰς τὸ μέσον καὶ ἐπροκάλει ὅποιον ἤθελε νὰ μονομαχήσῃ μαζῆ του. Οἱ ἄλλοι, οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι καὶ αὐτὸς ὁ διοικητής μας, ἂν καὶ δὲν ἦτο δειλὸς ἄνθρωπος—εἴχαμεν ἀρχηγὸν τὸν Ἀρίσταιχμον τὸν Αἰτωλόν, ἄριστον ἀκοντιστήν, ἐγὼ δὲ ἤμουν ἀκόμη χιλίαρχος—ἐπτοήθησαν. Ἐγὼ ὅμως εἶχα τὸ θάρρος νὰ δεχθῶ τὴν πρόκλησιν καὶ ἐξέφυγα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν φίλων μου ποῦ ἤθελαν νὰ μ' ἐμποδίσουν, διότι ἐφοβοῦντο διὰ τὴν ζωήν μου, βλέποντες τὸν βάρβαρον νὰ λάμπῃ μὲ τὰ ἐπίχρυσά του ὅπλα, νὰ ἐπισείῃ τὴν λόγχην καὶ τὸ μέγα καὶ φοβερὸν λοφεῖον τῆς περικεφαλαίας του....

ΧΗΝ. Κι' ἐγὼ ἐφοβήθηκα τότε, Λεόντιχε, καὶ θυμᾶσαι πῶς σ' ἐκράτησα καὶ σ' ἐπαρακαλοῦσα νὰ μὴ κινδυνεύσῃς· διότι ἂν σὺ ἐφονεύεσο, ἐγὼ δὲν θὰ μποροῦσα πειὰ νὰ ζήσω.

ΛΕΟΝΤ. Ἐγὼ ὅμως μὲ θάρρος ἐπροχώρησα εἰς τὸ μέσον, ὡπλισμένος ὄχι χειρότερα ἀπὸ τὸν Παφλαγόνα, ἀλλὰ κατάχρυσος καὶ ἐγώ, ὥστε ἦλθε βοὴ θαυμασμοῦ καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν δικῶν μου καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν βαρβάρων· διότι καὶ ἐκεῖνοι ἅμα μὲ εἶδαν μὲ ἐγνώρισαν, πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν ἀσπίδα, ἀπὸ τὰ φάλαρα καὶ τὸ λοφεῖον. Γιὰ πές, Χηνίδα, μὲ ποῖον τότε μὲ παρωμοίασαν ὅλοι;

ΧΗΝ. Μὲ ποῖον ἄλλον παρὰ μὲ τὸν Ἀχιλλέα τὸν υἱὸν τῆς Θέτιδος καὶ τοῦ Πηλέως; Τόσον ὡραῖα σοῦ ἐπήγαινε ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ φοινικίς [1], καὶ τόσον ἡ ἀσπὶς ἄστραπτε.

1) Ἔνδυμα κόκκινον.

ΛΕΟΝΤ. Ὅταν συνεπλάκημεν, ὁ βάρβαρος μὲ ἐπλήγωσε πρῶτος ἐλαφρά· μόλις μὲ ἄγγισε τὸ κοντάρι του λίγο παραπάνω ἀπὸ τὸ γόνατον· ἐγὼ δὲ ἀφοῦ μὲ τὴ λόγχη διεπέρασα τὴν ἀσπίδα του, τὸν ἐκτύπησα εἰς τὸ στῆθος καὶ ἡ λόγχη τὸν ἐπέρασε πέρα καὶ πέρα. Ἔπειτα ὥρμησα καὶ τοῦ ἔκοψα τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν σπάθην, ἐπῆρα τὰ ὅπλα του καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸ στρατόπεδον. Εἶχα δὲ τὴν κεφαλή του καρφωμένη ἐπάνω στὴ λόγχη μου καὶ ἤμουν λουσμένος ἀπὸ τὸ αἷμα.

ΥΜΝΙΣ. Φρίκη! Μ' αὐτὰ τὰ φοβερὰ καὶ ἀηδῆ πράμματα ποῦ διηγεῖσαι περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου, Λεόντιχε, καὶ μὲ τὴν εὐχαρίστησι ποῦ φαίνεται ὅτι σοῦ προξενεῖ τὸ αἷμα, οὔτε νὰ σὲ κυτάξῃ κανεὶς μπορεῖ, ὄχι νὰ πιῇ καὶ νὰ κοιμηθῇ μαζῆ σου. Λοιπὸν ἐγὼ φεύγω.

ΛΕΟΝΤ. Θὰ σοῦ δώσω διπλῆ πληρωμή.

ΥΜΝ. Δὲ μπορῶ νὰ κοιμηθῶ μ' ἕνα φονηᾶ.

ΛΕΟΝΤ. Μὴ φοβᾶσαι, Ὑμνίς· αὐτὰ ποῦ σοῦ διηγήθηκα ἔγιναν στὴν Παφλαγονία· ἐδῶ ἔχομεν εἰρήνην.

ΥΜΝ. Ἄ ὄχι, εἶσαι μαγαρισμένος ἄνθρωπος· τὸ αἷμα ἔσταζεν ἐπάνω σου ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ βαρβάρου, ποῦ εἶχες καρφωμένη τὴ λόγχη σου. Καὶ νομίζεις ὅτι ἐγὼ μπορῶ ν' ἀγκαλιάσω καὶ νὰ φιλήσω ἕνα τέτοιον ἄνδρα; Θεὸς φυλάξοι! Κατὰ τί διαφέρει ἕνας τέτοιος ἀπὸ τὸν δήμιον;

ΛΕΟΝΤ. Καὶ ὅμως ἂν μ' ἔβλεπες μὲ τὰ ὅπλα μου δὲν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι θὰ μ' ἐρωτεύεσο.

ΥΜΝ. Καὶ μόνον ποῦ σὲ ἀκούω, Λεόντιχε, μοῦ ἔρχεται ἀναγούλα καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω τοὺς σκοτωμένους καὶ μάλιστα τὸν κακομοίρη τὸ λοχαγὸ μὲ τὴ κεφαλὴ σχισμένην εἰς δύο. Τί νομίζεις; Ἂν σ' ἔβλεπα τὴν ὥρα ἐκείνη καὶ νὰ δῶ τοὺς σκοτωμένους πεσμένους κάτω, ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ πέθαινα, ἐγὼ ποῦ οὔτε πετεινὸν δὲν εἶδα ποτέ μου νὰ τὸν σφάζουν.

ΛΕΟΝΤ. Τόσον δειλὴ καὶ μικρόψυχη εἶσαι, Ὑμνίς; Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἠὐχαριστεῖσο ν' ἀκούσῃς αὐτὰς τὰς διηγήσεις.

ΥΜΝ. Αὐτὰ νὰ πᾷς νὰ τὰ λὲς σὲ τίποτε ἀνδρογυναῖκες ἀπὸ

τὴ Λῆμνο ἢ Δαναΐδες, ἂν εὕρῃς· ἐγὼ φεύγω νὰ πάω στὴ μητέρα μου τώρα ποῦ εἶνε ἀκόμη μέρα. Ἔλα καὶ σὺ μαζῆ μου, Γραμίτσα· σὺ δὲ χαῖρε, λαμπρὲ χιλίαρχε καὶ φονηᾶ ὅσων θέλεις.

ΛΕΟΝΤ. Μεῖνε, σὲ παρακαλῶ, Ὑμνίς, μεῖνε.... Ἔφυγε.

ΧΗΝ. Ἐσὺ φταῖς, Λεόντιχε, ποῦ τρόμαξες τὸ ἄμαθο κορίτσι μὲ τὰ φοβερὰ λοφεῖα καὶ μὲ τὰς διηγήσεις ἀπιστεύτων ἀνδραγαθημάτων. Ἐγὼ τὴν εἶδα ἀμέσως πῶς ἐκιτρίνησε, ὅταν διηγεῖσο περὶ τοῦ λοχαγοῦ, πῶς ἐτρόμαξε καὶ ἔφριξε ὅταν εἶπες ὅτι τοῦ ἔκοψες τὴν κεφαλήν.

ΛΕΟΝΤ. Ἐνόμιζα ὅτι ἔτσι θὰ τῆς ἀρέσω καλλίτερα. Ἀλλὰ καὶ σὺ μὲ ἀποτελείωσες, Χηνίδα, ποῦ μ' ἔκαμες νὰ διηγηθῶ τὴν μονομαχίαν.

ΧΗΝ. Τί ἤθελες νὰ κάμω; Ἀφοῦ ἔβλεπα ὅτι ἤθελες νὰ κόβῃς κοῦρες, σ' ἐβοήθησα. Ἀλλὰ σὺ τὸ παράκαμες. Καλά, ἔκοψες τὴν κεφαλὴν ἐκείνου τοῦ κακομοίρη τοῦ Παφλαγόνος· τί ἤθελες νὰ τὴν καρφώσῃς κι' ἐπάνω στὴ λόγχη καὶ νὰ στάζῃ πάνω σου τὸ αἷμα;

ΛΕΟΝΤ. Αὐτὸ ἀλήθεια εἶνε βρώμικο, Χηνίδα, καὶ ἔπρεπε νὰ περιορισθῶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν καλὰ φτιασμένα. Πήγαινε λοιπὸν καὶ προσπάθησε νὰ τὴν καταφέρῃς νἄρθῃ νὰ κοιμηθῇ μαζῆ μου.

ΧΗΝ. Θέλεις νὰ τῆς πῶ ὅτι ὅλα αὐτὰ ποῦ τῆς διηγήθης ἦσαν ψέμματα γιὰ νὰ τῆς δείξῃς ἀνδρείαν;

ΛΕΟΝΤ. Ὄχι, δὲν κάνει, Χηνίδα· εἶνε ἐντροπή.

ΧΗΝ. Ἀλλοιώτικα δὲν θὰ ἔλθῃ. Διάλεξε λοιπὸν τὸ ἓν ἀπὸ τὰ δύο, ἢ νὰ σὲ πιστεύουν ὡς ἥρωα καὶ νὰ σὲ μισοῦν, ἢ νὰ κοιμηθῇς μὲ τὴν Ὑμνίδα καὶ νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι εἶπες ψέμματα.

ΛΕΟΝΤ. Καὶ τὰ δύο εἶνε δύσκολα, ἀλλὰ προτιμῶ τὴν Ὑμνίδα. Πήγαινε λοιπὸν νὰ τῆς πῇς ὅτι ἦσαν ψέμματα, ἀλλ' ὄχι ὅλα.

14.

Δωρίων καὶ Μυρτάλη.

ΔΩΡΙΩΝ. Τώρα μὲ διώχνεις, Μυρτάλη, ποῦ ἔγεινα φτωχὸς ἐξ αἰτίας σου. Ὅταν σοῦ κουβαλοῦσα τόσα καὶ τόσα, ἤμουν ἀγαπητικός, ἤμουν σύζυγος καὶ κύριος, ἤμουν ἄνδρας καὶ ἀφέντης, ἤμουν τὰ πάντα. Ἀλλὰ τώρα ποῦ ἔγεινα πανὶ μὲ πανί, ἐπῆρες ἀγαπητικὸ τὸν Βιθυνὸν ἔμπορον κι' ἐμένα μὲ ἀφήνεις ἔξω νὰ κλαίω μπρὸς στὴν πόρτα σου τὴν ὥρα ποῦ ἐκεῖνον τὸν ἔχεις στὴν ἀγκαλιά σου καὶ τὸν φιλεῖς καὶ περνᾶτε τὴν νύκτα μαζῆ καὶ λὲς μάλιστα ὅτι εἶσαι καὶ γκαστρωμένη ἀπ' αὐτόν.

ΜΥΡΤΑΛΗ. Μοῦρχεται νὰ σκάσω, Δωρίων, ὅταν σ' ἀκούω νὰ λὲς ὅτι μοῦ ἔστελνες πολλὰ καὶ ὅτι ἐφτώχυνες ἐξ αἰτίας μου. Ἔλα νὰ λογαριάσωμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τί καὶ τί μοῦ ἔφερες.

ΔΩΡ. Καλὰ λές, Μυρτάλη, ἂς τὰ λογαριάσωμε. Στὴν ἀρχὴ σοῦ ἔφερα ὑποδήματα ἀπὸ τὴν Σικυῶνα δύο δραχμῶν· ἔχομε λοιπὸν δύο δραχμές.

ΜΥΡΤ. Ναί, μὰ κοιμήθηκες δύο νύκτες.

ΔΩΡ. Καὶ ὅταν ἤρθα ἀπὸ τὴν Συρίαν σοῦ ἔφερα ἕνα βάζο μὲ ἄρωμα τῆς Φοινίκης, δύο δραχμῶν καὶ αὐτό, μὰ τὸν Ποσειδῶνα·

ΜΥΡΤ. Καὶ ἐγὼ ὅταν ἔφευγες σοῦ ἐχάρισα ἐκεῖνο τὸ ποκαμισάκι ποῦ σοῦ ἔφθανε μέχρι τῶν μηρῶν, γιὰ νὰ τὸ φορῇς ὅταν κωπηλατοῦσες. Τὸ εἶχε λησμονήσῃ στὸ σπίτι μας ὁ Ἐπίουρος ὁ πρωρεὺς ὅταν ἐκοιμᾶτο μαζῆ μου.

ΔΩΡ. Τὸ γνώρισε πρὸ καιροῦ στὴ Σάμο ὁ Ἐπίουρος καὶ μοῦ τὸ πῆρε μὲ φιλονεικία μεγάλη. Ὅταν ἤλθαμεν ἀπὸ τὸν Βόσπορον, σοῦ ἔφερα κρομμύδια τῆς Κύπρου καὶ παστόψαρα, πέντε σαπέρδες καὶ τέσσερης πέρκες. Δὲ θυμᾶσαι ; Σοῦ ἔφερα ἀκόμη ὀκτὼ παξιμάδια ναυτικὰ κι' ἕνα καλάθι καὶ σῦκα ἀπὸ τὴν Καρύαν καὶ ἀργότερα σανδάλια ἐπίχρυσα ἀπὸ τὰ Πάταρα, ἀχάριστη. Θυμοῦμαι ὅτι σοῦ ἔφερα μιὰ φορὰ κι' ἕνα μεγάλο τυρὶ ἀπὸ τὸ Γύθειο.

ΜΥΡΤ. Πέντε δραχμὲς ἴσως ἀξίζουν ὅλα αὐτά.

ΔΩΡ. Ὅσα μπορεῖ νὰ δώσῃ ἕνας φτωχὸς ναύτης, ἄνθρωπος μισθωτός. Τώρα ὅμως ποῦ ἐπροβιβάσθηκα κι' ἔγεινα τοίχαρχος τοῦ δεξιοῦ, δὲν κάνεις καλὰ νὰ μὲ περιφρονῇς. Ἀλλὰ καὶ πρὸ καιροῦ στὴν ἑορτὴ τῆς Ἀφροδίτης, δὲν ἔρριξα εἰς τὰ πόδια τῆς θεᾶς μία δραχμὴ ἀσημένια γιὰ σένα; Ἔπειτα πάλιν ἐπλήρωσα δυὸ δραχμὲς γιὰ ὑποδήματα τῆς μητέρας σου καὶ πολλὲς φορὲς ἔχω βάλῃ στὸ χέρι αὐτῆς τῆς Λυδῆς πότε δύο καὶ πότε τέσσερους ὀβολούς. Ὅλα αὐτὰ ἂν τὰ μαζέψῃς κάνουν περιουσίαν γιὰ ἕνα ναύτην.

ΜΥΡΤ. Τὰ κρομμύδια καὶ τὰ παστόψαρα, Δωρίων;

ΔΩΡ. Ναί· αὐτὰ εἶχα, αὐτὰ σοῦ ἔφερνα. Ἂν ἤμουν πλούσιος, δὲν θὰ τραβοῦσα κουπί. Στὴ μητέρα μου δὲν ἔφερα ποτὲ οὔτε ἕνα κεφάλι σκόρδο. Ἤθελα νἀκούσω τώρα καὶ τὰ δῶρα ποῦ ἔλαβες ἀπὸ τὸν Βιθυνόν.

ΜΥΡΤ. Πρῶτα πρῶτα αὐτὸ τὸ πουκαμισάκι· τὸ βλέπεις; αὐτὸς μοῦ τὸ ἀγόρασε, ὅπως καὶ τὸ περιδέραιον τὸ πιὸ χονδρὸ ἀπὸ τὰ δύο ποῦ φορῶ.

ΔΩΡ. Αὐτὸ θυμᾶμαι ὅτι τὸ εἶχες καὶ προτήτερα.

ΜΥΡΤ. Ἐκεῖνο ποῦ ἤξερες ἦτο πολὺ λεπτότερον καὶ δὲν εἶχε σμαράγδους. Αὐτὸς μοὔφερε καὶ αὐτὰ τὰ σκουλαρίκια καὶ ἕνα τάπητα, μοῦ ἔδωκε δὲ καὶ δύο μνᾶς πρὸ καιροῦ καὶ μᾶς ἐπλήρωσε τὸ νοῖκι, ὄχι σάνδαλα ἀπὸ τὰ Πάταρα καὶ τυρὶ ἀπὸ τὸ Γύθιο καὶ πράσιν' ἄλογα.

ΔΩΡ. Ἀλλὰ δὲν σκέπτεσαι καὶ τὶ σίχαμα εἶνε αὐτὸς ποῦ κοιμᾶσαι μαζῆ του; Ἐξ ἄπαντος τὰ πενῆντα τὰ ἔχει περάσῃ, εἶνε καραφλὸς καὶ τὸ πρόσωπό του ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ κάβουρα. Ἀλλὰ δὲν βλέπεις τοὐλάχιστον τὰ δόντια του; Χαριτωμένος ἄνθρωπος μὰ τοὺς Διοσκούρους, μάλιστα ὅταν τραγουδῇ καὶ θέλῃ νὰ κάμῃ τὸν τρυφερόν· γαϊδοῦρι σωστὸ ποῦ γκαρίζει. Ἀλλὰ τέτοιος ἀγαπητικὸς σοῦ ταιριάζει, εὔχομαι δὲ καὶ ν' ἀποκτήσῃς μαζῆ του παιδὶ ποῦ νὰ μοιάζῃ τοῦ πατέρα του. Ἐγὼ δὲν θὰ χαθῶ· θὰ βρῶ καμμιὰ Δελφίδα ἢ κανένα Κυμβάλιον ἢ τὴ γειτόνισσά σας τὴν αὐλητρίδα, τέλος πάντων μιὰ γυναῖκα ποῦ νὰ ταιριάζωμεν. Τάπητας δὲ καὶ περιδέραια καὶ δύο μνᾶς δὲν ἔχομεν ὅλοι νὰ δίδωμεν.

ΜΥΡΤ. Τί εὐτυχισμένη θὰ εἶνε ἐκείνη ποῦ θ' ἀποκτήσῃ ἀγαπητικὸ σὰν καὶ σένα, Δωρίων. Θὰ τῆς φέρνῃς κρομμύδια τῆς Κύπρου καὶ τυρὶ τοῦ Γυθίου, ὅταν θὰ ἐπιστρέφῃς ἀπὸ τὰ ταξείδιά σου.

15.

Κοχλὶς καὶ Παρθενίς.

ΚΟΧΛΙΣ. Γιατὶ κλαῖς, Παρθενί, καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι μὲ τοὺς αὐλοὺς σπασμένους;

ΠΑΡΘΕΝΙΣ. Ὁ στρατιώτης ὁ Αἰτωλὸς ἐκεῖνος ὁ ἀψηλός, ὁ ἀγαπητικὸς τῆς Κροκάλης, μ' ἐκτύπησε, γιατὶ μ' εὑρῆκε στῆς ἀγαπητικιᾶς του, ὅπου μὲ εἶχε πάει μὲ πληρωμὴ νὰ παίξω ὁ Γόργος ὁ ἀντεραστής του. Αὐτὸς μοῦσπασε τοὺς αὐλούς. Ἐνῷ διεσκέδαζαν καὶ ἐγὼ ἔπαιζα, ὥρμησε μέσα ὁ Αἰτωλός, μοῦ ἄρπαξε τοὺς αὐλοὺς καὶ τοὺς τσάκισε, ἀναποδογύρισε τὸ τραπέζι καὶ ἔχυσε τὸ κρασί. Ἔπειτα ἄρπαξε τὸν χωριάτην τὸν Γόργον καὶ τὸν ἔσυρε ἀπὸ τὰ μαλλιὰ καὶ ἄρχισε νὰ τὸν κτυπᾷ αὐτὸς—νομίζω ὅτι ὀνομάζεται Δεινόμαχος αὐτὸς ὁ στρατιώτης—καὶ ὁ συστρατιώτης του μὲ τόση λύσσα ποῦ δὲν γνωρίζω ἂν θὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος· διότι ἔτρεξε αἷμα πολὺ ἀπὸ τὴ μύτη του καὶ τὸ πρόσωπό του ἐπρίσθη ὅλο κι' ἐμαύρισε.

ΚΟΧΛ. Ἐτρελλάθη ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος ἢ μεθυσμένος ἦτο;

ΠΑΡΘ. Ἀπὸ ζηλοτυπία καὶ ὑπερβολικὸν ἔρωτα. Ἡ Κροκάλη νομίζω ὅτι τοῦ εἶχε ζητήσῃ δύο τάλαντα, ἂν ἤθελε νὰ τὴν ἔχῃ μόνον αὐτός· ἐπειδὴ δὲ ὁ Δεινόμαχος δὲν τὰ ἔδωκε, τοῦ ἔκλεισε κατάμουτρα τὴν πόρτα, καθὼς ἤκουσα, καὶ ἐκάλεσε τὸν Γόργον ἀπὸ τὴν Οἰνόην, γεωργὸν πλούσιον καὶ καλὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος πρὸ πολλοῦ τὴν ἀγαποῦσε. Μ' ἐκάλεσε κι' ἐμένα γιὰ νὰ παίξω καὶ διεσκέδαζαν. Εἶχε δὲ προχωρήσῃ τὸ γλέντι κι' ἐγὼ ἔπαιζα κάποιον λυρικὸν σκοπόν, ὁ χωρικὸς ἐσηκώθη νὰ χορέψῃ, ἡ Κροκάλη ἐχειροκρότει καὶ ἡ διασκέδασις ἐπήγαινε λαμπρά· ἀλλὰ τότε

ἀκούσαμε φωνές· ἐκτυποῦσαν στὴν πόρτα τῆς αὐλῆς καὶ μετ' ὀλίγον ὥρμησαν μέσα ἕως ὀκτὼ νέοι πολὺ δυνατοί, ἦτο δὲ μαζῆ των καὶ ὁ Μεγαρεύς. Ἀμέσως μᾶς ἔκαμαν ἄνω κάτω καὶ ἔρριψαν χάμω τὸν Γόργον, ὅπως εἶπα, καὶ τὸν ἐποδοπατοῦσαν. Ἡ Κροκάλη δὲν ξέρω πῶς κατώρθωσε καὶ τῶστριψε καὶ κρύφθηκε στὸ σπίτι τῆς Θεσπιάδος τῆς γειτόνισσας. Ἐμένα μ' ἐκτύπησε ὁ Δεινόμαχος καὶ μοῦ εἶπε «Γκρεμίσου ἀπ' ἐδῶ» καὶ ἀφοῦ μοὔσπασε τοὺς αὐλοὺς μοῦ τοὺς πέταξε. Τώρα πηγαίνω νὰ τὰ πῶ στὸν ἀφέντη μου· ἐπῆγε δὲ καὶ ὁ χωρικὸς νἄβρῃ μερικοὺς φίλους ποῦ ἔχει ἐδῶ στὴν πόλι διὰ νὰ ἐνεργήσουν νὰ συλληφθῇ ὁ Μεγαρεὺς καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς πρυτάνεις.

ΚΟΧΛ. Αὐτὰ κερδίζει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἔρωτας τῶν στρατιωτικῶν, ξύλο καὶ ἔπειτα δικαστήρια. Σοῦ λέγουν ὅτι εἶνε ἀρχηγοὶ καὶ χιλίαρχοι καὶ ὅταν πρόκειται νὰ πληρώσουν, περίμενε νὰ γείνῃ μισθὸς καὶ ἅμα πάρω χρήματα σοῦ κάνω ὅτι θέλεις. Ἂ νὰ χαθοῦν οἱ ψεῦτες! Καλὰ κάνω ἐγὼ ποῦ δὲν θέλω νὰ τοὺς ξέρω. Προτιμῶ ἕνα ψαρᾶ, ἕνα ναύτην ἢ γεωργὸν ποῦ δὲν μεγαλοπιάνεται, ἀλλὰ λέει λίγα καὶ δίνει πολλά· αὐτοὶ ὅμως ποῦ φοροῦν τὰ λοφεῖα καὶ διηγοῦνται πολέμους καὶ ἀνδραγαθήματα, μόνον ἀέρας φρέσκος εἶνε, Παρθενί.

ΟΝΕΙΡΟΝ ἢ ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ

ΜΙΚΥΛΛΟΣ. Κακὸ χρόνο νἄχῃς, ἀναθεματισμένε πετεινέ, φωνακλᾶ καὶ φθονερέ. Τὴ στιγμὴ ποῦ ἤμουν πλούσιος κι' ἔβλεπα ἕνα πολὺ εὐχάριστον ὄνειρον καὶ ἤμουν σὲ μεγάλη εὐτυχία, μ' ἐξύπνησες μὲ μιὰ τρομερὰ φωνή. Οὔτε τὴν νύκτα λοιπὸν δὲ μπορῶ νὰ γλυτώσω ἐξ αἰτίας σου ἀπὸ τὴν ἀναθεματισμένη τὴ φτώχεια; Ἂν κρίνω ἀπὸ τὴ μεγάλη ἡσυχία ποῦ εἶνε ἔξω καὶ ἀπὸ τὸ κρύο ποῦ δὲν ἄρχισε ἀκόμη, ὅπως συμβαίνει κατὰ τὶς πρωινὲς ὧρες, νὰ μὲ παγόνῃ—αὐτὸ σὰν τὸν καλλίτερο ὡροδείκτη μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι πλησιάζει νὰ ξημερώσῃ—δὲν εἶνε ἀκόμη μεσάνυχτα, καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ ξενύχτης, ὡς νὰ τὸν ἔχουν βάλῃ νὰ φυλάττῃ τὸ χρυσοῦν δέρας, ἤρχισε ἀπὸ νωρὶς νὰ κράζῃ. Ἀλλὰ θὰ μοῦ τὸ πληρώσῃς. Ἂς ξημερώσῃ μόνον καὶ θὰ δῇς τί ξύλο ἔχεις νὰ φᾷς, διότι τώρα θὰ πηδᾷς καὶ θὰ μοῦ ξεφεύγῃς στὸ σκοτάδι.

ΠΕΤΕΙΝΟΣ. Γιατὶ θυμώνεις, ἀφέντη Μίκυλλε; Ἐγὼ νομίζω ὅτι σοῦ κάνω χάρι ἂν σοῦ συντομεύσω ὅσο μπορῶ τὴν νύχτα, γιὰ νὰ πιάσῃς δουλειὰ ἀπὸ τὴν αὐγὴν καὶ προφθάσῃς τὶς πολλὲς ἐργασίες ποῦ ἔχεις. Ἂν πρὶν βγῇ ὁ ἥλιος τελειώσῃς ἕνα παπούτσι, θὰ βγάλῃς τὸ ψωμί σου. Ἀλλ' ἂν προτιμᾷς νὰ κοιμᾶσαι, ἐγὼ θὰ ἡσυχάσω καὶ θὰ γείνω πιὸ ἄφωνος ἀπὸ τὰ ψάρια· ὅμως πρόσεξε μήπως εἰς τὰ ὄνειρά σου εἶσαι πλούσιος καὶ ὅταν ξυπνήσῃς πεθάνῃς τῆς πείνας.

ΜΙΚ. Ὦ Ζεῦ θαυμαστὲ καὶ Ἡρακλῆ ἀλεξίκακε, τί εἶνε αὐτὰ ποῦ συμβαίνει; Σὰν ἄνθρωπος ἐλάλησε ὁ πετεινός;

ΠΕΤ. Παράδοξο σοῦ φαίνεται ὅτι μιλῶ σὰν ἄνθρωπος;

ΜΙΚ. Παράδοξο λέει; Κάποιο κακὸ θὰ μοῦ συμβῇ καὶ οἱ θεοὶ ἂς μὲ σώσουν.

ΠΕΤ. Μοῦ φαίνεται, Μίκυλλε, ὅτι εἶσαι πολὺ ἀμαθὴς καὶ δὲν ἐδιάβασες εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου ὅτι καὶ τοῦ Ἀχιλλέως τὸ ἄλογο Ξάνθος ἀφῆκε τὸ χρεμέτισμα καὶ ἤρχισε μέσα εἰς τὴν μάχην ν' ἀπαγγέλλῃ στίχους καὶ ὄχι, ὅπως ἐγὼ τώρα, λόγους πεζούς. Ἀλλὰ καὶ μάντις ἦτο ἐκεῖνος ὁ ἵππος καὶ ἐπροφήτευε τὰ μέλλοντα καὶ τοῦτο δὲν ἐφαίνετο εἰς κανένα παράδοξον, οὔτε κανεὶς ἀπὸ κείνους ποῦ τὸν ἤκουαν ἐπεκαλέσθη τὸν ἀλεξίκακον διὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸ ἀπαίσιον ἄκουσμα. Τί θὰ ἔκανες ἂν σοῦ μιλοῦσε ἡ καρίννα τῆς Ἀργοῦς ἢ ἂν ἤκουες αὐτόφωνον χρησμὸν [1] τῆς Δωδώνης, ἢ ἔβλεπες πετσιὰ νὰ ἔρπουν καὶ κρέατα βοδεινὰ νὰ μουγκρίζουν, μισοψημένα καὶ περασμένα εἰς τὰ σουβλιά; [2] Ἐγὼ δὲ ποῦ μένω πλησίον τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ πολυλογωτέρου καὶ ρητορικωτέρου τῶν θεῶν καὶ ζῶ μαζῆ μὲ σᾶς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ μάθω εὔκολα τὴν ἀνθρωπίνην γλῶσσαν. Ἀλλ' ἂν μοῦ ὑποσχεθῇς νὰ κρατήσῃς μυστικὸν ὅ,τι θὰ σοῦ πῶ, θὰ σοῦ φανερώσω τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν ποῦ ὁμιλῶ ὡς ἄνθρωπος καὶ πῶς μοῦ συνέβη αὐτό.

ΜΙΚ. Μωρέ, μήπως ἐξακολουθῶ νὰ ὀνειρεύωμαι καὶ σ' ἀκούω στὸν ὕπνο μου νὰ μοῦ μιλᾷς ἔτσι; Ἀλλὰ τέλος πάντων πές μου, σὲ παρακαλῶ, καλέ μου κόκορα, πῶς ἀπέκτησες τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ φοβᾶσαι μήπως φανερώσω τὸ μυστικόν, διότι ποῖος θὰ μὲ πιστεύσῃ ἂν πῶ ὅτι τὸ ἤκουσα ἀπὸ ἕνα πετεινόν;

ΠΕΤ. Ἄκουσε λοιπόν· αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ σοῦ πῶ εἶνε πολὺ παράδοξον· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι αὐτὸς ποῦ τὸν βλέπεις σήμερον πετεινὸν ἦτο μιὰ φορά, ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ, ἄνθρωπος.

---

1) Ἴδε «Ἀλέξανδρον ἢ ψευδόμαντιν». Τόμ γ'. σελ. 109.

2) Ὡς διηγεῖται ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ὀδύσσειαν.

ΜΙΚ. Ἤκουσα καὶ ἄλλοτε κάτι τέτοιο· ἕνας νέος ποῦ ἐλέγετο Ἀλεκτρυὼν ἔγεινε φίλος τοῦ Ἄρεως καὶ διεσκέδαζε μαζῆ του καὶ τὸν εἶχε σύντροφον εἰς τοὺς ἔρωτάς του. Ὅταν ὁ Ἄρης ἐπήγαινε νὰ κοιμηθῇ μὲ τὴν Ἀφροδίτην, ἔπαιρνε καὶ τὸν Ἀλεκτρυόνα καὶ ἐπειδὴ ὑπώπτευε καὶ ἐφοβεῖτο τὸν Ἥλιον, μήπως τὸν ἴδῃ καὶ τὸν μαρτυρήσῃ εἰς τὸν Ἥφαιστον, ἄφηνε τὸν νέον ὡς σκοπὸν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα διὰ νὰ τὸν εἰδοποιῇ ἅμα ἀνέτελλεν ὁ Ἥλιος. Ἀλλὰ κάποτε ἀπεκοιμήθη ὁ Ἀλεκτρυὼν καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἀφῆκεν ἀφρούρητον τὸν φίλον του· ὁ Ἥλιος χωρὶς νὰ ἐννοηθῇ ἐπλησίασε καὶ εἶδε τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἄρην, ὁ ὁποῖος ἐκοιμᾶτο ἀμέριμνα, διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ Ἀλεκτρυὼν θὰ τοὺς εἰδοποίει, ἂν ἤρχετο κανείς· καὶ οὕτω ὁ Ἥφαιστος εἰδοποιήθη ἀπὸ τὸν Ἥλιον καὶ τοὺς συνέλαβε καὶ τοὺς ἔδεσε μὲ τὰ δεσμὰ ποῦ εἶχε κατασκευάσῃ πρὸ πολλοῦ γι' αὐτὸν τὸ σκοπό. Ὁ Ἄρης ἐθύμωσε γιὰ τὴν ἀμέλεια τοῦ Ἀλεκτρυόνος καὶ τὸν ἔκαμε πουλί, ὅπως σήμερον, ἀλλὰ τὸν ἀφῆκε νὰ διατηρήσῃ τὴν πανοπλίαν ποῦ φοροῦσε, καὶ ἔτσι διατηρεῖ ἀκόμη τὴν περικεφαλαίαν στὸ κεφάλι. Σεῖς δὲ κατόπιν γιὰ νὰ δικαιολογηθῆτε εἰς τὸν Ἄρην ἐξακολουθεῖτε ἀπὸ τότε νὰ κράζετε, χωρὶς ἀνάγκην, ἅμα νοιώσετε ὅτι ὁ Ἥλιος πλησιάζει νὰ φανῇ, καὶ νὰ εἰδοποιῆτε.

ΠΕΤ. Αὐτὰ λέγονται, Μίκυλλε, ἀλλ' ἡ δική μου ἡ ἱστορία συνέβη διαφορετικὰ καὶ πολὺ ἀργότερα ἐγὼ μετεμορφώθηκα εἰς ἀλεκτρυόνα.

ΜΙΚ. Πῶς; Εἶμαι περίεργος νὰ τὸ μάθω.

ΠΕΤ. Ἔχεις ἀκούσῃ γιὰ κάποιον Πυθαγόραν Μνησαρχίδην ἀπὸ τὴν Σάμον;

ΜΙΚ. Ἐννοεῖς τὸν σοφιστὴν ἐκεῖνον τὸν ἀγύρτην ποῦ ἐνομοθέτει οὔτε κρέατα νὰ τρώγωμεν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε κουκιά, τὰ ὁποῖα εἰς ἐμένα ἀρέσουν ὑπερβολικά, καὶ παρήγγελλε στοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἀκολουθοῦν τὰς ἰδέας του νὰ μὴ μιλήσουν εἰς τὸ διάστημα πέντε ἐτῶν;

ΠΕΤ. Μάθε λοιπὸν καὶ ὅτι πρὶν νὰ γίνῃ Πυθαγόρας ὑπῆρξεν Εὔφορβος.

ΜΙΚ. Λέγουν ὅτι ἦτο μεγάλος κατεργάρης καὶ ἀπατεών, κὺρ κόκορα.

ΠΕΤ. Εἶμαι ἐγὼ αὐτός, ὥστε παῦσε, φίλε μου, νὰ μὲ ὑβρίζῃς, ἀφοῦ δὲν γνωρίζεις ἀκριβῶς τί ἄνθρωπος ἤμουν.

ΜΙΚ. Αὐτὸ ποῦ μοῦ λὲς εἶνε ἀκόμη παραδοξώτερο. Πετεινὸς φιλόσοφος! Εἰπέ μου ὅμως, υἱὲ τοῦ Μνησάρχου, πῶς μᾶς ἔγινες ἀπὸ ἄνθρωπος πουλὶ καὶ πῶς ἀπὸ Σάμιος ἔγινες Ταναγρικός [1], διότι αὐτὰ μοῦ φαίνονται σὰν παραμύθια καὶ δὲν εἶνε εὔκολο νὰ τὰ πιστεύσῃ κανείς, ἀφοῦ μάλιστα ἔχω παρατηρήσῃ σ' ἐσένα καὶ δύο πράγματα ποῦ δὲν ταιριάζουν μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πυθαγόρα.

ΠΕΤ. Ποῖα;

ΜΙΚ. Τὸ ἕνα εἶνε ὅτι εἶσαι φλύαρος καὶ φωνακλᾶς, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐδίδασκε νὰ μένουν ἄφωνοι πέντε ὁλόκληρα χρόνια· τὸ δὲ ἄλλο εἶνε ἐντελῶς παράνομον. Χθὲς ἐπειδὴ δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ δώσω νὰ φᾷς, σοῦ ἔρριξα κάτι κουκιὰ ποῦ εἶχα ὅταν ἤρθα καὶ σὺ τὰ πῆρες καὶ τἄφαγες χωρὶς νὰ διστάσῃς· ὥστε ἢ ψέμματα λὲς ἢ εἶσαι ὁ Πυθαγόρας καὶ ἔκαμες τὴν παρανομίαν νὰ φᾷς κουκιά, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, σύμφωνα μὲ ὅσα ἐδίδασκες, εἶνε ὡς νὰ ἔφαες τὸ κεφάλι τοῦ πατέρα σου.

ΠΕΤ. Δὲν ἐννοεῖς, Μίκυλλε, γιατὶ τὸ ἔκαμα αὐτό, γιατὶ δὲν γνωρίζεις ὅτι κάθε ζωὴ ἔχει καὶ δική της δίαιτα. Ἐγὼ ὅταν ἤμουν ἄνθρωπος δὲν ἔτρωγα κουκιά, διότι ἐφιλοσόφουν· τώρα ὅμως δὲν μ' ἐμποδίζει τίποτε νὰ τρώγω, διότι αὐτὴ ἡ τροφὴ εἶνε τῶν πουλιῶν καὶ δὲν μᾶς ἀπαγορεύεται. Ἀλλ' ἂν ἔχῃς ὄρεξι, θὰ σοῦ διηγηθῶ πῶς ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν ἔγινα ὅπως εἶμαι τώρα καὶ ἀπὸ ποίας προηγουμένας μετεμψυχώσεις ἐπέρασα καὶ πῶς ἔζησα εἰς ἑκάστην ἀπὸ αὐτάς.

ΜΙΚ. Λέγε. Θὰ μοῦ εἶνε τόσον εὐχάριστον αὐτό, ὥστε ἂν μοῦ ἔλεγε κανεὶς τί προτιμῶ, νὰ ἀκούσω αὐτήν του τὴν διήγησιν ἢ νὰ

1) Ἡ Βοιωτικὴ Τανάγρα ἦτο περίφημος διὰ τὰ πουλερικά της.

ξαναδῶ τὸ γλυκύτατον τοῦτο ὄνειρον ποῦ ἔβλεπα πρὸ ὀλίγου, δὲν ξέρω τί θὰ προτιμήσω· τόσον ἐξ ἴσου εὐχάριστα μοῦ φαίνονται καὶ τὰ δύο καὶ σοῦ κάνω τὴν τιμὴν νὰ σὲ ἐκτιμῶ ὅσον καὶ τὸ πολυτιμότατον ἐκεῖνο ὄνειρον.

ΠΕΤ. Ἀκόμη τὸ θυμᾶσαι ἐκεῖνο τὸ ὄνειρον καὶ διατηρεῖς εἰς τὴν μνήμην σου μάταια πράγματα καί, ὡς ὁ ποιητὴς λέγει, καταδιώκεις μὲ τὴν φαντασίαν σου μίαν εὐτυχίαν ποῦ ἦτο καπνὸς καὶ διελύθη;

ΜΙΚ. Οὔτε θὰ λησμονήσω ποτέ, κὺρ κόκορα, τὰ πράγματα ποῦ εἶδα· τόση πολλὴ γλύκα μοῦ ἀφῆκε εἰς τὰ μάτια τὸ ὄνειρο, ὥστε μόλις δύναμαι ν' ἀνοίγω τὰ βλέφαρά μου ποῦ κολλοῦν ἀπὸ τὸ μέλι. Τὰ πράγματα ποῦ εἶδα μὲ γαργαλίζουν ὅπως τὸ φτερὸ ποῦ στριφογυρίζομε στ' αὐτί μας.

ΠΕΤ. Πολὺ θαυμαστὸν ἦτο αὐτὸ τὸ ὄνειρον. Λέγουν ὅτι τὰ ὄνειρα πετοῦν, ἀλλ' ἡ πτῆσίς των περιορίζεται εἰς τὸν ὕπνον· βλέπω ὅμως ὅτι τὸ δικό σου ὑπερβαίνει τὰ ὅρια καὶ ἐξακολουθεῖς νὰ τὸ βλέπῃς μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς. Τόσο καθαρὸν ἦτο καὶ τόσο σ' ἐγοήτευσε. Θέλω λοιπὸν ν' ἀκούσω τί ἦτο αὐτὸ τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον σ' ἔκαμε τόσον εὐτυχῆ.

ΜΙΚ. Σοῦ λέγω εὐχαρίστως, διότι μοῦ εἶνε εὐχάριστον νὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι καὶ νὰ μιλῶ γι' αὐτό. Ἀλλὰ σύ, Πυθαγόρα, πότε θὰ μοῦ διηγηθῇς τὰς μετεμψυχώσεις σου;

ΠΕΤ. Ὅταν παύσῃς νὰ ὀνειρεύεσαι καὶ σπογγίσῃς ἀπὸ τὰ μάτια σου τὸ μέλι. Λοιπὸν ἄρχισε πρῶτος καὶ πές μου ἀπὸ ποῦ σοῦ ἦλθε τὸ ὄνειρον, ἀπὸ τὰς Ἐλεφαντίνας ἢ ἀπὸ τὰς Κερατίνας πύλας[1];

ΜΙΚ. Ἀπὸ καμμιὰ τέτοια, Πυθαγόρα.

ΠΕΤ. Καὶ ὅμως ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι ὑπάρχουν μόνον αὐταὶ αἱ δύο πύλαι ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔρχονται τὰ ὄνειρα.

ΜΙΚ. Ἄφησέ τον αὐτὸν τὸν ξεκουτιάρη ποῦ δὲν ξέρει τίποτε

---

1) Ἴδε «Ἀληθῆ Ἱστορίαν» σελ. 40 καὶ 41.

γιὰ ὄνειρα. Ἴσως τὰ φτωχικὰ ὄνειρα ποῦ ἔβλεπε ἐκεῖνος—καὶ δὲν θὰ τἄβλεπε καὶ καλὰ γιατ' ἦτο στραβός—νὰ βγαίνουν ἀπὸ αὐτὲς τὶς πόρτες· τὸ δικό μου ὅμως τὸ γλυκύτατον ὄνειρον βγῆκε ἀπὸ χρησῆ πόρτα καὶ ἦτο χρυσὸν καὶ αὐτό, ἦτο κατάχρυσα στολισμένον καὶ εἶχε μαζῆ του τοῦ κόσμου τὸ χρυσάφι.

ΠΕΤ. Παῦσε, Μίδα νεώτερε, νὰ χρυσολογῇς· διότι τὸ ὄνειρόν σου πολὺ ὁμοιάζει μὲ τοὺς πόθους ἐκείνου καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὸν ὕπνον σου ἐπέρασαν ὁλόκληρα μεταλλεῖα χρυσοῦ.

ΜΙΚ. Εἶδα πολὺ χρυσάφι, Πυθαγόρα, πολύ, καὶ δὲν φαντάζεσαι πόσον ἦτο ὡραῖον καὶ πόσον ἔλαμπε. Τί λέγει ὁ Πίνδαρος ἐκεῖ ποῦ ἐπαινεῖ τὸ χρυσάφι ; Ἂν ξέρῃς τοὺς στίχους, ὅπου λέγει γιὰ τὸ νερὸ ὅτι εἶνε ἄριστον καὶ ἔπειτα θαυμάζει τὸν χρυσόν, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ τοὺς θυμίσῃς. Θυμᾶσαι, εἶνε στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου καὶ εἰς τὸ καλλίτερό του ποίημα.

ΠΕΤ. Ἐννοεῖς ἐκεῖνο ποῦ λέγει,

> Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ
> ἅτε διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου ;

ΜΙΚ. Αὐτὸ ἀκριβῶς· σὰν νὰ εἶδε τὸ ἴδιο ὄνειρο ὁ Πίνδαρος, ἐπαινεῖ τὸ χρυσάφι. Καὶ τώρα γιὰ νὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ, Πετεινέ, πρέπει νὰ σοῦ πῶ ὅτι χθές, ὅπως ξέρεις, δὲν ἔφαγα ἐδῶ. Διότι ὁ Εὐκράτης ὁ πλούσιος μὲ συνήντησεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ μοῦ εἶπε νὰ λουσθῶ καὶ νὰ πάω νὰ δειπνήσω μαζῆ του.

ΠΕΤ. Αὐτὸ τὸ ξέρω καλά, διότι ἔμεινα νηστικὸς ὅλην τὴν ἡμέραν ἕως ἀργὰ τὴν νύκτα ποῦ ἦλθες πιομένος καὶ μοῦ ἔφερες ἐκεῖνα τὰ πέντε κουκιά, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε πολὺ πλούσιον δεῖπνον δι' ἕνα πετεινὸν ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἀθλητὴς καὶ ἠγωνίσθη ὄχι ἀδόξως εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

ΜΙΚ. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἦλθα καὶ ἀμέσως ἔπεσα νὰ κοιμηθῶ, ἀφοῦ σοῦ ἔρριψα τὰ κουκιά, καὶ σὲ λιγάκι μὲ ἐπεσκέφθη θεῖον ὄνειρον, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος....

ΠΕΤ. Πρῶτα νὰ μοῦ διηγηθῇς, Μίκυλλε, τί συνέβη εἰς τοῦ

Εὐκράτους, πῶς ἐπεράσατε εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ὅλα τὰ καθέκαστα τοῦ συμποσίου· ἔτσι θὰ δειπνήσῃς δύο φορές, μίαν πραγματικῶς καὶ μίαν διὰ τῆς φαντασίας, σὰν νὰ ὀνειρεύεσαι καὶ ν' ἀναμασᾷς εἰς τὴν μνήμην σου ἐκεῖνα ποῦ ἔφαγες.

ΜΙΚ. Ἐφοβούμην μήπως σὲ ζαλίσω μὲ αὐτὰς τὰς διηγήσεις· ἀλλ' ἀφοῦ τὸ θέλεις, θὰ σοῦ διηγηθῶ. Δὲν εἶχα ποτὲ εἰς τὴν ζωήν μου, Πυθαγόρα, καθίσῃ σὲ τραπέζι πλουσίου καὶ εἶχα τὴν καλὴν τύχην χθὲς νὰ συναντήσω τὸν Εὐκράτην. Τὸν ἐχαιρέτησα ὅπως συνειθίζω καὶ τὸν εἶπα ἀφέντην καὶ ἀμέσως ἐτράβηξα γιὰ νὰ μὴ περπατῶ μαζῆ του, ὅπως ἤμουν κακοντυμένος, καὶ τὸν ντροπιάζω· αὐτὸς ὅμως μοῦ φώναξε καὶ μοῦπε· Μίκυλλε, σήμερον ἔχω τραπέζι, γιατὶ ἑορτάζω τὰ γενέθλια τῆς κόρης μου, κι' ἐκάλεσα πολλοὺς ἀπὸ τοὺς φίλους μου. Ἐπειδὴ δὲ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς εἶνε ἄρρωστος καὶ δὲν μπορεῖ νἄρθῃ νὰ φάγῃ μαζῆ μας, νὰ λουσθῇς ἐσὺ καὶ νὰ ἔλθῃς, ἐκτὸς ἂν ὁ προσκεκλημένος εἰδοποιήσῃ ὅτι θὰ ἔλθῃ, διότι τώρα εἶνε ἀμφίβολον ἂν θὰ ἔλθῃ. Ἐγὼ ἐχαιρέτησα καὶ ἔφυγα, εὐχόμενος σ' ὅλους τοὺς θεοὺς νὰ στείλουν κανένα πυρετόν, καμμιὰ πλευρίτιδα ἢ ποδάγραν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀδιάθετον τοῦ ὁποίου ἤμουν ἐγὼ ἀναπληρωτὴς καὶ ἀντίδειπνος καὶ διάδοχος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ λουτροῦ μοῦ ἐφάνη ὅτι ἐπέρασε ἕνας αἰῶνας καὶ διαρκῶς παρετήρουν τὴν ὥραν εἰς τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγι καὶ ἀνυπομονοῦσα νὰ φθάσῃ ἡ ὥρα τοῦ λουτροῦ. Ὅταν δὲ τέλος πάντων ἦλθε ἡ ὥρα ἐπλύθηκα βιαστικὰ κ' ἐφόρεσα τὰ καλά μου, δηλαδὴ ἐγύρισα τὸ φορεμά μου, ὥστε νὰ φαίνεται ἡ καθαρή του μεριά. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τοῦ Εὐκράτους εἶδα εἰς τὴν εἴσοδον πολλοὺς ἄλλους καὶ ἐκεῖνον τὸν ἄρρωστον ποῦ μ' ἐκάλεσαν ν' ἀντικαταστήσω. Τὸν ἔφερναν τέσσεροι δοῦλοι πάνω σὲ φορεῖο. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι πραγματικῶς δὲν ἦτο καλά, διότι καὶ ἀνεστέναζε κ' ἐσιγόβηχε κι' ἀγωνιζότανε τὰ βγάλῃ ἀπὸ τὰ πλεμόνια του φλέγμα ποῦ δὲν ἔβγαινε· ἦτο δὲ καὶ κατακίτρινος καὶ πρισμένος καὶ περίπου ἐξηντάρης. Ἤκουσα ὅτι ἦτο φιλόσοφος ἀπὸ κείνους ποῦ κάθονται καὶ φλυαροῦν μὲ τὰ παιδαρέλια. Ἐν-

νοεῖς ὅτι ἡ γενειάδα του ἦτο μεγαλοπρεπὴς καὶ εἶχε χρόνια νὰ ψαλιδισθῇ. Ὅταν δὲ ὁ ἰατρὸς Ἀρχίβιος τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι ἔκαμε ἄσχημα νἄρθῃ εἰς τὴν κατάστασι ποῦ ἦτο, εἶπε· Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παραμελῇ τὰ καθήκοντά του, μάλιστα ὅταν εἶνε φιλόσοφος, καὶ ἂν ἀκόμη ὅλα τοῦ κόσμου τὰ νοσήματα τὸν ἐμποδίζουν. Ἂν δὲν ἐρχόμουν, θὰ τὸ ἐθεώρει ὁ Εὐκράτης περιφρόνησιν. Ἐξ ἐναντίας, εἶπα ἐγώ, θὰ σοῦ ἐγνώριζε χάρι ἂν ἔμενες νἀποθάνῃς στὸ σπίτι σου, ἀντὶ νὰ βγάλῃς τὴ ψυχή σου μαζῆ μὲ τὸ φλέγμα εἰς τὸ γεῦμά του. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπὸ περιφάνεια ἔκαμε ὅτι δὲν ἄκουσε. Σὲ λιγάκι παρουσιάσθη ὁ Εὐκράτης ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ λουτρόν· καὶ ὅταν εἶδε τὸν Θεσμόπολιν — διότι αὐτὸ εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ φιλοσόφου—Διδάσκαλε, τοῦ εἶπε, σ' εὐχαριστῶ ποῦ ἦλθες στὸ σπίτι μας· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἤρχεσο, θὰ σοῦ 'στέλναμε ἀπὸ ὅλα σπίτι σου καὶ δὲν θὰ ἐκοπίαζες. Κ' ἐνῷ ἔλεγε αὐτά, ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι τὸν Θεσμόπολιν καὶ τὸν ἐβοήθησε νἄμπῃ· τὸν ὑπεστήριζαν δὲ καὶ οἱ ὑπηρέται. Ἐγὼ ἑτοιμαζόμουν νὰ φύγω· ὁ δὲ Εὐκράτης ἐστράφη καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ μὲ εἶδε πολὺ σκυθρωπόν, μοῦ εἶπε· Ἔλα μέσα καὶ σύ, Μίκυλλε, νὰ φᾷς μαζῆ μας. Θὰ πῶ στὸ γυιό μου νὰ πάῃ νὰ φάῃ μὲ τὴ μητέρα του στὸ γυναικωνίτη, γιὰ νὰ γίνῃ θέσις γιὰ σένα. Ἐμπῆκα λοιπὸν σὰ λύκος ποῦ 'κινδύνευσε νὰ μείνῃ μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό· ἀλλ' ἤμουν ντροπιασμένος, γιατὶ ἔγινα ἀφορμὴ νὰ διωχθῇ ἀπὸ τὸ τραπέζι τὸ παιδὶ τοῦ Εὐκράτους. Ὅταν δὲ ἦτο καιρὸς ν' ἀρχίσῃ τὸ δεῖπνον, πρῶτα ἐσήκωσαν τὸν Θεσμόπολιν πέντε ὑπηρέται δυνατοὶ καὶ αὐτοὶ ὄχι χωρὶς δυσκολίαν καὶ τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἀνάκλιντρα καὶ τοὔβαλαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μαξιλάρια διὰ νὰ τὸν στηρίζουν στὴν ἴδια θέσι. Καὶ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ κατακλιθῇ κοντά του, ἔβαλαν ἐμένα εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν κι' ἔτσι ἤμεθα γειτόνοι εἰς τὸ τραπέζι. Τὸ δεῖπνον ἦτο πλούσιον, ἡ ποικιλία τῶν φαγητῶν μεγάλη καὶ ὅλα τὰ σκεύη ἦσαν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· ποτήρια χρυσᾶ, ὑπηρέται ὡραῖοι καὶ ἐνῷ ἐτρώγαμε ἔπαιζαν μουσικοὶ καὶ γελωτοποιοὶ καὶ ἐν γένει ἐπεράσαμε λαμπρά. Ἐμένα ὅμως

δὲν μ' ἀφῆκεν ὁ Θεσμόπολις ν' ἀπολαύσω τὸ γεῦμα, διότι συχνὰ μὲ ἐνοχλοῦσε μὲ ὁμιλίες περὶ ἀρετῆς καὶ μ' ἐδίδασκεν ὅτι αἱ δύο ἀποφάσεις κάνουν μίαν κατάφασιν καὶ ὅτι ἂν εἶνε ἡμέρα δὲν εἶνε νύκτα ἢ μοῦ ἔλεγε ὅτι ἔχω κέρατα [1] καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα μοῦ ἔψαλλε, χωρὶς νὰ τὸν παρακαλέσω καὶ χωρὶς νὰ ἔχω ἀνάγκην καὶ ἔτσι μοῦ κατέστρεψε τὴν διασκέδασιν καὶ δὲν μ' ἄφηνε ν' ἀκούσω τὴν μουσικὴν καὶ τὰ τραγούδια. Ἔτσι ἐπέρασα εἰς τὸ γεῦμα, κὺρ κόκορα.

ΠΕΤ. Δὲν ἐκαλοπέρασες, ταλαίπωρε Μίκυλλε, ἀφοῦ ἡ τύχη σου σ' ἔρριξε κοντὰ εἰς ἐκεῖνον τὸν φλύαρον γέροντα.

ΜΙΚ. Ἄκουσε τώρα καὶ τὸ ὄνειρον. Ἔβλεπα ὅτι ὁ Εὐκράτης ἦτο ἄτεκνος καὶ ἀπέθανε. Εἰς τὴν διαθήκην του μὲ ἀφῆκε κληρονόμον ὅλης τῆς περιουσίας του· ἅμα δὲ ἀπέθανε ἔγινα κύριος τῆς περιουσίας καὶ ἤρχισα νὰ ξοδεύω τὸ χρῆμα καὶ μὲ τὰ δυό μου χέρια, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ τὸ ἐξαντλήσω. Ὅλα δὲ τὰ ἄλλα, φορέματα καὶ ἔπιπλα καὶ σκεύη καὶ ὑπηρέται, ἔγιναν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, δικά μου. Ὅταν ἐβγαινα ἔξω, ἐκαθόμουν σὲ ἁμάξι μὲ λευκὰ ἄλογα, μισοξαπλωμένος καὶ ὅλοι μ' ἐκύταζαν καὶ μ' ἐζήλευαν. Ἐφοροῦσα τὰ φορέματα τοῦ Εὐκράτους καὶ δακτυλίδια μεγάλα πάνω ἀπὸ δεκαπέντε καὶ διέταξα νὰ ἑτοιμασθῇ λαμπρὸ γεῦμα γιὰ νὰ ὑποδεχθῶ τοὺς φίλους μου. Αὐτοί, ὅπως γίνεται στὰ ὄνειρα, ἦλθαν, τὸ γεῦμα ἤρχισε καὶ τὸ ποτῆρι ἐδούλευε. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ποῦ ἔκανα προπόσεις μὲ χρυσᾶ ποτήρια γιὰ καθένα ἀπὸ τοὺς παρόντας καὶ οἱ ὑπηρέται ἔφερναν τὸ γλύκυσμα, ἔκραξες καὶ μᾶς ἔκανες ἄνω κάτω τὸ συμπόσιον, ἀναποδογύρισες τὰ τραπέζια καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πλούτη διελύθησαν ὡς ὄνειρον. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν ἐθύμωσα ἐναντίον σου ἄδικα. Καὶ τρεῖς νύκτες ἂν διαρκοῦσε αὐτὸ τὸ ὄνειρο, θὰ τὸ ἔβλεπα εὐχαρίστως.

ΠΕΤ. Τόσον φιλοχρήματος καὶ φιλόπλουτος εἶσαι, Μίκυλλε,

1) Παράβαλε «Νεκρικῶν Διαλόγων» σελ. 35 ὑποσημ. 2.

καὶ ὡς εὐτυχίαν νομίζεις μόνον καὶ θαυμάζεις τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς πολὺ χρυσάφι;

ΜΙΚ. Δὲν τὸ νομίζω αὐτὸ μόνον ἐγώ, Πυθαγόρα, ἀλλὰ καὶ σὺ ὁ ἴδιος ὅταν ἤσουν Εὔφορβος ἐστόλιζες τὰ μαλλιά σου μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον γιὰ νὰ πηγαίνῃς νὰ πολεμᾷς ἐναντίον τῶν Ἀχαιῶν· καὶ ποῦ; εἰς τὸν πόλεμον ὅπου εἶναι προτιμότερον νὰ σιδηροφορῇ κανεὶς παρὰ νὰ χρυσοφορῇ· ὅμως σὺ καὶ τότε ἐνοοῦσες νὰ ἔχῃς δεμένα μὲ χρυσὸν τὰ μαλλιά σου καὶ νὰ πηγαίνῃς εἰς τὰς μάχας. Καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Ὅμηρος λέγει γιὰ τὰ μαλλιά σου ὅτι ἦσαν ὅπως τῶν Χαρίτων, διότι «χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο». Πολὺ καλλίτερα καὶ ὡραιότερα ἐφαίνοντο ὅπως συνεπλέκοντο μὲ τὸ χρυσάφι καὶ ἔπαιρναν τὴν λάμψιν του. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἂν σύ, Χρυσοκόμη, ὁ ὁποῖος ἦσο υἱὸς τοῦ Πάνθου, τόσον ἐξετίμας τὸν χρυσόν, δὲν εἶνε καὶ τόσον παράδοξον· ἀλλὰ καὶ ὁ πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, ὁ υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, ὅταν ἀγάπησε τὴν κόρην ἐκείνην ἀπὸ τὸ Ἄργος, δὲν εὑρῆκε ἄλλο πρᾶγμα ὡραιότερον ἀπὸ αὐτὸ εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μεταμορφωθῇ καὶ νὰ διαφύγῃ τὴν φύλαξιν τοῦ Ἀκρισίου—διότι θὰ ἔχῃς βέβαια ἀκούσῃ ὅτι μετεμορφώθη εἰς χρυσὸν καὶ ἐχύθη ἀπὸ τὴν στέγην καὶ ἔτσι συνευρέθη μὲ τὴν κόρην ποῦ ἀγαποῦσε. Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ σοῦ ἀναφέρω πόσας ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων ὑπηρετεῖ ὁ χρυσὸς καὶ πῶς ὅλους ποῦ τὸν ἔχουν τοὺς ἀναδεικνύει ὡραίους καὶ σοφοὺς καὶ δυνατοὺς καὶ πῶς τοὺς δίδει τιμὴν καὶ δόξαν καὶ πολλάκις ἀπὸ ἀφανεῖς καὶ ἀδόξους τοὺς κάνει ἐντὸς ὀλίγου περιβλέπτους καὶ ξακουστούς. Γνωρίζεις βέβαια τὸν γείτονά μου καὶ ὁμότεχνον, τὸν Σίμωνα, ὁ ὁποῖος ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἐδείπνησε στὸ σπίτι μου, ὅταν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Κρονίων εἶχα μαγειρεύσῃ φάβα καὶ εἶχα ρίξει μέσα δύο κομμάτια λουκάνικο.

ΠΕΤ. Τὸν ξέρω ἐκεῖνον τὸν κοντὸν τὸν πατσαμούτην, ποῦ ἅμα ἔφαγε ἔκλεψε τὸ μόνο πιᾶτο ποῦ εἴχαμε τὸ χωματένιο, τὸ κρυψε κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη του καὶ ἔφυγε. Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου ἐγώ, Μίκυλλε.

ΜΙΚ. Αὐτὸς τὸ ἔκλεψε καὶ ἔπειτα ἔκανε ὅρκους σ' ὅλους τοὺς θεοὺς ὅτι δὲν ἤξευρε τίποτε; Ἀλλὰ γιατί δὲν ἐφώναζες τότε, κὺρ Πετεινέ, καὶ δὲν μὲ εἰδοποιοῦσες ὅταν ἔβλεπες ὅτι μᾶς ἐλήστευαν;

ΠΕΤ. Δὲν μποροῦσα τότε νὰ μιλήσω, ἀλλ' ἔκραξα. Τέλος πάντων τί ἤθελες νὰ πῇς γιὰ τὸν Σίμωνα;

ΜΙΚ. Εἶχε ἕνα ἀνεψιὸν ὑπερβολικὰ πλούσιον ποῦ λεγότανε Δριμύλλος. Αὐτὸς ἐν ὅσῳ ζοῦσε δὲν ἔδωκε ποτὲ οὔτε ὀβολὸν εἰς τὸν Σίμωνα. Ἀλλὰ πῶς νὰ τοῦ δώσῃ ἀφοῦ οὔτε αὐτὸς ἄγγιζε τὰ χρήματά του; Πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὅμως ἀπέθανε καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πλούτη τὰ ἐκληρονόμησεν ὁ Σίμων καὶ τώρα ἐκεῖνος ὁ κουρελῆς ποῦ ἔγλυφε τὰ πιάτα σὰν σκυλί, φορεῖ ὡραῖα καὶ μεγαλοπρεπῆ φορέματα, ἔχει ἁμάξια καὶ χρυσᾶ ποτήρια καὶ τραπέζια μὲ πόδια ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλο καὶ ὅλοι τὸν χαιρετοῦν, ἐμᾶς δὲ οὔτε στρέφεται νὰ μᾶς δῇ. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὸν συνήντησα καὶ τοῦ εἶπα, χαῖρε Σίμων· αὐτὸς δὲ μὲ θυμὸν εἶπε εἰς τοὺς ἀκολούθους του· Πέστε σ' αὐτὸν τὸν φτωχὸν νὰ μὴ μικραίνῃ τὸ ὄνομά μου, διότι δὲν ὀνομάζομαι Σίμων, ἀλλὰ Σιμωνίδης. Τώρα δὲ τὸν ἐρωτεύονται καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αὐτὸς κάνει τὸν δύσκολον καὶ τὰς περιφρονεῖ καὶ ἂν πλησιάζῃ μερικές, φαίνεται ὡς νὰ τὸ κάνῃ ἀπὸ συγκατάβασιν καὶ οἶκτον καὶ αὐτὲς φοβερίζουν ὅτι ἂν τὰς ἀρνηθῇ θ' αὐτοκτονήσουν. Βλέπεις πόσα εὐτυχήματα δίδει ὁ χρυσός, ἀφοῦ καὶ τοὺς ἄσχημους μεταβάλλει εἰς ἀξιεράστους, ὅπως ἡ περίφημος ζώνη τῆς Ἀφροδίτης. Ξέρεις δὲ καὶ αὐτὰ ποῦ ἔχουν πῇ οἱ ποιηταί·

Ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον [1]

καὶ

Χρυσός γάρ ἐστιν ὃ βρωτῶν ἔχει κράτη [2].;

Ἀλλὰ γιατὶ ἐγέλασες, κὺρ Πετεινέ;

---

1) Ὦ χρυσέ, τὸ ὡραιότερον διὰ τὸν ἄνθρωπον δῶρον.

2) Ὁ χρυσὸς εἶνε τῶν ἀνθρώπων ἡ δύναμις.

ΠΕΤ. Διότι ὁμοίως μὲ τοὺς ἄλλους καὶ σύ, Μίκυλλε, ἔχεις ψευδῆ ἰδέαν περὶ τῶν πλουσίων, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ξέρῃς, ὅτι ἡ ζωή των εἶνε πολὺ δυστυχεστέρα ἀπὸ τὴ δική μας. Σοῦ τὰ λέγω αὐτὰ ἐγὼ ποῦ ἔγινα πολλάκις καὶ φτωχὸς καὶ πλούσιος καὶ ἐγνώρισα ὅλων τῶν εἰδῶν τὴ ζωή· μετ' ὀλίγον καιρὸν δὲ καὶ σὺ θὰ γνωρίσῃς ὅλα αὐτά.

ΜΙΚ. Τώρα εἶνε ἡ σειρά σου νὰ μοῦ διηγηθῇς καὶ σὺ πῶς μετεμορφώθης καὶ πῶς ἐπέρασες τὴν κάθε σου ζωήν.

ΠΕΤ. Θὰ σοῦ πῶ μὲ λίγα λόγια ὅτι δὲν εἶδα ἄλλον νὰ ζῇ πιὸ εὐτυχισμένος ἀπὸ σένα.

ΜΙΚ. Ἀπὸ μένα; Τὴν εὐτυχία μου νὰ κάμῃς! Μὲ ἀναγκάζεις νὰ σὲ βρίζω. Ἀλλ' ἄρχισε ἀπὸ τὸν Εὔφορβον καὶ πέ μου πῶς ἔγινες Πυθαγόρας καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλα μέχρι τοῦ Πετεινοῦ· διότι θὰ ἔχῃς ἰδῇ καὶ πάθῃ πολλὰ εἰς τὶς τόσες διαφορετικὲς ζωὲς ποῦ πέρασες.

ΠΕΤ. Θὰ ἐχρειάζετο πολλὴ ὥρα νὰ σοῦ διηγηθῶ πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ ψυχή μου ἐστάλη ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ εἰσῆλθεν εἰς σῶμα ἀνθρώπου διὰ νὰ τιμωρηθῇ. Αὐτὰ οὔτε εἰς ἐμὲ ἐπιτρέπεται νὰ σοῦ εἴπω, οὔτε εἰς ἐσὲ νὰ τ' ἀκούσῃς. Ἔπειτα ἔγινα Εὔφορβος...

ΜΙΚ. Νὰ μοῦ πῇς προηγουμένως ἐὰν κι' ἐγὼ μετεμορφώθην ἄλλοτέ ποτε, ὅπως ἐσύ.

ΠΕΤ. Βέβαια.

ΜΙΚ. Καὶ τί ἤμουν; Ἂν μπορῇς νὰ μοῦ τὸ πῇς, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ τὸ μάθω.

ΠΕΤ. Ἐσύ; Ἦσουν μυρμῆγκι τῶν Ἰνδιῶν ἀπὸ κεῖνα ποῦ βγάζουν τὸ χρυσάφι ἀπὸ τὴν γῆν.

ΜΙΚ. Καὶ δὲν κρατοῦσα ὁ κακομοίρης ὀλίγα κομμάτια ἀπὸ κεῖνο τὸ χρυσάφι γιὰ νὰ τάχω σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ νὰ μπορέσω νὰ ζήσω; Ἔπειτα ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ τί θὰ γίνω; Θὰ τὸ ξέρῃς βέβαια καὶ αὐτό, διότι ἂν μοῦ μέλλεται τίποτε καλό, θὰ σηκωθῶ τώρα ἀμέσως νὰ κρεμασθῶ ἀπὸ τὸ πάτερο ποῦ στέκεσαι.

ΠΕΤ. Δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ τὸ μάθῃς αὐτό. Ἀφοῦ ἔγινα

Εὔφορβος—ἐπανέρχομαι εἰς τὴν διήγησίν μου—ἐπολέμησα εἰς τὴν Τρῳάδα καὶ ἀφοῦ μ' ἐφόνευσε ὁ Μενέλαος ὕστερα ἀπὸ χρόνια ἔγινα Πυθαγόρας. Ἕως τότε ἔμενα ἄστεγος καὶ ἐπερίμενα νὰ μοῦ φτιάσῃ νέαν κατοικίαν ὁ Μνήσαρχος.

ΜΙΚ. Κι' ἐζοῦσες χωρὶς νὰ τρῶς καὶ νὰ πίνῃς;

ΠΕΤ. Βέβαια, διότι ἡ τροφὴ καὶ τὸ ποτὸν μόνον στὸ σῶμα χρειάζονται.

ΜΙΚ. Λοιπὸν νὰ μοῦ διηγηθῇς πρῶτα τὰ συμβάντα τῆς Τρῳάδος. Ὅπως τὰ λέγει ὁ Ὅμηρος ἔγιναν;

ΠΕΤ. Πῶς μποροῦσε νὰ τὰ ξέρῃ αὐτός, Μίκυλλε, ποῦ ὅταν ἐγίνοντο ἦτο καμήλα εἰς τὰ Βάκτρα; Ἐγὼ σοῦ λέγω ὅτι τίποτε δὲν ὑπῆρξε τόσον ὑπερφυσικὸν ὅσον ὁ Ὅμηρος τὰ περιγράφει· οὔτε ὁ Αἴας ἦτο τόσο μεγαλόσωμος, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλένη ἦτο τόσον ὡραία. Τὴν εἶδα· ἦτον ἄσπρη μὲ μακρὸ λαιμό, ὅπως δύναται κανεὶς καὶ νὰ συμπεράνῃ ἀφοῦ ἦτο κόρη κύκνου· κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο πολὺ ἡλικιωμένη καὶ σχεδὸν δμήλικος μὲ τὴν Ἑκάβην, ἀφοῦ ὁ Θησεὺς τὴν ἔκλεψε πρῶτος καὶ τὴν εἶχεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρακλέους, ὁ δὲ Ἡρακλῆς εἶχε κυριεύσῃ πρὸ τῶν Ἀχαιῶν τὴν Τροίαν. Αὐτὰ μοῦ τὰ διηγεῖτο ὁ πατέρας μου Πάνθος, ὁ ὁποῖος εἰς πολὺ νεαρὰν ἡλικίαν εἶδε, ὡς ἔλεγε, τὸν Ἡρακλέα.

ΜΙΚ. Καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο τόσο τέλειος, ἢ μῦθος εἶνε καὶ ὅσα ἀναφέρουν γι' αὐτὸν οἱ ποιηταί;

ΠΕΤ. Μὲ αὐτὸν δὲν συνηντήθην ποτὲ εἰς τὰς μάχας, Μίκυλλε, οὔτε γνωρίζω ἀκριβῶς ὅσα συνέβαινον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Πῶς νὰ τὰ ξέρω ποῦ ἤμουν ἐχθρός των; Τὸν φίλον ὅμως τοῦ Ἀχιλλέως τὸν Πάτροκλον δὲν ἐδυσκολεύθηκα νὰ φονεύσω μὲ μιὰ κονταριά.

ΜΙΚ. Ἔπειτα ἐσένα σ' ἐφόνευσε ὁ Μενέλαος πολὺ εὐκολώτερα. Ἀλλὰ γι' αὐτὰ εἴπαμε ἀρκετά, τώρα δὲ νὰ μοῦ πῇς γιὰ τὸν Πυθαγόρα.

ΠΕΤ. Διὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, πρέπει νὰ σοῦ ὁμολογήσω ὅτι ἤμουν μᾶλλον σοφιστὴς παρὰ φιλόσοφος· δὲν ἤμουν ὅμως ἀπαί-

δευτος, ἀλλὰ ἐγνώριζα ἀπὸ ὅλα, ἐταξείδευσα δὲ καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ νὰ γνωρίσω τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς προφήτας τῆς χώρας ἐκείνης κι' ἐκατέβηκα εἰς τὰ ἄδυτα τῶν ναῶν, ὅπου ἀνέγνωσα καὶ ἐσπούδασα τὰς βίβλους τοῦ Ὥρου καὶ τῆς Ἴσιδος· ἔπειτα ἐπῆγα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου τόσην ἐντύπωσιν ἔκαμα εἰς τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας, ὥστε μ' ἐθεώρησαν ὡς θεόν.

ΜΙΚ. Τὰ ἔχω ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ὅτι ἐθεωρεῖσο ὅτι ἀπέθανες καὶ ξανάζησες καὶ ὅτι μίαν φορὰν τοὺς ἔδειξες ὅτι εἶχες μηρὸν χρυσόν. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς πῶς σοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα ν' ἀπαγορεύσῃς νὰ τρώγουν κρέας καὶ κουκιὰ οἱ ὀπαδοί σου ;

ΠΕΤ. Μὴ ἐξετάζῃς αὐτὰ τὰ πράγματα, Μίκυλλε.

ΜΙΚ. Διατί, κὺρ Πετεινέ ;

ΠΕΤ. Διότι ντρέπομαι νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

ΜΙΚ. Καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ κρύπτῃς τίποτε ἀπὸ ἄνθρωπον φίλον καὶ συγκάτοικον· δὲν λέγω ἀφέντην.

ΠΕΤ. Δὲν εἶχε κανένα λόγον σπουδαῖον αὐτὴ ἡ ἀπαγόρευσις, ἀλλ' ἔβλεπα ὅτι ἂν ἔλεγα τὰ συνειθισμένα καὶ ὅμοια μὲ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν, δύσκολα θὰ προσείλκυα τοὺς ἀνθρώπους καὶ δύσκολα θὰ τοὺς ἔκανα νὰ μὲ θαυμάζουν, ἐνῷ ὅσον πλέον παράξενα ἔλεγα καὶ ἔκανα, τόσον σοβαρώτερος καὶ σοφώτερος θὰ ἐθεωρούμην. Διὰ τοῦτο ἐπροτίμησα νὰ καινοτομήσω καὶ νὰ λέγω μυστηριώδη πράγματα, οὕτως ὥστε νὰ τὰ ἐξηγοῦν ὁ μὲν οὕτω ὁ δὲ ἄλλως καὶ νὰ θαυμάζουν, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς σκοτεινοὺς χρησμούς. Ἀλλὰ δὲν σοῦ τῶλεγα ; Τώρα μὲ περιφρονεῖς καὶ σύ.

ΜΙΚ. Ὄχι τόσον ὅσον τοὺς Κροτωνιάτας, τοὺς Μεταποντίνους καὶ Ταραντίνους καὶ τοὺς ἄλλους που σε ἀκολουθοῦσαν ἄφωνοι ἀπὸ θαυμασμὸν κι' ἐπροσκυνοῦσαν τὰ ἴχνη τῶν ποδιῶν σου. Ἀφοῦ δὲ 'γδύθηκες τὸν Πυθαγόραν ποίους ἐνδύθηκες κατόπιν;

ΠΕΤ. Τὴν Ἀσπασίαν τὴν Μιλησίαν ἑταίραν.

ΜΙΚ. Τί λές! Ὥστε καὶ γυναῖκα ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔγινε ὁ

Πυθαγόρας ; Καὶ ὑπῆρξε ἐποχὴ ποῦ ἔκανες αὐγὰ σὺ ὁ σημερινὸς πετεινὸς καὶ συνέζης μὲ τὸν Περικλῆν ὡς Ἀσπασία καὶ τοῦ ἐγέννας παιδιὰ καὶ ἔξενες μαλλιὰ καὶ ἔγνεθες καὶ ἐφιλαρεσκεύεσο ὡς ἑταίρα ;

ΠΕΤ. Αὐτὰ δὲν συνέβησαν μόνον σ᾽ ἐμένα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Τειρεσίαν προηγουμένως καὶ εἰς τὸν Καινέα τὸν υἱὸν τοῦ Ἐλάτου· ὥστε ἂν ἐμπαίξῃς ἐμὲ καὶ ἐκείνους ἐμπαίζεις.

ΜΙΚ. Καὶ δὲ μοῦ λές, σοῦ ἦτο πλέον εὐχάριστον ὅταν ἤσουν ἄνδρας ἢ ὅταν ὁ Περικλῆς σὲ οἰκονομοῦσε ;

ΠΕΤ. Εἶνε τώρα ἐρωτήσεις αὐταί ; Εἰς αὐτὰ οὔτε ὁ Τειρεσίας ἐνόμισε πρέπον ν᾽ ἀπαντήσῃ.

ΜΙΚ. Κι᾽ ἂν δὲ μοῦ τὸ πῇς ἐσύ, ὁ Εὐριπίδης τὸ ἐξήγησεν ἀρκετά, ὅταν εἶπεν ὅτι θὰ ἐπροτιμοῦσε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τρεῖς μάχας παρὰ νὰ γεννήσῃ μίαν φοράν.

ΠΕΤ. Καὶ ὅμως θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, Μίκυλλε, καὶ δὲν θὰ βραδύνῃ, ποῦ θὰ δοκιμάσῃς καὶ σὺ τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ· διότι θὰ γίνῃς καὶ σὺ γυναῖκα καὶ μάλιστα πολλὲς φορὲς εἰς τὸ μέλλον

ΜΙΚ. Μίλα καλά, μωρὲ πετεινέ, ποῦ νομίζεις ὅτι ὅλοι εἶνε. Μιλήσιοι καὶ Σάμιοι. Γιὰ σένα λένε ὅτι ὅταν ἤσουν Πυθαγόρας καὶ ὡραῖος ἔφηβος ἐχρησίμευσες πολλάκις ὡς Ἀσπασία εἰς τὸν τύραννον τῆς πατρίδος σου. Καὶ μετὰ τὴν Ἀσπασίαν ἄνδρας ἢ γυναῖκα ἔγινες ;

ΠΕΤ. Ὁ κυνικὸς Κράτης.

ΜΙΚ. Πολὺ ἀπότομος ἡ μεταβολὴ ἀπὸ ἑταίρα νὰ γίνῃς φιλόσοφος.

ΠΕΤ. Ἔπειτα βασιλεύς, κατόπιν πτωχός, μετ᾽ ὀλίγον σατράπης, ἔπειτα ἄλογο καὶ καλλιακοῦδα καὶ βάτραχος καὶ χίλια δυὸ ἄλλα, τὰ ὁποῖα βαρύνομαι νὰ σοῦ ἀναφέρω. Ἐπὶ τέλους ἔγινα πολλάκις πετεινός, διότι μοῦ ἀρέσει αὐτὴ ἡ ζωή, καὶ ἀφοῦ ὑπηρέτησα πολλοὺς βασιλεῖς καὶ πτωχοὺς καὶ πλουσίους, συζῶ τώρα καὶ μ᾽ ἐσένα καὶ γελῶ μαζῆ σου· διότι σὲ ἀκούω καθ᾽ ἑκάστην νὰ παραπονῆσαι καὶ νὰ κλαίγεσαι διὰ τὴν πενίαν σου καὶ νὰ θαυμάζῃς τοὺς πλουσίους, διότι δὲν γνωρίζεις τί ὑποφέρουν καὶ

αὐτοί. Ἂν ἤξευρες τί φροντίδες ἔχουν, θὰ γελοῦσες καὶ μόνος σου μὲ τὸν ἑαυτό σου ποῦ ἐνόμισες ὅτι ὁ πλοῦτος δίδει τὴν εὐτυχίαν.

ΜΙΚ. Λοιπόν, Πυθαγόρα, ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις νὰ σὲ λέγω—καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ πῇς τὸ ὄνομα ποῦ προτιμᾷς διὰ νὰ μὴ σοῦ λέγω διάφορα καὶ γίνεται σύγχυσις.

ΠΕΤ. Τὸ ἴδιο κάνει εἴτε Εὔφορβον, εἴτε Πυθαγόραν ἢ Ἀσπασίαν μὲ λές, εἴτε Κράτητα· διότι ὅλα αὐτὰ ἐγὼ εἶμαι. Ἀλλὰ τὸ καλλίτερον ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶνε νὰ μὲ λὲς πετεινόν, ἀφοῦ πετεινὸς φαίνομαι, διὰ νὰ μὴ ὑποτεθῇ ὅτι περιφρονεῖς τὸ πουλὶ ὡς ἀσήμαντον, ἐνῷ ἔχει μέσα του τόσας ψυχάς.

ΜΙΚ. Λοιπόν, πετεινέ, ἀφοῦ ἐδοκίμασες ὅλων σχεδὸν τῶν εἰδῶν τὶς ζωὲς καὶ ἐγνώρισες τὰ πάντα, νὰ μοῦ πῇς τώρα καθαρὰ πῶς ζοῦν οἱ πλούσιοι καὶ ἔπειτα πῶς ζοῦν οἱ φτωχοί, διὰ νὰ ἴδω ἂν λὲς ἀλήθεια ποῦ θέλεις νὰ μὲ πείσῃς ὅτι εἶμαι πλέον εὐτυχὴς ἀπὸ τοὺς πλουσίους.

ΠΕΤ. Θὰ σοῦ πῶ καὶ θὰ συμφωνήσῃς μαζῆ μου. Ἐσύ, καὶ ἂν γίνῃ πόλεμος καὶ οἱ ἐχθροὶ εἰσβάλλουν, δὲν πολυσκοτίζεσαι, οὔτε φοβεῖσαι ὅτι θὰ σοῦ θερίσουν τὰ χωράφια σου καὶ θὰ σοῦ καταστρέψουν τὸν κῆπόν σου καὶ θὰ σοῦ ἐρημώσουν τ' ἀμπέλια σου. Ἅμα ἀκουσθῇ σάλπισμα, δὲν ἔχεις παρὰ νὰ ἐξετάσῃς καὶ νὰ δῇς ποῦ θὰ τραβήξῃς γιὰ νὰ σωθῇς. Οἱ πλούσιοι ὅμως καὶ γιὰ τὴν ζωήν των φοβοῦνται καὶ λυποῦνται ὅταν βλέπουν ἀπὸ τὰ τείχη νὰ διαρπάζωνται τὰ πλούτη ποῦ ἔχουν εἰς τοὺς ἀγρούς. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ γείνῃ εἰσφορά, μόνον αὐτοὶ καλοῦνται νὰ συνεισφέρουν· ἂν πρόκειται νὰ γίνῃ ἐκστρατεία, ἐκτίθενται πρῶτοι εἰς τὸν κίνδυνον ὡς στρατηγοὶ καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ ἱππικοῦ. Σὺ θὰ ἔχῃς ἀσπίδα ἐλαφρὰν πλεγμένην ἀπὸ λιγαριὰν καί, ἂν μὲν νικηθῆτε, θὰ εἶσαι εὐκίνητος καὶ ἐλαφρὸς διὰ νὰ σωθῇς, ἐὰν δὲ νικήσετε, θὰ φθάσῃς νὰ καθήσῃς πρῶτος εἰς τὸ ἐπινίκειον γεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ παραθέσῃ μετὰ τὴν θυσίαν ὁ στρατηγός. Ἐν καιρῷ εἰρήνης πάλιν σὺ θ' ἀνήκῃς εἰς τὸ λαϊκὸν κόμμα καὶ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ θὰ εἶσαι τύραννος τῶν πλουσίων, οἵ

ὁποῖοι θὰ σὲ φοβοῦνται καὶ θὰ σὲ τρέμουν καὶ μὲ διαφόρους παροχὰς θὰ προσπαθοῦν νὰ σ' ἐξευμενίσουν. Ἐκεῖνοι φροντίζουν διὰ νὰ ἔχῃς πάντοτε λουτρὰ καὶ ἀγῶνας καὶ θεάματα καὶ πᾶν ὅ,τι σ' εὐχαριστεῖ, σὺ δὲ εἶσαι ἐλεγκτὴς καὶ ἐπικριτὴς αὐστηρὸς ὡς αὐθέντης καὶ οὔτε γνώμην ἐπιτρέπεις εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχουν, καί, ἂν σοῦ καπνίσῃ, θὰ τοὺς λιθοβολήσῃς ἢ θὰ δημεύσῃς τὰς περιουσίας των. Οὔτε συκοφάντην φοβεῖσαι σύ, οὔτε ληστὴν μήπως ἀνέβῃ τὸν αὐλόγυρον ἢ τρυπήσῃ τὸν τοῖχον τοῦ σπιτιοῦ σου, οὔτε κοπιάζεις καὶ σκοτίζεσαι νὰ λογαριάζῃς ἢ νὰ ζητῇς τὰ ὀφειλόμενα, οὔτε μὲ τοὺς διαχειριστὰς καὶ καταχραστὰς οἰκονόμους τσακώνεσαι. Ἀλλ' ἅμα ῥάψῃς ἕνα παποῦτσι καὶ πάρῃς ἑπτὰ ὀβολούς, σηκώνεσαι τὸ βράδυ καὶ λούεσαι ἂν θέλῃς καὶ ἀγοράζεις μία ῥέγκα ἢ μερικὲς μαρίδες καὶ ὀλίγα κρεμμύδια καὶ τρῶς μὲ ὄρεξι, πολλάκις δὲ καὶ μὲ τραγούδια, καὶ φιλοσοφεῖς μὲ τὴν ἀγαπητὴν πενίαν. Καὶ ἀκριβῶς μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν εἶσαι ὑγιὴς καὶ δυνατὸς καὶ τὸ σῶμά σου ἀντέχει εἰς τὸ κρύο· διότι ἡ κακοπάθειες σὲ τονώνουν καὶ σὲ κάνουν νὰ ὑποφέρῃς εὔκολα ὅσα οἱ ἄλλοι θεωροῦν ἀνυπόφορα. Ἐν γένει δὲν σὲ πιάνει κανὲν ἀπὸ τὰ σοβαρὰ νοσήματα, ἀλλά, καὶ ἂν σοῦρθῃ καμμιὰ φορὰ κανένας ἐλαφρὸς πυρετὸς δὲν τὸν ἀφήνεις νὰ σὲ κυριεύσῃ, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ὑποφέρεις ὀλίγον, σηκώνεσαι καὶ τὸν τινάζεις πέρα, αὐτὸς δὲ φεύγει τρομασμένος ποῦ σὲ βλέπει νὰ πίνῃς κρύο νερὸ καὶ ν' ἀδιαφορῇς τελείως δι' ὅσα λέγουν οἱ γιατροί. Οἱ πλούσιοι ὅμως τί δὲν παθαίνουν ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν των, τί ποδάγρες, τί φθίσεις, τί περιπνευμονίας καὶ ὑδροπικίας; Διότι αὐτὰ εἶνε ἀποτελέσματα τῶν πολυτελῶν γευμάτων. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ὑψώνονται ὅπως ὁ Ἴκαρος καὶ πλησιάζουν εἰς τὸν ἥλιον, χωρὶς νὰ σκέπτωνται ὅτι τὰ πτερά των εἶνε κολλημένα μὲ κερὶ καὶ οὕτω πολλάκις πίπτουν μὲ πολὺν πάταγον καὶ κατακέφαλα στὴ θάλασσα. Ὅσοι ὅμως, μιμούμενοι τὸν Δαίδαλον, δὲν ψηλοπετοῦν, ἀλλὰ πηγαίνουν χαμηλά, ὥστε νὰ διατηρῆται ὑγρὸ τὸ κερί, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πετοῦν ἀσφαλῶς.

ΜΙΚ. Ἐννοεῖς τοὺς μετριόφρονας καὶ τοὺς φρονίμους.

ΠΕΤ. Τῶν ἄλλων ὅμως τὰ ναυάγια, Μίκυλλε, εἶνε πολὺ ἀξιοθρήνητα καὶ πολὺ γελοῖα. Οὕτω ὁ Κροῖσος ἐκίνησε τὸν γέλωτα τῶν Περσῶν, ὅταν ἡττημένος καὶ χωρὶς πτερὰ πλέον ἀνέβη εἰς τὴν πυράν, καὶ ὁ Διονύσιος ὁ τύραννος,ὅταν κατελύθη ἡ τυραννὶς εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ δάσκαλος καὶ νὰ διδάσκῃ τὰ παιδιὰ νὰ συλλαβίζουν.

ΜΙΚ. Πές μου τώρα, κὺρ πετεινέ, ὅταν ἤσουν βασιλιᾶς—διότι ὡς εἶπες καὶ ἐβασίλευσες κάποτε—πῶς σοῦ ἐφάνη αὐτὴ ἡ ζωή; Βέβαια θὰ ἤσουν πολὺ εὐτυχής, ἀφοῦ αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία.

ΠΕΤ. Μὴ μοῦ τὰ ἐνθυμίζῃς, Μίκυλλε, διότι ἤμουν πολὺ δυστυχὴς τότε· οἱ ἄλλοι μὲ ἐνόμιζαν, ὅπως εἶπες, πολὺ εὐτυχῆ, ἐγὼ δὲ εἶχα τοῦ κόσμου τὰς στενοχωρίας.

ΜΙΚ. Τί εἴδους στενοχωρίας; Αὐτὰ μοῦ φαίνονται παράξενα καὶ ἀπίστευτα.

ΠΕΤ. Ἐβασίλευα εἰς χώραν ἐκτεταμένην καὶ πλουσίαν, ἡ ὁποία διεκρίνετο καὶ διὰ τὸν πληθυσμόν της καὶ διὰ τὰς ὡραίας της πόλεις, εἶχε δὲ καὶ ποταμοὺς πλωτοὺς καὶ θάλασσαν μὲ καλοὺς λιμένας. Εἶχα καὶ στρατὸν πολὺν καὶ ἱππικὸν συντεταγμένον καὶ σωματοφύλακας ὄχι ὀλίγους καὶ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ χρήματα ἀναρίθμητα καὶ πολυπληθῆ χρυσᾶ σκεύη καὶ πολὺν μεγαλοπρέπειαν καὶ πολυτέλειαν. Ὅταν ἐξηρχόμουν, ὁ λαὸς μ᾽ ἐπροσκύνα καὶ μ᾽ ἐθεώρει ὡς θεὸν καὶ ἔτρεχαν πατεῖς με πατῶ σε διὰ νὰ μὲ δοῦν, ἄλλοι δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὶς στέγες καὶ ἐθεώρουν ὡς σπουδαῖον κατόρθωμα νὰ ἴδουν ἀπὸ κοντὰ τὸ ἁμάξι μου, τὸν μανδύαν μου τὸν βασιλικόν, τὸ διάδημα καὶ τοὺς προπορευομένους καὶ ἀκολουθοῦντας δορυφόρους. Ἐγὼ δέ, ποῦ ἐγνώριζα πόσας θλίψεις καὶ στενοχωρίας εἶχα, ἐσυγχωροῦσα ἐκείνους διὰ τὴν ἄγνοιάν των, ἀλλ᾽ ἐλεεινολογοῦσα τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὸν παρωμοίαζα μὲ τὰ κολοσσιαῖα ἀγάλματα ποῦ ἔκαμαν ὁ Φειδίας, ὁ Μύρων καὶ ὁ Πραξιτέλης· καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἕκαστον ἀπ᾽ ἔξω μὲν εἶνε Ποσειδὼν ἢ Ζεὺς ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα κατεσκευασμένος, ὁ ὁποῖος κρατεῖ κεραυνὸν ἢ ἀστραπὴν ἢ τρίαιναν·

ἀλλ' ἂν ἐξετάσῃς τὸ ἐσωτερικόν του, θὰ ἴδῃς μοχλοὺς καὶ γόμφους καὶ καρφιά, οἱ ὁποῖοι τὸν διατρυποῦν, καὶ ξύλα καὶ σφήνας καὶ πίσσαν καὶ πηλὸν καὶ πολλὴν ἄλλην ἀσχημίαν κρυπτομένην ἐντὸς αὐτοῦ. Παραλείπω τὸ πλῆθος τῶν ποντικῶν καὶ τῶν μυγαλῶν ποῦ κατοικεῖ ἐντὸς αὐτῶν ἐνίοτε. Κάτι παρόμοιον εἶνε καὶ ἡ βασιλεία.

ΜΙΚ. Δὲν μοῦ εἶπες ὅμως ποιὰ εἶνε ὅσα ἀποτελοῦν τὸν πηλὸν καὶ τοὺς μοχλοὺς καὶ τοῦς γόμφους τῆς ἐξουσίας, οὐδὲ τί εἶνε ἡ πολλὴ ἐκείνη ἀσχημία. Τὸ νὰ σὲ θαυμάζουν ὅταν ἐξέρχεσαι, νὰ βασιλεύῃς ἐπὶ τόσων ἀνθρώπων καὶ νὰ σὲ προσκυνοῦν, τελείως ταιριάζει εἰς τὸ κολοσσιαῖον παράδειγμα ποῦ εἶπες. Ἀλλὰ λέγε τώρα καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ κολοσσοῦ.

ΠΕΤ. Τί νὰ σοῦ πῶ πρῶτον καὶ τί δεύτερον, Μίκυλλε ; Τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀνησυχίας, τὰς ὑποψίας, τὸ μῖσος καὶ τὰς ἐπιβουλὰς ἐκείνων ποῦ σὲ πλησιάζουν καὶ σὲ περιστοιχοῦν ; Ἐξ αἰτίας τούτων κοιμᾶσαι ὀλίγον καὶ διακεκομμένον ὕπνον καὶ βλέπεις ὄνειρα ταραχώδη, αἱ σκέψεις σου εἶνε τεταραγμέναι πάντοτε, γεμάται ἀπὸ φόβους καὶ ἀνησυχίας. Ἔπειτα ἔχεις τόσους περισπασμοὺς καὶ φροντίδας διὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ διαπραγματεύσεις καὶ ἐκστρατείας καὶ διαταγὰς καὶ συνθήκας καὶ συμβούλια, τὰ ὁποῖα δὲν σ' ἀφήνουν οὔτε εἰς τὰ ὄνειρά σου ν' ἀπολαύσῃς καμμίαν εὐχαρίστησιν, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη μόνος σου νὰ ἐξετάζῃς τὰ πάντα καὶ νὰ ἔχῃς τοῦ κόσμου τὶς σκοτοῦρες.

Οὐδὲ γὰρ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα
ὕπνος ἔχε γλυκερὸς πολλά φρεσιν ὁρμαίνοντα, [1]

ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἀχαιοὶ ἐρροχάλιζαν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τῶν Λυδῶν λυπεῖται διότι ὁ υἱός του εἶνε κωφάλαλος, τὸν δὲ βασι-

1) Ἀπὸ τὰς πολλὰς σκέψεις ὁ γλυκὺς ὕπνος δὲν ἤρχετο εἰς τὸν Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα. Ἐκ τοῦ Ὁμήρου.

λέα τῶν Περσῶν ἀνησυχεῖ ὁ Κλέαρχος συναθροίζων μισθοφόρους ὑπὲρ τοῦ Κύρου. Ἄλλος ἡγεμὼν ταράσσεται ἐπειδὴ βλέπει τὸν Δίωνα νὰ κρυφομιλῇ μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους καὶ ἄλλος δὲν ὑποφέρει ἀκούων νὰ ἐπαινῆται ὁ Παρμενίων καὶ ὁ Πτολεμαῖος διὰ τὸν Περδίκκαν καὶ ὁ Σέλευκος διὰ τὸν Πτολεμαῖον. Ἐκτὸς τούτου σὲ λυπεῖ ἡ ἰδέα ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷς, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὄχι ἀπὸ ἀγάπην δέχεται τὸν ἔρωτά σου καὶ ὅτι ἡ παλλακίς σου ἀγαπᾷ ἄλλον· ἢ μανθάνεις ὅτι σοῦ ἑτοιμάζουν στάσιν ἢ τινὲς ἐκ τῶν δορυφόρων σου ἐθεάθησαν νὰ κρυφομιλοῦν. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶνε ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποπτεύῃς καὶ τοὺς φιλτάτους σου καὶ νὰ φοβῆσαι πάντοτε ὅτι κάποιος μέγας κίνδυνος θὰ σοῦ ἔλθῃ ἐξ αὐτῶν, διότι γνωρίζεις βασιλεῖς τοὺς ὁποίους ἐδηλητηρίασαν τὰ παιδιά των ἢ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐρωτεύοντο καὶ φοβεῖσαι μήπως ἀποθάνῃς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

ΜΙΚ. Ἀλήθεια εἶνε φοβερὰ αὐτὰ ποῦ λές, κὺρ πετεινέ. Καὶ τώρα ἐννοῶ ὅτι εἶμαι πολὺ ἀσφαλέστερος νὰ κόφτω καὶ νὰ ῥάβω παπούτσια παρὰ νὰ πίνω ἀπὸ χρυσῆν φιάλην κρασὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει ἀναμιχθῇ κώνειον ἢ ἄλλο δηλητήριον. Ὁ μόνος κίνδυνος ποῦ διατρέχω ἐγὼ εἶνε νὰ ξεφύγῃ τὸ σουβλὶ νὰ μοῦ τρυπήσῃ τὸ δάκτυλον καὶ νὰ βγάλω ὀλίγον αἷμα· αὐτοὶ ὅμως, ὡς λές, συντρώγουν μὲ τὸν θάνατον καὶ ἡ ζωή των εἶνε γεμάτη ἀπὸ δυστυχίαν. Καὶ ὅταν ξεπέφτουν, ὁμοιάζουν μὲ τοὺς τραγικοὺς ἠθοποιούς, τοὺς ὁποίους βλέπομεν ἄλλοτε μὲν ὡς Κέκροπας, Σισσύφους ἢ Τηλέφους στολισμένους μὲ διαδήματα καὶ ξίφη ἐλεφαντοκόσμητα καὶ μανδύαν χρυσοκέντητον καὶ μαλλιὰ μακρυὰ ποῦ κυματίζουν· ἂν δὲ συμβῇ—καὶ συμβαίνει πολλάκις—νὰ σκοντάψῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς, ἀρχίζουν καὶ γελοῦν οἱ θεαταί, διότι τὸ προσωπεῖόν του μαζῆ μὲ τὸ διάδημα σπάζει καὶ ἡ ἀληθινὴ κεφαλὴ τοῦ ἠθοποιοῦ ματώνει, συγχρόνως δὲ τὰ σκέλη του παρουσιάζονται γυμνὰ καὶ φαίνονται μέσα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα τὰ πραγματικά του φορέματα, τὰ ὁποῖα εἶνε κουρέλια ἐλεινά, φαίνονται δὲ καὶ τὰ θεατρικὰ

ὑποδήματα, τὰ ὁποῖα εἶνε τόσον ἄσχημα καὶ τόσον δυσανάλογα πρὸς τὸ πόδι. Βλέπεις, ἀγαπητὲ πετεινέ, ὅτι μ' ἐδίδαξες καὶ κάνω καὶ ἐγὼ τώρα καλὰς παρομοιώσεις; Τέλος πάντων τοιαύτη εἶνε ἡ βασιλεία· ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς τώρα, ὅταν ἤσουν ἄλογο ἢ σκύλλος, ψάρι ἢ βάτραχος, πῶς σοῦ ἐφαίνετο ἐκείνη ἡ ζωή;

ΠΕΤ. Μοῦ κάνεις ἐρώτησιν ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ μακρὰν ἀπάντησιν καὶ δὲν ἔχομεν καιρόν. Ἀλλ' ἂν θέλῃς νὰ σοῦ εἰπῶ μὲ λίγα λόγια, δὲν ὑπάρχει ζωὴ ποῦ νὰ μὴ εἶνε εὐτυχεστέρα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ περισσότερον σύμφωνος μὲ τὴν φύσιν καὶ περιωρισμένη εἰς τὰ φυσικὰ ὅρια· ἵππον τοκογλύφον ἢ συκοφάντην βάτραχον ἢ καρακάξαν σοφιστὴν ἢ μάγειρον κώνωπα ἢ πετεινὸν κίναιδον δὲν θὰ εὕρῃς, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ γελοῖα τὰ ὁποῖα βλέπομεν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

ΜΙΚ. Αὐτὰ ἴσως εἶνε ἀληθινά, κὺρ πετεινέ. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐντρέπομαι νὰ σοῦ ὁμολογήσω τί μοῦ συμβαίνει· μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ξεμάθω τὴν ἐπιθυμίαν ποῦ εἶχα ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια νὰ γείνω πλούσιος· καὶ τὸ ὄνειρόν μου μένει ἀκόμη μπροστὰ στὰ μάτια μου μὲ ὅλο ἐκεῖνο τὸ χρυσάφι. Σκάζω δὲ ἀπὸ ζήλεια, ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἀπολαμβάνει τόσα πλούτη ὁ παλιάνθρωπος ὁ Σίμων.

ΠΕΤ. Ἐγὼ θὰ σὲ θεραπεύσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρρώστεια, Μίκυλλε· καὶ ἀφοῦ εἶνε νύκτα ἀκόμη, σήκω καὶ ἀκολούθησέ με· θὰ σὲ πάω εἰς τὸ σπίτι αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος καὶ εἰς τὰ σπίτια ἄλλων πλουσίων, γιὰ νὰ ἰδῇς ποία εἶνε ἡ κατάστασίς των.

ΜΙΚ. Πῶς θὰ ἰδῶ ἀφοῦ εἶνε κλειστὰ τὰ σπίτια; μήπως θὰ μὲ βάλῃς νὰ τρυπήσω τοίχους;

ΠΕΤ. Ὄχι, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς, εἰς τὸν ὁποῖον εἶμαι ἀφιερωμένος, μοῦ ἔχει δώσῃ ἕνα χάρισμα· ἐὰν κανεὶς ἀφαιρέσῃ τὸ μακρότερον πτερὸν τῆς οὐρᾶς μου, τὸ ὁποῖον εἶνε τόσο μαλακόν, ὥστε εἶνε λυγισμένον.....

ΜΙΚ. Μὰ ἔχεις δύο τέτοια.

ΠΕΤ. Ἐννοῶ τὸ δεξιόν. Εἰς ὅποιον ἐπιτρέψω νὰ τὸ ἀποσπάσῃ

καὶ νὰ τὸ κρατῇ, θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν ν' ἀνοίγῃ κάθε θύραν ποῦ θέλει καὶ νὰ βλέπῃ τὰ πάντα χωρὶς νὰ τὸν βλέπουν.

ΜΙΚ. Δὲν τῶξερα ὅτ' εἶσαι καὶ μάγος. Ἀλλ' ἂν μοῦ δώσῃς τέτοια δύναμιν, θὰ 'δῇς ἐντὸς ὀλίγου ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Σίμωνος νὰ ἔλθουν ἐδῶ· θὰ τὰ μετακομίσω· αὐτὸς δὲ πάλιν θ' ἀρχίσῃ νὰ δαγκώνῃ τὰ πετσιὰ γιὰ νὰ τὰ τεντώνῃ.

ΠΕΤ. Αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ· διότι ὁ Ἑρμῆς μοῦ παρήγγειλε, ἂν κάμῃ τίποτε τοιοῦτον αὐτὸς ποῦ ἔχει τὸ πτερόν, νὰ κράξω καὶ νὰ τὸν προδώσω.

ΜΙΚ. Δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω αὐτό· ἀφοῦ ὁ Ἑρμῆς εἶνε κλέπτης, πῶς δὲν θέλει νὰ κλέπτουν οἱ ἄλλοι ; Ἂς πᾶμε ὅμως καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ μὴ 'γγίξω στὸ χρυσάφι.

ΠΕΤ. Τράβηξε πρῶτα τὸ πτερόν.... Τί ἔκαμες ; Καὶ τὰ δυὸ τὰ ἔβγαλες ;

ΜΙΚ. Ἔτσι εἶμαι πιὸ σίγουρος καὶ γιὰ σένα θὰ εἶνε μικροτέρα ἡ ἀσχημία, γιατὶ δὲν θὰ γέρνῃς καὶ δὲν θὰ κουτσαίνῃς ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῆς οὐρᾶς.

ΠΕΤ. Ἂς εἶνε. Εἰς τοῦ Σίμωνος θὰ πᾶμε πρῶτα ἢ εἰς ἄλλον πλούσιον ;

ΜΙΚ. Ὄχι στοῦ Σίμωνος, ποῦ, ἀφοῦ ἐπλούτισε, τοῦ φαίνεται μικρὸν τὸ δισύλλαβον ὄνομά του καὶ τῶκαμε τετρασύλλαβον. Ἀλλ' ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόρτα του. Τί πρέπει νὰ κάμω τώρα ;

ΠΕΤ. Βάλε τὸ πτερὸν στὴν κλειδαρότρυπα.

ΜΙΚ. Ὁρίστε. Ὦ Θεέ μου, ἄνοιξε ἡ πόρτα σὰν νὰ ἦτο τὸ φτερὸ κλειδί.

ΠΕΤ. Πήγαινε 'μπρός. Τὸν βλέπεις πῶς ἀγρυπνεῖ καὶ λογαριάζει ;

ΜΙΚ. Τὸν βλέπω· δίπλα σ' ἕνα λυχνάρι διψασμένο ποῦ μόλις φέγγει. Εἶνε κατακίτρινος, ἀδύνατος καὶ λυωμένος, ἀπὸ τὶς φροντίδες βέβαια· δὲν ἤκουσα νὰ εἶνε ἄρρωστος.

ΠΕΤ. Ἄκουσε τί λέγει καὶ θὰ ἐννοήσῃς πῶς εἶν' ἔτσι.

ΣΙΜΩΝ. Τὰ ἑβδομῆντα τάλαντα εἶνε καλὰ κρυμμένα καὶ θαμμένα κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι καὶ κανεὶς δὲν ξέρει τίποτε· τὰ δε-

κάξη ὅμως μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ εἶδε ὁ Σωσύλος ὅταν τἄκρυβα κάτω ἀπὸ τὴν φάτνην καὶ γι' αὐτὸ ὅλο στὸ σταῦλο βρίσκεται, ἐνῷ ἄλλοτε ἦτο τεμπέλης καὶ πολὺ ὀλίγον ἐφρόντιζε γιὰ τὴ δουλειά του. Φαίνεται δὲ ὅτι μοῦ ἔχουν κλέψῃ πολλά, ἀλλοιώτικα ποῦ βρῆκε τὰ χρήματα ὁ Τίβιος καὶ ἀγόρασε χθές, ὡς ἤκουσα, τόσο μεγάλα παστόψαρα κ' ἐπῆρε τῆς γυναῖκάς του σκουλαρίκια πέντε δραχμῶν ; ὦ δυστυχία μου, μὲ ληστεύουν. Ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη μου τὰ πολύτιμα δὲν εἶνε ἀσφαλισμένα ἐκεῖ ποῦ τὰ ἔχω καὶ εἶνε τόσα πολλά. Φοβοῦμαι μήπως κανεὶς τρυπήσῃ τὸν τοῖχον καὶ τὰ κλέψῃ. Πολλοὶ μὲ φθονοῦν καὶ μὲ κατατρέχουν καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους ὁ Μίκυλλος ὁ γείτονας.

ΜΙΚ. Σοῦ μοιάζω· σὰν κι' ἐσένα κλέβω κι' ἐγὼ τὰ πιάτα.

ΠΕΤ. Σῶπα, Μίκυλλε, νὰ μὴ μᾶς ἀκούσῃ.

ΣΙΜ. Τὸ καλλίτερο εἶνε νὰ μὴ κοιμοῦμαι καὶ νὰ κάθωμαι νὰ τὰ φυλάττω ὅλα. Καὶ τώρα ἂς σηκωθῶ νὰ κάμω ἕνα γῦρο στὸ σπίτι. Ποιὸς εἶνε ἐκεῖ ; Σὲ βλέπω κλέφτη... ἀλλ' ὄχι εἶνε στύλος. Καλά. Πρέπει νὰ ξεθάψω καὶ νὰ μετρήσω πάλιν τὰ χρήματα γιὰ νὰ δῶ μήπως ἔχω κάμῃ κανένα λάθος. Ἀλλ' ἀκούω πάλιν θόρυβον· τί συμβαίνει ; μὲ πολιορκοῦν καὶ μὲ κατατρέχουν ὅλοι. Ποῦ εἶνε τὸ μαχαῖρί μου ; Ἂν πιάσω κανένα... Ἂς θάψω πάλιν τὰ χρήματα.

ΠΕΤ. Εἶδες, Μίκυλλε, τὴν κατάστασιν τοῦ Σίμωνος. Ἂς πᾶμε τώρα καὶ εἰς ἄλλον, ἐνόσῳ εἶνε ἀκόμη ὀλίγη νύκτα.

ΜΙΚ. Τί ζωὴ περνᾷ ὁ κακομοίρης ! Μόνο οἱ ἐχθροί μου θὰ ἤθελα νὰ ἔχουν τέτοια εὐτυχία. Ἀλλὰ πρὶν φύγω θέλω νὰ τοῦ δώσω ἕνα σκαμπίλι.

ΣΙΜ. Ποιὸς μ' ἐκτύπησε ; Μὲ ληστεύουν τὸν δυστυχῆ.

ΜΙΚ. Σκοῦζε καὶ ξενύχτα, λυῶνε κοντὰ στὸ χρυσάφι καὶ παῖρνε τὸ χρῶμά του. Ἐμεῖς δὲ ἂς πᾶμε, ἂν θέλῃς, εἰς τοῦ Γνίφωνος τοῦ τοκιστοῦ. Δὲν εἶνε μακρὰν ἀπ' ἐδῶ τὸ σπίτι του.—Μᾶς ἄνοιξε καὶ αὐτὴ ἡ θύρα.

ΠΕΤ. Τὸν βλέπεις καὶ αὐτὸν πῶς ἀγρυπνᾷ ἀπὸ τὰς φροντίδας. Κάθεται καὶ λογαριάζει τοὺς τόκους καὶ βλέπει τὰ δάκτυλά

του πῶς ἔχουν μείνῃ πετσὶ καὶ κόκκαλο. Καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν θὰ ταφήσῃ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ γίνῃ βρωμοῦσα ἢ σκνίπα ἢ σκυλόμυγα.

ΜΙΚ. Τὸν βλέπω τὸν κακομοίρη καὶ ἀνόητον ἄνθρωπον, ποῦ καὶ τώρα δὲν ζῇ καλλίτερα ἀπὸ τὴν βρωμοῦσαν ἢ τὴν σκνίπαν. Πᾶμε τώρα εἰς ἄλλον.

ΠΕΤ. Πᾶμε, ἂν θέλῃς, εἰς τὸν δικόν σου τὸν Εὐκράτην.–Ἰδοὺ ἤνοιξε καὶ αὐτὴ ἡ θύρα· ὥστε πᾶμε μέσα.

ΜΙΚ. Ὅλα αὐτὰ πρὸ ὀλίγου ἦσαν δικά μου.

ΠΕΤ. Ἀκόμη ὀνειρεύεσαι τὰ πλούτη; Λοιπὸν κύτταξε τὸν Εὐκράτην τί παθαίνει ἀπὸ τὸν δοῦλόν του, γέρων ἄνθρωπος.

ΜΙΚ. Τί αἶσχος καὶ ἀτιμία τερατώδης! Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ γυναῖκά του τὸν κερατόνει μὲ τὸν μάγειρον.

ΠΕΤ. Λοιπὸν θέλεις νὰ τὰ κληρονομήσῃς καὶ αὐτὰ καὶ νὰ γίνῃς καθ' ὅλα ὅμοιος μὲ τὸν Εὐκράτην;

ΜΙΚ. Ὄχι, ἀδερφέ, ὄχι· καλλίτερα νὰ πάω ἀπὸ πανοῦκλα, ἂν πρόκειται νὰ καταντήσω ἔτσι. Στὸν ἄνεμο τὸ χρυσάφι καὶ τὰ πλούσια γεύματα. Προτιμῶ νὰ ἔχω μόνο δυὸ ὀβολούς, παρὰ νὰ μὲ κλέφτουν οἱ ὑπηρέται.

ΠΕΤ. Ἐπειδὴ ἀρχίζει νὰ ξημερώνῃ, ἂς πᾶμε πίσω στὸ σπίτι μας· κι' ἄλλη φορὰ βλέπεις καὶ ἄλλων πλουσίων τὴν κακομοιριά.

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ Ἢ ΛΑΠΙΘΑΙ

Φίλων καὶ Λυκῖνος.

ΦΙΛΩΝ. Ἤσουσα, Λυκῖνε, ὅτι διεσκεδάσατε χθὲς πολὺ εἰς τὸ γεῦμα τοῦ Ἀρισταινέτου, ὅτι ἔγιναν συζητήσεις φιλοσοφικαὶ καὶ ἐπηκολούθησε φινονεικία πολὺ ζωηρὰ καί, ἂν ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν ὁ Χαρῖνος ὁ ὁποῖος τὰ διηγεῖτο, ἡ φιλονεικία ἔφθασε μέχρι ξύλου καὶ τέλος διελύθη μὲ αἱματοχυσίαν ἡ συναναστροφή.

ΛΥΚΙΝΟΣ. Καὶ ἀπὸ ποῦ τὰ ἔμαθε αὐτὰ ὁ Χαρῖνος, Φίλων; Διότι δὲν ἦτο μαζῆ μας εἰς τὸν δεῖπνον.

ΦΙΛ. Τὰ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Διόνικον τὸν ἰατρόν, ὡς ἔλεγε. Ὁ Διόνικος μοῦ φαίνεται ὅτι ἦτον εἰς τὸ δεῖπνον.

ΛΥΚ. Βέβαια· καὶ αὐτὸς ὅμως δὲν ἦτο ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἔφθασεν εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς μάχης, ὀλίγον πρὸ τῶν τραυματισμῶν, ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ ἀκριβῶς πῶς ἔγιναν τὰ πράγατα, ἀφοῦ δὲν τὰ παρηκολούθησεν ἀφ' ἧς στιγμῆς ἤρχισεν ἡ φιλονεικία ἕως ὅτου ἐτελείωσεν εἰς τὸ αἷμα.

ΦΙΛ. Καὶ ὁ Χαρῖνος, Λυκῖνε, μᾶς εἶπεν ὅτι ἂν θέλωμεν νὰ μάθωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ πῶς ἔγιναν τὰ καθέκαστα, νἄρθωμε νὰ σ' ἐρωτήσωμεν. Ἐπίσης ὁ Διόνικος ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς δὲν παρευρέθη εἰς ὅλα καὶ ὅτι σὺ γνωρίζεις ὅσα ἔγιναν καὶ θυμᾶσαι τὰ λόγια ποῦ εἶπαν, διότι τὰ τοιαῦτα τ' ἀκοῦς μὲ ἐνδιαφέρον καὶ προσοχήν. Ὥστε πολὺ θὰ μᾶς εὐχαριστήσῃς ἂν μᾶς προσφέρῃς ἕνα τοιοῦτον γεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ εἶνε ἀπὸ τὰ πλέον εὐχάριστα δι' ἐμέ, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον θὰ γευμα-

τίσωμεν μὲ ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἔξω βολῆς, καὶ νὰ μᾶς διηγηθῇς τὰ πάντα, εἴτε γέροντες παρεξετράπησαν κατὰ τὸ δεῖπνον, εἴτε νέοι εἶπαν καὶ ἔπραξαν ἀπρεπῆ πράγματα παρασυρθέντες ὑπὸ τῆς οἰνοποσίας.

ΛΥΚ. Ἄτοπα πράγματα ζητεῖς, Φίλων, ὅταν μὲ παρακαλῇς νὰ καταστήσω γνωστὰ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ διηγηθῶ πράγματα τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἐν καιρῷ μέθης, ἐνῷ πρέπει νὰ τὰ θάψωμεν εἰς τὴν λήθην καὶ νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς ἔργα τοῦ θεοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζεις, καὶ εἰς τοὺς φρονιμωτέρους ἐπιβάλλει τὰ ὄργιά του. Σκέψου λοιπὸν μήπως εἶνε ἄτοπον καὶ ἀσεβὲς νὰ πολυεξετάζῃ κανεὶς τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα καλὸν εἶνε ν' ἀφήνωμεν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅταν ἀναχωροῦμεν. «Μισῶ λέγει καὶ ὁ ποιητής, μνάμωνα συμπόταν» [1]. Δὲν ἔκαμε δὲ καλὰ καὶ ὁ Διόνικος νὰ διηγηθῇ ὅσα συνέβησαν εἰς τὸν Χαρῖνον καὶ νὰ ἐκθέσῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀνθρώπους φιλοσόφους. Ἐγὼ τοὐλάλιστον ποτὲ δὲν θὰ πῶ τέτοια πράγματα.

ΦΙΛ. Ἄλλοῦ αὐτά, Λυκῖνε. Νὰ μὴ τὰ λὲς σ' ἐμένα ποῦ σὲ ξέρω ὅτι ἐπιθυμεῖς νὰ τὰ πῇς πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ τὰ ἀκούσω. Ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀκροατάς, θὰ πᾷς νὰ τὰ διηγηθῇς σὲ κανένα στύλον ἢ σὲ κανένα ἀνδριάντα διὰ νὰ ξεθυμάνῃς. Καὶ ἂν ἐγὼ τώρα ἐπιχειρήσω νὰ φύγω, θὰ μὲ κρατήσῃς· καὶ ἂν φύγω θὰ μὲ παρακολουθήσῃς καὶ θὰ μὲ παρακαλῇς νὰ σὲ ἀκούσω· τότε δὲ καὶ ἐγὼ θὰ κάνω ὅτι δὲν θέλω. Λοιπὸν πηγαίνω νὰ τὰ μάθω ἀπὸ ἄλλον καὶ σὺ κράτα τα μυστικά.

ΛΥΚ. Μὴ θυμώνῃς, βρὲ ἀδελφέ, καὶ θὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ, ἀφοῦ τόσον ἐπιμένεις. Θὰ σὲ παρακαλέσω μόνον νὰ μὴ τὰ πῇς σὲ πολλούς.

ΦΙΛ. Σὲ ξέρω πολὺ καλά, Λυκῖνε, καὶ θὰ θεωρήσω περιττὸν νὰ τὰ πῶ εἰς ἄλλους, διότι σὺ θὰ τὰ διηγηθῇς πρὸ ἐμοῦ εἰς ὅλους καὶ θὰ τὰ διηγηθῇς καὶ καλλίτερα. Ἀλλὰ λέγε μου ἐν

1) Μισῶ τὸν συμπότην, ὁ ὁποῖος ἔχει καλὸν μνημονικόν.

πρώτοις γιατὶ ἔγινε τὸ γεῦμα ; Ὁ Ἀρισταίνετος ἐπάντρευε τὸ γυιό του Ζήνωνα ;

ΛΥΚ. Ὄχι, τὴν θυγατέρα του τὴν Κλεανθίδα μὲ τὸν γυιὸ τοῦ Εὐκρίτου τοῦ τοκιστοῦ ποῦ κάνει καὶ τὸν φιλόσοφον.

ΦΙΛ. Πολὺ ὡραῖο παιδί, ἀλλὰ πολὺ μικρὸ ἀκόμη γιὰ γάμο.

ΛΥΚ. Ὁ Ἀρισταίνετος τὸν ἐθεώρησε ὡς τὸν καταλληλότερον, διότι καὶ φρόνιμος εἶνε καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἔχει ἐπιδοθῇ, εἶνε δὲ καὶ μοναχογυιὸς καὶ ἔχει πλούσιον πατέρα. Δι' αὐτὰ ὁ Ἀρισταίνετος τὸν ἐπροτίμησεν ἀπὸ ὅλους ὡς γαμβρόν.

ΦΙΛ. Καὶ μόνον ὅτι ὁ πατέρας του ὁ Εὔκριτος εἶνε πλούσιος εἶνε σπουδαῖον προσὸν γιὰ ἕνα γαμβρό. Καὶ οἱ προσκεκλημένοι ποῖοι ἦσαν ;

ΛΥΚ. Περιττὸν νὰ σοῦ ἀναφέρω τοὺς ἄλλους· θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ῥήτορας, διότι ξέρω ὅτι καὶ σὺ αὐτοὺς θέλεις νὰ μάθῃς. Ἦτο λοιπὸν ὁ Ζηνόθεμις ὁ γέρων Στωικὸς καὶ μαζῆ μ' αὐτὸν ὁ Δίφιλος ὁ ἐπονομαζόμενος Λαβύρινθος, ὁ ὁποῖος εἶνε διδάσκαλος τοῦ Ζήνωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρισταινέτου. Ἀπὸ τοὺς Περιπατητικοὺς ἦτο ὁ Κλεόδημος· τὸν ξέρεις τὸν λογᾶν ἐκεῖνον, τὸν φιλόνεικον, τὸν ὁποῖον οἱ μαθηταί του ὀνομάζουν ξίφος καὶ κοπίδα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐπικούρειος Ἕρμων ἦτο ἐκεῖ καὶ ὅταν ἦλθε ἤρχισαν νὰ τὸν στραβοκυττάζουν οἱ Στωικοὶ καὶ ν' ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπον καὶ ἐφαίνοντο ὅτι τὸν ἐμίσουν ὡς νὰ ἦτο πατροκτόνος καὶ ἱερόσυλος. Αὐτοὶ ἦσαν προσωπικοὶ φίλοι καὶ σχετικοὶ τοῦ Ἀρισταινέτου καὶ εἶχαν προσκληθῇ εἰς τὸ γεῦμα, μαζῆ δὲ μὲ αὐτοὺς ὁ γραμματικὸς Ἰστιαῖος καὶ ὁ ῥήτωρ Διονυσόδωρος. Εἶχε προσκληθῇ καὶ ὁ Ἴων ὁ Πλατωνικὸς διδάσκαλος τοῦ Χαιρέα τοῦ γαμβροῦ, πολὺ σοβαρὸς ἄνθρωπος καὶ σεβάσμιος, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία παρουσιάζει μεγάλην σεμνότητα. Τὸν ὀνομάζουν Κανόνα διὰ τὴν ὀρθότητα τῆς κρίσεώς του. Ὅταν εἰσῆλθε, ἐπροσηκώθηκαν ὅλοι καὶ τὸν ἐχαιρετοῦσαν ὡς ἐξαιρετικὸν πρόσωπον καὶ ἐθεωρήθη ὡς μεγάλη τιμὴ καὶ ὡς θεοῦ ἐμφάνισις ἡ παρουσία τοῦ θαυμαστοῦ Ἴωνος.

Ὅταν ἔφθασεν ἡ ὥρα νὰ κατακλιθῶμεν γύρω εἰς τὰ τραπέζια,

αἱ γυναῖκες κατέλαβαν ὅλον τὸν κλιντῆρα ὁ ὁποῖος εἶνε δεξιὰ μετὰ τὴν εἴσοδον, ἦσαν δὲ κάμποσες, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ νύμφη ἡ ὁποία ἦτο ἐντελῶς σκεπασμένη μὲ πέπλον. Οἱ ἄλλοι ἐτοποθετήθησαν ἀπέναντι τῆς θύρας ἕκαστος κατὰ τὴν ἀξίαν του. Ἀπέναντι τῶν γυναικῶν ἐτοποθετήθη πρῶτος ὁ Εὔκριτος καὶ κατόπιν ὁ Ἀρισταίνετος. Ἔπειτα ἔγινε ζήτημα ποῖος ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῇ πρῶτος, ὁ Ζηνόθεμις ὁ Στωικός, ὡς γέρων, ἢ ὁ Ἕρμων ὁ Ἐπικούρειος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἱερεὺς τῶν Διοσκούρων καὶ ἀνῆκεν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας οἰκογενείας τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὁ Ζηνόθεμις ἔλυσε τὸ ζήτημα. Ἐάν, εἶπε, μοῦ δώσῃς θέσιν μετὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, Ἀρισταίνετε, τὸν Ἐπικούρειον, διὰ νὰ μὴ εἴπω τίποτε ἄλλο κακὸν περὶ αὐτοῦ, φεύγω καὶ ἐγκαταλείπω τὸ συμπόσιόν σου. Καὶ συγχρόνως ἐκάλεσε τὸν ὑπηρέτην του καὶ ἐφαίνετο ἕτοιμος νὰ ἐξέλθῃ. Τότε ὁ Ἕρμων εἶπε· Σοῦ ἀφήνω τὴν πρώτην θέσιν, Ζηνόθεμι, μολονότι, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, διότι εἶμαι ἱερεὺς ἔπρεπε νὰ μὲ σεβασθῇς, ὅσον καὶ ἂν καταφρονῇς τὸν Ἐπίκουρον. «Ἐπικούρειος ἱερεύς ! ἂς γελάσω, εἶπεν ὁ Ζηνόθεμις !» καὶ ἐνῷ ἔλεγεν αὐτὰ κατεκλίνετο καὶ κατόπιν αὐτοῦ ὁ Ἕρμων, ἔπειτα ὁ Κλεόδημος ὁ Περιπατητικός, ἔπειτα ὁ Ἴων καὶ μετ' αὐτὸν ὁ γαμβρός, ἔπειτα ἐγὼ καὶ πλησίον μου ὁ Δίφιλος καὶ κατόπιν αὐτοῦ ὁ Ζήνων ὁ μαθητής του καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ ῥήτωρ Διονυσόδωρος καὶ ὁ γραμματικὸς Ἰστιαῖος.

ΦΙΛ. Αὐτό, βλέπω, τὸ συμπόσιον, Λυκῖνε, ἦτο μουσεῖον σοφῶν καὶ εἶνε ἄξιος ἐπαίνου ὁ Ἀρισταίνετος ὅτι εἰς μίαν τοιαύτην οἰκογενειακὴν ἑορτὴν ἐκάλεσε πρὸ πάντων σοφούς, ἐκλέξας τὸ ἄνθος ἀπὸ ἑκάστην σχολήν, χωρὶς νὰ προτιμήσῃ τοὺς μὲν καὶ νὰ παραλείψῃ ἄλλους ἐκ τῶν διακρινομένων.

ΛΥΚ. Διότι ὁ Ἀρισταίνετος δὲν εἶνε ὅπως οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀλλ' ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον σοφοὺς συναναστρέφεται. Κατ' ἀρχὰς λοιπὸν ἐτρώγαμεν μὲ ἡσυχίαν καὶ τὰ φαγητὰ ἦσαν πολὺ ποικίλα. Περιττὸν νὰ σοῦ ἀναφέρω τοὺς διαφόρους ζωμούς, τὰ γλυκύσματα καὶ τὰ καρυκεύματα· ἀρκεῖ νὰ σοῦ εἴπω ὅτι ὅλα

ἦσαν ἄφθονα. Μετ' ὀλίγον ὁ Κλεόδημος ἔσκυψε πρὸς τὸν Ἴωνα καὶ τοῦ εἶπε· Βλέπεις τὸν γέροντα—ἐνόει τὸν Ζηνόθεμιν, διότι ἤκουα τὰ λεγόμενα—μὲ τί λαιμαργίαν τρώγει κι' ἐκαταλέρωσε τὸ φόρεμά του μὲ ζουμιά. Δὲν ἀρκεῖται δὲ μόνον νὰ τρώγῃ, ἀλλὰ δίδει καὶ εἰς τὸν ὑπηρέτην του ποῦ στέκει πίσω καὶ νομίζει ὅτι δὲν τὸν βλέπουν· λησμονεῖ ὅτι εἶνε καὶ ἄλλοι δίπλα του. Δεῖξέ τον καὶ εἰς τὸν Λυκῖνον διὰ νὰ εἶνε μάρτυς. Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶχα ἀνάγκην νὰ μοῦ δείξῃ ὁ Ἴων, διότι πολὺ προηγουμένως εἶχα ἰδῇ τὰ συμβαίνοντα.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κλεόδημος, εἰσώρμησεν ὁ Κυνικὸς Ἀλκιδάμας ἀπρόσκλητος καὶ διὰ νὰ τρέψῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ἀστεῖον εἶπε τὸ Ὁμηρικόν, ὅτι «ὁ Μενέλαος ἔρχεται ἀπρόσκλητος». Εἰς τοὺς ἄλλους ὅμως ἡ διαγωγή του ἔκαμεν ἐντύπωσιν ἀναισχυντίας καὶ ἐψιθύριζον ὅ,τι ἕκαστος εἶχεν εἰς τὴν μνήμην πρόχειρον, ὁ μὲν «Ἀφραίνεις [1] Μενέλαε», ὁ δέ,

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδη Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ [2].

Καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατάλληλα εἰς τὴν περίστασιν καὶ ἀστεῖα ἐκρυφομιλοῦσαν· φανερὰ ὅμως δὲν ἐτόλμα κανεὶς νὰ εἴπῃ τίποτε· διότι ἐφοβοῦντο τὸν Ἀλκιδάμαντα ὡς κακὴν γλῶσσαν καὶ ὀλακτικώτερον ὅλων τῶν σκύλων· διὰ τοῦτο θεωρεῖται καὶ ὁ καλλίτερος τῶν Κυνικῶν φιλοσόφων καὶ τὸν τρέμουν ὅλοι. Ὁ Ἀρισταίνετος τοῦ εἶπεν ὅτι καλὰ ἔκαμε, καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ πάρῃ μίαν καθέκλαν καὶ νὰ καθήσῃ πλησίον τοῦ Ἰστιαίου καὶ τοῦ Διονυσοδώρου. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπήντησεν ὅτι εἶνε γυναικῶδες καὶ μαλθακὸν νὰ κάθεται κανεὶς εἰς καθέκλαν ἢ σκαμνί, «ὅπως σεῖς ποῦ εἶσθε σχεδὸν ἀνάσκελα ξαπλωμένοι πάνω σ' αὐτὰ τὰ μαλακὰ κρεββάτια καὶ εἰς πορφύραν καὶ τρώγετε· ἐγὼ καὶ ὄρθιος μπορῶ νὰ δειπνήσω καὶ νὰ περπατῶ συγχρόνως· καὶ ἂν

1) Ἀνοηταίνεις.

2) Ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἀτρείδου Ἀγαμέμνονος δὲν ἦτο εὐχάριστον.

κουρασθῶ θὰ στρώσω χάμω τὸν μανδύαν μου καὶ θὰ ξαπλωθῶ, ἀκουμβῶντας εἰς τὸν ἀγκῶνά μου, ὅπως ζωγραφίζουν τὸν Ἡρακλῆ». «Κάμε ὅπως σοῦ εἶνε πλέον εὐχάριστον» εἶπεν ὁ Ἀρισταίνετος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ἀλκιδάμας περιεφέρετο καὶ ἐδείπνα, ὅπως οἱ Σκύθαι, μετατοπιζόμενος πρὸς τὰ ἀφθονώτερα τρόφιμα καὶ ἀκολουθῶν τοὺς περιφέροντας τὰ φαγητά. Ἀλλὰ καὶ ἐνῷ ἔτρωγε δὲν ἔπαυε νὰ ὁμιλῇ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ νὰ κατακρίνῃ τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον. Καὶ ἠρώτα τὸν Ἀρισταίνετον τί τὰ ἤθελε τὰ τόσα πολύτιμα ποτήρια, ἐνῷ τὰ χωματένια θὰ ἔκαναν τὴν ἴδια δουλειά. Ἀλλ' ὁ Ἀρισταίνετος διὰ νὰ παύσῃ τὴν φλυαρίαν του ἔνευσεν εἰς ἕνα ὑπηρέτην νὰ τοῦ γεμίσῃ μὲ ἄκρατον καὶ τοῦ προσφέρῃ ἕνα μεγάλο ποτῆρι· ἐφάνη δὲ πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ ἰδέα του ἦτο καλὴ καὶ ὅτι θὰ ἔφερεν ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ δὲν ἐφαντάζετο πόσων κακῶν θὰ ἐγίνετο ἀρχὴ τὸ ποτῆρι ἐκεῖνο. Ὅταν ἔλαβε τὸ ποτῆρι ὁ Ἀλκιδάμας ἐσιώπησεν ἐπὶ πολύ· ἔπειτα ἐπλάγιασε κατὰ γῆς καὶ στηριζόμενος εἰς τὸν ἀγκῶνά του ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἡμίγυμνος καὶ κρατῶν τὸ ποτῆρι ὅπως οἱ ζωγράφοι παριστοῦν τὸν Ἡρακλῆν φιλοξενούμενον ὑπὸ τοῦ Φόλου [1].

Τώρα δὲ τὸ ποτῆρι εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ κυκλοφορῇ καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων συμποτῶν καὶ προπόσεις ἐγίνοντο, αἱ ὁμιλίαι ἐζωήρευσαν καὶ φῶτα ἔφεραν οἱ ὑπηρέται, διότι εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ νυκτώνῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ παρετήρησα ὅτι ὁ νεαρὸς οἰνοχόος, ὁ ὁποῖος ἐστέκετο πλησίον εἰς τὸν Κλεόδημον ἐχαμογέλα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν—(πρέπει, μοῦ φαίνεται, νὰ ἀναφέρω καὶ τὰ μικρὰ ἐπεισόδια τοῦ γεύματος καὶ μάλιστα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν κάποιο ἀστεῖον ἐνδιαφέρον)—καὶ ἐπρόσεχα ν' ἀνακαλύψω τὴν αἰτίαν τῶν μειδιαμάτων του.

Μετ' ὀλίγον ἐπλησίασε διὰ νὰ πάρῃ τὸ ποτῆρι τοῦ Κλεοδή-

1) Ὁ Φόλος ἦτο εἷς ἐκ τῶν Κενταύρων, ὅστις ἐτάφη εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Διόδωρον, ὠνομάσθη Φολόη.

μου, καὶ ὁ Κλεόδημος τοῦ ἔσφιγξε τὸ δάκτυλον καὶ συγχρόνως μὲ τὸ ποτῆρι τοῦ ἔδωκε δύο δραχμάς, νομίζω. Τὸ παιδὶ ἐμειδίασεν ἐκ νέου διὰ τὸ σφίξιμον τοῦ δακτύλου, δὲν ἀντελήφθη ὅμως, φαίνεται, καὶ τὸ νόμισμα καί, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐκράτησε, ἔπεσε καὶ ἔκαμε θόρυβον, ἐκοκκίνησαν δὲ καὶ οἱ δύο κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπρόδιδε. Οἱ πλησίον εὑρισκόμενοι ἠρώτησαν τίνος ἦτο τὸ νόμισμα· ἀλλὰ τὸ μὲν παιδὶ ἠρνήθη ὅτι τοῦ ἔπεσε νόμισμα, ἠρνήθη δὲ καὶ ὁ Κλεόδημος, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐκτύπησε. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἔκαμεν ἐντύπωσιν καὶ ἐπέρασεν ἀπαρατήρητον καὶ μόνον ὁ Ἀρισταίνετος, ὡς ἐνόησα, τὸ παρετήρησε· διότι μετ' ὀλίγον μετετόπισε τὸ παιδί, διατάξας αὐτὸ κρυφίως νὰ ἐξέλθῃ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ διέταξε μὲ νεῦμα ἕναν οἰνοχόον ἐκ τῶν ἐνηλίκων καὶ δυνατῶν, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὡς ἡμιονηγὸς ἢ ἱπποκόμος, νὰ ὑπηρετῇ τὸν Κλεόδημον. Τὸ ἐπεισόδιον ἐτελείωσε τοιουτοτρόπως· θὰ ἐγίνετο δὲ αἴτιον μεγάλης καταισχύνης εἰς τὸν Κλεόδημον ἐὰν ἐγίνετο γνωστὸν μεταξὺ ὅλων τῶν συμποτῶν καὶ δὲν ἐπρολάμβανεν ὁ Ἀρισταίνετος μὲ πολλὴν δεξιότητα νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν παρεκτροπήν.

Ὁ δὲ Κυνικὸς Ἀλκιδάμας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη πίῃ ἀρκετά, ἀφοῦ ἠρώτησε καὶ ἔμαθε πῶς ὠνομάζετο ἡ νύμφη, ἐφώναξε μὲ φωνὴν μεγάλην νὰ γίνῃ σιωπὴ καὶ στραφεὶς πρὸς τὰς γυναῖκας εἶπε· Προπίνω εἰς ὑγείαν σου, Κλεανθίς, ἐν ὀνόματι τοῦ Ἡρακλέους τοῦ προστάτου καὶ ἀρχηγοῦ μας. Ἐπειδὴ δὲ ἐγέλασαν διὰ τοῦτο ὅλοι, Γελᾶτε, γαϊδούρια, εἶπε, διότι προέπια ὑπὲρ τῆς νύμφης ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ μας τοῦ Ἡρακλέους ; Καὶ ὅμως πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ἂν δὲν λάβῃ ἀπὸ τὸ χέρι μου τὸ ποτῆρι [1], δὲν θὰ γεννήσῃ ποτὲ υἱὸν ὅμοιον μ' ἐμένα, δηλαδὴ μὲ δύναμιν ἀκαταγώνιστον, μὲ χαρακτῆρα ἐλεύθερον καὶ σῶμα τόσο ῥωμαλέον. Καὶ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀθλητικήν του διάπλασιν, ἤνοιξε τὸ ἔνδυμά

1) Ὡς γνωστὸν ὁ προπίνων ἔπινεν ὀλίγον καὶ ἔδιδε τὸ ποτῆρι εἰς τὸν πρὸς ὃν ἡ πρόποσις ἀπηυθύνετο διὰ νὰ πίῃ τὸ ὑπόλοιπον.

του καὶ ἐγυμνοῦτο μέχρις ἀναισχυντίας. Πάλιν ἐγέλασαν δι' αὐτὰ οἱ ὁμοτράπεζοι, αὐτὸς δὲ ἐξοργισθεὶς ἐσηκώθη καὶ τοὺς ἠτένιζε μὲ βλέμμα ἄγριον καὶ παράφορον καὶ ἦτο φανερὸν ὅτι θὰ ἤρχιζεν ἐχθροπραξίας. Θὰ κατέφερε δὲ τὴν βακτηρίαν του εἰς τὴν κεφαλὴν κανενός, ἐὰν ἐγκαίρως δὲν ἐνεφανίζετο μέγα γλύκισμα κομιζόμενον, καὶ ἅμα τὸ εἶδεν ἔγινεν ἡμερώτερος, ὁ θυμός του ἔπαυσε καὶ ἤρχισε νὰ τὸ παρακολουθῇ περιφερόμενον καὶ νὰ τρώγῃ. Καὶ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἄλλων εἶχον ἤδη μεθύσῃ καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ συμποσίου ἦτο πλήρης θορύβου. Ὁ Διονυσόδωρος ὁ ῥήτωρ ἀπήγγελλε μέρη τῶν λόγων του καὶ ἐχειροκροτεῖτο ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ἐστέκοντο ὄπισθέν του· ὁ δὲ Ἰστιαῖος, ὁ ὁποῖος κατεῖχε τὴν τελευταίαν θέσιν ἀπήγγελλε ποιήματα, ἀναμιγνύων στίχους τοῦ Πινδάρου, τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ σχηματίζων ἐξ ὅλων αὐτῶν ποίημα ἀστειότατον, εἰς τὸ ὁποῖον ὡς νὰ προέβλεπε τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἔλεγε·

Σὺν δ' ἔβαλον ξινοὺς [1]

καὶ

ἔνθα δ' ἄρ' οἰμωγή τε καὶ εὐχωλὴ πέλεν ἀνδρῶν [2]

Ὁ δὲ Ζηνόθεμις ἀνεγίνωσκε βιβλίον ψιλογραμμένον [3], τὸ ὁποῖον εἶχε λάβῃ ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην του.

Καὶ ἐπειδή, ὅπως συνειθίζεται, οἱ ὑπηρέται ἔπαυσαν ἐπ' ὀλίγον νὰ κουβαλοῦν φαγητά, ὁ Ἀρισταίνετος ὁ ὁποῖος εἶχε προνοήσῃ νὰ μὴ μείνῃ καὶ τὸ διάλειμμα ἐκεῖνο χωρὶς τέρψιν καὶ ἀπασχόλησιν, διέταξε νὰ εἰσέλθῃ ὁ γελωτοποιὸς καὶ νὰ εἴπῃ ἢ νὰ κάμῃ τίποτε ἀστεῖον πρὸς μεγαλειτέραν διασκέδασιν τῶν προσκεκλημένων του. Εἰσῆλθε λοιπὸν ἕνας ἀσχημάνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶχε ξυ-

1) Συνέκρουον τὰς ἀσπίδας.

2) Καὶ ἀνεπέμποντο κραυγαὶ ἀπελπισίας καὶ θριάμβου.

3) Οἱ Στωικοὶ ἠρέσκοντο νὰ γράφουν ψιλὰ καὶ δυσανάγνωστα.

ρισμένον τὸ κεφάλι καὶ ὀλίγας τρίχας ὀρθὰς εἰς τὴν κορυφήν. Αὐτὸς ἐχόρευσε μὲ διάφορα τσακίσματα καὶ μορφασμοὺς γελοίους διὰ νὰ φαίνεται ἀστειότερος καὶ ἀπήγγειλε σατυρικὰ ποιήματα μιμούμενος τὴν προφορὰν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τέλος ἤρχισε ν' ἀπευθύνῃ σκώμματα εἰς τοὺς παρισταμένους. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐγελοῦσαν ὅταν ἐσκώπτοντο, ὁ Ἀλκιδάμας ὅμως, ὅταν ὁ γελωτοποιὸς τὸν ἔσκωψε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ὠνόμασε σκυλάκι τῆς Μάλτας, ἐθύμωσε —ἦτο δὲ καὶ πρὶν φανερὸν ὅτι ἐζήλευε τὸν γελωτοποιὸν διὰ τὴν ἐντύπωσιν ποῦ ἔκανε καὶ διότι συνεκέντρωνε τὴν προσοχὴν τῶν συμποτῶν—ἐπέταξε τὸν μανδύαν του καὶ ἐπροκάλεσε τὸν γελωτοποιὸν εἰς πυγμαχίαν. Τὸν ἐφοβέριζε δέ, ἂν δὲν ἐδέχετο, νὰ τὸν δείρῃ. Οὕτω ὁ ταλαίπωρος Σατυρίων—διότι τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ γελωτοποιοῦ—ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τὴν πρόκλησιν καὶ ἤρχισε νὰ πυγμαχῇ. Καὶ τὸ θέαμα ἦτο ἀστειότατον νὰ βλέπῃ κανεὶς ἕνα φιλόσοφον νὰ ἀγωνίζεται μὲ ἕνα γελωτοποιόν, νὰ κτυπᾷ καὶ νὰ κτυπᾶται. Ἐκ τῶν παρόντων ἄλλοι μὲν ἠσθάνοντο ἐντροπήν, ἄλλοι δὲ ἐγέλων, ἕως οὗ ὁ Ἀλκιδάμας ἀπέκαμε νὰ κτυπᾶται ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίσκου, ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνασμένος εἰς τὴν πυγμαχίαν καὶ ὑπεχώρησεν ἡττημένος. Γέλοια ἀκράτητα ὑπεδέχθησαν τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης.

Τότε εἰσῆλθεν ὁ Διόνικος ὁ ἰατρός, ὀλίγον μετὰ τὴν πυγμαχίαν· εἶχε δὲ βραδύνῃ, ὡς ἔλεγε, διότι ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν αὐλητὴν Πολυπρέποντα, ὁ ὁποῖος εἶχε πάθῃ παραφροσύνην. Διηγήθη δὲ καὶ κάτι κωμικοτραγικὸν τὸ ὁποῖον τοῦ συνέβη. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ αὐλητοῦ, δὲν ἐγνώριζεν ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ παράφρων κατείχετο ὑπὸ παροξυσμοῦ καὶ ἅμα τὸν εἶδεν ἔτρεξε καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν, ἔπειτα ἔσυρε μαχαίρι, ἔδωκε δὲ εἰς τὸν ἰατρὸν αὐλοὺς καὶ τὸν διέταξε νὰ παίξῃ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἰατρὸς δὲν ἠδύνατο ν' αὐλήσῃ, ὁ παράφρων ἤρχισε νὰ τὸν κτυπᾷ εἰς τὰς παλάμας μὲ μάστιγα ἀπὸ λουρί. Ὁ ἰατρὸς εὑρεθεὶς εἰς τοιοῦτον κίνδυνον ἐσκέφθη τὸ ἑξῆς διὰ νὰ σωθῇ· ἐκάλεσεν εἰς ἀγῶνα μουσικὸν τὸν παράφρονα ὑπὸ τὸν ὅρον ὁ ἡττώμενος νὰ λαμβάνῃ ὡρισμένον ἀριθμὸν μαστιγώσεων. Καὶ ἐν πρώτοις

αὐτὸς ἔπαιξεν αὐλὸν ὅπως ἠδύνατο, δηλαδὴ ἀθλίως· ἔπειτα ἔδωκεν εἰς τὸν τρελλὸν τοὺς αὐλοὺς καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν δερματίνην μάστιγα καὶ τὸ μαχαίρι, τὰ ὁποῖα ἔσπευσε καὶ ἔρριψε διὰ τοῦ φεγγίτου ἔξω εἰς τὴν αὐλήν· καὶ οὕτω χωρὶς μεγάλον κίνδυνον πλέον ἠδύνατο ν' ἀμύνεται ἐναντίον τοῦ παράφρονος καὶ συγχρόνως νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ καλῇ εἰς βοήθειαν τοὺς γείτονας, οἱ ὁποῖοι ἐβίασαν τὴν θύραν καὶ τὸν ἐβοήθησαν νὰ σωθῇ. Ἐδείκνυε δὲ σημεῖα τῶν κτυπημάτων καὶ μερικὰς ἀμυχὰς εἰς τὸ πρόσωπον. Ὁ Διόνικος ἀφοῦ ἔκαμεν ὄχι ὀλιγωτέραν ἀπὸ τὸν γελωτοποιὸν ἐντύπωσιν μὲ τὴν διήγησίν του, ἐχώθη πλησίον τοῦ Ἰστιαίου καὶ ἐδείπνα μὲ τὰ ὑπολείμματα. Φαίνεται δὲ ὅτι κάποιος θεὸς μᾶς τὸν ἔστειλε, διότι μᾶς ἐφάνη πολὺ χρήσιμος ἀργότερα.

Μετ' ὀλίγον παρουσιάσθη ἕνας δοῦλος ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι εἶχε σταλῇ ἀπὸ τὸν Ἑτοιμοκλέα τὸν Στωικὸν καὶ ἔφερεν ἐπιστολὴν μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ κυρίου του νὰ τὴν ἀναγνώσῃ ἐνώπιον καὶ εἰς ἐπήκοον ὅλων καὶ ἔπειτα νὰ φύγῃ. Ὁ Ἀρισταίνετος τοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν, αὐτὸς δὲ ἐπλησίασεν εἰς τὸν λύχνον καὶ ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ.

ΦΙΛ. Θὰ ἦτο βέβαια κανὲν ἐγκώμιον τῆς νύμφης ἢ ἐπιθαλάμιον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα συνειθίζονται εἰς τοιαύτας περιστάσεις,

ΛΥΚ. Καὶ ἡμεῖς κάτι τοιοῦτον ἐνομίσαμεν, ἀλλὰ κάθε ἄλλο ἦτο. Ἰδοὺ τί ἔγραφεν ἡ ἐπιστολή.

«Ἑτοιμοκλῆς ὁ φιλόσοφος πρὸς τὸν Ἀρισταίνετον.

»Τί ἰδέαν ἔχω περὶ τῶν γευμάτων ὅλον τὸ παρελθόν μου μαρτυρεῖ, διότι ἐνῷ σχεδὸν καθ' ἑκάστην μ' ἐνοχλοῦν μὲ προσκλήσεις πολὺ πλουσιώτεροί σου, ὅμως οὐδέποτε δέχομαι, διότι γνωρίζω τοὺς θορύβους καὶ τὰς παρεκτροπάς, αἵτινες γίνονται εἰς τὰ συμπόσια. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα ν' ἀγανακτήσω ἐναντίον σου, διότι ἐνῷ τόσον καιρὸν σὲ περιποιοῦμαι, δὲν κατεδέχθης νὰ μὲ συναριθμίσῃς εἰς τοὺς ἄλλους σου φίλους, ἀλλὰ μόνος ἐγὼ ἔμεινα ἀπρόσκλητος καὶ μάλιστα ἐνῷ εἶμαι καὶ γείτων σου. Ὅ,τι δὲ πρὸ πάντων μὲ λυπεῖ ἀπὸ τὴν διαγωγήν σου εἶνε ἡ ἀχαριστία, διότι ἐγὼ δὲν ἐξαρτῶ τὴν εὐτυχίαν ἀπὸ μερίδα ἀγριοχοίρου ἢ

λαγοῦ ἢ γλυκίσματος, τὰ ὁποῖα ἀπολαμβάνω ἄφθονα εἰς τὰ τραπέζια ἄλλων γνωριζόντων τὰ καθήκοντά των. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἶχα κληθῇ παρὰ τοῦ μαθητοῦ μου Παμμένους εἰς γεῦμα πολυτελές, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθην πρὸς χάριν σου ὁ ἀνόητος. Σὺ ὅμως παραλείψας ἐμὲ ἐκάλεσες ἄλλους, διότι δὲν δύνασαι νὰ διακρίνῃς τὸ καλλίτερον καὶ δὲν ἔχεις καταληπτικὴν φαντασίαν [1]. Ἀλλὰ γνωρίζω εἰς ποίους ὀφείλω αὐτὴν τὴν ὕβριν· βεβαίως εἰς τοὺς θαυμαστούς σου φιλοσόφους Ζηνόθεμιν καὶ Λαβύρινθον, τοὺς ὁποίους χωρὶς νὰ καυχηθῶ δύναμαι δι' ἑνὸς συλλογισμοῦ ν' ἀποστομόσω. Ἂς εἴπῃ κανεὶς ἐξ αὐτῶν τί ἐστὶ φιλοσοφία ἢ τὰ στοιχειώδη ταῦτα, τί διαφέρει ἡ σχέσις τῆς ἕξεως, διὰ νὰ μὴ εἴπω τίποτε ἐκ τῶν δυσκόλων ἐρωτημάτων, κανένα κερατίναν ἢ σωρείτην ἢ θεριστικὸν συλλογισμόν [2]. Ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος μόνον τὸ ὡραῖον νομίζω καλόν, θὰ ὑποφέρω εὐκόλως τὴν ὕβριν. Διὰ νὰ μὴ ἔχῃς ὅμως κατόπιν τὴν πρόφασιν ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν φροντίδων καὶ τῶν περισπασμῶν μ' ἐλησμόνησες, σ' ἐχαιρέτησα σήμερον δίς, τὴν πρωΐαν ἐξερχόμενον ἐκ τῆς οἰκίας σου καὶ ἔπειτα ὅταν ἐθυσίαζες εἰς τὸν ναὸν τῶν Διοσκούρων. Αὐτὰ καὶ μόνον ἔχω νὰ σοῦ ὑπενθυμίσω διὰ νὰπολογηθῶ ἐνώπιον τῶν προσκεκλημμένων σου. Ἐὰν δὲ νομίζῃς ὅτι ὀργίζομαι ἐξ αἰτίας τοῦ γεύματος, σοῦ ὑπενθυμίζω τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰνέως, ὅπου θὰ ἴδῃς καὶ τὴν Ἄρτεμιν νὰ ἀγανακτῇ, διότι ἐκεῖνος μόνον αὐτὴν παρέλειψεν εἰς τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν ἐτέλεσε πρὸς τοὺς ἄλλους θεούς. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ὅμηρος περὶ τῆς παραλείψεως ἐκείνης·

ἢ λάθετ' ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ [3]·

---

1) Ὅρος σχολαστικὸς τῶν Στωικῶν.

2) Περὶ τοῦ κερατίνου συλλογισμοῦ ἴδε «Νεκρικοὺς Διαλόγους» Τόμ. Β'. σελ. 35 ὑποσ. 2. Σωρείτης δὲ εἶνε ἄλλο σόφισμα, τὸ ὁποῖον δι' ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων φθάνει εἰς συμπέρασμα ψευδὲς μέν, φέρον ὅμως εἰς ἀμηχανίαν τὸν ἐρωτώμενον.

3) Εἴτε τὴν ἐλησμόνησε, εἴτε δὲ τὴν ἐσυλλογίσθη, ὑπέπεσεν ἐν τῇ καρδίᾳ του εἰς μέγα ἁμάρτημα.

Καὶ ὁ Εὐριπίδης·

Καλυδὼν μὲν ἥδε γαία Πελοπίας χθονὸς
ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα [1]·

Καὶ ὁ Σοφοκλῆς·

Συὸς μέγιστον χρῆμ' ἐπ' Οἰνέως γύαις
ἀνῆκε Λητοῦς παῖς ἑκηβόλος θεά [2]·

»Ταῦτα ἐκ πολλῶν ὀλίγα σοῦ ἀναφέρω διὰ νὰ ἐννοήσῃς ποῖον ἄνθρωπον παρέλειψες καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκάλεσες εἰς τὸ γεῦμά σου τὸν Δίφιλον καὶ τὸν υἱόν σου παρέδωκες εἰς αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἐπόμενον, διότι εἶνε εὐχάριστος εἰς τὸν νέον καὶ εὐχάριστα διδάσκεται παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲν ἦτο αἰσχρὸν ἐκ μέρους μου νὰ λέγω τοιαῦτα πράγματα, θὰ προσέθετα καὶ κάτι τι τὸ ὁποῖον σύ, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι νὰ μάθῃς παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ Ζωπύρου ὅτι εἶνε ἀληθές. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ταράττῃ κανεὶς τὴν χαρὰν ἑνὸς γάμου καὶ νὰ κατηγορῇ ἄλλους, μάλιστα διὰ πράξεις τόσον αἰσχράς. Μολονότι ὁ Δίφιλος μοῦ ἔχει δώσῃ ἀφορμάς, διότι μοῦ ἀπέσπασεν ἤδη δύο μαθητάς, ἐγὼ χάριν τῆς φιλοσοφίας θὰ σιωπήσω.

»Διέταξα τὸν κομίζοντα τὴν ἐπιστολήν ἄνθρωπόν μου, ἐὰν τοῦ δώσῃς μερίδα ἀγριοχοίρου ἢ ἐλάφου ἢ σησαμωτοῦ διὰ νὰ μοῦ τὰ φέρῃ καὶ δικαιολογηθῇς οὕτω διὰ τὴν παράλειψίν σου, νὰ μὴ δεχθῇ διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἐπὶ τούτῳ τὸν ἔστειλα».

---

1) Ἡ γῆ αὕτη εἶνε ἡ Καλυδών, ἡ ὁποία κεῖται ἀπέναντι τῆς γῆς τοῦ Πέλοπος καὶ ἔχει πεδιάδας εὐφόρους. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ «Μελεάγρου», τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ παρατίθεται εἰκῇ εἰς ἔνδειξιν πολυμαθείας, ὅπως καὶ τὸ ἑπόμενον.

2) Ἡ ἑκηβόλος θεὰ κόρη τῆς Λητοῦς ἐξερεθίζει μέγαν κάπρον εἰς τὰς γαίας τοῦ Οἰνέως.

Ἐνῷ, φίλε μου, ἀνεγινώσκοντο αὐτά, τοιαύτη στενοχωρία ἐντροπῆς μὲ κατεῖχεν, ὥστε μὲ περιέλουεν ἱδρὼς καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον ηὐχόμην ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ καὶ μὲ καταπίῃ. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἐγελοῦσαν δι' ἑκάστην περικοπὴν τῆς ἐπιστολῆς, μάλιστα ἐκεῖνοι οἵτινες ἐγνώριζον τὸν Ἑτοιμοκλέα ὡς ἄνθρωπον ἡλικιωμένον καὶ θεωρούμενον σοβαρόν. Ἐθαύμαζαν πῶς ἐνῷ ἦτο τοιοῦτος τοὺς ἐξηπάτα μὲ τὴν γενειάδα του καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς μορφῆς του. Καὶ ὁ Ἀρισταίνετος μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν παρέλειψε νὰ τὸν καλέσῃ ἀπὸ λησμοσύνην, ἀλλὰ διότι δὲν ἤλπιζεν ὅτι ἂν τὸν ἐκάλει θὰ κατεδέχετο νὰ ἔλθῃ· διὰ τοῦτο οὔτε κὰν ἀπεπειράθη νὰ τὸν καλέσῃ.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ ὑπηρέτης ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν, ὅλοι οἱ συμποσιάζοντες ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ζήνωνα καὶ τὸν Δίφιλον, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ ταραχῆς καὶ ἦσαν ὠχροί, ἐπιβεβαιοῦντες οὕτω τὰς κατηγορίας τοῦ Ἑτοιμοκλέους. Ὁ δὲ Ἀρισταίνετος κατεταράχθη καὶ ἐφαίνετο εἰς ἄκρον θυμωμένος, ἀλλ' ὅμως μᾶς εἶπε νὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ πίνωμεν καὶ ἐπροσπάθει νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἐπειράχθη, ὑπεμειδίασε μάλιστα καὶ ἀπέπεμψε τὸν ὑπηρέτην τοῦ Ἑτοιμοκλέους καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι θὰ ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὁ Ζήνων ἐσηκώθη καὶ ἔφυγε μὲ τρόπον· τοῦ ἔνευσεν ὁ παιδαγωγὸς κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του νὰ ἐξέλθῃ.

Ὁ δὲ Κλεόδημος, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἐζήτει ἀφορμὴν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Στωικῶν καὶ ἔσκαζε διότι δὲν εὕρισκε τὴν κατάλληλον πρόφασιν, ἐπωφελήθη τὴν εὐκαιρίαν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδιδεν ἡ ἐπιστολή. Ἰδού, εἶπε, τὰ κατορθώματα τοῦ λαμπροῦ Χρυσίππου, τοῦ θαυμαστοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Κλεάνθους. Εἶνε μόνον φρασίδια καὶ ἐρωτήσεις σκοτειναὶ καὶ ἐξωτερικὸν φιλοσοφικόν, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα οἱ πλεῖστοι εἶνε ὅμοιοι μὲ τὸν Ἑτοιμοκλῆν. Βλέπετε δὲ καὶ ποίαν σεμνότητα καὶ μετριοφροσύνην ἔχουν αἱ ἐπιστολαί του· τὸν μὲν Ἀρισταίνετον παρομοιάζει πρὸς τὸν Οἰνέα, τὸν ἑαυτόν του δὲ πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα. Πολὺ κατάλληλα αὐτά, μὰ τὸν Ἡρακλέα, καὶ πρέποντα εἰς ἑορτήν. Θὰ ἤκουσεν, εἶπεν ὁ Ἕρμων,

ὅτι ὁ Ἀρισταίνετος εἶχεν ἑτοιμάσῃ διὰ τὸ δεῖπνον ἀγριόχοιρον καὶ ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἦτο ἄκαιρον ν' ἀναφέρῃ τὸν Καλυδώνιον. Σπεῦσε, σὲ παρακαλῶ, Ἀρισταίνετε, καὶ στεῖλε ἕνα κομμάτι τὸ καλλίτερον εἰς αὐτὸν τὸν γέροντα διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ὅπως ὁ Μελέαγρος. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μὴ σκοτίζεται δι' αὐτά, ἀφοῦ ὁ Χρύσιππος τὰ θεωρεῖ ἀδιάφορα. Πῶς ὁμιλεῖτε ἔτσι περὶ τοῦ Χρυσίππου, εἶπεν, ἀνασηκωθεὶς ὁ Ζηνόθεμις, μὲ φοβερὰν φωνήν, καὶ πῶς κρίνετε τὸν Κλεάνθην καὶ τὸν Ζήνωνα, σοφοὺς ἀληθινοὺς ἀπὸ ἄνθρωπον ὡς ὁ Ἑτοιμοκλῆς, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἀληθὴς φιλόσοφος, ἀλλ' ἀγύρτης; Ἀλλὰ καὶ ποῖοι εἶσθε σεῖς οἱ ὁποῖοι ὁμιλεῖτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Δὲν εἶσαι σύ, Ἕρμων, ποῦ ἔκοψες καὶ ἔκλεψες τοὺς χρυσοῦς πλοκάμους τῶν Διοσκούρων, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ θὰ δικασθῇς καὶ θὰ παραδοθῇς εἰς τὸν δήμιον; Καὶ σύ, Κλεόδημε, δὲν συνελήφθης νὰ μοιχεύῃς τὴν γυναῖκα τοῦ μαθητοῦ σου Σωστράτου καὶ δὲν ἔπαθες τὰ αἴσχιστα [1]; Διατί δὲν σιωπᾶτε, ἀφοῦ γνωρίζετε ὅτι ἔχετε τὴν οὐρά σας κομμένην; Δὲν εἶμαι ἐγὼ μαστρωπὸς τῆς γυναικός μου, εἶπεν ὁ Κλεόδημος, ὅπως ἐσύ, οὔτε κατεχράσθην τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα μοῦ ἐνεπιστεύθη ὁ ξένος μαθητὴς καὶ ἔπειτα ὡρκίσθηκα εἰς τὴν Πολιοῦχον ὅτι δὲν τὰ ἔλαβα, οὔτε δανείζω μὲ τόκον τεσσάρων δραχμῶν κατὰ μῆνα [2], οὔτε πνίγω τοὺς μαθητὰς ἐὰν δὲν μοῦ δώσουν ἐγκαίρως τὸν μισθὸν τῆς διδασκαλίας. Ἀλλὰ δὲν θ' ἀρνηθῇς εἶπεν ὁ Ζηνόθεμις ὅτι ἔδωκες δηλητήριον εἰς τὸν Κρίτωνα διὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πατέρα του. Συγχρόνως, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ πίνῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔρριψε κατ' αὐτῶν τὸ περιεχόμενον τοῦ ποτηριοῦ του, τὸ ὁποῖον ἦτο πλῆρες κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὡς πλησίον δὲ εὑρισκόμενος ὁ Ἴων ἐδέχθη μέρος ἐκ τοῦ ῥαντίσματος ἐκείνου, τοῦ ὁποίου δὲν ἦτο ἀνάξιος. Καὶ ὁ μὲν Ἕρμων ἔσκυψε καὶ ἐσπόγγιζεν ἐκ τῆς κεφαλῆς του τὸν οἶνον καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν κρίσιν τῶν πα-

1) Παράβαλε τὰ λεγόμενα περὶ τῆς τιμωρίας τῶν μοιχῶν εἰς τὸν «Θάνατον Περεγρίνου».

2) Ὁ τόκος ἐλογαριάζετο κατὰ μῆνα.

ρόντων διὰ τὸ πάθημά του. Ὁ δὲ Κλεόδημος, ἐπειδὴ δὲν ἐκράτει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ποτῆρι, ἐστράφη καὶ ἔπτυσε τὸν Ζηνόθεμιν· τὸν ἥρπασε δὲ ἀπὸ τὰ γένεια διὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ θὰ ἐφόνευεν ἴσως τὸν γέροντα ἐὰν δὲν τὸν ἀνεχαίτιζεν ἐγκαίρως ὁ Ἀρισταίνετος, ὁ ὁποῖος ἐσηκώθη καὶ ἐτοποθετήθη μεταξὺ αὐτῶν διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διατείχισμα καὶ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἡσυχάσουν.

Ἐνῷ συνέβαινον αὐτά, Φίλων, ἐγὼ ἔκανα διαφόρους σκέψεις, ἀλλὰ κυρίως ἐσκεπτόμην ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦν αἱ γνώσεις, ὅταν τις δὲν ρυθμίζῃ καὶ τὸν βίον του πρὸς τὸ καλόν· οὕτω δὲ ἐκεῖνοι, ἐνῷ ἦσαν τόσον σοφοὶ εἰς τοὺς λόγους, εἰς τὰ πράγματα ἐγίνοντο τόσον γελοῖοι. Ἔπειτα μοῦ ἐπῆλθεν ἡ σκέψις μήπως ἀληθεύει τὸ ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενον, ὅτι ἡ παιδεία ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ὀρθοφροσύνην ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς τὰ βιβλία προσέχουν καὶ περιορίζονται. Ἐκ τῶν τόσων φιλοσόφων οἵτινες ἦσαν ἐκεῖ οὔτε ἕνα ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ ἄψογον, ἀλλ' οἱ μὲν ἔπραττον αἰσχρά, οἱ δὲ ἔλεγον αἰσχρότερα. Καὶ οὔτε εἰς τὸν οἶνον ἠδυνάμην ν' ἀποδώσω τὰ συμβαίνοντα, ἐνθυμούμενος τὰ ὅσα ἔγραψεν ὁ Ἑτοιμοκλῆς, χωρὶς νὰ φάγῃ καὶ νὰ πίῃ. Οἱ ὅροι εἶχον ἀναστραφῇ καὶ οἱ μὲν ἁπλοῖ ἄνθρωποι ἐδείπνουν μὲ πολλὴν σεμνότητα, χωρὶς νὰ λέγουν ἢ νὰ πράττουν ἀπρεπῆ, ἀλλὰ περιωρίζοντο νὰ γελοῦν καὶ νὰ ἐκπλήσσωνται δι' ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐθαύμαζον ἀπατώμενοι ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ των καὶ νομίζοντες ὅτι εἶνε σπουδαῖοι ἄνθρωποι, οἱ δὲ σοφοὶ παρεξετρέποντο καὶ ἀλληλοϋβρίζοντο, ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν κατὰ κόρον, ἐφώναζαν καὶ διεπληκτίζοντο· ὁ δὲ θαυμάσιος Ἀλκιδάμας καὶ ἐκατουροῦσε εἰς τὸ μέσον, χωρὶς νὰ ἐντρέπεται τὰς γυναῖκας. Μοῦ ἐφαίνετο δὲ ὅτι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ συμπόσιον ἐκεῖνο ἦσαν ὁμοιότατα πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπροκάλεσεν ἄλλοτέ ποτε ἡ Ἔρις, ὡς λέγουν οἱ ποιηταί. Ἐπειδὴ δὲν ἐκλήθη εἰς τοῦ Πηλέως τὸν γάμον, ἔρριψε τὸ μῆλον ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ συμποσίου καὶ ἐπροκάλεσε τὸν μέγαν πόλεμον κατὰ τῆς Τρωάδος. Καὶ ὁ Ἑτοιμοκλῆς λοιπὸν μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον τὴν ἐπιστολήν του ὡς μῆλον τὸ ὁποῖον δὲν ἐπροξένησεν ὀλιγώτερα κακὰ ἀπὸ τ' ἀναφερόμενα ὑπὸ τῆς Ἰλιάδος.

Διότι δὲν ἔπαυσαν ὁ Ζηνόθεμις καὶ ὁ Κλεόδημος νὰ φιλονεικοῦν καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐχώρισεν ὁ Ἀρισταίνετος. Τώρα, εἶπεν ὁ Κλεόδημος, ἀρκεῖ νὰ σᾶς ἀποδείξω ἀμαθεῖς, αὔριον δὲ θὰ ἐκδικηθῶ ὅπως πρέπει. Εἰπέ μου λοιπόν, Ζηνόθεμι, ἢ σὺ σεμνότατε Δίφιλε, πῶς, ἐνῷ λέγετε ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῶν χρημάτων εἶνε ἀδιάφορος, πρὸ πάντων καὶ μόνον δι' αὐτὸ φροντίζετε πῶς νὰ ἀποκτήσετε περισσότερα καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε μὲ τοὺς πλουσίους ἔχετε νὰ κάμετε καὶ δανείζετε καὶ τοκογλυφεῖτε καὶ ἐπὶ πληρωμῇ διδάσκετε, καὶ ἐνῷ λέγετε ὅτι μισεῖτε τὴν ἡδονήν, χάριν αὐτῆς ἐνεργεῖτε καὶ παθαίνετε τὰ αἴσχιστα καὶ ἂν δὲν σᾶς καλέσουν εἰς γεῦμα ἀγανακτεῖτε, ἐὰν δὲ κληθῆτε, δὲν ἀρκεῖ ὅτι τρώγετε τὸν περίδρομον, ἀλλὰ δίδετε καὶ εἰς τοὺς ὑπηρέτας σας.... Καὶ ἐνῷ ἔλεγεν αὐτὰ ἐπεχείρησε ν' ἀποσπάσῃ τὸ μάκτρον τὸ ὁποῖον ἐκράτει ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ζηνοθέμιδος καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο πλῆρες ἀπὸ διάφορα κρέατα, μὲ σκοπὸν νὰ τὸ λύσῃ καὶ ἀφήσῃ νὰ πέσουν εἰς τὸ ἔδαφος τὰ κρέατα· ὁ ὑπηρέτης ὅμως τὸ ἐκράτει δυνατὰ καὶ δὲν τὸ ἀφῆκε.

Εὖγε, Κλεόδημε, εἶπεν ὁ Ἕρμων· ἂς μᾶς εἶπουν διατὶ κατηγοροῦν τὴν ἡδονὴν αὐτοὶ ποῦ ἐννοοῦν ν' ἀπολαμβάνουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὄχι, ἀλλὰ σύ, Κλεόδημε, εἶπεν ὁ Ζηνόθεμις, νὰ μᾶς πῇς, διατὶ θεωρεῖς ἀδιάφορον τὸν πλοῦτον.—Ὄχι, ἐσὺ νὰ μᾶς πῇς. Καὶ ἡ φιλονεικία παρετείνετο τοιουτοτρόπως, ἕως οὗ ὁ Ἴων ἀνασηκωθεὶς ὥστε νὰ γίνῃ ὁρατὸς εἶπε· Παύσετε νὰ φιλονεικῆτε, καὶ ἐὰν θέλετε, θὰ σᾶς δώσω θέμα ὁμιλίας ἄξιον τῆς παρούσης ἑορτῆς· καὶ περὶ αὐτοῦ θὰ ἐρωτήσετε καὶ θὰ λάβετε ἀπαντήσεις χωρὶς ὀργὴν καὶ φιλονεικίαν, ὅπως ἐγίνετο εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ ἡμετέρου Πλάτωνος. Ὅλοι οἱ παρόντες ἐπεδοκίμασαν καὶ μάλιστα ὁ Ἀρισταίνετος καὶ ὁ Εὔκριτος, οἱ ὁποῖοι ἤλπισαν ὅτι οὕτω θὰ ἐσώζοντο ἀπὸ τὴν ἀηδίαν τῶν ὕβρεων. Ἐπανῆλθε δὲ τότε ὁ Ἀρισταίνετος εἰς τὴν θέσιν του, πιστεύσας ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἡσύχαζαν. Συγχρόνως μᾶς ἔφεραν τὸ λεγόμενον ἐντελὲς δεῖπνον [1] δη-

1 Οἱ ἀρχαῖοι, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λουκιανοῦ, διῄρουν τὰ γεύματα εἰς τρία μέρη. Ἐκ τούτων τὸ πρῶτον ἐλέγετο πρόπομα, διότι κατ' αὐτὸ

λαδὴ μίαν ὄρνιθα δι' ἕκαστον καὶ κρέας ἀγριοχοίρου, λαγὸν καὶ ψάρια τηγανητά, σησαμωτὰ γλυκίσματα καὶ διάφορα τραγήματα, τὰ ὁποῖα ἐπετρέπετο ν' ἀποκομίσουν ὅσοι ἐκ τῶν συμποτῶν ἤθελαν. Δὲν εἶχε δὲ παρατεθῇ εἰς ἕκαστον ἰδιαίτερον πινάκιον, ἀλλ' ἓν εἰς ἑκάστην τράπεζαν. Διὰ τὸν Ἀρισταίνετον καὶ τὸν Εὔκριτον ὑπῆρχεν ἕνα πινάκιον ἐπὶ μιᾶς τραπέζης κοινὸν καὶ ἕκαστος ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἐκ τῶν φαγητῶν καὶ τραγημάτων τῶν εὑρισκομένων εἰς τὸ μέρος του. Ὁμοίως κοινὸν εἶχον τὸ πινάκιον ὁ Ζηνόθεμις ὁ Στωικὸς καὶ ὁ Ἕρμων ὁ Ἐπικούρειος· ἔπειτα ὁ Κλεόδημος καὶ ὁ Ἴων καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ γαμβρὸς καὶ ἐγώ, ὁ δὲ Δίφιλος εἶχε διὰ δύο, διότι ὁ Ζήνων εἶχεν ἀπέλθῃ. Καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ τὸ ἐνθυμῆσαι αὐτό, Φίλων, διότι θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὴν διήγησιν.

ΦΙΛ. Θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι.

ΛΥΚ. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ἴων· Ἀρχίζω πρῶτος, ἂν θέλετε. Καὶ ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον ἐξηκολούθησεν· Ἔπρεπεν ἴσως, ἐνώπιον σοφῶν ὡς οἱ παρόντες νὰ ὁμιλήσω περὶ ἰδεῶν, ἀΰλων καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ διὰ ν' ἀποφύγω τὰς ἀντιλογίας ἐκείνων οἵτινες ἔχουν ἀντιθέτους ἰδέας, θὰ ὁμιλήσω περὶ γάμου. Τὸ προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ μὴ ἔχωμεν ἀνάγκην γάμου, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους νὰ παιδεραστῶμεν· διότι μόνον ὁ τοιοῦτος ἔρως δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν τελείαν ἀρετήν, ἐὰν δὲ θεωρῆται ἀπαραίτητος καὶ ὁ μετὰ γυναικὸς γάμος, νὰ ἔχωμεν τοὐλάχιστον, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος, κοινὰς τὰς γυναῖκας, ὥστε νὰ εἴμεθα ἀπηλλαγμένοι ζηλοτυπιῶν.

ἔπινον εἴτε οἶνον, εἴτε διάφορα ποτὰ δροσιστικὰ εἴτε καὶ μόνον νερόν. Ἡ συνήθεια τοῦ προπόματος εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου. Κατὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ γεύματος παρετίθεντο ἐδέσματα ἁλαφρά, κατάλληλα μᾶλλον διὰ νὰ διεγείρουν παρὰ διὰ νὰ κορέσουν τὴν ὄρεξιν, θαλασσινά, γλυκίσματα, λάχανα καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ τρίτον μέρος ἦτο τὸ ἐντελὲς γεῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον παρετίθεντο τὰ διάφορα κρέατα καὶ εἰς τὸ τέλος τὰ τραγήματα.

Γέλωτες ὑπεδέχθησαν τοὺς λόγους τούτους, ὡς ἀναρμόστους εἰς τὴν περίστασιν. Ὁ δὲ Διονυσόδωρος ἀνεφώνησε· Παῦσε αὐτὰς τὰς ἀηδίας.—Καὶ σὺ μιλᾷς κάθαρμα; ἀπήντησεν ὁ Ἴων. Ὁ Διονυσόδωρος ἦτο ἕτοιμος νὰ τοῦ τὰ ψάλλῃ ἐπίσης, ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Ἰστιαῖος ὁ γραμματικὸς διέκοψε τὴν λογομαχίαν ἀναφωνήσας· Παύσετε διότι θὰ σᾶς ἀναγνώσω ἕνα ἐπιθαλάμιον. Καὶ ἤρχισεν ἀμέσως ν' ἀναγινώσκῃ· ἂν δὲ καλῶς ἐνθυμοῦμαι, οἱ στίχοι τοὺς ὁποίους ἀνέγνωσεν ἦσαν οἱ ἑξῆς·

Ἦ οἴη πότ' ἄρ' Ἀρισταινέτου ἐν μεγάροισι
δῖα Κλεανθὶς ἄνασσ' ἐτρέφετ' ἐνδυκέως
προὔχουσ' ἀλλάων πασάων παρθενικάων,
κρέσσων τῆς Κυθέρης ἠδ' ἅμα τῆς Ἑλένης.
Νυμφίε, καὶ σὺ δὲ χαῖρε, κράτιστε τεῶν συνεφήβων,
κρέσσων Νιρῆος καὶ Θέτιδος πάϊδος.
Ἄμες δ' αὖθ' ὑμῖν τοῦτον θαλαμήϊον ὕμνον
ξυνὸν ἐπ' ἀμφοτέροις πολλάκις ᾄσόμεθα [1].

Οἱ ἀκροαταὶ ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐγέλασαν [2]· ἐπειδὴ δὲ ἦτο καιρὸς τῆς λεηλασίας, ὁ Ἀρισταίνετος καὶ ὁ Εὔκριτος ἐπῆραν ἕκαστος τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης των ὑπολείμματα, ἐπῆρα κ' ἐγὼ ὅσα μοῦ ἀνῆκον καὶ ὁ Χαιρέας τὰ πρὸ αὐτοῦ, ὁμοίως δὲ ὁ Ἴων καὶ ὁ Κλεόδημος. Ὁ Δίφιλος ὅμως ἐνόει νὰ παραλάβῃ καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν Ζήνωνα καὶ ἔλεγεν ὅτι τοῦ ἀνῆκον, ἀφοῦ μόνον δι'

1) Εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Ἀρισταινέτου ἡ εὐγενὴς Κλεανθὶς ἀνετράφη ὡς βασίλισσα μὲ ἐπιμέλειαν, ἐξέχουσα μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων παρθένων, ὡραιοτέρα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἑλένης ὁμοῦ. Χαῖρε δὲ καὶ σύ, γαμβρέ, πρῶτε μεταξὺ τῶν ὁμηλίκων σου, ὡραιότερε τοῦ Νιρέως καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Θέτιδος. Ἡμεῖς δὲ πολλάκις θὰ σᾶς ψάλλωμεν τὸν ἐπιθαλάμιον τοῦτον ὕμνον, εὐχόμενοι διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τῶν δύο.

2) Διότι οἱ στίχοι τοῦ Ἰστιαίου ἦσαν ἀπομιμήσεις καὶ ἀναμίξεις στίχων διαφόρων ποιητῶν.

αὐτὸν παρετέθησαν καὶ ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας καὶ ἔσυραν τὴν ὄρνιθα καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνος ὡς τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου, ἐπὶ τέλους δὲ ὁ Δίφιλος ἐνικήθη καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλοῦ γέλωτος εἰς τοὺς ὁμοτραπέζους, μάλιστα ὅταν ἔπειτα ἠγανάκτει ὡς μεγάλως ἀδικηθείς.

Ὁ Ἕρμων καὶ ὁ Ζηνόθεμις, ὡς εἶπα, ἦσαν κατακεκλιμένοι πλησίον, πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος ὁ Ζηνόθεμις, κατωτέρω ὁ Ἕρμων· ἐπειδὴ δὲ τὰ παρατεθέντα εἰς αὐτοὺς ἦσαν μοιρασμένα, τὰ παρέλαβον εἰρηνικῶς· κατὰ τύχην ὅμως, ὑποθέτω, ἡ ὄρνιθα τοῦ Ἕρμωνος ἦτο παχυτέρα, ἔπρεπε δὲ νὰ παραλάβῃ ἕκαστος ἐκείνην ποῦ εὑρίσκετο ἐνώπιόν του. Ἀλλ' ὁ Ζηνόθεμις —καὶ ἐδῶ σὲ παρακαλῶ, Φίλων, νὰ προσέξῃς, διότι πρόκειται περὶ τῆς κυριωτέρας ἀφορμῆς τῶν γενομένων—ὁ Ζηνόθεμις, λέγω, ἁφῆκε τὴ δική του καὶ ἥρπασε τὴν ὄρνιθα τοῦ Ἕρμωνος, ἡ ὁποία, ὡς εἶπα, ἦτο παχυτέρα. Ὁ Ἕρμων ὅμως ἀντέστη κατὰ τῆς πλεονεκτικῆς ἐκείνης αὐθαιρεσίας. Ἔγινε δὲ μέγας θόρυβος καὶ οἱ δύο φιλόσοφοι συνεπλάκησαν καὶ ἤρχισαν ν' ἀλληλοκτυποῦνται μὲ τὰς ὄρνιθας εἰς τὰ πρόσωπα καὶ σύροντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον ἀπὸ τὰ γένεια ἐκάλουν εἰς βοήθειαν ὁ μὲν Ἕρμων τὸν Κλεόδημον, ὁ δὲ Ζηνόθεμις τὸν Ἀλκιδάμαντα καὶ τὸν Δίφιλον· καὶ ἔλαβαν τὸ μέρος οἱ μὲν τοῦ ἑνός, οἱ δὲ τοῦ ἄλλου, ἐκτὸς μόνου τοῦ Ἴωνος, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν οὐδέτερος. Οὕτω ἡ συμπλοκὴ ἐγενικεύθη· καὶ ὁ Ζηνόθεμις ἁρπάσας ἀπὸ τὴν τράπεζαν ποτῆρι, εὑρισκόμενον πρὸ τοῦ Ἀριστ αινέτου, τὸ ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Ἕρμωνος·

κἀκείνου μὲν ἅμαρτε, παραὶ δὲ οἱ ἐτράπετ' ἄλλη [1].

Ἔσχισε δὲ τοῦ γαμβροῦ τὴν κεφαλὴν μὲ βαθὺ καὶ σοβαρὸν τραῦμα. Αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ κραυγάζουν καὶ ἡ περισσότεραις ἔτρεξαν πρὸς τὸν νέον καὶ πρώτη ἡ μητέρα του, ἡ ὁποία ἀλλοφρόνησεν

1) Παρῳδία Ὁμηρικοῦ στίχου. Κ' ἐκεῖνον μὲν ἀπέτυχε...

ὅταν εἶδε τὸ αἷμα· καὶ ἡ νύμφη δὲ ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν φοβηθεῖσα διὰ τὴν ζωήν του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλκιδάμας ἠνδραγάθησεν ὡς σύμμαχος τοῦ Ζηνοθέμιδος καὶ τὸν μὲν Κλεόδημον ἐκτύπησεν εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν βακτηρίαν, τοῦ δὲ Ἕρμωνος τὴν σιαγόνα συνέτριψε καὶ μερικοὺς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ἔτρεξαν νὰ βοηθήσουν, ἐπλήγωσε. Δὲν ὑπεχώρησαν ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι· ἀλλ' ὁ μὲν Κλεόδημος ἐξώρυξε μὲ τὸ δάκτυλον τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ζηνοθέμιδος καὶ τοῦ ἐδάγκασε τὴν μύτην, μέρος τῆς ὁποίας ἀπέκοψε, ὁ δὲ Ἕρμων ἰδὼν τὸν Δίφιλον ἐρχόμενον εἰς βοήθειαν τοῦ Ζηνοθέμιδος ὥρμησε καὶ τὸν ἔρριψε κάτω. Ἐπληγώθη δὲ καὶ ὁ Ἱστιαῖος ὁ γραμματικὸς ἐπιχειρήσας νὰ τοὺς χωρίσῃ, ὁ δὲ Κλεόδημος ὑποθέσας ὅτι ἦτο ὁ Δίφιλος τοῦ ἔδωκε λάκτισμα εἰς τὰ δόντια καὶ ἔπεσεν ὁ δυστυχὴς «αἷμ' ἐμέων», ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Ὅμηρός του. Ἡ αἴθουσα τοῦ συμποσίου ἦτο πλήρης ἀπὸ ταραχὴν καὶ θρῆνον. Καὶ αἱ μὲν γυναῖκες περιεστοίχισαν τὸν Χαιρέαν καὶ ἐθρηνολόγουν, οἱ δὲ ἄλλοι κατεγίνοντο νὰ παύσουν τὴν συμπλοκήν. Ὁ Ἀλκιδάμας ὅμως εἶχεν ἀποθηριωθῇ· καὶ ἀφοῦ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἀντιπάλους του, ἤρχισε νὰ κτυπᾷ ἀδιακρίτως· θὰ ἔπιπτον δὲ πολλοί, ἐὰν δὲν ἔσπαζεν ἡ βακτηρία του. Ἐγὼ εἶχα σταθῇ πλησίον τοῦ τοίχου καὶ παρετήρουν τὰ καθέκαστα, χωρὶς ν' ἀναμιχθῶ, διότι τὸ πάθημα τοῦ Ἱστιαίου μὲ εἶχε διδάξῃ ὅτι εἶνε ἐπικίνδυνος τοιαύτη ἀνάμιξις. Τὸ θέαμα τῶν ἀνατρεπομένων τραπεζῶν, τοῦ χυνομένου αἵματος καὶ τῶν ῥιπτομένων ποτηρίων, ἐνθύμιζε τὴν μάχην τῶν Κενταύρων καὶ τῶν Λαπιθῶν.

Εἰς τὸ τέλος ὁ Ἀλκιδάμας ἀνέτρεψε τὸν λυχνοστάτην καὶ ἔγινε μέγα σκότος, τὸ ὁποῖον ἐπέτεινε τὴν ἀταξίαν· διότι ἐβράδυναν νὰ φέρουν ἄλλο φῶς καὶ εἰς τὸ σκότος συνέβησαν πολλά. Ὅταν δὲ αἰφνιδίως εἰσῆλθε κάποιος μὲ λύχνον, ἐφάνη ὁ Ἀλκιδάμας προσπαθῶν νὰ γυμνώσῃ μίαν αὐλητρίδα καὶ νὰ τὴν βιάσῃ. Ὁ δὲ Διονυσόδωρος ἐφωράθη ὅτι εἶχε πράξῃ ἄλλο γελοῖον· ὅταν ἐσηκώθη ἔπεσεν ἐκ τοῦ κόλπου του ποτήριον· δικαιολογούμενος δὲ εἶπεν ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ταραχῆς τοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ Ἴων διὰ

νὰ τὸ φυλάξῃ νὰ μὴ χαθῇ, καὶ ὁ Ἴων τὸν ἐλυπήθη καὶ δὲν ἠρνήθη ὅτι οὕτω συνέβη τὸ πρᾶγμα.

Οὕτω διελύθη τὸ συμπόσιον καὶ τὰ δάκρυα κατέληξαν εἰς γέλωτας εἰς βάρος τοῦ Ἀλκιδάμα, τοῦ Διονυσοδώρου καὶ τοῦ Ἴωνος. Οἱ πληγωμένοι ἀπεκομίζοντο ἐπὶ φορείων καὶ ἦσαν εἰς κακὴν κατάστασιν, μάλιστα ὁ γέρων Ζηνόθεμις, ὅστις μὲ τὰ δύο του χέρια ἐκράτει τὴν μύτην καὶ τὸν ὀφθαλμόν του καὶ ἐφώναζεν ὅτι ὑπέφερε φρικτοὺς πόνους. Ὁ δὲ Ἕρμων, μολονότι καὶ αὐτὸς ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν (διότι δύο του δόντια εἶχον ἐκριζωθῇ), τοῦ ἐφώναξε· Νὰ ἐνθυμῆσαι, Ζηνόθεμι, ὅτι δὲν θεωρεῖς ἀδιάφορον τὸν πόνον [1]. Καὶ ὁ γαμβρός, ἀφοῦ ὁ Διόνικος τοῦ ἐπέδεσε τὸ τραῦμα, ἐτέθη εἰς τὸ ὄχημα [2], ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ μεταφέρῃ τὴν νύμφην, καὶ ὡδηγήθη εἰς τὴν πατρικήν του κατοικίαν, ἔχων δεμένην τὴν κεφαλὴν μὲ ταινίας. Πικροὺς ὁ δυστυχὴς ἐώρτασε τοὺς γάμους του.

Ὁ Διόνικος ἐπεριποιήθη καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ὡδηγοῦντο διὰ νὰ κοιμηθοῦν, ἐμοῦντες οἱ περισσότεροι καθ' ὁδόν. Ὁ Ἀλκιδάμας ὅμως ἔμενεν ἐκεῖ· ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸν σηκώσουν, ἀφοῦ ἐπλάγιασεν εἰς μίαν κλίνην καὶ ἀπεκοιμήθη. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν, ἀγαπητὲ Φίλων, τὸ συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἁρμόζουν οἱ στίχοι τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ [3]·

πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων

---

1) Μεταξὺ τῶν δογμάτων τῶν Στωικῶν ἦτο καὶ ἡ περιφρόνησις διαφόρων δεινῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ πόνος, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο ἀπεκάλουν ἀδιάφορα. Ὡς δὲ διηγεῖται ὁ Κικέρων, Ποσειδώνιος ὁ Ἀπαμεὺς παθὼν ἐξ ἀρθρίτιδος ἀνεφώνει· Δὲν θὰ μὲ καταφέρεις, πόνε, νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶσαι κακόν.

2) Τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου ὁ γαμβρὸς ὡδήγει τὴν νύμφην ἐπὶ ὀχήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο κατεσκευασμένη μικρὰ κλίνη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἡ νύμφη ἦτο κατακεκλιμένη. Οἱ φίλοι καὶ οἱ ὁμήλικοι τοῦ γαμβροῦ συνώδευον κρατοῦντες δᾷδας καὶ ᾄδοντες.

3) Τοῦ Εὐριπίδου.

πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοὶ
καὶ τὰ δοκηθέντα οὐκ ἐτελέσθη [1].

διότι ἀληθῶς ἦσαν ἀπροσδόκητα ὅσα συνέβησαν. Τώρα ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐνόησα, ὅτι δὲν εἶνε ἀσφαλὲς νὰ συντρώγῃ μὲ τοιούτους σοφούς, ἄνθρωπος μὲ εἰρηνικὸν χαρακτῆρα.

1) Ἀνεξερεύνητοι τῶν θεῶν αἱ βουλαί· εἰς πολλὰ οἱ θεοὶ δίδουν ἀνέλπιστον ἔκβασιν καὶ τὰ προσδοκώμενα δὲν πραγματοποιοῦνται. Εὐρ. «Ἄλκηστις» τέλος.

ΖΕΥΣ ΤΡΑΓΩΙΔΟΣ

ΕΡΜΗΣ. Ὦ Ζεῦ, γιατὶ συλλογισμένος φαίνεσαι καὶ μόνος σου μιλᾷς ; γιατὶ περιπατεῖς ὠχρὸς καὶ φιλοσόφου χρῶμα ἔχεις ; Σ' ἐμένα τὴν καρδιά σου ἄνοιξε καὶ λέγε μου μ' ἐμπιστοσύνη τὸν πόνο καὶ τὴ σκέψι ποῦ σὲ βασανίζει [1].

ΑΘΗΝΑ. Κ' ἐγώ, πατέρα μας Κρονίδη ὕψιστε, σὲ ἱκετεύω, ἡ θεὰ ἡ γαλανή, ἡ τριτογέννητη. Λέγε καὶ μὴ μᾶς κρύπτῃς τίποτε, διὰ νὰ μάθωμεν κ' ἐμεῖς ποιὰ σκέψις σοῦ πικραίνει τὴν καρδιὰ καὶ συνταράσσει σου τὰς σκέψεις, γιατί στενάζεις κι' ὠχρὸς φαίνεσαι.

ΖΕΥΣ. Φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει δυστυχία, κακὸν καὶ συμφορὰ καμμία τραγικὴ ποὺ νὰ μὴν ἀπειλῇ καὶ τοὺς θεοὺς μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὅμοια.

ΑΘΗΝΑ. Μὲ τί προοίμια ἀρχίζει, ὦ θεέ μου!

ΖΕΥΣ. Ὄντα παγκάκιστα, ὁποῦ ἡ γῆ σᾶς ἔθρεψεν... ὦ Προμηθεῦ, ποῖα κακὰ μοῦ ἔκαμες, προδότη.

ΑΘΗΝΑ. Τί τρέχει τέλος πάντων ; Δικοί σου εἴμεθα καὶ θαρρετὰ νὰ πῇς. Γιατί δὲν μᾶς ᾽μπιστεύεσαι ;

ΖΕΥΣ. Ὦ κεραυνέ μου φοβερέ, εἰς τί μοῦ χρησιμεύεις ;

---

1) Παρῳδία στίχων τοῦ Εὐριπίδου ἐκ διαφόρων μερῶν εἰλημμένων. Ὅμοιαι παρῳδίαι τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Εὐριπίδου εἶνε τὰ ἑπόμενα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν μετάφρασιν ἀποδίδονται μὲ κάποιον ρυθμόν.

ΗΡΑ. Τί ἔχει πάλιν; Παῦσε τὸν θυμὸν καὶ τὰς τραγικότητας. Τί; δρᾶμα θὰ παίξωμεν; Δὲν δυνάμεθα ὅλοι, ὅπως αὐτοί, ν' ἀπαγγέλλωμεν στίχους τραγικούς, διὰ νὰ σὲ συνοδεύσωμεν. Δὲν ἔχομεν καταπιῇ ὅλον τὸν Εὐριπίδην. Ἀλλὰ μὴ νομίζῃς ὅτι δὲν γνωρίζω τὴν αἰτίαν τῆς λύπης σου.

ΖΕΥΣ. Δυστυχισμένη· ἂν ἤξευρες θἄκλαιγες καὶ θὰ ἐθρήνεις.

ΗΡΑ. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀφορμὴ θὰ εἶνε πάλιν κάποια ἐρωτοδουλειά· ἀλλὰ μοῦ ἔχεις κάνῃ τόσες φορὲς αὐτὴν τὴν ὕβριν, ὥστε συνείθισα πλέον καὶ δὲν κλαίω. Φαίνεται ὅτι κάποιαν Δανάην ἢ Σεμέλην ἢ Εὐρώπην θὰ ἀνεκάλυψες πάλιν κ' ἐρωτεύθηκες, καὶ τώρα σκέπτεσαι πῶς νὰ μεταβληθῇς εἰς ταῦρον ἢ σάτυρον ἢ καὶ χρυσὸς νὰ χυθῇς ἀπὸ τὴν στέγην εἰς τὸν κόρφον τῆς ἐρωμένης σου. Οἱ στεναγμοί, τὰ δάκρυα καὶ ἡ ὠχρότης, αὐτὰ σημαίνουν καὶ μόνον ἔρωτα μαρτυροῦν.

ΖΕΥΣ. Εὐτυχισμένη, ποῦ νομίζεις ὅτι πρόκειται περὶ ἔρωτος καὶ μικρολογιῶν τοιούτων.

ΗΡΑ. Ἀλλὰ τί ἄλλο δύναται νὰ σὲ λυπῇ;

ΖΕΥΣ. Τὰ συμφέροντα τῶν θεῶν, Ἥρα, διατρέχουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, καὶ ὡς κοινῶς λέγεται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς εὑρίσκονται. Πρόκειται περὶ τοῦ ἂν πρέπῃ νὰ λατρευώμεθα καὶ ν' ἀπολαμβάνωμεν τιμὰς ἐπὶ τῆς γῆς ἢ νὰ παραμεληθῶμεν τελείως καὶ νὰ θεωρούμεθα ὡς μὴ ὑπάρχοντες.

ΗΡΑ. Μήπως ἐφύτρωσαν πάλιν ἐκ τῆς γῆς Γίγαντες ἢ οἱ Τιτάνες ἔσπασαν τὰ δεσμά των, ἐνίκησαν τὴν φρουρὰν καὶ ἐκ νέου ἐπανεστάτησαν ἐναντίον μας;

ΖΕΥΣ. Ἀπὸ τὸν Ἅδην κίνδυνος δὲν ἀπειλεῖ κανένας.

ΗΡΑ. Τί ἄλλο λοιπὸν μπορεῖ νὰ συμβαίνῃ; Ἀφοῦ δὲν ἔχεις τοιαύτας ἀφορμὰς θλίψεως δὲν ἐννοῶ διατὶ ἀπὸ Ζεὺς μᾶς παρουσιάζεσαι σήμερον ὡς Πῶλος ἢ Ἀριστόδημος [1].

ΖΕΥΣ. Χθὲς ὁ Τιμοκλῆς ὁ Στωικὸς καὶ ὁ Ἐπικούρειος Δᾶμις

---

1) Πῶλος καὶ Ἀριστόδημος, περίφημοι τραγικοὶ ἠθοποιοί, οἵτινες συνήθως ὑπεδύοντο θεῶν πρόσωπα.

δὲν ξέρω πῶς ἤρχισαν καὶ κατέληξαν εἰς συζήτησιν περὶ θείας προνοίας ἐνώπιον πολλῶν καὶ διακεκριμένων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ πρὸ πάντων μ' ἐστενοχώρησε. Ὁ Δᾶμις ὑπεστήριζεν ὅτι οὔτε ὑπάρχουν καθόλου θεοί, οὔτε ἐπιβλέπουν καὶ διευθύνουν τὰ συμβαίνοντα ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δὲ εὐσεβέστατος Τιμοκλῆς ἐπροσπάθησεν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισίν μας· ἐπειδὴ ὅμως συνηθροίσθη πολὺς ὄχλος, ἡ συζήτησις δὲν ἐτελείωσε. Ἐχωρίσθησαν συμφωνήσαντες νὰ ἐξακολουθήσουν καὶ συνεχίσουν ἄλλην ἡμέραν τὴν συζήτησιν, καὶ τώρα ὅλοι περιμένουν τὴν ἐπανάληψιν διὰ νὰ ἴδουν ποῖος θὰ νικήσῃ καὶ θὰ φανῇ ὅτι ἔχει τὴν ἀληθεστέραν γνώμην. Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὁ κίνδυνος εἶνε μέγας καὶ τὰ συμφέροντά μας εἰς δύσκολον θέσιν, ἀφοῦ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπον. Ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ θὰ περιφρονηθῶμεν καὶ θὰ θεωρούμεθα ὅτι εἴμεθα μόνον κενολέξεις ἢ θὰ ἐξακολουθήσουν οἱ ἄνθρωποι νὰ μᾶς τιμοῦν ὅπως πρίν, ἐὰν ὁ Τιμοκλῆς νικήσῃ.

ΗΡΑ. Αὐτὰ πραγματικῶς εἶνε σοβαρὰ καὶ δὲν εἶχες ἄδικον νὰ φαίνεσαι τόσον τραγικός

ΖΕΥΣ. Καὶ ὅμως ἐσὺ ἐνόμισες ὅτι ἐξ αἰτίας λαμμιᾶς Δανάης ἢ Ἀντιόπης εὑρισκόμην εἰς τέτοιαν ταραχήν. Λοιπὸν τί πρέπει νὰ γίνῃ, ὦ Ἑρμῆ καὶ Ἥρα καὶ Ἀθηνᾶ ; Πρέπει νὰ σκεφθῆτε καὶ σεῖς.

ΕΡΜ. Ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ συνέλθωμεν ὅλοι καὶ ἀπὸ κοινοῦ νὰ σκεφθῶμεν.

ΗΡΑ. Καὶ ἐγὼ συμφωνῶ μὲ τὸν Ἑρμῆν.

ΑΘΗΝΑ. Ἐγὼ ὅμως, πατέρα, νομίζω ἐξ ἐναντίας ὅτι δὲν πρέπει νὰ ταράξωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ φανοῦμεν ὅτι ἀποδίδομεν σήμασίαν εἰς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μυστικὰ νὰ βοηθήσωμεν τὸν Τιμοκλῆν νὰ νικήσῃ, ὁ δὲ Δᾶμις νὰ γίνῃ καταγέλαστος.

ΕΡΜ. Δὲν μποροῦν νὰ μένουν μυστικὰ αὐτά, ἀφοῦ ἡ φιλονεικία τῶν φιλοσόφων γίνεται φανερὰ καὶ σὺ θὰ φανῇς δεσποτικὸς ἂν δὲν ἀνακοινώσῃς τὰ συμβαίνοντα εἰς τοὺς ἄλλους θεούς, προκειμένου περὶ κοινῶν καὶ μεγάλων κινδύνων.

ΖΕΥΣ. Πολὺ σωστὰ λέγεις. Λοιπὸν διαλάλησε καὶ κάλεσε ὅλους τοὺς θεοὺς εἰς συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Θεοί, ὁ Ζεὺς σᾶς συγκαλεῖ εἰς ἐκκλησίαν καὶ πρέπει νὰ συνέλθετε ὅλοι χωρὶς νὰ βραδύνετε, διότι πρόκειται περὶ μεγάλων ζητημάτων.

ΖΕΥΣ. Μὲ τρόπον τόσον πεζόν, ἁπλοῦν καὶ ἀνεπίσημον κάνεις τὴν πρόσκλησιν, ἐνῷ πρόκειται περὶ τόσο σοβαρῶν πραγμάτων;

ΕΡΜ. Ἀλλὰ σῶς θέλεις νὰ τοὺς καλέσω;

ΖΕΥΣ. Πῶς θέλω; Πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς ποιητικὰ μέτρα καὶ μεγαληγορίαν, διὰ νὰ γίνῃ τὸ κήρυγμα σοβαρώτερον καὶ νὰ προθυμοποιηθοῦν περισσότερον οἱ θεοὶ νὰ συνέλθουν.

ΕΡΜ. Ναί· ἀλλὰ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶνε κανεὶς ποιητὴς καὶ ῥαψῳδὸς καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι καθόλου ποιητής, καὶ ἀντὶ τὰ κάμω εὐγενέστερον τὸ κήρυγμα, θὰ τὸ χαλάσω μὲ στίχους ἀσυμμέτρους καὶ χωλοὺς καὶ θὰ γελάσουν διὰ τοὺς ἀτέχνους στίχους μου, ὅπως βλέπω νὰ γελοῦν οἱ ἄνθρωποι ἐνίοτε καὶ διὰ τοὺς ἐμμέτρους χρησμοὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἂν καὶ ἡ μαντικὴ συγκαλύπτῃ πολλὰ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων καὶ οἱ ἄνθρωποι προσέχοντες εἰς αὐτὴν δὲν ἐξετάζουν τὰ μέτρα.

ΖΕΥΣ. Λοιπὸν πάρε στίχους ἀπ' τὸν Ὅμηρον καὶ ἀνάμιξέ τους εἰς τὸ κήρυγμα. Θὰ ἐνθυμῆσαι τοὺς στίχους μὲ τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος μᾶς συνεκάλει.

ΕΡΜ. Δὲν τοὺς ἔχω πολὺ προχείρους εἰς τὴν μνήμην μου, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω:

> Μήτε τις οὖν θήλεια θεός... μήτε τις ἄρσην,
> μηδ' αὐτῶν ποταμῶν μενέτω νόσφ' Ὠκεανοῖο
> μηδέ τε νυμφάων, ἀλλ' ἐς Διὸς ἔλθετε πάντες
> εἰς ἀγορήν, ὅσσοι τε κλυτὰς δαίνυσθ' ἑκατόμβας
> ὅσσοι τ' αὖ μέσατοι ἠὲ ὕστατοι ἠέ μάλα πάγχυ
> νώνυμνοι βωμοῖσι παρὰ κνίσῃσι κάθησθε [1].

1) Κανεὶς ἐκ τῶν θεῶν, θηλυκὸς ἢ ἀρσενικός, ἂς μὴ λείψῃ οὔτε ἐκ τῶν

ΖΕΥΣ. Εὖγε, Ἑρμῆ, ὡραῖα τὰ κατάφερες· καὶ ἰδοὺ ἀρχίζουν νὰ ἔρχωνται τρεχάτοι. Λοιπὸν παραλάμβανέ τους καὶ δίδε εἰς τὸν καθένα θέσιν κατὰ τὴν ἀξίαν του, ἀναλόγως τῆς ὕλης ἢ τῆς τέχνης του. Τὴν πρώτην θέσιν νὰ δώσῃς εἰς τοὺς χρυσοῦς, τὴν δευτέραν εἰς τοὺς ἀργυροῦς καὶ κατὰ σειρὰν ἔπειτα τοποθέτησε τοὺς ἐλεφαντίνους, ἔπειτα τοὺς χαλκίνους ἢ μαρμαρίνους, μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων τούτων νὰ προτιμηθοῦν ὅσοι ἔχουν κατασκευασθῇ ὑπὸ τοῦ Φειδίου, τοῦ Ἀλκαμένους ἢ τοῦ Μύρωνος ἢ τοῦ Εὐφράνορος καὶ ἄλλων τοιούτων τεχνητῶν, οἱ δὲ χυδαῖοι καὶ ἄτεχνοι ἂς τοποθετηθοῦν εἰς μίαν ἀπόκεντρον γωνίαν, ὅπου νὰ μένουν σιωπηλοὶ καὶ ἁπλῶς νὰ παραγεμίζουν τὴν συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Πολὺ καλά· θὰ τοὺς τοποθετήσω ὅπως πρέπει. Ἀλλὰ θέλω νὰ γνωρίζω ἐὰν κανεὶς ἐξ αὐτῶν εἶνε χρυσοῦς καὶ πολύτιμος κατὰ τὴν ὕλην, ἀλλ' ἄτεχνος τὴν κατασκευήν, ἀσύμμετρος καὶ βάναυσος, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ τοποθετηθῇ πρὸ τῶν χαλκίνων τοῦ Νέρωνος καὶ Πολυκλείτου καὶ τῶν λιθίνων τοῦ Φειδίου καὶ Ἀλκαμένους ἢ πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἡ τέχνη;

ΖΕΥΣ. Οὕτω ἔπρεπε, ἀλλ' ὅμως ὁ χρυσὸς πρέπει νὰ προτιμᾶται.

ΕΡΜ. Ἐννοῶ· πρέπει νὰ τοὺς κατατάξωμεν ἀναλόγως τοῦ πλούτου καὶ ὄχι ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ τῆς τιμῆς. Ὁρίστε λοιπὸν εἰς τὴν πρώτην θέσιν σεῖς οἱ χρυσοί. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὦ Ζεῦ, θὰ εἶνε εἰς τὴν πρώτην θέσιν μόνον θεοὶ βαρβαρικοί· διότι βλέπεις ὅτι οἱ Ἕλληνες θεοὶ εἶνε μὲν ὡραῖοι καὶ χαρίεντες καὶ μὲ τέχνην κατασκευασμένοι, ἀλλ' ὅλοι εἶνε μαρμάρινοι ἢ χάλκινοι, οἱ δὲ πολυτελέστεροι ἐξ αὐτῶν εἶνε ἐλεφάντινοι, καὶ μόνον ὀλίγος χρυσὸς ἀποστίλβει ἐπὶ τοῦ ἐλεφαντοστοῦ, ὅσον διὰ νὰ δίδῃ λάμψιν καὶ ποικιλίαν εἰς τὸ χρῶμά των· ἐσωτερικῶς δὲ καὶ αὐτοὶ εἶνε ἀπὸ

ποταμῶν κανείς, οὔτε ἐκ τῶν νυμφῶν, ἀλλ' εἰς τοῦ Διὸς τὰ ἀνάκτορα νὰ ἔλθετε ὅλοι ὅσοι λαμβάνετε μέρος εἰς τὰς ἑκατόμβας καὶ ὅσοι ἀνήκετε εἰς τὴν μέσην ἢ τὴν κατωτάτην τάξιν καὶ ἀφανεῖς κάθεσθε παρὰ τοὺς βωμοὺς καὶ ἀπολαμβάνετε τὴν κνῖσαν τῶν θυσιῶν.

ξύλον καὶ δίδουν κατοικίαν εἰς κοπάδια ἀπὸ ποντικούς. Αὐτὴ ὅμως ἡ Βενδὶς καὶ ὁ Ἄνουβις ἐκεῖνος καὶ ὁ Ἄττις καὶ ὁ Μίθρης καὶ ὁ Μὴν [1] εἶνε ὁλόχρυσοι καὶ βαρεῖς καὶ ἀληθῶς πολύτιμοι.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ. Εἶνε δίκαιον, Ἑρμῆ, νὰ λάβῃ θέσιν τιμητικωτέραν ἀπὸ ἐμὲ αὐτὸς ὁ σκυλοπρόσωπος Αἰγύπτιος, ἀπὸ ἐμὲ τὸν Ποσειδῶνα ;

ΕΡΜ. Τί νὰ γίνῃ, γαιωσεῖστα ; Ἐσένα σὲ ἔκαμεν ὁ Λύσιππος χάλκινον καὶ πτωχόν, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Κορίνθιοι δὲν εἶχαν χρυσόν· αὐτὸς δὲ εἶνε ὁλόκληρον μεταλλεῖον χρυσοῦ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀνεχθῇς τὸν παραγκωνισμόν σου καὶ νὰ μὴ ἀγανακτῇς ἐὰν ἄλλος ὁ ὁποῖος ἔχει χρυσῆν μύτην τόσο μεγάλην προτιμᾶται ἀπὸ σέ.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ. Λοιπόν, Ἑρμῆ, κ᾽ ἐμένα νὰ μοῦ δώσῃς μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις, ἀφοῦ εἶμαι χρυσῆ.

ΕΡΜ. Αὐτὸ δὲν τὸ βλέπω, Ἀφροδίτη· ἂν πρέπῃ νὰ ἔχω πεποίθησιν εἰς τὰ μάτια μου, νομίζω ὅτι ἐκόπῃς ἀπὸ λευκὸν πεντελίσσιον μάρμαρον καὶ ἔπειτα ὁ Πραξιτέλης σὲ κατεσκεύασεν Ἀφροδίτην καὶ σὲ παρέδωκεν εἰς τοὺς Κνιδίους.

ΑΦΡ. Καὶ ὅμως ἔχω νὰ σοῦ παρουσιάσω ἕνα ἀξιόπιστον μάρτυρα, τὸν Ὅμηρον, ὁ ὁποῖος εἰς διάφορα μέρη τῶν ποιημάτων του μὲ ἀποκαλεῖ χρυσῆν Ἀφροδίτην.

ΕΡΜ. Καὶ τὸν Ἀπόλλωνα ὁ ἴδιος λέγει πολύχρυσον καὶ πλούσιον· ἀλλὰ τώρα θὰ τὸν δῇς καὶ αὐτὸν νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ τῶν ζευγιτῶν [2], χωρὶς στεφάνους, διότι τοὺς ἔκλεψαν οἱ λῃσταί, καὶ μὲ κιθάραν χωρὶς στρηφτάρια, διότι καὶ αὐτὰ τὰ ἐσύλησαν, ὥστε νὰ εἶσαι εὐχαριστημένη ὅτι δὲν θὰ καταταχθῇς μεταξὺ τῶν πολὺ πτωχῶν.

ΚΟΛΟΣΣΟΣ. Καὶ σ᾽ ἐμένα ποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ διαφιλονεικήσῃ τὰ πρωτεῖα, ποῦ εἶμαι Ἥλιος καὶ τόσον μεγαλοπρεπής ;

---

1) Βενδίς, θεότης τῆς Θράκης. Ὁ Μίθρης ἢ Μίθρας ἦτο θεὸς τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Μὴν τῶν Φρυγῶν.

2) Ἡ τρίτη τάξις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

Ἐὰν οἱ Ῥόδιοι δὲν ἀπεφάσιζαν νὰ μὲ κατασκευάσουν τόσον γιγάντειον καὶ μὲ ἀναλογίας τόσον ὑπερφυσικάς, μὲ τὴν δαπάνην τὴν ὁποίαν ἔκαμαν θὰ ἠδύναντο νὰ κατασκευάσουν δέκα ἐξ χρυσοῦς θεούς· ὥστε ἀναλόγως πρέπει νὰ θεωροῦμαι ὡς πολυτελέστερος· ἄλλως τε δὲ ἐκτὸς τοῦ μεγέθους ἔχω καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἐργασίας.

ΕΡΜ. Τί πρέπει νὰ κάμωμεν, ὦ Ζεῦ; διότι μοῦ φαίνεται δύσλυτον καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο· κατὰ τὴν ὕλην εἶνε χάλκινος, ἀλλ' ἐὰν τὸν λογαριάσωμεν κατὰ τὴν δαπάνην ἡ ὁποία ἔγινε διὰ τὴν κατασκευήν του ὑπερβαίνει τοὺς πεντακοσιομεδίμνους [1].

ΖΕΥΣ. Τί ἤθελε καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ καταστήσῃ καταφανῆ τὴν σμικρότητα τῶν ἄλλων καὶ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς δύσκολον θέσιν μὲ τὰς ἀξιώσεις του; Ἀλλὰ τέλος πάντων, μεγαλοπρεπέστατε Ῥόδιε, μολονότι πρέπει νὰ προτιμηθῇς ἀπὸ τοὺς χρυσοῦς, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ λάβῃς τὴν πρωτοκαθεδρίαν; Πρέπει νὰ μείνουν ὅλοι ὄρθιοι διὰ νὰ καθήσῃς μόνος σὺ καὶ νὰ καταλάβῃς ὁλόκληρον τὴν Πνύκα μόνον μὲ τὸν ἕνα σου γλουτόν. Ὥστε καλὰ θὰ κάμῃς νὰ μείνῃς ὄρθιος καὶ νὰ σκύψῃς ν' ἀκοῦς τί λέγεται εἰς τὴν συνέλευσιν.

ΕΡΜ. Ἰδοὺ καὶ ἄλλο ζήτημα ἐπίσης δύσλυτον. Αὐτοὶ ἐδῶ, ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἡρακλῆς, εἶνε καὶ οἱ δύο χάλκινοι καὶ τῆς ἰδίας τέχνης, ἔργα καὶ οἱ δύο τοῦ Λυσίππου καὶ τὸ σπουδαιότερον ἴσοι κατὰ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς, διότι καὶ οἱ δύο εἶνε τέκνα σου, ὦ Ζεῦ. Ποῖος λοιπὸν ἐκ τῶν δύο θὰ λάβῃ τὴν τιμητικωτέραν θέσιν; διότι ὡς βλέπεις φιλονεικοῦν περὶ τούτου.

ΖΕΥΣ. Ἄδικα χάνομεν τὸν καιρόν μας, Ἑρμῆ, ἐνῷ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ ἔχῃ ἀρχίσῃ ἡ σύσκεψις· ὥστε ἂς καθήσουν ὅπως τύχῃ καὶ ὅπου ἕκαστος θέλει· ἄλλοτε δὲ θὰ γίνῃ εἰδικὴ περὶ τούτου συνεδρίασις καὶ σύσκεψις καὶ τότε θὰ σκεφθῶ πῶς νὰ κανονισθῇ ἡ τάξις ἑκάστου.

ΕΡΜ. Τί θύρυβο κάνουν καὶ πῶς φωνάζουν, ὡς ὄχλος, καὶ

1) Ἡ πλουσιωτέρα τάξις τῶν Ἀθηναίων.

ζητοῦν διανομάς! Ποῦ εἶνε τὸ νέκταρ; φωνάζουν· θέλομεν νέκταρ. Ἡ ἀμβροσία ἐσώθη, δὲν ὑπάρχει πλέον ἀρκετὴ ἀμβροσία. Ποῦ εἶνε αἱ ἑκατόμβαι; Θέλομεν νὰ γίνωνται κοιναὶ αἱ θυσίαι.

ΖΕΥΣ. Νὰ ἐπιβάλῃς σιωπήν, Ἑρμῆ, διὰ νὰ παύσουν αὐτὰς τὰς φωνασκίας καὶ ν' ἀκούσουν τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον τοὺς ἐκαλέσαμεν.

ΕΡΜ. Δὲν ἐννοοῦν ὅλοι, ὦ Ζεῦ, Ἑλληνικά, καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι γλωσσομαθὴς ὥστε νὰ ὁμιλῶ πρὸς Σκύθας καὶ Πέρσας, πρὸς Θράκας καὶ Κελτοὺς καὶ νὰ μ' ἐννοοῦν. Ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ ἐπιβάλω σιωπὴν διὰ νευμάτων.

ΖΕΥΣ. Αὐτὸ νὰ κάμῃς.

ΕΡΜ. Ἰδοὺ ἐσιώπησαν· ὥστε καιρὸς ν' ἀγορεύσῃς, διότι ὡς βλέπεις, περιμένουν ν' ἀκούσουν τί θὰ εἰπῇς.

ΖΕΥΣ. Μοῦ συμβαίνει κάτι τι δυσάρεστον, Ἑρμῆ, τὸ ὁποῖον δὲν δυσκολεύομαι νὰ σοῦ ὁμολογήσω ἀφοῦ εἶσαι παιδί μου. Γνωρίζεις πόσον θάρρος καὶ πόσην εὐφράδειαν εἶχα πάντοτε εἰς τὰς συνελεύσεις.

ΕΡΜ. Τὸ ξέρω καὶ ἔτρεμα ὅταν σὲ ἤκουα νὰ ἀγορεύῃς καὶ μάλιστα ὅταν ἐφοβέριζες νὰ ἀνασύρῃς ἐκ τῶν θεμελίων της τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ νὰ τὴν σηκώσῃς μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς θεοὺς διὰ τῆς χρυσῆς ἐκείνης ἁλυσίδας.

ΖΕΥΣ. Τώρα ὅμως, παιδί μου, δὲν ξέρω πως, εἴτε ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῶν ἐπικειμένων κινδύνων, εἴτε ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν συνηγμένων—διότι βλέπεις πόσον πολύθεος εἶνε ἡ συνέλευσις—ἔχουν ταραχθῇ αἱ σκέψεις μου, εἶμαι συγκεκινημένος καὶ ἡ γλῶσσά μου παραλύει. Τόσον τεταραγμένος εἶμαι, ὥστε ἐλησμόνησα καὶ τὸ προοίμιον τὸ ὁποῖον εἶχα ἑτοιμάσῃ διὰ νὰ κάμω ἐντύπωσιν καὶ ἐπιβληθῶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ τότε καταστρέφεις τὰ πάντα. Ἀπὸ τώρα δὲ ἡ σιωπή σου ἀρχίζει νὰ ἐμπνέῃ ὑποψίας ὅτι πρόκειται περὶ πολὺ μεγάλων δεινῶν καὶ διὰ τοῦτο διστάζεις νὰ ὁμιλήσῃς.

ΖΕΥΣ. Τί λές; νὰ ἐπαναλάβω τὸ Ὁμηρικὸν προοίμιον;

ΕΡΜ. Ποῖον;

ΖΕΥΣ. Κέκλυτέ μευ πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι.—(Ἀκούσατέ με πάντες οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαί).

ΕΡΜ. Ἀρκετὰ μᾶς τὸ ἔχεις κοπανίσῃ αὐτὸ εἰς τὸ παρελθόν. Ἂν θέλῃς ἄφησε τὴν ποιητικὴν μεγαληγορίαν καὶ ἔκλεξε ἕνα ἀπὸ τοὺς Φιλιππικοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους, ὅποιον θέλεις, καὶ προσάρμοσέ τον εἰς τὴν περίστασιν μὲ ὀλίγας μεταβολάς. Ἔτσι κάνουν σήμερον οἱ περισσότεροι ῥήτορες.

ΖΕΥΣ. Καλὰ λέγεις· αὐτὸς εἶνε εὔκολος τρόπος διὰ νὰ φανῇ κανεὶς ῥήτωρ καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν.

ΕΡΜ. Ἄρχισε λοιπὸν ἐπὶ τέλους.

ΖΕΥΣ. Ὑποθέτω, ἄνδρες θεοί, ὅτι ἡ περιέργειά σας εἶνε ζωηρὰ καὶ ἀνυπόμονος διὰ νὰ μάθετε τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον συνεκλήθητε. Ἀφοῦ λοιπὸν οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἑπόμενον εἶνε καὶ πρέπει νὰ μὲ ἀκούσετε μὲ προθυμίαν καὶ προσοχήν. Ἡ παροῦσα περίστασις, ὦ θεοί, μόνον ὅτι δὲν ἐκπέμπει φωνὴν διὰ νὰ μᾶς συμβουλεύσῃ ὅτι πρέπει νὰ σκεφθῶμεν σοβαρῶς περὶ τῶν συμφερόντων μας, ἐνῷ ἡμεῖς πολὺ ἀμελῶς φροντίζομεν περὶ αὐτῶν. Καὶ τώρα—ἐπειδὴ αἱ ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὸν Δημοσθένην ἐξηντλήθησαν—θὰ σᾶς εἴπω τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι μὲ ἠνάγκασαν νὰ σᾶς συγκαλέσω εἰς αὐτὴν τὴν συνέλευσιν. Χθές, ὡς γνωρίζετε, ὁ Μνησίθεος ὁ πλοίαρχος ἐτέλεσε θυσίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πλοίου του, τὸ ὁποῖον ἐκινδύνευσε νὰ ναυαγήσῃ εἰς τὸν Καφηρέα. Μετέβην ἑπομένως εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ νὰ παρακαθήσω εἰς τὴν ἑστίασιν μετὰ τῶν ἄλλων ἐξ ὑμῶν τοὺς ὁποίους ὁ Μνησίθεος ἐκάλεσεν εἰς τὴν θυσίαν· ἔπειτα μετὰ τὰς σπονδὰς σεῖς μὲν ἀνεχωρήσατε πρὸς διαφόρους διευθύνσεις, ἐγὼ δὲ—διότι ἦτον ἐνωρὶς ἀκόμη — ἀνέβηκα εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ περιπατήσω κατὰ τὸ δειλινὸν εἰς τὸν Κεραμεικόν. Καθ' ὁδὸν ἐσκεπτόμην διὰ τὴν γλισχρότητα τοῦ Μνησιθέου, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα δέκα ἓξ θεοὺς καὶ ἐθυσίασε μόνον ἕνα πετεινόν, καὶ αὐτὸν γέρικον καὶ πάσχοντα ἀπὸ κόριζαν, καὶ τέσσαρα κομμάτια λιβάνι, καὶ αὐτὰ μουχλιασμένα, οὕτως ὥστε ἔσβυσαν ἀμέσως καὶ ὁ καπνός των δὲν ἐπρόφθασε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν μύτην μας. Ὅταν ὅμως ἐκινδύνευε τὸ πλοῖον καὶ

εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν ὑφάλων καὶ ὠθεῖτο πρὸς τοὺς βράχους ὑπὸ τῆς τρικυμίας ὑπέσχετο νὰ μᾶς προσφέρῃ ὁλοκλήρους ἑκατόμβας. Ταῦτα σκεπτόμενος ἔφθασα μέχρι τῆς Ποικίλης Στοᾶς, ὅπου βλέπω μέγα πλῆθος ἀνθρώπων συνηθροισμένων· καὶ ἄλλοι μὲν ἦσαν ἐντὸς τῆς στοᾶς, πολλοὶ δὲ ἔξω. Διέκρινα καὶ ἄλλους τινὰς οἱ ὁποῖοι καθήμενοι ἐπὶ ἑδρῶν ἐφιλονείκουν καὶ ἐκραύγαζαν· συνεπέρανα λοιπὸν ὅτι θὰ ἦσαν φιλόσοφοι ἀπὸ τοὺς συζητητικοὺς ἐκείνους καὶ φιλονείκους καὶ ἀπεφάσισα νὰ πλησιάσω καὶ ν' ἀκούσω τί ἔλεγαν. Καὶ ἐπειδὴ ἤμουν περιτυλιγμένος μὲ παχεῖαν νεφέλην, ἔδωκα εἰς τὸ ἐξωτερικόν μου φιλοσοφικὸν σχῆμα καὶ ἁπλώσας τὰ γένεια μου ἔγινα ὁμοιότατος πρὸς φιλόσοφον. Διαγκωνίσας δὲ τὸ πλῆθος εἰσῆλθα χωρὶς νὰ ἐννοηθῶ ποῖος ἤμουν καὶ εὗρῆκα τὸν φαυλότατον Ἐπικούρειον Δᾶμιν καὶ τὸν Τιμοκλῆν τὸν Στωικόν, ἕνα ἐξαίρετον ἄνθρωπον, οἱ ὁποῖοι ἐφιλονείκουν μὲ πολλὴν ζωηρότητα. Καὶ ὁ μὲν Τιμοκλῆς εἶχεν ἱδρώσῃ καὶ ἡ φωνή του ἦτο ἐξησθενημένη ἐκ τῶν κραυγῶν, ὁ δὲ Δᾶμις ἐγέλα ἐμπαικτικῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρώξυνεν ἔτι περισσότερον τὸν Τιμοκλῆν. Ἡ συζήτησίς των ἦτο περὶ ἡμῶν. Ὁ ἐπικατάρατος Δᾶμις διετείνετο ὅτι οὔτε φροντίζομεν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε ἐπιτηροῦμεν τὰ συμβαίνοντα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μὲ ἄλλους λόγους ἔλεγεν ὅτι οὔτε κἂν ὑπάρχομεν· τὰ λεγόμενά του τοὐλάχιστον τοῦτο ἐσήμαινον. Ἦσαν δὲ καί τινες μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν οἱ ὁποῖοι ἐπεδοκίμαζον καὶ ἐπευφήμουν τοὺς λόγους του. Ὁ ἄλλος, ὁ Τιμοκλῆς ἦτο μὲ τὸ μέρος μας, μᾶς ὑπερήσπιζε καὶ ἠγανάκτει καὶ μὲ πάντα τρόπον συνηγόρει ὑπὲρ ἡμῶν, ἐπαινῶν τὴν ἐπιμέλειάν μας καὶ προσπαθῶν νὰ δείξῃ ὅτι μὲ σοφίαν καὶ μὲ τὴν προσήκουσαν τάξιν διευθύνομεν καὶ κανονίζομεν τὰ πάντα. Εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν ὁμόφρονάς τινας οἱ ὁποῖοι τὸν ἐνεθάρρυνον· ἀλλ' εἶχεν ἤδη καταπονηθῇ καὶ ἡ φωνή του ἦτο ἐξησθενημένη καὶ τὸ πλῆθος ἐφαίνετο ὅτι ἀπέκλινε πρὸς τὸν Δᾶμιν. Ἐννοήσας δὲ ἐγὼ τὸν κίνδυνον, διέταξα τὴν νύκτα νὰ διαχύσῃ τὸ σκότος καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν συνάθροισιν.

Ἀνεχώρησαν λοιπὸν ἀφοῦ συνεφώνησαν νὰ συνεχίσουν τὴν

ἐπιοῦσαν τὴν συζήτησιν. Ἐγὼ δὲ ἀναμιχθεὶς εἰς τὸ πλῆθος ἤκουα τοὺς ἐπιστρέφοντας νὰ ἐπαινοῦν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Δάμιδος καὶ ν' ἀποκλίνουν πρὸς τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Ἦσαν ὅμως καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐπερίμεναν ν' ἀκούσουν τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ἔλεγε τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Τιμοκλῆς, διὰ νὰ σχηματίσουν ὁριστικὴν γνώμην.

Αὐτὰ εἶνε διὰ τὰ ὁποῖα σᾶς συνεκάλεσα καὶ δὲν εἶνε ἀσήμαντα, ὦ θεοί, ἐὰν σκεφθῆτε ὅτι πᾶσα τιμὴ καὶ πρόσοδος καὶ δόξα ἡμῶν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους προέρχεται. Ἐὰν δὲ οὗτοι πεισθοῦν ἢ ὅτι εἴμεθα ἐντελῶς ἀνύπαρκτοι ἢ ὅτι ὑπάρχομεν, ἀλλ' οὐδόλως φροντίζομεν περὶ αὐτῶν, θὰ παύσῃ πᾶσα θυσία καὶ προσφορὰ καὶ λατρεία ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ εἰς μάτην θὰ καθήμεθα εἰς τὸν οὐρανῶν νὰ λιμώττωμεν καὶ νὰ στερούμεθα ἑορτῶν, πανηγύρεων, ἀγώνων καὶ θυσιῶν, ὁλονυκτιῶν, καὶ λιτανειῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν περὶ τόσο σπουδαίων συμφερόντων ἡμῶν πρόκειται, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν ὅλοι διὰ νὰ εὕρωμεν μέσον σωτηρίας ἐκ τῶν κινδύνων τούτων καὶ νὰ νικήσῃ μὲν ὁ Τιμοκλῆς καὶ νὰ φανῇ ὅτι ὑποστηρίζει τὰ ἀληθέστερα, νὰ γίνῃ δὲ καταγέλαστος ὁ Δᾶμις· διότι ἐγὼ δὲν ἔχω πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Τιμοκλῆν ὅτι θὰ νικήσῃ, ἂν ἀφεθῇ μόνον εἰς τὰς δυνάμεις του καὶ δὲν λάβῃ συνδρομὴν ἐκ μέρους ἡμῶν. Λοιπόν, Ἑρμῆ, κάλεσε τοὺς δικαιουμένους κατὰ τὸν νόμον νὰ ἐγερθοῦν καὶ νὰ ἐκφράσουν γνώμην.

ΕΡΜ. Νὰ γίνῃ ἡσυχία, νὰ παύσῃ πᾶς θόρυβος [1]. Προσοχή. Τίς θέλει νὰ λάβῃ τὸν λόγον ἐκ τῶν τελείων θεῶν [2], οἵτινες ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦτο; Ἀλλὰ τί συμβαίνει; Δὲν ἐγείρεται κανείς; Τόσον σᾶς κατέπληξε τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων τοὺς ὑποίους ἠκούσατε;

---

1) Ἄκουε, σίγα, μὴ τάραττε.

2) Δηλαδὴ τῶν δώδεκα θεῶν. Παρῳδία τοῦ κηρύγματος τῶν ἐπικλησιῶν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τὰς ὁποίας ἐκαλοῦντο νὰ λάβουν τὸν λόγον οἱ «ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα γεγονότες».

ΜΩΜΟΣ. Στάκτη νὰ γίνετε ὅλοι[1]. Ἐγὼ ἂν μοῦ δοθῇ ἄδεια νὰ ὁμιλήσω ἐλεύθερα, ἔχω πολλὰ νὰ εἴπω, ὦ Ζεῦ.

ΖΕΥΣ. Λέγε, Μῶμε, ἄφοβα· φαίνεσαι ὅτι κάτι θὰ πῇς μὲ τὴν συνήθη σου εἰλικρίνειαν πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον.

ΜΩΜ. Λοιπὸν ἀκούσετε, ὦ θεοί, νὰ σᾶς ὁμιλήσω μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν. Ἐγὼ πρὸ πολλοῦ ἐπερίμενα ὅτι τὰ πράγματά μας θὰ ἔφθαναν μίαν ἡμέραν εἰς αὐτὴν τὴν ἀμηχανίαν καὶ ὅτι πολλοὶ τοιοῦτοι αὐθάδεις σοφισταὶ θὰ ἐφύτρωναν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἡμᾶς θὰ ἐλάμβανον τὴν ἀφορμὴν καὶ τὸ θάρρος τῆς τόλμης των· καὶ μὰ τὴν Θέμιν οὔτε κατὰ τοῦ Ἐπικούρου εἶνε δίκαιον νὰ θυμόνωμεν, οὔτε κατὰ τῶν ὀπαδῶν καὶ διαδόχων τῆς διδασκαλίας του, διότι τοιαύτην γνώμην ἐσχημάτισαν περὶ ἡμῶν. Τί θέλετε νὰ φρονοῦν ὅταν βλέπουν τόσην ἀδικίαν εἰς τὸν κόσμον καὶ οἱ μὲν δίκαιοι παραμελοῦνται καὶ βασανίζονται εἰς πενίαν καὶ νοσήματα καὶ δουλείαν, φαυλότατοι δὲ καὶ μωροὶ ἄνθρωποι κατέχουν τὰ πρωτεῖα καὶ γίνονται ὑπέρπλουτοι καὶ ἐξουσιάζουν τοὺς ἐναρέτους ; Καὶ οἱ μὲν ἱερόσυλοι δὲν τιμωροῦνται, ἀλλὰ διαφεύγουν, ἀνασκολοπίζονται δὲ καὶ μαστιγοῦνται οἱ ἀθῶοι. Ἐπόμενον λοιπὸν εἶνε ὅταν βλέπουν τοιαῦτα νὰ ὑποπτεύωνται ὅτι οὐδόλως ὑπάρχομεν καὶ μάλιστα ὅταν ἀκούουν χρησμοὺς ὡς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλεγεν ὅτι ἂν περάσῃ ὁ Κροῖσος τὸν Ἅλυν θὰ καταλύσῃ μέγα κράτος, χωρὶς νὰ ἐξηγῇ ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἰδικοῦ του κράτους ἢ περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ καὶ ὅπως ὁ ἄλλος ὁ ὁποῖος ἔλεγεν :

«Ὦ θεία Σαλαμίς, θὰ καταστρέψῃς τέκνα γυναικῶν».

Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες μοῦ φαίνεται ὅτι ἦσαν τέκνα γυναικῶν. Ὅταν πάλιν ἀκούουν ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ὅτι καὶ ἐρωτευόμεθα καὶ πληγωνόμεθα καὶ δεσμευόμεθα καὶ γινόμεθα δοῦλοι

1) Ὁ Μῶμος ἀρχίζει μὲ τὸν Ὁμηρικὸν στίχον: «ἀλλ' ἡμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε».

καὶ στασιάζομεν καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα πάθη ὑποκείμεθα, ἐνῷ θέλομεν νὰ θεωρούμεθα ἀθάνατοι καὶ πανευτυχεῖς, δὲν ἔχουν δίκαιον νὰ μᾶς περιγελοῦν καὶ νὰ μᾶς γράφουν εἰς τὰ παληά των τὰ παπούτσια; Καὶ ἔπειτα ἀγανακτοῦμεν ἐὰν εὑρίσκωνται μερικοὶ ἄνθρωποι ὄχι πολὺ ἀνόητοι, οἱ ὁποῖοι ἐξετάζουν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἀρνοῦνται τὴν πρόνοιάν μας, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ εἴμεθα εὐχαριμένοι διότι ὑπάρχουν ἀκόμη ὀλίγοι τινές, οἱ ὁποῖοι μᾶς προσφέρουν θυσίας, μεθ' ὅλα τὰ καθημερινά μας σφάλματα.

Καὶ τώρα σὲ παρακαλῶ, ὦ Ζεῦ—ἀφοῦ εἴμεθα μόνοι καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄνθρωπος εἰς τὴν συνέλευσιν, ἐκτὸς ὀλίγων παρεισάκτων, τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Διονύσου, τοῦ Γανυμήδους καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ—νὰ μοῦ πῇς μὲ εἰλικρίνειαν ἐάν ποτε ἐσκοτίσθης τόσον διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν γῆν ὥστε νὰ ἐξετάσῃς ποῖοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἶνε φαῦλοι καὶ ποῖοι ἐνάρετοι. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις ν' ἀπαντήσῃς. Ἐὰν ὁ Θησεύς, ὅταν ἐπήγαινε ἀπὸ τὴν Τροιζῆνα εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν ἐφρόντιζεν ἀπὸ καλωσύνην του νὰ ξεπαστρέψῃ τοὺς κακούργους καὶ ἐξηρτᾶτο τὸ πρᾶγμα ἀπὸ σὲ καὶ ἀπὸ τὴν πρόνοιάν σου, ὁ Σκύρων, ὁ Πιτυοκάμπτης, ὁ Κερκυὼν καὶ οἱ ἄλλοι λῃσταὶ θὰ ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν καὶ νὰ διασκεδάζουν, θανατόνοντες τοὺς διαβάτας. Καὶ ἂν ὁ Εὐρυσθεύς, ἄνθρωπος παλαιικὸς καὶ προνοητικός, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὰ συμβαίνοντα εἰς τοὺς διαφόρους τόπους κακά, δὲν ἐσκέπτετο ἀπὸ φιλανθρωπίαν ν' ἀποστείλῃ αὐτὸν ἐδῶ τὸν δοῦλόν του [1], ἄνθρωπον δυνατὸν καὶ πρόθυμον εἰς τοὺς κόπους, σὺ ὁ Ζεὺς ὀλίγον θὰ ἐφρόντιζες περὶ τῆς Ὕδρας, διὰ τὰ ὄρνεα τῆς Στυμφαλίας, διὰ τοὺς ἵππους τῆς Θράκης καὶ διὰ τὴν θηριωδίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν τῶν Κενταύρων. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι καθήμεθα καὶ παρατηροῦμεν μόνον ἂν γίνῃ καμμία θυσία καὶ ἂν ἀπὸ κανένα βωμὸν ἀναδίδεται κνῖσα. Τὰ ἄλλα ἀφήνονται εἰς τὴν τύχην.

Ἑπομένως δίκαια πάσχομεν, θὰ πάθωμεν δὲ ἀκόμη περισσό-

1) Τὸν Ἡρακλῆν.

τερα ὅταν οἱ ἄνθρωποι ὀλίγον κατ' ὀλίγον θ' ἀνοίξουν τὰ μάτια των καὶ θὰ βλέπουν ὅτι οὐδὲν ὄφελος ἔχουν ἂν προσφέρουν θυσίας καὶ ἂν μᾶς κάνουν λιτανείας. Καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἴδῃς τοὺς Ἐπικούρους, τοὺς Μητροδώρους [1] καὶ τοὺς Δάμιδας νὰ μᾶς ἐμπαίζουν, νὰ νικῶνται δὲ καὶ ν' ἀποστομόνωνται ἀπ' αὐτοὺς οἱ συνήγοροί μας. Ὥστε σεῖς οἵτινες ἐφέρατε τὰ πράγματα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, πρέπει καὶ νὰ τὰ θεραπεύσετε καὶ νὰ παύσετε τῶν ἀνθρώπων τὴν δυσπιστίαν. Διὰ τὸν Μῶμον ὁ κίνδυνος δὲν εἶνε μέγας, ἂν παύσῃ ἡ λατρεία τῶν ἀνθρώπων· διότι καὶ πρὶν δὲν ἦτο ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες ἐτιμῶντο· σεῖς εἶσθε οἱ εὐτυχεῖς καὶ μόνοι σας ἀπολαμβάνετε τὰς θυσίας.

ΖΕΥΣ. Ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ φλυαρῇ. Εἶνε γνωστὴ ἡ κακή του γλῶσσα καὶ τὸ φιλοκατήγορον· ἀλλ' ὡς ὁ θαυμάσιος Δημοσθένης εἶπε, τὸ νὰ κατηγορῇ κανεὶς καὶ νὰ ἐπικρίνῃ εἶνε εὔκολον εἰς πάντα βουλόμενον· νὰ συμβουλεύσῃ ὅμως πῶς ἡ παροῦσα κατάστασις θὰ βελτιωθῇ μόνον φρόνιμος πραγματικῶς σύμβουλος δύναται νὰ τὸ πράξῃ, αὐτὸ δὲ ἐλπίζω ὅτι θὰ πράξετε οἱ ἄλλοι, ἐνῷ αὐτὸς θὰ σιωπᾷ.

ΠΟΣΕΙΔ. Ἐγώ, ὡς γνωρίζετε, ζῶ ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ καὶ διαμένω μόνος εἰς τὰ βάθη, καταγινόμενος ὅσον δύναμαι νὰ σώζω τοὺς ταξειδεύοντας, νὰ βοηθῶ τὰ πλοῖα καὶ νὰ κατευνάζω τοὺς ἀνέμους. Ἀλλ' ὅμως—διότι ἐνδιαφέρομαι καὶ διὰ τὰ ἐδῶ—εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι αὐτὸς ὁ Δᾶμις πρέπει νὰ ξεπαστρευθῇ εἴτε διὰ τοῦ κεραυτοῦ, εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον, πρὶν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ὑπερισχύσῃ διὰ τοῦ λόγου — διότι ὡς εἶπες, ὦ Ζεῦ, εἶνε, φαίνεται, πολὺ πειστικός. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δείξωμεν συγχρόνως εἰς τοὺς ἀνθρώπους πῶς τιμωροῦμεν αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν κατὰ τοιοῦτον τρόπον περὶ ἡμῶν.

ΖΕΥΣ. Ἀστειεύεσαι Ποσειδῶν, ἢ ἐλησμόνησες ὅτι οὐδόλως

1) Ὁ Μητρόδωρος ἦτο πυρωνιστὴς φιλόσοφος Χῖος, ὁ ὁποῖος συνώψιζε τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὸ ἑξῆς ἀξίωμα : «Δὲν γνωρίζομεν τίποτε καὶ δὲν γνωρίζομεν μάλιστα ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν τίποτε».

ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' αἱ Μοῖραι ὁρίζουν εἰς ἕκαστον ν' ἀποθάνῃ μὲ κεραυνὸν ἢ μὲ ξίφος, ἀπὸ πυρετὸν ἢ ἀπὸ φθίσιν; Ἂν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, νομίζεις ὅτι θ' ἄφηνα πρὸ ὀλίγου καιροῦ νὰ φύγουν ἀκεραυνοβόλητοι ἀπὸ τὴν Πίσαν οἱ ἱερόσυλοι ποῦ μοῦ ἔκοψαν δύο πλοκάμους, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστος εἶχε βάρος ἓξ μνῶν; Ἢ καὶ σὺ θὰ παρέβλεπες ἐκεῖνον τὸν ἐξ Ὠρεοῦ ἁλιέα, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Γεραιστὸν [1] σοῦ ἔκλεψε τὴν τρίαιναν; Ἄλλως τε οὕτω θὰ φανοῦμεν ὅτι ταρασσόμεθα καὶ φοβούμεθα τοὺς λόγους τοῦ Δάμιδος καὶ διὰ τοῦτο ἐφροντίσαμεν νὰ τὸν θέσωμεν ἐκτὸς μάχης πρὶν ἢ συναγωνισθῇ μὲ τὸν Τιμοκλῆν. Δὲν θὰ φανοῦμεν οὕτω ὅτι μόνον ἐρήμην τοῦ ἀντιπάλου ἐνικήσαμεν;

ΠΟΣΕΙΔ. Ἐγὼ ἐνόμισα ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ συντομώτερος τρόπος διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ἀποτέλεσμα.

ΖΕΥΣ. Ἄ μπᾶ, ἡ γνώμη σου εἶνε πολὺ ἁπλοϊκή, Ποσειδῶν, καὶ ἐντελῶς χονδροειδής, νὰ φονευθῇ προκαταβολικῶς ὁ ἀνταγωνιστὴς καὶ ν' ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ νικηθῇ πραγματικῶς, ἀλλὰ νὰ καταλίπῃ ἀμφίβολον καὶ ἄκριτον τὴν συζήτησιν.

ΠΟΣΕΙΔ. Λοιπὸν σκεφθῆτε σεῖς τίποτε καλλίτερον, ἀφοῦ τὰ δικά μου σᾶς φαίνονται τόσον ἀνόητα.

ΑΠΟΛΛΩΝ. Ἐὰν καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς νέους καὶ ἀγενείους ἐπέτρεπεν ὁ νόμος νὰ λαμβάνωμεν τὸν λόγον, ἴσως θὰ εἶχα νὰ προσθέσω κάτι τι συμφέρον εἰς τὴν διάσκεψιν.

ΜΩΜ. Πρόκειται περὶ τόσων σπουδαίων συμφερόντων, ὥστε δὲν πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἡλικία, ἀλλὰ ὅλοι ἀδιακρίτως νὰ ἐκφράσουν γνώμην. Θὰ ἦτο ἀστεῖον, ἐνῷ διατρέχομεν τοὺς μεγίστους κινδύνους, νὰ χανώμεθα εἰς λεπτολόγους ἑρμηνείας τῶν νόμων. Ἀλλὰ σὺ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ δημηγορῇς, διότι πρὸ πολλοῦ ἐξῆλθες ἐκ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ ἐνεγράφης εἰς τὸ ληξιαρχικὸν βιβλίον τῶν δώδεκα θεῶν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ εἶσαι ἀπὸ τὸ συμβούλιον τοῦ Κρόνου· ὥστε μὴ μᾶς κάνῃς

1) Πόλις τῆς Εὐβοίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος.

τὸ παιδί, ἀλλὰ λέγε μὲ θάρρος τὴν γνώμην σου καὶ μὴ διστάζῃς νὰ ὁμιλήσῃς διότι εἶσαι ἀγένιος, ἀφοῦ ἔχεις υἱὸν μὲ γενειάδα μεγάλην καὶ ὡραίαν, τὸν Ἀσκληπιόν. Ἄλλως τε ἡ περίστασις εἶνε κατάλληλος διὰ νὰ δείξῃς τὴν σοφίαν σου, ἐκτὸς ἂν ἄδικα κάθεσαι καὶ φιλοσοφῇς μὲ τὰς Μούσας εἰς τὸν Ἑλικῶνα.

ΑΠΟΛ. Ἀλλὰ δὲν ἀνήκει εἰς ἐσέ, Μῶμε, νὰ δίδῃς τοιαύτην ἄδειαν· εἶνε δικαίωμα τοῦ Διὸς καὶ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέπῃ, ἴσως θὰ εἴπω κάτι τι ὄχι ἀνόητον, ἀλλ' ἄξιον τῆς διατριβῆς μου εἰς τὸν Ἑλικῶνα.

ΖΕΥΣ. Λέγε, παιδί μου· ἔχεις τὴν ἄδειαν.

ΑΠΟΛ. Ὁ Τιμοκλῆς εἶνε μὲν ἔντιμος καὶ εὐσεβὴς καὶ γνωρίρει κατὰ βάθος τὴν σοφίαν τῶν Στωικῶν· διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ τὸν ἔχουν διδάσκαλον καὶ πολλὰς ἀποδοχὰς ἔχει ἐκ τούτου, εἶνε δὲ πολὺ πειστικός, ἰδίως ὅταν ὁμιλῇ πρὸς τοὺς μαθητάς του. Ἀλλ' ὅταν πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸ πλῆθος εἶνε ἀτολμότατος καὶ ὁμιλεῖ τοιουτοτρόπως ὥστε νὰ φαίνεται ἀμαθὴς καὶ σχεδὸν βάρβαρος. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς δημοσίας διαλέξεις προκαλεῖ τὸν γέλωτα μὲ τὴν ἀκρισίαν, τοὺς τραυλισμοὺς καὶ τὴν ταραχήν του καὶ μάλιστα ὅταν μὲ αὐτά του τὰ ἐλαττώματα προσπαθῇ νὰ ἐπιδείξῃ καὶ καλλιλογίαν. Ἔχει μὲν ὀξυτάτην τὴν ἀντίληψιν καὶ λεπτὴν τὴν κρίσιν, ὡς λέγουν οἱ καλλίτερα γνωρίζοντες τὴν διαλεκτικὴν τῶν Στωικῶν, ἀλλ' ἡ ὁμιλία καὶ ἡ ἀπαγγελία του εἶνε τόσον ἀσθενεῖς, ὥστε καταστρέφει καὶ συγχέει τὰς ἰδέας του καὶ δὲν ἐκφράζει σαφῶς ὅ,τι θέλει, ἀλλ' αἱ μὲν ἐρωτήσεις του ὁμοιάζουν μὲ αἰνίγματα, αἱ δὲ ἀπαντήσεις του εἶνε ἀκόμη ἀσαφέστεραι· καὶ οἱ ἀκροαταὶ μὴ ἐννοοῦντες γελοῦν εἰς βάρος του. Νομίζω δὲ ὅτι οἱ ὁμιλοῦντες πρέπει πρὸ πάντων νὰ εἶνε σαφεῖς καὶ νὰ φροντίζουν κυρίως ὥστε νὰ τοὺς ἐννοοῦν οἱ ἀκροαταί.

ΜΩΜ. Πολὺ σωστὰ τὸ εἶπες αὐτὸ καὶ δικαίως ἐπαινεῖς τοὺς ὁμιλοῦντας σαφῶς, ἂν καὶ δὲν τὸ ἐφαρμόζεις εἰς τοὺς χρησμούς, ἀλλ' εἶσαι λοξὸς καὶ αἰνιγματώδης καὶ τὰ περισσότερα ἀφήνεις ἀμφίβολα, οὕτως ὥστε ὅσοι ζητοῦν τὴν γνώμην σου νὰ ἔχουν ἀνάγκην ἄλλου Πυθίου Ἀπόλλωνος διὰ νὰ ἐξηγῇ τὰς ἀπαν-

τήσεις σου. Ἀλλὰ τέλος πάντων τί συμβουλεύεις διὰ τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται; Ποίαν θεραπείαν προτείνεις διὰ τὴν ρητορικὴν δύναμιν τοῦ Τιμοκλέους;

ΑΠΟΛ. Ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ τοῦ δώσωμεν ἕνα συνήγορον ἐκ τῶν δεινῶν ρητόρων, ὁ ὁποῖος νὰ λέγῃ ὅσα ἐκεῖνος θὰ τοῦ ὑπαγορεύῃ ἀφοῦ τὰ σκεφθῇ.

ΜΩΜ. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπες εἶνε ἀληθῶς ἄξιον παιδίου ἀγενείου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην παιδαγωγοῦ. Προτείνεις νὰ παρουσιασθῇ εἰς μίαν φιλοσοφικὴν συζήτησιν ὁ Τιμοκλῆς μὲ συνήγορον καὶ ἐνῷ ὁ Δᾶμις θὰ ὁμιλῇ αὐτοπροσώπως καὶ μόνος του, ὁ Τιμοκλῆς θὰ μεταχειρίζεται ἠθοποιόν, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ χρησιμεύῃ ὡς ὑποβολεὺς καὶ θὰ τοῦ ψιθυρίζῃ εἰς τὸ οὖς τὰς γνώμας του, ἐκεῖνος δὲ θὰ τὰς ἀπαγγέλλῃ, χωρὶς ἴσως καὶ νὰ ἐννοῇ ὅσα ἐκεῖνος θὰ τοῦ λέγῃ καὶ αὐτὸς θὰ ἐπαναλαμβάνῃ. Αὐτὰ δύνανται νὰ μὴ κινήσουν τὸν γέλωτα τοῦ πλήθους; Ὄχι, ἄλλο τι πρέπει νὰ σκεφθῶμεν. Σὺ δὲ ὁ ὁποῖος λέγεις ὅτι εἶσαι καὶ μάντις καὶ ἐκ τούτου ἔχεις μεγάλας ἀποδοχάς, ὥστε καὶ πλίνθους χρυσᾶς ἔλαβες μίαν φοράν, ἰδοὺ ἔχεις ἐνώπιόν σου κατάλληλον εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἐπιδείξῃς τὴν μαντικήν σου τέχνην. Διατί λοιπὸν δὲν μᾶς προλέγεις ποῖος ἐκ τῶν δύο φιλοσόφων θὰ νικήσῃ; Διότι βέβαια γνωρίζεις ἀπὸ τοῦδε τὸ ἀποτέλεσμα, ἀφοῦ εἶσαι μάντις.

ΑΠΟΛ. Πῶς εἶνε δυνατόν, Μῶμε, νὰ μαντεύσω, ἀφοῦ οὔτε τρίποδα ἔχω ἐδῶ, οὔτε θυμιάματα, οὔτε πηγὴν μαντικήν, ὅπως ἡ Κασταλία;

ΜΩΜ. Αὐτὰ εἶνε προφάσεις καὶ ὑπεκφυγαί, διότι δὲν μπορεῖς νὰ πῇς τίποτε βέβαιον.

ΖΕΥΣ. Λέγε, παιδί μου, ὅ,τι ἔχεις νὰ πῇς καὶ μὴ δίδῃς ἀφορμὰς εἰς αὐτὸν τὸν συκοφάντην νὰ διαβάλλῃ καὶ νὰ χλευάζῃ τὴν δύναμίν σου ὡς ἐξαρτωμένην ἀπὸ τρίποδα καὶ νερὸν καὶ λιβανωτὸν καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῶν ἡ τέχνη σου δὲν ἔχει καμμίαν δύναμιν.

ΑΠΟΛ. Εἶνε καλλίτερον νὰ γίνωνται αὐτά, πατέρα, εἰς τοὺς Δελφοὺς ἢ εἰς τὸν Κολοφῶνα, ὅπου ἔχω ὅλα μου τὰ χρειώδη· ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτά, χωρὶς τὰ μέσα τῆς τέχνης, θὰ προσπαθήσω

νὰ προείπω ποῖος ἐκ τῶν δύο θὰ νικήσῃ. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε δὲ νὰ σᾶς τὰ εἴπω ἔμμετρα.

ΜΩΜ. Λέγε, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶνε σαφῆ, νὰ μὴ ἔχουν δὲ καὶ αὐτὰ ἀνάγκην ἐξηγητοῦ ἢ διερμηνέως· διότι τώρα δὲν πρόκειται περὶ κρεάτων ἀμνοῦ καὶ χελώνης, τὰ ὁποῖα ψήνονται ὁμοῦ εἰς τὴν Λυδίαν, ἀλλὰ γνωρίζεις περὶ τίνος συσκεπτόμεθα.

ΖΕΥΣ. Τί θὰ πῇς, τέκνον μου; Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε τὰ σημεῖα τοῦ χρησμοῦ φαίνονται φοβερά· τὸ χρῶμά σου μετεβλήθη, οἱ ὀφθαλμοί σου περιστρέφονται, τὰ μαλλιά σου ἀνωρθώθησαν καὶ αἱ κινήσεις σου εἶνε Κορυβαντιώδεις· ἐντελῶς εὑρίσκεσαι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς προφητικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὅλον σου τὸ ἦθος εἶνε φοβερὸν καὶ μυστηριῶδες.

ΑΠΟΛ. Τοῦ μαντικοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος ἀκούσετε τί προφητεύει διὰ τὴν ἔριδα τὴν φοβερὰν δυὸ φωνακλάδων, ὁποῦ μὲ λόγους μάχονται πυκνούς, ὡσὰν μὲ δόρατα καὶ βέλη. Κι' ἀπὸ τὰ δυὸ τὰ μέρη γίνεται ἀντάρα τοῦ πολέμου καὶ κακὸ μεγάλο. Ἀλλ' ὅταν τ' ὄρνεον τ' ἁρπακτικὸν ἁρπάσῃ τὴν ἀκρίδα, τότε τὸ ὕστερον θὰ κράξουν τὰ κοράκια ποῦ φέρνουν τὴν βροχήν. Καὶ θὰ νικήσουν οἱ ἡμίονοι, κι' ὁ ὄνος τὰ παιδιά του τὰ γληγορόποδα θὰ κουτουλήσῃ [1].

ΖΕΥΣ. Διατί γελᾷς, Μῶμε; Δὲν βλέπω τίποτε τὸ γελοῖον. Παῦσε, ταλαίπωρε· θὰ σὲ πνίξουν τὰ γέλοια.

ΜΩΜ. Εἶνε δυνατόν, ὦ Ζεῦ, νὰ μὴ γελῶ, ὅταν ἀκούω ἕνα χρησμὸν τόσῳ σαφῆ καὶ τόσῳ εὐεξήγητον;

ΖΕΥΣ. Λοιπὸν νὰ ἐξηγήσῃς καὶ εἰς ἡμᾶς τί λέγει.

ΜΩΜ. Εἶνε πολὺ εὐκολονόητα, ὥστε νὰ μὴν ἔχωμεν ἀνάγκην τοῦ Θεμιστοκλέους διὰ νὰ μᾶς τὰ ἐξηγήσῃ. Λέγει καθαρὰ ὅτι ὁ μὲν Ἀπόλλων εἶνε ἀγύρτης, ἡμεῖς δὲ οἱ ἄλλοι ποῦ τὸν πιστεύομεν

---

1) Τὸ ἔμμετρον κείμενον τοῦ χρησμοῦ εἶνε οὕτω συντεθειμένον, ὥστε νὰ εἶνε ἀκατανόητον καὶ γελοῖον πρὸς διακωμώδησιν τῆς ἀσαφείας τῶν ἀληθινῶν χρησμῶν.

εἴμεθα γαϊδούρια καὶ μουλάρια ξέστρωτα ποῦ δὲν ἔχομεν οὔτε μιᾶς ἀκρίδας μυαλό.

ΗΡΑΚΛΗΣ. Ἐγώ, πατέρα, ἂν καὶ εἶμαι ξένος ἐδῶ καὶ παρείσακτος, θὰ τολμήσω νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου. Ὅταν οἱ δύο φιλόσοφοι θὰ συναντηθοῦν ἐκ νέου καὶ ἀρχίσουν νὰ συζητοῦν, ἐὰν μὲν ὁ Τιμοκλῆς ὑπερτερῇ, ν' ἀφήσωμεν νὰ προχωρήσῃ ἡ συζήτησις, ἐνόσῳ θὰ εἶνε ὑπὲρ ἡμῶν· ἂν ὅμως ἴδωμεν ὅτι στρέφεται ἐναντίον μας, τότε ἐγὼ ἀναλαμβάνω, ἂν θέλετε, νὰ διασείσω τὴν στοὰν καὶ νὰ τὴν ῥίξω ἐπάνω εἰς τὸν Δᾶμιν, διὰ νὰ παύσῃ ὁ ἀχρεῖος νὰ μᾶς ὑβρίζῃ.

ΖΕΥΣ. Τί ἀνοησία εἶνε αὐτὴ ποῦ λές; Νὰ φονεύσῃς μαζὶ μὲ ἕνα κακὸν ἄνθρωπον τόσους ἄλλους καὶ προσέτι νὰ καταστρέψῃς τὴν στοὰν ὁμοῦ μὲ τοὺς Μαραθωνομάχους, τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Κυναίγειρον! Καὶ ἅμα χαθοῦν οἱ Μαραθωνομάχοι, πῶς θὰ ῥητορεύουν πλέον οἱ ῥήτορες, ἀφοῦ θὰ χάσουν τὸ σπουδαιότερον ἐφόδιον τῶν λόγων των; Ἄλλως τε ἐφόσον ἤσουν εἰς τὴν ζωήν, ἴσως θὰ ἠδύνασο νὰ κάμῃς τοιοῦτον ἀνδραγάθημα· ἀλλ' ἀφότου ἔγινες θεός, θὰ ἔμαθες ὑποθέτω ὅτι μόνον ἀπὸ τὰς Μοῖρας ἐξαρτῶνται τὰ τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς χωρὶς τὴν θέλησιν αὐτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τίποτε.

ΗΡΑΚ. Λοιπὸν καὶ ὅταν ἐφόνευα τὸν λέοντα ἢ τὴν ὕδραν, αἱ Μοῖραι ἔκαναν τὰ κατορθώματα ἐκεῖνα;

ΖΕΥΣ. Ἐννοεῖται.

ΗΡΑΚ. Καὶ τώρα ἂν κανεὶς μὲ ὑβρίζῃ ἢ συλῇ τὸν ναόν μου ἢ ἀνατρέπῃ τὸ ἄγαλμά μου, ἐὰν δὲν τὸ ἔχουν ἀποφασίσῃ αἱ Μοῖραι, δὲν θὰ τὸν συντρίψω;

ΖΕΥΣ. Καθόλου.

ΗΡΑΚ. Λοιπὸν ἄκουσε, ὦ Ζεῦ, νὰ σοῦ ὁμιλήσω μὲ εἰλικρίνειαν, διότι ἐγώ, ὡς ὁ κωμικὸς ποιητὴς εἶπε, εἶμαι ἀγροῖκος καὶ λέγω τὴν σκάφην, σκάφην· ἐὰν τοιαύτη εἶνε ἡ δύναμις τῶν θεῶν, θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ χαίρεσθε μόνοι σας τὰς τιμὰς τοῦ οὐρανοῦ, τὴν κνῖσαν καὶ τῶν σφαγείων τὸ αἷμα καὶ θὰ φύγω εἰς τὸν Ἅδην, ὅπου τοὐλάχιστον θὰ μὲ φοβοῦνται αἱ σκιαὶ τῶν θηρίων τὰ

ὁποῖα ἔχω φονεύσῃ, ὅταν θὰ μὲ βλέπουν γυμνόν, ἀλλὰ καὶ ὡπλισμένον μὲ τόξον.

ΖΕΥΣ. Εὖγε. Ὁ Δᾶμις δὲν θὰ ἤθελε καλλίτερον μάρτυρα ἀπὸ σένα διὰ νὰ μᾶς ἀποτελειώσῃ. Ἀλλὰ ποῖος εἶνε αὐτὸς ποῦ ἔρχεται βιαστικός, ὁ χάλκινος, μὲ τὰς ὡραίας γραμμὰς καὶ τὰς ἁρμονικὰς ἀναλογίας, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν κόμην ἀναδεμένην κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον; Φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ ἀδελφός σου, Ἑρμῆ, ὁ ὁποῖος μένει εἰς τὴν ἀγορὰν πλησίον τῆς Ποικίλης Στοᾶς. Εἶνε καταλερωμένος ἀπὸ πίσσαν, διότι καθ' ἑκάστην τοῦ παίρνουν ἐκμαγεῖα οἱ ἀγαλματοποιοί. Γιατί μᾶς ἔρχεσαι τόσον βιαστικός, παιδί μου; μήπως μᾶς φέρεις καμμίαν εἴδησιν ἀπὸ τὴν γῆν;

ΕΡΜΑΓΟΡΑΣ. Πολὺ σπουδαίαν, ὦ Ζεῦ, καὶ πρέπει νὰ προσέξετε πολὺ εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς πῶ.

ΖΕΥΣ. Λέγε. Μήπως ἔγινε καμμία στάσις χωρὶς νὰ πάρωμεν εἴδησιν;

ΕΡΜΑΓ. Μὲ εἶχαν πρὸ ὀλίγου πασαλείψῃ μὲ πίσσαν εἰς τὸ στῆθος καὶ τὶς πλάτες οἱ κατασκευασταὶ τῶν χαλκίνων ἀγαλμάτων, διὰ νὰ λάβουν ἐκτυπώματα· καὶ περιέβαλε τὸ σῶμά μου θώραξ γελοῖος, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐφόρεσε ἡ μιμητικὴ τέχνη, διὰ νὰ λάβῃ τοῦ σχήματός μου πιστὸν ἀποτύπωμα, ὅτε βλέπω πλῆθος νὰ συναθροίζεται καὶ δύο ὠχροὺς φωνακλάδες, πυγμάχους τῶν σοφισμάτων, τὸν Δᾶμιν καὶ ...

ΖΕΥΣ. Παῦσε, παιδί μου, νὰ μᾶς ὁμιλῇς μὲ στίχους. Γνωρίζω ποίους λέγεις. Νὰ μοῦ πῇς μόνον ἂν πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀρχίσῃ ἡ συζήτησίς των.

ΕΡΜΑΓ. Ὄχι, ἦσαν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἐξεσφενδόνιζον ὕβρεις κατ' ἀλλήλων.

ΖΕΥΣ. Δὲν μᾶς μένει λοιπὸν τίποτε ἄλλο νὰ πράξωμεν παρὰ νὰ σκύψωμεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν συζήτησιν· ὥστε ἂς ἀφαιρέσουν αἱ Ὧραι τὸν μοχλὸν καὶ ἀπομακρύνουσαι τὰ νέφη ἂς ἀνοίξουν τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ. Θεέ μου, πόσοι ἔχουν συναχθῇ διὰ νὰ τοὺς ἀκούσουν! Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Τιμοκλῆς δὲν μοῦ ἀρέσει· ὅπως τρέμει καὶ συγκινεῖται, θὰ μᾶς πάρῃ

στὸ λαιμό του· πολὺ τὸ φοβοῦμαι· εἶνε φανερὸν ὅτι δὲν μπορεῖ ν' ἀντιπαραταχθῇ πρὸς τὸν Δᾶμιν. Ἀλλ' ἂς εὐχώμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ.. τὸ μόνον τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ κάμωμεν· σιγὰ ὅμως διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ὁ Δᾶμις [1].

ΤΙΜΟΚΛΗΣ. Τί λέγεις, ἱερόσυλε Δᾶμι; ὅτι δὲν ὑπάρχουν θεοὶ καὶ ὅτι δὲν προνοοῦν περὶ τῶν ἀνθρώπων;

ΔΑΜΙΣ. Δὲν εἶπα τοῦτο· ἀλλὰ σὺ νὰ μοῦ εἴπῃς πῶς ἐπείσθης ὅτι ὑπάρχουν.

ΤΙΜ. Ὄχι σὺ νὰ μοῦ ἀποκριθῇς, ἀσεβέστατε.

ΔΑΜ. Ὄχι σύ.

ΖΕΥΣ. Ἕως ἐδῶ ὁ δικός μας τὰ καταφέρει καλλίτερα καὶ δυνατώτερα φωνάζει καὶ θυμώνει. Εὖγε, Τιμοκλῆ· μὴ φείδεσαι ὕβρεων· εἰς αὐτὰς θὰ νικήσῃς, ἐνῷ εἰς τὰ ἄλλα φοβοῦμαι ὅτι θὰ σὲ ἀποστομώσῃ καὶ θὰ σὲ κάμῃ ἄφωνον ὡς ἰχθύν.

ΤΙΜ. Μὰ τὴν Ἀθηνᾶν δὲν θ' ἀπαντήσω πρὶν ἀπὸ σέ.

ΔΑΜ. Λοιπὸν ἐρώτα, Τιμοκλῆ. Μὲ αὐτὸν τὸν ὅρκον ἐνίκησες [2]. Θὰ σὲ παρακαλέσω μόνον νὰ συζητῇς χωρὶς ὕβρεις.

ΤΙΜ. Καλά· εἰπέ μου λοιπόν, δὲν πιστεύεις, κατηραμένε ὅτι οἱ θεοὶ προνοοῦν περὶ τῶν θνητῶν;

ΔΑΜ. Καθόλου.

ΤΙΜ. Τί λέγεις; Ὅλα λοιπὸν γίνονται χωρὶς πρόνοιαν ἐκ μέρους τῶν θεῶν;

ΔΑΜ. Ναί.

ΤΙΜ. Καὶ κανεὶς θεὸς δὲν ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῶν πάντων;

ΔΑΜ. Ὄχι.

ΤΙΜ. Ὥστε ὅλα τρέχουν τυχαίως καὶ ἀσκόπως;

ΔΑΜ. Ναί.

---

1) «Σιγῇ ἐφ' ἡμείων, ἵνα μὴ Δᾶμίς γε πύθηται». Ἐκ τῆς Ἰλιάδος.

2) Ἡ Ἀθηνᾶ ἦτο ἡ προστάτις θεὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐσέβοντο ἐξαιρετικῶς. Ἀφοῦ δὲ ὁ Τιμοκλῆς ὡρκίσθη εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ὁ Δᾶμις δὲν τολμᾷ ν' ἀντιτείνῃ εἰς τοιοῦτον ὅρκον, δι' ὃ καὶ λέγει ὅτι ὁ Τιμοκλῆς ἐνίκησε μὲ τὸν ὅρκον τοῦτον.

ΤΙΜ. Καὶ ἀκούετε αὐτά, ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ λιθοβολῆτε τὸν ἁλιτήριον ;

ΔΑΜ. Διατί ἐξερεθίζεις ἐναντίον μου τοὺς ἀνθρώπους, Τιμοκλῆ; Καὶ ποῖος εἶσαι σὺ καὶ ἀγανακτεῖς ὑπὲρ τῶν θεῶν, ἐνῷ οἱ ἴδιοι δὲν ἀγανακτοῦν; Μὲ ἀκούουν πρὸ πολλοῦ νὰ ὑποστηρίζω αὐτὰς τὰς ἰδέας καὶ ὅμως δὲν μοῦ ἔκαμαν τίποτε κακόν, ἐκτὸς ἐὰν εἶνε κωφοὶ καὶ δὲν ἀκούουν.

ΤΙΜ. Σὲ ἀκούουν, Δᾶμι, σὲ ἀκούουν, ἀλλὰ θὰ σὲ τιμωρήσουν βραδύτερον.

ΔΑΜ. Καὶ ποῦ θὰ εὕρουν καιρὸν ν' ἀσχοληθοῦν δι' ἐμέ, ἀφοῦ, ὡς λέγεις, ἔχουν τόσας ἀσχολίας καὶ φροντίζουν νὰ τακτοποιοῦν τόσην ἀπειρίαν πραγμάτων εἰς τὸν κόσμον; Οὕτω δὲν ἐτιμώρησαν καὶ σὲ διὰ τὰς τόσας σου ἐπιορκίας καὶ τὰς ἄλλας σου πράξεις, τὰς ὁποίας δὲν θ' ἀναφέρω διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ὑβρίσω παρὰ τὴν συμφωνίαν μας. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ δώσουν καλλιτέραν ἀπόδειξιν τῆς προνοίας των παρὰ τιμωροῦντες τὰς κακίας σου. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἔχουν ταξειδεύσῃ μακράν, πέραν τοῦ ὠκεανοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν ἀγαθῶν Αἰθιόπων· διότι συνειθίζουν νὰ πηγαίνουν ἐκεῖ συχνά, προσκαλούμενοι εἰς εὐωχίας ἢ καὶ αὐθορμήτως.

ΤΙΜ. Τί νὰ ἀπαντήσω, Δᾶμι, εἰς τὴν τόσην σου ἀναισχυντίαν ;

ΔΑΜ. Ἐκεῖνο, Τιμοκλῆ, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμῶ νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς, πῶς ἐπείσθης ὅτι οἱ θεοὶ προνοοῦν.

ΤΙΜ. Πρῶτον ἡ τάξις ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τὸ σύμπαν· ὁ ἥλιος ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ πάντοτε τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ ἡ σελήνη ὁμοίως, αἱ τροπαὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, τὰ φυόμενα φυτὰ καὶ τὰ γεννώμενα ζῷα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐφυΐα μεθ' ἧς ἔχουν ταῦτα δημιουργηθῇ, ὥστε νὰ τρέφωνται, νὰ σκέπτωνται, νὰ κινοῦνται καὶ νὰ βαδίζουν, νὰ κτίζουν καὶ νὰ ῥάπτουν καὶ τὰ τοιαῦτα. Αὐτὰ δὲν σοῦ φαίνονται ὅτι εἶνε ἔργα προνοίας ;

ΔΑΜ. Ἐκλαμβάνεις ὡς ἀπόδειξιν αὐτὸ τὸ ζήτημα· διότι δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον καὶ φανερὸν ὅτι ἕκαστον ἐκ τούτων ἔγινεν ἐκ προνοίας· ὅτι τοιαῦτα εἶνε τὰ γινόμενα τὸ ὁμολογῶ καὶ ἐγώ·

ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι γίνονται καὶ ὑπὸ προνοίας τινός, διότι δύναται καὶ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἀφοῦ ἔγιναν κατ' ἀρχὰς ἐκ τύχης ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους· σὺ δὲ ὀνομάζεις τάξιν τὴν ἀνάγκην καὶ ἀγανακτεῖς ἔπειτα κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονται τὴν γνώμην σου, ὅτι τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα ἀριθμεῖς καὶ ἐκθειάζεις ἀποτελοῦν καὶ ἀπόδειξιν ὅτι ὅλα ἔγιναν μὲ πρόνοιαν καὶ τάξιν. Κατὰ τὸν κωμικὸν ποιητήν, αὐτὸ δὲν περνᾷ καὶ λέγε μας ἄλλο [1].

ΤΙΜ. Ἐγὼ τὸ νομίζω ἀρκετόν, ἀλλ' ὅμως θὰ σὲ ἐρωτήσω καὶ θέλω νὰ μοῦ ἀποκριθῇς. Φρονεῖς ὅτι ὁ Ὅμηρος εἶνε ἄριστος ποιητής;

ΔΑΜ. Βέβαια.

ΤΙΜ. Λοιπὸν εἰς ἐκεῖνον ἐπείσθην ἐξηγοῦντα καὶ διηγούμενον τὴν πρόνοιαν τῶν θεῶν.

ΔΑΜ. Ἀλλ', ὦ λαμπρὲ ἄνθρωπε, περὶ τοῦ Ὁμήρου ὅλοι θὰ συμφωνήσουν ὅτι ἦτο ποιητής, ἀλλὰ μάρτυς ἀψευδὴς περὶ τῶν τοιούτων οὔτε ἐκεῖνος, οὔτε ἄλλος ποιητὴς δύναται νὰ θεωρηθῇ· διότι οἱ ποιηταὶ δὲν φροντίζουν τόσον περὶ τῆς ἀληθείας, ὅσον διὰ νὰ τέρπουν τοὺς ἀκούοντας τὰ ποιήματα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ στολίζουν μὲ μέτρα καὶ τὰ παραγεμίζουν μὲ μύθους καὶ ὅλαι αἱ προσπάθειαί των ὡς σκοπὸν ἔχουν τὴν τέρψιν. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω ποῖα πράγματα ἀπὸ τὸν Ὅμηρον σὲ ἔπεισαν. Μήπως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει περὶ τοῦ Διός, ὅτι συνώμοσαν νὰ τὸν δέσουν ἡ κόρη του, ὁ ἀδελφός του καὶ ἡ σύζυγός του; Καὶ ἂν δὲν ἐνόει τὰ τεκταινόμενα ἡ Θέτις καὶ ἐκάλει εἰς βοήθειαν τὸν Βριάρεων, θὰ ἠχμαλώτιζαν τὸν καλό σου τὸν Δία ἢ καὶ θὰ τὸν ἔρριπταν εἰς τὰ δεσμά. Διὰ τοῦτο καὶ εὐγνωμονῶν πρὸς τὴν Θέτιδα, ἐξηπάτησε τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοῦ ἔστειλε ψευδὲς ὄνειρον ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀχαιῶν θὰ ἀπέθνησκον. Βλέπεις; Τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ῥίξῃ κεραυνὸν καὶ νὰ κατακαύσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα, ἀντὶ νὰ φανῇ ἀπα-

1) Τοῦτ' μὲν ὑπομόχθηρον, ἄλλο μοι λέγε.

τεών ; Ἢ σε ἔκαμαν νὰ πιστεύσῃς τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα διηγεῖται, ὅτι ὁ Διομήδης ἐτραυμάτισε τὴν Ἀφροδίτην καὶ ἔπειτα κατὰ παρακίνησιν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ αὐτὸν τὸν Ἄρην; Ἔπειτα δὲ ὅτι συμπλακέντες οἱ θεοὶ ἐμονομάχησαν ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοὶ ἀνακατωμένοι καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐνίκα τὸν Ἄρην, ἴσως διότι οὗτος εἶχεν ἤδη ἐξασθενήσῃ ἐκ τοῦ τραύματος τὸ ὁποῖον ἔλαβε παρὰ τοῦ Διομήδους,

Λητοῖ δ' ἀντέστη σῶκος ἐρυούνιος Ἑρμῆς [1];

ἢ σοῦ ἐφάνησαν ἀξιόπιστα ὅσα διηγεῖται περὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ὅτι ἐχωλώθη διότι δὲν ἐκλήθη εἰς γεῦμα ὑπὸ τοῦ Οἰνέως καὶ διὰ τοῦτο ἀπέλυσεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἀγριόχοιρον τρομερόν ; Μὲ αὐτὰς τὰς διηγήσεις σὲ ἔπεισεν ὁ Ὅμηρος ;

ΖΕΥΣ. Πωπώ ! μὲ ποίαν βοὴν τὸ πλῆθος ἐπεδοκίμασε τοὺς λόγους τοῦ Δάμιδος· ὁ δὲ δικός μας φαίνεται ὅτι περιέπεσεν εἰς ἀμηχανίαν· φαίνεται ὅτι τὰ ἔχει χάσῃ, εἶνε φοβισμένος, τρέμει. Ἕτοιμος νὰ ῥίψῃ τὴν ἀσπίδα, παρατηρεῖ γύρω διὰ νὰ ἰδῇ ἀπὸ ποῦ νὰ φύγῃ.

ΤΙΜ. Ὥστε καὶ ὁ Εὐριπίδης σοῦ φαίνεται ὅτι δὲν λέγει τίποτε ὀρθὸν ὅταν παρουσιάζῃ τοὺς θεοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ σώζουν τοὺς ἀγαθοὺς ἐκ τῶν ἡρώων, τοὺς κακοὺς δὲ καὶ ἀσεβεῖς, ὅπως σύ, συντρίβουν ;

ΔΑΜ. Ἀλλ' ἂν αὐτὰ τὰ ὁποῖα γράφουν οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ σὲ ἔπεισαν, σοφώτατε Τιμοκλῆ, πρέπει ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ τὸν Πῶλον καὶ τὸν Ἀριστόδημον καὶ τὸν Σάτυρον νὰ νομίζῃς πραγματικοὺς θεούς, ἢ τὰ προσωπεῖα, τοὺς κοθόρνους, τοὺς ποδήρεις χιτῶνας, τὰς χλαμύδας καὶ τὰς χειρίδας καὶ τοὺς θώρακας, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι στολίζουν τὴν τραγῳδίαν, νομίζεις ὡς ἀποτελοῦντα τοὺς θεούς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο γελοιωδέστατον, μοῦ φαίνεται.

1) Πρὸς τὴν Λητὼ δὲ ἀντέστη ἰσχυρῶς ὁ Ἑρμῆς.

Διότι ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁμιλῇ ὁ Εὐριπίδης καὶ ἐκφράζῃ τὰς σκέψεις του, χωρὶς ν' ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν δραμάτων, ἄκουσε μὲ ποίαν παρρησίαν ἀποφαίνεται:

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ἡγοῦ θεόν [1].

καὶ ἀλλαχοῦ,

Ζεύς, ὅστις ὁ Ζεύς, οὐ γὰρ οἶδα, πλὴν λόγῳ κλύων [2].

Καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

ΤΙΜ. Λοιπὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα πιστεύουν καὶ λατρεύουν θεούς, πλανῶνται;

ΔΑΜ. Εὐχαριστῶ, Τιμοκλῆ, διότι μοῦ ἐνθύμισες τὰς δοξασίας τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καθαρώτατα φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε βέβαιον εἰς τὴν περὶ τῶν θεῶν ἰδέαν· διότι ὑπάρχουν πολλαὶ ἀντιθέσεις καὶ ἄλλοι ἄλλα πιστεύουν. Οἱ Σκύθαι προσφέρουν θυσίας εἰς τὸν ἀκινάκην, οἱ Θρᾷκες εἰς τὸν Ζάμολξιν, ἕνα φυγάδα ἄνθρωπον, ὅστις κατέφυγεν εἰς αὐτοὺς ἐκ Σάμου, οἱ Φρύγες εἰς τὸν θεὸν Μήνην, οἱ Αἰθίοπες εἰς τὴν Ἡμέραν, οἱ Κυλήνιοι εἰς τὸν Φάλητα [3], οἱ Ἀσσύριοι εἰς τὴν περιστεράν, οἱ Πέρσαι εἰς τὸ πῦρ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ εἰς ὅλους μὲν τοὺς Αἰγυπτίους εἶνε κοινὴ ἡ λατρεία τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἑκάστου διαμερίσματος οἱ κάτοικοι ἔχουν ἰδιαιτέρους θεούς· οἱ Μεμφῖται λατρεύουν τὸ βόδι, οἱ Πηλουσιῶται τὸ κρομμύδι, ἄλλοι τὸν Ἶβιν ἢ τὸν κροκόδειλον καὶ ἄλλοι τὸν κυνοκέφαλον, τὸν γάτον ἢ τὸν

1) Βλέπεις τὸν ὑψηλὸν καὶ ἄπειρον αἰθέρα, ὅστις εἰς τὰς ὑγράς του ἀγκάλας περιβάλλει τὴν γῆν; Τοῦτον νόμιζε Δία, τοῦτον θεώρει θεόν.

2) Ὁ Ζεύς, τί εἶνε ὁ Ζεύς; Διότι μόνον ἐξ ὀνόματος τὸν γνωρίζω.

3) Ὁ Φάλης ἦτο ὁ θεὸς τῆς γονιμότητος καὶ παρίστατο διὰ τοῦ φαλοῦ.

πίθηκον, ὑπάρχουν δὲ καὶ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα θεωρεῖται θεὸς ὁ δεξιὸς ὦμος, ἐνῷ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης τοῦ Νείλου θεωροῦν ὡς θεὸν τὸν ἀριστερὸν ὦμον. Ἄλλοι λατρεύουν ὡς θεὸν τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς καὶ ἄλλοι ποτῆρι πήλινον ἢ πινάκιον. Δὲν εἶνε αὐτὰ γελοῖα, καλὲ Τιμοκλῆ;

ΜΩΜ. Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα, ὦ θεοί, ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ θὰ κριθοῦν αὐστηρῶς καὶ λεπτομερῶς;

ΖΕΥΣ. Βέβαια τὸ ἔλεγες, Μῶμε, καὶ εἶχες δίκαιον, ἐγὼ δὲ θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ διορθώσω, ἂν διαφύγωμεν τὸν σημερινὸν κίνδυνον.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγεις σύ, ἐχθρὲ τῶν θεῶν, τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰς προρρήσεις τῶν μελλόντων εἰς ποῖον τοὺς ἀποδίδεις παρὰ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτῶν;

ΔΑΜ. Θὰ κάμῃς καλά, φίλε μου, νὰ μὴ ὁμιλῇς περὶ τῶν χρησμῶν, διότι θὰ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ σ' ἐρωτήσω ποῖον ἐξ αὐτῶν θέλεις νὰ ἀναφέρῃς ὡς ἐπιχείρημα τῆς γνώμης σου. Μήπως ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Πύθιος Ἀπόλλων εἰς τὸν Λυδὸν βασιλέα καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο ἐντελῶς ἀμφίβολος καὶ διπρόσωπος, ὁποῖα εἶνε τινὰ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Ἑρμοῦ, διττὰ καὶ ὅμοια ὁπόθεν καὶ ἂν τὰ παρατηρήσῃς; Ποῖον κράτος θὰ κατέλυεν ὁ Κροῖσος ἂν διέβαινε τὸν Ἅλυν, τὸ ἰδικόν του ἢ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Κύρου; Καὶ ὅμως ὁ διεφθαρμένος ἐκεῖνος βασιλεὺς ἐπλήρωσε τὸν ἀμφίβολον τοῦτον χρησμὸν μὲ ὄχι ὀλίγα τάλαντα.

ΜΩΜ. Ἀκούετε, θεοί, ὅτι αὐτὸς ὁ φιλόσοφος λέγει ἀκριβῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἐφοβούμην. Ποῦ εἶνε τώρα ὁ ὡραῖός μας κιθαριστής; Ἂς κατέβῃ νὰ τοῦ δώσῃ ἀπάντησιν.

ΖΕΥΣ. Τὸ ξέρεις, Μῶμε, ὅτι μᾶς παρασκότισες μὲ τὰς ἀκαίρους σου ἐπικρίσεις;

ΤΙΜ. Πρόσεξε, ἁλιτήριε Δᾶμι, διότι μὲ αὐτὰ ποῦ λέγεις σχεδὸν κατεδαφίζεις τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν.

ΔΑΜ. Ὄχι ὅλους τοὺς βωμούς, Τιμοκλῆ. Διότι δὲν βλέπω νὰ προέρχεται τίποτε κακὸν ἀπ' αὐτῶν, ἀφοῦ εἶνε πλήρεις ἀπὸ θυμιάματα καὶ εὐωδίας. Ἀλλὰ θὰ ἔβλεπα εὐχαρίστως νὰ ἀνατραποῦν ἐκ

βάθρων οἱ βωμοὶ τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ταυρίδα, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοιαύτας εὐωχίας δέχεται εὐχαρίστως ἡ παρθένος ἐκείνη [1].

ΖΕΥΣ. Τί κακὸ εἶνε αὐτὸ ποῦ μᾶς ἦλθε; Βλέπετε ὅτι δὲν φείδεται κανενὸς ἐκ τῶν θεῶν, ἀλλ' εἰς ὅλους κατὰ σειρὰν ψάλλει τὰ ἐξ ἁμάξης καὶ

Μάρπτει ἐξείης, ὅς τ' αἴτιος ὅς τε καὶ οὐκί [2].

ΜΩΜ. Καὶ ὅμως ὀλίγους δύνασαι νὰ εὕρῃς μεταξὺ ἡμῶν, ὦ Ζεῦ, οἱ ὁποῖοι νὰ μὴ εἶνε ἄξιοι κατηγορίας. Ἴσως δὲ μετ' ὀλίγον θὰ θίξῃ καὶ κανένα ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους μας.

ΤΙΜ. Οὐδὲ ὅταν βροντᾷ ὁ Ζεὺς δὲν ἀκούεις, θεομάχε Δᾶμι;

ΔΑΜ. Πῶς δὲν ἀκούω τὰς βροντάς, Τιμοκλῆ; Ἀλλ' ἐὰν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βροντᾷ εἶνε ὁ Ζεύς, σὺ θὰ τὸ γνωρίζῃς καλλίτερα ὁ ὁποῖος μᾶς ἦλθες ἀπὸ τὴν διαμονὴν τῶν θεῶν· διότι ἐκεῖνοι τοὐλάχιστον οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Κρήτην ἄλλα μᾶς διηγοῦνται· μᾶς λέγουν ὅτι ἐκεῖ δεικνύουν ἕνα τάφον καὶ ἐπ' αὐτοῦ στήλην τῆς ὁποίας ἡ ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι δὲν βροντᾷ πλέον ὁ Ζεύς, διότι πρὸ πολλοῦ ἀπέθανεν.

ΜΩΜ. Αὐτὸ ἐπερίμενα ὅτι θὰ τὸ εἴπῃ. Ἀλλὰ διατί ὠχρίασες, ὦ Ζεῦ, καὶ τὰ δόντια σου συγκρούονται ἐκ τοῦ τρόμου; Πρέπει νὰ δείξῃς θάρρος καὶ νὰ περιφρονήσῃς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρωπίσκους.

ΖΕΥΣ. Τί λέγεις, Μῶμε; Νὰ περιφρονήσω; Δὲν βλέπεις πόσοι τὸν ἀκούουν καὶ πῶς πείθονται εἰς ὅσα λέγει καθ' ἡμῶν καὶ φαίνονται ὡς νὰ κρέμωνται ἀπὸ τὰ χείλη του;

ΜΩΜ. Ἀλλὰ σύ, ὦ Ζεῦ, ὅταν θελήσῃς, ῥίπτεις χρυσῆν ἁλυσίδα καὶ δύνασαι ὅλους αὐτοὺς ν' ἀνασύρῃς ὁμοῦ μὲ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν.

ΤΙΜ. Εἰπέ μου, κατηραμένε, ἐταξείδευσες ποτέ σου;

ΔΑΜ. Πολλάκις, Τιμοκλῆ.

---

1) Ἀνθρωποθυσίας. Ἴδε τόμ. Α΄. σελ. 109.

2) Κτυπᾷ ἀδιακρίτως ἐνόχους τε καὶ μή. Ἐκ τῆς «Ἰλιάδος».

ΤΙΜ. Λοιπὸν ὅταν ἐταξείδευες, σᾶς ὡδήγει ὁ ἄνεμος, ὁ ὁποῖος ἐφούσκωνε τὰ πανιά, καὶ ἡ κωπηλασία ἢ ὁ κυβερνήτης ὁ ὁποῖος ἦτο εἷς καὶ μόνος διηύθυνε καὶ ἔσωζε τὸ πλοῖον;

ΔΑΜ. Ὁ κυβερνήτης βέβαια.

ΤΙΜ. Ὥστε τὸ πλοῖον ἂν δὲν ἐκυβερνᾶτο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ταξειδεύσῃ, καὶ νομίζεις ὅτι τὸ σύμπαν αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπεις κινεῖται χωρὶς κυβερνήτην καὶ χωρὶς νὰ τὸ διευθύνῃ κανείς;

ΖΕΥΣ. Εὖγε, Τιμοκλῆ, τὸ παράδειγμά σου εἶνε πολὺ δυνατόν.

ΔΑΜ. Ἀλλά, θεοφιλέστατε Τιμοκλῆ, ξέρεις ὅτι ὁ κυβερνήτης ἑνὸς πλοίου φροντίζει πάντοτε δι' ὅ,τι συμφέρει τὸ πλοῖόν του, πρὸ πολλοῦ παρασκευάζεται καὶ δίδει ὁδηγίας εἰς τοὺς ναύτας, τίποτε δὲ ἀνωφελὲς καὶ παράλογον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ μόνον ὅ,τι εἶνε χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον διὰ τὰ ταξείδια. Ὁ ἰδικός σου ὅμως ὁ κυβερνήτης, ὁ ὁποῖος ὡς διατείνεσαι διευθύνει αὐτὸ τὸ μέγα πλοῖον, καὶ οἱ σύντροφοί του δὲν ἔχουν τακτοποιήσῃ τίποτε κατὰ τὸ πρέπον καὶ τὴν ἀνάγκην, ἀλλ' ὁ μὲν πρότονος συμβαίνει ἐνίοτε νὰ εἶνε παραριμμένος εἰς τὴν πρύμνην, οἱ δὲ ποδεῶνες εἰς τὴν πρῶραν καὶ οἱ δύο· ἔστιν ὅτε δὲ αἱ ἄγκυραι εἶνε χρυσαῖ καὶ ὁ χηνίσκος [1] μολύβδινος· καὶ τὰ μὲν ὕφαλα τοῦ πλοίου εἶνε καταστόλιστα, τὰ δὲ ἔξω τοῦ ὕδατος τελείως ἀστόλιστα. Καὶ ἐκ τῶν ναυτῶν δὲ βλέπεις τὸν μὲν ἀργὸν καὶ ἀμαθῆ καὶ ἄτολμον εἰς τὸ ἔργον του νὰ λαμβάνῃ διπλοῦν καὶ τριπλοῦν μισθόν, εἰς ἐκεῖνον δὲ ὁ ὁποῖος εἶνε ἄριστος κολυμβητὴς καὶ εὐκολώτερα ἀναβαίνει εἰς τὰς κεραίας καὶ γνωρίζει πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖ τὸ ἔργον του, εἶνε ἀνατεθειμένον νὰ ἀντλῇ τὸ νερὸν τὸ ὁποῖον εἰσχωρεῖ εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου. Τὰ αὐτὰ συμβαίνουν καὶ μὲ τοὺς ἐπιβάτας· βλέπομεν ἕνα ἄξιον μαστιγώσεως νὰ κάθηται εἰς τὴν καλλιτέραν θέσιν καὶ πλησίον τοῦ κυβερνήτου ὁ ὁποῖος τοῦ κάμνει παντοίας περιποιήσεις καὶ ἄλλον κακοηθέστατον ἢ πατροκτόνον ἢ ἱερόσυλον ν' ἀπολαμβάνῃ μεγάλας τιμὰς καὶ νὰ κατέχῃ τὰ ἐπιφανέστερα

1) Ἡ φιγούρα τοῦ πλοίου. Παράβαλλε «Πλοῖον ἢ εὐχαί» τόμ. 1 σελ. 27 ὑποσημ. 2.

μέρη τοῦ πλοίου, πολλοὺς δὲ εὐγενεῖς ἀνθρώπους συστιβαγμένους καὶ στενοχωρουμένους εἰς τὸ βάθος τοῦ σκάφους καὶ καταπατουμένους ὑπὸ τῶν πραγματικῶς ὑποδεεστέρων. Ἐνθυμίσου πῶς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Φωκίων ἐταξείδευσαν· οὔτε ἄρτον εἶχαν πάντοτε καὶ τοποθετημένοι ἐπὶ τῶν γυμνῶν σανίδων εἰς τὸ κύτος, οὔτε νὰ ἐκτείνουν τοὺς πόδας των εἶχον χῶρον· μὲ πόσα δὲ ἀγαθὰ ἐταξείδευσαν ὁ Καλλίας, ὁ Μειδίας καὶ ὁ Σαρδανάπαλλος, διασκεδάζοντες καὶ πτύοντες ἐπὶ ἐκείνων οἵτινες εὑρίσκοντο κάτω ἀπὸ αὐτούς.

Αὐτὰ γίνονται εἰς τὸ πλοῖόν σου, σοφώτατε Τιμοκλῆ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ναυάγια εἶνε ἀπειράριθμα. Ἐὰν ὅμως ὑπῆρχε κανεὶς κυβερνήτης ὁ ὁποῖος νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ νὰ κανονίζῃ πάντα τὰ καθέκαστα, πρῶτον δὲν θὰ ἠγνόει ποῖοι εἶνε οἱ καλοὶ καὶ ποῖοι οἱ φαῦλοι ἐκ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ πλοίου του, καὶ ἔπειτα εἰς ἕκαστον θὰ ἔδιδε θέσιν κατὰ τὴν ἀξίαν του καὶ εἰς μὲν τοὺς καλλιτέρους θὰ ἔδιδε τὴν καλλιτέραν θέσιν ἐπάνω καὶ πλησίον του, τὴν κάτω δὲ εἰς τοὺς χειροτέρους καὶ θὰ προσελάμβανεν ὁμοτραπέζους καὶ συμβούλους τοὺς καλλιτέρους· ἐκ δὲ τῶν ναυτῶν ὁ μὲν πρόθυμος θὰ διωρίζετο ἐπόπτης τῆς πρώρας ἢ μιᾶς ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου καὶ πάντως θὰ εἶχε θέσιν ἀνωτέραν τῶν ἄλλων, ὁ δὲ ὀκνηρὸς καὶ ἀμελὴς θὰ ἐμαστιγόνετο πεντάκις τῆς ἡμέρας μὲ τὸ καραβόσχοινον. Ὥστε, λαμπρέ μου ἄνθρωπε, τὸ παράδειγμα τοῦ πλοίου κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ, διότι τοῦ ἔτυχε κακὸς κυβερνήτης.

ΜΩΜ. Τὰ πράγματα διὰ τὸν Δᾶμιν πηγαίνουν λαμπρὰ καὶ πλησίστιος προχωρεῖ πρὸς τὴν νίκην.

ΖΕΥΣ. Δυστυχῶς, Μῶμε, αἱ εἰκασίαι σου θὰ ἐπαληθεύσουν. Αὐτὸς ὁ Τιμοκλῆς δὲν δύναται νὰ ἐπινοήσῃ κανὲν ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει τὰ κοινὰ καὶ τετριμμένα, ὅλα εὐκόλως ἀνατρεπόμενα.

ΤΙΜ. Λοιπὸν ἀφοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ πλοίου δὲν σοῦ ἐφάνη πολὺ ἰσχυρόν, ἄκουσε τώρα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἱερὰ ἄγκυρα, διότι δὲν θὰ δυνηθῇς μὲ κανένα τρόπον νὰ τὸ συντρίψῃς.

ΖΕΥΣ. Τί ἄρα γε θὰ εἴπῃ;

ΤΙΜ. Θὰ ἴδῃς ἐὰν αὐτὸς ὁ συλλογισμός μου εἶνε ἀνακόλουθος καὶ ἂν δύνασαι νὰ τὸν ἀνατρέψῃς. Ἐὰν ὑπάρχουν βωμοί, ὑπάρχουν καὶ θεοί· ἀλλ' ὑπάρχουν βωμοί, ἄρα ὑπάρχουν καὶ θεοί. Τί ἔχεις ν' ἀπαντήσῃς εἰς αὐτά;

ΔΑΜ. Ἄφησε νὰ γελάσω πρῶτον ὅσον ἀξίζει ὁ συλλογισμός σου καὶ ἔπειτα σοῦ ἀπαντῶ.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν θὰ παύσῃς ποτὲ νὰ γελᾷς. Δὲν μοῦ λέγεις τί τὸ γελοῖον βλέπεις εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπα;

ΔΑΜ. Γελῶ διότι δὲν ἐννοεῖς ὅτι ἐκρέμασες τὴν ἄγκυράν σου καὶ μάλιστα τὴν ἱερὰν ἀπὸ λεπτὴν κλωστήν. Ἐνόμισες ὅτι ἂν συνδέσῃς τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν μὲ τὴν ὕπαρξιν τῶν βωμῶν θὰ κάμῃς δυνατώτερον τὸ σχοινὶ καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ἀντίθετον, ὥστε ἐὰν δὲν ἔχῃς ἄλλο τίποτε λογικώτερον νὰ εἴπῃς, καιρὸς νὰ φύγωμεν.

ΤΙΜ. Ὁμολογεῖς λοιπὸν ὅτι ἡττήθης καὶ ἀποφασίζεις ν' ἀπέλθῃς πρῶτος;

ΔΑΜ. Ναί, Τιμοκλῆ· διότι σὺ ὅπως οἱ καταδιωκόμενοι κατέφυγες εἰς τοὺς βωμούς. Ὥστε, μὰ τὴν ἱερὰν ἄγκυραν, θέλω νὰ συνάψω συνθήκην μετὰ σοῦ ἐπ' αὐτῶν τῶν βωμῶν ὅτι δὲν θὰ συζητήσωμεν πλέον περὶ τοιούτων θεμάτων.

ΤΙΜ. Μὲ εἰρωνεύεσαι, τυμβωρύχε καὶ μιαρὲ καὶ κατάπτυστε καὶ κάθαρμα ἄξιον μαστιγώσεως. Νομίζεις ὅτι δὲν γνωρίζομεν τίνος πατρὸς εἶσαι τέκνον, πῶς ἡ μητέρα σου ἐπορνεύετο, πῶς ἔπνιξες τὸν ἀδελφόν σου καὶ μοιχεύεις καὶ τοὺς νέους διαφθείρεις, λαιμαργότατε καὶ ἀναισχυντότατε; Ἀλλὰ διατί φεύγεις; Περίμενε, διότι θέλω καὶ νὰ σὲ δείρω· θὰ σὲ σφάξω μὲ αὐτὸ τὸ κεραμίδι, φαυλότατε.

ΖΕΥΣ. Ὁ Δᾶμις φεύγει καὶ γελᾷ, ὁ δὲ ἄλλος τὸν ἀκολουθεῖ καὶ τὸν ὑβρίζει· τὸν ἐρεθίζει τόσον ἡ εὐθυμία τοῦ Δάμιδος, ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ θὰ τὸν κτυπήσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν μὲ τὸ κεραμίδι τὸ ὁποῖον κρατεῖ. Ἡμεῖς δὲ τί πρέπει νὰ πράξωμεν τώρα;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται ὀρθὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ἕνας κωμικὸς ποιητής,

Οὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ προσποιῇ [1].

Διότι τί τόσον μέγα κακὸν εἶνε ἐὰν ὀλίγοι ἄνθρωποι ἐπίστευσαν εἰς αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Δᾶμις; Εἶνε πολὺ περισσότεροι ὅσοι πιστεύουν τὰ ἐναντία, οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ὁ πολὺς καὶ ἀμαθὴς ὄχλος καὶ ὅλοι οἱ βάρβαροι.

ΖΕΥΣ. Καὶ ὅμως, Ἑρμῆ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπε περὶ τοῦ Ζωπύρου ὁ Δαρεῖος μοῦ φαίνεται πολὺ ὀρθόν· ὥστε καὶ ἐγὼ θὰ ἐπροτίμων νὰ ἔχω ἕνα σύμμαχον ὁποῖος ὁ Δᾶμις παρὰ μυρίας Βαβυλῶνας.

1) Στίχος τοῦ Μενάνδρου: Οὐδὲν κακὸν παθαίνεις ἐκ τῆς ὕβρεως, τὴν ὁποίαν δὲν ἀποδέχεσαι.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ [1]

ΖΕΥΣ. Σὺ τακτοποίησε τὰ θρανία καὶ συγύρισε τὴν αἴθουσαν δι' ἐκείνους οἵτινες θὰ ἔλθουν. Σὺ ἔπειτα φέρε καὶ τοποθέτησε κατὰ σειρὰν τοὺς φιλοσόφους, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς στολίσῃς διὰ νὰ κάνουν ἐντύπωσιν καὶ νὰ προσελκύσουν περισσοτέρους ἀγοραστάς. Σὺ δέ, Ἑρμῆ, διαλάλει καὶ συγκάλεσε ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς τοὺς ἀγοραστὰς νὰ προσέλθουν εἰς τὸ δημοπρατήριον. Θὰ ἐκπλειστηριάσωμεν φιλοσοφικοὺς βίους παντὸς εἴδους καὶ πάσης κατηγορίας. Ἐὰν δὲ κανεὶς δὲν ἔχῃ νὰ καταβάλῃ ἀμέσως τὸ χρῆμα, ἂς λάβῃ προθεσμίαν ἑνὸς ἔτους, ἀφοῦ δώσῃ ἐγγυητήν.

ΕΡΜΗΣ. Πολλοὶ ἐμαζεύτηκαν, ὥστε δὲν πρέπει ν' ἀργοποροῦμεν καὶ νὰ τοὺς ἀφήνωμεν νὰ περιμένουν.

ΖΕΥΣ. Ἂς ἀρχίσῃ λοιπὸν ἡ δημοπρασία.

ΕΡΜ. Ποῖον θέλεις νὰ ἐκθέσωμεν πρῶτον εἰς πώλησιν;

ΖΕΥΣ. Αὐτὸν μὲ τὴν μακρὰν κόμην τὸν ἐξ Ἰωνίας, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἀπὸ τοὺς σοβαρωτέρους.

ΕΡΜ. Σὺ ὁ Πυθαγορικὸς κατέβα καὶ στάσου νὰ σὲ ἐξετάσουν οἱ ἀγορασταί.

---

1) Ὁ τίτλος τοῦ κειμένου εἶνε «Βίων πρᾶσις». Ἡ λέξις «βίος» ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημαίνει τὸν τρόπον τοῦ ζῆν κατὰ τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα. «Οἱ ἀπὸ τοῦ βίου» ἐλέγοντο οἱ φιλόσοφοι.

ΖΕΥΣ. Λοιπὸν διαλάλησε.

ΕΡΜ. Πωλεῖται ὁ ἄριστος βίος καὶ ὁ σεμνότατος. Ποιὸς θέλει νὰ γίνῃ ὑπεράνθρωπος; Ποιὸς θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος καὶ νὰ ἀναζήσῃ μετὰ θάνατον εἰς νέαν ζωήν;

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ. Τὸ ἐξωτερικόν του δὲν εἶνε ἄσχημον, ἀλλὰ τί κυρίως γνωρίζει;

ΕΡΜ. Ἀριθμητικήν, ἀστρονομίαν, θαυματοποιίαν, γεωμετρίαν, μουσικὴν καὶ μαγείαν. Ἔχεις ἐνώπιόν σου ἕνα ἐξαίρετον μάντιν.

ΑΓΟΡ. Ἐπιτρέπεται νὰ τοῦ κάμω μερικὰς ἐρωτήσεις;

ΕΡΜ. Ἐλεύθερα.

ΑΓΟΡ. Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ. Σάμιος.

ΑΓΟΡ. Καὶ ποῦ ἐσπούδασες;

ΠΥΘ. Εἰς τὴν Αἴγυπτον κοντὰ εἰς τοὺς ἐκεῖ σοφούς[1].

ΑΓΟΡ. Λοιπόν, ἐὰν σὲ ἀγοράσω, τί θὰ μὲ διδάξῃς;

ΠΥΘ. Δὲν θὰ σὲ διδάξω τίποτε, ἀλλὰ θὰ σὲ ἐνθυμήσω.

ΑΓΟΡ. Πῶς θὰ μ' ἐνθυμήσῃς;

ΠΥΘ. Ἀφοῦ σοῦ ἐξαγνίσω πρῶτον τὴν ψυχὴν καὶ τῆς ἀποπλύνω τὸν ρύπον.

ΑΓΟΡ. Ὑπόθεσε ὅτι τώρα εἶμαι καθαρός· κατὰ ποῖον τρόπον θὰ μοῦ φέρῃς τὰς ἀναμνήσεις;

ΠΥΘ. Κατ' ἀρχὰς θὰ ὑποβληθῇς εἰς ἡσυχίαν μακρὰν καὶ σιωπὴν καὶ ἐπὶ πέντε ὁλόκληρα ἔτη δὲν θὰ ἐκστομίσῃς λέξιν.

ΑΓΟΡ. Νὰ πᾷς, φίλε μου, νὰ γίνῃς παιδαγωγὸς εἰς τὸ παιδὶ τοῦ Κροίσου[2]· ἐγὼ εἶμαι φλύαρος καὶ δὲν θέλω νὰ μεταβληθῶ εἰς ἄγαλμα. Ἀλλὰ τέλος πάντων μετὰ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν πενταετίαν τί θὰ γίνῃ;

ΠΥΘ. Θὰ ἐξασκηθῇς εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν.

---

1) Ὁ Πυθαγόρας ὁμιλεῖ εἰς τὸ κείμενον τὴν Ἰονικὴν διάλεκτον.

2) Ὁ υἱὸς τοῦ Κροίσου ἦτο ἄλαλος.

ΑΓΟΡ. Νόστιμο αὐτό· διὰ νὰ γίνω σοφὸς εἶνε ἀνάγκη προηγουμένως νὰ γίνω κιθαριστής.

ΠΥΘ. Μετὰ τοῦτο θὰ μάθῃς ν' ἀριθμῇς.

ΑΓΟΡ. Καὶ τώρα ξέρω νὰ μετρῶ.

ΠΥΘ. Πῶς μετρᾷς;

ΑΓΟΡ. Ἕνα, δύο, τρία, τέσσερα.

ΠΥΘ. Βλέπεις; Ἐκεῖνα ποῦ νομίζεις τέσσερα εἶνε δέκα καὶ τρίγωνον τέλειον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ὁρκιζόμεθα [1].

ΑΓΟΡ. Μὰ τὸ τέσσαρα, τὸν μέγαν αὐτὸν ὅρκον, πρώτην φορὰν ἀκούω λόγους τόσον θείους καὶ τόσον ἱερούς [2].

ΠΥΘ. Ἔπειτα, φίλε μου, θὰ μάθῃς τί εἶνε ἡ γῆ, ὁ ἀήρ, τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ, ποία ἡ κίνησίς των καὶ ποία ἡ μορφή των ἐν τῇ κινήσει.

ΑΓΟΡ. Πῶς; Ἔχουν μορφὴν τὸ πῦρ, ὁ ἀὴρ καὶ τὸ νερόν;

ΠΥΘ. Καὶ πολὺ ὁρατήν· διότι ἐὰν δὲν εἶχον μορφὴν καὶ σχῆμα, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κινοῦνται. Μετὰ ταῦτα θὰ μάθῃς ὅτι καὶ ὁ θεὸς εἶνε ἀριθμός, νοῦς καὶ ἁρμονία.

ΑΓΟΡ. Θαυμάσια αὐτὰ ποῦ λέγεις.

---

1) Ἀντὶ νὰ παραθέτῃ ἁπλῶς τοὺς ἀριθμούς, ὁ Πυθαγόρας τοὺς προσέθετε:

1	
Τὸ τέλειον τοῦτο τρίγωνον εἶνε πρόβλημα τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου, τὸ ὁποῖον εὗρεν ὁ Πυθαγόρας καὶ τὸ παρίστα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον:	2
	3
	4
	10

. . . . . .

Ὁ δὲ σχετικὸς ὅρκος ἦτο ὁ ἑξῆς: «Ὀρκίζομαι εἰς ἐκεῖνον ὅστις δίδει εἰς τὴν ἡμετέραν ψυχὴν τὴν τετράδα, τὴν πηγὴν τῶν ἀρχῶν τῆς αἰωνίας φύσεως». Κατὰ τοὺς Πυθαγορικοὺς ὁ ἀριθμὸς τέσσαρα ἦτο τὸ σύμβολον τῶν τεσσάρων στοιχείων.

2) Διότι εἶνε σκοτεινοί.

ΠΥΘ. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων, θὰ μάθῃς καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου ὅτι εἶσαι ἄλλος παρ' ὅ,τι νομίζεις καὶ ὅ,τι φαίνεσαι.

ΑΓΟΡ. Τί λές; Ἄλλος εἶμαι καὶ ὄχι ἐγὼ ποῦ ὁμιλῶ τώρα μὲ σένα;

ΠΥΘ. Τώρα εἶσαι σύ, ἄλλοτε ὅμως παρουσιάζεσο μὲ ἄλλο σῶμα καὶ ἄλλο ὄνομα· πάλιν δὲ μετά τινα καιρὸν θὰ μεταβῇς εἰς ἄλλην ὕπαρξιν.

ΑΓΟΡ. Θέλεις νὰ πῇς ὅτι θὰ μένω ἀθάνατος καὶ ὅτι θὰ μεταλλάσσω μορφὰς διαφόρους; Ἀλλ' ἀρκετὰ εἴπαμεν δι' αὐτά. Δὲν μοῦ λὲς καὶ ποίαν δίαιταν ἀκολουθεῖς;

ΠΥΘ. Δὲν τρώγω τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ ζωὴν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀποφεύγω τοὺς κυάμους.

ΑΓΟΡ. Διατί; Ἢ μήπως δὲν σ' ἐρέσουν τὰ κουκκιά;

ΠΥΘ. Ὄχι, ἀλλ' οἱ κύαμοι εἶνε ἱεροὶ καὶ θεία ἡ φύσις των. Ἐν πρώτοις ὁλόκληρος ὁ κύαμος εἶνε σπέρμα ζωῆς καὶ ἂν ξεφλουδίσῃς κύαμον χλωρόν, θὰ ἴδῃς ὅτι ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ γεννητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνδρός· ἐὰν δὲ ἀφοῦ ψηθῇ τὸν ἀφήσῃς ὑπὸ τὴν σελήνην ἐπὶ ὡρισμένας νύκτας μεταβάλλεται εἰς αἷμα. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶνε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κυάμων ἐκλέγουν τοὺς ἄρχοντάς των.

ΑΓΟΡ. Ὡραῖα τὰ εἶπες ὅλα καὶ θαυμάσια. Ἀλλὰ τώρα γδύσου, διότι θέλω νὰ σὲ ἴδω καὶ γυμνόν. Μπᾶ, ὁ μηρός του εἶνε χρυσός! Φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἄνθρωπος, ἀλλὰ θεός. Ἐξάπαντος θὰ τὸν ἀγοράσω. Πόσον θέλεις δι' αὐτόν;

ΕΡΜ. Δέκα μνᾶς.

ΑΓΟΡ. Τὸν ἀγοράζω εἰς αὐτὴν τὴν τιμήν.

ΖΕΥΣ. Γράψε τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τὴν πατρίδα του.

ΕΡΜ. Φαίνεται ὅτι εἶνε Ἰταλιώτης, ὦ Ζεῦ, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ἐκεῖ Ἑλλάδος, τὸν Κρότωνα ἢ τὴν Τάραντα. Δὲν εἶνε ὅμως ἕνας, ἀλλὰ τριακόσιοι σχεδὸν ἔκαμαν ἑταιρικῶς τὴν ἀγοράν.

ΖΕΥΣ. Ἂς τὸν πάρουν καὶ ἂς ἔλθῃ ἄλλος.

ΕΡΜ. Θέλεις νὰ φέρωμεν αὐτὸν τὸν ἀκάθαρτον τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὸν Πόντον;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Σὺ μὲ τὴν σακκοῦλα, ποῦ ἔχεις γυμνοὺς τοὺς ὤμους, ἔλα καὶ φέρε ἕνα γύρο διὰ νὰ σὲ ἰδοῦν ὅλοι. Πωλεῖται βίος ἀνδροπρεπής, βίος ἄριστος καὶ θαρραλέος, βίος ἐλεύθερος. Ποιός θέλει νὰ τὸν ἀγοράσῃ;

ΑΓΟΡ. Πῶς εἶπες, κήρυξ; Πωλεῖς ἄνθρωπον ἐλεύθερον;

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΑΓΟΡ. Καὶ δὲν φοβεῖσαι νὰ καταδιωχθῇς ὡς ἐξανδραποδιστὴς καὶ ἐναχθῇς εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον;

ΕΡΜ. Αὐτὸς δὲν σκοτίζεται διὰ τὴν πώλησίν του· διότι νομίζει ὅτι εἶνε τελείως ἐλεύθερος.

ΑΓΟΡ. Καὶ εἰς τί μπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ἄνθρωπος τόσο ρυπαρὸς καὶ εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν; Τὸ πολὺ πολὺ μόνον ὡς σκαφτιᾶν δύναται κανεὶς νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ἢ διὰ νὰ κουβαλῇ νερόν.

ΕΡΜ. Καὶ θυρωρὸν ἐὰν τὸν κάμῃς θὰ εἶνε πολὺ πιστότερος ἀπὸ ἕνα σκύλον. Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς κύων ὀνομάζεται.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶνε καὶ τί ἐπαγγέλλεται;

ΕΡΜ. Ρώτησε τὸν ἴδιον· αὐτὸ εἶνε τὸ καλλίτερον.

ΑΓΟΡ. Εἶνε τόσον κατσουφιασμένος καὶ ἄγριος, ὥστε φοβοῦμαι νὰ μὴ μὲ γαυγίσῃ ἢ καὶ νὰ μὲ δαγκάσῃ, ἂν πλησιάσω. Δὲν βλέπεις πῶς ἐσήκωσε τὸ ραβδὶ καὶ συνεφρυώθη καὶ κυτάζει κατὰ τρόπον ἄγριον καὶ ἀπειλητικόν;

ΕΡΜ. Μὴ φοβᾶσαι· εἶνε ἡμερωμένος.

ΑΓΟΡ. Δὲν μοῦ λές, καλέ μου ἄνθρωπε, ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Ἀπ' ὅπου θέλεις.

ΑΓΟΡ. Τί ἐννοεῖς;

ΔΙΟΓ. Ἔχεις ἐνώπιόν σου ἕνα πολίτην τοῦ κόσμου.

ΑΓΟΡ. Καὶ ποῖον ἀκολουθεῖς καὶ μιμεῖσαι;

ΔΙΟΓ. Τὸν Ἡρακλέα.

ΑΓΟΡ. Κατὰ τὸ ξύλον ποῦ κρατεῖς τοῦ ὁμοιάζεις· ἀλλὰ διατί δὲν φορεῖς καὶ τὴν λεοντῆν;

ΔΙΟΓ. Ἡ λεοντῆ μου εἶνε αὐτὸς ὁ τρίβων. Τὸ ἔργον μου δὲ

εἶνε νὰ πολεμῶ, ὅπως ἐκεῖνος, τὰς ἡδονάς, ὄχι κατὰ διαταγὴν ἄλλου, ἀλλ' ἑκουσίως. Ὁ σκοπός μου εἶνε νὰ καθαρίσω ἀπὸ αὐτὰς τὸν κόσμον.

ΑΓΟΡ. Εὐγενὴς σκοπός. Ἀλλὰ τέλος πάντων εἰς τί συνίστανται κυρίως αἱ γνώσεις σου καὶ ποίαν τέχνην μετέρχεσαι;

ΔΙΟΓ. Εἶμαι ἐλευθερωτὴς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰατρὸς τῶν παθῶν· ἐν γένει δὲ θέλω νὰ εἶμαι τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ θάρρους ὁ κήρυξ.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἂν σ' ἐρωτήσω, στόμα τῆς ἀληθείας, κατὰ ποῖον τρόπον θὰ μὲ ἐξασκήσῃς;

ΔΙΟΓ. Ἀφοῦ σὲ παραλάβω θὰ σὲ γδύσω πρῶτον ἀπὸ τὴν καλοπέρασιν, θὰ σὲ ἀναγκάσω ἔπειτα νὰ ζῇς μὲ στερήσεις καὶ θὰ σοῦ φορέσω τρίβωνα ὅπως αὐτὸν ποῦ φορῶ, κατόπιν δὲ θὰ σὲ ὑποβάλλω εἰς κόπους καὶ κακοπαθείας, θὰ κοιμᾶσαι κατὰ γῆς, θὰ πίνῃς μόνον νερὸν καὶ θὰ τρέφεσαι μὲ ὅ,τι τύχῃ. Ἂν ἔχῃς χρήματα θὰ σὲ συμβουλεύσω νὰ πᾷς νὰ τὰ ρίψῃς εἰς τὴν θάλασσαν, θ' ἀδιαφορήσῃς διὰ γυναῖκα, τέκνα καὶ πατρίδα καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ θεωρῇς σαχλαμάρες. Θ' ἀφήσῃς τὸ σπίτι τοῦ πατέρα σου καὶ θὰ κατοικήσῃς εἰς κανένα τάφον ἢ ἐρημόπυργον ἢ καὶ πίθον. Θὰ ἔχῃς τὴν σακκοῦλαν γεμάτην ἀπὸ λούπινα καὶ ἀπὸ βιβλία ὁλόγραφα [1] καὶ εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν θὰ θεωρῇς τὸν ἑαυτόν σου εὐδαιμονέστερον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. Ἐὰν δὲ κανεὶς σὲ δείρῃ ἢ σὲ βασανίσῃ, νὰ μὴ τὸ θεωρῇς δυσάρεστον.

ΑΓΟΡ. Τί λές; Νὰ μὴ πονῶ ὅταν μὲ δέρνουν; Δὲν ἔχω τὸ δέρμα τῆς χελώνης ἢ τοῦ κάβουρα.

ΔΙΟΓ. Ν' ἀκολουθῇς μὲ μικρὰν παραλλαγὴν ἐκεῖνο ποῦ εἶπεν ὁ Εὐριπίδης.

ΑΓΟΡ. Τί;

ΔΙΟΓ. Τὸ πνεῦμά σου θὰ πονέσῃ ἀλλ' ἡ γλῶσσα θὰ μείνῃ

1) Οἱ ἀρχαῖοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν μακρῶν περγαμηνῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὰ βιβλία των. Οἱ Κυνικοὶ ὅμως φαίνεται ὅτι μετεχειρίζοντο βιβλία τῶν ὁποίων αἱ περγαμηναὶ ἦσαν ὁλόγραφοι.

ἀνάλγητος [1]. Πρὸ πάντων ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι αὐθάδης καὶ θρασὺς καὶ νὰ ὑβρίζῃς τοὺς πάντας ἀδιακρίτως, βασιλεῖς καὶ ἰδιώτας, διότι οὕτω ὁ κόσμος θὰ σὲ προσέξῃ καὶ θὰ σὲ νομίσῃ ἄφοβον. Ἡ γλῶσσά σου νὰ εἶνε χυδαία καὶ βάρβαρος καὶ ἡ φωνή σου δυνατὴ καὶ ἐντελῶς ὁμοία πρὸς τὸ γαύγισμα τοῦ σκύλου. Τὸ πρόσωπόν σου νὰ εἶνε ἀγριωπὸν καὶ τὸ βάδισμα ἀνάλογον πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ προσώπου ἔκφρασιν. Ἐν γένει δὲ ὅλα σου νὰ εἶνε θηριώδη καὶ ἄγρια. Ἡ ἐντροπή, ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ πραότης ἂς εἶνε μακρὰν σου· καὶ τὸ ἐρύθημα νὰ τὸ ἀποξύσῃς ἐντελῶς ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σου. Νὰ συχνάζῃς κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ πολυανθρωπότερα μέρη καὶ εἰς αὐτὰ πάλιν νὰ ζῇς μόνος καὶ ἀκοινώτητος, χωρὶς κανένα νὰ πλησιάζῃς καὶ κανένα νὰ ἔχῃς φίλον· διότι αὐτὰ εἶνε ἐναντίον τῶν ἀρχῶν μας. Ἐνώπιον δὲ ὅλων νὰ πράττῃς μὲ θάρρος ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οἱ ἄλλοι καὶ ἰδιαιτέρως ἐντρέπονται νὰ πράττουν. Καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς Ἀφροδίτης νὰ ἐκλέγῃς τοὺς γελοιωδεστέρους τρόπους. Καὶ τέλος, ὅταν θελήσῃς, νὰ φάγῃς ἕνα κταπόδι ὠμὸ ἢ σουπιὰ καὶ ν' ἀποθάνῃς. Αὐτὴ εἶνε ἡ εὐτυχία τὴν ὁποίαν θὰ σοῦ δώσω.

ΑΓΟΡ. Νὰ τὴν κρατήσῃς γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Αὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς εἶνε ἀπάνθρωπα καὶ συχαμερά.

ΔΙΟΓ. Εὔκολα ὅμως καὶ ὅλοι δύνανται νὰ τὰ βάλλουν εἰς πρᾶξιν. Δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκην ἀπὸ μάθησιν καὶ σοφίαν γελοίαν, ἀλλ' ἡ ὁδὸς ποῦ θὰ σὲ φέρῃ εἰς τὴν δόξαν θὰ εἶνε σύντομος· διότι καὶ κοινὸς ἄνθρωπος ἐὰν εἶσαι, ὅπως βυρσοδέψης ἢ παστοπώλης, μαραγκὸς ἢ ἀργυραμοιβός[2], τοῦτο δὲν θὰ σὲ ἐμποδίσῃ νὰ γίνῃς περίφημος, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃς ἀναίδειαν καὶ θράσος καὶ νὰ μάθῃς καλὰ νὰ ὑβρίζῃς.

ΑΓΟΡ. Δι' αὐτὰ δὲν σὲ χρειάζομαι· ναύτης ὅμως ἢ κηπουρὸς

---

1) Ἱππόλυτος: «Ἡ μὲν γλῶσσα ὁμώμωκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτο». Ὁ Διογένης ἀναστρέφει τὴν φράσιν.

2) Ὁ Διογένης ὑπῆρξεν ἀργυραμοιβὸς εἰς τὴν Σινώπην. Παράθ. «Δὶς κατηγορούμενος».

δύνασαι ἐν ἀνάγκῃ νὰ γίνῃς, ἐὰν θέλουν νὰ σὲ δώσουν τὸ πολὺ γιὰ δυὸ ὀβολούς.

ΕΡΜ. Πάρε τον. Εὐχαρίστως θὰ τὸν ξεφορτωθοῦμε, διότι μᾶς ζαλίζει μὲ τὰς κραυγάς του καὶ ὅλους ἀδιακρίτως ὑβρίζει καὶ κακολογεῖ.

ΖΕΥΣ. Κάλεσε ἄλλον, ἐκεῖνον τὸν Κυρηναῖον, ὁ ὁποῖος φορεῖ πορφύραν καὶ ἔχει στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του [1].

ΕΡΜ. Παρακαλῶ νὰ γίνῃ ἡσυχία, διότι τὸ ἀντικείμενον εἶνε πολυτελὲς καὶ ἔχει ἀνάγκην πλουσίων ἀγοραστῶν. Πρόκειται περὶ βίου εὐχαρίστου, βίου τρισευτυχοῦς. Ποιός θέλει μίαν ζωὴν ἡδυπαθῆ ; Ποιός θέλει ν' ἀγοράσῃ αὐτὸ τὸ ἀβρότατον ὑποκείμενον ;

ΑΓΟΡ. Πλησίασε καὶ λέγε τί γνωρίζεις καὶ θὰ σὲ ἀγοράσω ἂν δύνασαι νὰ μοῦ εἶσαι χρήσιμος.

ΕΡΜ. Μὴ τὸν ἐνοχλῇς, φίλε μου, καὶ μὴ χάνῃς τὰ λόγια σου, διότι εἶνε μεθυσμένος καὶ δὲν θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ· ὡς βλέπεις, τραυλίζει.

ΑΓΟΡ. Καὶ ποιός ἔχασε τὰ μυαλά του ν' ἀγοράσῃ ἕνα δοῦλον τόσον διεφθαρμένον καὶ ἀκόλαστον ; Ἀλλὰ καὶ τί μυρωδιὲς ἔχει πάνω του ! Καὶ πῶς τρικλίζει καὶ φαίνεται ἕτοιμος νὰ πέσῃ! Ἀλλὰ λέγε μου τοὐλάχιστον σύ, ὦ Ἑρμῆ, τί γνωρίζει καὶ ποίαν τέχνην ἐπαγγέλεται.

ΕΡΜ. Κυρίως εἶνε καλὸς φίλος καὶ εὐχάριστος συμπότης καὶ χορευτής· θὰ εἶνε πολὺ διασκεδαστικὸς εἰς ἕνα ἀφέντην ὁ ὁποῖος

---

1) Ὁ Ἀρίστιππος, ἀρχηγὸς τῆς Σχολῆς τῶν Κυρηναϊκῶν, ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὅπως δὲ οὗτος, περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ παρημέλησε τὴν φυσικήν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔτρεφε μεγάλην περιφρόνησιν. Ἀλλὰ διέστρεψε τὴν ἠθικὴν τοῦ διδασκάλου του διὰ τῶν μαθημάτων τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς αὐτοκτονίας, τὰ ὁποῖα ἔδιδε. Κατὰ τὸν Ἀρίστιππον, ἡ ὑπερτάτη εὐτυχία συνίστατο εἰς τὰς ἀπολαύσεις τῶν αἰσθήσεων. Ἐπωνομάσθη δὲ ῥήτωρ τοῦ θανάτου, διότι ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του ν' αὐτοκτονοῦν ἅμα ἠσθάνοντο τὴν ἐλαχίστην ἀπογοήτευσιν εἰς τὴν ζωήν. Ἡ θυγάτηρ του Ἀρήτη τὸν διεδέχθη εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς Σχολῆς του.

ρέπει εἰς τοὺς ἔρωτας καὶ εἰς τὴν ἀσωτείαν. Ἀλλ' εἶνε καὶ τέλειος σοφὸς εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν φαγητῶν καὶ τῶν γλυκυσμάτων καὶ ἐν γένει εἶνε ἐπιστήμων εἰς τὴν καλοπέρασιν. Ἐσπούδασε εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὑπηρέτησεν ἔπειτα τοὺς τυράννους τῆς Σικελίας καὶ ἐξετιμᾶτο πολὺ παρ' αὐτῶν. Τὸ κυριώτερον δόγμα του εἶνε νὰ καταφρονῇ τὰ πάντα καὶ συγχρόνως νὰ ἐπωφελῆται τὰ πάντα καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἡδονὴν ὅπου τὴν εὑρίσκει.

ΑΓΟΡ. Λοιπὸν ν' ἀποταθῇς εἰς ἄλλον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πλουσίους ποῦ ἔχουν πολλὰ χρήματα· ἐγὼ δὲν εἶμαι κατάλληλος ν'ἀγοράσω ἕνα τέτοιον γλεντζέν.

ΕΡΜ. Φαίνεται ὅτι θὰ μᾶς μείνῃ ἀπώλητος αὐτός.

ΖΕΥΣ. Ἂς ἀποσυρθῇ καὶ φέρε ἄλλον. Ἂς ἔλθουν αὐτοὶ οἱ δύο, αὐτὸς ἀπὸ τὰ Ἄβδυρα ποῦ γελᾷ καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν Ἔφεσον ποῦ κλαίει. Θέλω νὰ τοὺς πωλήσωμεν καὶ τοὺς δύο ὁμοῦ.

ΕΡΜ. Κατεβῆτε εἰς τὸ μέσον. Πωλοῦνται δύο ἄριστοι βίοι, οἱ σοφώτατοι ἐξ ὅλων.

ΑΓΟΡ. Τί ἀντίθετοι ποῦ εἶνε! Ὁ ἕνας δὲν παύει νὰ γελᾷ. Ὁ ἄλλος φαίνεται ὡς νὰ κλαίῃ τὸν πατέρα του. Δὲν μοῦ λὲς ἐσύ, γιατί γελᾷς;

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ. Ἐρωτᾷς; Διότι ὅλα ὅσα κάνετε μοῦ φαίνονται γελοῖα καὶ σεῖς γελοῖοι.

ΑΓΟΡ. Πῶς εἶπες; Μᾶς ἐμπαίζεις ὅλους καὶ περιφρονεῖς τὰ πράγματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀσχολούμεθα;

ΔΗΜ. Αὐτὸ εἶνε· δὲν βλέπω τίποτε τὸ σπουδαῖον εἰς αὐτὰ καὶ τὰ πάντα εἶνε κενὰ καὶ ἀτόμων φορὰ καὶ ἀπειρία.

ΑΓΟΡ. Ὄχι δά· σὺ εἶσαι ἀληθινὰ κενὸς καὶ ἄπειρος τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ δὲν θὰ παύσῃς νὰ γελᾷς; Τί αὐθάδεια εἶνε αὐτή; Καὶ σύ, φίλε μου, διατί κλαίεις; Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε προτιμότερον νὰ ὁμιλῇ κανεὶς μὲ σένα.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ. Τὰ ἀνθρώπινα πράγματα μοῦ φαίνονται, ξένε, θλιβερὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν τρέχει πρὸς τὸ καλόν. Σᾶς λυποῦμαι λοιπὸν καὶ ὀδύρομαι· καὶ τὰ μὲν παρόντα δὲν θεωρῶ σπουδαῖα, τὰ δὲ μέλλοντα προβλέπω τρομερά· ἐγνοῶ τὴν

πυρπόλησιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ σύμπαντος. Δι' αὐτὰ κλαίω καὶ διότι τίποτε δὲν εἶνε στερεὸν καὶ ὅλα συστρέφονται εἰς ἕνα κυκεῶνα καὶ εἶνε τὸ αὐτὸ ἡ τέρψις καὶ ἡ θλῖψις, ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἄγνοια, τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. Ὅλα περιστρέφονται καὶ συναλλάσσονται εἰς τὸ παιγνίδι τῶν αἰώνων.

ΑΓΟΡ. Καὶ τί εἶνε ὁ αἰών ;

ΗΡΑΚΛ. Ἕνα παιδὶ τὸ ὁποῖον παίζει πεσσοὺς [1] καὶ φιλονεικεῖ.

ΑΓΟΡ. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ;

ΗΡΑΚΛ. Θεοὶ θνητοί.

ΑΓΟΡ. Οἱ δὲ θεοί ;

ΗΡΑΚΛ. Ἄνθρωποι ἀθάνατοι.

ΑΓΟΡ. Αἰνίγματα μοῦ λέγεις, φίλε μου, ἢ γρίφους συνθέτεις ; Οἱ λόγοι σου εἶνε σκοτεινοὶ ὅπως οἱ χρησμοὶ τοῦ Λοξίου Ἀπόλλωνος.

ΗΡΑΚΛ. Διότι δὲν ἔχετε καμμίαν σημασίαν δι' ἐμέ.

ΑΓΟΡ. Ἀλλὰ τότε δὲν θὰ σ' ἀγοράσῃ κανεὶς ποῦ τὰ ἔχει σωστά.

ΗΡΑΚΛ. Καὶ ἐγὼ σᾶς περιφρονῶ ἐξ ἴσου καὶ τοὺς ἀγοράζοντας καὶ τοὺς μὴ ἀγοράζοντας.

ΑΓΟΡ. Αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε καλὰ στὰ μυαλά του. Οὔτε τὸν ἕνα, οὔτε τὸν ἄλλον θ' ἀγοράσω.

ΕΡΜ. Καὶ αὐτοὶ θὰ μείνουν ἀπώλητοι.

ΖΕΥΣ. Κάλεσε ἄλλον.

ΕΡΜ. Θέλεις νὰ καλέσω τὸν Ἀθηναῖον ἐκεῖνον τὸν πολύλογον ;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΕΡΜ. Ἔλα λοιπὸν σύ. Πωλεῖται βίος ἀγαθὸς καὶ συνετός. Ποιός θ' ἀγοράσῃ ἕνα τόσον ἀξιοσέβαστον πρόσωπον ;

ΑΓΟΡ. Δὲν μοῦ λὲς τί κυρίως ξέρεις ἐσύ ;

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Εἶμαι παιδεραστὴς καὶ σοφὸς εἰς τὰ τοῦ ἔρωτος.

---

1) Τὸ παιγνίδι τῆς δάμας.

ΑΓΟΡ. Ὡραῖα ! Καὶ θέλεις νὰ σὲ ἀγοράσω ἐγὼ καὶ νὰ σὲ πάρω παιδαγωγὸν εἰς τὸ παιδί μου, ποῦ εἶνε καλοκαμωμένο ;

ΣΩΚΡ. Καὶ ποιός ἀπὸ ἐμένα εἶνε καταλληλότερος νὰ συναναστρέφεται ἕνα ὡραῖον νέον ; Διότι δὲν εἶμαι τῶν σωμάτων ἐραστὴς ἀλλὰ τῶν ὡραίων ψυχῶν. Θὰ τοὺς ἀκούσῃς νὰ λέγουν ὅτι καὶ ὅταν συνέβη νὰ κοιμηθοῦν μαζῆ μου ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκέπασμα δὲν ἔπαθαν τίποτε κακὸν ἐκ μέρους μου [1].

ΑΓΟΡ. Αὐτὰ νὰ τὰ λὲς ἀλλοῦ, ὅτι εἶσαι παιδεραστὴς καὶ περιορίζεσαι μόνον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν, ἐνῷ δύνασαι νὰ πᾷς καὶ πάρα πέρα, ἀφοῦ κοιμᾶσθε ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκέπασμα.

ΣΩΚΡ. Σοῦ ὁρκίζομαι εἰς τὸν σκύλον καὶ εἰς τὸν πλάτανον ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια [2].

ΑΓΟΡ. Τί θεοὶ εἶνε αὐτοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ὁρκίζεσαι ;

ΣΩΚΡ. Γιατί ; Δὲν νομίζεις ὅτι εἶνε θεὸς ὁ σκύλος ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ὁ Ἄνουβις ὁ θεὸς τῶν Αἰγυπτίων εἶνε κυνοκέφαλος, ἐπίσης δὲ ὁ Σείριος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ Κέρβερος εἰς τὸν Ἅδην ;

ΑΓΟΡ. Καλὰ λές, τὸ λάθος εἶνε δικό μου. Ἀλλὰ κατὰ ποῖον τρόπον ζῇς ;

ΣΩΚΡ. Κατοικῶ εἰς μίαν πόλιν τὴν ὁποίαν κατεσκεύασα διὰ τὸν ἑαυτόν μου, μεταχειρίζομαι δὲ πολίτευμα ἐντελῶς ἰδιαίτερον καὶ νόμους δικούς μου.

ΑΓΟΡ. Ἤθελα ν' ἀκούσω κανένα ἀπὸ τοὺς νόμους σου.

ΣΩΚΡ. Ἄκουσε ἕνα ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους, ὁ ὁποῖος ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας. Κατὰ τοὺς νόμους μου, καμμία ἐκ τῶν γυναικῶν δὲν πρέπει νὰ ἀνήκῃ εἰς ἕνα καὶ μόνον ἄνδρα, ἀλλὰ νὰ παραδίδεται εἰς πάντα βουλόμενον.

ΑΓΟΡ. Τί εἶνε αὐτὰ ποῦ λές ; Καταργεῖς τοὺς περὶ μοιχείας νόμους ;

---

1) Ὑπαινίσσεται τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς τὸ «Συμπόσιον» τοῦ Πλάτωνος.

2) Συνήθης ὅρκος τοῦ Σωκράτους.

ΣΩΚΡ. Βέβαια καὶ ὅλας τὰς περὶ τῶν τοιούτων μικρολογίας.

ΑΓΟΡ. Καὶ τί φρονεῖς περὶ τῶν ὡραίων παιδιῶν ;

ΣΩΚΡ. Ἡ ἀγάπη των πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν καὶ τῶν ἀνδραγαθούντων.

ΑΓΟΡ. Ὡραία ἀμοιβή. Ἡ δὲ σοφία σου εἰς τί κυρίως συνίσταται ;

ΣΩΚΡ. Εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τὰ παραδείγματα τῶν ὄντων· διότι πάντα ὅσα βλέπεις, ἡ γῆ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα, ἔχουν εἰκόνας αἱ ὁποῖαι στέκονται ἀόρατοι ἔξω τῶν ὅλων.

ΑΓΟΡ. Καὶ ποῦ στέκονται ;

ΣΩΚΡ. Πουθενά. Διότι ἂν ἦσαν κάπου, δὲν θὰ ἦσαν.

ΑΓΟΡ. Αὐτὰς τὰς εἰκόνας καὶ τὰ παραδείγματα ποῦ λέγεις δὲν τὰ βλέπω.

ΣΩΚΡ. Ἐπόμενον εἶνε, διότι εἶσαι τυφλὸς τὴν ψυχήν. Ἐγὼ ὅμως βλέπω εἰκόνας, βλέπω τὸ δικό σου τὸ ἀόρατον ἀντίτυπον, ὅπως καὶ τὸ δικό μου καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ βλέπω διπλᾶ.

ΑΓΟΡ. Πρέπει νὰ σὲ ἀγοράσω, διότι βλέπω ὅτι εἶσαι σοφὸς καὶ ὀξυδερκής. Τί ζητεῖς δι' αὐτὸν σὺ ὁ κήρυξ ;

ΕΡΜ. Δόσε δύο τάλαντα.

ΑΓΟΡ. Τὸν ἀγόρασα εἰς αὐτὴν τὴν τιμήν, ἀλλὰ τὰ χρήματα θὰ τὰ πληρώσω ἀργότερα.

ΕΡΜ. Τό ὄνομά σου ;

ΑΓΟΡ. Δίων ὁ Συρακούσιος [1].

ΕΡΜ. Νὰ τὸν χαίρεσαι. Ἔλα τώρα σὺ ὁ Ἐπικούρειος. Ποιός τὸν θέλει αὐτόν ; Εἶνε μαθητὴς ἐκείνου ποῦ γελᾷ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ μεθυσμένου, τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου εἴχαμεν ἐκθέσῃ εἰς δημοπρασίαν. Διαφέρει μόνον ἀπὸ αὐτοὺς ὅτι εἶνε ἀσεβέστερος. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε καὶ αὐτὸς εὐχάριστος καὶ καλοφαγᾶς.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἡ τιμή ;

---

1) Ἦτο μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Πλάτωνος.

ΕΡΜ. Δύο μναῖ.

ΑΓΟΡ. Λάβε τις· ἀλλὰ θέλω νὰ μάθω ποῖα φαγητὰ τοῦ ἀρέσουν περισσότερον.

ΕΡΜ. Ἀγαπᾷ τὰ γλυκὰ καὶ τὰ μελιτώδη, πρὸ πάντων δὲ τὰ σῦκα.

ΑΓΟΡ. Δὲν θὰ εἶνε δύσκολον νὰ τὸν τρέφωμεν· θὰ τοῦ ἀγοράσω κάμποσες τσαπέλες σῦκα τῆς Καρίας.

ΖΕΥΣ. Ἄλλον κάλεσε, ἐκεῖνον ποῦ εἶνε κουρεμμένος σύρριζα καὶ σκυθρωπός, τὸν Στωικόν.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγοραστὰς αὐτὸν περιμένουν. Πωλεῖται ἡ προσωποποίησις τῆς ἀρετῆς, ἡ τελειωτάτη ζωή. Ποιός θέλει νὰ γνωρίζῃ τὰ πάντα μόνος ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων ;

ΑΓΟΡ. Πῶς τὸ εἶπες αὐτό ;

ΕΡΜ. Αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος σοφός, ὁ μόνος ὡραῖος, ὁ μόνος δίκαιος, ἀνδρεῖος, βασιλεύς, ῥήτωρ, πλούσιος, νομοθέτης καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλετε [1].

ΑΓΟΡ. Λοιπὸν θὰ εἶνε καὶ μάγειρος καὶ βυρσοδέψης καὶ ξυλουργὸς καὶ τὰ τοιαῦτα.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΑΓΟΡ. Πλησίασε, φίλε μου, καὶ λέγε μου ποῖος εἶσαι καὶ ἐν πρώτοις ἐὰν λυπῆσαι διότι πωλεῖσαι ὡς δοῦλος.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ. Παντάπασι, διότι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ὅσα δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς εἶνε ἀδιάφορα [2].

ΑΓΟΡ. Δὲν σ' ἐννοῶ.

ΧΡΥΣ. Δὲν ξέρεις ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ἄλλα μὲν εἶνε προηγμένα, ἄλλα δὲ ἐξ ἐναντίας ἀποπροηγμένα ;

---

1) Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λουκιανοῦ ἡ Στωικὴ φιλοσοφία ἐξετιμᾶτο μεγάλως καὶ κατ' αὐτῆς ἡ σάτυρα τοῦ Λουκιανοῦ ἀποτοξεύει συχνότερα καὶ σφοδρότερα τὰ βέλη της.

2) Τὸ δόγμα τοῦτο τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας περιέχεται εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου.

ΑΓΟΡ Οὔτε τώρα σ' ἐννοῶ.

ΧΡΥΣ. Δὲν εἶνε παράδοξον, διότι δὲν εἶσαι συνειθισμένος εἰς τοὺς ἡμετέρους ὅρους, οὔτε ἔχεις τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. Οἱ σπουδαῖοι ὅμως οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν τὴν λογικὴν θεωρίαν, ὄχι μόνον αὐτὰ γνωρίζουν ἀλλὰ καὶ τὸ σύμβαμα καὶ παρασύμβαμα καὶ τὴν διαφορὰν ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ των.

ΑΓΟΡ. Σ' ἐξορκίζω εἰς τὴν σοφίαν σου νὰ μοῦ ἐξηγήσῃς τοὐλάχιστον τί εἶνε τὸ σύμβ»μα καὶ τί τὸ παρασύμβαμα, διότι δὲν ξέρω πῶς ὁ ρυθμὸς αὐτῶν τῶν λέξεων μοῦ ἔκαμεν ἐντύπωσιν.

ΧΡΥΣ. Δὲν ἔχω καμμίαν δυσκολίαν· ἂν ἕνας χωλὸς σκοντάψῃ μὲ τὸ κουτσό του τὸ πόδι εἰς πέτραν καὶ πληγωθῇ, τὸ μὲν προηγούμενον δυστύχημα τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμε νὰ χωλαίνῃ εἶνε σύμβαμα, ἡ δὲ δευτέρα πληγὴ παρασύμβαμα.

ΑΓΟΡ. Θαυμάζω τὴν σοφίαν σου. Καὶ τί ἄλλο ξέρεις;

ΧΡΥΣ. Τὰς πλεκτάνας τῶν λόγων εἰς τὰς ὁποίας συλλαμβάνω καὶ δεσμεύω ἐκείνους οἱ ὁποῖοι συζητοῦν μετ' ἐμοῦ καὶ τοὺς ἀποστομόνω ὡς μὲ φίμωτρον· ἡ δύναμις δὲ αὕτη εἶνε ὁ περίφημος συλλογισμός.

ΑΓΟΡ. Πολὺ δυνατὸν ὅπλον καὶ ἐπίφοβον, μὰ τὸν Ἡρακλῆν.

ΧΡΥΣ. Ὁρίστε ἕν παράδειγμα· ἔχεις παιδί;

ΑΓΟΡ. Γιατί ρωτᾷς;

ΧΡΥΣ. Διὰ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι περιπλανᾶται πλησίον τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ ἁρπάζει ἕνας κροκόδειλος, ὁ ὁποῖος ἔπειτα σοῦ ὑπόσχεται νὰ σοῦ τὸ ἀποδώσῃ ἐὰν τοῦ εἴπῃς τί ἀκριβῶς σκέπτεται, νὰ σοῦ δώσῃ ἢ νὰ μὴ σοῦ δώσῃ τὸ παιδί. Λοιπὸν τί θὰ πῇς ὅτι σκέπτεται;

ΑΓΟΡ. Δύσκολη ἀπάντηση μοῦ ζητᾷς. Δὲν γνωρίζω τί νὰ πῶ διὰ νὰ σώσω τὸ παιδί μου. Λοιπὸν πές μου σύ, σὲ παρακαλῶ, πῶς νὰ τὸ σώσω πρὶν προφθάσῃ καὶ τὸ καταπιῇ.

ΧΡΥΣ. Μὴ φοβᾶσαι,[1] θὰ σοῦ μάθω καὶ ἄλλα πολὺ θαυμαστότερα πράγματα.

---

1) Ἐκτὸς τοῦ Λουκιανοῦ καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν τὸν συλλογισμὸν τοῦ κροκοδείλου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δίδουν τὴν ἐξήγησίν του.

ΑΓΟΡ. Ποῖα;

ΧΡΥΣ. Τὸν θεριστικὸν καὶ τὸν κυριεύοντα [1] συλλογισμόν, ἐκτὸς δὲ τούτων τὴν Ἠλέκτραν καὶ τὸν ἐγκεκαλυμμένον.

ΑΓΟΡ. Τί ἐννοεῖς μὲ αὐτὸν τὸν ἐγκεκαλυμμένον καὶ ποιά εἶνε αὐτὴ ἡ Ἠλέκτρα;

ΧΡΥΣ. Εἶνε ἡ περίφημος Ἠλέκτρα, ἡ κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἡ ὁποία τὰ αὐτὰ πράγματα ἐγνώριζε καὶ δὲν ἐγνώριζε· διότι ὅταν εὑρίσκετο ἐνώπιόν της ὁ Ὀρέστης, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν ἐγνώριζεν, αὐτὴ ἐγνώριζε μὲν τὸν Ὀρέστην ὅτι ἦτο ἀδελφός της, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ὁ Ὀρέστης τὸ ἠγνόει. Τώρα θὰ σοῦ ἐξηγήσω καὶ τὸν ἐγκεκαλυμμένον συλλογισμόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐκ τῶν πλέον θαυμαστῶν. Εἰπέ μου, γνωρίζεις τὸν πατέρα σου;

ΑΓΟΡ. Ναί.

ΧΡΥΣ. Λοιπὸν ἐὰν σοῦ παρουσιάσω ἕνα ἄνθρωπον σκεπασμένον θὰ τὸν γνωρίσῃς; Τί θὰ πῇς;

ΑΓΟΡ. Βέβαια θᾶ πῶ ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω.

ΧΡΥΣ. Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς εἶνε ὁ πατέρας σου· ὥστε ἐὰν τὸν ἀγνοῇς, ἐπόμενον εἶνε ὅτι ἀγνοῇς τὸν πατέρα σου.

ΑΓΟΡ. Ὄχι δά, διότι θὰ τὸν ξεσκεπάσω καὶ θὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν. Δὲν μοῦ λὲς τώρα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς σοφίας σου καὶ τί θὰ πράξῃς ὅταν θὰ φθάσῃς εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς; [2]

ΧΡΥΣ. Θὰ ἀπολαύσω ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἐννοῶ τὸν πλοῦτον, τὴν ὑγείαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ πρὸ τούτου εἶνε ἀνάγκη νὰ κοπιάσῃ κανεὶς πολύ, σκυμμένος ἐπὶ βιβλίων ψιλογραμμένων, νὰ συναθροίζῃ σχόλια καὶ νὰ παραγεμίζῃ τὴν μνήμην του ἀπὸ σολοι-

---

1) Δὲν γνωρίζομεν ἐπίσης σαφῆ πράγματα περὶ τοῦ θεριστικοῦ καὶ τοῦ κυριεύοντος συλλογισμοῦ, τῶν ὁποίων παραδείγματα ἀναφέρει ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος εἰς τὸν βίον τοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Χρυσίππου.

2) Ὡς ἐκ προηγουμένων γνωρίζομεν, οἱ Στωικοὶ ἐτοποθέτουν τὴν ἀρετὴν εἰς τὴν κορυφὴν ὄρους ἀποκρήμνου εἰς τὸ ὁποῖον ἔφερεν ὁδὸς δύσβατος. Ἡ ἰδέα δὲ αὕτη ἦτο τοῦ Ἡσιόδου.

κισμοὺς καὶ ἀνοήτους λέξεις [1]· καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶνε ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃς σοφὸς ἐὰν δὲν πίῃς τρὶς κατὰ σειρὰν ἑλλέβορον.

ΑΓΟΡ. Πολὺ εὐγενῆ αὐτὰ καὶ ἐξόχως ἀνδροπρεπῆ. Ἀλλὰ τὸ νὰ γίνῃ κανεὶς Γνίφων [2] καὶ τοκογλύφος — διότι καὶ αὐτό, βλέπω, τὸ προσὸν τὸ ἔχεις—πῶς πρέπει νὰ τὸ θεωρήσωμεν δι' ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἤδη κατέπιε τὸν ἑλλέβορον καὶ κατέστη τέλειος διὰ τὴν ἀρετήν ;

ΧΡΥΣ. Μόνον εἰς τὸν σοφὸν ἁρμόζει νὰ δανείζῃ μὲ τόκον· διότι ἀφοῦ ὁ συλλογισμὸς εἶνε ἡ κυριωτέρα αὐτοῦ ἀσχολία, τὰ δὲ δάνεια καὶ οἱ λογαριασμοὶ φαίνονται συγγενῆ πρὸς τοὺς συλλογισμούς, μόνον εἰς τοὺς σπουδαίους ἀνήκει καὶ τοῦτο ὅπως ἐκεῖνο, καὶ δὲν πρέπει μόνον νὰ λαμβάνῃ ἁπλοῦς, ὅπως οἱ ἄλλοι, τοὺς τόκους, ἀλλὰ διπλοῦς, τόκους τῶν τόκων. Δὲν πιστεύω ν' ἀγνοῇς ὅτι εἶνε δύο εἰδῶν τόκοι, οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεύτεροι, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὡς ἀπόγονοι τῶν πρώτων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν φιλοσοφικὸν συλλογισμόν, ὁ λαμβάνων τὸν πρῶτον τόκον θὰ λάβῃ καὶ τὸν δεύτερον· ἀλλὰ θὰ λάβῃ τὸν πρῶτον, ἄρα θὰ λάβῃ καὶ τὸν δεύτερον.

ΑΓΟΡ. Λοιπὸν καὶ περὶ τῶν μισθῶν, τοὺς ὁποίους σὺ λαμβά-

---

1) Ὁ Χρύσιππος, κατὰ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον, ἔγραψε 311 τόμους περὶ διαλεκτικῆς, ἐκτὸς δὲ τούτων πολυάριθμα ἄλλα συγγράμματα, πλήρη ξένων περικοπῶν καὶ σχολίων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὰ δύο τρίτα καὶ πλέον τοῦ ὅλου συγγράμματος. Εἰς μίαν ἐκ τῶν πραγματειῶν τούτων κατεχώρισεν ὁλόκληρον τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐριπίδου· μίαν δὲ ἡμέραν εἷς τῶν μαθητῶν του, ὁ ὁποῖος ἐκράτει τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, ἐρωτηθεὶς τί βιβλίον ἦτο, ἀπήντησεν· Ἡ «Μήδεια» τοῦ Χρυσίππου. Ὁ Σενέκας ὁμιλεῖ μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως περὶ τῶν ἔργων τοῦ Χρυσίππου· τὰ χαρακτηρίζει ὡς ἐπιπόλαια, καὶ τὰ παρομοιάζει μὲ ξίφος τὸ ὁποῖον λυγίζει ἀντὶ νὰ διατρυπᾷ.

Ὁ Χρύσιππος εἶχε γράψῃ βιβλίον περὶ σολοικισμῶν καὶ ἀδοκίμων λέξεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνέφερε μέγαν ἀριθμόν. Ἀλλ' οἱ Στωικοὶ ὀλίγον ἐφρόντιζον διὰ τὴν καθαρότητα τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ὕφους.

2) Ὄνομα περιφήμου τινὸς τοκογλύφου, τὸ ὁποῖον κατόπιν ἀπεδίδετο εἰς ὅλους τοὺς τοκογλύφους, ὅπως τὸ ὄνομα τοῦ Ἶρα ἀπεδίδετο εἰς ὅλους τοὺς ἀθλίους καὶ ἐπαίτας.

νεις παρὰ τῶν νέων διὰ νὰ τοὺς διδάσκῃς τὴν σοφίαν σου, πρέπει τὸ αὐτὸ νὰ εἴπωμεν καὶ πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι μόνον οἱ σοφοὶ πρέπει νὰ ἀμοίβωνται μὲ χρήματα διὰ τὴν ἀρετήν των;

ΧΡΥΣ. Αὐτὸ ἀκριβῶς· διότι δὲν λαμβάνω τὴν ἀμοιβὴν χάριν τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀλλὰ χάριν τοῦ δίδοντος. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι μὲν πρέπει νὰ ἐκχύνουν τὸν πλοῦτον, ἄλλοι δὲ νὰ δέχωνται, ἐγὼ φροντίζω νὰ γίνωμαι δεκτικός, τὸν δὲ μαθητὴν διδάσκω νὰ ἐκχύνῃ.

ΑΓΟΡ. Καὶ ὅμως τὸ ἐναντίον ἔπρεπε νὰ γίνεται, ὁ νέος νὰ εἶνε δεκτικὸς σὺ δὲ ὁ ὁποῖος εἶσαι ὁ μόνος πλούσιος νὰ ἐκχύνῃς.

ΧΡΥΣ. Ἐμπαίζεις, ἀλλὰ πρόσεξε μήπως σοῦ ἐκσφενδονίσω κανένα ἀναπόδεικτον συλλογισμόν.

ΑΓΟΡ. Καὶ τί ἔχω νὰ φοβηθῶ ἀπὸ τοιοῦτον κτύπημα;

ΧΡΥΣ. Θὰ περιπέσῃς εἰς ἀμηχανίαν καὶ σιωπὴν καὶ θὰ περιέλθῃ εἰς σύγχυσιν τὸ πνεῦμά σου. Καὶ τὸ σοβαρώτερον εἶνε ὅτι, ἂν θέλω, θὰ σὲ ἀποδείξω εἰς μίαν στιγμὴν λίθον.

ΑΓΟΡ. Πῶς λίθον; Διότι δὲν μοῦ φαίνεσαι νὰ εἶσαι ὁ Περσεύς, ἀγαπητέ.

ΧΡΥΣ. Ἰδοὺ πῶς· ὁ λίθος εἶνε σῶμα;

ΑΓΟΡ. Ναί.

ΧΡΥΣ. Τὸ δὲ ζῷον δὲν εἶνε σῶμα;

ΑΓΟΡ. Εἶνε.

ΧΡΥΣ. Σὺ δὲ εἶσαι ζῷον;

ΑΓΟΡ. Φαίνεται.

ΧΡΥΣ. Ἄρα εἶσαι λίθος, ἀφοῦ εἶσαι σῶμα.

ΑΓΟΡ. Σ' ἐξορκίζω μὴ μ' ἀφήσῃς νὰ μείνω λίθος, ἀλλ' ἀνάλυσέ με καὶ κάμε με ἐκ νέου ἄνθρωπον.

ΧΡΥΣ. Δὲν εἶνε δύσκολον· θὰ γίνῃς πάλιν ἄνθρωπος. Λοιπὸν εἰπέ μου, πᾶν σῶμα εἶνε ζῷον;

ΑΓΟΡ. Ὄχι.

ΧΡΥΣ. Ὁ δὲ λίθος εἶνε ζῷον;

ΑΓΟΡ. Ὄχι.

ΧΡΥΣ. Σὺ δὲ εἶσαι σῶμα;

ΑΓΟΡ. Ναί.

ΧΡΥΣ. Ἀφοῦ δὲ εἶσαι σῶμα, εἶσαι ζῷον;

ΑΓΟΡ. Ναί.

ΧΡΥΣ. Ἑπομένως δὲν εἶσαι λίθος, ἀφοῦ εἶσαι ζῷον.

ΑΓΟΡ. Εὐχαριστῶ, ἀδελφέ, διότι εἶχαν ἀρχίσῃ τὰ πόδια μου νὰ ξεπαγιάζουν καὶ ν' ἀπολιθοῦνται, ὅπως τῆς Νιόβης. Τέλος πάντων θὰ σ' ἀγοράσω. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, πόσον θὰ πληρώσω;

ΕΡΜ. Δώδεκα μνᾶς.

ΑΓΟΡ. Λάβε.

ΕΡΜ. Μόνος σου τὸν ἀγόρασες;

ΑΓΟΡ. Ὄχι, ἀλλ' ὅλοι αὐτοὶ ποῦ βλέπεις.

ΕΡΜ. Εἶνε πολλοὶ καὶ μὲ ὤμους δυνατοὺς καὶ ἄξιοι τοῦ θεριστικοῦ συλλογισμοῦ.

ΖΕΥΣ. Μὴ χρονοτριβῇς, ἀλλὰ κάλεσε ἐκεῖνον τὸν Περιπατητικόν.

ΕΡΜ. Ἔλα σὺ ὁ ὡραῖος καὶ πλούσιος. Ποιός θέλει ν' ἀγοράσῃ τὸν σοφώτατον αὐτόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα;

ΑΓΟΡ. Καὶ ποίας ἰδιότητας ἔχει;

ΕΡΜ. Εἶνε μετριοπαθής, πρᾷος, καλόβολος καί, τὸ σπουδαιότερον, διπλοῦς.

ΑΓΟΡ. Δηλαδή;

ΕΡΜ. Ἄλλος ὁ φαινόμενος καὶ ἄλλος ὁ ἐσωτερικός· ὥστε, ἂν τὸν ἀγοράσῃς, νὰ ἐνθυμῆσαι νὰ διακρίνῃς εἰς αὐτὸν τὸν ἐσωτερικὸν καὶ τὸν ἐξωτερικὸν ἄνθρωπον.

ΑΓΟΡ. Ποία δὲ εἶνε ἡ κυριωτέρα γνῶσίς του;

ΕΡΜ. Ὅτι τὰ ἀγαθὰ εἶνε τρία, τὰ ψυχικά, τὰ σωματικὰ καὶ τὰ ἔξω τούτων.

ΑΓΟΡ. Λογικὰ εἶνε αὐτά. Καὶ ἡ τιμή του;

ΕΡΜ. Εἴκοσι μνᾶς.

ΑΓΟΡ. Πολλὰ ζητᾷς.

ΕΡΜ. Ὄχι, φίλε μου, διότι αὐτὸς φαίνεται ὅτι ἔχει χρήματα καὶ καλὰ θὰ κάμῃς νὰ τὸν ἀγοράσῃς τὸ ταχύτερον. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων θὰ μάθῃς παρ' αὐτοῦ πόσον καιρὸν ζῇ τὸ κουνοῦπι, εἰς πό-

σον δὲ βάθος τῆς θαλάσσης φθάνει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τί εἶνε ἡ ψυχὴ τῶν στρειδιῶν.

ΑΓΟΡ. Πολὺ λοπτολόγος.

ΕΡΜ. Καὶ τί θὰ πῆς ἂν ἀκούσῃς ἄλλα πράγματα πολὺ λεπτότερα, περὶ σπέρματος καὶ γονιμοποιήσεως καὶ περὶ σχηματισμοῦ τοῦ ἐμβρύου ἐντὸς τῆς μήτρας, καὶ ὅτι ὁ μὲν ἄνθρωπος εἶνε ὂν γελαστικόν, ὁ δὲ ὄνος ὄχι γελαστικόν, οὔτε γνωρίζει νὰ οἰκοδομῇ ἢ νὰ ταξειδεύῃ.

ΑΓΟΡ. Πολὺ θαυμάσια αὐτὰ τὰ μαθήματα καὶ πρακτικά [1], ὥστε τὸν ἀγοράζω εἴκοσι μνᾶς.

ΕΡΜ. Καλά.

ΖΕΥΣ. Ποῖος μᾶς μένει ἀκόμη ;

ΕΡΜ. Αὐτὸς ὁ Σκεπτικός. Ἔλα σύ, Πυρρία [2], πλησίασε καὶ κάνε γλίγορα νὰ τελειώνωμεν. Οἱ περισσότεροι ἐπωλήθησαν καὶ δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάνωμεν. Ποιός θέλει ν' ἀγοράσῃ αὐτὸν ἐδῶ ;

ΑΓΟΡ. Ἐγώ· ἀλλὰ πές μου πρῶτον τί ξέρεις ἐσύ ;

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Οὐδέν.

ΑΓΟΡ. Πῶς εἶπες ;

ΦΙΛ. Διότι δὲν πιστεύω ὅτι ὑπάρχει τίποτε ἀπολύτως.

ΑΓΟΡ. Ὥστε οὔτε ἡμεῖς ὑπάρχομεν ;

ΦΙΛ. Οὔτε αὐτὸ τὸ γνωρίζω.

ΑΓΟΡ. Οὔτε ὅτι σὺ ὑπάρχεις ;

ΦΙΛ. Ἀκόμη περισσότερον ἀγνοῶ τοῦτο.

ΑΓΟΡ. Τί ἄγνοια εἶνε αὐτή ; Καὶ τί τὶς θέλεις αὐτὲς τὶς ζυγαριές ;

ΦΙΛ. Ζυγίζω εἰς αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἐξισώνω· ὅταν δὲ τὰς εὕρω ἐντελῶς ὁμοίας καὶ ἰσοβαρεῖς, τότε πρὸ πάντων δὲν γνωρίζω ποία εἶνε ἡ ἀληθεστέρα.

---

1) Ὁ Λουκιανὸς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ὀνησιφόρα (ὠφέλιμα), διὰ νὰ γίνῃ λογοπαίγνιον μὲ ὅσα προηγουμένως λέγονται περὶ τοῦ ὄνου.

2) Ἐννοεῖ τὸν Πύρρωνα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μεταβάλλει, οὕτως ὥστε νὰ γίνῃ δουλικὸν ὄνομα, διότι τὸ ὄνομα Πυρρίας ἦτο σύνηθες ὄνομα δούλων.

ΑΓΟΡ. Καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα εἰς τί πρὸ πάντων καταγίνεσαι ἐπιτυχῶς ;

ΦΙΛ. Πράττω τὰ πάντα καὶ ἀποφεύγω μόνον νὰ καταδιώκω φυγάδα [1].

ΑΓΟΡ. Καὶ διατί τοῦτο σοῦ εἶνε ἀδύνατον ;

ΦΙΛ. Διότι, φίλε μου, δὲν δύναμαι νὰ τὸν συλλάβω.

ΑΓΟΡ. Αὐτὸ τὸ ἐννοῶ, διότι φαίνεσαι βραδὺς καὶ νωθρός. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης σου ποῖος εἶνε ;

ΦΙΛ. Ἡ ἄγνοια καὶ οὔτε ν' ἀκούω οὔτε νὰ βλέπω.

ΑΓΟΡ. Λοιπὸν θέλεις νὰ πῇς ὅτι εἶσαι τυφλὸς καὶ κωφὸς συγχρόνως ;

ΦΙΛ. Καὶ ἄκριτος προσέτι καὶ ἀναίσθητος καὶ ἐν γένει οὐδόλως διαφέρω ἀπὸ τὸν σκώληκα.

ΑΓΟΡ. Δι' ὅλα αὐτὰ ἀξίζεις νὰ σὲ ἀγοράσω. Πόσον πωλεῖται αὐτὸς ἐδῶ ;

ΕΡΜ. Μίαν μνᾶν ἀττικήν.

ΑΓΟΡ. Λάβε την. Ἤκουσες ; Σὲ ἀγόρασα.

ΦΙΛ. Αὐτὸ δὲν εἶνε βέβαιον.

ΑΓΟΡ. Πῶς δὲν εἶνε βέβαιον, ἀφοῦ ἐμέτρησα τὰ χρήματα ;

ΦΙΛ. Διστάζω δι' αὐτὸ καὶ σκέπτομαι [2].

ΑΓΟΡ. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς ἀφοῦ εἶσαι δοῦλός μου.

ΦΙΛ. Ποῖος γνωρίζει ἂν αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγεις εἶνε ἀληθῆ ;

ΑΓΟΡ. Τὸ γνωρίζουν ὁ κήρυξ, ἡ μνᾶ ποῦ ἔδωκα καὶ οἱ παρόντες.

ΦΙΛ. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἐδῶ ;

ΑΓΟΡ. Μετ' ὀλίγον θὰ σὲ βάλω νὰ γυρίζῃς τὸν μύλον κι' ἐκεῖ θὰ πεισθῇς μὲ δυσάρεστα ἐπιχειρήματα ὅτι εἶμαι ὁ ἀφέντης σου.

---

1) Τὴν ἀλήθειαν.

2) Ἐπέχω περὶ τούτου καὶ διασκέπτομαι. Τοῦτο ἦτο καὶ τὸ κύριον ἀξίωμα τῆς φιλοσοφίας τῶν Πυρρωνιστῶν.

ΦΙΛ. Νὰ εἶσαι διστακτικὸς δι' αὐτό.

ΑΓΟΡ. Τὸ ἀπεφάσισα ἤδη.

ΕΡΜ. Παῦσε ν' ἀντιτείνῃς καὶ ἀκολούθησε τὸν ἀγοραστήν σου. Ἐσᾶς δὲ τοὺς ἄλλους θὰ σᾶς καλέσωμεν αὔριον, ὅταν θὰ ἐκθέσωμεν εἰς δημοπρασίαν τὰ λαϊκὰ καὶ βάναυσα καὶ ἀγοραῖα ἐπαγγέλματα.

ΑΛΙΕΥΣ ἢ ΑΝΑΖΗΣΑΝΤΕΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Κτυπᾶτε, κτυπᾶτε τὸν ἀχρεῖον μὲ λίθους πολλούς, κτυπᾶτέ τον μὲ βώλους καὶ κεραμίδια, κτυπᾶτέ τον μὲ ξύλα, διὰ νὰ μὴ μᾶς ξεφύγῃ. Ἐμπρός, Πλάτων, κτύπα· καὶ σὺ Χρύσιππε, καὶ σὺ ὁ ἄλλος. Ὅλοι ἂς ὁρμήσωμεν ἐναντίον του,

ὡς πήρη πήρῃφιν ἀρήγῃ, βάκτρα δὲ βάκτροις [1]·

διότι εἶνε κοινὸς ἐχθρὸς καὶ δὲν ἀφῆκε κανένα ἐξ ἡμῶν ἀνύβριστον. Σὺ δέ, Διογένη, ἰδοὺ σοῦ παρουσιάζεται ἡ καλλιτέρα εὐκαιρία διὰ νὰ μεταχειρισθῇς τὸ ξύλον. Μὴ τὸν ἀφήνετε· ἂς τιμωρηθῇ ἀναλόγως τῶν συκοφαντιῶν του. Τί, ἐκουρασθήκατε, Ἐπίκουρε καὶ Ἀρίστιππε ; καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε.

Ἄνερες ἔστε, σοφοί, μνήσασθε δὲ θούριδος ὀργῆς [2].

Ἀριστοτέλη, κάμε πιὸ γρήγορα. Λαμπρά, συνελήφθη τὸ θηρίον. Ἐπὶ τέλους σὲ κρατοῦμεν, ἀχρεῖε, καὶ θὰ μάθῃς ἐντὸς ὀλίγου ποῖοι

---

1) Οὕτως ὥστε ἡ πήρα νὰ συντρέχῃ τὴν πήραν καὶ αἱ ράβδοι τὰς ράβδους. Παρῳδία στίχου τῆς Ἰλιάδος.

2) Εἶσθε σοφοὶ ἄνδρες, καὶ πρέπει ὁ θυμός σας νὰ εἶνε ἀχαλίνωτος. Παρῳδία ἐπίσης Ὁμηρικοῦ στίχου.

εἴμεθα ἡμεῖς τοὺς ὁποίους ἐκακολόγεις. Ἀλλὰ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ τὸν τιμωρήσωμεν ; Πρέπει νὰ ἐπινοήσωμεν ἕνα θάνατον μὲ διαφόρους βασάνους, ὥστε νὰ μᾶς ἱκανοποιήσῃ ὅλους· διότι δι' ὅσα ἔπραξεν εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἰδιαιτέρως εἶνε ἄξιος θανάτου.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ Α'. Κατὰ τὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ ἀνασκολοπισθῇ.

ΦΙΛ. Β'. Ἀφοῦ ὅμως μαστιγωθῇ πρῶτα.

ΦΙΛ. Γ'. Νὰ τοῦ ἐξορυχθοῦν οἱ ὀφθαλμοί.

ΦΙΛ. Δ'. Προηγουμένως ὅμως νὰ τοῦ ἀποκόψωμεν τὴν γλῶσσαν.

ΣΩΚΡ. Σὺ δέ, Ἐμπεδοκλῆ, ποίαν γνώμην ἔχεις ;

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ. Πρέπει νὰ ῥιφθῇ εἰς τοὺς κρατῆρας τῆς Αἴτνας, διὰ νὰ μάθῃ νὰ μὴ ὑβρίζῃ τοὺς καλλιτέρους του.

ΠΛΑΤΩΝ. Καὶ ὅμως τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο, ὡς ὁ Πενθεὺς ἢ ὁ Ὀρφεύς,

λακιστὸν ἐν πέτραισιν εὑρέσθαι μόρον [1],

διὰ νὰ λάβῃ ἕκαστος ἕνα κομμάτι καὶ νὰ φύγῃ...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ. Ὄχι σᾶς παρακαλῶ· σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν ἱκέσιον Δία νὰ μὲ λυπηθῆτε.

ΣΩΚΡ. Μὴ χάνῃς τὰ λόγια σου· τώρα πλέον δὲν σώζεσαι. Ξέρεις καὶ τὶ λέγει ὁ Ὅμηρος,

ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά [2].

ΛΟΥΚ. Καὶ ἐγὼ μὲ στίχους τοῦ Ὁμήρου θὰ σᾶς ἱκετεύσω

---

1) Νὰ κατασπαραχθῇ ἀφοῦ λιθοβολιθῇ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ν' ἀποθάνῃ.

2) Ὅτι δὲν τηροῦνται συνθῆκαι μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ θηρίων.

καὶ ἴσως ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη θὰ φανῆτε ἐπιεικεῖς.

Ζωγρεῖτ' οὐ κακὸν ἄνδρα καὶ ἄξια δέχθε ἄποινα
χαλκόν τε χρυσόν τε, τὰ δὴ φιλέουσι σοφοί περ [1].

ΠΛΑΤΩΝ. Ἀλλ' οὔτε ἡμεῖς θὰ δυσκολευθῶμεν νὰ σοῦ ἀπαντήσωμεν μὲ Ὁμηρικοὺς στίχους. Ἄκουσε λοιπόν:

μὴ δή μοι φύξιν γε, κακηγόρε, βάλλεο θυμῷ
χρυσόν περ λέξας, ἐπεὶ ἵκεο χεῖρας ἐς ἁμάς [2].

ΛΟΥΚ. Ὦ δυστυχία μου! ὁ Ὅμηρος εἰς τὸν ὁποῖον εἶχα τὰς μεγαλειτέρας μου ἐλπίδας εἰς οὐδὲν μὲ ὠφέλησε. Πρέπει νὰ καταφύγω εἰς τὸν Εὐριπίδην καὶ ἴσως ἐκεῖνος μὲ σώσῃ.

Μὴ κτεῖνε· τὸν ἱκέτην γὰρ οὐ θέμις κτανεῖν [3].

ΠΛΑΤ. Μήπως ὁ Εὐριπίδης δὲν εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

Οὐ δεινὰ πάσχειν δεινὰ τοῖς εἰργασμένοις [4];

ΛΟΥΚ. Λοιπὸν διὰ τοιούτους ματαίους λόγους θὰ μὲ καταδικάσετε εἰς θάνατον;

ΠΛΑΤ. Διατί ὄχι; Μήπως ὁ ἴδιος δὲν λέγει καὶ τὸ ἑξῆς;

Ἀχαλίνων στομάτων
ἀνόμου τ' ἀφροσύνας
τὸ τέλος δυστυχία [5].

---

1) Μὴ φονεύετε ἄνθρωπον ἀγαθόν, ἀλλὰ δεχθῆτε λίτρα διὰ τὴν ζωήν του, χαλκὸν καὶ χρυσόν, τὰ ὁποῖα κατ' ἐξοχὴν ἀγαποῦν οἱ σοφοί.

2) Μὴ φαντάζεσαι, ὑβριστά, ἀφοῦ ἔπεσες εἰς τὰ χέρια μας, ὅτι θὰ διαφύγῃς, ἐπειδὴ ὑπεσχέθης χρυσόν.

3) Μὴ φονεύῃς, διότι δὲν πρέπει νὰ φονεύεται ὁ ἱκετεύων.

4) Δὲν πρέπει οἱ κακοποιοὶ νὰ πληρώνωνται μὲ τὸ αὐτὸ νόμισμα:

5) Ἴδε «Ψευδολογιστὴν» τόμος Γ' σελὶς 154.

ΛΟΥΚ. Λοιπόν,ἀφοῦ ἀπεφασίσθη ὁ θάνατός μου καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ τὸν ἀποφύγω, σᾶς παρακαλῶ τοὐλάχιστον νὰ μοῦ εἰπῆτε ποῖοι εἶσθε καὶ τί τόσον μέγα κακὸν σᾶς ἔκαμα, ὥστε ἡ ὀργή σας ἐναντίον μου νὰ εἶνε τόσον ἀμείλικτος καὶ νὰ ζητῆτε τὸν θάνατόν μου.

ΠΛΑΤ. Διὰ τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔκαμες νὰ ἐρωτᾷς τὸν ἑαυτόν σου, κακοῦργε, καὶ τοὺς ὡραίους ἐκείνους λόγους σου, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν ἐκακολόγεις καὶ ἡμᾶς ὕβριζες καὶ μᾶς ἐπώλεις εἰς δημοπρασίαν ἄνδρας σοφοὺς καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐλευθέρους. Διὰ τοῦτο ἀγανακτήσαντες ἐζητήσαμεν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Πλούτωνα, ὁ Χρύσιππος αὐτός, ὁ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Πλάτων ἐγὼ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκεῖνος καὶ αὐτὸς ποῦ σιωπᾷ ὁ Πυθαγόρας, ὁ Διογένης καὶ ὅλοι ὅσους διέσυρες εἰς τὰ ἔργα σου.

ΛΟΥΚ. Ἀνέπνευσα· διότι δὲν θὰ μὲ θανατώσετε ἐὰν μάθετε ποῖα αἰσθήματα ἔτρεφα πρὸς ὑμᾶς. Ὥστε πετάξετε τοὺς λίθους, ἀλλὰ μᾶλλον φυλάξετέ τους, διότι θὰ τοὺς μεταχειρισθῆτε κατ' ἐκείνων ποῦ εἶνε ἄξιοι λιθοβολισμοῦ.

ΠΛΑΤ. Αὐτὰ νὰ σοῦ λείψουν. Σὺ πρέπει σήμερον νὰ τιμωρηθῇς μὲ θάνατον καὶ μάλιστα ἀμέσως.

Λάϊνον ἔσσο χιτῶνα κακῶν ἕνεχ' ὅσα ἔοργας [1].

ΛΟΥΚ. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἂν φονεύσετε ἐμὲ θὰ φονεύσετε ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ εὐγνωμονῆτε, ὁ ὁποῖος εἶνε οἰκεῖος πρὸς ὑμᾶς καὶ φίλος καὶ ὁμόφρων καί, ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ τὸ εἴπω, προστάτης καὶ φύλαξ τῆς διδασκαλίας σας καὶ πολὺ ἐκοπίασα ἐξ ἀγάπης πρὸς ὑμᾶς. Προσέξετε λοιπὸν νὰ μὴ φανῆτε ὅμοιοι μὲ τοὺς σημερινοὺς φιλοσόφους, δηλαδὴ ἀχάριστοι καὶ κακοὶ πρὸς ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος σᾶς εὐηργέτησε.

---

1) Θὰ φορέσῃς χιτῶνα ἀπὸ λίθους, διὰ νὰ τιμωρηθῇς δι' ὅσα κακὰ ἔπραξες.

ΠΛΑΤ. Τί ἀναισχυντία! Ὥστε χάριν σοῦ ὀφείλομεν διὰ τὰς ὕβρεις; Νομίζεις ὅτι ὁμιλεῖς πρὸς κτήνη καὶ θέλεις νὰ θεωρήσωμεν ὡς εὐεργεσίαν τὰς τόσας ὕβρεις καὶ συκοφαντίας;

ΛΟΥΚ. Καὶ ποῦ ἢ πότε ἐγὼ σᾶς ὕβρισα, ὁ ὁποῖος πάντοτε ὑπῆρξα θαυμαστὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ σᾶς ὑπερεπαινῶ; καὶ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα λέγω καὶ γράφω πόθεν ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ σᾶς ἔλαβα καὶ ὡς μέλισσα τὰ ἀπήνθισα καὶ τὰ ἐπιδεικνύω εἰς τοὺς ἀνθρώπους; Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐπαινοῦν καὶ ἀναγνωρίζουν ἕκαστος τὸ ἄνθος πόθεν, πῶς καὶ ἐκ ἐκ τίνος τὸ ἔδρεψα, καὶ φαίνονται μὲν ὅτι ἐπαινοῦν ἐμὲ διὰ τὴν ἀνθολογίαν, πραγματικῶς ὅμως γνωρίζουν χάριν εἰς ὑμᾶς καὶ τὸν ἀνθῶνά σας, οἱ ὁποῖοι τοιαῦτα ἄνθη ποικίλα καὶ πολύχρωμα ἔχετε παραγάγῃ, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσουν καὶ πρὸς δόξαν ἐκείνου ὅστις δύναται νὰ συλλέξῃ καὶ τὰ συναρμόσῃ, οὕτως ὥστε νὰ συμφωνοῦν μεταξύ των καὶ νὰ σχηματίζουν σύνολον ἁρμονικόν. Εἶνε λοιπὸν δυνατὸν ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος τοιαύτας εὐεργεσίας ἔλαβε παρ' ὑμῶν νὰ κατηγορήσῃ τοὺς εὐεργέτας του, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸς φαίνεται τώρα ὅτι εἶνε κάτι τι; Ἐκτὸς ἐὰν ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Θαμίριδος ἢ τοῦ Εὐρύτου, ὁ ὁποῖος ἐνῷ εἶχε διδαχθῇ τὸ ᾆσμα παρὰ τῶν Μουσῶν, ἐφέρετο προκλητικῶς πρὸς τὰς Μούσας καὶ ἐτάνυεν ἐναντίον τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ τόξον του, ἐνῷ παρ' αὐτοῦ εἶχε διδαχθῇ τὴν τοξευτικήν.

ΠΛΑΤ. Ὁμιλεῖς ὡς ῥήτωρ καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεις εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ μεγαλείτερον ἀποδεικνύει τὸ θράσος σου, καθότι εἰς τὸ ἀδίκημα προσθέτει καὶ τὴν ἀχαριστίαν, διότι, ἐνῷ παρ' ἡμῶν ἔμαθες νὰ τοξεύῃς, ἐναντίον ἡμῶν ἔστρεψες τὸ τόξον σου καὶ ὡς μόνον σκοπὸν εἶχες νὰ κακολογῇς ὅλους ἡμᾶς. Αὐτὴν τὴν ἀμοιβὴν ἐλάβομεν παρὰ σοῦ διὰ τὴν χάριν τὴν ὁποίαν σοῦ ἐκάμαμεν νὰ σοῦ ἀφήσωμεν ἀνοικτὸν τῶν ἀνθῶνα ἐκεῖνον καὶ νὰ μὴ σ' ἐμποδίσωμεν νὰ κόψῃς ἄνθη καὶ ἀφοῦ ἔκαμες ἄφθονον προμήθειαν ν' ἀπέλθῃς. Διὰ τοῦτο εἶνε δίκαιον νὰ τιμωρηθῇς διὰ θανάτου.

ΛΟΥΚ. Βλέπετε ὅτι ἀκούετε περισσότερον τὴν ὀργήν σας παρὰ τὸ δίκαιον; Δὲν ἐφανταζόμην ποτὲ ὅτι ἠδύνατο ἡ ὀργὴ νὰ κυ-

ριεύῃ τὸν Πλάτωνα, τὸν Χρύσιππον ἢ τὸν Ἀριστοτέλην ἢ ἄλλον ἀπὸ σᾶς, ἀλλ' ἐνόμιζα ὅτι μόνοι σεῖς εἶσθε ἀπηλλαγμένοι αὐτοῦ τοῦ πάθους. Σᾶς παρακαλῶ μὴ μὲ θανατώσετε ἄκριτον καὶ ἀδίκαστον, διότι καὶ τοῦτο ἦτο γνώμη σας ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἡ βία καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ νὰ λύωνται κατὰ τὸ δίκαιον καὶ ἀφοῦ ἀκουσθοῦν καὶ τὰ δύο ἀντιμαχόμενα μέρη. Ὥστε ἐκλέξατε ἕνα δικαστὴν καὶ ἀπαγγείλλετέ μου κατηγορίαν ἢ ὅλοι ὑμεῖς ἢ ἕνας, τὸν ὁποῖον θὰ διορίσετε ἀντιπρόσωπον οἱ λοιποί, ἐγὼ δὲ θὰ ἀπολογηθῶ διὰ τὰς κατηγορίας καὶ ἂν μὲν ἀποδειχθῶ ἔνοχος καὶ τὸ δικαστήριον ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐνοχήν μου, θὰ ὑποστῶ τὴν δικαίαν τιμωρίαν· ἀλλὰ μὴ προβῆτε εἰς καμμίαν αὐθαιρεσίαν. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῶ κατὰ τὴν δίκην ἀγνὸς καὶ ἀθῷος, οἱ δικασταὶ θὰ μὲ ἀπολύσουν καὶ σεῖς τότε θὰ στρέψετε τὴν ὀργήν σας ἐναντίον ἐκείνων οἵτινες σᾶς ἐξηπάτησαν καὶ σᾶς ἐξηρέθισαν ἐναντίον μου.

ΠΛΑΤ. Εἶνε ὡς ν' ἀπολύσωμεν τὸν ἵππον εἰς τὴν πεδιάδα, κατὰ τὴν παροιμίαν, διὰ νὰ τὸν φυλάξωμεν καλλίτερα. Θὰ γελάσῃς τοὺς δικαστὰς καὶ θὰ διαφύγῃς· διότι ὡς ἠκούσαμεν εἶσαι ῥήτωρ καὶ δικηγόρος, πολὺ πανοῦργος εἰς τοὺς λόγους. Ποῖον δικαστὴν νὰ βάλωμεν νὰ σὲ δικάσῃ, τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δωροδοκήσῃς, κατὰ τὴν συνήθειάν σας, καὶ νὰ τὸν πείσῃς νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ σοῦ παρὰ τὴν συνείδησίν του ;

ΛΟΥΚ. Δι' αὐτὸ μὴ ἀνησυχῆτε· δὲν θὰ ζητήσω νὰ γίνῃ δικαστὴς κανὲν τοιοῦτον πρόσωπον ὕποπτον καὶ ἀμφιβόλου ἀκεραιότητος, τὸ ὁποῖον νὰ μὲ ἀθωώσῃ κατὰ χάριν ἢ μὲ δωροδοκίαν. Προτείνω νὰ μὲ δικάσῃ ἡ Φιλοσοφία καὶ σεῖς μετ' αὐτῆς.

ΠΛΑΤ. Καὶ ποιός θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν, ὅταν ἡμεῖς θὰ εἴμεθα δικασταί ;

ΛΟΥΚ. Οἱ ἴδιοι νὰ εἶσθε κατήγοροι καὶ δικασταί· δὲν τὸ φοβοῦμαι καὶ τοῦτο. Τόσην πεποίθησιν ἔχω εἰς τὸ δίκαιόν μου καὶ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ ὁποῖα θὰ μεταχειρισθῶ εἰς τὴν ἀπολογίαν μου.

ΠΛΑΤ. Τί λέτε σεῖς, Πυθαγόρα καὶ Σωκράτη ; Μοῦ φαίνεται ὅτι αἱ ἀξιώσεις του δὲν εἶνε παράλογοι.

ΣΩΚΡ. Τί ἄλλο παρὰ νὰ πᾶμε εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ παραλάβωμεν δὲ καὶ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ ἐκεῖ ν' ἀκούσωμεν τί ἀπολογεῖται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ; Νὰ τὸν τιμωρήσωμεν ἀδίκαστον δὲν ἁρμόζει εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπους ἀμαθεῖς καὶ ὀργίλους, οἱ ὁποῖοι λύουν τὰς διαφοράς των μὲ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου. Θὰ δώσωμεν δὲ καὶ ἀφορμὰς κατηγοριῶν εἰς τοὺς κακοβούλους ἂν λιθοβολήσωμεν ἄνθρωπον χωρὶς νὰ τοῦ ἐπιτρέψωμεν ν' ἀπολογηθῇ, ἐνῷ καυχώμεθα ὅτι τόσον ἀγαπῶμεν τὴν δικαιοσύνην. Καὶ τί θὰ εἴπωμεν τότε περὶ τοῦ Ἀνύτου καὶ Μελήτου, τῶν κατηγόρων μου, ἢ περὶ τῶν τότε δικαστῶν, ἐὰν αὐτὸς θανατωθῇ χωρὶς οὐδόλως νὰ τοῦ ἐπιτρέψωμεν ν' ἀπολογηθῇ ;

ΠΛΑΤ. Πολὺ σωστὰ λέγεις, Σωκράτη· ὥστε ἂς πᾶμε νὰ εὕρωμεν τὴν Φιλοσοφίαν. Αὐτὴ ἂς δικάσῃ καὶ ἡμεῖς ἂς ἀποδεχθῶμεν τὰς ἀποφάσεις της.

ΛΟΥΚ. Εὖγε, σοφώτατοι, αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγετε τώρα εἶνε καλλίτερα καὶ νομιμώτερα. Τοὺς λίθους φυλάξετε, ὅπως σᾶς εἶπα, διότι θὰ τοὺς χρειασθῆτε ὀλίγον ἀργότερα εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀλλὰ ποῦ δύναται κανεὶς νὰ εὕρῃ τὴν Φιλοσοφίαν ; Διότι δὲν γνωρίζω ποῦ κατοικεῖ, καίτοι ἔχω περιπλανηθῇ ἐπὶ πολὺ πρὸς ἀναζήτησίν της, διότι ἐπεθύμουν νὰ τὴν γνωρίσω καὶ τὴν συναναστραφῶ. Συνήντησα διαφόρους μὲ μανδύας καὶ μεγάλας γενειάδας, οἵτινες ἔλεγον ὅτι προήρχοντο ἐξ αὐτῆς καί, νομίζων ὅτι τὴν ἐγνώριζον πραγματικῶς, τοὺς ἠρώτων· ἀλλ' αὐτοὶ τὴν ἠγνόουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἢ δὲν μοῦ ἔδιδον καμμίαν ἀπάντησιν διὰ νὰ μὴ φανερώσουν τὴν ἄγνοιάν των ἢ ἄλλην ἀντ' ἄλλης θύραν μοῦ ἐδείκνυον· καὶ οὕτω μέχρι σήμερον δὲν κατώρθωσα ἀκόμη νὰ εὕρω τὴν κατοικίαν τῆς Φιλοσοφίας. Συνέβη πολλάκις ἢ μόνος νὰ εἰκάσω ἢ ὁδηγούμενος παρ' ἄλλου νὰ φθάσω εἰς μίαν θύραν καὶ νὰ νομίζω ὅτι ἐπὶ τέλους ἀνεκάλυψα τὴν ζητουμένην οἰκίαν, ἐσυμπέραινα δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ πλήθους τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων, οἵτινες ὅλοι ἦσαν σκυθρωποὶ καὶ σοβαροὶ τὸ παράστημα

καὶ ἐφαίνοντο βυθισμένοι εἰς σκέψεις. Ἀνεμίχθην εἰς αὐτοὺς καὶ εἰσῆλθα. Ἀλλ' ἀντὶ τῆς ἀληθινῆς Φιλοσοφίας εὗρῆκα γύναιον χωρὶς καμμίαν ἁπλότητα, μολονότι ἐφαίνετο προσπαθοῦσα νὰ φαίνεται ἀφελὴς καὶ ἀπεριποίητος. Ἐντὸς ὀλίγου διέκρινα ὅτι καὶ τὴν κόμην της ἥτις ἐφαίνετο ἀτημέλητος δὲν ἄφηνεν ἀκαλλώπιστον καὶ τὸ ἔνδυμά της δὲν ἦτο ἀνεπιτήδευτον· καὶ ἦτο πρόδηλον ὅτι καὶ τὴν ἀτημελησίαν ἐκείνην μετεχειρίζετο ὡς στολισμόν. Διεκρίνετο δὲ εἰς τὸ πρόσωπόν της καὶ ὀλίγον ψιμύθιον καὶ οἱ λόγοι της ἦσαν ὅλοι ἑταίρας λόγοι· καὶ ὅταν τὴν ἐπαινοῦσαν διὰ τὸ κάλλος της οἱ ἐρασταί της ἐφαίνετο εὐχαριστημένη καὶ ἂν τῆς ἔδιδε κανεὶς χρήματα καὶ δῶρα, προθύμως τὰ ἐδέχετο καὶ ἐκ τῶν ἐραστῶν τοὺς μὲν πλουσίους ἐκάλει πλησίον της, τοὺς δὲ πτωχοὺς οὔτε ἠτένιζε. Πολλάκις δὲ συνέβη νὰ φανοῦν δῆθεν ἀκουσίως τὰ γυμνὰ μέλη της καὶ τότε ἔβλεπα ὅτι ἐφόρει περιδέραια χρυσᾶ παχύτερα ἀπὸ τοὺς κλοιοὺς τῶν φυλακισμένων. Ἔφυγα λοιπὸν ἀμέσως, οἰκτείρων τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, οἵτινες ἐσύροντο παρ' αὐτῆς οὐχὶ ἀπὸ τὴν μύτην, ἀλλ' ἀπὸ τὰ γένεια, καὶ ὅπως ὁ Ἰξίων, συνευρίσκοντο μὲ σκιὰν νομίζοντες ὅτι ἦτο ἡ Ἥρα.

ΠΛΑΤ. Αὐτὸ ποῦ εἶπες εἶνε ἀληθές, διότι δὲν εἶνε εἰς ὅλους γνωστὸν οὔτε καθένας δύναται ν' ἀνακαλύψῃ τὴν θύραν της. Ἀλλ' εἶνε περιττὸν νὰ πᾶμε εἰς τὴν κατοικίαν της· ἂς τὴν περιμένωμεν ἐδῶ εἰς τὸν Κεραμεικόν, ὅπου θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφουσα ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, διὰ νὰ περιπατήσῃ καὶ εἰς τὴν Ποικίλην, ὅπως καθ' ἑκάστην συνειθίζει. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται. Βλέπεις ἐκείνην τὴν σεμνὴν γυναῖκα μὲ τὸ γλυκὺ βλέμμα, ἡ ὁποία βαδίζει σιγὰ καὶ σκεπτική;

ΛΟΥΚ. Βλέπω πολλὰς ὁμοίας καὶ κατὰ τὸ ἦθος καὶ κατὰ τὸ βάδισμα καὶ κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν. Βέβαια ἡ ἀληθὴς Φιλοσοφία θὰ εἶνε μία ἐξ αὐτῶν.

ΠΛΑΤ. Ἅμα θὰ ὁμιλήσῃ θὰ ἐννοήσῃς ποία εἶνε.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Μπᾶ! Πῶς ἐδῶ πάνω ὁ Πλάτων, ὁ Χρύσιππος, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, οἱ κορυφαῖοι ἐκ τῶν μαθητῶν μου; Πῶς ἤλθατε πάλιν εἰς τὴν ζωήν; Μήπως δὲν εἴσθε εὐ-

χαριστημένοι κάτω ; Φαίνεσθε θυμωμένοι. Καὶ ποιός εἶνε αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἔχετε μαζῆ σας ὡς αἰχμάλωτον ; Μήπως εἶνε τυμβωρύχος, φονεὺς ἢ ἱερόσυλος ;

ΠΛΑΤ. Μὰ τὸν Δία, Φιλοσοφία, εἶνε ὁ ἀσεβέστερος ἐξ ὅλων τῶν ἱεροσύλων. Αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ὑβρίσῃ καὶ σὲ τὴν θειοτάτην καὶ ἡμᾶς ὅλους, ὅσοι κάτι ἐδιδάχθημεν παρὰ σοῦ καὶ τὸ ἀφήκαμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ ἐθυμώσατε διότι ἕνας ἄνθρωπος σᾶς ἐκακολόγησε, ἐνῷ γνωρίζετε πόσα μοῦ ψάλλει ἐμένα ἡ Κωμῳδία εἰς τὰ Διονύσια καὶ ὅμως τὴν θεωρῶ φίλην καὶ οὔτε εἰς τὸ δικαστήριον τὴν ἐκάλεσα, οὔτε ἐπῆγα νὰ τῆς παραπονεθῶ, ἀλλὰ τὴν ἀφήνω νὰ λέγῃ τὰ συνειθισμένα της καὶ τὰ πρέποντα εἰς τὴν ἑορτήν ; Διότι γνωρίζω ὅτι ἀπὸ τὰ σκώμματα δὲν δύναται νὰ προέλθῃ τίποτε κακόν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας τὸ καλόν, ὅπως ὁ χρυσὸς ὅταν τρίβεται καὶ καθαρίζεται, γίνεται λαμπρότερος καὶ περισσότερον φαίνεται ἡ ἀξία του. Δὲν ἐννοῶ πῶς ἐγίνατε τόσον εὐερέθιστοι καὶ θυμώδεις. Διατί τὸν ἔχετε αὐτὸν δεμένον ἀπὸ τὸν λαιμόν ;

ΠΛΑΤ. Ἐλάβαμεν τὴν ἄδειαν ἐπίτηδες νὰ ἔλθωμεν ἐπάνω καὶ νὰ τὸν τιμωρήσωμεν κατὰ τὰ ἔργα του· διότι ἐμανθάναμεν τὰ ὅσα ἔλεγεν εἰς τὰ πλήθη ἐναντίον μας.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ χωρὶς νὰ δικασθῇ καὶ ν' ἀπολογηθῇ θὰ τὸν θανατώσετε ; Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι κάτι θέλει νὰ εἴπῃ.

ΠΛΑΤ. Ὄχι, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀναθέσωμεν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν κρίσιν σου· καὶ ἂν θέλῃς δίκασέ τον ὅπως νομίζεις πρέπον.

ΦΙΛΟΣ. Τί λέγεις ἐσύ ;

ΛΟΥΚ. Αὐτὸ εἶπα καὶ ἐγώ, δέσποινα Φιλοσοφία, διότι μόνον σὺ δύνασαι νὰ εὕρῃς τὴν ἀλήθειαν. Μὲ πολλὰς παρακλήσεις καὶ μὲ πολλὴν δυσκολίαν κατώρθωσα νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἐσὲ ἡ δίκη.

ΠΛΑΤ. Τώρα, ἀχρεῖε, τὴν λέγεις δέσποιναν, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὅμως τὴν ἐξηυτέλιζες ἐνώπιον πολυαρίθμων θεατῶν, διατιμῶν ἕκαστον σύστημα αὐτῆς δύο ὀβολούς.

ΦΙΛΟΣ. Προσέξετε μήπως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐκακολόγει

τὴν Φιλοσοφίαν, ἀλλὰ διαφόρους ἀγύρτας, οἵτινες μὲ τὸ ὄνομά μας πράττουν πολλὰς καὶ διαφόρους μυσαρὰς πράξεις.

ΠΛΑΤ. Θὰ τὸ μάθῃς παρὰ τοῦ ἰδίου, ἂν μόνον θελήσῃς ν' ἀκούσῃς τὴν ἀπολογίαν του.

ΦΙΛΟΣ. Πηγαίνομεν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ἢ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ βλέπωμεν συγχρόνως καὶ τί γίνεται εἰς τὴν πόλιν. Σεῖς δέ, ἀγαπηταί, πηγαίνετε νὰ περιπατήσετε εἰς τὴν Ποικίλην καὶ θὰ ἔλθω νὰ σᾶς εὕρω μετὰ τὸ τέλος τῆς δίκης.

ΛΟΥΚ. Καὶ ποιές εἶνε αὐτές, Φιλοσοφία ; Καὶ αὐτὲς φαίνονται πολὺ σεμνές.

ΦΙΛΟΣ. Αὐτὴ ἡ ἀνδροπρεπὴς εἶνε ἡ Ἀρετή, ἐκείνη δὲ ἡ ἄλλη εἶνε ἡ Σωφροσύνη, καὶ ἡ Δικαιοσύνη αὐτὴ ποῦ στέκεται πλησίον της. Αὐτὴ ποῦ πηγαίνει μπροστὰ εἶνε ἡ Παιδεία, ἡ ἄλλη δὲ ποῦ μόλις διακρίνεται καὶ ἔχει τὸ χρῶμα ἀμφίβολον εἶνε ἡ Ἀλήθεια.

ΛΟΥΚ. Δὲν βλέπω ποίαν λέγεις.

ΦΙΛΟΣ. Δὲν βλέπεις ἐκείνην τὴν ἀστόλιστη γυναῖκα, ἡ ὁποία διαφεύγει καὶ διολισθαίνει ;

ΛΟΥΚ. Τώρα μόλις τὴν διακρίνω. Ἀλλὰ διατί δὲν παραλαμβάνεις καὶ αὐτὰς διὰ νὰ γίνῃ πλῆρες καὶ τέλειον τὸ δικαστήριον ; Θέλω δὲ νὰ διορίσω καὶ συνήγορόν μου κατὰ τὴν δίκην τὴν Ἀλήθειαν.

ΦΙΛΟΣ. Ἔχεις δίκαιον, ἀκολουθήσετε καὶ σεῖς· δὲν θὰ εἶνε κοπιῶδες νὰ δικάσωμεν μίαν δίκην, ἀφοῦ μάλιστα θὰ πρόκειται περὶ τῶν ἰδικῶν μας ὑποθέσεων.

ΑΛΗΘΕΙΑ. Φύγετε σεῖς· ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκην ν' ἀκούσω πράγματα, τὰ ὁποῖα πρὸ πολλοῦ γνωρίζω.

ΦΙΛΟΣ. Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην νὰ λάβῃς μέρος εἰς τὴν δίκην διὰ νὰ καταγγείλῃς καὶ τὰ καθέκαστα.

ΑΛΗΘ. Λοιπὸν θὰ συμπαραλάβω καὶ αὐτὰς τὰς δύο θεραπαινίδας, αἱ ὁποῖαι μοῦ εἶνε ἀχώριστοι.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ ὅσας ἄλλας θέλεις.

ΑΛΗΘ. Ἀκολουθῆτε λοιπόν, Ἐλευθερία καὶ Παρρησία, διὰ νὰ

προσπαθήσωμεν νὰ σώσωμεν αὐτὸν τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶνε θιασώτης μας καὶ κινδυνεύει χωρὶς δικαίαν ἀφορμήν. Σὺ δέ, Ἔλεγχε, περίμενε αὐτοῦ.

ΛΟΥΚ. Ὄχι, δέσποινα, ἀλλ' ἂς ἔλθῃ καὶ αὐτὸς καὶ οἱοσδήποτε ἄλλος· διότι δὲν ἔχω νὰ ἀγωνισθῶ μὲ θηρία συνήθη, ἀλλὰ μὲ ἀνθρώπους ἀγύρτας καὶ δυσκόλως ἐξελεγχομένους, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εὑρίσκουν ὑπεκφυγάς· ὥστε ἡ παρουσία τοῦ Ἐλέγχου εἶνε ἀναγκαία.

ΦΙΛΟΣ. Βέβαια πολὺ ἀναγκαία· τὸ καλλίτερον δὲ θὰ ἦτο νὰ παραλάβῃς καὶ τὴν Ἀπόδειξιν.

ΑΛΗΘ. Ἀκολουθεῖτε ὅλοι, ἀφοῦ θεωρεῖσθε τόσον ἀναγκαῖοι διὰ τὴν δίκην.

ΦΙΛΟΣ. Φοβεῖσθε λοιπὸν ἀκόμη, σὺ Πλάτων καὶ Χρύσιππε καὶ Ἀριστοτέλη, μήπως ὁ δικαστὴς μεροληπτήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀφοῦ δικαστὴς εἶνε ἡ Ἀλήθεια;

ΠΛΑΤ. Δὲν λέγομεν αὐτό, ἀλλ' εἶνε πανοῦργος καὶ κολακευτικὸς καὶ εἶνε φόβος μήπως τὴν παραπείσῃ.

ΦΙΛΟΣ. Μὴ ἀνησυχῆτε καὶ δὲν θὰ γίνῃ καμμία ἀδικία, ἀφοῦ καὶ ἡ Δικαιοσύνη θὰ συμπαρίσταται εἰς τὴν δίκην. Ἂς ἀνεβαίνωμεν λοιπόν. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγεις ἐσὺ πῶς ὀνομάζεσαι;

ΛΟΥΚ. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Παρρησιάδης Ἀληθίωνος τοῦ Ἐλεγξικλέους.

ΦΙΛΟΣ. Ἡ δὲ πατρίς σου;

ΛΟΥΚ. Εἶμαι Σῦρος ἀπὸ τὰ περίχωρα τοῦ Εὐφράτου. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτό; Γνωρίζω ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀντιδίκων τινὲς εἶνε ὄχι ὀλιγώτερον ἐμοῦ βάρβαροι τὴν καταγωγήν· ἀλλ' ὁ τρόπος καὶ ἡ μόρφωσίς των δὲν εἶνε ὅπως τῶν Σολέων, τῶν Κυπρίων, τῶν Βαβυλωνίων ἢ τῶν Σταγειριτῶν [1]. Ἄλλως τε εἰς τὴν ἰδικήν σου

1) Ὁ Ἄρατος, καίτοι ἦτο ἐκ τῶν Σολῶν τῆς Κιλικίας, διεκρίθη ὡς Ἕλλην φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς τῶν «Φαινομένων». Ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἦσαν οἱ φιλόσοφοι Κράτων καὶ Χρύσιππος. Ὁ Ζήνων, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Στωικῆς φιλοσοφίας, ἦτο Κύπριος ἐκ Κιλίου. Ὁ Ἀριστοτέλης ἦτο ἐκ Σταγείρων, ὁ

ἐκτίμησιν δὲν ἐκπίπτει κανεὶς ἂν κατὰ τὴν γλῶσσαν εἶνε βάρβαρος, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ εὐθὺν καὶ δίκαιον χαρακτῆρα.

ΦΙΛΟΣ. Βεβαίως, ἀλλ' ἡ ἐρώτησίς μου εἰς ἄλλο ἀπέβλεπε. Τὸ ἐπάγγελμά σου ποῖον εἶνε; Διότι πρέπει νὰ τὸ γνωρίζω αὐτό.

ΛΟΥΚ. Μισῶ τοὺς φαντασμένους καὶ τοὺς ἀγύρτας καὶ τοὺς ψεύστας καὶ τοὺς ἐπηρμένους, μισῶ ὅλα αὐτὰ τὰ εἴδη τῶν σιχαμερῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωρίζεις, εἶνε πάρα πολλοί.

ΦΙΛΟΣ. Πάρα πολὺ μῖσος ὑπάρχει εἰς τὸ ἐπάγγελμά σου.

ΛΟΥΚ. Εἶνε ἀληθές· βλέπεις λοιπὸν πόσους ἀποστρέφομαι καὶ πόσον κινδυνεύω χάριν τῆς ἐπιστήμης μου. Ἀλλὰ γνωρίζω πολὺ καλὰ καὶ τὴν ἀντίθετον τέχνην, ἡ ὁποία ὡς βάσιν ἔχει τὴν ἀγάπην· ἀλλὰ πολὺ ὀλίγοι εἶνε ἄξιοι αὐτῆς τῆς τέχνης. Οἱ ἄλλοι ὅμως οἱ ἀξιομίσητοι εἶνε μυριάδες. Κινδυνεύω λοιπὸν τὴν μὲν μίαν τέχνην νὰ λησμονήσω ἐξ ἀχρηστίας, εἰς δὲ τὴν ἄλλην νὰ γίνω καθ' ὑπερβολὴν ἐντριβής.

ΦΙΛΟΣ. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ μὴ παραμελῇς τὴν μίαν χάριν τῆς ἄλλης καὶ νὰ μὴ διαιρῇς τὰς τέχνας, διότι ἐνῷ φαίνονται δύο εἶνε μία.

ΛΟΥΚ. Καλλίτερα τὰ ξέρεις αὐτὰ σύ, Φιλοσοφία. Ἀλλὰ τέλος πάντων τὸ ἔργον μου εἶνε αὐτό, τοὺς μὲν κακοὺς νὰ μισῶ, νὰ ἐπαινῶ δὲ καὶ ν' ἀγαπῶ τοὺς καλούς.

ΦΙΛΟΣ. Ἐλᾶτε λοιπόν, διότι ἐφθάσαμεν. Ἐδῶ κάπου εἰς τὸν πρόναον τῆς πολιούχου ἂς γίνῃ ἡ δίκη. Σύ, ἱέρεια, τακτοποίησέ μας τὰ καθίσματα, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ἡμεῖς θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ναὸν νὰ προσκυνήσωμεν τὴν θεάν.

ΛΟΥΚ. Ὦ Ἀθηνᾶ, βοήθησέ με εἰς τὸν ἀγῶνά μου κατὰ τῶν ἀγυρτῶν, ἐνθυμουμένη τὰς ἐπιορκίας τὰς ὁποίας κάμνουν καθ' ἑκάστην· καὶ ὅσα ἄλλα πράττουν σὺ μόνη τὰ βλέπεις, ἡ παρα-

---

δὲ Δημόκριτος καὶ ὁ Πρωταγόρας ἦσαν Ἀβδηρῖται. Τὸ ὅτι δὲν ἦσαν ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος δὲν ἠλάττωνε τὴν ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν εἶχον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὡς σοφοί.

κολουθοῦσα ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ πράγματα. Εἶνε καιρὸς νὰ τιμωρηθοῦν. Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι νικῶμαι καὶ ὅτι αἱ μαῦραι ψῆφοι εἶνε περισσότεραι, σὺ πρόσθεσε τὴν ἰδικήν σου καὶ σῶσέ με.

ΦΙΛΟΣ. Τὸ δικαστήριον εἶνε ἕτοιμον ν' ἀκούσῃ τοὺς διαδίκους· σεῖς δὲ ἐκλέξετε ἕνα ἐξ ὑμῶν ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ ἀναπτύξῃ καλλίτερα τὴν κατηγορίαν· διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὁμιλῆτε ὅλοι συγχρόνως. Ἔπειτα δὲ θὰ ἀπολογηθῇς σύ, Παρρησιάδη.

ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ. Ποῖος ἄλλος ἐξ ἡμῶν εἶνε καταλληλότερος ἀπὸ σέ, Πλάτων ; Διότι καὶ εὐφυΐαν ἔχεις θαυμαστὴν καὶ ἡ γλῶσσά σου εἶνε κομψὴ καὶ καθαρὰ Ἀττική, ἡ δὲ χάρις καὶ τὸ πειστικόν, ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀκρίβεια, τὸ θέλγητρον καὶ τὰ ἐπίκαιρα ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἔχεις ἄφθονα· ὥστε δέξου τὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ ὁμίλησε ὑπὲρ ἡμῶν ὅλων. Νὰ ἐνθυμηθῇς ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπες ἐναντίον τοῦ Γοργίου, τοῦ Πώλου, τοῦ Ἱππίου καὶ τοῦ Προδίκου καὶ νὰ τὰ συνθέσῃς εἰς τὴν σημερινὴν κατηγορίαν, διότι ὁ κατηγορούμενος εἶνε δεινότερος ἀπὸ ὅλους αὐτούς. Ἐπίχυσε εἰς ὅλα αὐτὰ τὴν Σωκρατικὴν εἰρωνείαν καὶ φέρε τον εἰς ἀμηχανίαν μὲ τὰς συνεχεῖς καὶ εὐφυεῖς ἐκείνας ἐρωτήσεις σου, καὶ ἂν τὸ νομίσῃς ἀναγκαῖον παράχωσε εἰς τὸν λόγον σου καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπες κάπου ὅτι ὁ μέγας Ζεύς, ὁ ὁποῖος διατρέχει τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερωτοῦ ἅρματος, θ' ἀγανακτήσῃ ἐὰν ἀθωωθῇ ὁ κατηγορούμενος [1].

ΠΛΑΤ. Εἶνε προτιμότερον νὰ διορίσωμεν ἕνα ἐκ τῶν σφοδροτέρων ῥητόρων, τὸν Διογένην τοῦτον λόγου χάριν ἢ τὸν Ἀντισθένην ἢ τὸν Κράτητα ἢ καὶ σέ, Χρύσιππε· διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν χρειάζεται κάλλος καὶ δεινότης συγγραφική, ἀλλὰ δικανικὰ καὶ πειστικὰ προσόντα, ἀφοῦ καὶ ὁ Παρρησιάδης εἶνε ῥήτωρ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ. Ἐγὼ θὰ ἀναλάβω τὴν κατηγορίαν· νομίζω δὲ ὅτι δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μακρηγορήσω πολὺ διὰ νὰ προκαλέσω

1) Ὁ Λουκιανὸς σκώπτει τὸν Πλάτωνα διὰ τοὺς ἄγαν ἐμφαντικοὺς λόγους τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται εἰς τὸν «Φαῖδρον».

τὴν καταδίκην του. Ἄλλως τε καὶ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἔχω ὑβρισθῇ παρ' αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μὲ ἐπώλησε δύο ὀβολούς.

ΠΛΑΤ. Ὁ Διογένης, Φιλοσοφία, θὰ ὁμιλήσῃ ἐξ ὀνόματος ὅλων ἡμῶν. Ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσαι, φίλε μου, νὰ μὴ περιορισθῇς μόνον εἰς τὰ ἀφορῶντά σε, ἀλλὰ νὰ ὁμιλήσῃς γενικῶς δι' ὅλους· καὶ ἂν ἔχωμεν διενέξεις τινὰς εἰς τὰς ἰδέας, νὰ τὸ λησμονήσῃς καὶ νὰ μὴ τὸ λάβῃς ὑπ' ὄψιν, οὔτε νὰ ἐξετάσῃς τώρα ποῖος ἐξ ἡμῶν εὑρίσκεται περισσότερον πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ νὰ περιορίσῃς τὴν ἀγανάκτησίν σου διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς συκοφαντίας τὰς ὁποίας ἀπευθύνει κατ' αὐτῆς εἰς τοὺς λόγους του αὐτὸς ὁ Παρρησιάδης. Ν' ἀφήσῃς τὰ ζητήματα εἰς τὰ ὁποῖα διαφωνοῦμεν καὶ νὰ ὑποστηρίξῃς τὸ συμφέρον τὸ ὁποῖον ἔχομεν κοινόν. Βλέπεις ὅτι σ' ἐπροτιμήσαμεν καὶ εἰς χεῖράς σου ἀνεθήκαμεν ὅλοι τὰ συμφέροντά μας καὶ ἀπὸ σοῦ ἐξαρτᾶται ἢ νὰ διατηρηθῇ ἡ καλή μας ὑπόληψις ἢ νὰ πιστευθοῦν περὶ ἡμῶν ὅσα οὗτος μᾶς ἀπέδωκε.

ΔΙΟΓ. Νὰ εἶσθε ἥσυχοι· δὲν θὰ παραλείψω τίποτε καὶ ὑπὲρ ὅλων θὰ ὁμιλήσω. Καὶ ἂν ἡ Φιλοσοφία, ἡ ὁποία ἐκ φύσεως εἶνε ἥμερος καὶ ἐπιεικής, παραπεισθῇ ὑπὸ τῶν λόγων του καὶ σκεφθῇ νὰ τὸν ἀθωώσῃ, πάλιν ἐγὼ θὰ φροντίσω ὥστε νὰ μὴ μείνῃ ἀτιμώρητος· θὰ τοῦ δείξω ὅτι δὲν φέρομεν τὴν βακτηρίαν χωρὶς σκοπόν.

ΦΙΛΟΣ. Αὐτὰ νὰ λείψουν· ὄχι ξύλον, ἀλλὰ λόγον πρέπει νὰ μεταχειρισθῇς. Ἀλλὰ μὴ χρονοτριβῇς διότι τὸ νερὸν ἐχύθη εἰς τὴν κλεψύδραν καὶ τὸ δικαστήριον περιμένει νὰ σὲ ἀκούσῃ.

ΛΟΥΚ. Οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι ἂς παρακαθήσουν καὶ αὐτοὶ ὡς δικασταί, καὶ ἂς ψηφίσουν μαζῆ σας, Φιλοσοφία. Μόνος ὁ Διογένης ἂς ἀναλάβῃ τὴν κατηγορίαν.

ΦΙΛΟΣ. Δὲν φοβεῖσαι μήπως σὲ καταδικάσουν;

ΛΟΥΚ. Οὐδόλως· θέλω ν' ἀθωωθῶ μὲ περισσοτέρας ψήφους.

ΦΙΛΟΣ. Εὖγε διὰ τὸ θάρρος σου. Καθήσετε λοιπόν· σὺ δέ, Διογένη, ἔχεις τὸν λόγον.

ΔΙΟΓ. Ὁποῖοι ἡμεῖς ὑπήρξαμεν καὶ πῶς ἐζήσαμεν, πολὺ καλὰ γνωρίζεις, ὦ Φιλοσοφία, καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ ἀναφέρω. Ποῖος ἀγνοεῖ πόσας ὁ Πυθαγόρας οὗτος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Χρύσιππος, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸν ἑαυτόν μου, εὐεργεσίας, ἔκαμαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα; Θὰ ἀναφέρω μόνον τὰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἐξεστόμισεν ἐναντίον ἡμῶν αὐτὸς ὁ τρισκατάρατος Παρρησιάδης, ἐνῷ τόσα καὶ τοιαῦτα μᾶς ὀφείλει ὁ κόσμος. Ἦτο ῥήτωρ ὡς λέγεται καὶ ἀφήσας τὰ δικαστήρια καὶ τὰς δικανικὰς ἐπιτυχίας ἔστρεψεν ἐναντίον ἡμῶν ὅλην τὴν δύναμιν καὶ τὴν τέχνην τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν εἰς τοὺς λόγους καὶ δὲν παύει νὰ μᾶς κακολογῇ καὶ νὰ μᾶς ἀποκαλῇ ἀγύρτας καὶ ἀπατεῶνας, παρασύρει δὲ τὰ πλήθη νὰ μᾶς καταγελοῦν καὶ νὰ μᾶς περιφρονοῦν ὡς οὐτιδανούς. Μάλιστα κατώρθωσεν ὥστε οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων νὰ μισήσουν καὶ ἡμᾶς καὶ σὲ τὴν Φιλοσοφίαν. Τὰς σπουδαιοτέρας ἰδέας, τὰς ὁποίας καὶ εἰς ἡμᾶς ἐδίδαξες, ἀποκαλεῖ φλυαρίας καὶ σαχλαμάρες καὶ τὰ πάντα διασύρει καὶ χλευάζει, ὥστε αὐτὸς μὲν χειροκροτεῖται καὶ ἐπευφημεῖται ὑπὸ τὸν θεατῶν, ἡμεῖς δὲ ὑβριζόμεθα· διότι φύσει τοιοῦτος εἶνε ὁ πολὺς λαός· ἀρέσκεται εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς χλευασμοὺς καὶ μάλιστα ὅταν διασύρωνται τὰ πλέον σεμνὰ καὶ σοβαρὰ πράγματα, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ ὄχλος ἐτέρπετο ὅταν ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Εὔπολις ἀνεβίβαζαν εἰς τὴν σκηνὴν τὸν Σωκράτην τοῦτον καὶ τὸν διεκωμῴδουν ἀποδίδοντες εἰς αὐτὸν ἀλλοκότους πράξεις καὶ λόγους. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπετόλμουν τὰ τοιαῦτα ἐναντίον ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τοιαύτας διακωμῳδήσεις, καὶ τὰ σκώμματα ἐθεωροῦντο μέρος τῆς ἑορτῆς, ἴσως δὲ καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε φιλόγελως, ἐτέρπετο εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ὁ Παρρησιάδης οὗτος, συγκαλῶν τοὺς ἐπιφανεστέρους, ἀφοῦ πρὸ πολλοῦ παρεσκεύασε καὶ συνέγραψε ὕβρεις εἰς ὀγκώδες βιβλίον, τὰς ἀπαγγέλλει μεγαλοφώνως καὶ ὑβρίζει τὸν Πλάτωνα, τὸν Πυθαγόραν, τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Χρύσιππον καὶ ὅλους ἐν γένει, χωρὶς οὔτε ἑορτὴ νὰ εἶνε, οὔτε νὰ τοῦ ἔχωμεν κάμῃ τίποτε κα-

κόν, ὅτε θὰ εἶχε μίαν δικαιολογίαν, διότι θὰ εἶχε θέσιν ἀμυνομένου καὶ δὲν θὰ εἶχε δώσῃ αὐτὸς τὰς πρώτας ἀφορμάς. Καὶ τὸ σοβαρώτερον ἐξ ὅλων εἶνε, ὅτι ἐνῷ πράττει ταῦτα, τολμᾷ καὶ νὰ σφετερίζεται τὸ ὄνομά σου, ὦ Φιλοσοφία, καὶ ὑποκλέψας τὸν Διάλογον, ὁ ὁποῖος ἦτο ἰδικός μας, τὸν μεταχειρίζεται ὡς σύμμαχον καὶ ὡς ὄργανον ἐναντίον μας. Ἐκτὸς τούτου καὶ τὸν Μένιππον, φίλον ἡμῶν, ἔπεισε νὰ τὸν βοηθῇ πολλάκις εἰς τοὺς σατυρισμούς του, διὰ τοῦτο δὲ καὶ μόνος αὐτὸς δὲν παρίσταται ἐδῶ καὶ δὲν μετέχει εἰς τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἐπρόδωσε τὰ κοινὰ συμφέροντα.

Δι' ὅλα ταῦτα εἶνε δίκαιον νὰ τιμωρηθῇ. Τί δύναται δὲ νὰ ἀπολογηθῇ ὅταν διέσυρε τὰ σεπτότερα ἐνώπιον τόσον μαρτύρων; Καὶ ἡ τιμωρία του θὰ χρησιμεύῃ πρὸς σωφρονισμὸν καὶ τῶν ἄλλων· διότι ἂν τὸν ἴδουν νὰ τιμωρηθῇ, οὐδεὶς ἄλλος θὰ τολμήσῃ νὰ περιφρονήσῃ τὴν Φιλοσοφίαν. Τὸ ν' ἀνέχεται κανεὶς τὰς ὕβρεις καὶ νὰ μὴ ταράσσεται δὲν θεωρεῖται ὡς μετριοπάθεια, ἀλλ' εὐλόγως ἐξηγεῖται ὡς ἀνανδρία καὶ βλακεία. Ἀλλ' αἱ πλέον ἀνυπόφοροι ἐκ τῶν πράξεων αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε αἱ τελευταῖαι. Ὡς δούλους μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὸ δημοπρατήριον καὶ μὲ κήρυκα μᾶς ἐπώλησεν, ὡς λέγεται, ἄλλους μὲν εἰς μεγάλην τιμήν, ἄλλους δὲ ἀντὶ μιᾶς μνᾶς ἀττικῆς, καὶ ἐμὲ ὁ ἀχρειέστατος μόνον ἀντὶ δύο ὀβολῶν. Καὶ οἱ παριστάμενοι ἐγέλων. Δι' αὐτὰ ἀγανακτήσαντες ἤλθαμεν ἐκ τοῦ Ἅδου καὶ σοῦ ζητοῦμεν νὰ μᾶς ἱκανοποιήσῃς διὰ τὰς αἰσχίστας προσβολὰς τὰς ὁποίας ὑπέστημεν.

ΑΝΑΖΗΣΑΝΤΕΣ. Εὖγε, Διογένη, ὡραῖα ὡμίλησες δι' ὅλους.

ΦΙΛΟΣ. Παύσετε τοὺς ἐπαίνους καὶ τώρα ἂς χυθῇ νερὸν διὰ τὴν ἀπολογίαν. Σὺ δέ, Παρρησιάδη, ἔχεις τὸν λόγον· τὸ νερὸν τρέχει εἰς τὴν κλεψύδραν, ὥστε μὴ χάνῃς καιρόν.

ΠΑΡΡΗΣΙΑΔΗΣ. Ὁ Διογένης εἰς τὴν κατηγορίαν του, ὦ Φιλοσοφία, δὲν ἀνέφερεν ὅλα τὰ ἐγκλήματά μου, ἀλλὰ τὰ περισσότερα καὶ τὰ σοβαρώτερα ἀγνοῶ διατί παρέλειψεν. Ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ τὰ ἀρνηθῶ, οὔτε ἦλθα παρεσκευασμένος διὰ ν' ἀπολογηθῶ δι' αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὅσα αὐτοὶ παρέλειψαν ἢ ἐγὼ δὲν ἐπρόφθασα

ἤδη νὰ ὁμολογήσω θὰ τὰ εἴπω σήμερον· διότι οὕτω θὰ μάθῃς ποίους ἐξέθηκα εἰς δημοπρασίαν καὶ ἐκακολόγουν ἀποκαλῶν ἀπατεῶνας καὶ ἀγύρτας. Καὶ νὰ ἐξετάσῃς μόνον τοῦτο, ἐὰν λέγω τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν. Ἐὰν δὲ οἱ λόγοι μου φαίνωνται ὅτι ἔχουν τίποτε τραχὺ καὶ ὑβριστικόν, ὄχι ἐγὼ ὁ ἐλέγχων, ἀλλ' ἐκεῖνοι νομίζω ὅτι εἶνε δικαιότερον νὰ κατακριθοῦν διότι τοιαῦτα πράττουν.

Ἐγὼ ἅμα ἐνόησα τὰς ἀηδίας καὶ τὰς κακίας αἵτινες συνοδεύουν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ῥήτορος, τὴν ἀπάτην καὶ τὸ ψεῦδος, τὴν θρασύτητα καὶ τὰς φωνασκίας καὶ τὸν συναγωνισμὸν καὶ μυρία ἄλλα, ἀπεσύρθην ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο καὶ ἐτράπην πρὸς σέ, ὦ Φιλοσοφία, μὲ τὸν πόθον νὰ διέλθω τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου ὑπὸ τὴν σκέπην σου ὅπως οἱ καταφεύγοντες μετὰ τρικυμίαν καὶ ἀνεμοζάλην εἰς ἥσυχον λιμένα. Ὅταν δὲ κατ' ἀρχὰς σὲ ἀντίκρυσα, ἤμην πλήρης θαυμασμοῦ πρὸς ἐσὲ καὶ ὅλους αὐτούς, οἵτινες ἔδωκαν τοὺς κανόνας τοῦ ἀρίστου τρόπου τοῦ ζῆν καὶ πρὸς ἐκείνους οἵτινες σπεύδουν πρὸς αὐτοὺς τείνουν τὴν χεῖρα καὶ δίδουν τὰς καλλιτέρας καὶ ὠφελιμωτέρας συμβουλάς, τὰς ὁποίας ἀκολουθῶν τις δὲν φοβεῖται νὰ ὀλισθήσῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν σήμερον φιλοσοφούντων ὀλίγοι κάμνουν. Ὅταν δὲ εἶδα ὅτι πολλοὶ ἐκ τούτων δὲν ἀκολουθοῦν τὴν Φιλοσοφίαν ἐξ ἀγάπης πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ χάριν τῆς ἐξ αὐτῆς προερχομένης δόξης καὶ κατὰ μὲν τὰ πρόχειρα, τὰς φανερὰς πράξεις καὶ ὅσα εἶνε εὔκολον νὰ μιμηθῇ πᾶς τις, φαίνονται ἀγαθοὶ καὶ σεβάσμιοι ἄνθρωποι, ἐννοῶ τὴν γενειάδα, τὸ βάδισμα καὶ τὸ ἔνδυμα, εἰς δὲ τὸν ἰδιαίτερον βίον των καὶ εἰς τὰ πράγματα διαψεύδουν τὸ ἐξωτερικόν των καὶ πράττουν τὰ ἐναντία καὶ ἀτιμάζουν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἐπαγγέλματός των, ἤρχισα ν' ἀγανακτῶ. Τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐφάνη ὅμοιον ὡς νὰ ἔβλεπα ἠθοποιὸν τραγικὸν τρυφηλὸν καὶ θηλυπρεπῆ νὰ ὑποκρίνεται τὸν Ἀχιλλέα ἢ τὸν Θησέα ἢ τὸν Ἡρακλῆν, χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτε τὸ ἡρωικὸν εἰς τὸ βάδισμα καὶ τὴν φωνήν, ἀλλὰ νὰ κάμνῃ κινήσεις γυναικώδεις ὑπὸ τοιοῦτον προσωπεῖον. Τὸν τοιοῦτον οὔτε ἡ Ἑλένη, οὔτε ἡ Πολυξένη θὰ

ὑπέφερε νὰ ὑποδυθῇ τὸ πρόσωπον αὐτῶν καὶ θὰ τὸν ἐθεώρουν καθ' ὑπερβολὴν θηλυπρεπῆ, πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ θαυμάσιος ἥρως Ἡρακλῆς· τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι οὗτος ἀμέσως θὰ τὸν συνέτριβε μετὰ τοῦ προσωπείου του διὰ τοῦ ῥοπάλου, ὀργιζόμενος διότι τόσον ἀτιμωτικῶς θὰ τὸν ἐξεθήλυνε.

Βλέπων ὅτι καὶ ὑμεῖς ὑβρίζεσθε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐκείνων, δὲν ἠδυνήθην νὰ ὑποφέρω τοιαύτην ἐπαίσχυντον ὑπόκρισιν καὶ νὰ βλέπω πιθήκους τολμῶντας νὰ φοροῦν προσωπεῖα ἡρώων ἢ μιμουμένους τὸν ὄνον τοῦ μύθου, ὁ ὁποῖος φορέσας λεοντῆν ἐξέπεμπεν ὀγκυθμὸν μεγαλόφωνον καὶ φοβερόν, θέλων νὰ πιστευθῇ ὡς λέων, ὑπὸ τῶν Κυμαίων, οἵτινες δὲν ἐγνώριζον τί εἶνε λέων, ἕως οὗ κάποιος ξένος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἰδῇ πολλάκις λέοντα καὶ ὄνον, τὸν ἀπεκάλυψε καὶ ἤρχισε νὰ τὸν ξυλοκοπῇ. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων μοῦ ἐφαίνετο φοβερόν, ὦ Φιλοσοφία, εἶνε ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὁσάκις ἔβλεπον κανένα ἐξ αὐτῶν φαῦλον καὶ ἄσεμνον καὶ ἀσελγῆ, κατηγόρουν τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὸν Χρύσιππον, τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Πυθαγόραν ἢ ἄλλον οἱονδήποτε, τοῦ ὁποίου ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι εἶνε ὀπαδὸς καὶ μιμητής. Ἀπὸ τὰς κακίας ἐκείνου ἐσχημάτιζον κακὴν ἰδέαν καὶ περὶ ὑμῶν τῶν πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντων, διότι δὲν εὑρίσκεσθε εἰς τὴν ζωήν, ὥστε νὰ δυνηθοῦν νὰ σᾶς συγκρίνουν· ἐκεῖνον δὲ ἔβλεπον νὰ πράττῃ ἄτιμα καὶ ἄσεμνα, ὥστε ἐρήμην κατεδικάζεσθε μετ' αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν κατελέγεσθε·

Μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπω ταῦτα, τοὺς κατέκρινα, ἀποκαλύπτων τὴν ἀγυρτείαν αὐτῶν καὶ τοὺς διέκρινα ἀπὸ σᾶς· ἐνῷ δὲ σεῖς ἔπρεπε νὰ μὲ τιμᾶτε διὰ ταῦτα, μὲ εἰσάγετε εἰς δίκην. Λοιπὸν καὶ ἂν ἴδω τινὰ ἐκ τῶν μεμυημένων εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια ν' ἀποκαλύπτῃ τὰ ἀπόρρητα τῶν θεῶν καὶ ἀγανακτήσω διὰ τοῦτο καὶ τὸν κατηγορήσω, θὰ νομίσετε ὅτι ἔχω ἄδικον; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν ἀφοῦ καὶ οἱ ἀθλοθέται συνειθίζουν, ὅταν κανεὶς ἠθοποιός, ὁ ὁποῖος ὑποδύεται τὸ πρόσωπον τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ποσειδῶνος ἢ τοῦ Διός, δὲν ὑποκρίνεται καλῶς καὶ ὅπως πρέπει νὰ παρίστανται οἱ θεοί, νὰ τὸν μαστιγώνουν καὶ δὲν ὀργίζονται κατ'

αὐτῶν οἱ θεοὶ οὗτοι διότι παρέδωκαν εἰς τοὺς μαστιγοφόρους ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται μὲ τὸ προσωπεῖον καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εὐχαριστοῦνται ὅταν τὸν βλέπουν μαστιγούμενον. Τὸ πταῖσμα εἶνε μικρὸν ὅταν ὁ ἠθοποιὸς δὲν ὑποκρίνεται καλῶς τὸ πρόσωπον ἑνὸς δούλου ἢ ἀγγελιαφόρου, ἀλλ' εἶνε ἀσεβὲς καὶ ἀποτρόπαιον νὰ μὴ παραστήσῃ ὅπως πρέπει πρὸς τοὺς θεατὰς τὸν Δία ἢ τὸν Ἡρακλῆν.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν πλέον ἀτόπων, ὅτι, ἐνῷ τὰ ἔργα σας γνωρίζουν μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ζοῦν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἀναγινώσκουν καὶ μελετοῦν αὐτὰ διὰ νὰ πράττουν τὰ ἐναντία. Πάντα ὅσα λέγουν καὶ διδάσκουν, ὅτι πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὰ χρήματα καὶ τὴν δόξαν καὶ μόνον τὸ ἀγαθὸν νὰ νομίζωμεν ὠφέλιμον, νὰ μὴ ὀργιζώμεθα καὶ νὰ καταφρονῶμεν τοὺς ἰσχυροὺς καὶ νὰ φερώμεθα πρὸς αὐτοὺς ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους, εἶνε καλὰ ἀναμφιβόλως καὶ σοφὰ καὶ θαυμάσια. Ἀλλ' αὐτοὶ καὶ αὐτὰ διδάσκουν ἐπὶ πληρωμῇ καὶ τοὺς πλουσίους κολακεύουν καὶ φοβοῦνται καὶ πρὸς τὸ χρῆμα χάσκουν· καὶ εἶνε πλέον ὀξύθυμοι ἀπὸ τὰ κυνάρια καὶ πλέον δειλοὶ ἀπὸ τοὺς λαγούς, πλέον κόλακες ἀπὸ τοὺς πιθήκους καὶ ἀσελγέστεροι ἀπὸ τοὺς ὄνους, ἁρπακτικώτεροι ἀπὸ τοὺς γάτους καὶ φιλονεικότεροι ἀπὸ τοὺς πετεινούς. Καὶ γίνονται γελοῖοι ἀγωνιζόμενοι δι' αὐτὰ καὶ διαγκωνιζόμενοι εἰς τὰς θύρας τῶν πλουσίων, παρακαθήμενοι εἰς γεύματα πολυάνθρωπα, ἐπαινοῦντες καὶ κολακεύοντες ὑπερβολικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν, ὑπερπληροῦντες τὰς γαστέρας των καὶ μεμψιμοιροῦντες καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πότου ἐγείροντες φιλοσοφικὰς συζητήσεις ἀτερπεῖς καὶ ἀτόπους καὶ ὑποκύπτοντες εἰς τὴν μέθην. Οἱ δὲ ἁπλοῖ ἄνθρωποι, οἵτινες συντρώγουν, γελοῦν καὶ χλευάζουν τὴν Φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία τοιαῦτα καθάρματα δημιουργεῖ. Καὶ τὸ αἰσχρότατον ἐξ ὅλων εἶνε ὅτι, ἐνῷ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λέγει ὅτι οὐδενὸς ἔχει ἀνάγκην καὶ ὅτι μόνον ἡ σοφία εἶνε πλοῦτος, μετ' ὀλίγον πηγαίνει καὶ ζητεῖ καὶ ἀγανακτεῖ ἐὰν δὲν λάβῃ. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν τις παρουσιάζεται ὡς ἡγεμὼν καὶ φορῇ τιάραν καὶ

διάδημα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅσα ἀποτελοῦν τὰ γνωρίσματα τῆς βασιλείας, ἔπειτα δὲ ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ὑποδεεστέρους καὶ ἐπαιτεῖ. Ὅταν λοιπὸν πρόκειται νὰ ζητήσουν τίποτε, διδάσκουν διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶνε μεταδοτικός, ὅτι ὁ πλοῦτος εἶνε πρᾶγμα μάταιον καὶ ἀσήμαντον καὶ ὅτι ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος οὐδόλως διαφέρουν ἀπὸ τὰ χαλίκια τῆς παραλίας. Ἀλλ' ὅταν κανεὶς παλαιός των φίλος προσέρχεται καὶ ζητῇ νὰ τοῦ δώσουν μικρὰν συνδρομήν, σιωποῦν καὶ φαίνονται ὡς μὴ ἐννοοῦντες ἢ ὑποστηρίζουν τὰ ἀντίθετα· οἱ δὲ πολλοὶ λόγοι περὶ φιλίας, περὶ ἀρετῆς καὶ ἀγαθοεργίας ἐξαφανίζονται διὰ μιᾶς, ὡς πτερόεντα ἀληθῶς ἔπη καὶ εἰς μάτην νομίζεις τὰ ἐπαναλαμβάνουν καθ' ἑκάστην εἰς τὰς ὁμιλίας των. Ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ εἶνε φίλοι· ἐὰν δὲ κανεὶς καὶ μόνον ὀβολὸν ἐπιδείξῃ, ἡ εἰρήνη παύει, αἱ συνθῆκαι ἀκυροῦνται, τὰ βιβλία ἐξαφανίζονται καὶ ἡ ἀρετὴ φεύγει. Συμβαίνει εἰς αὐτοὺς ὅ,τι καὶ εἰς τοὺς σκύλους· ὅταν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ῥιφθῇ κόκαλον ἀναπηδοῦν καὶ ἀλληλοδαγκώνονται καὶ ὅλοι γαυγίζουν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπρόλαβε καὶ ἥρπασε τὸ κόκαλον. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ κάποιος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἐδίδαξέ ποτε πιθήκους νὰ χορεύουν πυρρήχιον, καὶ τὰ ζῷα, τὰ ὁποῖα εὐκόλως μιμοῦνται τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ταχέως συνείθισαν νὰ χορεύουν καὶ νὰ φοροῦν πορφύρας καὶ προσωπίδας, καὶ τὸ θέαμα ἐπετύγχανεν ἕως ὅτου εἷς ἐκ τῶν θεατῶν, ἄνθρωπος ἀστεῖος, ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καρύδια, τὰ ὁποῖα εἶχε κρυμμένα εἰς τὸν κόλπον του. Τότε οἱ πίθηκοι ἰδόντες τὰ καρύδια ἐλησμόνησαν τὸν χορὸν καὶ ἀντὶ χορευτῶν ἔγιναν ἐκ νέου πίθηκοι καὶ ἤρχισαν νὰ σχίζουν τὰ προσωπεῖα καὶ τὰ ἐνδύματά των καὶ νὰ μάχωνται μεταξύ των περὶ τοῦ ποῖος ν' ἁρπάσῃ τὰ καρύδια· οὕτω δὲ ὁ θίασος τῶν χορευτῶν διελύθη καὶ οἱ θεαταὶ ἐγέλων.

Τοιαῦτα πράττουν καὶ οἱ σημερινοὶ φιλόσοφοι καὶ αὐτοὺς ἐγὼ κατέκρινα καὶ δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ τοὺς ἐλέγχω καὶ νὰ τοὺς σατυρίζω· περὶ ὑμῶν δὲ καὶ ἐκείνων οἵτινες εἶνε ἀληθεῖς μιμηταί σας—διότι ὑπάρχουν καί τινες οἱ ὁποῖοι εἶνε πραγματικοὶ

ὀπαδοὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τοὺς νόμους σας— δὲν παρεφρόνησα διὰ νὰ εἴπω τίποτε βλάσφημον ἢ ὑβριστικόν. Ἀλλὰ καὶ τί ἔχω νὰ εἴπω καὶ τί κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ ὑμῶν καὶ τούτων; Τοὺς ἀγύρτας ὅμως τούτους καὶ ἐχθροὺς τῶν θεῶν εἶνε δίκαιον νὰ μισῶ. Δὲν μοῦ λέγετε σεῖς, Πυθαγόρα καὶ Πλάτων καὶ Χρύσιππε καὶ Ἀριστοτέλη, ποίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς ὑμᾶς οἱ τοιοῦτοι καὶ ποίαν συγγένειαν καὶ κατὰ τί ἡ διαγωγή των δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἰδικήν σας; Ὁ πίθηκος, κατὰ τὴν παροιμίαν, θέλει νὰ μιμηθῇ τὸν Ἡρακλῆν. Ἐπειδὴ ἔχουν μεγάλας γενειάδας καὶ λέγουν ὅτι εἶνε φιλόσοφοι καὶ εἶνε σκυθρωποι, πρέπει νὰ τοὺς θεωρῶμεν ὁμοίους μὲ σᾶς; Ἀλλὰ θὰ ἦσαν ὑποφερτοὶ ἂν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόκρισιν εἶχον πιθανότητα· εἶνε ὅμως εὐκολώτερον ὁ γὺψ νὰ μιμηθῇ τὴν ἀηδόνα παρὰ αὐτοὶ τοὺς ἀληθεῖς φιλοσόφους.

Αὐτὰ εἶχα νὰ εἴπω πρὸς ἀπολογίαν μου. Σὺ δέ, ὦ Ἀλήθεια, μαρτύρησε πρὸς τὸ δικαστήριον ἐὰν ὅσα εἶπα εἶνε ἀληθῆ.

ΦΙΛΟΣ. Ν' ἀπομακρυνθῇς, Παρρησιάδη... Ἀκόμη μακρύτερα.—Πῶς σᾶς ἐφάνησαν αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπε καὶ τί πρέπει ν' ἀποφασίσωμεν;

ΑΛΗΘΕΙΑ. Ἐγώ, ὦ Φιλοσοφία, ἐνῷ τὸν ἤκουα νὰ ὁμιλῇ, ηὐχόμην νὰ σχισθῇ ἡ γῆ διὰ νὰ κρυφθῶ· τόσον ἀληθῆ ἦσαν ὅλα ὅσα εἶπε. Γνωρίζω τοὺς ψευδοφιλοσόφους ἐκείνους καὶ ἔβλεπα ὅτι τὰ λεγόμενά του ἐφηρμόζοντο ἄλλα μὲν εἰς ἐκεῖνον, ἄλλα δὲ εἰς τοῦτον. Τόσον ἀκριβῶς τοὺς παρέστησε, ὥστε ἐνόμιζα ὅτι τοὺς ἔβλεπα ζωγραφισμένους. Ὄχι μόνον σωματικῶς, ἀλλὰ καὶ ψυχικῶς τοὺς ἐξεικόνισεν ἀκριβέστατα.

ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ. Κι' ἐγὼ πολὺ ἐκοκκίνησα, ὦ Ἀλήθεια. Σεῖς δὲ τί λέγετε;

ΑΝΑΖ. Τί ἄλλο παρὰ ὅτι πρέπει νὰ ἀθωωθῇ καὶ ἀνακηρυχθῇ φίλος ἡμῶν καὶ εὐεργέτης; Ἡμεῖς ἐπάθαμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεται περὶ τῶν κατοίκων τῆς Ἰλίου, οἱ ὁποῖοι καλέσαντες ἕνα τραγῳδὸν νὰ τοὺς διασκεδάσῃ, τὸν ἤκουσαν νὰ ψάλλῃ τὰς

συμφορὰς τῆς πατρίδος των. Ἀλλ' ἂς ψάλλῃ καὶ ἂς ἐξακολουθῇ νὰ μαστιγώνῃ τοὺς ἐχθροὺς τῶν θεῶν.

ΔΙΟΓ. Καὶ ἐγώ, Φιλοσοφία, ἀνακαλῶ τὴν κατηγορίαν καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι ὁ Παρρησιάδης εἶνε ἄξιος τῶν μεγαλειτέρων ἐπαίνων. Τοῦ λοιποῦ τὸν θεωρῶ φίλον, διότι εἶνε ἐξαίρετος ἄνθρωπος.

ΦΙΛΟΣ. Εὖγε, Παρρησιάδη, σὲ ἀνακηρύττομεν παμψηφεὶ ἀθῶον καὶ τοῦ λοιποῦ σὲ θεωροῦμεν ἡμέτερον.

ΠΑΡΡ. Εὐχαριστῶ τὴν θεὰν Νίκην διὰ τὸν πρῶτόν μου θρίαμβον· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ποιητικώτερα πρέπει νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου:

Ὦ μέγα σεμνὴ Νίκη, τὸν ἐμὸν
βίοτον κατέχοις
καὶ μὴ λήγοις στεφανοῦσα [1].

ΑΛΗΘ. Μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς ὑποθέσεως. Ἂς καλέσωμεν καὶ τοὺς ψευδοφιλοσόφους, διὰ νὰ δικασθοῦν διὰ τὰς καθ' ἡμῶν ὕβρεις των. Τὴν κατηγορίαν θὰ ὑποστηρίξῃ ὁ Παρρησιάδης.

ΠΑΡΡ. Πολὺ καλά· ὥστε σκύψε πρὸς τὴν πόλιν, Συλλογισμέ, καὶ κάλει τοὺς φιλοσόφους.

ΣΥΛΛ. Ἀκούσετε οἱ φιλόσοφοι τῶν Ἀθηνῶν· πρέπει νὰ ἔλθετε εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ ν' ἀπολογηθῆτε περὶ τῆς διαγωγῆς σας ἐνώπιον τῆς Ἀρετῆς, τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης.

ΠΑΡΡ. Βλέπετε πόσον ὀλίγοι ἔρχονται, ἀφοῦ ἤκουσαν τὸ κήρυγμα; Φοβοῦνται τὴν Δικαιοσύνην. Οἱ περισσότεροι δὲ ἐξ αὐτῶν οὔτε καιρὸν ἔχουν, διότι καταγίνονται νὰ περιποιοῦνται τοὺς πλουσίους. Ἐὰν θέλετε νὰ ἔλθουν ὅλοι, νὰ σοῦ πῶ ἐγὼ τί πρέπει νὰ διακηρύξῃς.

---

1) Εὐριπ. «Φοίνισσαι»: — Ὦ πάνσεπτη Νίκη, μεῖνε πλησίον μου καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν καὶ μὴ παύσῃς νὰ μὲ στεφανώνῃς.

ΦΙΛΟΣ. Νὰ διαλαλήσῃς μόνος σου ὅ,τι θέλεις, Παρρησιάδη.

ΠΑΡΡΗΣ. Δὲν δυσκολεύομαι. Ἀκούσετε τί διατάσσει ἡ Φιλοσοφία. Ὅσοι λέγουν ὅτι εἶνε φιλόσοφοι καὶ θεωροῦν ὅτι ἁρμόζει εἰς αὐτοὺς ὁ τίτλος οὗτος νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου θὰ γίνῃ διανομὴ χρημάτων. Θὰ δοθοῦν εἰς ἕκαστον δύο μναῖ καὶ γλύκισμα σησαμωτόν. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιδείξῃ τὴν μεγαλειτέραν γενειάδα θὰ λάβῃ ἐπὶ πλέον καὶ ἕνα καλάθι σῦκα. Περιττὸν νὰ φέρετε μαζῆ σας σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἢ ἐγκράτειαν· αὐτὰ δὲν εἶνε ἀναγκαῖα, ἐὰν δὲν ὑπάρχουν· ἀλλ' εἶνε ἀπαραίτητον νὰ φέρῃ ἕκαστος πέντε συλλογισμούς, διότι ἄνευ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ κανεὶς σοφός,

κεῖται δ' ἐν μέσσοισι δύο χρυσοῖο τάλαντα,
τῷ δόμεν, ὃς μετὰ πᾶσιν ἐριζέμεν ἔξοχος εἴη [1].

Βλέπετε τώρα πόσοι ἀναβαίνουν καὶ πῶς ἀλληλοσπρώχνονται, ἅμα ἤκουσαν τὰς δύο μνᾶς. Καὶ ἀπὸ τὸ Πελασγικὸν ἀναβαίνουν ἄλλοι, ἄλλοι ἀπὸ τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ ἀκόμη περισσότεροι ἀπὸ τὸν Ἄρειον Πάγον, μερικοὶ δὲ καὶ ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Τάλου καὶ ἄλλοι ἔβαλαν κλίμακας πρὸς τὸ μέρος τοῦ ναοῦ τῶν Διοσκούρων καὶ σκαρφαλώνουν μὲ βοὴν κατὰ κοπάδια, καί, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος, μυριάδες ἔρχονται ἐξ ὅλων τῶν μερῶν,

ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ [2],

καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ Ἀκρόπολις ἐγέμισεν ἀπὸ φιλοσόφους, οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνουν θέσεις μὲ θόρυβον. Παντοῦ πῆραι, γενειάδες, κολακεία, ἀναισχυντία, βακτηρία, λαιμαργία, συλλογισμὸς καὶ φιλο-

1) Ὡς ἔπαθλον δὲ θὰ χρησιμεύσουν δύο τάλαντα χρυσοῦ, τὰ ὁποῖα θὰ δώσωμεν εἰς ἐκεῖνον ὅστις θ' ἀναδειχθῇ ὁ περισσότερον φιλόνεικος. Παρῳδία Ὁμηρικῶν στίχων.

2) Ὅσα φύλλα καὶ ἄνθη φέρει ἡ ἄνοιξις.

χρηματία. Οἱ δὲ ὀλίγοι, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ πρῶτον κήρυγμα ἀνέβηκαν, ἔγιναν ἀφανεῖς καὶ ἄσημοι, ἀναμιχθέντες εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων καὶ ἕνεκα τῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιότητος δὲν διακρίνονται. Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλείτερον κακόν, ὦ Φιλοσοφία, διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ σοῦ παραπονεθῇ, ὅτι δὲν ἐπέβαλες εἰς αὐτοὺς σημεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ γνωρίζωνται· διότι πολλάκις εὐκολώτερα περνοῦν ὡς φιλόσοφοι αὐτοὶ οἱ ἀγύρται παρὰ οἱ ἀληθεῖς φιλόσοφοι.

ΦΙΛΟΣ. Θὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ μετ' ὀλίγον· ἀλλὰ τώρα ἂς τοὺς ὑποδεχθῶμεν.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΣ. Πρέπει νὰ προτιμηθῶμεν εἰς τὴν διανομὴν ἡμεῖς οἱ Πλατωνικοί.

ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΣ. Ὄχι, ἡμεῖς οἱ Πυθαγορικοὶ πρέπει νὰ λάβωμεν πρῶτοι, διότι ὁ Πυθαγόρας ἦτο ἀρχαιότερος.

ΣΤΩΙΚΟΣ. Δὲν ξέρετε τί λέτε· εἴμεθα καλλίτεροι ἡμεῖς οἱ Στωικοί.

ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ. Προκειμένου περὶ χρημάτων, πρέπει νὰ προτιμώμεθα ἡμεῖς οἱ Περιπατητικοί.

ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟΣ. Δόσετε εἰς ἡμᾶς τὰ γλυκίσματα καὶ τὰ σῦκα καὶ ὅσον διὰ τὰ χρήματα περιμένομεν νὰ τὰ λάβωμεν τελευταῖοι.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ. Ποῦ εἶνε τὰ δύο τάλαντα, διότι κανεὶς δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς ἡμᾶς εἰς τὰς συζητήσεις.

ΣΤΩΙΚ. Ὄχι βέβαια ὅταν εἴμεθα παρόντες ἡμεῖς οἱ Στωικοί.

ΦΙΛΟΣ. Παύσετε νὰ φιλονεικῆτε· σεῖς δὲ οἱ Κυνικοὶ μὴ σπρώχνεσθε ἔτσι καὶ μὴ κτυπιέσθε μὲ τὰς βακτηρίας, διότι δὲν σᾶς ἐκαλέσαμεν δι' αὐτὰ ποῦ νομίζετε. Τώρα πρόκειται ἐγὼ ἡ Φιλοσοφία, ἡ Ἀρετὴ καὶ ἡ Ἀλήθεια, νὰ δικάσωμεν ποῖοι ἀπὸ σᾶς εἶνε οἱ ἀληθινοὶ φιλόσοφοι· καὶ ὅσοι μὲν εὑρεθοῦν ὅτι ζοῦν σύμφωνα πρὸς τοὺς ἰδικούς μας κανόνας, θ' ἀναγνωρισθοῦν ὡς οἱ ἄριστοι καὶ θὰ ζήσουν τοῦ λοιποῦ εὐτυχεῖς· τοὺς δὲ ἀγύρτας καὶ ξένους πρὸς ἡμᾶς θὰ τιμωρήσωμεν αὐστηρῶς διὰ νὰ παύσουν νὰ εἰκειοποιοῦνται τίτλους ἀνωτέρους τῆς ἀξίας των καὶ ν' ἀλαζονεύωνται. Ἀλλὰ τί ἐπάθατε; Φεύγετε; Ἰδέτε πῶς κατακρη-

μνίζονται οἱ περισσότεροι διὰ νὰ φύγουν τὸ ταχύτερον. Ἐντὸς ὀλίγου ἐκενώθη ἡ Ἀκρόπολις καὶ δὲν ἔμειναν παρὰ μόνον οἱ ὀλίγοι οὗτοι, ὅσοι δὲν φοβοῦνται νὰ κριθοῦν. Πάρετε οἱ ὑπηρέται τὴν πήραν τὴν ὁποίαν ἔρριψεν ὁ Κυνίσκος ἐνῷ ἔφευγε καὶ φέρετέ την ἐδῶ διὰ νὰ τὴν ἴδω τί περιέχει. Βέβαια θὰ περιέχῃ λούπινα ἢ κανένα βιβλίον ἢ καμμίαν στακτόπηττα.

ΠΑΡΡ. Ὄχι, ἀλλὰ χρήματα καὶ ἀρώματα (καὶ μικρὰν μάχαιραν τῶν θυσιῶν) καὶ καθρέπτην καὶ κύβους.

ΦΙΛΟΣ. Εὖγε, λαμπρὲ φιλόσοφε. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἐφόδια τῆς φιλοσοφίας σου καὶ αὐτὰ σοῦ ἔδιδαν τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζῃς τοὺς πάντας καὶ νὰ διδάσκῃς τοὺς ἄλλους ;

ΠΑΡΡ. Τοιοῦτοι εἶνε ὅλοι οὗτοι. Πρέπει δὲ νὰ σκεφθῆτε καὶ νὰ εὕρετε τρόπον διὰ νὰ διακρίνουν οἱ ἄνθρωποι ποῖοι ἐξ αὐτῶν εἶνε καλοὶ καὶ ποῖοι ἀγύρται. Σύ, Ἀλήθεια, πρέπει νὰ εὕρῃς τρόπον — διότι εἶνε καὶ συμφέρον σου — νὰ παύσῃ νὰ ἐπικρατῇ τὸ ψεῦδος καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἄγνοια νὰ βοηθῇ τοὺς φαύλους νὰ κρύπτωνται μιμούμενοι τοὺς χρηστούς.

ΑΛΗΘ. Ἂς ἀναθέσωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Παρρησιάδην τὴν φροντίδα, ἀφοῦ ἀπεδείχθη χρηστὸς καὶ φίλος ἡμῶν, μέγας δὲ θαυμαστής σου, ὦ Φιλοσοφία. Ἂς παραλάβῃ δὲ καὶ τὸν Ἔλεγχον καὶ ἂς ὑποβάλῃ εἰς ἐξέτασιν ὅλους, ὅσοι λέγουν ὅτι εἶνε φιλόσοφοι· καὶ ὅποιον εὑρίσκει γνήσιον καὶ ἀληθινὸν φιλόσοφον νὰ τοῦ ἀπονέμῃ στέφανον καὶ νὰ τὸν καλῇ εἰς τὸ Πρυτανεῖον[1], ὅποιον δὲ ἀνακαλύπτει ψευδοφιλόσοφον — καὶ εἶνε πολλοὶ τοιοῦτοι — νὰ τοῦ ἀφαιρῇ τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα καὶ νὰ τοῦ ἀποκόπτῃ σύρριζα τὴν γενειάδα μὲ τραγοκουρευτικὴν ψαλλίδα, εἰς δὲ τὸ μέτωπον μεταξὺ τῶν φρυδιῶν νὰ τὸν στιγματίζῃ ἢ νὰ τὸν σφραγίζῃ

1) Εἰς τὸ Πρυτανεῖον, ὡς γνωστόν, ἐτρέφοντο δωρεάν, ὅσοι εἶχον προσφέρῃ ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα. Ὅταν δὲ ὁ Σωκράτης ἐδικάζετο εἶπεν ὅτι, ἀντὶ νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἔπρεπε νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὸ Πρυτανεῖον.

μὲ ἔγκαυμα· ἡ δὲ σφραγὶς τοῦ ἐγκαυτῆρος νὰ παριστᾷ ἀλώπεκα ἢ πίθηκον.

ΦΙΛΟΣ. Εὖγε, Ἀλήθεια. Σὺ δέ, Παρρησιάδη, νὰ τοὺς δοκιμάσῃς καθ' ὃν τρόπον λέγεται ὅτι δοκιμάζουν οἱ ἀετοὶ τοὺς νεοσσούς των εἰς τὸν Ἥλιον. Δὲν ἐννοῶ ὅμως ὅτι πρέπει νὰ βάλῃς καὶ τοὺς φιλοσόφους ν' ἀντικρύσουν ἀτενῶς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ οὕτω νὰ δοκιμασθοῦν, ἀλλὰ νὰ θέσῃς ἐνώπιόν των χρυσὸν καὶ δόξαν καὶ ἡδονήν, καὶ ὅποιον ἐξ αὐτῶν ἴδῃς νὰ τὰ περιφρονῇ καὶ νὰ φαίνεται ἀπαθὴς ἐνώπιον αὐτῶν, αὐτὸς νὰ στεφανοῦται· ἐκεῖνον δὲ τὸν ὁποῖον ἴδῃς νὰ τὰ προσβλέπῃ μὲ πόθον καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὸ χέρι πρὸς τὸν χρυσόν, νὰ τὸν ὑποβάλλῃς εἰς τὸ καυτήριον, ἀφοῦ προηγουμένως τοῦ κουρεύσῃς τὴν γενειάδα.

ΠΑΡΡ. Θὰ γίνουν αὐτὰ ὅπως διατάσσῃς, Φιλοσοφία, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃς τοὺς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν φέροντας τὴν σφραγῖδα τῆς ἀλώπεκος ἢ τοῦ πιθήκου, πολὺ δὲ ὀλίγους στεφανωμένους. Ἂν θέλετε καὶ ἐδῶ δύναμαι νὰ ἀναβιβάσω μερικοὺς ἐξ αὐτῶν.

ΦΙΛΟΣ. Πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃς ἀφοῦ μὲ τοιοῦτον πανικὸν ἔφυγαν;

ΠΑΡΡ. Δὲν εἶνε δύσκολον, ἀρκεῖ ἡ ἱέρεια νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μεταχειρισθῶ ἐπ' ὀλίγον ἐκείνην τὴν ὁρμιὰν καὶ τὸ ἄγκιστρον, τὰ ὁποῖα ἔχει ἀφιερώσῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς κάποιος ἁλιεὺς τοῦ Πειραιῶς.

ΙΕΡΕΙΑ. Λάβε τα, ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ καλάμι διὰ νὰ δυνηθῇς νὰ τὰ μεταχειρισθῇς.

ΠΑΡΡ. Θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς ἐὰν μοῦ δώσῃς καὶ μερικὰ σῦκα καὶ ὀλίγον χρυσόν.

ΙΕΡ. Λάβε καὶ αὐτά.

ΦΙΛΟΣ. Τί σκέπτεται νὰ πράξῃ ἆρά γε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;

ΙΕΡ. Ἔβαλε ὡς δόλωμα εἰς τὸ ἀγκίστρι ἕνα σῦκο καὶ χρυσάφι, ἐκάθησε ἐπάνω εἰς τὸ τεῖχος καὶ ἐκρέμασε τὸ ἀγκίστρι εἰς τὴν πόλιν.

ΦΙΛΟΣ. Τί σκοπὸν ἔχουν αὐτά, Παρρησιάδη ; Μήπως σκέπτεσαι ν' ἁλιεύσῃς λίθους ἐκ τοῦ Πελασγικοῦ ;

ΠΑΡΡ. Σιώπησε, Φιλοσοφία, καὶ περίμενε νὰ ἰδῇς τί θὰ ψαρεύσω. Σὺ δέ, Ποσειδῶν, προστάτα τῶν ἁλιέων καὶ σύ, καλὴ Ἀμφιτρίτη, ὁδηγήσατε εἰς τὸ ἄγκιστρόν μου πολλοὺς ἰχθῦς. Ἄ ! βλέπω ἕνα μεγάλον λάβρακα ἢ μᾶλλον ἕνα χρύσοφρυν [1].

ΕΛΕΓΧΟΣ. Ὄχι, εἶνε γαλέος· τρέχει πρὸς τὸ ἄγκιστρον μὲ τὸ στόμα ἀνοικτόν. Ὀσφραίνεται τὸ χρυσάφι· πλησιάζει, ἐτσίμπησε, ἐπιάστηκε· ἀνάσυρε.

ΠΑΡΡ. Βοήθησε ὀλίγον καὶ σύ, Ἔλεγχε. Καλά, τὸν ἀνεβάσαμεν. Ἂς ἴδωμεν τίνος εἴδους ψάρι εἶνε. Μπᾶ ! εἶνε σκυλόψαρο. Τί φοβερὰ δόντια ποῦ ἔχει, θεέ μου ! Τ' εἶν' αὐτὸ ποῦ ἔπαθες, σοφώτατε ; Ἐνόμιζες ὅτι θὰ ἐκρύπτεσο εἰς τοὺς βράχους καὶ θὰ ἔτρωγες μὲ τὴν ἡσυχίαν σου τὸ δόλωμα χωρὶς νὰ σὲ ἰδῇ κανείς, ἀλλὰ συνελήφθης καὶ τώρα θὰ σὲ κρεμάσω ἀπὸ τὰ σπάραχνα νὰ σὲ ἰδοῦν ὅλοι. Ἂς βγάλωμεν πρῶτα τὸ ἄγκιστρον μὲ τὸ δόλωμα. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι τὸ ἄγκιστρν δὲν ἔχει τίποτε· ὁ φίλος ἐκατάπιε τὸ σῦκον καὶ τὸ χρυσάφι εὑρίσκεται εἰς τὴν κοιλιά του.

ΔΙΟΓ. Βάλε τον νὰ τὰ ξεράσῃ διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν ὡς δόλωμα καὶ δι' ἄλλους.

ΠΑΡΡ. Τὰ ἐξέρασε. Καὶ τώρα τί λές, Διογένη ; Τὸν γνωρίζεις αὐτὸν καὶ ἔχει καμμίαν σχέσιν μαζῆ σου ;

ΔΙΟΓ. Καμμίαν.

ΠΑΡΡ. Λοιπὸν αὐτὸν ἐξετίμησα ἐγὼ πρὸ ἡμερῶν δύο ὀβολούς. Ἐσὺ ποίαν ἀξίαν τοῦ δίδεις ;

ΔΙΟΓ. Δύο ὀβολοὶ εἶνε πολλά· εἶνε παληόψαρον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν τρώγονται. Τὸ κρέας του εἶνε ἀηδὲς καὶ σκληρὸν καὶ δὲν χρησιμεύει εἰς τίποτε. Ἄφησέ τον νὰ πέσῃ κατακέφαλα ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ ρίψε τὸ ἄγκιστρον νὰ σύρῃς ἄλλον. Ἀλλὰ δὲν εἶνε φόβος, Παρρησιάδη, νὰ σοῦ σπάσῃ τὸ καλάμι ἀπὸ τὸ βάρος ;

---

1) Χρυσόφρυ ἢ ξόφρα.

ΠΑΡΡ. Μὴ φοβᾶσαι, Διογένη· εἶνε ἐλαφροί, πολὺ ἐλαφρότεροι ἀπὸ τὶς μαρίδες.

ΔΙΟΓ. Βέβαια, ἀφοῦ δὲν ἔχουν περισσότερο μυαλό [1]· τράβα ὅμως.

ΠΑΡΡ. Μπᾶ! ποῖος εἶν' αὐτὸς ὁ ἄλλος ὁ πλατὺς ποῦ ὁμοιάζει σὰν γλῶσσα ἢ ψήττα; Τρέχει μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν πρὸς τὸ ἀγκίστρι· τὸ ἐκατάπιε· συνελήφθη· ἂς τὸν τραβήξωμεν.

ΔΙΟΓ. Ποιὸς εἶνε;

ΕΛΕΓΧ. Λέγει ὅτι εἶνε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος.

ΠΛΑΤ. Καὶ σύ, ἀναιδέστατε, τρέχεις πρὸς τὸν χρυσόν;

ΠΑΡΡ. Τί λέγεις, Πλάτων; Τί πρέπει νὰ τὸν κάμωμεν αὐτόν;

ΠΛΑΤ. Ἀπὸ τὸν αὐτὸν κρημνὸν νὰ τὸν ῥίψετε καὶ αὐτόν.

ΔΙΟΓ. Ἂς ψαρεύσωμεν τώρα ἄλλον.

ΠΑΡΡ. Βλέπω ἕνα ὡραιότατον νὰ πλησιάζῃ καὶ ὅσον μοῦ ἐπιτρέπει τὸ βάθος νὰ διακρίνω ἔχει διάφορα χρώματα καὶ εἰς τὴν ῥάχην γραμμὰς χρυσᾶς. Τὸν βλέπεις, Ἔλεγχε; Αὐτὸς εἶνε ὁ ὁποῖος ὑποκρίνεται τὸν Ἀριστοτέλην. Ἐπλησίασε καὶ ἔπειτα πάλιν ἀπεμακρύνθη καὶ μὲ προσοχὴν παρατηρεῖ γύρω του. Ἀλλ' ἐπέστρεψε πάλιν, ἔχαψε τὸ δόλωμα, συνελήφθη· ἂς τὸν ἀνελκύσωμεν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ. Μὴ μ' ἐρωτᾷς, Παρρησιάδη, περὶ αὐτοῦ διότι δὲν γνωρίζω ποῖος εἶνε.

ΠΑΡΡ. Λοιπόν, Ἀριστοτέλη, καὶ αὐτὸν νὰ τὸν πετάξωμεν κάτω. Ἀλλὰ τί βλέπω; Ἕνα πλῆθος ψάρια τοῦ αὐτοῦ χρώματος, μὲ ἀγκάθια καὶ τὸ δέρμα πολὺ τραχὺ πιὸ δυσκολόπιαστα ἀπὸ τοὺς ἀχινούς. Χρειάζεται δίκτυ διὰ νὰ τὰ πιάσωμεν καὶ δίκτυ δὲν ἔχομεν. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ἕνα μόνον ἀπὸ τὸ κοπάδι νὰ τραβήξωμεν. Θὰ ὁρμήσῃ δὲ εἰς τὸ ἀγκίστρι τὸ θρασύτερον ἀπὸ αὐτά.

---

1) Ὁ Λουκιανὸς παίζει μὲ τὴν λέξιν ἀφύαι (μαρίδες) καὶ λέγει· «Νὴ Δί' ἀφυέστατοί γε».

ΕΛΕΓΧ. Ῥίψε τὸ ἀγκίστρι ἂν θέλῃς, ἀλλὰ φρόντισε προηγουμένως νὰ συνδέσῃς μὲ μακρὸν σίδηρον τὴν ὁρμιὰν καὶ τὸ ἀγκίστρι διὰ νὰ μὴ τὸ κόψῃ μὲ τὰ δόντια του καὶ καταπιῇ τὸ χρυσάφι.

ΠΑΡΡ. Ἕτοιμα. Σὺ δέ, ὦ Ποσειδών, ἐλθὲ εἰς βοήθειαν. Πῶ πῶ, τί μάχη γίνεται γύρω εἰς τὸ δόλωμα καὶ πῶς ἐρρίχθηκαν ὅλοι εἰς τὸ σῦκον, ἐνῷ ἄλλοι ἔχουν κολλήσῃ ἐπάνω εἰς τὸ χρυσάφι. Ἀλλὰ ἐπιάστηκε ἕνας εἰς τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τοὺς πλέον δυνατούς. Δὲν μοῦ λὲς εἰς ποίαν σχολὴν ἀνήκεις ; Ἀλλ' εἶμαι γελοῖος νὰ ζητῶ ἀπὸ ἕνα ψάρι νὰ μιλήσῃ, ἀφοῦ ξέρω ὅτι τὰ ψάρια εἶνε ἄφωνα. Ἀντ' αὐτοῦ λέγε σύ, Ἔλεγχε, ποῖον ἔχει διδάσκαλον.

ΕΛΕΓΧ. Τὸν Χρύσιππον.

ΠΑΡΡ. Ἐννοῶ· ἡ προτίμησίς του ὀφείλεται ὑποθέτω εἰς τὸ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου ἔχει χρυσόν. Λοιπόν, Χρύσιππε, τοὺς γνωρίζεις αὐτοὺς καὶ σὺ τοὺς ἐδίδαξες τὴν διαγωγὴν τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν ;

ΧΡΥΣ. Εἶνε ὕβρις, Παρρησιάδη, νὰ νομίζῃς ὅτι τοιοῦτοι ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἔχουν οἱανδήποτε σχέσιν πρὸς ἐμὲ καὶ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃς τοιαύτας ἐρωτήσεις.

ΠΑΡΡ. Εὖγε, Χρύσιππε, αὐτὰ τὰ ὁποῖα λέγεις σὲ τιμοῦν. Λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἂς ῥιφθῇ κάτω, ὅπως οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ εἶνε καὶ ἀκανθώδης καὶ ὑπάρχει φόβος, ἂν τὸν φάῃ κανεὶς, νὰ τοῦ καθήσουν κόκαλα εἰς τὸν λαιμόν.

ΦΙΛΟΣ. Ἀρκετοὺς ἐψάρευσες, Παρρησιάδη, καὶ πρέπει νὰ παύσῃς διὰ νὰ μὴ σοῦ κόψῃ κανεὶς μαζὶ μὲ τὸ ἀγκίστρι καὶ τὸ χρυσάφι καὶ τὸ πάρῃ καὶ φύγῃ, ἔπειτα δὲ θ' ἀναγκασθῇς νὰ τὸ πληρώσῃς εἰς τὴν ἱέρειαν. Καὶ τώρα ἡμεῖς θὰ πᾶμε νὰ περιπατήσωμεν· καιρὸς δὲ καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι ν' ἀναχωρήσετε διὰ νὰ περάσετε τὸν καιρὸν τῆς ἀδείας σας. Σὺ δέ, Παρρησιάδη, καὶ ὁ Ἔλεγχος, ἐξετάσατε αὐτοὺς ὅλους καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς στεφανώνετε, τοὺς φαύλους δὲ στιγματίζετε.

ΠΑΡΡ. Θὰ ἐκτελέσωμεν τὴν παραγγελίαν σου, Φιλοσοφία.

Χαίρετε, σεβαστοὶ φιλόσοφοι. Ἡμεῖς δέ, Ἔλεγχε, ἂς κατέβωμεν καὶ ἂς ἐκτελέσωμεν τὰς διαταγὰς τῆς Φιλοσοφίας. Ἀπὸ ποῦ δὲ νομίζεις ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ; Ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν ἢ ἀπὸ τὴν Στοάν ;

ΕΛΕΓΧ. Ἂς κάμωμεν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ Λύκειον.

ΠΑΡΡ. Τὸ ἴδιο κάνει. Ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου εἶμαι βέβαιος εἶνε ὅτι ὅπου καὶ ἂν πᾶμε θὰ χρειασθοῦμεν ὀλίγους στεφάνους καὶ πολλὰ καυτήρια.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ Ἢ ΑΕΤΙΩΝ[1]

Θὰ ἦτο εὐτύχημα νὰ μιμηθῇ κανεὶς τὸν Ἡρόδοτον, ὄχι εἰς ὅλα τὰ προτερήματά του ὡς συγγραφέως—διότι τοῦτο θὰ ἦτο ὑπερβολικὸς πόθος—ἀλλ' εἰς ἓν τοὐλάχιστον ἐξ ὅλων, τὸ κάλλος λ.χ. καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ ὕφους του, τὴν ἰδιαιτέραν χάριν τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου, τὸν πλοῦτον τῆς σκέψεως ἢ τὰ ἀναρίθμητα κάλλη, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἔχει συναθροίσῃ εἰς τὰ ἔργα του καὶ τὰ ὁποῖα ἀπελπίζουν τὸν ἀποπειρώμενον νὰ τὸν μιμηθῇ. Ἐκεῖνα ὅμως τὰ ὁποῖα ἔπραξε διὰ νὰ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ συγγράμματά του καὶ νὰ καταστῇ ἐντὸς ὀλίγου περίφημος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐγὼ καὶ σὺ καὶ ἄλλοι δυνάμεθα νὰ τὰ μιμηθῶμεν. Διότι ὅταν ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος του ἦλθεν ἐκ Καρίας κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐσκέπτετο πῶς ταχύτερα καὶ εὐκολώτερα νὰ γίνῃ γνωστὸς καὶ διάσημος αὐτὸς καὶ τὰ ἔργα του. Νὰ ταξειδεύῃ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ νὰ τ' ἀναγινώσκῃ τώρα μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἔπειτα δὲ πρὸς τοὺς Κορινθίους ἢ τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους χωριστὰ ἐθεώρησε κοπιώδες καὶ ἀπαιτοῦν πολλὴν χρονοτριβήν. Λοιπὸν ἀντὶ νὰ βαδίσῃ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον πρὸς τὸν σκοπόν του, ἤθελε νὰ εὕρῃ εἰ δυνατὸν ὅλους τοὺς Ἕλληνας συνηθροισμένους. Ὅταν λοιπὸν ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν μεγάλων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὁ Ἡρόδοτος ἔκρινεν ὅτι παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει. Ὅταν δὲ ἡ πανήγυρις

---

1) Προλαλιά.

εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμήν της καὶ εἶχον συνέλθῃ πανταχόθεν οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων, ἐνεφανίσθη εἰς τὸν ὀπισθόδομον, ὄχι ὡς θεατής, ἀλλ' ὡς ἀγωνιστής. Καὶ ἀναγνώσας τὰς ἱστορίας του, τόσον κατεγοήτευσε τοὺς ἀκροατάς, ὥστε τὰ βιβλία του ὠνομάσθησαν Μοῦσαι, ἦσαν δὲ ἐννέα ὅσαι καὶ αἱ Μοῦσαι. Οὕτω ἔγινε γνωστὸς πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ὀλυμπιονίκας. Καὶ δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ὁ μὴ γνωρίζων τὸ ὄνομα τοῦ Ἡροδότου, εἴτε διότι τὸν ἐγνώρισαν οἱ ἴδιοι εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἴτε διότι ἤκουσαν περὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἐπιστρέψαντας ἐκ τῶν ἀγώνων· καὶ ἅμα ἐνεφανίζετο πουθενά, τὸν ἐδακτυλοδείκτουν λέγοντες· Αὐτὸς εἶνε ὁ Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν εἰς τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον τὴν ἱστορίαν τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Περσῶν καὶ ἐξύμνησε τὰς νίκας μας. Τοιοῦτον ὄφελος ἀπήλαυσεν ἐκ τῆς ἱστορίας του· εἰς μίαν πάνδημον τῶν Ἑλλήνων σύνοδον ἔλαβε τὴν κοινὴν τῆς Ἑλλάδος ψῆφον καὶ ἀνεκηρύχθη νικητὴς οὐχὶ παρ' ἑνὸς κήρυκος, ἀλλ' εἰς πᾶσαν πόλιν ἐξ ἧς κατήγετο ἕκαστος τῶν παρευρισκομένων εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθησαν κατόπιν καὶ ἠκολούθησαν τὴν σύντομον ταύτην πρὸς τὴν διασημότητα ὁδὸν ὁ Ἱππίας ὁ ἐξ Ἤλιδος σοφιστής, ὁ Πρόδικος ὁ Κῖος, ὁ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος καὶ ὁ Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος· καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀνεγίνωσκον καὶ ἀπήγγελλον τὰ ἔργα των εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ οὕτω ἐντὸς ὀλίγου ἐγίνοντο γνωστοί. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ ἀναφέρω τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους σοφιστὰς καὶ ἱστορικοὺς καὶ λογογράφους, ἀφοῦ καὶ ἐπ' ἐσχάτων, ὡς λέγεται, ὁ Ἀετίων ὁ ζωγράφος, ἀφοῦ ἐζωγράφησε τὸν γάμον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Ῥωξάνης, μετέφερεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπέδειξε; Τόσον δὲ ἤρεσεν ἡ τέχνη εἰς τὸν Προξενίδαν, ὅστις ἦτο τότε Ἑλλανοδίκης, ὥστε ἔκαμε γαμβρόν του τὸν Ἀετίωνα. Καὶ τί τὸ τόσον θαυμαστὸν ὑπῆρχεν εἰς τὴν εἰκόνα, ἠρώτησε κάποιος, ὥστε ὁ Ἑλλανοδίκης δι' αὐτὸ νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς ἕνα ξένον ὁποῖος ἦτο ὁ Ἀετίων; Ἡ εἰκὼν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου καὶ ἐγὼ τὴν εἶδα καὶ δύναμαι νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ αὐτῆς. Παριστᾷ θάλαμον περικαλλῆ καὶ κλίνην

νυμφικήν, ἐπὶ τῆς ὁποίας κάθηται ἡ Ῥωξάνη, παρθένος ὡραιοτάτη, μὲ τὸ βλέμμα χαμηλωμένον ἀπὸ ἐντροπὴν πρὸς τὸν ἐνώπιόν της ἱστάμενον Ἀλέξανδρον. Πέριξ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου φαίνονται διάφοροι ἔρωτες μειδιῶντες· καὶ εἷς μὲν ἐξ αὐτῶν, ἱστάμενος ὄπισθεν τῆς νύμφης, σύρει ἀπὸ τὴν κεφαλήν της τὴν καλύπτραν καὶ δεικνύει πρὸς τὸν γαμβρὸν τὴν Ῥωξάνην, ἄλλος δὲ ὡς θεράπων ἀφαιρεῖ τὸ σανδάλιον ἐκ τοῦ ποδός της διὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ νὰ κατακλιθῇ. Ἄλλος ἐρωτιδεὺς κρατεῖ τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς χλαμύδος καὶ τὸν σύρει πρὸς τὴν Ῥωξάνην μὲ πολλὴν δύναμιν, ὁ δὲ βασιλεὺς κρατεῖ στέφανον τὸν ὁποῖον προσφέρει πρὸς τὴν παρθένον. Ὡς παράνυμφος καὶ νυμφαγωγὸς παρίσταται ὁ Ἡφαιστείων, κρατῶν λαμπάδα ἀναμμένην καὶ στηριζόμενος εἰς τὸν ὦμον ὡραιοτάτου νεανίσκου, ὁ ὁποῖος, ὑποθέτω, εἶνε ὁ Ὑμέναιος, διότι τὸ ὄνομά του δὲν εἶνε σημειωμένον ἐπὶ τῆς εἰκόνος. Εἰς ἄλλο μέρος τοῦ πίνακος ἄλλοι ἔρωτες παίζουν μὲ τὰ ὅπλα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Δύο ἐξ αὐτῶν σηκώνουν τὴν λόγχην αὐτοῦ, μιμούμενοι τοὺς ἀχθοφόρους ὅταν μεταφέρουν βαρεῖαν δοκόν. Δύο ἄλλοι σύρουν ἕτερον ἐρωτιδέα ἐξηπλωμένον ὡς βασιλέα τάχα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, τὴν ὁποίαν ἕλκουν ἀπὸ τὰς λαβάς. Ἄλλος ἔχει εἰσέλθῃ εἰς τὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται κατὰ γῆς πλαγίως κείμενος καὶ φαίνεται ὡς νὰ ἐνεδρεύῃ διὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς ἄλλους ὅταν θὰ πλησιάσουν σύροντες τὸ φορεῖον.

Δὲν πρόκειται δὲ περὶ παιγνιδίων καὶ ἀσημάντων ἐπεισοδίων, ἀλλ' ὁ ζωγράφος δι' αὐτῶν θέλει νὰ δείξῃ καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ ὅτι ἐνῷ ἦτο ἐρωτευμένος μὲ τὴν Ῥωξάνην δὲν ἐλησμόνει καὶ τὰ ὅπλα. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλου κατεφάνη ἡ ἀλήθεια τοῦ γαμηλίου χαρακτῆρος τῆς εἰκόνος, ἀφοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ νυμφευθῇ ὁ Ἀετίων τὴν θυγατέρα τοῦ Προξενίδου· καὶ ὁ γάμος τοῦ ζωγράφου ἐγένετο οἱονεὶ ἐπεισόδιον τοῦ βασιλικοῦ γάμου καὶ ὡς παράνυμφον εἶχε τὸν Ἀλέξανδρον. Ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν ζωγραφιστὸν γάμον ἐπέτυχεν ἀληθῆ γάμον.

Ὁ Ἡρόδοτος λοιπὸν — διὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς αὐτὸν—ἐθεώρει

τὴν πανήγυριν τῶν Ὀλυμπίων ἱκανὴν νὰ καταστήσῃ ἔνδοξον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἕνα συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἐξιστόρησε νίκας ὅπως αὐτὸς τὰς ἐξιστόρησεν. Εἰς ἐμὲ δὲ—καὶ σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν Φίλιον Δία νὰ μὴ ὑποθέσετε ὅτι παρεφρόνησα καὶ ὅτι θέλω νὰ συγκρίνω τὸν ἑαυτόν μου πρὸς ἐκεῖνον—συνέβη κάτι τι παρόμοιον. Ὅταν κατ' ἀρχὰς ἦλθα εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐσκεπτόμην πῶς νὰ πραγματοποιήσω τὸν πόθον τὸν ὁποῖον εἶχα, νὰ καταστήσω γνωστὰ εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους Μακεδόνας τὰ ἔργα μου. Καὶ μοῦ ἐφαίνετο δύσκολον νὰ περιέλθω πρὸς τοῦτο ὅλας τὰς πόλεις τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀπῄτει πολὺν καιρόν· ἐὰν ὅμως ἐπερίμενα τὴν σημερινὴν ἡμῶν συνέλευσιν καὶ ἐνεφανιζόμην ἐν μέσῳ ὑμῶν διὰ νὰ σᾶς ἀπαγγείλω τινὰ τῶν ἔργων μου, ὁ σκοπός μου θὰ ἐξεπληροῦτο κατ' εὐχήν.

Σήμερον λοιπὸν σᾶς εὑρίσκω ἐνταῦθα συνηγμένους, ὅ,τι ἐκλεκτότερον ἔχει ἑκάστη πόλις, τὸ ἄνθος ἀκριβῶς εἰπεῖν τῶν Μακεδόνων. Εὑρισκόμεθα δὲ εἰς πόλιν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων, ὄχι ὅπως ἡ Πίσσα, οὔτε ἔχουσα τὴν στενοχωρίαν ἐκείνης καὶ σκηνὰς καὶ καλύβας καὶ πνιγηρὸν καύσωνα, οἱ δὲ πανηγυρισταὶ δὲν εἶνε συρφετώδης ὄχλος ἀποτελούμενος ἀπὸ ἀνθρώπους ἐλθόντας μᾶλλον διὰ νὰ ἴδουν ἀθλητὰς καὶ ὀλίγον φροντίζοντας τοὺς περισσοτέρους διὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀλλὰ ῥήτορες καὶ συγγραφεῖς καὶ σοφισταὶ οἱ διασημότεροι, οὕτως ὥστε νὰ ὑπάρχῃ φόβος μήπως τὸ ἔργον μου φανῇ ἐδῶ περισσότερον ἀσήμαντον παρὰ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ἂν ἐπρόκειτο ὑμεῖς σήμερον νὰ μὲ συγκρίνετε πρὸς τοὺς ἀθλητὰς Πολυδάμοντα ἢ Γλαῦκον ἢ Μίλωνα, βεβαίως θὰ σᾶς ἐφαινόμην καθ' ὑπερβολὴν θρασὺς ἄνθρωπος· ἀλλ' ἐὰν ἀπομακρύνετε τὴν μνήμην σας ἀπὸ ἐκείνους καὶ περιορίσετε τὴν κρίσιν σας μόνον εἰς ἐμέ, ἴσως δὲν θὰ σᾶς φανῶ πολὺ ἄξιος μαστιγώσεως [1]. Ἐνώπιον δὲ τοιούτων θεατῶν καὶ τοῦτο θὰ εἶνε ἀρκετὸν δι' ἐμέ.

ΤΕΛΟΣ

1) Ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων γνωρίζομεν οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας χωρὶς νὰ εἶνε ἄξιοι ν' ἀγωνισθοῦν, παρεδίδοντο εἰς τοὺς μαστιγοφόρους. Ὁμοίως καὶ οἱ κακοὶ ὑποκριταί.

Σημείωσις. Ἐκτὸς διαφόρων ἄλλων παροραμάτων, εὐδιακρίτων, σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὰ ἑπόμενα δύο, ὡς οὐσιωδέστερα:

Εἰς τὴν σελίδα 11 (στίχ. 11) τῆς Εἰσαγωγῆς ἐτέθη «λεπτομερὲς» ἀντὶ «πολυμερές».

Εἰς δὲ τὰς σελίδας 114—130 (ἐπικεφαλὶς) τοῦ Α΄. τόμου ἐτέθη «Κρίσεις θεῶν» ἀντὶ «Κρίσις θεῶν».